

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2024 m. vasario 5 d.
(OR. en)

6073/24

SOC 74
EMPL 44
EDUC 32
ECOFIN 114

PRANEŠIMAS

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai

Komisijos dok. Nr.: 15438/23 + ADD 1 - COM(2023) 904 final

Dalykas: Bendra užimtumo ataskaita
– Priėmimas

Delegacijoms priede pateikiamas 2024 m. bendros užimtumo ataskaitos projektas, kurio galutinę redakciją 2024 m. sausio 24–25 d. bendrame posėdyje patvirtino Užimtumo komitetas ir Socialinės apsaugos komitetas.

Nuolatinių atstovų komiteto prašoma pateikti 2024 m. bendros užimtumo ataskaitos projektą Tarybai (EPSCO) priimti.

Turinys

SVARBIAUSIA INFORMACIJA	4
1 SKYRIUS. DARBO RINKOS IR SOCIALINIŲ TENDENCIJŲ, PAŽANGOS SIEKIANČIŲ TIKSLŲ IKI 2030 M. IR PAGRINDINIŲ BENDRŲJŲ IŠVADŲ DĖL SOCIALINĖS KONVERGENCIJOS APŽVALGA.....	42
1.1. Pagrindinės tendencijos darbo rinkoje	42
1.2. Pagrindinės socialinės tendencijos	46
1.3. Pažanga siekiant ES pagrindinių ir nacionalinių tikslų iki 2030 m.	50
1.4. Naujausi duomenys pagal socialinių rodiklių suvestinę	57
1.5. Pagrindinės bendrosios išvados, gautos atliekant šalių pirmojo etapo analizę dėl socialinės konvergencijos	60
2 SKYRIUS. UŽIMTUMAS IR SOCIALINĖS REFORMOS. VALSTYBIŲ NARIŲ REZULTATAI IR VEIKSMAI	67
2.1. 5-oji gairė. Darbo jėgos paklausos didinimas	67
2.1.1. Pagrindiniai rodikliai.....	67
2.1.2. Priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės.....	87
2.2. 6-oji gairė. Darbo jėgos pasiūlos didinimas ir galimybių įsidarbinti, įgūdžių bei gebėjimų gerinimas.....	93
2.2.1. Pagrindiniai rodikliai.....	94
2.2.2. Priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės.....	133
2.3. 7-oji gairė. Darbo rinkų veikimo ir socialinio dialogo veiksmingumo gerinimas	152
2.3.1. Pagrindiniai rodikliai.....	153
2.3.2. Priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės.....	179
2.4. 8-oji gairė. Lygių galimybių visiems skatinimas, socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu.....	192
2.4.1. Pagrindiniai rodikliai.....	193
2.4.2. Priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės.....	228
3 SKYRIUS. ŠALIŲ PIRMOJO ETAPO ANALIZĖ	242
Belgija	244
Danija.....	250
Vokietija.....	252
Estija.....	254
Airija	256
Graikija.....	258
Ispanija	260
Prancūzija.....	262

Kroatija	264
Italija	266
Kipras	268
Latvija	270
Lietuva	272
Liuksemburgas	274
Vengrija.....	276
Malta	278
Nyderlandai.....	280
Austrija.....	282
Lenkija	284
Portugalija	286
Rumunija.....	288
Slovėnija.....	290
Slovakija.....	292
Suomija	294
Švedija.....	296

SVARBIAUSIA INFORMACIJA

Europos Komisijos ir Tarybos bendroje užimtumo ataskaitoje vadovaujantis SESV

148 straipsniu aptariama užimtumo padėtis Sąjungoje ir užimtumo politikos gairių

įgyvendinimas. Ataskaitoje apžvelgiami pagrindiniai atitinkamų metų užimtumo ir socialinės raidos Sąjungoje aspektai, taip pat pastarojo meto valstybių narių politikos priemonės, įgyvendinamos pagal jų užimtumo politikos gaires¹. Joje taip pat nustatytos susijusios pagrindinės prioritetinės sritys, kuriose reikia imtis politikos veiksmų. Ataskaitos 1 skyriuje apžvelgiamos pagrindinės užimtumo ir socialinės tendencijos ir pažanga, padaryta siekiant ES pagrindinių ir nacionalinių tikslų iki 2030 m., taip pat bendrosios išvados pagal socialinės konvergencijos sistemos (SKS) elementus, kaip apibūdinta susijusiose Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir bendros Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės pamatinėje ataskaitoje². 2 skyriuje analizuojami iššūkiai ir politikos sprendimai valstybėse narėse pagal kiekvieną iš keturių užimtumo gairių. 3 skyriuje pateikiama padėties konkrečiose šalyse – visose valstybėse narėse – analizė pagal socialinės konvergencijos sistemos principus. Remiantis Komisijos pasiūlymu ir atitinkamiems Tarybos patariamiesiems komitetams pasikeitus nuomonėmis, galutinį tekstą priims Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų (toliau – EPSCO) taryba. Reagavimas į ataskaitoje nurodytus iššūkius padės užtikrinti aukštynkryptę socialinę konvergenciją, stiprinti Sąjungos ambiciją siekti teisingos žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos, padės įveikti demografinius pokyčius ir įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus bei lygybės sąjungos strategijas³.

¹ Naujausią užimtumo politikos gairių redakciją Europos Sąjungos Taryba priėmė 2023 m. spalio mėn. ([OL L 2023/2528, 2023 11 14](#)).

² Žr. Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės ataskaitą dėl socialinės konvergencijos sistemos ([dok. 9481/23/ADD-1](#)), taip pat remiantis ta ataskaita Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto patvirtintas pagrindines gaires ([dok. 9481/23](#)).

³ 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija, 2020–2025 m. ES kovos su rasizmu veiksmų planas, 2020–2030 m. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginis planas, LGBTIQ asmenų lygybės strategija ir 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija.

2024 m. bendroje užimtumo ataskaitoje ir toliau daug dėmesio skiriama Europos socialinių teisių ramsčio (toliau – Ramsčio) įgyvendinimui, kuriam ES vadovai pritarė Porto socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikime. Jie pripažino, kad Komisijos pristatytame veiksmų plane pateikiamos naudingos gairės dėl Ramsčio įgyvendinimo. Šiuo tikslu visų pirma pateikiami teminiai intarpai, kuriuose aptariami svarbiausi iššūkiai lygių galimybių ir galimybės įsidarbinti, tinkamų darbo sąlygų, socialinės apsaugos ir įtraukties srityse, atsižvelgiant į socialines ir ekonomikos perspektyvas ir į pastarojo meto politikos iniciatyvas. Ataskaitoje apžvelgiama pažanga siekiant pagrindinių ES užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo tikslų iki 2030 m., kuriuos ES vadovai palankiai įvertino Porte ir Europos Vadovų Tarybos 2021 m. birželio mėn. susitikime. Šioje ataskaitos redakcijoje pirmą kartą aptariama pažanga siekiant valstybių narių iškeltų nacionalinių tikslų iki 2030 m., kurie buvo pristatyti ir apsvarstyti 2022 m. birželio mėn. vykusiame EPSCO tarybos posėdyje.

Užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo tikslai iki 2030 m. yra politikos veiksmų susijusiose politikos srityse ES lygmeniu ir valstybėse narėse variklis. Stabilus užimtumo augimas (1,7 proc. vidutiniškai per praėjusius dvejus metus) lėmė, kad ES padarė didelę pažangą siekdama savo pagrindinio užimtumo tikslo iki 2030 m. (užimtumo lygį ES reikia padidinti nuo 2022 m. buvusio 74,6 proc. lygio dar 3,4 proc. punkto, kad iki 2030 m. būtų pasiektas tikslas – 78 proc.), nors naujausi ketvirtiniai duomenys rodo lėtesnę pažangą.

- Atsigaunant po COVID-19 pandemijos ir vykstant teigiamiems pokyčiams darbo rinkoje, iki 2022 m. siekdamas savo užimtumo tikslų pažangą padarė visos valstybės narės. Daugumai jų reikia toliau dėti pastangas užimtumo ir įgūdžių politikos srityse iki 2030 m., kad pasiektų savo tikslus. Daugelyje valstybių narių labiausiai reikėtų gerinti žemesnės kvalifikacijos asmenų užimtumo lygį, taip pat yra nemažai šalių, kuriose tas pat pasakytina apie vyresnio amžiaus (55–64 metų) moterų ir jaunimo (20–29 metų amžiaus grupės) užimtumo lygį.

- Kartu reikia gana didelės pažangos norint pasiekti ES pagrindinį tikslą iki 2030 m., kad ES kasmet bent 60 proc. suaugusiųjų dalyvautų mokymosi veikloje (2016 m. šio dalyvavimo lygis buvo žemas – 37,4 proc.), laikantis siekio užtikrinti, kad Europa išliktų konkurencinga, novatoriška ir įtrauki, be kita ko, žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos sąlygomis.
- Galiausiai, esant sudėtingoms socialinėms ir ekonominėms sąlygoms per pastaruosius trejus metus asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičius dėl ryžtingų politikos veiksmų ES ir valstybių narių lygmenimis Europos Sąjungoje išliko iš esmės stabilus (2022 m. jis sumažėjo 279 tūkst.). Daugumoje valstybių narių nuo 2019 m. užfiksuota pažanga siekiant nacionalinių skurdo mažinimo tikslų, tačiau keliose kitose įvyko pokyčių priešinga kryptimi. Dėl to bus būtinos gana didelės tolesnės pastangos ir nuolatinė stebėseną siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinti nacionaliniai užmojai, reikalingi, kad būtų pasiektas ES pagrindinis tikslas iki 2030 m. bent 15 mln. sumažinti asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičių, palyginti su 2019 m.

Kartu su sanglaudos politikos fondais įgyvendinant reformas ir investuojant, kaip numatyta valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, remiamas teisingas, integracinis ir tvarus augimas. Teikiant „Europos socialinio fondo +“ (ESF+), Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Teisingos pertvarkos fondo (TPF) ir techninės paramos priemonės (TPP) paramą intervencinėms politikos priemonėms atitinkamose politikos srityse, kartu pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) Sąjungos ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda skatinama tinkamomis reformomis ir investicijomis stiprinant valstybių narių atsparumą, pasirengimą krizėms, gebėjimą prisitaikyti bei augimo potencialą ir skatinant kurti kokybiškas darbo vietas. Taip EGADP prisideda ir prie Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo⁴. Iš viso apie 139,6 mlrd. EUR valstybėms narėms skirtų lėšų prisideda prie socialinių išlaidų, sudarančių apie 28 proc. visų numatomų išlaidų, finansavimo⁵. Komisija pagal EGADP jau yra išmokėjusi apie 175 mlrd. EUR lėšų per dotacijas ir paskolas, taip pat išankstinį finansavimą. Numatoma, kad prie socialinės politikos bus prisidedama siekiant 2 045 iš 6 266 tarpinių ir siektinų reikšmių, įtrauktų į 27 ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, o 243 iš tų 808 tarpinių ir siektinų reikšmių, kurios jau buvo pasiektos lapkričio 13 d., yra palankios socialinei politikai: jos sudaro apie 30 proc. visų pasiektų tarpinių ir siektinų reikšmių ir beveik 12 proc. su socialine politika susijusių tarpinių ir siektinų reikšmių, įtrauktų į 27 ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus. Atliekant politikos atsako analizę, į bendrą užimtumo ataskaitą taip pat įtrauktos kai kurios atrinktos ES lėšomis (visų pirma EGADP, ESF+, ERPF, TPF ir TPP) remiamos priemonės. Visomis jomis bus prisidedama prie augimo ir užimtumo perspektyvų ir bus remiama socialinė ir ekonominė sanglauda ir atsparumas Sąjungoje.

⁴ Reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, OL L 57, 2021 2 18, p. 17.

⁵ Socialinių išlaidų kategorijos apibrėžiamos ir taikomos remiantis metodika, kurią Komisija, konsultuodamasi su Europos Parlamentu ir valstybėmis narėmis, priėmė Deleguotajame reglamente 2021/2105.

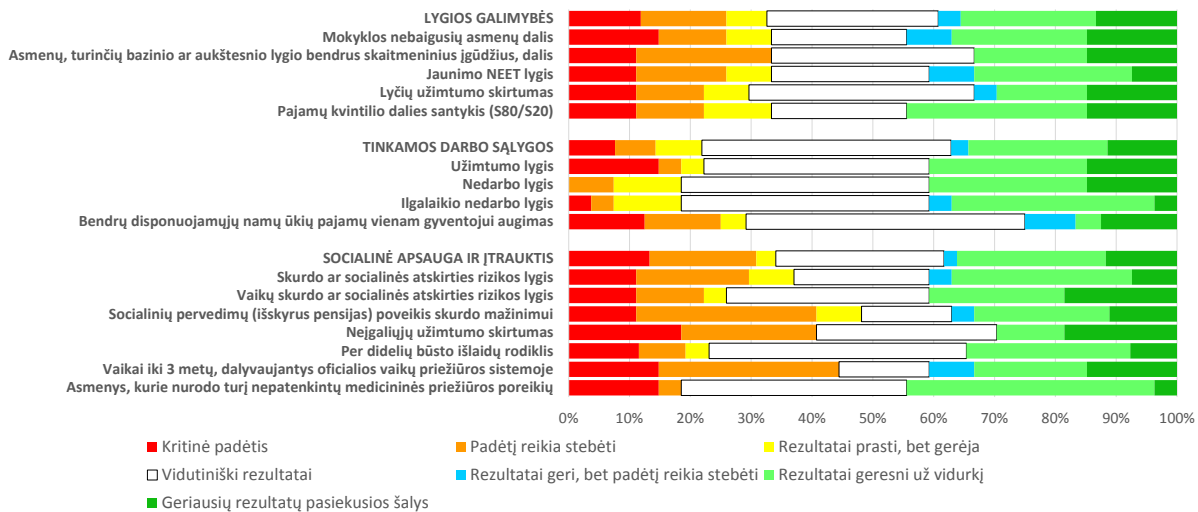
2024 m. bendroje užimtumo ataskaitoje daugiau dėmesio skiriama konkrečioms šalims, remiantis socialinės konvergencijos sistemos elementais, kaip apibūdinta susijusiose Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir bendros Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės pamatinėje ataskaitoje, taip pat atsižvelgiant į 2023 m. birželio mėn. EPSCO tarybos posėdyje vykusias diskusijas⁶. Tai turėtų būti laikoma bandomuoju projektu, kuris bus vertinamas. Remiantis esamomis priemonėmis (socialinių rodiklių suvestine ir šviesoforo principu grindžiama sutarta bendros užimtumo ataskaitos metodika), valstybių narių darbo rinkų, įgūdžių srities ir socialiniai iššūkiai analizuojami siekiant nustatyti galimą grėsmę aukštynkryptei socialinei konvergencijai, dėl kurios reikia atlikti išsamesnę analizę antrame etape. Šiuo atžvilgiu, atliekant konkrečių šalių analizę, sustiprinama užimtumo, įgūdžių ir socialinės politikos sričių stebėseną per Europos semestrą pagal SESV 148 straipsnį. Bendroje užimtumo ataskaitoje pateikiama šalių pirmojo etapo analizė, daugiausia pagrįsta socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniais rodikliais. Apskritai SKS pirmojo etapo analizės išvados rodo, kad:

- i. valstybių narių, kurių 2021 m. bendrieji užimtumo ir nedarbo rezultatai iš pradžių buvo santykinai prastesni, padėtis labiau pagerėjo 2022 m., o tai yra šių sričių konvergencijos rodiklis;
- ii. nepaisant teigiamų pastarojo meto pokyčių, gali kilti grėsmė aukštynkryptei socialinei konvergencijai įgūdžių srityje ir dėl to gali kilti įsidarbinamumo problemų, taip pat, jei politikos veiksmai nebus gerokai sustiprinti, gali didėti nelygybė;
- iii. socialiniai rezultatai apskritai 2022 m. yra iš esmės stabilūs, nepaisant įvairių krizių, tačiau, atsižvelgiant į dideles pragyvenimo išlaidas, juos reikėtų atidžiai stebėti.

Komisijos tarnybos atliks išsamesnę antrojo etapo analizę (naudodamos daugiau kiekybinių ir kokybinių faktinių duomenų, be kita ko, dėl pažangos siekiant nacionalinių tikslų iki 2030 m.) tose šalyse, kurių padėtis, kaip nustatyta pirmajame etape, gali kelti grėsmę aukštynkryptei socialinei konvergencijai (remiantis šioje ataskaitoje pateikta analize, tai Bulgarija, Estija, Ispanija, Italija, Lietuva, Rumunija ir Vengrija).

⁶ Žr. Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės ataskaitą dėl socialinės konvergencijos sistemos ([dok. 9481/23/ADD-1](#)), taip pat remiantis ta ataskaita Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto patvirtintas pagrindines gaires ([dok. 9481/23](#)).

Užimtumo, įgūdžių srities ir socialiniai iššūkiai ES valstybėse narėse pagal pagrindinius socialinių rodiklių suvestinės rodiklius

Pastaba. 1) Suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje rodiklio duomenų dar nėra. 2) Trūksta dalies šalių kai kurių rodiklių duomenų – žr. 1.4.1 lentelę 1.4 skirsnyje. Visų rodiklių paaiškinimai pateikti priede.

Apskritai darbo rinkos rezultatai, nepaisant išskirtinių sukrėtimų, vidutiniškai 2022 ir 2023 m. buvo geri ir buvo daug atvejų, kai jie viršijo priešpandeminį lygį. Nors ES ekonomikos augimas pastaruoju metu prarado pagreitį, darbo rinka po sukrėtimų, susijusių su sveikata, tiekimo grandinėmis, energijos ir maisto kainomis, gaivalinėmis nelaimėmis ir geopolitinės padėties nestabilumu, tebebuvo atspari. Prie šių rezultatų prisidėjo išskirtinės priemonės, kurių ES ir nacionaliniu lygmenimis imtasi esant sudėtingoms socialinėms ir ekonominėms pastarųjų trejų metų sąlygoms⁷. Apskritai užimtumo lygis ES 2022 m. pasiekė 74,6 proc., 2023 m. II ketv. dar padidėjo iki 75,4 proc., ir tai yra 2,5 proc. punkto daugiau už priešpandeminį (2019 m. IV ketv.) lygį. Tuo pat metu nedarbo ir ilgalaikio nedarbo lygis ES 2022 m. tapo mažiausias, atitinkamai 6,2 ir 2,4 proc. (ir dar sumažėjo iki 6 ir 2,1 proc. 2023 m. II ketv.). Vis dėlto tarp valstybių narių ir regionų, taip pat tarp sektorių užfiksuota skirtumų. Energetikos krizė slopino užimtumo augimą intensyviai energiją vartojančiuose sektoriuose, kita vertus, informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sektoriuje užimtumo augimas buvo didžiausias – nuo 2019 m. IV ketv. iki 2023 m. II ketv. jame sukurta daugiau kaip milijonas darbo vietų.

⁷ Iš bendrų 122 mlrd. EUR viešųjų išlaidų, skirtų priemonėms, tinkamoms finansuoti, per visą priemonės SURE įgyvendinimo laikotarpį, 49 proc. panaudota sutrumpinto darbo laiko tvarkai, 31 proc. – panašioms priemonėms, skirtoms savarankiškai dirbantiems asmenims, o 9 proc. – darbo užmokesčio subsidijavimo priemonėms. Žr. [Priemonė SURE po laikino galiojimo sąlygos įsigaliojimo. Galutinė pusmečio ataskaita; COM\(2023\) 291 final](#).

Nepaisant išskirtinių sukrėtimų, darbo rinka yra tvirta

75,4 %

užimtumo lygis

(20–64 metų
amžiaus grupėje)
2023 II ketv.
(+0,7 proc. p.,
palyginti su
praėjusiais metais)

75%

ekonominio aktyvumo lygis

(15–64 metų
amžiaus grupėje)
2023 m. II ketv.
(+0,5 proc. p.,
palyginti su
praėjusiais metais)

6%

nedarbo lygis

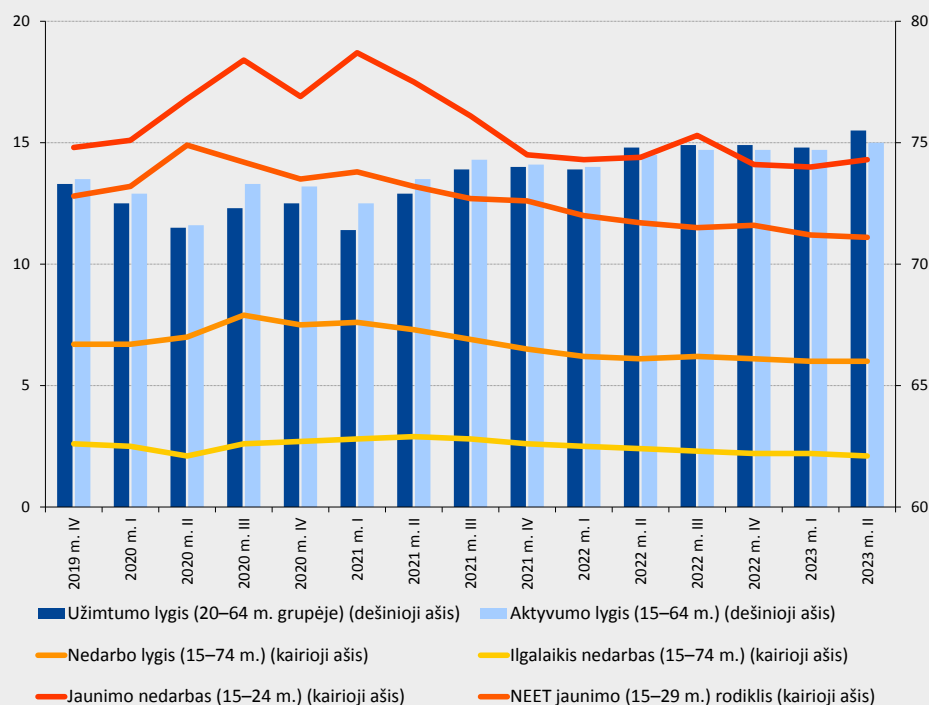
(15–74 metų
amžiaus grupėje)
2023 m. II ketv.
(–0,1 proc. p.,
palyginti su
praėjusiais metais)

14,3%

jaunimo nedarbo lygis

(15–24 metų
amžiaus grupėje)
2023 m. II ketv.
(–0,1 proc. p.,
palyginti su
praėjusiais metais)

Pagrindiniai ES 27 šalių darbo rinkos rodikliai (proc., ketvirčių duomenys)

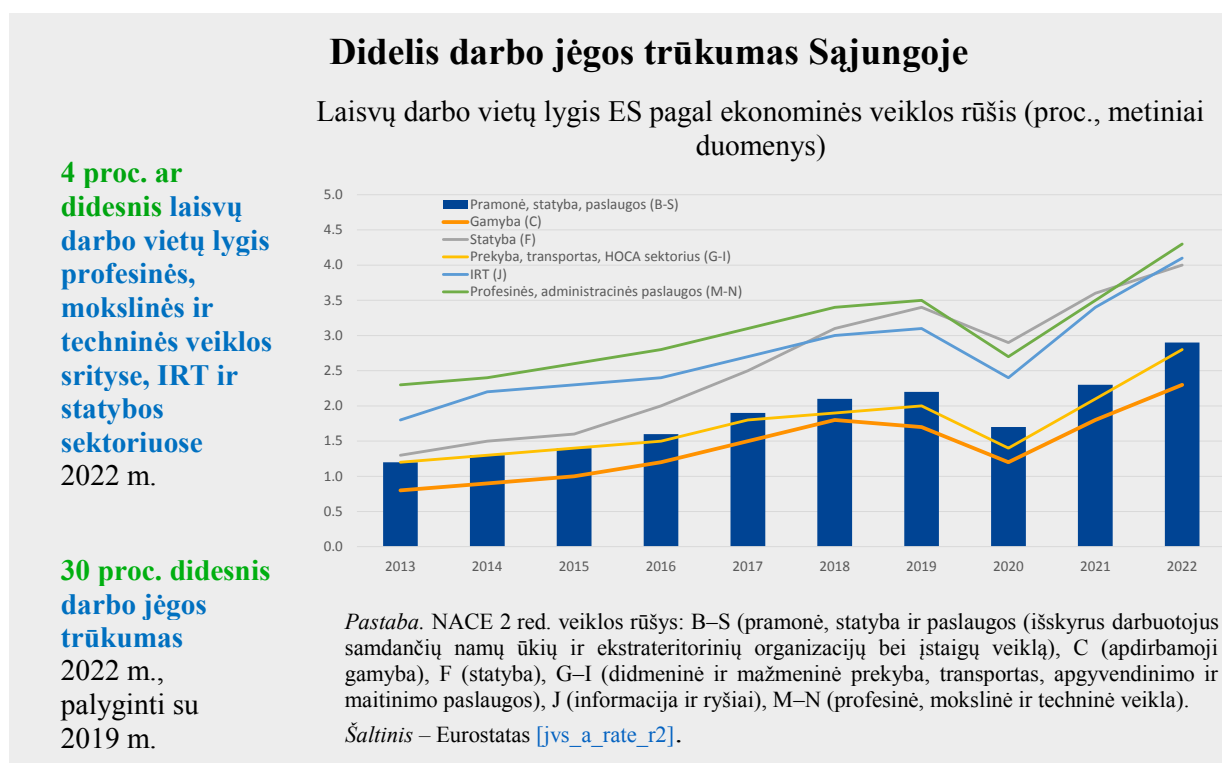
Šaltinis – Eurostatas [lfsi_emp_q], [une_rt_q], [une_ltu_q] ir [lfsi_neet_q]. Duomenys koreguoti pagal sezoną, o ne pagal kalendorių.

Didelis darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas trukdo ekonomikai augti ir, jei šios problemos nebus tinkamai sprendžiamos, gali sulėtėti žaliaji ir skaitmeninė pertvarka. Labai trūksta įvairių profesijų ir kvalifikacijos lygių darbo jėgos. Nors per pastaruosius ketvirčius ES laisvų darbo vietų lygis šiek tiek sumažėjo, 2023 m. II ketv. jis buvo 2,7 proc., taigi gerokai viršijo 2013–2019 m. vidurkį (1,7 proc.)⁸. 2022 m. užfiksuotas didelis stygius tokiuose sektoriuose kaip sveikatos priežiūra, STEM sritys (ypač IRT), statyba ir tam tikros paslaugų profesijos. Darbo jėgos trūkumas žaliajai pertvarkai svarbiuose sektoriuose nuo 2015 m. padvigubėjo, o mokymo pasiūla šiuose sektoriuose tebėra mažesnė nei vidutinė. 2021 m. daugiau kaip 60 proc. ES įmonių, įdarbinusių ar bandžusių įdarbinti IRT specialistus, susidūrė su sunkumais užpildyti tokias laisvas darbo vietas. Visuotinį darbo jėgos trūkumą lemia darbo jėgos paklausa, kuri, nepaisant ekonomikos sulėtėjimo pastaruoju metu, yra didelė, tačiau prie to gali prisidėti ir darbo jėgos pasiūlą ribojantys veiksniai (tokie kaip visuomenės senėjimas ir darbuotojo dirbtų valandų skaičiaus mažėjimo tendencija). Tuo pat metu prie darbo jėgos trūkumo labai prisideda naujų darbo vietų kūrimas dėl žaliosios ir skaitmeninės transformacijos ir darbo rinkos poreikius atitinkančių darbo jėgos įgūdžių trūkumas. Neseniai atliktas konkurencingo regionų tvarumo kartografavimas parodė užimtumo poslinkį link žalesnių ir našesnių sektorių 2008–2018 m. ir ryškius skirtumus tarp regionų (labiau išsivystę iš jų permainas pakelia geriau nei tie, kurie yra mažiau išsivystę ar vykdo pertvarką)⁹. Galiausiai, tam tikrais atvejais ir kai kuriuose sektoriuose stygius siejasi ir su prastomis darbo sąlygomis (ypač tokiuose sektoriuose kaip sveikatos priežiūra, stacionarioji globa ir transportas). Galimybių dalyvauti darbo rinkoje gerinimas, visų pirma skatinant nepakankamai atstovaujamų grupių (ypač moterų, jaunimo, vyresnio amžiaus darbuotojų, migrantų kilmės asmenų ir asmenų su negalia) integraciją į darbo rinką, galėtų padėti atsverti demografinės kaitos poveikį darbo jėgos pasiūlai.

⁸ European Commission, *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

⁹ Žr. Anabela Santos, Javier Barbero, Simone Salotti, Olga Diukanova & Dimitrios Pontikakis, *On the road to regional 'Competitive Environmental Sustainability': the role of the European structural funds*, Industry and Innovation, 2023 30:7, 801-823, DOI: [10.1080/13662716.2023.2236048](https://doi.org/10.1080/13662716.2023.2236048)

Labai svarbu suteikti pakankamai kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo galimybių, laikantis Europos įgūdžių darbotvarkės. Lyčių nelygybės švietimo ir mokymo srityje (visų pirma susijusios su aukštojo išsilavinimo įgijimu ir studijų sričių pasirinkimu) problemos sprendimas galėtų padėti didinti aukštos kvalifikacijos darbo jėgos pasiūlą. Kelios valstybės narės pradėjo rengti savo nacionalines strategijas dėl įgūdžių, be kita ko, pagal Įgūdžių paktą, ir nustatė nacionalinius profesinio rengimo ir mokymo modernizavimo ir pritaikymo ateičiai prioritetus ir priemones. Darbo sąlygų gerinimas taip pat padėtų pritraukti ir išlaikyti darbuotojus tam tikruose sektoriuose ir profesijose, kur juntamas stygius. Be to, judumo Europos Sąjungoje skatinimas, taip pat kvalifikuotų darbuotojų pritraukimas iš trečiųjų valstybių, užtikrinant pagarbą darbo ir socialinės apsaugos teisėms ir šių teisių įgyvendinimą ir nukreipiant teisėtos migracijos srautus link profesijų, kuriose trūksta darbuotojų, remiantis ES specialistų rezervu, taip pat gali padėti spręsti darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemas, kartu darniai išnaudojant pačios Sąjungos specialistų potencialą¹⁰.

¹⁰ ES specialistų rezervas sukurtas kaip 2023 m. lapkričio 15 d. Komisijos priimto Įgūdžių ir specialistų judumo priemonių rinkinio dalis.

Nepaisant nominaliojo darbo užmokesčio didinimo, realusis darbo užmokestis beveik visose valstybėse narėse 2022 m. sumažėjo (nevienodu lygiu), o tai padėjo išryškinti gerai subalansuotų darbo užmokesčio nustatymo mechanizmų svarbą. Įtemptos darbo rinkos sąlygos ir didelė infliacija daro spaudimą didinti nominalųjį darbo užmokestį. Nepaisant to, nominaliojo darbo užmokesčio augimas ES (4,8 proc. 2022 m.) išliko mažesnis už infliaciją, todėl realusis darbo užmokestis sumažėjo beveik visose valstybėse narėse, o vidutiniškai visoje ES sumažėjo 3,7 proc¹¹. Tačiau spartesnis darbo užmokesčio augimas ir mažėjanti infliacija lėmė, kad realiojo darbo užmokesčio mažėjimas 2023 m. pirmąjį pusmetį sulėtėjo. Laipsniškas perkamosios galios atgavimas ir tolesnio jos praradimo mažinimas yra labai svarbūs siekiant riboti socialinę didelių pragyvenimo išlaidų poveikį, ypač mažą darbo užmokestį gaunantiems asmenims. Pelno dydžio pokyčiai rodo, kad kai kuriuose sektoriuose darbo užmokestis gali būti toliau didinamas, neprarandant budrumo dėl antrinio poveikio infliacijai. Šiomis aplinkybėmis tvirtas socialinis dialogas ir veiksmingos kolektyvinės derybos pagal nacionalinės teisės aktus ir praktiką yra labai svarbu siekiant bendro darbo užmokesčio augimo, didinančio perkamąją galią (ypač tų asmenų, kurie gauna mažą ar vidutinį darbo užmokestį), kartu remiant kokybiškų darbo vietų kūrimą ir išsaugant konkurencingumą.

¹¹ Dėl darbo užmokesčio pastarojo meto pokyčių žr. *European Commission, Labour market and wage developments in Europe: annual review 2023*, 2023 (dar nepaskelbta).

Deramas minimalusis darbo užmokestis gali padėti išlaikyti mažą darbo užmokestį gaunančių asmenų perkamąją galią ir sumažinti dirbančiųjų skurdą, kartu sustiprinant paskatas dirbti.

Teisės aktais nustatytas minimalusis darbo užmokestis nuo 2022 m. sausio mėn. iki 2023 m. liepos mėn. nominaliąja verte reikšmingai padidintas visose valstybėse narėse, kuriose jis yra nustatytas; taip kompensuotas didelės infliacijos poveikis minimalųjį darbo užmokestį gaunančių asmenų perkamajai galiai pusėje tų valstybių narių. Šis didinimas atspindėjo dėl automatinio indeksavimo atliekamus koregavimus ten, kur tokie mechanizmai taikomi, ir diskrecinius atnaujinimus. Tuo pat metu keliose valstybėse narėse, kuriose teisės aktais nustatyto minimaliojo darbo užmokesčio nėra, kolektyvinėmis sutartimis nustatytas darbo užmokestis mažiausiai apmokamų profesijų darbuotojams didėjo vangiai, todėl realusis darbo užmokestis ženkliai sumažėjo¹². Ypač svarbu švelninti didelės infliacijos poveikį tiems asmenims, kurie gauna mažą darbo užmokestį, – jiems neproporcingai didelių padarinių turi energijos ir maisto kainos, kurios tebėra aukštos. Direktyvos dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio¹³ perkėlimas į nacionalinę teisę ypač padės išsaugoti mažą darbo užmokestį gaunančių asmenų perkamąją galią ir užkirsti kelią dirbančiųjų skurdo didėjimui, kartu stiprinant paskatas dirbti; įgyvendinant tą direktyvą svarbų vaidmenį atliks socialiniai partneriai. Toje direktyvoje taip pat yra nuostatų, kuriomis skatinamos kolektyvinės derybos ir stiprinami vykdymo užtikrinimo ir stebėsenos mechanizmai visose valstybėse narėse.

¹² Žr. EUROFOUND, *Minimalusis darbo užmokestis 2023 m. Metinė peržiūra*, Serija *Minimalusis darbo užmokestis ES*, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2023.

¹³ [2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva \(ES\) 2022/2041 dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio Europos Sąjungoje](#) (OL L 275, 2022 10 25, p. 33).

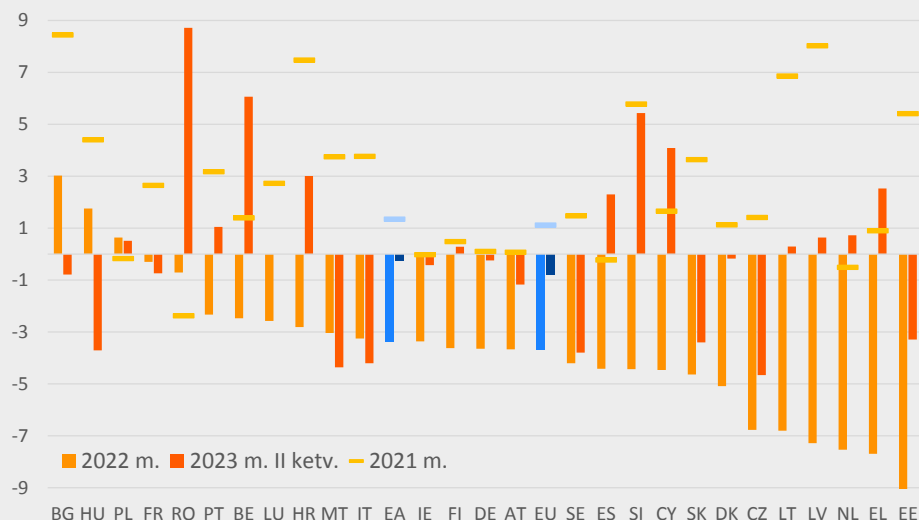
Realusis darbo užmokestis 2022 m. sumažėjo ir mažėja toliau, nors ir lėčiau

Realusis bruto darbo užmokestis darbuotojui
(metinis pokytis proc.; 2021, 2022 ir 2023 m.-II ketv.)

Nominalusis
atlygis
darbuotojui
2022 m.

padidėjo 4,8 %
ir 2023 m.-II
ketvirtį yra 6 %
didesnis nei
2022 m.
II ketvirtį.

Tačiau **realusis
darbo
užmokestis**
2022 m.
sumažėjo
3,7 % ir
2023 m.-II
ketvirtį yra
0,8 %
mažesnis nei
2022 m. II
ketvirtį.

Šaltinis – Europos Komisija, duomenų bazė AMECO, nominalusis bruto darbo užmokestis darbuotojui [hwwdw]; defliatorius – suderintas vartotojų kainų indeksas [zcpih]. 2023 m. II ketv.: EMPL skaičiavimai remiantis Eurostato duomenimis, susijusiais su darbo užmokesčiu [namq_10_gdp], bendru užimtumu (vidaus koncepcija) [namq_10_a10_e] ir suderintu vartotojų kainų indeksu [prc_hicp_midx].

Nors pagal įvairius sutartimi įforminamus susitarimus taip pat atsižvelgiama į skirtingus individualius pageidavimus bei poreikius ir tai teikia daugiau lankstumo tiek darbuotojams, tiek įmonėms, darbo rinkos segmentacija tebėra vienas iš daugelio nelygybę lemiančių veiksnų. Taip yra visų pirma tada, kai terminuotos darbo sutartys netampa tarpine grandimi nuolatinio darbo link. Su tokiomis sutartimis (ypač tomis, kurios sudaromos labai trumpam laikui) dažnai siejamos mažiau palankios darbo sąlygos, mažesnės paskatos siekti tolesnio mokymosi ir profesinio rengimo ar į tai investuoti, taip pat socialinės apsaugos spragos, palyginti su nuolatinio darbu pagal neterminuotą darbo sutartį¹⁴. Pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių asmenų dalis visoje darbuotojų populiacijoje ES 2022 m. iš esmės nepakito (ji buvo 12,9 proc. ir daugiau kaip pusė asmenų pagal tokias sutartis dirbo ne savo noru), tačiau skirtumai tarp valstybių narių buvo dideli. Tokių darbuotojų dalis buvo kur kas didesnė jaunimo ir migrantų grupėse, be to, moterys buvo santykinai dažniau laikinai įdarbinamos nei vyrai. Samdomų darbuotojų neturintys savarankiškai dirbantys asmenys taip pat apskritai patiria didesnę riziką, kad pritrūks su darbu susijusių garantijų. Už savarankiško darbo kai kuriais atvejais gali slėptis priklausomybė grindžiami darbo santykiai (fiktyvus savarankiškas darbas), be to, gali tebebūti su juo susijusių socialinės apsaugos aprėpties spragų¹⁵. Apskritai dėl paplitusio nestandartinių formų užimtumo gali būti taip, kad kai kurie sektoriai ir profesijos tampa mažiau patrauklūs darbuotojams ir tai prisideda prie darbo jėgos trūkumo. Kartu su plačiu galimų sutarčių formų pasirinkimu reikia užtikrinti pakankamą socialinės apsaugos prieinamumą ir mokymosi bei tobulėjimo galimybes, taip pat tam, kad darbuotojai pasirengtų būsimoms transformacijoms.

¹⁴ EUROFOUND, *Labour market segmentation, Observatory*, 2019.

¹⁵ Europos Komisijos ataskaita dėl 2019 m. Tarybos rekomendacijos dėl socialinės apsaugos galimybių įgyvendinimo, [COM\(2023\) 43 final](#).

Dideli terminuotų darbo sutarčių naudojimo skirtumai valstybėse narėse (daug daugiau jų sudaroma su jaunimu)

12,9%

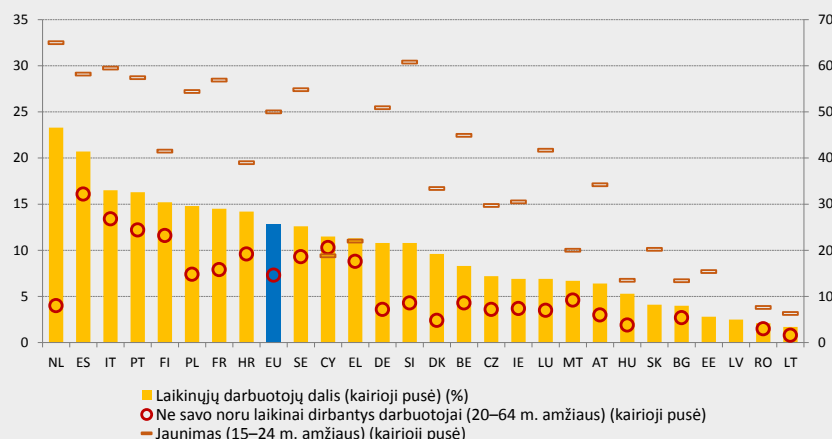
darbuotojų (20–64 metų amžiaus grupėje) 2022 m. dirbo pagal terminuotas darbo sutartis

50%

jaunimo (15–24 metų amžiaus grupėje) dirbo pagal terminuotas darbo sutartis

7,3% darbuotojų (20–64 metų amžiaus grupėje) 2022 m. dirbo pagal nesavanoriškas terminuotas darbo sutartis

Laikinieji darbuotojai, kaip visų darbuotojų proc., pagal amžių (15–24 metai) (proc., 2022 m.)

Šaltinis – Eurostatas [lfsa_etpgan] ir [lfsa_etgar], ES darbo jėgos tyrimas.

ES darbo rinkoms atsigaunant po pandemijos, padidėjo platformų ekonomikos vaidmuo: atsigavimas padeda sukurti galimybių darbo rinkoje, tačiau dėl to taip pat gali kilti su darbo sąlygomis ir socialine apsauga susijusių problemų. Apklausų duomenimis, ES 2022 m. 2,4 proc. respondentų dirbo per skaitmenines internetu atliekamo darbo platformas, o 1,9 proc. dirbo per skaitmenines vietoje atliekamo darbo platformas, nors skirtumai tarp valstybių narių yra dideli. Algoritminis valdymas (AV) gali padėti didinti našumą ir gerinti bendrą paslaugų kokybę platformų ekonomikoje. Algoritmams naudojami duomenys apie darbuotojų buvimo vietą, prieinamumą, įgūdžius ir ankstesnio darbo rezultatus, tikruoju laiku paskirstant užduotis tinkamiausiems darbuotojams. AV taip pat teikia galimybę stebėti darbuotojų darbo rezultatus pagal vartotojų reitingus ir kitus vertinimo parametrus, teikiant tikrą laiką grįžtamąjį ryšį, kad būtų užtikrinamas platformos standartų laikymasis. Tačiau, įmonėms naudojant AV, kartu gali būti sustiprintas darbuotojų stebėjimas ir vertinimas, o tai gali apriboti jų savarankiškumą ir gebėjimą valdyti savo darbo užduotis. Dėl AV naudojimo kyla skaidrumo, atskaitomybės ir sąžiningumo darbuotojams klausimų. Be to, į AV integruojant dirbtinį intelektą kyla rizika, kad sustiprės esamas šališkumas ir diskriminacinė praktika. Kartu su iššūkiais, susijusiais su AV sistemų neskaidrumu ir jų įtaka užduočių paskirstymui platformų darbuotojams, taigi ir jų darbo pajamoms, kyla rizika, kad šių darbuotojų užimtumo statusas gali būti nustatytas klaidingai (jie gali būti klaidingai laikomi savarankiškai dirbančiais asmenimis ir dėl to neįgyti darbuotojų teisių ir darbuotojams teikiamos apsaugos). Siūloma Direktyva dėl darbo skaitmeninėse platformose sąlygų gerinimo padės sumažinti galimus su algoritmais susijusius pavojus asmenims, dirbantiems skaitmeninėse darbo platformose. Ja taip pat siūloma nustatyti darbuotojų atstovų kolektyvines teises į informaciją.

Dirbtinio intelekto (DI) tyrimai rodo, kad mašininis mokymasis gali turėti didelį poveikį darbo rinkoms: prognozuojama, kad tai, palyginti su technologijų raida praeityje, labiau paveiks administracinį personalą ir kūrybines profesijas. Tokiomis aplinkybėmis socialinis dialogas ir kolektyvinės derybos yra itin svarbūs, kad būtų užtikrintas įtraukio dalyvavimu grindžiamas požiūris į pokyčių, vykstančių dėl technologijų raidos, valdymą, sprendžiant galimas problemas ir kartu skatinant darbuotojų prisitaikymą (be kita ko, suteikiant reikalingų įgūdžių). Veiksminga aktyvi darbo rinkos politika, apimanti kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo sistemas ir užimtumo tarnybas, yra labai svarbi vykstant tokiems pokyčiams, kad būtų veiksmingai palengvintas darbo vietos keitimas. Kalbant apie generatyvinį dirbtinį intelektą (DI), EUROFOUND duomenimis, apklausoje dalyvavę darbuotojai mašininį mokymąsi apskritai vertina teigiamai, nes tai gali padėti sutrumpinti įprastinėms užduotims skiriamą laiką ir labiau susitelkti į didesnės pridėtinės vertės užduotis¹⁶. DI taip pat galėtų padėti asmenims su negalia darbo rinkoje, kuriant įtraukesnę ir labiau pritaikytą aplinką. Apskritai, nors DI ir mašininio mokymosi modeliai, ypač tie, kurie grindžiami generatyviniais apmokytaisiais transformatoriais (pvz., „ChatGPT“), teikia didelių galimybių, ateityje jie gali turėti didelį poveikį tarnautojams¹⁷ ir gali paveikti net kūrybines profesijas¹⁸. Dėl sparčios šių technologijų pažangos būtina atidi priežiūra, kad būtų galima pasinaudoti jų teikiama nauda, kartu numatant potencialų neigiamą poveikį ir laiku parengiant tinkamus ir savalaikius politikos sprendimus, be kita ko, susijusiomis su darbo rinkomis ir su siekiu, kad darbuotojai gautų pakankamai naudos iš didesnio našumo, kurį užtikrina DI. Šiomis aplinkybėmis dėl DI kyla iššūkių, susijusių su skaidrumu, atskaitomybe ir galimu DI poveikiu darbuotojų teisėms, darbo sąlygoms ir pajamoms. Pavyzdžiui, siūlomame Dirbtinio intelekto akte, jei bus priimta dabartinė jo formuluoatė, DI sistemos, naudojamos įdarbinant ir valdant darbuotojus, nurodomos kaip rizikingos ir nustatomi skaidrumo, saugos, tikslumo ir žmogaus atliekamos priežiūros reikalavimai.

¹⁶ EUROFOUND, *Ethical digitalisation at work: from theory to practice*, 2023; EUROFOUND, *Ethics in the digital workplace*, 2022; EUROFOUND, *Digitisation in the workplace*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021.

¹⁷ Gmyrek, P., Berg, J., Bescond, D. 2023. *Generative AI and Jobs: A global analysis of potential effects on job quantity and quality*, ILO Working Paper 96 (Geneva, ILO), <https://doi.org/10.54394/FHEM8239>.

¹⁸ Žr., pvz., Amerikos scenaristų gildijos (*Writers Guild of America*) ir Kino ir televizijos prodiuserių sąjungos (*Alliance of Motion Picture and Television Producers*) susitarimą spręsti esamas su DI įtaka kino pramonei susijusias problemas. Naujoji sutartis, kuri sudaryta pasibaigus vienam ilgiausių Holivudo streikų, apima nuostatas dėl DI naudojimo kino ir televizijos projektuose.

Nepaisant padėties gerėjimo, daugelyje valstybių narių jaunimui tebekyla sunkumų integruotis į darbo rinkas, todėl tam reikia skirti ypač daug dėmesio, taip pat būtina imtis pritaiktų politikos veiksmų. Jaunimo nedarbas nuo 2020 m. sumažėjo 3,1 proc. punkto, tačiau 2022 m. jis siekė 14,5 proc., taigi jis tebėra beveik tris kartus didesnis nei visų darbingo amžiaus ES gyventojų nedarbas. Tebėra regioninių skirtumų: aukštas nedarbo lygis užfiksuotas, pvz., ES atokiausiuose regionuose. Panašiai ir nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis labai sumažėjo – iki priešpandeminio lygio, ir tai daugiausia lėmė sumažėjęs nedirbančio NEET jaunimo skaičius, tačiau 2023 m. II ketv. ši dalis tebėra 11,1 proc. ES mastu ir ypač didelė kai kuriose valstybėse narėse; esama reikšmingų skirtumų ir pačiose valstybėse. NEET jaunimo grupėje yra daugiau moterų ir ne ES gimusių jaunuolių. Tinkamai ir laiku integruoti jaunimą į darbo rinką arba į švietimo ir mokymo sistemas yra labai svarbu siekiant sėkmingos jų karjeros ateityje. Nedarbo laikotarpis pačioje profesinio gyvenimo pradžioje dėl stigmatizuojančio poveikio gali pakenkti ateities karjeros perspektyvoms ir darbingumui, dėl to taip pat gali padidėti skurdo, socialinės atskirties, o kraštutiniais atvejais – fizinės ir psichikos sveikatos problemų rizika. Dėl didelių būsimų su mūsų ekonomikos žalinimu ir skaitmenizacija susijusių transformacijų didėja poreikis užtikrinti, kad jaunesnės kartos būtų gerai integruotos į darbo rinką ir visuomenės gyvenimą, gebėtų prisitaikyti prie pokyčių ir būsimas transformacijas nukreipti tinkama linkme. Tokiomis aplinkybėmis reikia dėti nuoseklias pastangas įveikti struktūrines problemas, trukdančias jaunimui darbo rinkoje, visų pirma atsižvelgiant į plačiai išsigeidusį darbo jėgos ir įgūdžių trūkumą. Pagal sustiprintą Jaunimo garantijų iniciatyvą galima tikslingai remti NEET jaunuolius, kad jiems tapus bedarbiais ar baigus formalųjį mokymąsi būtų per keturis mėnesius pateiktas kokybiškas pasiūlymas dirbti, toliau mokytis, dalyvauti mokymuose ar pameistrystės programose arba stažuotis¹⁹. Be to, įgyvendinant iniciatyvą ALMA („siekti, mokytis, išmokti, pasiekti“) palankių sąlygų neturintiems NEET jaunuoliams padedama įgyti profesinės patirties užsienyje.

¹⁹ 2020 m. spalio 30 d. [Tarybos rekomendacija](#) „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“, kuria pakeičiama 2013 m. balandžio 22 d. Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo (2020/C 372/01, OL C 372, 2020 11 4, p. 1).

Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo ekonominis neaktyvumas yra dažnesnis nei nedarbas

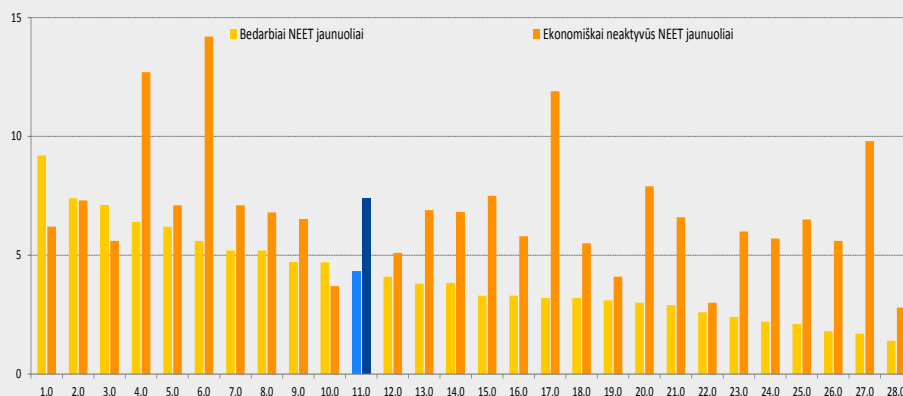
2022 m. **7,4%**

jaunimo ES
nesimokė,
nedirbo ir
nedalyvavo
mokymuose ir
buvo
ekonomiškai
neaktyvūs

4,3 %

jaunuolių
nedirbo, NEET
jaunimo grupėje
be darbo vyrai
buvo dažniau
nei moterys

Nesimokantis, nedirbantis ir mokymuose nedalyvaujantis (NEET) jaunimas pagal užimtumo statusą (15–29 metų amžiaus grupė, proc.) 2022 m.

Pastaba. CZ ir SK duomenų eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [edat_lfse_20], ES darbo jėgos tyrimas.

Vyresnio amžiaus darbuotojai darbo rinkoje yra aktyvesni nei bet kada anksčiau, tačiau padėtį būtų galima dar labiau pagerinti, ypač moterų. ES visuomenė sparčiai senėja:

prognozuojama, kad medianinis amžius nuo 2022 m. (44,4 metų) iki šio šimtmečio pabaigos pailgės daugiau kaip 4 metais, o darbingo amžiaus gyventojų populiacija labai sumažės. Demografiniai iššūkiai kai kuriose valstybėse narėse ir regionuose kelia didesnių problemų nei kitur, dėl to yra rizika, kad ES esami skirtumai didės. Vyresnio amžiaus (55–64 metų) darbuotojų užimtumo lygis ES labai padidėjo – nuo 44,7 proc. 2010 m. iki 62,3 proc. 2022 m., nes padidėjo jų ekonominio aktyvumo lygis. Vis dėlto lyčių užimtumo skirtumas šioje amžiaus grupėje – 12,5 proc. punkto – buvo didesnis, palyginti su visa darbo jėga, nors ir sumažėjo nuo 2010 m.

Prognozuojama, kad visuomenės senėjimas turės poveikį darbo jėgos pasiūlai: sumažės darbo jėgos, o kartu gali paastrėti įgūdžių ir darbo jėgos trūkumo problemos Sąjungoje. Tokiomis aplinkybėmis ilgesnis ir sveikesnis profesinis gyvenimas yra svarbus siekiant remti darbo jėgos pasiūlą, užtikrinti socialinės apsaugos sistemų finansinį tvarumą ir kartu užtikrinti socialinę sanglaudą, solidarumą ir žinių perdavimą iš kartos į kartą. Neseniai Komisijos pristatytame demografijos priemonių rinkinyje nustatytas visapusiškas požiūris į demografinę kaitą. Valstybės narės raginamos remti vyresnių žmonių sveikatą ir aktyvumą, kad jie gebėtų tvarkyti savo gyvenimą ir toliau prisidėti prie ekonomikos ir visuomenės gerovės²⁰.

²⁰ Žr. Komisijos komunikatą „Demografiniai pokyčiai Europoje. Veiksmų rinkinys“, COM(2023) 577 final.

Darbo rinkoje tebėra paplitusi lyčių nelygybė, ją rodo tiek vyrų ir moterų užimtumo, tiek jų darbo užmokesčio skirtumai. Nors lyčių užimtumo skirtumas ES šiek tiek sumažėjo, palyginti su 2021 m., 2022 m. jis tebebuvo didelis – 10,7 proc. punkto, ir labai skyrėsi tarp valstybių narių ir regionų. Be to, šis skirtumas tampa kur kas didesnis, jei atsižvelgiama į didesnę moterų, dirbančių ne visą darbo laiką, dalį (2022 m. šis skirtumas, skaičiuojant etato ekvivalentais, išaugo iki 16 proc. punkto). Be to, vaikų turinčių asmenų grupėje lyčių užimtumo skirtumas buvo daug didesnis nei bevaikių asmenų grupėje. Vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai taip pat buvo dideli daugumoje šalių (12,7 proc. 2021 m. ES mastu), nepaisant per praėjusį dešimtmetį padarytos pažangos. Šią padėtį galima iš dalies sieti su tuo, kad i) pernelyg daug moterų dirba palyginti mažai apmokamą darbą ir ne visą darbo laiką, ii) per mažai moterų darbe užima aukštesnes pareigas, iii) moterims sunkiau derinti darbą su artimųjų priežiūros pareigomis ir iv) moterys ir vyrai netolygiai pasidalija artimųjų priežiūros pareigomis. Vis dėlto didžiausia ES vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo dalis nėra susijusi su objektyviais ir įvertinamais individualiais asmenų bruožais; tai rodo, kad dažnai prie šio skirtumo labai prisideda kiti veiksniai, įskaitant diskriminavimą ir neskaidrią darbo užmokesčio struktūrą²¹. Šie darbo užmokesčio skirtumai trukdo moterims per profesinį gyvenimą pasiekti ekonominę nepriklausomumą, neigiamai veikia jų dalyvavimą darbo rinkoje, taip pat prisideda prie vyrų ir moterų pensijų skirtumo (kuris ES 2022 m. buvo 26 proc.), o senatvėje moterys patiria didesnę skurdo riziką. Kova su diskriminacija dėl lyties darbo užmokesčio srityje, susijusios nelygybės mažinimas ir mokesčių sistemų veikimo gerinimas gali suteikti daugiau paskatų didesnei daliai moterų tapti ekonomiškai aktyvioms, o tai svarbu atsižvelgiant ir į didelį darbo jėgos ir įgūdžių trūkumą.

²¹ Eurostatas, *Statistical Working Papers*, *Gender pay gaps in the European Union – A statistical analysis*, 2021.

Siekiant didinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje, labai svarbu gerinti kokybiškų ir įperkamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, laikantis ES 2020–2025 m. lyčių lygybės strategijos, Tarybos rekomendacijų dėl ikimokyklinio ugdymo bei priežiūros, įskaitant naujuosius Barselonos tikslus, ir dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas²² ir Europos vaiko garantijų sistemos²³. Galiausiai, darbo užmokesčio skaidrumo priemonės pagal Darbo užmokesčio skaidrumo direktyvą²⁴ yra labai svarbios siekiant atskleisti šališkumą lyčių atžvilgiu darbo užmokesčio struktūrose bei kontekstuose ir sudaryti sąlygas darbuotojams veiksmingai įtvirtinti savo teisę į vienodą užmokestį už vienodą darbą arba vienodos vertės darbą.

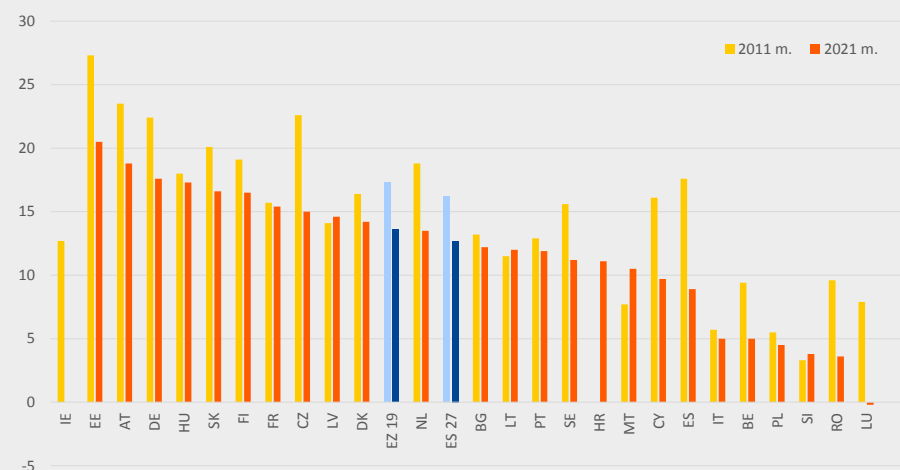
Nors padėtis pagerėjo, vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai tebėra dideli

12,7 % vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas ES 2021 m. (esama didelių skirtumų tarp valstybių narių)

10,7 proc. punkto lyčių užimtumo skirtumas ES 2022 m.

26 % vyrų ir moterų pensijų skirtumas ES 2022 m.

Darbuotojų vyrų ir moterų vidutinio valandinio bruto darbo užmokesčio skirtumas, išreikštas tokio vyrų darbo užmokesčio procentine dalimi (proc., 2021 ir 2011 m.)

Pastaba. Suskirstyta pagal 2021 m. vertes. Trūksta EL visų metų duomenų, HR 2011 m. ir IE 2021 m. duomenų.

Šaltinis – Eurostatas [earn_gr_gpgr2].

²² Žr.: 2022 m. gruodžio 8 d. Tarybos rekomendacija dėl ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros: Barselonos tikslai iki 2030 m., 2022/C 484/01; *Lygybės sąjunga*. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija ir 2022 m. gruodžio 8 d. Tarybos rekomendacija dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas, 2022/C 476/01.

²³ 2021 m. birželio 14 d. Tarybos rekomendacija (ES) 2021/1004, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema (OL L 223, 2021 6 22, p. 14–23).

²⁴ Žr. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, kuria siekiant griežtesnio vienodo vyrų ir moterų darbo užmokesčio už vienodą arba vienodos vertės darbą principo taikymo nustatomi minimalieji darbo užmokesčio skaidrumo reikalavimai.

Nepaisant padėties pagerėjimo pastaruoju metu, darbo rinkoje tebėra didelių kliūčių neįgaliesiems. Neįgaliųjų užimtumo skirtumas – skirtumas tarp asmenų su negalia ir be negalios – ES 2022 m. buvo 21,4 proc. punkto. Be to, neįgaliųjų nedarbo lygis 2020 m. buvo beveik du kartus didesnis nei asmenų be negalios. Taip pat daug neįgaliųjų nedalyvauja darbo rinkoje, kaip matyti iš jų ekonominio aktyvumo lygio, kuris yra 60,7 proc. (asmenų be negalios – 83,4 proc.). Laikantis 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos, būtinos tolesnės politikos pastangos ir tikslinės priemonės, apibūdintos neįgaliųjų užimtumo dokumentų rinkinyje²⁵, kad pagerėtų neįgaliųjų padėtis darbo rinkoje. Todėl labai svarbu stiprinti užimtumo ir integracijos tarnybų pajėgumus, skatinti įdarbinimą ir kovoti su stereotipais, kartu užtikrinant tinkamų sąlygų sudarymą darbe pagal neįgaliųjų poreikius.

²⁵ Žr. [Neįgaliųjų užimtumo dokumentų rinkinį neįgaliųjų darbo rinkos rezultatams gerinti](#).

Skaitymo gebėjimai suprastėjo visoje ES ir vis dar labai priklauso nuo socialinės ir ekonominės padėties, o didelis mokytojų trūkumas, susijęs ir su šios profesijos nepatrauklumu, kelia riziką kokybiškam švietimui. 2021 m. tarptautinio skaitymo gebėjimų pažangos tyrimo (*Progress in International Reading Literacy Study*, PIRLS) duomenimis, beveik ketvirtadalio visų ketvirtos klasės mokinių skaitymo gebėjimai yra nepakankami, o 2016–2021 m. užfiksuota prastėjimo tendencija faktiškai visose dalyvaujančiose valstybėse narėse. Vertinant vidutiniškai, vaikų, kurių socialinė ir ekonominė padėtis yra geresnė, rezultatų skirtumas nuo vaikų, kurių socialinė ir ekonominė padėtis prasta, yra didelis ir atitinka maždaug dvejus mokymosi metus. Tai rodo, kad švietimo sistemoje sunku visiems moksleiviams suteikti pagrindinius įgūdžius, reikalingus, kad jie sėkmingai dalyvautų visuomenėje bei darbo rinkoje ir kad būtų užtikrintos lygios galimybės. Nors mokslų nebaigusio jaunimo, įgijusio ne aukštesnį nei pagrindinį išsilavinimą, dalis ES 2022 m. dar (šiek tiek) sumažėjo, tebebuvo didelių skirtumų tarp valstybių narių, taip pat skirtumų priklausomai nuo lyties, gimimo šalies ir gyvenamosios vietos. Tai mažina galimybes įsidarbinti ir mokytis, taip pat gebėjimą prisitaikyti vėliau gyvenime. Tuo pat metu daugumoje valstybių narių sunku rasti pakankamai pedagogų (visų pirma gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) dalykų mokytojų) visuose privalomojo švietimo sektoriuose, pritraukti pakankamai studentų į pedagogikos studijas ir išlaikyti naujus mokytojus, kad jie nepaliktų šios profesijos. Daugumoje šalių mokytojo profesija nebėra jaunimui patrauklus karjeros pasirinkimas. Šios profesijos patrauklumas priklauso nuo kelių veiksnių, įskaitant darbo užmokestį ir darbo sąlygas. 2018 m. tik vienas iš penkių mokytojų manė, kad visuomenė vertina mokytojų darbą, o daugelis mokytojų nurodė, kad darbe patiria stresą ir kad jų darbo krūvis yra didelis²⁶. Kad ES sėkmingai siektų savo švietimo tikslų, įgyvendinamų kuriant Europos švietimo erdvę²⁷, ir būtų tenkinami (be kita ko, žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos kontekste) didėjantys įgūdžių poreikiai, labai svarbu didinti mokytojo profesijos patrauklumą.

²⁶ OECD, *TALIS 2018 Results: Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*, OECD Publishing, Paris, 2019.

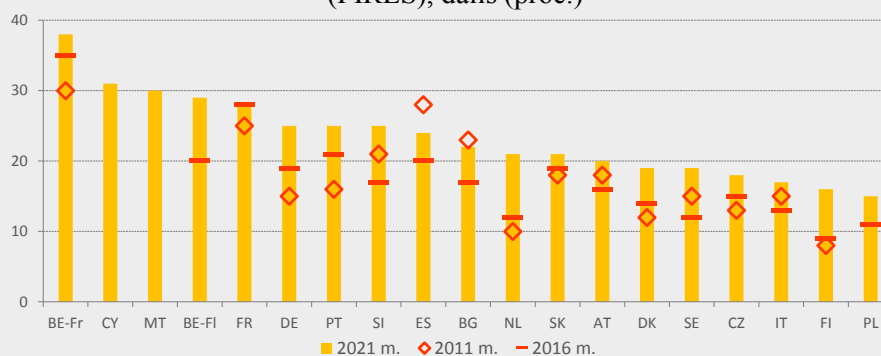
²⁷ 2020 m. rugsėjo 30 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl [Europos švietimo erdvės sukūrimo iki 2025 m.](#)

Skaitymo gebėjimai suprastėjo visoje ES

Ketvirtos klasės mokinių, kurių pasiekimai neviršijo žemo tarptautinio lyginamojo standarto per tarptautinį skaitymo gebėjimų pažangos tyrimą (PIRLS), dalis (proc.)

Beveik ketvirtadalis visų ketvirtos klasės mokinių skaitymo gebėjimai yra nepakankami

Rezultatus vis dar labai lemia mokinių socialinė ir ekonominė padėtis

Pastaba. BE-Fr – Belgijos prancūzakalbė bendruomenė, BE-FI – Flandrijos bendruomenė. Įtrauktos tik tos švietimo sistemos, kurių duomenys renkami mokiniams baigus ketvirtą klasę, todėl nėra EE, EL, HR, HU, IE, LT, LU, LV ir RO duomenų. 2011 m. BE-FI, Kipro, Lenkijos ir Maltos duomenų, 2016 m. Kipro ir Maltos duomenų nėra.

Šaltinis – Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros GD skaičiavimai remiantis 2021 m. PIRLS.

Dauguma darbuotojų ES jau naudojami skaitmeninėmis priemonėmis darbe; būtinos tolesnės didelės pastangos, kad būtų gerinami gyventojų, visų pirma žemos kvalifikacijos, vyresnio amžiaus ir ES pilietybės neturinčių asmenų, skaitmeniniai įgūdžiai. ES 2021 m. 60–70 proc. darbuotojų darbe naudojami skaitmeninėmis priemonėmis, kurioms naudoti reikalingi bazinio ar vidutinio lygio skaitmeniniai įgūdžiai²⁸. Vis dėlto tik 53,9 proc. suaugusiųjų ES turėjo bent bazinius skaitmeninius įgūdžius. Labai skiriasi skaitmeninių įgūdžių lygiai ne tik tarp valstybių narių, bet ir tarp gyventojų grupių. Jaunimas (16–29 metų amžiaus grupė) 2021 m. daugiau kaip du kartus dažniau turėjo bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, palyginti su vyresnio amžiaus (55–74 metų) asmenimis; ypač žemas šių įgūdžių lygis buvo žemos kvalifikacijos, bedarbių ir ekonomiškai neaktyvių asmenų grupėse. Be to, ne ES piliečių, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis buvo kur kas mažesnė, palyginti su ES piliečiais. Su Europos įgūdžių metais susijusi apklausa, atlikta 2023 m., parodė, kad beveik pusėje visų MVI, nurodžiusių, kad jų verslo veiklai apskritai trukdo įgūdžių trūkumas, šie sunkumai buvo susiję visų pirma su skaitmeninių technologijų naudojimu. Dėl žemo skaitmeninių įgūdžių lygio didelėse gyventojų populiacijos dalyse ir dėl didelių skirtumų, susijusių su galimybėmis įgyti tokius įgūdžius, yra rizika, kad vis labiau skaitmenizuotoje ekonomikoje ir visuomenėje susidarys didelis atotrūkis (susijęs, be kita ko, su galimybėmis gauti išsilavinimą ir mokytis, naudotis valstybinių užimtumo tarnybų paslaugomis ir skaitmeninėmis paslaugomis apskritai). Siekiant panaikinti skaitmeninį atotrūkį, reikia skaitmeninių įgūdžių lavinimo programų visiems gyventojams, be to, jas reikia papildyti tiksliniu mokymu, pritaikomu pagal konkrečių grupių įgūdžių profilius ir padėtį darbo rinkoje; teikiant mokymo galimybių turi prisidėti ir įmonės. Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane ir pagal skaitmeninio dešimtmečio skaitmeninės politikos kelrodį²⁹ iškeltas tikslas, kad iki 2030 m. ne mažiau kaip 80 proc. ES gyventojų įgytų bent bazinius skaitmeninius įgūdžius. Taip pat siekiama iki 2030 m. IRT specialistų skaičių padidinti iki 20 mln., kartu skatinti moterų galimybes dirbti šioje srityje (2022 m. jos sudarė 18,9 proc. šios srities specialistų), taip pat didinti IRT studijas baigusį absolventų skaičių – tai labai svarbu siekiant išlaikyti Europos konkurencingumą³⁰.

²⁸ Cedefop, *Setting Europe on course for a human digital transition: new evidence from Cedefop's second European skills and jobs survey*. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series; No 123, 2022.

²⁹ Žr. 2022 M. gruodžio 14 d. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS SPRENDIMĄ (ES) 2022/2481, kuriuo nustatoma 2030 m. Skaitmeninio dešimtmečio politikos programa (Europos skaitmeninis dešimtmetis: skaitmeninės politikos tikslai iki 2030 m.).

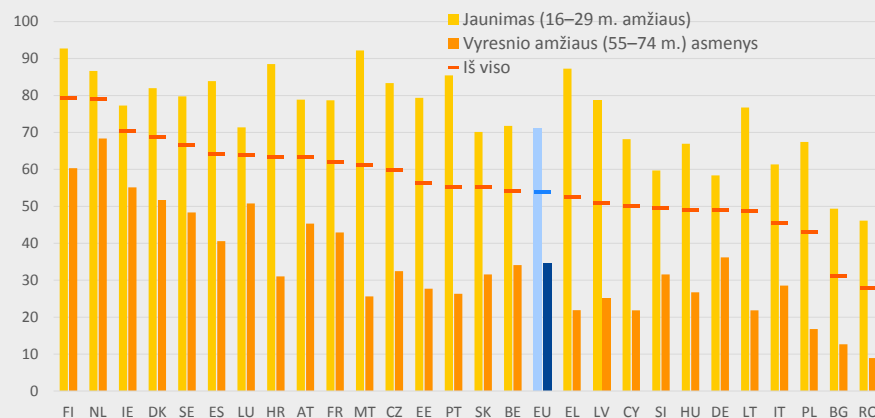
³⁰ Prognozuojama, kad, jei dabartinės tendencijos vis dėlto tęsis, iki 2023 m. tik 60 proc. ES gyventojų bus įgiję bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, o IRT specialistų skaičius padidės tik iki maždaug 12 mln. Žr. 2023 m. skaitmeninio dešimtmečio padėties ataskaitą, [SWD\(2023\) 571 final](#).

Jaunimas daugiau kaip du kartus dažniau turi bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, palyginti su vyresnio amžiaus žmonėmis

71 % jaunimo
(16–29 metų
amžiaus grupė) ir
tik 34,6 %
vyresnio amžiaus
asmenų
(55–74 metų) turi
bent bazinius
skaitmeninius
įgūdžius

Žemos
kvalifikacijos,
bedarbiai ir
ekonomiškai
neaktyvūs
asmenys bent
bazinius
skaitmeninius
įgūdžius turi
rečiau

Asmenų, kurių bendrieji skaitmeniniai įgūdžiai yra bent bazinio lygio, dalis (2021 m., proc.)

Šaltinis – Eurostatas [edat_lfse_02].

Siekiant remti konkurencingumą, skatinti kokybišką užimtumą ir išsaugoti ES socialinį modelį (atsižvelgiant ir į žaliąją bei skaitmeninę pertvarką), reikia nuosekliai toliau tobulinti darbo jėgos įgūdžius. Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant ir į plačiai išsialėjusį darbo jėgos ir įgūdžių trūkumą, gerai funkcionuojančios ir veiksmingos švietimo ir mokymo sistemos yra labai svarbios, kad jaunimui būtų suteikti įgūdžiai, atitinkantys darbo rinkos poreikius, o aktyvus dalyvavimas suaugusiųjų mokymosi veikloje yra itin svarbus siekiant užtikrinti, kad darbo jėgos įgūdžiai būtų nuolat atnaujinami. Pagal pagrindinį suaugusiųjų mokymosi tikslą iki 2030 m. reikia pasiekti, kad ES kasmet mokymosi veikloje dalyvautų bent 60 proc. suaugusiųjų (naujausi turimi 2016 m. duomenys rodo kur kas žemesnį vidutinį dalyvavimo lygį – 37,4 proc.)³¹. Kadangi visose valstybėse narėse žemos kvalifikacijos suaugusieji mokymo veikloje paprastai dalyvauja kur kas mažiau nei tie, kurie turi vidutinę ar aukštą kvalifikaciją, formuojant politiką reikia daugiau dėmesio skirti jų dalyvavimo lygio didinimui, remiantis įgūdžių tobulinimo kryptių vertinimu³². Miestuose suaugusieji taip pat dažniau dalyvauja mokymosi veikloje, palyginti su kaimo vietovių gyventojais. Atsižvelgiant į tai, Tarybos rekomendacijoje dėl individualių mokymosi sąskaitų išdėstyta, kaip valstybės narės gali veiksmingai derinti finansinę paramą (įskaitant ESF+ finansavimą) ir nefinansinę paramą, kad visi suaugusieji per visą profesinį gyvenimą galėtų tobulinti savo įgūdžius³³. Be to, pagal susijusią Tarybos rekomendaciją mikrokredencialai teikia didelių galimybių greitai ir tikslingai kelti darbuotojų ir darbo ieškančių asmenų kvalifikaciją arba juos perkvalifikuoti³⁴. Galiausiai, remiantis 2020 m. Europos įgūdžių darbotvarke, Europos įgūdžių metais siekiama skatinti keisti požiūrį, kad kvalifikacijos kėlimas ir perkvalifikavimas vyktų visą gyvenimą, padedant žmonėms įgyti kokybiškomis darbo vietoms reikalingų įgūdžių ir pasinaudoti daugybe žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos teikiamų galimybių³⁵.

³¹ Planuojama, kad duomenų šaltinis, skirtas 2030 m. pagrindiniam suaugusiųjų mokymosi tikslui stebėti, bus pakeistas iš Suaugusiųjų švietimo tyrimo (AES) į ES darbo jėgos tyrimą (DJT). Atliekama išsami šių dviejų tyrimų duomenų analizė, kad būtų užtikrinta gera jų kokybė ir palyginamumas. Tikimasi, kad 2024 m. pavasarį bus paskelbti DJT suaugusiųjų mokymosi duomenys (12 mėnesių ataskaitinis laikotarpis).

³² [Įgūdžių tobulinimo kryptių vertinimo dokumentų rinkinys](#) priimtas 2023 m. liepos mėn., jame įvertinti veiksmai, kurių imtasi atsižvelgiant į Tarybos rekomendaciją dėl įgūdžių tobulinimo kryptių.

³³ 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacija dėl individualių mokymosi sąskaitų, 2022/C 243/03.

³⁴ 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacija dėl europinio požiūrio į mikrokredencialus mokymuisi visą gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti, 2022/C 243/02.

³⁵ Europos Komisijos komunikatas „Europos įgūdžių darbotvarkė, kuria siekiama tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo“, COM(2020) 274 final; Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos įgūdžių metų.

Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROE rodiklis) 2022 m. ES liko iš esmės stabili – tai pasiekta ryžtingais politikos veiksmais, kurių imtasi per COVID-19 ir energetikos krizes. Vis dėlto, bendram asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičiui sumažėjus tik 279 000 (jis liko artimas 2019 m. vertei), skurdas ar socialinė atskirtis 2022 m. tebegrėsė maždaug vienam iš penkių asmenų ES. Todėl, atsižvelgiant ir į vangią ekonomiką, reikia dėti daug pastangų norint pasiekti tikslą, kad 2030 m. asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, būtų bent 15 mln. mažiau nei 2019 m. Buvo didelių skirtumų tarp valstybių ir regionų, taip pat tarp gyventojų grupių (skurdo riziką dažniau patyrė vaikai, 65 metų ir vyresni asmenys, neįgalieji, ne ES gimę asmenys, romai). Su socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikiu skurdo mažinimui susiję ES šalių skirtumai taip pat tebėra dideli. Kita vertus, **pajamų nelygybė 2022 m. vidutiniškai šiek tiek sumažėjo.** Eurostato išankstiniai įverčiai rodo, kad pajamų nelygybė taip pat išliko nepakitusi arba sumažėjo 2022 pajamų metais; tai atspindi greitą ES ir valstybių narių politikos atsaką siekiant neutralizuoti neigiamą infliacijos poveikį, visų pirma mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams. Užfiksuotą vidutinį sumažėjimą lėmė pokyčiai apatinėje pajamų pasiskirstymo spektro dalyje. Sistemingai vertinti politikos priemonių poveikį pajamų paskirstymui itin svarbu siekiant atsižvelgti į jų poveikį pajamų nelygybei ir padėti formuoti politiką.

Beveik visose valstybėse narėse vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizika yra didesnė nei visų gyventojų – vidutiniškai ją patiria maždaug kas ketvirtas vaikas. Vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis ES 2022 m. šiek tiek padidėjo, kaip ir bendras tokioje padėtyje esančių vaikų skaičius, nuo 2019 m. padidėjęs maždaug 900 tūkst. (tai įvyko nepaisant papildomo tikslo iki 2030 m. jų skaičių sumažinti bent 5 mln.), todėl reikia dėti daug pastangų norint šią problemą spręsti. Labai svarbu įveikti vaikų skurdą ir socialinę atskirtį, kad jie realizuotų visą savo potencialą darbo rinkoje bei visuomenės gyvenime ir kad būtų sustabdytas skurdo perdavimas iš kartos į kartą. Sprendžiant šią problemą labai svarbu visose valstybėse narėse įgyvendinti Europos vaiko garantijų sistemą³⁶.

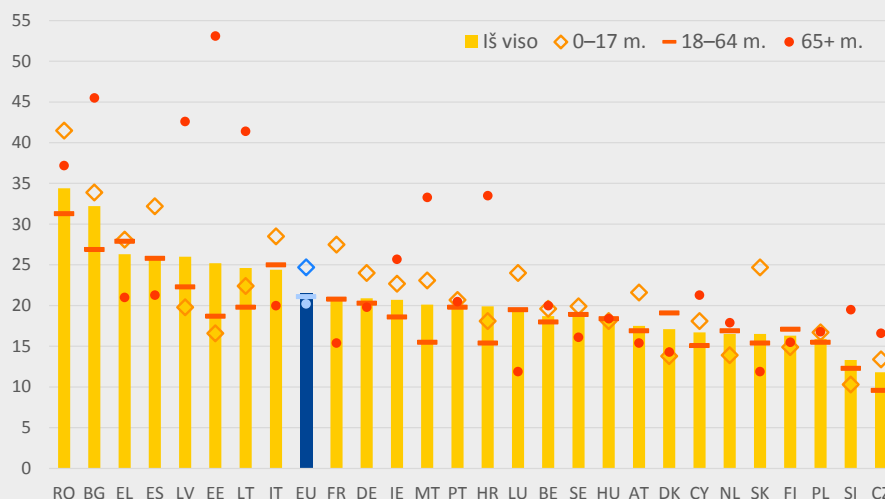
³⁶ 2021 m. birželio 14 d. Tarybos rekomendacija (ES) 2021/1004, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema (OL L 223, 2021 6 22, p. 14–23).

Ivairių amžiaus grupių skurdo ir socialinės atskirties lygiai labai skiriasi ir dažnai didžiausią skurdo ar socialinės atskirties riziką patiria vaikai ir vyresnio amžiaus asmenys

ES 2022 m. Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis – bendras ir 0–17, 18–64 bei 65+ metų amžiaus grupėse (proc., 2022 m.)

vienam iš penkių asmenų ir vienam iš keturių vaikų grėsė skurdas ar socialinė atskirtis

Vyresnio amžiaus asmenų AROPE lygis yra aukštesnis daugelyje valstybių narių

Pastaba. FI, FR ir LU duomenų eilutės yra su pertrūkiu.
Šaltinis – Eurostatas [ilc_peps01n], ES SPGS.

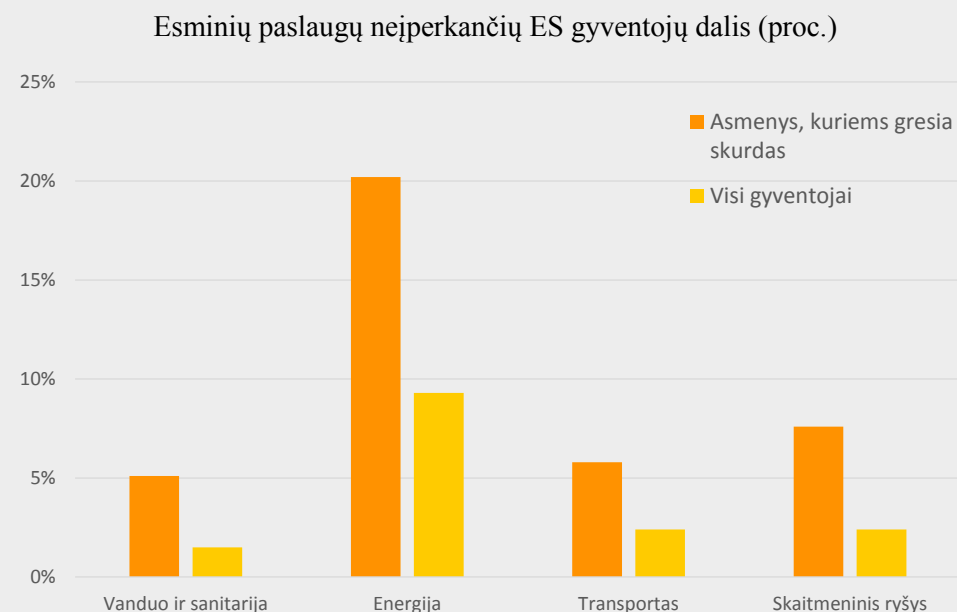
Nors esminės paslaugos yra prieinamos daugumai ES gyventojų, asmenys, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, ir pažeidžiamiausi asmenys susiduria su didelėmis kliūtimis jas gauti. Šiuo atžvilgiu 9,3 proc. ES gyventojų negali pakankamai apšildyti savo būsto (jų yra 2,4 proc. punkto daugiau, palyginti su praėjusiais metais, o AROPE grupėje šis skaičius yra daugiau kaip du kartus didesnis), 2,4 proc. negali įpirkti interneto ryšio paslaugų asmeninėms reikmėms savo namuose, 2,4 proc. negali sau leisti reguliariai naudotis viešuoju transportu, o 1,5 proc. gyvena namų ūkyje be vonios, dušo ar tualetu su vandens nuleidimo mechanizmu; be to, esama nemažų skirtumų tarp valstybių³⁷. Namų ūkiai, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, esminėms paslaugoms išleidžia kur kas didesnę savo biudžeto dalį ir todėl yra labiau pažeidžiami dėl kainų didėjimo. Be įperkamumo, yra ir daugiau kliūčių, įskaitant nepakankamą prieinamumą ir pasiekiamumą, o kartais tai siejasi ir su kitais aspektais, tokiais kaip įgūdžių trūkumas ar geografiniai veiksniai (miesto ir kaimo atotrūkis, atokiausi regionai ir kiti atokūs ir salų regionai). Europos socialinių teisių ramsčiu nustatyta kiekvieno asmens teisė naudotis kokybiškomis esminėmis paslaugomis ir raginama šiuo atžvilgiu teikti paramą tiems, kuriems jos reikia, – tai svarbu skatinant pažangą, kad būtų pasiektas ES skurdo mažinimo tikslas iki 2030 m.

³⁷ Komisijos ataskaita dėl esminių paslaugų prieinamumo ES, SWD(2023) 213 final/2.

Namų ūkių, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, galimybės naudotis esminėmis paslaugomis ES yra kur kas labiau ribotos

Asmenų, negalinčių pakankamai šildyti savo būsto, dalis ES 2022 m. padidėjo iki 9,3 % (2019 m. ji buvo 6,9 %)

Asmenys, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, susiduria su didelėmis kliūtimis naudotis esminėmis paslaugomis.

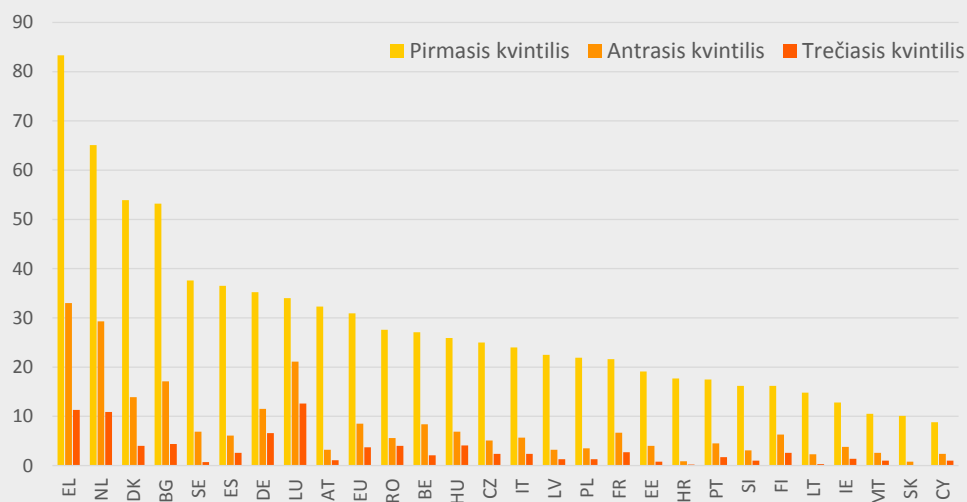
Šaltinis – Eurostatas, [ilc_mdcs01], [ILC_mdcs07A], [ilc_mdcs05], [ilc_mdcs13a], ES SPGS.

Būsto įperkamumas Sąjungoje tampa vis didesniu iššūkiu. 2022 m. beveik vienas iš dešimties asmenų ES gyveno namų ūkyje, kurio bendros būsto išlaidos sudarė daugiau kaip 40 proc. visų disponuojamųjų pajamų; nuo 2020 m. užfiksuotas reikšmingas šios dalies padidėjimas. Didesnių apsirūpinimo būstu sunkumų paprastai kyla šeimoms, turinčioms vaikų, ir vienišų tėvų namų ūkiams. Asmenų, kuriems gresia skurdas, grupėje ši dalis buvo daugiau kaip tris kartus didesnė nei visoje gyventojų populiacijoje. Be to, per praėjusį dešimtmetį padaryta nedaug pažangos valstybėse narėse mažinant benamių skaičių. ES politika gali turėti teigiamą poveikį būsto įperkamumui, prieinamumui ir tinkamumui, ypač tiems asmenims, kuriems reikia paramos. Nors pagrindinė atsakomybė už aprūpinimą būstu ir būsto paramą tenka valstybėms narėms, ES finansavimu ir politika gali būti remiamos nacionalinių ir subnacionalinių valdžios institucijų pastangos spręsti šias problemas, pavyzdžiui, sanglaudos ir miestų plėtros, užimtumo ir socialinės apsaugos, pramonės ir energetikos politikos srityse. Be to, tokios ES iniciatyvos, kaip naujasis europinis bauhausas ir įperkamo būsto iniciatyva, gali padėti didinti aprūpinimo būstu tvarumą ir įtraukumą. Investicijos į socialinius būstus gali pagerinti būsto prieinamumą ir įperkamumą mažas pajamas gaunančioms ir pažeidžiamoms grupėms, įskaitant benamius. Tokie ES fondai kaip ERPF, ESF+, EGADP ir „InvestEU“ teikia galimybių toliau investuoti į įperkamą ir socialinį būstą ir įgyvendinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės iniciatyvas telkti išteklius ir rengti tvarių intervencijų programas.

Visose valstybėse narėse per didelių būsto išlaidų našta yra didžiausia penktadalio labiausiai nepasiturinčių gyventojų grupėje

Pirmųjų trijų pagal pajamas suskirstytų gyventojų penktadalių būsto išlaidos kaip disponuojamųjų pajamų dalis 2022 m. (proc.)

ES 2022 m. asmenų, kurių būsto išlaidos yra per didelės, dalis pirmajame gyventojų penktadalyje (suskirsčius pagal pajamas) buvo du kartus didesnė nei antrajame penktadalyje.

Šaltinis – Eurostatas [[ilc_lvho07b](#)]. FR ir LU 2022 m. duomenų eilutės yra su pertrūkiu.

Socialinės apsaugos sistemos valstybėse narėse atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant socialinę sanglaudą, pajamų apsaugą nuo rizikos ir makroekonominį stabilizavimą, todėl jos turi būti pritaikytos ateities uždaviniams. Apskritai socialinės apsaugos sistemos veiksmingai padeda užtikrinti socialinę ir ekonominę atsparumą per COVID-19 pandemiją ir pastarąją energetikos krizę. Tačiau užtikrinti socialinės apsaugos sistemų pajėgumą išlikti tinkamoms ir finansiškai tvarioms tampa vis sunkiau dėl spaudimo, kuris patiriamas dėl visuomenės senėjimo, darbo pasaulio kaitos, žalosios ir skaitmeninės pertvarkos. Šie pokyčiai turės poveikį socialinės apsaugos sistemų struktūrai, aprėptčiai ir jų finansavimui. Tai praktiškai reiškia, jog reikia, kad įvairios visuomenės grupės aktyviau užimtų kokybiškas darbo vietas, kad būtų ilginamas darbingas amžius, tinkamai sprendžiama dirbančiųjų skurdo problema, didinama nestandartinių formų užimtumo socialinės apsaugos aprėptis, teikiamos geriau organizuotos, prieinamos ir efektyvios socialinės apsaugos (įskaitant priežiūrą) paslaugos, o socialinės apsaugos sistemos pritaikomos prie naujos realios padėties, susidarančios prisitaikant prie klimato kaitos ir diegiant žaliasias bei skaitmenines technologijas. Tam, kad socialinės apsaugos sistemos būtų pritaikytos ateičiai, ypač svarbu gerovės politikoje laikytis požiūrio, pagrįsto viso gyvenimo ciklo perspektyva. Gerai parengta socialinė politika, taikoma įvairiais asmens gyvenimo ciklo etapais, gali duoti dvejopos naudos – didėjant užimtumui bei gerovei ir gerėjant sveikatai, mažėja būsimos viešosios išlaidos pajamų pakeitimo tikslais, taip pat remiamas integracinis ekonomikos augimas, kartu plečiant apmokestinimo bazę. Valstybių narių reformos ir investicijos šiose srityse remiamos keliomis ES iniciatyvomis, kuriomis siekiama socialinę apsaugą pritaikyti ateičiai: tai, pavyzdžiui, Tarybos rekomendacijos dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių³⁸, dėl ilgalaikės priežiūros, dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos ir dėl pakankamų minimalių pajamų, kuriomis užtikrinama aktyvi įtrauktis, taip pat Direktyva dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio.

³⁸ 2019 m. lapkričio 8 d. Tarybos rekomendacija dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių, 2019/C 387/01 (OL C 387, 2019 11 15, p. 1–8).

Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros poreikiai ES vidutiniškai išliko iš esmės nepakitę, tačiau labai skyrėsi įvairiose valstybėse narėse, ir tebėra didelių su ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumu, įperkamumu ir kokybe susijusių problemų. Mažas pajamas gaunančiuose namų ūkiuose gyvenantys asmenys dažniau nurodo turį nepatenkintų medicininių poreikių, nors atotrūkis nuo bendros gyventojų populiacijos įvairiose valstybėse narėse skiriasi. Demografiniai pokyčiai, ypač prognozuojama ateityje ilgesnė tikėtina gyvenimo trukmė, vis labiau didina potencialų ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikį. Naujausiais (2019 m.) duomenimis, ES 46,5 proc. 65 metų ir vyresnių asmenų, kuriems labai sunku rūpintis savimi ar savo namų ūkiu, tokios pagalbos teikimas nebuvo užtikrintas. Šią problemą kur kas daugiau patyrė asmenys, priskiriami mažiausių pajamų kvintiliui (51,2 proc.), palyginti su tais, kurie priklausė didžiausių pajamų kvintiliui (39,9 proc.). Pagrindinė kliūtis naudotis ilgalaikės priežiūros paslaugomis yra nepakankamas jų įperkamumas. Kai kuriose valstybėse narėse, net ir gavus ilgalaikės priežiūros išmokas, savo lėšomis padengiamos priežiūros išlaidos gali būti labai didelės, ypač kai didelių ilgalaikės priežiūros poreikių turintys vyresnio amžiaus asmenys prižiūrimi namuose. Prieinamumo problemas dar labiau aštrina didelis darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas priežiūros sektoriuje, kurį skatina ir sunkios darbo sąlygos.

Socialiniai partneriai turi atlikti svarbų vaidmenį nacionaliniu lygmeniu rengiant ir įgyvendinant reformas ir politiką, kuriomis remiamas užimtumas, darbo vietų kokybė, įgūdžių įgijimas ir socialinė apsauga. Veiksmingu socialiniu dialogu labai prisidedama prie gero Europos socialinės rinkos ekonomikos veikimo, užtikrinant geresnius ir tvaresnius politikos rezultatus ir remiant sąžiningą žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Apskritai tose valstybėse narėse, kurios turi tvirtas socialinio dialogo tradicijas, socialinių partnerių dalyvavimo formuojant susijusią politiką kokybė ir intensyvumas įvertinti geriau, be kita ko, kai tai susiję su konsultacijomis per Europos semestrą. Užimtumo komiteto daugiašalės priežiūros išvadose pabrėžiama, kad tebėra itin svarbu vengti tokio dalyvavimo, kuris būtų vien formalus, ir užtikrinti savalaikes ir prasmingas konsultacijas su socialiniais partneriais per visą politikos formavimo procesą visose valstybėse narėse³⁹. Praėjus daugiau kaip dvejiems metams nuo tada, kai priimta EGADP, su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įgyvendinimu susijusio socialinio dialogo procesai vyksta daugumoje valstybių narių⁴⁰. Pagal Tarybos rekomendaciją dėl socialinio dialogo stiprinimo valstybės narės raginamos užtikrinti dvišaliam ir trišaliam socialiniam dialogui, įskaitant kolektyvines derybas, palankią aplinką viešajame ir privačiajame sektoriuose visais lygmenimis⁴¹. Remiantis esamomis nacionalinėmis tradicijomis, taisyklėmis ir praktika, pastangos stiprinti pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą formuojant susijusią politiką yra labai svarbios siekiant įgyti vertingų įžvalgų apie esamus ir naujus iššūkius, taip pat apie intervencinių politikos priemonių, kurių imamasi vietoje, veiksmingumą.

³⁹ Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto [nuomonė Nr. 9955/23](#).

⁴⁰ Europos Komisija, *Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimo peržiūros ataskaita*, COM(2022) 383 final, 2022.

⁴¹ COM(2023) 40 final ir Tarybos dok. 10542-2023.

Valstybės narės turėtų imtis veiksmų, kad įveiktų šioje bendroje užimtumo ataskaitoje nurodytus užimtumo, įgūdžių srities ir socialinės politikos iššūkius. Ataskaitoje pateiktoje analizėje išryškinamos kelios prioritetinės politikos veiksmų sritys. Atsižvelgiant į užimtumo gaires, valstybės narės raginamos:

- stiprinti suaugusiųjų kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą siekiant spręsti darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemas, prisitaikyti prie kintančios darbo rinkos padėties bei perspektyvų ir skatinti žaliąją bei skaitmeninę pertvarką, be kita ko, integruojant su įgūdžiais susijusios informacijos rinkimo priemones, stiprinant individualiųjų teisių į mokymą, kaip antai individualiųjų mokymosi sąskaitų, teikimą, taip pat skatinant mikrocredencialų kūrimą, diegimą ir pripažinimą pagal Tarybos rekomendacijas dėl individualiųjų mokymosi sąskaitų ir dėl europinio požiūrio į mikrocredencialus;
- stiprinti aktyvią darbo rinkos politiką ir valstybinių užimtumo tarnybų pajėgumą bei veiksmingumą, be kita ko, investicijomis į skaitmeninę infrastruktūrą ir paslaugas, geresnį profesinį orientavimą, konsultavimo paslaugas, su įgūdžiais susijusios informacijos rinkimą ir darbuotojų mokymą, taip siekiant remti aukštos kokybės darbo vietų kūrimą ir keitimą;
- stebėti ir švelninti neigiamą infliacijos poveikį pažeidžiamų namų ūkių perkamajai galiai, taikant tikslines paramos priemones, o kartu išlaikant paskatas mažinti energijos suvartojimą (kai aktualu) ir didinant energijos vartojimo efektyvumą;
- laikantis nacionalinės teisės aktų ir (arba) praktikos ir visiškai gerbiant socialinių partnerių vaidmenį ir autonomiją, skatinti tokius darbo užmokesčio pokyčius, kurie sušvelnintų perkamosios galios mažėjimą, ypač mažą darbo užmokestį gaunantiems asmenims, kartu skatinant aukštynkryptę socialinę konvergenciją, atsižvelgiant į našumo raidą, išsaugant užimtumą, užtikrinant konkurencingumą ir neprarandant budrumo dėl antrinio poveikio infliacijai;
- užtikrinti, kad būtų galimybių naudotis paramos programomis, parengtomis siekiant išsaugoti ir toliau vystyti žmogiškąjį kapitalą vykdant susijusį kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą, kad būtų remiami sąžiningi restruktūrizavimo procesai ten, kur tai reikalinga, palengvinamas darbo vietos keitimas ir padedama modernizuoti ekonomiką;

- teikti paramą darbuotojams ir namų ūkiams, kuriuos labiausiai paveikė prisitaikymo prie klimato kaitos ir naujų žaliųjų bei skaitmeninių technologijų ekonominis ir socialinis poveikis, visų pirma pažeidžiamiesiems darbuotojams ir namų ūkiams, be kita ko, teikiant veiksmingas užimtumo paslaugas ir mokymo priemones, tinkamai parengtas, tikslingas ir terminuotas užimtumo programas, įdarbinimo ir darbo vietos keitimo paskatas, tinkamą pajamų saugumo užtikrinimą laikantis aktyvios įtraukties principo, taip pat verslumo skatinimą pagal Tarybos rekomendaciją dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo;
- skatinti judumą Europos Sąjungoje ir svarstyti galimybes pritraukti kvalifikuotų darbuotojų iš trečiųjų valstybių, užtikrinant pagarbą darbo bei socialinėms teisėms ir šių teisių įgyvendinimą, taip pat teisėtus migrantus nukreipiant link profesijų, kuriose trūksta darbuotojų, o kartu darniai išnaudojant pačios Sąjungos specialistų potencialą;
- pritaikyti darbo rinkos reguliavimą ir mokesčių bei išmokų sistemas, kad būtų sumažinta darbo rinkos segmentacija ir lyčių nelygybė darbo rinkoje ir būtų skatinamas kokybiškų darbo vietų kūrimas, įskaitant galimą mokesčių pleišto mažinimą (visų pirma mažą darbo užmokestį gaunantiems asmenims, netrukdamat pereiti į geriau apmokamą darbą) ir perėjimą nuo darbo jėgos apmokestinimo prie aplinkosaugos mokesčių;
- užtikrinti sveiką, saugią ir gerai pritaikytą darbo aplinką;
- skatinti kolektyvines derybas ir socialinį dialogą kartu su savalaikiu ir prasmingu socialinių partnerių dalyvavimu formuojant susijusią politiką ES ir nacionaliniu lygmeniu, be kita ko, kai tai susiję su valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įgyvendinimu ir su Europos semestru;
- didinti jaunimo perspektyvas darbo rinkoje, be kita ko, per įtrauką ir kokybišką profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą, tikslinė užimtumo tarnybų parama (apimančia mentorystę, orientavimą ir konsultavimą), taip pat kokybiškomis pameistrystės programomis ir stažuotėmis pagal sustiprintą Jaunimo garantijų iniciatyvą;

- užtikrinti nediskriminavimą, skatinti lyčių lygybę, gerinti lyčių aspekto integravimą ir stiprinti moterų ir nepalankioje padėtyje esančių grupių dalyvavimą darbo rinkoje, skatinant lygias galimybes ir karjeros raidą, užtikrinant darbo užmokesčio struktūrų skaidrumą ir skatinant darbo, šeimos ir asmeninio gyvenimo derinimą, šiuo tikslu, be kita ko, suteikiant galimybių naudotis įperkamos kokybiškomis priežiūros (ikimokyklinio ugdymo bei priežiūros ir ilgalaikės priežiūros) paslaugomis, atostogomis dėl šeiminių priežasčių ir lanksčiomis darbo sąlygomis tėvams ir kitiems prižiūrintiesiems asmenims, laikantis Europos priežiūros strategijos;
- skatinti vaikų lygias galimybes, siekiant kovoti su dideliu vaikų skurdu ir optimaliai panaudoti ES ir nacionalinius išteklius. Paspirtinti Europos vaiko garantijų sistemos įgyvendinimą, be kita ko, teikiant įperkama ir kokybišką ikimokyklinį ugdymą bei priežiūrą ir gerinant mokymosi rezultatus, šiuo tikslu sprendžiant mokyklos nebaigimo ir mokytojų trūkumo problemas. Remti nepalankioje padėtyje esančių grupių ir atokių vietovių vaikų galimybes gauti išsilavinimą ir skatinti visų kvalifikacijos lygių mokymą;
- stiprinti mokinių ir visų amžiaus grupių suaugusiųjų skaitmeninius įgūdžius ir didinti skaitmeninės srities talentų telkimą darbo rinkoje plėtojant skaitmeninio švietimo ir mokymo ekosistemas, remiamas tokiomis svarbiomis priemonėmis kaip spartusis ryšys mokyklose, įranga ir mokytojų rengimas; remti įstaigas, turinčias praktinės patirties skaitmenizacijos srityje, ypač daug dėmesio skiriant įtraukčiai ir skaitmeninio atotrūkio mažinimui;
- užtikrinti tinkamą ir tvarią visų socialinę apsaugą, laikantis Tarybos rekomendacijos dėl socialinės apsaugos galimybių; suteikti geresnę apsaugą asmenims, kurių socialinė apsauga nepakankama, kaip antai pagal nestandartines užimtumo formas dirbantiems asmenims, be kita ko, skaitmeninėse platformose dirbantiems darbuotojams, ir savarankiškai dirbantiems asmenims; gerinti išmokų adekvatumą, teisių perkeliamumą ir kokybiškų paslaugų prieinamumą, kartu užtikrinant viešųjų finansų tvarumą; veiksmingai remti darbingų asmenų integraciją į darbo rinką;
- plėtoti ir stiprinti minimaliųjų pajamų sistemas, kuriose teikiama pakankama parama ir laikomasi aktyvios įtraukties principo, vadovaujantis Tarybos rekomendacija dėl pakankamų minimalių pajamų, kuriomis užtikrinama aktyvi įtrauktis; skatinti esminių paslaugų (įskaitant energijos tiekimą) prieinamumą, ypač mažas pajamas gaunantiems ir pažeidžiamiems namų ūkiams;

- vertinti reformų ir investicijų poveikį įvairių gyventojų grupių pajamų pasiskirstymui pagal Komunikatą dėl geresnio valstybių narių politikos paskirstomojo poveikio vertinimo;
- visiems vaikams, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, teikti nemokamai ir veiksmingai prieinamą sveikatą priežiūrą, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas ir galimybes dalyvauti švietimo ir mokyklinėje veikloje, taip pat veiksmingai suteikti galimybių sveikai maitintis ir gyventi tinkamame būste pagal Europos vaiko garantijų sistemą ir susijusius nacionalinius veiksmų planus;
- spręsti benamystės, kaip kraštutinės skurdo formos, problemą; skatinti gyventojų būsto ir socialinio būsto renovaciją ir integruotas socialines paslaugas; remti kokybiško ir įperkamo būsto, socialinio būsto ar būsto paramos prieinamumą, kai tai tikslinga;
- investuoti į sveikatos priežiūros sistemos, įskaitant sveikatos profilaktikos ir pirminės sveikatos priežiūros paslaugas, pajėgumą, taip pat į visuomenės sveikatos pajėgumus, priežiūros koordinavimą, sveikatos priežiūros personalą ir e. sveikatą; kai tinka, mažinti mokėjimus savo lėšomis; gerinti sveikatos priežiūros aprėptį; skatinti geresnes darbo sąlygas ir sveikatos priežiūros darbuotojų kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą;
- stiprinti kokybiškų, įperkamų ir tvarių ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimą pagal Europos priežiūros strategiją;
- sukurti įtraukias ir tvarias pensijų sistemas, kuriose būtų galima gauti pakankamas pajamas senatvėje ir būtų pasiektas teisingumas tarp kartų.

ES finansavimu (be kita ko, per ESF+, ERPF, TPF, pagal TPP ir EGADP tinkamoms finansuoti investicijoms ir reformoms) valstybėms narėms padedama stiprinti politikos veiksmus šiose srityse.

1 SKYRIUS. DARBO RINKOS IR SOCIALINIŲ TENDENCIJŲ, PAŽANGOS SIEKIANČIŲ TIKSLŲ IKI 2030 M. IR PAGRINDINIŲ BENDRŲJŲ IŠVADŲ DĖL SOCIALINĖS KONVERGENCIJOS APŽVALGA

1.1. Pagrindinės tendencijos darbo rinkoje

Atsigaunant po COVID-19 pandemijos, užimtumo augimas ES 2023 m. tebebuvo spartus, nors nemažai skyrėsi įvairiuose sektoriuose. Bendras dirbančių asmenų skaičius 2023 m. II ketv. pasiekė 216,1 mln. – tai yra 6,2 mln. daugiau už 2019 m. IV ketv. buvusį aukščiausią lygį⁴². Užimtumo lygis (20–64 metų amžiaus grupėje) tą patį ketvirtį buvo 75,4 proc., taigi 2,5 proc. punkto didesnis už aukščiausią priešpandeminį (2019 m. IV ketv.) lygį. Vertinant padėtį per metus, užimtumo lygis 2022 m. buvo 74,6 proc. (1,9 proc. punkto viršijo 2019 m. vertę). Vykstant šiems teigiamiems užimtumo pokyčiams, kartu išaugo ekonominio aktyvumo lygis (15–64 metų amžiaus grupėje) – 2022 m. jis pasiekė 74,5 proc., o nedarbo lygis (15–74 metų amžiaus grupėje) tais pačiais metais sumažėjo iki 6,2 proc. Vis dėlto pastebėta su užimtumo augimu susijusių skirtumų tarp sektorių. Energetikos krizė slopino užimtumo augimą intensyviai energiją vartojančiuose sektoriuose⁴³. Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sektoriuje, priešingai, užimtumo augimas buvo didžiausias – nuo 2019 m. IV ketv. iki 2023 m. II ketv. užimtumas padidėjo 16,9 proc., taigi sukurta daugiau kaip milijonas darbo vietų. Užimtumas statybos sektoriuje padidėjo 6,6 proc., tačiau daug energijos suvartojančioje gamybos pramonėje užimtumas dar nepasiekė prieš krizę buvusio lygio. Užimtumas žemės ūkyje sumažėjo 4,3 proc., taigi tęsiasi ilgalaikio mažėjimo tendencija. Prognozuojama, kad apskritai užimtumas 2023 m. augs 1 proc., o 2024 ir 2025 m. – 0,4 proc.⁴⁴

⁴² Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[namq_10_a10_e](#)], [[lfsi_emp_q](#)], [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)].

⁴³ European Commission, *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

⁴⁴ European Commission, *European Economic Forecast, Autumn 2023*, Institutional Paper 258, 2023.

Bendras dirbtų valandų skaičius ir nebuvimo darbe lygis vėl pradeda atitikti ilgalaikes tendencijas. Dirbtų valandų skaičius ES tolygiai didėjo nuo 2020 m. II ketv. buvusios mažiausios vertės – 72,6 mlrd. – iki 86,7 mlrd. 2023 m. II ketv.⁴⁵. Padidėjus užimtumui, darbuotojo dirbtų valandų skaičius vėl pradeda atitikti ilgalaikę mažėjimo tendenciją (žr. 2.1.1 skirsnį). Ketvirtiniai nebuvimo darbe lygiai taip pat vėl priartėjo prie ilgalaikių vidurkių: 2023 m. II ketv. darbe nebuvo 9,5 proc. darbuotojų. Šio susiregulavimo sparta rodo svarbų nacionalinių ir ES darbo rinkos priemonių vaidmenį COVID-19 krizės sąlygomis: jos įmonėms padėjo išlaikyti žmogiškąjį kapitalą, o savarankiškai dirbantiems asmenims – laipsniškai atnaujinti savo veiklą po to, kai atšauktos izoliavimo priemonės (žr. 2.1 skirsnį). Galutinėje priemonės SURE įgyvendinimo pusmečio ataskaitoje nurodyta, kad per patį COVID-19 krizės įkarštį 2020 m. tokiomis ES priemonėmis suteikta parama apie 31,5 mln. asmenų ir 2,5 mln. įmonių⁴⁶.

Nominalusis darbo užmokestis ES 2022 m. sparčiai augo, o vidutinis realusis darbo užmokestis sumažėjo. Nominalusis atlygis darbuotojui padidėjo visose valstybėse narėse, ES vidutinis jo augimo lygis buvo 4,8 proc. (2013–2019 m. iki pandemijos – apie 1,9 proc.). Vis dėlto šį nominalųjį augimą iš esmės viršijo infliacija, dėl to realusis darbo užmokestis 2022 m. reikšmingai sumažėjo (3,7 proc.), o tai turėjo poveikį perkamajai galiai, ypač mažą darbo užmokestį gaunančių asmenų, kurie didesnę savo pajamų dalį išleidžia didelės infliacijos paveiktoms prekėms, kaip antai maistui (žr. 2.1 skirsnį)⁴⁷. Tikimasi, kad nominaliojo darbo užmokesčio augimas paspartės 2023 m.⁴⁸.

⁴⁵ Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[namq_10_a10_e](#)], [[lfsi_abt_q](#)].

⁴⁶ Europos Komisija, *Ataskaita dėl Europos laikinos paramos priemonės nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos, susijusios su COVID-19 protrūkiu, mažinti (SURE), parengta pagal Tarybos reglamento (ES) 2020/672 14 straipsnį. Priemonė SURE po laikino galiojimo sąlygos įsigaliojimo. Galutinė pusmečio ataskaita* (COM(2023) 291 final).

⁴⁷ EUROFOUND, *Minimalusis darbo užmokestis 2023 m. Metinė peržiūra. Serija Minimalusis darbo užmokestis ES*, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2023; European Commission, *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

⁴⁸ European Commission, *European Economic Forecast, Autumn 2023*, Institutional Paper 258, November 2023.

Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas tebėra didelis įvairiuose sektoriuose ir apima įvairius įgūdžių lygius. Laisvų darbo vietų lygis pramonės, statybos ir paslaugų sektoriuose ėmė labai lėtai mažėti: nuo 2022 m. II ketv. ES buvusio aukščiausio visų laikų lygio – 3 proc. – jis sumažėjo iki 2,7 proc. 2023 m. II ketv., iš dalies dėl ekonominės veiklos sulėtėjimo. Vis dėlto jis vis dar labai viršija priešpandeminį 2013–2019 m. buvusį 1,7 proc. vidurkį. Ypač didelis stygius juntamas tokiuose sektoriuose kaip sveikatos priežiūra, statyba, STEM (ypač IRT) ir kitos paslaugų profesijos (žr. 2.1 ir 2.2 skirsnius)⁴⁹. Galima prognozuoti, kad ateityje darbo jėgos ir įgūdžių trūkumui įtakos turės darbo rinkos poreikiai, susiję ir su žaliaja bei skaitmenine pertvarka, taip pat prognozuojamas darbingo amžiaus gyventojų populiacijos mažėjimas⁵⁰.

Nors moterų, jaunimo ir vyresnio amžiaus asmenų užimtumo lygis padidėjo, lyčių užimtumo skirtumas, kaip ir nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis, tebėra didelis. Moterų (15–64 metų amžiaus) ekonominio aktyvumo lygis toliau tolygiai didėjo – tęsėsi ilgalaikė didėjimo tendencija (+10 proc. punktų per praėjusius du dešimtmečius), 2023 m. II ketv. jis pasiekė 70,3 proc., o vyrų ir moterų ekonominio aktyvumo lygio skirtumas laipsniškai sumažėjo iki 9,5 proc. punkto⁵¹. Kartu moterų (20–64 metų amžiaus) užimtumo lygis 2022 m. padidėjo iki 69,3 proc., taigi daugiau kaip 2 proc. punktais viršijo 2019 m. vertę (žr. 1.1.1 diagramą). Nepaisant to, lyčių užimtumo skirtumas ES tebėra didelis – 2023 m. II ketv. jis buvo 10,3 proc. punkto (žr. 2.2 skirsnį). Jaunimo užimtumo lygis (15–24 metų amžiaus grupėje) 2022 m. pasiekė 34,7 proc., taigi taip pat viršijo priešpandeminį lygį (33,5 proc. 2019 m.) (žr. 1.1.1 diagramą). Vis dėlto, nepaisant reikšmingo tolesnio padėties gerėjimo, 2023 m. II ketv. 11,1 proc. jaunuolių (15–29 metų amžiaus) – maždaug 8 mln. – buvo NEET jaunimas. Kita vertus, vyresnio amžiaus (55–64 metų) asmenų užimtumas 2022 m. padidėjo 3,7 proc. ir pasiekė 62,3 proc. (žr. 1.1.1 diagramą). Per praėjusius du dešimtmečius vyresnio amžiaus asmenų aktyvumo lygis sparčiai augo – sparčiau nei visų kitų amžiaus grupių (žr. 2.2 skirsnį)⁵².

⁴⁹ Eurostatas [[ei_lmjv_q_r2](#)]

⁵⁰ European Commission, *Employment and social developments in Europe 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

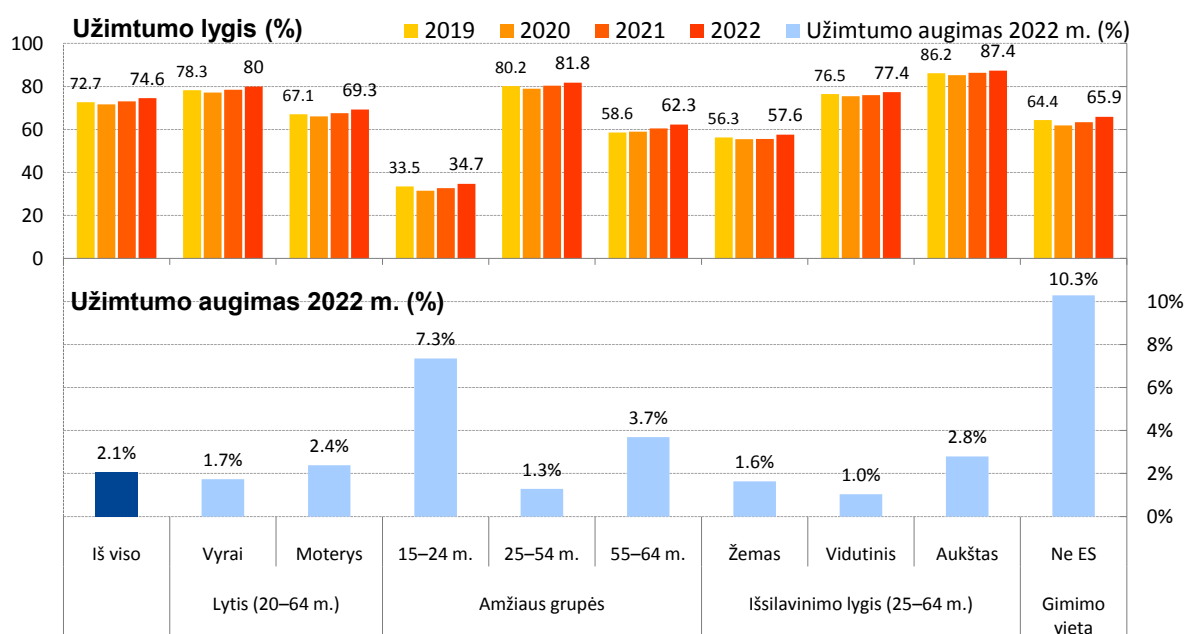
⁵¹ Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[lfsq_argan](#)], [[lfsi_emp_q](#)], [[lfsi_neet_q](#)], [[lfsi_emp_a](#)].

⁵² *Drivers of rising labour force participation – the role of pension reforms*, ECB Economic Bulletin, 5/2020.

Nors 2022 m. didėjo visų kvalifikacijos lygių asmenų užimtumas, atotrūkis tarp žemos ir aukštos kvalifikacijos asmenų ES tebėra didelis. Visų išsilavinimo lygių 25–64 metų amžiaus asmenų užimtumo lygis 2022 m. viršijo aukščiausią priešpandeminį lygį⁵³. Metinis užimtumo augimas buvo 2,8 proc.; vis dėlto labiausiai 2022 m. didėjo aukštos kvalifikacijos darbuotojų užimtumas – jis pasiekė 87,4 proc. lygį (nuo 86,2 proc. 2019 m.; žr. 1.1.1 diagramą). Žemos ir vidutinės kvalifikacijos asmenų užimtumo augimas buvo kur kas mažesnis, atitinkamai 1,6 ir 1 proc., o užimtumo lygis 2022 m. atitinkamai pasiekė 57,6 ir 77,4 proc. Apskritai žemos ir aukštos kvalifikacijos asmenų užimtumo lygio skirtumas 2022 m. tebebuvo labai didelis – net 29,8 proc. punkto (žr. 2.2 skirsnį).

1.1.1 diagrama. Užimtumas toliau augo (labiau jaunimo, moterų ir aukštos kvalifikacijos asmenų), tačiau skirtumai tarp grupių tebėra dideli

Užimtumo lygiai ES 27 valstybėse narėse pagal lytį, amžiaus grupę, išsilavinimo lygį ir gimimo vietą (proc.)

Pastaba. Duomenys koreguoti pagal sezoną, o ne pagal kalendorių.

Šaltinis – Eurostatas [[lfsi_emp_a](#)], [[lfsa_ergaed](#)], [[lfsa_egaed](#)].

⁵³ Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[lfsa_ergaed](#)], [[lfsq_ergaed](#)].

Nepaisant padėties pagerėjimo, asmenys, gimę ne ES, palyginti su tais, kurie gimė ES, vis dar susiduria su didelėmis kliūtimis integruotis į darbo rinką. Ne ES gimusių (20–64 metų amžiaus) asmenų užimtumo lygis 2022 m. vėl padidėjo ir pasiekė 65,9 proc. (dėl to, kad 2022 m. 10,3 proc. padidėjo užimtumas), nors tebėra 9,8 proc. punkto mažesnis nei ES gimusių asmenų⁵⁴. Per praėjusį dešimtmetį jų (15–74 metų amžiaus grupės) nedarbo lygis labai sumažėjo ir 2022 m. siekė 11,4 proc. Kliūtys jiems integruotis į darbo rinką, be kita ko, yra formalios kvalifikacijos nepripažinimas ir kalbos barjeras⁵⁵. Pastaroji kliūtis ir konkrečiai nuo karo Ukrainoje bėgančių žmonių atveju buvo didžiausia⁵⁶. Iš maždaug 4,2 mln. asmenų, šiuo metu registruotų ES pagal Laikinosios apsaugos direktyvą iki 2023 m. rugpjūčio mėn., apie 60 proc. yra darbingo amžiaus (18–64 metų) asmenys ir apie 33 proc. iš jų jau susirado darbą⁵⁷.

1.2. Pagrindinės socialinės tendencijos

2022 m. sumažėjusios realiosios bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos ES lygmeniu 2023 m. I ir II ketv. padidėjo Nors realiosios namų ūkių pajamos ES 2020–2021 m. daugeliu atvejų didėjo, jų augimas nuo 2021 m. II ketv. iki 2022 m. II ketv. sulėtėjo dėl laipsniško su COVID-19 susijusių paramos priemonių panaikinimo. Bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos 2022 m. III ir IV ketv. mažėjo, daugiausia dėl neigiamo infliacijos poveikio realiajam darbo užmokesčiui. Laipsniškai stabilizavęsis darbo užmokestis ir socialiniai pervedimai lėmė nedidelį namų ūkių pajamų padidėjimą 2023 m. I ir II ketv. – tam teigiamą poveikį turėjo ir mokesčiai. Už šio vidutinio realiųjų pajamų augimo slepiasi nemaži pajamų dydžio skirtumai, o mažesnes pajamas gaunančių ir kai kurių vidutines pajamas gaunančių namų ūkių, kurie didesnę savo išlaidų krepšelio dalį skiria maistui, patiriamas vis dar didelės (grynosios) infliacijos poveikis yra didesnis nei vidutinis.

⁵⁴ Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[lfsa_ergacob](#)], [[lfsa_argacob](#)], [[lfsa_urgacob](#)].

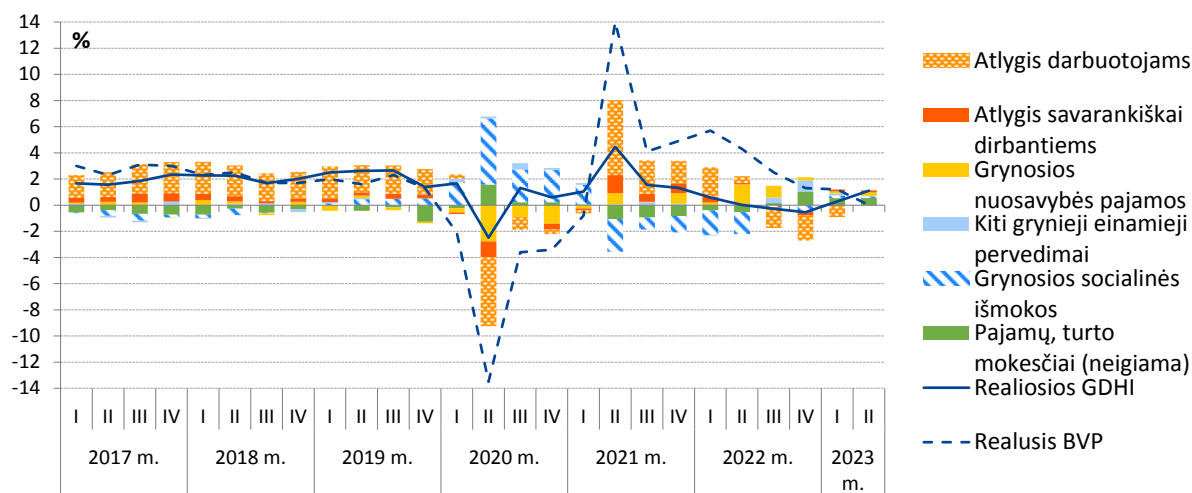
⁵⁵ Eurostatas, darbo jėgos tyrimas, [2021 m. modulis](#).

⁵⁶ EUROFOUND, [Barriers to employment of displaced Ukrainians](#), 2023.

⁵⁷ European Commission, [European Economic Forecast, Autumn 2023](#), Institutional Paper 258, November 2023.

1.2.1 diagrama. Bendrų namų ūkių realiųjų pajamų augimas

Realųjų BDNŪP ir jų pagrindinių sudedamųjų dalių bei realiojo BVP augimas (ES 27, metiniai ketvirčio augimo tempai)

Pastabos. EMPL GD skaičiavimai. Nominaliosios BDNŪP buvo pakoreguotos pagal defliatorių naudojant namų ūkių galutinio vartojimo išlaidų kainų indeksą. Realųjų bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų augimas ES apskaičiuojamas kaip valstybių narių, kurių ketvirčių duomenys pagal 2010 m. ESS yra prieinami, verčių svartinis vidurkis (iš viso 95 proc. ES bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų).

Šaltinis – Eurostatas, nacionalinės sąskaitos [[nasq_10_nf_tr](#)] ir [[namq_10_gdp](#)]. Nekoreguota pagal sezoną.

Pajamų nelygybė ES sumažėjo, nepaisant COVID-19 pandemijos ir didelių pragyvenimo išlaidų. 2022 m. (vertinant pagal 2021 m. pajamas) pajamų kvintilio dalies santykis (S80/S20)

sumažėjo nuo 4,99 2021 m. (pagal 2020 m. pajamas) iki 4,74; tikimasi, kad kitąmet jis išliks stabilus (pagal 2022 m. pajamas)⁵⁸. Tai lemia ryžtingi politikos sprendimai ES ir valstybių narių

lygmeniu siekiant šalinti neigiamus socialinius pandemijos padarinius, jų išvengti ir vėliau apsaugoti pajamas nuo smarkaus energijos kainų augimo ir paskesnio infliacinio spaudimo

apskritai. Esant įprastam nepalankiam infliacijos poveikiui pajamoms dėl to, kad mažesnes pajamas gaunantys namų ūkiai santykinai daugiau išleidžia būtiniausioms prekėms, kaip antai energijai ir maistui, pajamų nelygybės (ir skurdo rizikos) didėjimo išvengti padėjo pajamų rėmimo priemonės ir socialinių išmokų bei mokesčių koregavimas valstybėse narėse, taip siekiant padėti pažeidžiamiesiems asmenims.

⁵⁸ Eurostatas [[tessi180](#)] ir [išankstinių įverčių bandomieji rezultatai](#) (2022 pajamų metų).

Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis ES išliko iš esmės stabili. Skurdo ar socialinės atskirties rizikos (AROE) lygis Sąjungoje 2022 m. buvo 21,6 proc. (palyginti su 21,7 proc. 2021 m. ir 21,6 proc. 2020 m.). Šis bendras stabilumas per praėjusius trejus metus, paženklintus pandemijos, Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą ir didelių energijos kainų bei pragyvenimo išlaidų, pasiektas po bendro asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičiaus sumažėjimo per praėjusį dešimtmetį. Šis pastarojo meto stabilumas yra įspūdingas, lyginant su staigiu AROE lygio padidėjimu kilus 2008–2009 m. ekonomikos ir finansų krizei⁵⁹. Ši bendrą AROE lygio stabilumą atspindi bendras trijų jo komponentų stabilumas suvestiniu lygmeniu 2022 m.⁶⁰ Skurdo rizikos lygis (AROP) sumažėjo 0,3 proc. punkto ir buvo 16,5 proc (pagal 2021 m. pajamas). Be to, Eurostato išankstiniai įverčiai, paremti 2022 m. pajamomis ES, toliau rodo bendrą AROP lygio stabilumą. Didelį materialinį ir socialinį nepriteklių patiriančių asmenų dalis 2022 m., priešingai, padidėjo 0,4 proc. punkto ir sudarė 6,7 proc. Galiausiai, dėl teigiamų pokyčių darbo rinkoje asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, dalis 2022 m. sumažėjo 0,7 proc. punkto iki 8,3 proc. (remiantis aktyvumu 2021 m.) (žr. 2.4 skirsnį).

Vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis ES 2022 m. šiek tiek padidėjo ir buvo didesnė nei visoje gyventojų populiacijoje. 2022 m. ši dalis padidėjo 0,3 proc. punkto iki 24,7 proc. (palyginti su 21,6 proc. dalimi visoje gyventojų populiacijoje)⁶¹. Nors vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis tebėra mažesnė už 2015 m. buvusį lygį (27,4 proc.), ES užfiksuotas nedidelis, tačiau tolygus jos didėjimas nuo 2020 m. Skurdo rizikos lygis 2022 m. tebebuvo iš esmės stabilus (–0,2 proc. punkto) (vertinant pagal 2021 m. pajamas) – 19,3 proc., o didelį materialinį ir socialinį nepriteklių patiriančių vaikų dalis padidėjo 0,9 proc. punkto ir pasiekė 8,4 proc. Galiausiai, asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, dalis 2022 m. sumažėjo 0,7 proc. punkto iki 7,6 proc. (remiantis aktyvumu 2021 m.).

⁵⁹ Eurostatas [[ilc_pecs01](#)]. Eurostatas, siekdamas stebėti pokyčius ES per ilgesnį laikotarpį, be kita ko, stebėti, kaip siekiama ES tikslo sumažinti skurdą iki 2030 m., parengė duomenų eilutes be pertrūkių, kad būtų išspręsta didelio DE duomenų pertrūkio 2020 m. problema. Duomenų eilutės be pertrūkių apima 2019 m. DE ir 27 šalių ES įverčius ir yra paskelbtos atskirai (žr. pirmiau pateiktą nuorodą).

⁶⁰ Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[tessi010](#)], [[tepsr_lm420](#)], [[tepsr_lm430](#)].

⁶¹ Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[tepsr_lm412](#)], [[tepsr_spi110](#)], [[tepsr_spi120](#)], [[tepsr_spi130](#)].

Dirbančiųjų skurdas, truputį padidėjęs 2021 m., vėl pradėjo mažėti, tačiau problema išlieka.

Dirbančių asmenų, kuriems gresia skurdas, dalis ES 2022 m. sumažėjo 0,4 proc. punkto iki 8,5 proc. (vertinant pagal 2021 m. pajamas) ir yra tik truputį mažesnė nei prieš 10 metų (2012 m. ji buvo 8,9 proc.)⁶². Konkrečios darbuotojų grupės ir toliau patiria didesnę riziką nei kitos. Tai visų pirma žemo išsilavinimo asmenys (18,4 proc.), ne visą darbo laiką dirbantys asmenys (13,5 proc.), pagal terminuotas darbo sutartis dirbantys asmenys (12,2 proc.), ne ES gimę asmenys (20 proc.) ir ne ES piliečiai (24,3 proc.).

Vyresnio amžiaus (65 metų ir vyresnių) asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis nuo 2015 m. toliau didėjo. Ši dalis ES nuo 2021 m. padidėjo 0,7 proc. punkto ir 2022 m. buvo 20,2 proc.⁶³. Visos gyventojų populiacijos skurdo rizikos lygis (AROP) yra stabilus, tačiau vyresnio amžiaus grupėje (vertinant pagal 2021 m. pajamas) 2022 m. jis šiek tiek padidėjo – iki 17,3 proc. Tačiau didelį materialinį ir socialinį nepriteklių patiriančių vyresnio amžiaus asmenų dalis išliko iš esmės stabili – 2022 m. jis sudarė 5,5 proc.

Pažeidžiamose visuomenės grupėse skurdo ir socialinės atskirties rizika paprastai yra kur kas didesnė nei visoje gyventojų populiacijoje. Neįgaliųjų AROPE lygis (28,8 proc.) ir ne ES gimusių asmenų AROPE lygis (39,8 proc.) tebebuvo labai aukštas, palyginti su visa gyventojų populiacija (21,6 proc.), nepaisant to, kad 2022 m. šiek tiek sumažėjo⁶⁴. Romams dažnai taip pat kyla daug didesnė skurdo rizika⁶⁵ (žr. 2.4 skirsnį).

⁶² Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[tesov110](#)], [[ilc_iw04](#)], [[ilc_iw07](#)], [[ilc_iw05](#)], [[ilc_iw16](#)], [[ilc_iw15](#)].

⁶³ Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[tepsr_lm411](#)], [[ilc_li02](#)], [[ilc_mdsl11](#)].

⁶⁴ Šioje pastraipoje naudojami Eurostato duomenys [[hlth_dpe010](#)], [[ilc_peps06n](#)], [[ilc_peps01n](#)].

⁶⁵ Pagrindinių teisių agentūros [2021 m. romų apklausa](#).

1.3. Pažanga siekiant ES pagrindinių ir nacionalinių tikslų iki 2030 m.

Dėl su užimtumu, įgūdžiais ir skurdo mažinimu susijusių tikslų imamasi politikos veiksmų susijusiose politikos srityse ES lygmeniu ir valstybėse narėse. Trys ES pagrindiniai tikslai iki 2030 m. yra i) pasiekti ne mažesnę kaip 78 proc. darbingo amžiaus gyventojų užimtumo lygį, ii) pasiekti ne mažesnę kaip 60 proc. suaugusiųjų kasmetinio dalyvavimo mokymosi veikloje lygį ir iii) sumažinti asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičių bent 15 mln., palyginti su 2019 m. (ne mažiau kaip 5 mln. iš jų turėtų būti vaikai)⁶⁶. Europos Komisija 2021 m. kovo mėn. pasiūlė šiuos ES pagrindinius tikslus kaip Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano dalį. Valstybės narės jiems pritarė 2021 m. gegužės mėn. Porto socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikime, o Europos Vadovų Taryba – savo 2021 m. birželio mėn. išvadose⁶⁷. Po dvišalių diskusijų su Komisijos tarnybomis ir daugiašalių diskusijų Užimtumo komitete bei Socialinės apsaugos komitete visos valstybės narės pateikė savo nacionalinius tikslus trijose srityse. Jie 2022 m. birželio mėn. apsvarstyti EPSCO taryboje (žr. 1 priedą). Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane taip pat pateikti papildomi ES lygmens tikslai mažinti lyčių užimtumo skirtumą, didinti formaliojo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimą, mažinti NEET jaunimo dalį, didinti bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turinčių suaugusiųjų skaičių ir mažinti iš švietimo ir mokymo sistemos pasitraukiančių asmenų skaičių. Dauguma valstybių narių iškėlė papildomus nacionalinius tikslus šiose srityse ir (arba) papildomose srityse, kai manyta, kad tai būtina trijų pagrindinių tikslų įgyvendinimo pažangai užtikrinti konkrečiomis šalies aplinkybėmis. Šiame skirsnyje apžvelgiama pažanga, jau padaryta siekiant trijų ES pagrindinių ir nacionalinių tikslų iki 2030 m.

Tvirtas užimtumo augimas (vidutiniškai per praėjusius dvejus metus) lėmė, kad ES padarė didelę pažangą siekdama savo pagrindinio užimtumo lygio tikslo iki 2030 m. Užimtumo lygis ES, 2022 m. padidėjęs iki 74,6 proc., iki 2030 m. turėtų padidėti dar 3,4 proc. punkto, kad būtų pasiektas 78 proc. tikslas. Tai atitinkantis vidutinis metinis užimtumo augimo tempas kasmet būtų 0,5 proc., atsižvelgiant ir į Eurostato demografinės projekcijas (žr. 1.3.1 diagramą); tai prilygsta vidutiniam metiniam 1,1 proc. augimo tempui, užfiksuotam 2013–2019 m. laikotarpiu iki COVID-19 pandemijos. Net ir atsižvelgiant į tai, kad esant aukštesniam pradiniam lygiui augimo tempas gali būti lėtesnis, atrodo, kad Sąjunga yra padariusi didelę pažangą siekdama savo užimtumo lygio tikslo iki 2030 m.

⁶⁶ Žr. Europos Komisija, [Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas](#), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2021 m.

⁶⁷ Žr. internete paskelbtą [Porto deklaraciją](#) ir 2021 m. birželio 24–25 d. [Tarybos išvadas](#).

Po COVID-19 pandemijos atsigauinant ekonomikai ir vykstant teigiamiems pokyčiams darbo rinkoje, iki 2022 m. visos valstybės narės padarė pažangą siekdamos savo nacionalinių užimtumo tikslų. 1.3.2 diagramoje matyti, kad visų ES šalių užimtumo lygis 2022 m. viršijo 2020 m. lygį, o tai rodo pažangą siekiant jų iškeltų nacionalinių tikslų⁶⁸. Daugumai valstybių narių reikia toliau dėti pastangas iki 2030 m. pasiekti tiek, kiek dar trūksta iki nacionalinių tikslų, kaip parodyta 1.3.2 diagramoje. Ir, priešingai, penkiose šalyse 2022 m. pasiektas užimtumo lygis jau viršija atitinkamą nacionalinį 2030 m. tikslą. Tos šalys yra Estija (+0,6 proc. punkto, palyginti su nacionaliniu tikslu), Nyderlandai (+0,4 proc. punkto), Slovakija ir Švedija (po +0,2 proc. punkto) ir Danija (+0,1 proc. punkto), o užimtumo lygis Airijoje tiksliai atitinka jos 2030 m. tikslą. Visų šių šalių, išskyrus Slovakiją, užimtumo lygis jau viršija ES lygmens tikslą iki 2030 m. pasiekti 78 proc. užimtumą, o kai kurios šalys (Nyderlandai, Švedija ir Estija) šį ES tikslą viršija smarkiai (maždaug 4 proc. punktais ar daugiau). Iš visų kitų šalių, kurios 2022 m. dar nėra pasiekusios savo nacionalinių 2030 m. tikslų, užimtumą labiausiai padidinti reikia Italijoje (8,2 proc. punkto iki jos 2030 m. tikslo), taip pat Belgijoje (8,1 proc. punkto), Ispanijoje (6,5 proc. punkto) ir Rumunijoje (6,2 proc. punkto). Apskritai 2022 m. daugumos valstybių narių pasiektas užimtumo augimas viršijo atitinkamą priešpandeminį vidutinį (2013–2019 m. laikotarpio) lygį⁶⁹. Tačiau devynių iš jų (Slovakijos, Portugalijos, Čekijos, Vengrijos, Maltos, Kroatijos, Lenkijos, Slovėnijos ir Liuksemburgo) užimtumo augimas 2022 m. vis dar nesiekė atitinkamo vidutinio augimo tempo iki krizės (žr. 1.3.3 diagramą).

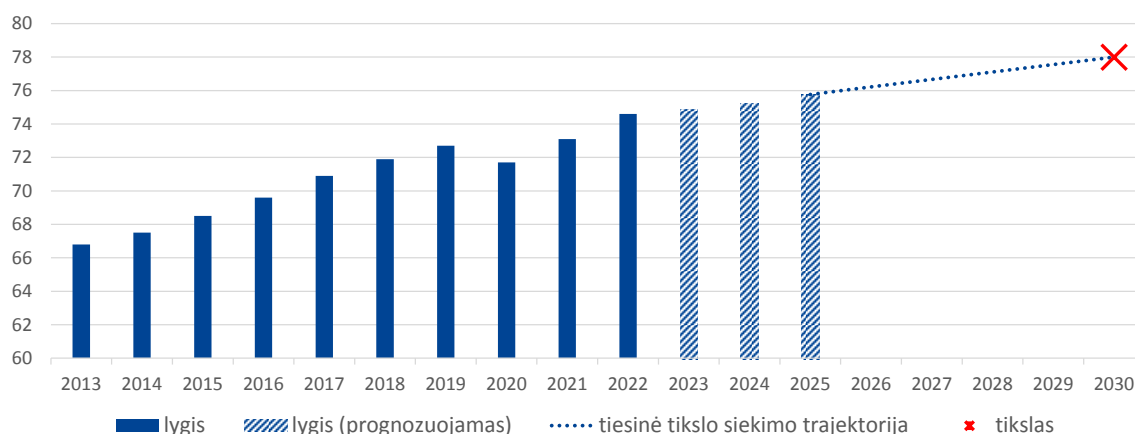
⁶⁸ 2022 m. spalio mėn. Užimtumo komiteto Rodiklių grupė susitarė dėl metodinio požiūrio į pažangos stebėseną siekiant nacionalinių užimtumo tikslų per Europos semestrą. Šis skirsnis parengtas remiantis sutarta metodika. Žr. Užimtumo komiteto [2023 m. metinę užimtumo rezultatų ataskaitą](#) ir [2023 m. užimtumo rodiklių apžvalgą](#).

⁶⁹ Nustatyta, kad mažėjant gyventojų skaičiui daugumos valstybių narių nacionaliniams tikslams pasiekti reikia mažesnio minimalaus metinio užimtumo augimo nei iki krizės. Žr. Užimtumo komiteto [2023 m. metinę užimtumo rezultatų ataskaitą](#).

Be to, Italijoje, Belgijoje ir Prancūzijoje įvertintas minimalus metinis užimtumo augimas, reikalingas jų nacionaliniams 2030 m. tikslams pasiekti, yra didesnis nei atitinkamas augimas iki krizės⁷⁰. Yra nemažai valstybių narių, kuriose labiausiai reikėtų gerinti žemos kvalifikacijos asmenų užimtumo lygį, ypač kvalifikacijos kėlimu ir perkvalifikavimu, taip pat švietimo ir mokymo priemonėmis, kuriomis būtų tenkinami darbo rinkos poreikiai⁷¹. Taip pat yra nemažai valstybių narių, kuriose reikėtų labai pagerinti vyresnio amžiaus (55–64 metų) moterų ir jaunimo (20–29 metų) užimtumo lygį.

1.3.1 diagrama. ES užimtumo lygis po COVID-19 krizės labai padidėjo

27 šalių ES užimtumo lygis ir susijęs ES pagrindinis tikslas iki 2030 m. (20–64 metų amžiaus grupėje, gyventojų proc.)

Pastaba. 2023, 2024 ir 2025 m. vertės yra pagrįstos Komisijos užimtumo augimo prognozėmis nuo 2023 m. rudens, taip pat prognozuojamu gyventojų prieaugiu ir darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus augimu pagal 2023 m. Eurostato demografinės projekcijas.

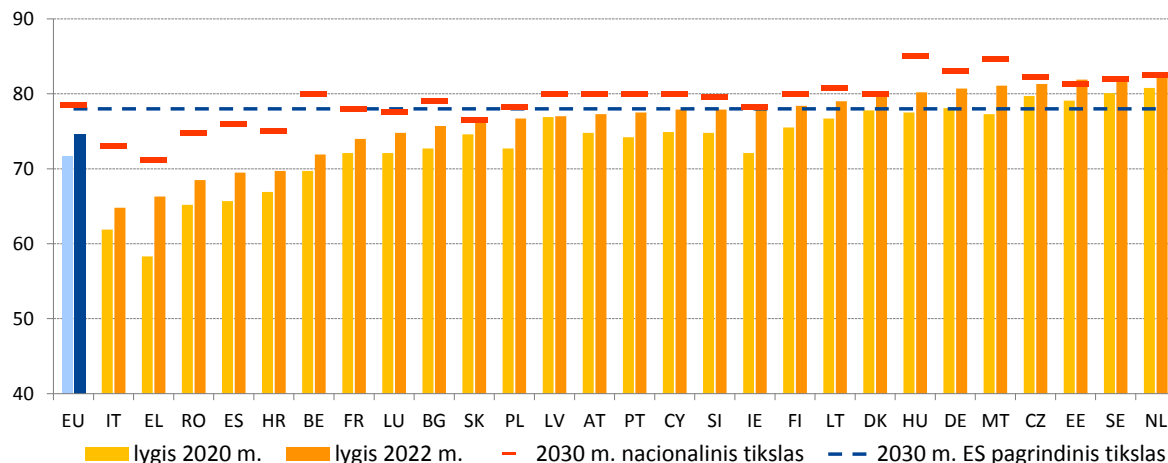
Šaltinis – Eurostatas [[lfsi_emp_a](#)]; užimtumo augimo prognozė, Komisijos 2023 m. rudens prognozė; [Eurostato demografinės projekcijos, EUROPOP 2023](#).

⁷⁰ Kai kurių valstybių narių tokio minimalus reikalingo užimtumo augimo vertė yra neigiama, nes prognozuojamas darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimas ir (arba) jų nacionaliniai tikslai jau pasiekti.

⁷¹ Užimtumo komiteto Rodiklių grupė 2022 m. gruodžio mėn. susitarė dėl metodinio požiūrio, pagal kurį būtų parodomas konkrečių gyventojų grupių potencialas, stebint 2030 m. užimtumo tikslo įgyvendinimo pažangą. Ši ataskaitos dalis atitinka sutartą metodiką. Žr. Užimtumo komiteto [2023 m. metinę užimtumo rezultatų ataskaitą](#) ir [2023 m. užimtumo rodiklių apžvalgą](#).

1.3.2 diagrama. Užimtumo lygis valstybėse narėse 2022 m. padidėjo – tai rodo pažangą siekiant jų nacionalinių tikslų

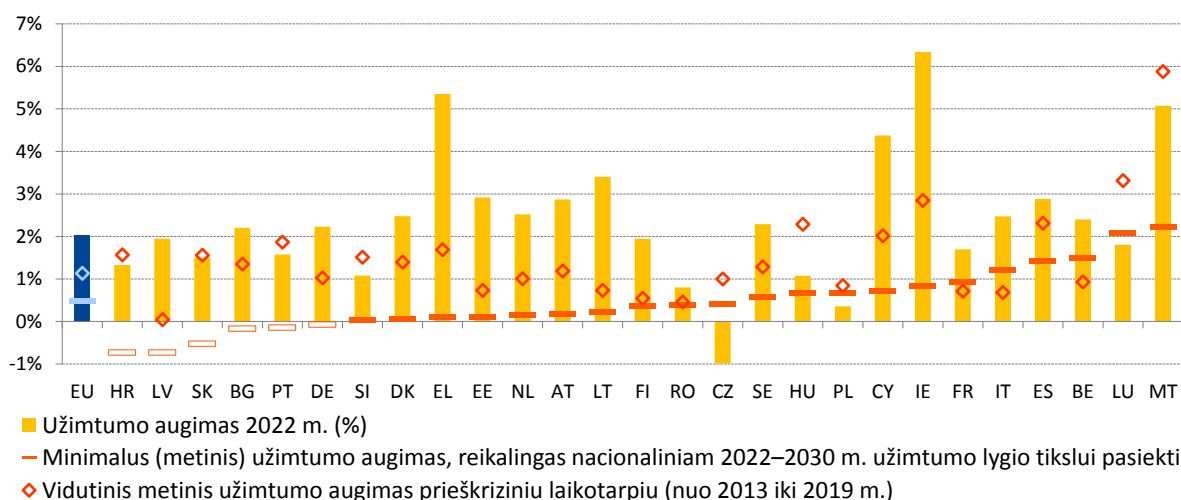
Užimtumo lygis (2020 ir 2022 m., 20–64 metų amžiaus grupėje, gyventojų proc.) ir susiję nacionaliniai 2030 m. tikslai

Šaltinis – Eurostatas [[lfsi_emp_a](#)] ir nacionalinių 2030 m. tikslų lentelė (1 priede).

1.3.3 diagrama. Beveik visose valstybėse narėse užimtumo augimas 2022 m. viršijo minimalų metinį pokytį, reikalingą nacionaliniam 2030 m. tikslui pasiekti

Užimtumo augimas 2022 m., palyginti su vidutiniu metiniu užimtumo augimu 2013–2019 m. ir minimaliu metiniu užimtumo augimu, reikalingu nacionaliniam užimtumo lygio tikslui iki 2030 m. pasiekti

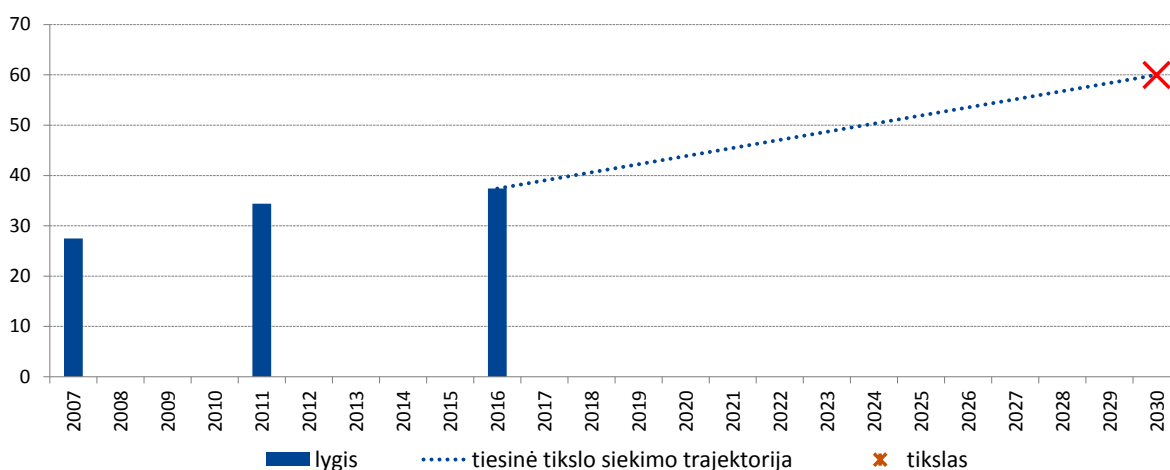

Šaltinis – [2023 m. metinė užimtumo rezultatų ataskaita](#).

Siekiant ES pagrindinio tikslo iki 2030 m. suaugusiųjų mokymosi srityje, imamasi politikos veiksmų, kuriais darbuotojams suteikiama daugiau galių ir padedama darbo jėgai prisitaikyti prie kintančių įgūdžių poreikių, atsižvelgiant į dvejopą (žaliąją ir skaitmeninę) pertvarką ir į didelį darbo jėgos ir įgūdžių trūkumą Sąjungoje. ES pagrindinio 2030 m. tikslo įgyvendinimo matas – suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje per pastaruosius 12 mėnesių lygis. Nuo 2023 m. duomenys apie šį rodiklį turėtų būti žinomi iš darbo jėgos tyrimo (DJT) duomenų, renkamų kas antrus metus⁷². Ankstesni suaugusiųjų švietimo tyrimu (SŠT) pagrįsti duomenys rodė dalyvavimo lygio didėjimo tendenciją ES nuo 2007 iki 2016 m. (iki tol, kol turima duomenų; žr. 1.3.4 diagramą). Norint pasiekti 2030 m. įgūdžių tikslą, dar reikės padaryti didelę pažangą ES lygmeniu, laikantis reikiamo užmojų lygio, kad Europa išliktų konkurencinga, novatoriška, įtrauki ir klestėtų ateityje vykstant didelėms transformacijoms. Valstybių narių suaugusiųjų mokymosi nacionalinių tikslų iki 2030 m. užmojų lygis skiriasi priklausomai nuo poreikio prisidėti siekiant ES pagrindinio tikslo, kartu atsižvelgiant į skirtingą pradinę padėtį (žr. 1.3.5 diagramą). Kai tik bus prieinami nauji darbo jėgos tyrimo duomenys, Užimtumo komitete bus pradėtos diskusijos dėl metodinio požiūrio į stebėseną, kaip įgyvendinamas tikslas dėl suaugusiųjų mokymosi.

1.3.4 diagrama. Anksčiau ES buvo užfiksuota suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje didėjimo tendencija ir reikia toliau dėti daug pastangų, kad ES pagrindinis tikslas iki 2030 m. būtų pasiektas

Suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje per pastaruosius 12 mėnesių lygis ES 27 ir ES pagrindinis tikslas iki 2030 m. (25–64 m. amžiaus asmenys, %)

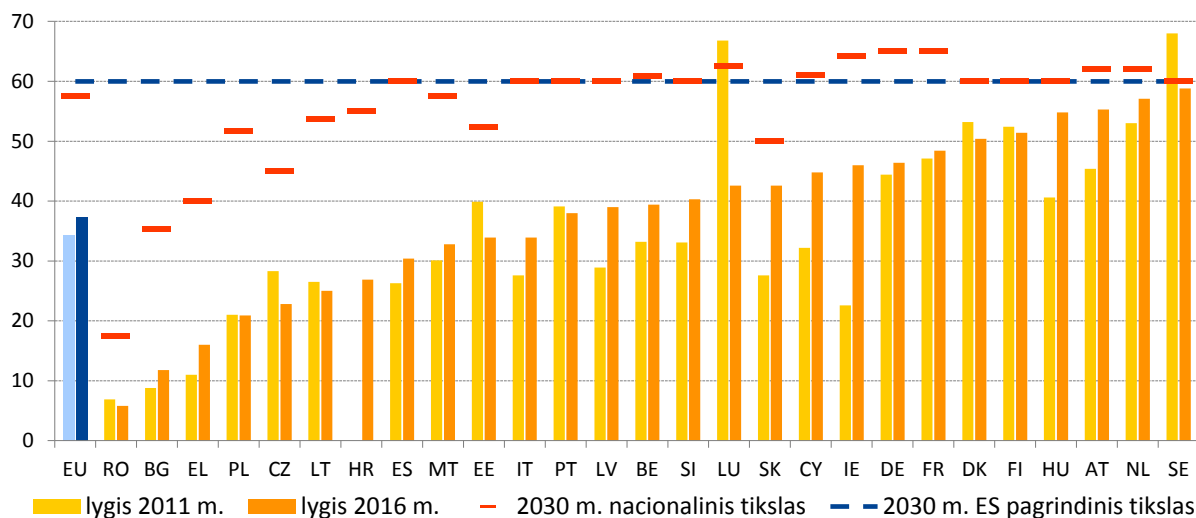

Šaltinis – Eurostat [specialiai gauti suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje \(išskyrus mokymą darbo vietoje\) per pastaruosius 12 mėnesių lygio duomenys iš suaugusiųjų švietimo tyrimo](#).

⁷² 2007, 2011 ir 2016 m. rodiklių vertės gautos atliekant suaugusiųjų švietimo tyrimą (SŠT). Duomenys nuo 2023 m. (su 2022 m. rodiklių vertėmis) bus prieinami per ES darbo jėgos tyrimą (DJT). Naudojantis šiuo nauju duomenų šaltiniu bus galima pasiekti didelį suderinamumą su darbo rinkos rodikliais ir dažniau gauti duomenis. Komisija, įskaitant Eurostatą, šiuo metu nuodugniai analizuoja abiejų tyrimų šaltinių duomenis – taip siekiama išspręsti potencialias problemas ir užtikrinti duomenų kokybę ir palyginamumą.

1.3.5 diagrama. Apskritai reikia valstybių narių lygmeniu dėti daug pastangų norint pasiekti nustatytus nacionalinius suaugusiųjų mokymosi tikslus

Suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi procese per pastaruosius 12 mėnesių (2011 ir 2016 m., 25–64 m. asmenys, %) ir valstybių narių nacionaliniai tikslai iki 2030 m.

Pastaba. IE, LU ir SE 2016 m. duomenų eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostat [specialiai gauti suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje \(išskyrus vadovaujamą mokymą darbo vietoje\) per pastaruosius 12 mėnesių duomenys iš suaugusiųjų švietimo tyrimo](#) ir nacionalinių 2030 m. tikslų lentelė I priede.

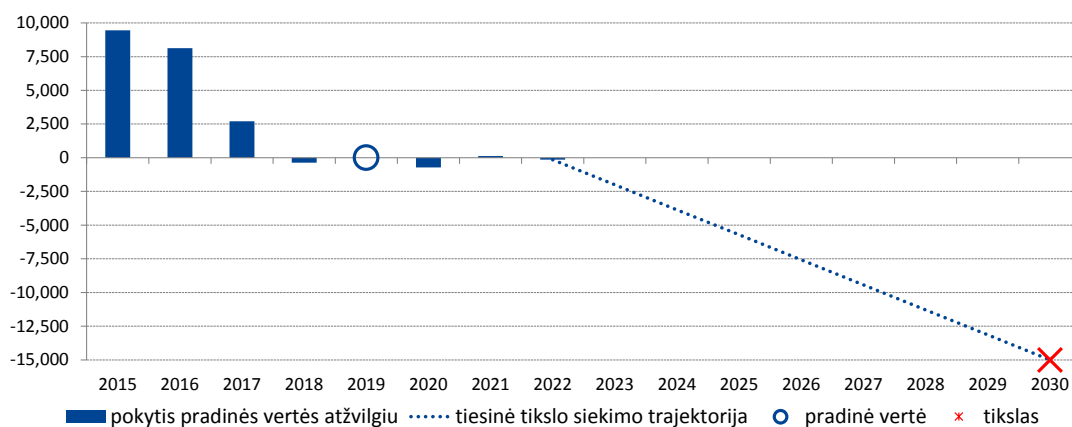
Nepaisant sudėtingų socialinių ir ekonominių sąlygų per praėjusius trejus metus, asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičius ES išliko iš esmės stabilus, o per praėjusį dešimtmetį jis labai sumažėjo. Bendras asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičius 2022 m. sumažėjo tik 279 tūkst. ir tebėra artimas pradinei 2019 m. vertei (žr. 1.3.6 diagramą). Dauguma valstybių narių padarė tam tikrą pažangą siekdamas savo nacionalinių tikslų (ypač Graikija, Lenkija ir Kroatija, šį rodiklį sumažinusios 11 proc.), tačiau keliose kitose (Prancūzijoje, Vokietijoje, Ispanijoje, Austrijoje, Suomijoje, Nyderlanduose, Slovakijoje, Švedijoje, Airijoje, Estijoje, Danijoje ir Liuksemburge) įvyko pokyčių priešinga kryptimi (žr. 1.3.7 diagramą). Savo nacionalinį tikslą 2022 m. pasiekė tik Kipras⁷³. Tuo pat metu vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičius ES 2022 m. padidėjo 899 tūkst., palyginti su 2019 m., ir tik vienuolikoje iš 21 valstybės narės, išskėlusios tokį susijusį papildomą tikslą, įvyko teigiamų pokyčių (Belgijoje, Bulgarijoje, Estijoje, Airijoje, Graikijoje, Kroatijoje, Kipre, Maltoje, Portugalijoje, Slovėnijoje ir Švedijoje)⁷⁴. Siekiant užtikrinti, kad nacionaliniu lygmeniu iškelti tikslai būtų pasiekti įgyvendinant ES pagrindinį tikslą iki 2030 m., reikės toliau dėti daug pastangų ir nuolat stebėti padėtį.

⁷³ Socialinės apsaugos komiteto 2023 m. metinė ataskaita.

⁷⁴ Vaikų skurdo mažinimo tikslą išskėlė Belgija, Bulgarija, Čekija, Vokietija, Estija, Airija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Kroatija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Austrija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Suomija ir Švedija.

1.3.6 diagrama. Per pastaruosius kelerius metus AROPE lygis išliko iš esmės stabilus ir tai rodo, kad reikia dėti pastangas jį mažinti, kad ES 2030 m. tikslas būtų pasiektas

27 šalių ES AROPE lygio pokytis ir susijęs ES pagrindinis tikslas iki 2030 m. (visoje gyventojų populiacijoje, tūkst. žmonių)

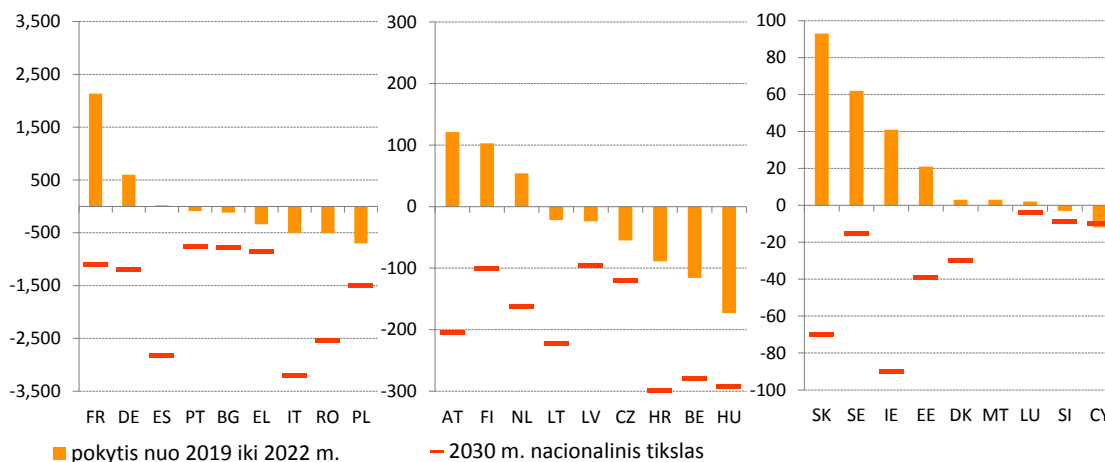

Pastaba. Skaičiavimai pagal duomenų eilutes be pertrūkių, naudojant 2019 m. įvertį (žr. 29 išnašą 1.2 skirsnyje).

Šaltinis – Eurostatas [[ilc_pecs01](#)].

1.3.7 diagrama. Dauguma valstybių narių padarė tam tikrą pažangą siekdamas savo nacionalinių tikslų, tačiau reikia daugiau pastangų

AROE lygio pokyčiai 2019–2022 m. ir nacionaliniai tikslai iki 2030 m. (visoje gyventojų populiacijoje, tūkst. žmonių)

Pastaba. FR, IE, DK, LU 2020 m., LU 2021 m., FR ir LU 2022 m. duomenų eilutės yra su pertrūkiu. DK ir DE savo nacionalinius tikslus išreiškia kaip asmenų, gyvenančių labai mažo darbo intensyvumo namų ūkiuose, skaičiaus sumažinimą atitinkamai 30 000 ir 1,2 mln. žmonių. MT savo nacionalinį tikslą išreiškia kaip AROPE lygio sumažinimą 3,1 proc. punkto. HU savo nacionalinį tikslą išreiškia kaip šeimų, turinčių vaikų, materialinio ir socialinio nepritekliaus lygio sumažinimą iki 13 proc. ir, atitinkamai, asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičiaus sumažinimą 292 tūkst. DE savo nacionalinį tikslą išreiškia lygindama su padėtimi, buvusia 2020 m. (baziniais metais).

Šaltinis – Eurostatas [[ilc_pecs01](#)] ir nacionalinių 2030 m. tikslų lentelė 1 priede.

1.4. Naujausi duomenys pagal socialinių rodiklių suvestinę

Socialinių rodiklių suvestinė padeda vykdyti Europos socialinių teisių ramsčio stebėseną ir vertinti pagrindinius užimtumo, įgūdžių ir socialinius uždavinius valstybėse narėse ir Sąjungoje. Komisija pasiūlė dabartinę socialinių rodiklių suvestinės versiją kaip 2021 m. kovo mėn. Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano dalį ir vėliau ją apsvarstė su Užimtumo komitetu (EMCO) ir Socialinės apsaugos komitetu. Jos pagrindinius rodiklius 2021 m. birželio 14 d. patvirtino EPSCO (užimtumas, socialinė politika, sveikata ir vartotojų reikalų) taryba. Tai pagrindinė kiekybinė priemonė Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimo pažangai stebėti per Europos semestrą (techninė informacija apie jos pagrindinius rodiklius pateikta 2 priede)⁷⁵. Taigi, socialinių rodiklių suvestinė taip pat grindžiama šalių pirmojo etapo analizė pagal socialinės konvergencijos sistemos (SKS) elementus, kaip apibūdinta susijusiose Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir bendros Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės pamatinėje ataskaitoje⁷⁶.

⁷⁵ Duomenys [valstybių narių](#) ir [regionų](#) lygmenimis yra prieinami Eurostato svetainėje. Dėl pastarojo lygmens pažymėtina, kad turima daugumos valstybių narių ir pasirinktų rodiklių regioninė informacija. Šiuo metu socialinių rodiklių suvestinė apima 18 iš 20 Europos socialinių teisių ramsčio principų – keturiais principais daugiau nei ankstesnė jos versija, nors šiuo metu naujų duomenų apie suaugusiųjų mokymosi rodiklį neturima. Du dar neįtraukti principai yra 7 principas (informavimas apie įdarbinimo sąlygas ir apsaugą atleidimo atveju) ir 8 principas (socialinis dialogas ir darbuotojų dalyvavimas). Pagrindiniams rodikliams keliama griežti kokybės reikalavimai, kurie taip pat turi turėti aiškų norminį išaiškinimą (nors ir nėra griežtai nustatytos sąsajos tarp kiekvieno rodiklių suvestinės rodiklio ir Europos socialinių teisių ramsčio principo). Iki šiol nepavyko rasti tokių rodiklių šiems dviem principams, tačiau Komisija atliks tolesnį su tuo susijusį darbą.

⁷⁶ Žr. [Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindines gaires](#), grindžiamas [Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės ataskaita dėl socialinės konvergencijos sistemos nustatymo Europos semestre](#).

Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai rodo pagrindinius ES valstybių narių uždavinius trijose – lygių galimybių ir galimybės įsidarbinti, tinkamų darbo sąlygų ir socialinės apsaugos bei įtraukties – srityse. Pagrindiniai rodikliai, pagal kuriuos daugelyje valstybių narių šiuo metu taikomas statusas „kritinė padėtis“ arba „padėtį reikia stebėti“, – oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis, neįgaliųjų užimtumo skirtumas, socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui⁷⁷ ir bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turinčių suaugusiųjų dalis (atitinkamai 12 valstybių narių pagal pirmąją, 11 – pagal antrąją ir trečiąją ir 9 – pagal paskutinį rodiklį; žr. 1.4.1 lentelę). Nors bendras atvejų, kai pagal pagrindinius rodiklius yra kritinė padėtis, skaičius yra panašus kaip praėjusiais metais, bendras padėties, kurią reikia stebėti, atvejų skaičius 2022 m. labai padidėjo (nuo 49 2021 m. iki 60). 3 skyriuje pateikiama šalių pirmojo etapo analizė, o kitame skirsnyje pateikiami jos paaiškinimai ir pagrindinių bendrųjų išvadų santrauka.

⁷⁷ Nors beveik visose valstybėse narėse dėl metodikos pakeitimo yra šio rodiklio 2022 m. duomenų eilučių pertrūkis (išskyrus EE, FI ir SE, kuriose pakeitimas įgyvendintas anksčiau), naudojant Eurostato pagal senąją metodiką apskaičiuotas (nepaskelbtas) rodiklių vertes bendras vertinimas yra iš esmės toks pat, kaip ir naudojant paskelbtąsias vertes.

1.4.1 lentelė. Socialinių rodiklių suvestinė: valstybėms narėms kylančių iššūkių apžvalga pagal pagrindinius rodiklius

			Geriausių rezultatų pasiekusios šalys	Geresnių už vidurkį rezultatų pasiekusios šalys	Šalys, pasiekusios gerų rezultatų, bet reikia stebėti padėtį	Vidutinių rezultatų pasiekusios šalys	Prastų, bet gerėjančių rezultatų pasiekusios šalys	Padėtį reikia stebėti	Kritinė padėtis
Lygios galimybės	Mokyklos nebaigę asmenys (18–24 m. amžiaus gyventojų proc.)	2022	HR, IE, LT, PL	BE, CY, CZ, LU, NL, PT	EL, SI	AT, FI, FR, LV, SE, SK	BG, IT	DK, EE, MT	DE, ES, HU, RO
	Asmenų, turinčių pagrindinius ar geresnius bendruosius skaitmeninius įgūdžius, dalis (16–74 m. amžiaus gyventojų proc.)	2021	DK, FI, IE, NL	AT, ES, HR, LU, SE		BE, CZ, EE, EL, FR, LV, MT, PT, SK		CY, DE, HU, IT, LT, SI	BG, PL, RO
	NEET jaunimo lygis (visų 15–29 m. amžiaus gyventojų proc.)	2022	MT, SE	AT, DE, DK, IE, LU, PL, PT	NL, SI	BE, EE, FR, HU, LT, LV, SK	BG, IT	CZ, ES, FI, HR	CY, EL, RO
	Lyčių užimtumo skirtumas (proc. punktais)	2022	EE, FI, LT, LV	DK, FR, LU, PT	SE	AT, BE, BG, DE, ES, HR, HU, NL, SI, SK	MT, RO	CY, IE, PL	CZ, EL, IT
	Pajamų kvintilio dalies santykis (S80/S20)	2022	BE, CZ, SI, SK	DE, DK, FI, HU, IE, NL, PL, PT		AT, CY, FR, HR, LU, MT	EL, ES, RO	EE, IT, SE	BG, LT, LV
Tinkamos darbo sąlygos	Užimtumo lygis (20–64 m. amžiaus gyventojų proc.)	2022	CZ, EE, NL, SE	BG, DE, DK, HU, IE, LT, MT		AT, CY, FI, FR, LU, LV, PL, PT, SI, SK	EL	BE	ES, HR, IT, RO
	Nedarbo lygis (ekonomiškai aktyvių 15–74 m. amžiaus gyventojų proc.)	2022	CZ, DE, MT, PL	AT, BG, DK, HU, IE, NL, SI		BE, CY, EE, FI, HR, LT, LU, LV, PT, RO, SK	EL, ES, IT	FR, SE	
	Ilgalaikio nedarbo lygis (ekonomiškai aktyvių 15–74 m. amžiaus gyventojų proc.)	2022	DK	AT, CZ, DE, EE, HU, IE, LU, NL, PL	MT	BE, BG, CY, FI, FR, HR, LT, LV, PT, SE, SI	EL, ES, IT	RO	SK
	BDNŪP vienam gyventojui augimas (2008 m. = 100)	2022	HU, MT, PL	HR	EE, LT	DE, DK, FI, FR, LU, LV, NL, PT, SE, SI, SK	AT	BE, CY, CZ	EL, ES, IT
Socialinė apsauga ir įtrauktis	Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis (visų gyventojų proc.)	2022	CZ, SI	AT, CY, DK, LU, NL, PL, PT, SK	FI	BE, DE, HR, HU, IE, MT	EL, ES	EE, FR, IT, LT, SE	BG, LV, RO
	Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis (0–17 m. amžiaus gyventojų proc.)	2022	CZ, DK, FI, NL, SI	CY, EE, HR, HU, LU, PL		AT, BE, DE, IE, LT, LV, MT, PT, SE	EL	FR, IT, SK	BG, ES, RO
	Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui (skurdo rizikos lygio sumažinimas, proc.)	2022	BE, DK, IE	AT, CZ, DE, FR, PL, SE	FI	CY, LT, LU, NL	LV, PT	BG, EE, ES, HU, IT, MT, SI, SK	EL, HR, RO
	Neįgalųjų užimtumo skirtumas (proc. punktais)	2022	DK, ES, IT, LU, PT	DE, FI, SI		AT, CY, CZ, EL, FR, LV, NL, SK		BG, EE, MT, PL, RO, SE	BE, HR, HU, IE, LT
	Per didelių būsto išlaidų rodiklis (visų gyventojų proc.)	2022	CY, SK	EE, HR, IE, LT, MT, PT, SI		AT, BE, CZ, ES, FI, IT, LV, NL, PL, RO, SE	EL	DE, HU	BG, DK, LU
	Oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujantys vaikai iki 3 metų (jaunesni nei 3 metų gyventojų proc.)	2022	DK, FR, NL, SE	BE, EE, MT, PT, SI	ES, LU	EL, FI, IT, LV		AT, BG, CY, DE, HR, IE, LT, PL	CZ, HU, RO, SK
	Subjektyviai nurodytų nepatenkintų medicininių priežiūros poreikių turintys asmenys (16 m. ir vyresnių gyventojų proc.)	2022	CY	AT, BE, BG, CZ, DE, ES, HR, LU, MT, NL, SI		DK, FR, HU, IE, IT, LT, PL, PT, SE, SK		RO	EE, EL, FI, LV

Pastaba. Atnaujinta 2023 m. spalio mėn. Kadangi 2021 m. iš esmės pakeista asmenų, turinčių bazinio ar aukštesnio lygio bendrus skaitmeninius įgūdžius, dalies rodiklio apibrėžtis, palyginamos 2019 m. vertės nėra, todėl šio rodiklio analizė išimties tvarka grindžiama tik 2021 m. lygiu (darant prielaidą, kad nei padėtis visose valstybėse narėse, nei ES vidurkis nepasikeitė). Airijos, Bulgarijos ir Rumunijos duomenų apie bendrą disponuojamųjų namų ūkių pajamų vienam gyventojui augimą nėra. Duomenų eilučių pertrūkiai ir kitos žymos nurodyti 3 ir 4 prieduose.

1.5. Pagrindinės bendrosios išvados, gautos atliekant šalių pirmojo etapo analizę dėl socialinės konvergencijos

Šalių pirmojo etapo analizėje nagrinėjami darbo rinkos, įgūdžių ir socialiniai pokyčiai kiekvienoje valstybėje narėje siekiant nustatyti potencialią aukštynkryptei socialinei konvergencijai kylančią riziką, kurią reikia toliau analizuoti antrame etape. Remiantis 2023 m. birželio mėn. EPSCO tarybos posėdyje vykusiomis diskusijomis dėl socialinės konvergencijos sistemos (SKS) ir Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėmis gairėmis⁷⁸, kurios grindžiamos nuo 2022 m. spalio mėn. iki 2023 m. gegužės mėn. specialios bendros Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės atliktu darbu, šiame 2024 m. Komisijos pasiūlyme dėl bendros užimtumo ataskaitos daugiau dėmesio skiriama konkrečioms šalims. Atliekant konkrečių šalių analizę sustiprinama užimtumo, įgūdžių ir socialinės politikos sričių stebėseną per Europos semestrą pagal SESV 148 straipsnį. Ją atliekant įvykdomi Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane ir Porto socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikime prisiimti įsipareigojimai dėl griežtesnio Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimo. SKS elementuose, kaip apibūdinta susijusiose Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir bendros Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės pamatinėje ataskaitoje⁷⁸, numatyta dviejų etapų analizė siekiant įvertinti kliūtis aukštynkryptei socialinei konvergencijai valstybėse narėse. Pirmajame etape daugiausia remiamasi socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniais rodikliais ir nustatoma *potenciali rizika* aukštynkryptei socialinei konvergencijai. Siekiant nustatyti *realias kliūtis* aukštynkryptei socialinei konvergencijai ir pagrindinius veiksnus, dėl kurių tos kliūtys atsiranda, tolesnė analizė antrame etape bus grindžiama įvairesniais kiekybiniais ir kokybiniais faktiniais duomenimis, be kita ko, dėl pažangos siekiant nacionalinių tikslų iki 2030 m. (žr. šio skirsnio pabaigoje pateiktą metodiką skirtą intarpą, kuriame išsamiau paaiškinta metodika). Atliekant tolesnę analizę taip pat bus apibūdintos priemonės, kurių valstybės narės imasi, kad tuos iššūkius įveiktų. Šiame skirsnyje pateikiama SKS šalių pirmojo etapo analizės pagrindinių bendrųjų išvadų santrauka ir nurodoma, kurių šalių tolesnę analizę reikėtų atlikti antrame etape. Pagrindinės išvados grindžiamos šalių pirmojo etapo analize, pateikta ataskaitos 3 skyriuje.

⁷⁸ Žr. [Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindines gaires](#), grindžiamas [Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės ataskaita dėl socialinės konvergencijos sistemos nustatymo Europos semestre](#).

Apskritai iš socialinių rodiklių suvestinės duomenų aiškinimo per šalių pirmojo etapo analizę matyti, kad darbo rinkos rezultatai valstybėse narėse yra geri, nors tam tikros gyventojų grupės susiduria su ilgalaikiais iššūkiais, taip pat įgūdžių ir socialinės politikos srityse yra tam tikrų rizikos veiksnių, kuriuos reikėtų tirti toliau. Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniams rodikliams taikant šviesoforo principu grindžiamą bendros užimtumo ataskaitos metodiką, galima nustatyti Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimui itin svarbius uždavinius (žr. 1.4 skirsnį). Apibendrinus socialinių rodiklių suvestinės rodiklių signalus pagal šalis pagal aptartą metodiką (žr. interą šio skirsnio pabaigoje), galima bendrai įvertinti potencialią riziką aukštynkryptei socialinei konvergencijai Europos Sąjungoje ir jos valstybėse narėse. Toliau pateikiama bendra pagrindinių bendrųjų išvadų santrauka (taip pat žr. 1.4.1 lentelę ir 1.5.1 diagramą):

- **Valstybėse narėse, kuriose bendra padėtis darbo rinkoje užimtumo ir nedarbo (įskaitant ilgalaikio nedarbo komponentą) atžvilgiais iš pradžių buvo prastesnė, padėtis 2022 m. pagerėjo labiau nei kitose, o tai rodo, kad šiose srityse vyksta konvergencijos procesas** (žr. 2.1.1 skirsnį, 2.1.1 ir 2.1.5 diagramas). Tačiau ne visų gyventojų grupių padėtis vienodai gera. Visose valstybėse narėse (pagal sutartą bendros užimtumo ataskaitos metodiką) nustatyta daug kritinės padėties (raudona spalva) ir padėties, kurią reikia stebėti (oranžinė spalva), atvejų, susijusių su neįgaliųjų užimtumo skirtumu (vienuolikoje valstybių narių) ir su lyčių užimtumo skirtumu (šešiose valstybėse narėse), ir aiškos aukštynkryptės konvergencijos tendencijos nėra (žr. atitinkamai 2.2.1 skirsnio 2.2.15 ir 2.2.11 diagramose pateiktus faktinius duomenis), nepaisant teigiamos tendencijos ES lygmeniu (žr. 1.5.1 diagramą). NEET jaunimo rodiklis, priešingai, apskritai gerėja ir matoma ES šalių konvergencijos tendencija (žr. 2.2.1 skirsnio 2.2.9 diagramoje pateiktus faktinius duomenis), nors šio rodiklio lygis tebėra aukštas ir tai kelia susirūpinimą (valstybėse narėse pagal šį rodiklį užfiksuoti septyni kritinės padėties ar padėties, kurią reikia stebėti, atvejai). Tuo pat metu realiųjų bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų vienam gyventojui augimas 2022 m. pirmą kartą nuo 2013 m. sustojo – tai atspindi didelės infliacijos, daugelyje šalių viršijusios darbo užmokesčio augimą, poveikį, todėl šešiose valstybėse narėse pagal šį rodiklį yra susidariusi kritinė padėtis arba padėtis, kurią reikia stebėti.

- Nepaisant teigiamų pastarojo meto pokyčių, tebėra rizika aukštnykryptei socialinei konvergencijai įgūdžių srityje ir, jei nebus imtasi kur kas ryžtingesnių politikos veiksmų, dėl to gali būti sunkiau įsidarbinti ir gali padidėti nelygybė.** Šios problemos sprendimas yra dar labiau neatidėliotinas dėl didelio įgūdžių ir darbo jėgos trūkumo Sąjungoje, keliančio kliūčių inovacijoms ir augimui, atsižvelgiant ir į žaliąją bei skaitmeninę pertvarką. Daugumoje valstybių narių mažėja mokyklos nebaigusių asmenų dalis, tačiau padėtį reikėtų toliau gerinti, nes septyniose valstybėse narėse tebėra kritinė padėtis arba padėtis, kurią reikia stebėti, o aiškios aukštnykryptės konvergencijos nėra (žr. 2.2.1 skirsnio 2.2.2 diagramoje pateiktus faktinius duomenis). Ankstyvo pasitraukimo iš švietimo ir mokymo sistemos atvejų skaičiaus mažinimas tebėra labai svarbus uždavinys siekiant kurti darbo jėgą, kuri turėtų visus reikiamus įgūdžius, kad išliktų pajėgi prisitaikyti ir pasirengusi toliau mokytis per visą gyvenimą, atsižvelgiant į dvejopą (žaliąją ir skaitmeninę) pertvarką, turint omenyje, kaip tai svarbu konkurencingumui ir augimui, ir atsižvelgiant į demografinius pokyčius. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis yra nedidelė, iš viso devyniose valstybėse narėse yra susidariusi kritinė padėtis arba padėtis, kurią reikia stebėti. Šiuo metu tik šiek tiek daugiau kaip pusė suaugusių ES gyventojų turi bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, o darbo vietų, kuriose tokių įgūdžių jau reikia, yra beveik 90 proc. Tai rodo, kokią didelį uždavinį reikia įveikti nuo ankstyvojo ugdymo iki mokymosi visą gyvenimą etapo siekiant užtikrinti, kad ES darbo jėga gebėtų prisitaikyti prie kintančių įgūdžių poreikių darbo rinkoje. Tuo tarpu oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis daugumoje valstybių narių net sumažėjo, o skirtumai tarp šalių tebėra dideli. Dvylikoje valstybių narių šioje srityje tebėra kritinė padėtis arba padėtis, kurią reikia stebėti, o aiškių aukštnykryptės konvergencijos ženklų nėra (žr. 2.2.1 skirsnio 2.2.12 diagramoje pateiktus faktinius duomenis).

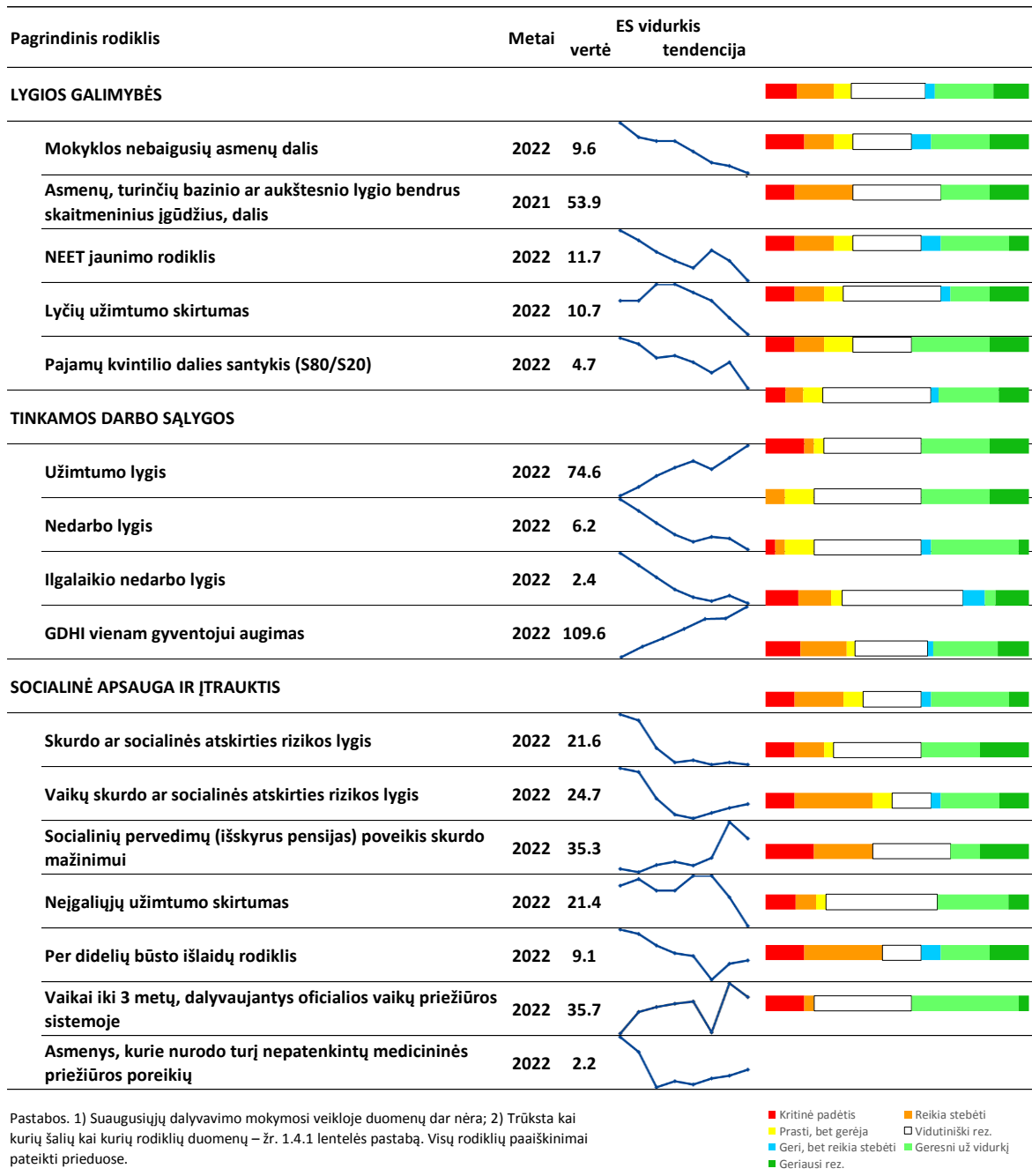
- **Nepaisant įvairių krizių, socialiniai rezultatai apskritai yra iš esmės stabilūs. Vis dėlto socialinę padėtį reikia atidžiai stebėti atsižvelgiant į dideles pragyvenimo išlaidas ir susijusią riziką aukštynkryptei socialinei konvergencijai, be kita ko, kiek tai susiję su socialinės apsaugos sistemų veiksmingumu.** Nacionalinės ir ES priemonės, skirtos darbo vietoms ir pajamoms apsaugoti, yra iš esmės veiksmingos tuo, kad jomis išlaikyta gana stabili asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROE rodiklis) per COVID-19 krizę. Bendras stabilumas panašiai užfiksuotas ir neseniai padidėjus pragyvenimo išlaidoms: aštuoniose valstybėse narėse pagal AROPE lygį 2022 m. yra susidariusi kritinė padėtis arba padėtis, kurią reikia stebėti, nepaisant tam tikrų aukštynkryptės konvergencijos ženklų (žr. 2.4.1 skirsnio 2.4.2 diagramoje pateiktus faktinius duomenis). Ir, priešingai, vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalies aukštynkryptės konvergencijos aiškių ženklų neužfiksuota; šešiose šalyse šioje srityje 2022 m. buvo susidariusi kritinė padėtis arba padėtis, kurią reikėjo stebėti (žr. 2.4.1 skirsnio 2.4.4 diagramoje pateiktus faktinius duomenis), ir tai gali turėti neigiamą poveikį ilgalaikiams socialiniams ir ekonominiams Sąjungos rezultatams. Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui 2022 m. sumažėjo (vertinant pagal 2021 m. pajamas) daugumoje valstybių narių, taigi yra labai daug (vienuolika) kritinės padėties ar padėties, kurią reikia stebėti, atvejų, ir taip yra iš dalies dėl to, kad laipsniškai panaikintos išskirtinės paramos priemonės, kurių buvo imtasi COVID-19 pandemijos socialiniams padariniams sušvelninti. Taip pat pastaruoju metu auga per didelių būsto išlaidų našta ir daugėja subjektyviai nurodytų nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių: penkiose valstybėse narėse pagal abu rodiklius 2022 m. yra susidariusi kritinė padėtis arba padėtis, kurią reikia stebėti ir yra aiškių ženklų, kad skirtumai tarp ES šalių gilėja (žr. Atitinkamai 2.4.1 skirsnio 2.4.11 ir 2.4.13 diagramose pateiktus faktinius duomenis).

Septynios valstybės narės šios ataskaitos 3 skyriuje nurodytos kaip šalys, kurių išsamesnę antrojo etapo analizę reikia atlikti atsižvelgiant į iššūkius, nustatytus pagal socialinių rodiklių suvestinės pagrindinius rodiklius, rodančius potencialią riziką aukštynkryptei socialinei konvergencijai, šiuo tikslu taikant SKS metodiką, kaip apibūdinta Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir bendros darbo grupės pamatinėje ataskaitoje⁷⁸ (žr. interą šio skirsnio pabaigoje). Šios valstybės narės yra Bulgarija, Estija, Ispanija, Italija, Lietuva, Rumunija ir Vengrija. Visose šiose šalyse nustatyta potenciali rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai dėl sudėtingos padėties, išryškėjusios gana dideliame skaičiuje politikos sričių, o Lietuvoje padėties blogėjimas laikui bėgant taip pat buvo reikšmingas mažesniame skaičiuje politikos sričių (ir į tai atsižvelgta šioje analizėje). Didžiausią riziką aukštynkryptei socialinei konvergencijai minėtose šalyse kelia tokie rodikliai kaip gyventojų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis, neįgaliųjų užimtumo skirtumas, socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui ir AROPE lygis, taip pat, kiek mažiau, oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis, mokyklos nebaigusiu asmenų dalis, pajamų kvintilio dalies santykis ir vaikų AROPE lygis.

Dėl šių septynių valstybių narių Komisijos tarnybos atliks išsamesnę antrojo etapo analizę.

1.5.1 diagrama. Užimtumo, įgūdžių ir socialinių tendencijų bei iššūkių apžvalga pagal socialinių rodiklių suvestinės pagrindinius rodiklius

ES vidurkis, tendencijos ir valstybių narių pasiskirstymas remiantis konkrečiu jų klasifikavimu bendroje užimtumo ataskaitoje pagal kiekvieną pagrindinį rodiklį, taip pat apibendrinant pagal tris Europos socialinių teisių ramsčio skyrius

Metodinis požiūris, pagal kurį nustatoma potenciali rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai per šalių pirmojo etapo analizę dėl socialinės konvergencijos

Analizė grindžiama esamomis priemonėmis, parengtomis kartu su valstybėmis narėmis pastaraisiais metais, visų pirma remiantis socialinių rodiklių suvestine ir bendros užimtumo ataskaitos (šviesoforo principu grindžiama) metodika. Visa tai padeda nustatyti potencialią riziką aukštynkryptei socialinei konvergencijai valstybėse narėse⁷⁹. Šalių pirmojo etapo analizė grindžiama visu socialinių rodiklių suvestinės pagrindinių rodiklių rinkiniu. Kiekvienas rodiklis nagrinėjamas pagal bendros užimtumo ataskaitos metodiką ir tai lemia santykinę valstybių narių poziciją. Ši santykinė pozicija išreiškiama standartiniais nuokrypiais nuo rodiklio vertės absoliučiojo dydžio vidurkio ir jo pokyčio, palyginti su praėjusiais metais, vidurkio (žr. 4 priedą, kuriame pateikta išsamesnė techninė informacija). Atitinkamos šalies rezultatai apibendrinami priskiriant vieną iš septynių galimų kiekvieno rodiklio kategorijų („geriausių rezultatų pasiekusi šalis“, „rezultatai geresni už vidurkį“, „rezultatai geri, bet padėti reikia stebėti“, „vidutiniški rezultatai“, „rezultatai prasti, bet gerėja“, „padėti reikia stebėti“, „kritinė padėtis“). Naudojama tai atitinkanti sutartinių spalvų (nuo žalios iki raudonos) skalė.

Kiekvienas iš socialinių rodiklių suvestinės rodiklių įvertinamas pagal pirmiau paaiškintą metodiką, siekiant nustatyti, ar dėl jo kyla potenciali rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai ir ar atitinkamai reikia atlikti tolesnę antrojo etapo analizę.⁷⁹ Kategorija „kritinė padėtis“ priskiriama valstybėms narėms, kurių konkretaus rodiklio rezultatai daug prastesni už ES vidurkį ir kuriose padėtis blogėja arba nepakankamai gerėja, palyginti su praėjusiais metais. Kategorija „padėtis, kurią reikia stebėti“ priskiriama dviem atvejais: a) kai valstybės narės įvertinimas pagal konkretų rodiklį yra prastesnis už ES vidurkį ir padėtis toje šalyje blogėja arba nepakankamai greitai gerėja ir b) kai esamo lygio įvertinimas atitinka ES vidurkį, tačiau padėtis blogėja daug greičiau nei ES vidurkis.

Laikoma, kad reikalinga tolesnė padėties tose valstybėse narėse, kurių šešių ar daugiau socialinių rodiklių suvestinės pagrindinių rodiklių rezultatai žymimi raudona spalva („kritinė padėtis“) arba oranžine spalva („padėtis, kurią reikia stebėti“), antro etapo analizė. Papildoma priežastis manyti, kad reikia toliau analizuoti padėtį, yra tada, kai rodiklio rezultatas, žymimas raudona ar oranžine spalva, pablogėja du kartus iš eilės pagal bendroje užimtumo ataskaitoje nustatytą klasifikaciją. Pavyzdžiui, 2023 m. bendroje užimtumo ataskaitoje statusas pakeistas iš „vidutiniški rezultatai“ į „rezultatai prasti, bet gerėja“, o 2024 m. bendroje užimtumo ataskaitoje nustatyta, kad padėtis dar pablogėjo ir tapo kritinė. Tai būtų laikoma papildoma įspėjamąja žyma artėjant prie bendros minimalios šešių tokių žymų ribos. Pavyzdžiui, jei šalyje konkrečiais n metais 5 socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai žymimi raudona ar oranžine spalva ir vieno iš jų padėtis blogėja dvejus metus iš eilės (n ir $n-1$), laikoma, kad tais n metais tai šaliai priskirtos iš viso 6 įspėjamosios žymos (5 raudonos ar oranžinės spalvos signalai pagal atitinkamų metų rodiklius ir 1 signalas, žymintis padėties pablogėjimą du kartus iš eilės). Dėl to taip pat būtų reikalinga antrame etape atlikti tolesnę analizę. Vertinant bendrą įspėjamųjų žymų skaičių, artėjantį prie ribos, atsižvelgiama į bet kokius duomenų eilučių pertrūkius ir į duomenų kokybės bei aiškinimo klausimus.

Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai ir jų vertinimas grindžiami naujausiais prieinamais duomenimis. Kai konkrečios šalies vertinimui pagal bendroje užimtumo ataskaitoje nustatytą klasifikaciją trūksta reikiamų duomenų, informacijos spragoms užpildyti naudojamos atitinkamos bendroje užimtumo ataskaitoje nustatytos kategorijos iš ankstesnės bendros užimtumo ataskaitos redakcijoje (jei yra). Jei rodiklio verčių trūksta ir naujausioje, ir prieš jąėjusioje bendros užimtumo ataskaitos laidoje, į bendroje užimtumo ataskaitoje nustatytas kategorijas neatsižvelgiama nustatant orientacinę 6 įspėjamųjų žymų ribą, kurią viršijus atliekama antrojo etapo analizė.

⁷⁹ Žr. [Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindines gaires](#), grindžiamas [Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės ataskaita dėl socialinės konvergencijos sistemos nustatymo Europos semestre](#).

2 SKYRIUS. UŽIMTUMAS IR SOCIALINĖS REFORMOS. VALSTYBIŲ NARIŲ REZULTATAI IR VEIKSMAI

2.1. 5-oji gairė. Darbo jėgos paklausos didinimas

Šiame skirsnyje apžvelgiama, kaip įgyvendinama 5-oji užimtumo gairė, pagal kurią valstybėms narėms rekomenduojama sudaryti darbo jėgos paklausai ir darbo vietų kūrimui palankias sąlygas, laikantis Europos socialinių teisių ramsčio 4 principo (aktyvi parama užimtumui) ir 6 principo (darbo užmokestis). 2.1.1 skirsnyje dėmesys skiriamas pagrindiniams darbo rinkos pokyčiams, taip pat atspindintiems COVID-19 krizės ir Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą poveikį. 2.1.2 skirsnyje aptariamos valstybių narių šiose srityse įgyvendinamos priemonės, daugiau dėmesio skiriant toms, kuriomis siekiama išsaugoti užimtumą ir remti darbo vietų kūrimą.

2.1.1. Pagrindiniai rodikliai

ES darbo rinka 2022 m. išliko atspari, nepaisant netikrumo, kurį sukėlė Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą, ir didelės infliacijos poveikio. Vertinant padėtį kasmet, užimtumo lygis ES (20–64 metų amžiaus grupėje) 2022 m. padidėjo 1,5 proc. punkto iki 74,6 proc., taigi labai priartėta prie ES pagrindinio tikslo iki 2030 m. pasiekti, kad darbą turėtų ne mažiau kaip 78 proc. 20–64 metų amžiaus asmenų. Užimtumo lygis didėjo visose valstybėse narėse, ypač Graikijoje, Airijoje, Estijoje, Bulgarijoje, Slovakijoje ir Italijoje (žr. 2.1.1 diagramą). Liuksemburge ir Prancūzijoje užfiksuotas nedidelis pagerėjimas. Pagal socialinių rodiklių suvestinės metodiką Italijoje, Rumunijoje, Ispanijoje ir Kroatijoje tebėra kritinė padėtis, užimtumo lygis jose tebėra palyginti žemas, nesiekiantis 70 proc., nepaisant to, kad užimtumo padidėjimas jose atitinka vidutinį padidėjimą ES mastu ar yra kiek didesnis (Ispanijoje ir Italijoje). Belgijoje fiksuojama padėtis, kurią reikia stebėti, – šalyje buvęs palyginti žemas lygis išaugo mažiau nei vidutiniškai. Kita vertus, Nyderlandai, Švedija, Estija ir Čekija priskirtos kategorijai „geriausių rezultatų pasiekusios šalys“ (užimtumo lygis jose 2022 m. viršijo 80 proc.). Apskritai galima įžvelgti valstybių narių užimtumo lygių konvergenciją. Vertinant padėtį kas ketvirtį, užimtumo lygis toliau didėjo per 2023 m. pirmąjį pusmetį ir, nepaisant ekonominės veiklos sulėtėjimo antrąjį praėjusių metų pusmetį, padidėjo 0,6 proc. punkto. Daugumoje valstybių narių matomi reikšmingi regioniniai užimtumo lygio skirtumai (žr. 5 diagramoje 5 priede).

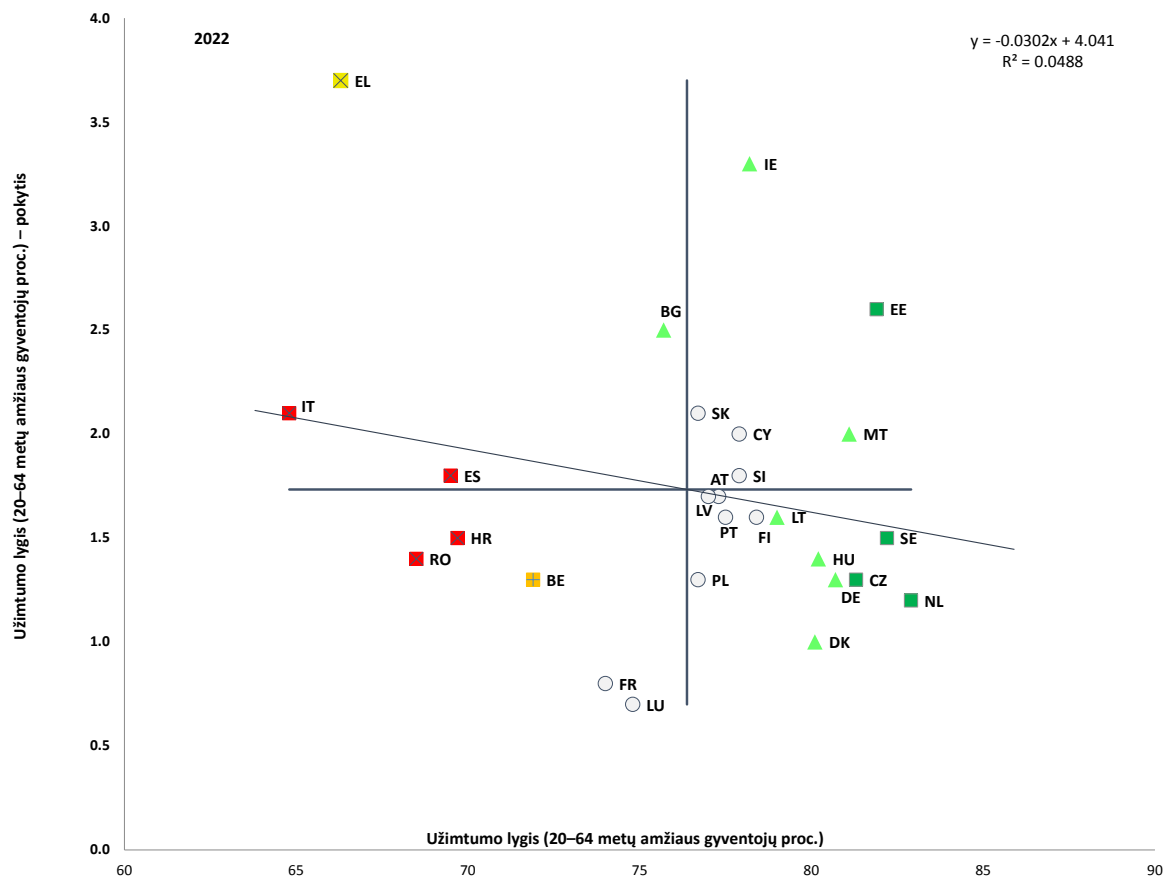
Užimtumas daugiausia augo paslaugų sektoriuje ir mažiau intensyviai energiją vartojančiuose ekonomikos sektoriuose. Ypač daug darbo vietų sukurta tose veiklos srityse, kurias buvo neigiamai paveikusi pandemija. Panaikinus suvaržymus, smarkiai išaugo paklausa ir tai prisidėjo prie tvirto užimtumo augimo kontaktinių paslaugų sektoriuose: darbuotojų skaičiumi išreikštas užimtumas (pagal nacionalines sąskaitas) juose 2022 m. padidėjo 1,9 proc. ir pirmą kartą viršijo priešpandeminį lygį⁸⁰. Taip pat užfiksuotas didelis užimtumo augimas profesinių paslaugų ir IRT paslaugų sektoriuose. Darbo vietų kūrimas gamybos pramonėje, priešingai, sustojo dėl atsigavimo laikotarpiu sutrikusio pasaulinių tiekimo grandinių veikimo ir paskesnio energijos kainų augimo prasidėjus Rusijos karinei invazijai į Ukrainą. Energijos kainų šokas prisidėjo prie to, kad darbo jėgos paklausa daug energijos suvartojančiuose pramonės sektoriuose išliko vangė, o užimtumas juose tebėra 3,5 proc. mažesnis už priešpandeminį lygį. Prie bendro užimtumo augimo santykinai daugiau prisidėjo tie sektoriai, kuriuose suvartojama mažiau energijos: užimtumas tokiuose sektoriuose 7 proc. viršijo priešpandeminį lygį⁸¹.

⁸⁰ Kontaktinių paslaugų sektoriai apima didmeninę ir mažmeninę prekybą, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas, taip pat meno ir pramogų paslaugas.

⁸¹ Žr. European Commission, *Labour market and wage developments in Europe: annual review 2023*, 2023.

2.1.1 diagrama. Užimtumo lygis 2022 m. didėjo visose valstybėse narėse

Užimtumo lygis (20–64 metų amžiaus grupėje), 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

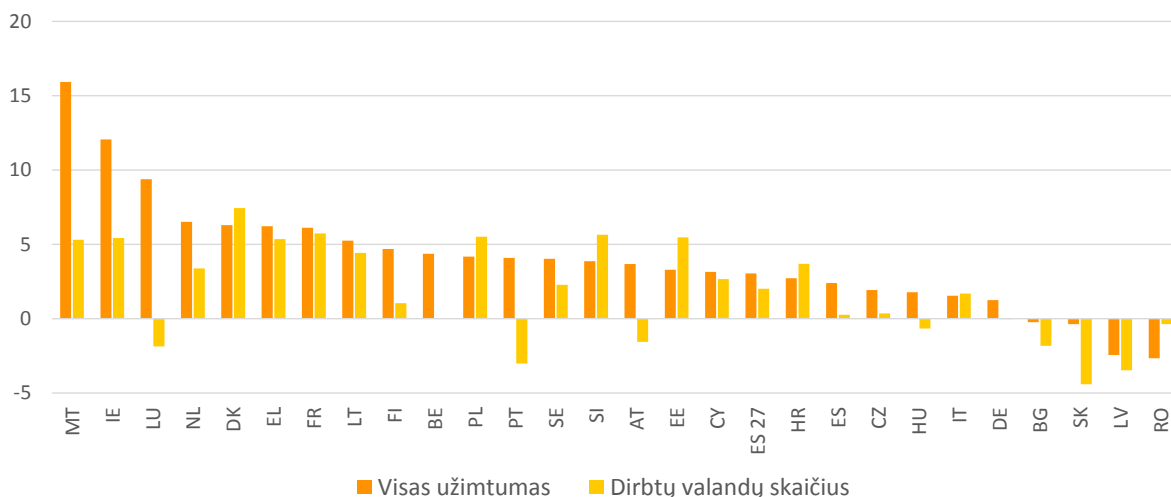
Pastaba. Koordinatinių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. Apibrėžtis skiriasi ES ir FR.

Šaltinis – Eurostatas [[lfsi_emp_a](#)], ES darbo jėgos tyrimas.

Daugumoje valstybių narių užimtumas augo sparčiau nei bendras dirbtų valandų skaičius, todėl vidutinis darbuotojo dirbtų valandų skaičius, palyginti su 2019 m., sumažėjo. Užimtumas greitai atsigavo po pandemijos ir antrąjį 2023 m. ketvirtį visose valstybėse narėse, išskyrus Latviją, Rumuniją, Slovakiją ir Bulgariją, viršijo priešpandeminį lygį, o visos ES mastu darbuotojų skaičius padidėjo 6,4 mln. (žr. 2.1.2 diagramą). Nors dėl plačiai taikytų darbo vietų išsaugojimo priemonių per pandemiją buvo labai sumažėjęs bendras dirbtų valandų skaičius, jis taip pat vėl padidėjo, nors ir mažiau nei užimtumas daugumoje valstybių narių. 2023 m. antrąjį ketvirtį Vokietijoje, Portugalijoje, Austrijoje, Latvijoje, Slovakijoje, Liuksemburge, Bulgarijoje, Vengrijoje ir Rumunijoje jis vis dar nesiekė priešpandeminio lygio. Lėtas bendro dirbtų valandų skaičiaus augimas, palyginti su užimtumu, reiškia, kad vidutinis darbuotojo dirbtų valandų skaičius, vertinant vidutiniškai, sumažėjo, palyginti su 2019 m., ir grįžtama prie ilgalaikės jo mažėjimo tendencijos. Tai iš dalies galima paaiškinti didesniu užimtumo augimu paslaugų sektoriuje ir tuose sektoriuose, kuriuose darbuotojo dirbtų valandų skaičius yra mažesnis nei vidutinis. Tai taip pat gali atspindėti skaitmenizacijos paspartėjimo po pandemijos poveikį. Prie to galėjo prisidėti ir darbuotojų pertekliaus laikymas: dėl vis dar egzistuojančios įtampos ir įgūdžių trūkumo darbo rinkoje įmonės paprastai yra labiau suinteresuotos išlaikyti esamus darbuotojus, laikinai sutrumpindamos jų darbo laiką⁸².

2.1.2 diagrama. Darbuotojo dirbtų valandų skaičius mažėja daugumoje valstybių narių

Bendro užimtumo ir dirbtų valandų skaičiaus pokytis nuo 2019 m. IV ketv. iki 2023 m. II ketv. (proc.)

Pastaba. Pagal sezoną ir kalendorių pakoreguoti duomenys. CZ, EL, FR, MT, PL, PT duomenys apie bendrą užimtumą pakoreguoti tik pagal sezoną. MT duomenys apie dirbtų valandų skaičių pakoreguoti tik pagal sezoną, o BE duomenų apie dirbtų valandų skaičių nėra.

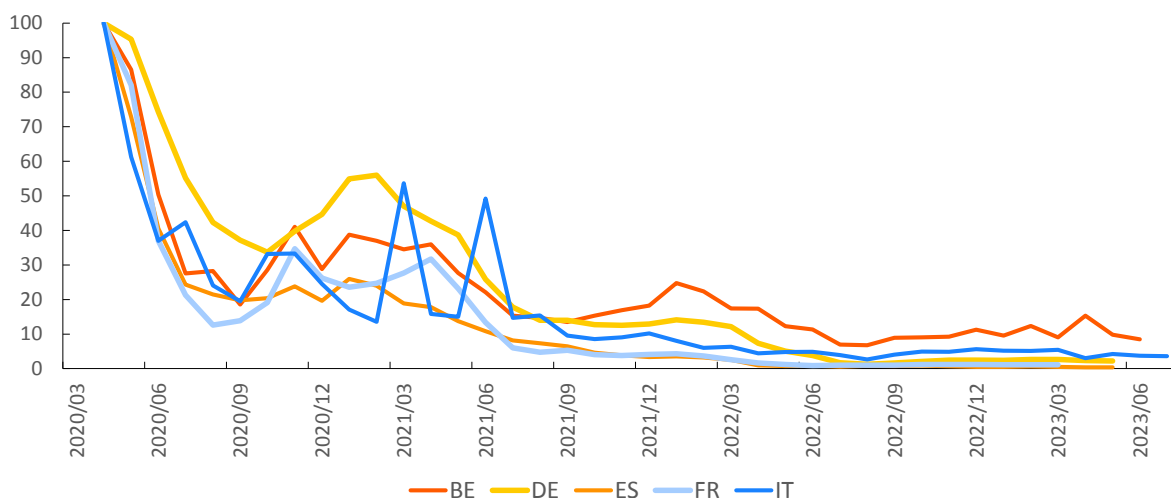
Šaltinis – Eurostatas [namq_10_a10_e], nacionalinės sąskaitos.

⁸² Žr. Arce et al., *More jobs but fewer working hours*, ECB Blog, June 2023

Sutrumpinto darbo laiko tvarka vis dažniau laikoma veiksminga politikos priemone reaguojant į laikino pobūdžio išorinius ekonomikos trikdžius. Paaikškėjo, kad gerai parengtos sutrumpinto darbo laiko programos ir panašios darbo vietų išsaugojimo priemonės veiksmingai padėjo išsaugoti darbo vietas ir pajamas per COVID-19 krizę. Pagal Europos laikinos paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE) suteikta finansinė pagalba taip pat suteikė paskatų valstybėms narėms vykdyti veiksmingą darbo vietų išsaugojimo politiką, rengiant naujas ar išplečiant esamas programas. Ankstyvais pandemijos etapais naudojimasis sutrumpinto darbo laiko tvarka pasiekė beprecedentį lygį⁸³. Vėliau naudojimasis ja staigiai sumažėjo 2021 m. atsigauvant ekonomikai, kai buvo sušvelninti ekonominės veiklos suvaržymai. Kelios valstybės narės, tarp jų Belgija ir Italija, vėl ėmė taikyti sutrumpinto darbo laiko tvarką tam, kad sušvelnintų Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą ekonominį poveikį ir susijusį energijos kainų šoką. Vis dėlto sutrumpinto darbo laiko tvarkos taikymas liko gana ribotas, todėl bendro lygio reikšmingo padidėjimo nebuvo (žr. 2.1.3 diagramą).

2.1.3 diagrama. Sutrumpinto darbo laiko tvarka vėl pradėta taikyti arba jos taikymas pratęstas kai kuriose valstybėse narėse, siekiant sušvelninti staigaus ir didelio energijos kainų augimo poveikį

Sutrumpinto darbo laiko tvarkos taikymas, susijęs su COVID-19 pandemija (2020 m. balandžio mėn. lygis = 100)

Pastaba. Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD skaičiavimai pagrįsti turimais mėnesiniais administraciniais duomenimis (darbuotojų, kurių darbo laikas sutrumpintas, skaičius; Italijoje – dirbtų valandų skaičius) iš penkių valstybių narių, kuriose jau iki tol taikyta sutrumpinto darbo laiko tvarka. Turimi tik pirmojo 2023 m. ketvirčio FR duomenys.

Šaltinis – Office national de l'emploi (ONEM), Statistik der Bundesagentur für Arbeit, Seguridad Social: Estadísticas, Ministère du Travail - Direction de l'Animation de la Recherche, des Études et des Statistiques (DARES), Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (INPS).

⁸³ Iš bendrų 122 mlrd. EUR viešųjų išlaidų, skirtų priemonėms, tinkamoms finansuoti, per visą priemonės SURE įgyvendinimo laikotarpį, 49 proc. panaudota sutrumpinto darbo laiko tvarkai, 31 proc. – panašioms priemonėms, skirtoms savarankiškai dirbantiems asmenims, o 9 proc. – darbo užmokesčio subsidijavimui priemonėms. Didžioji šių lėšų dalis išleista sunkiausiu pandemijos etapu. Šaltinis – [Priemonė SURE po laikino galiojimo sąlygos įsigaliojimo. Galutinė pusmečio ataskaita; COM\(2023\) 291 final](#).

Tęsiasi savarankiškos veiklos mažėjimo tendencija ir šiuo atžvilgiu yra skirtumų tarp šalių ir sektorių. Savarankiškai dirbančių asmenų dalis visoje dirbančių asmenų populiacijoje sumažėjo nuo 14,8 proc. 2010 m. iki 13,1 proc. 2022 m.⁸⁴ Labiausiai šiuo laikotarpiu savarankiškos veiklos sumažėjo žemės ūkyje ir prekyboje, o didžiausias padidėjimas užfiksuotas viešajame ir jam artimuose (viešojo administravimo, švietimo ir sveikatos) sektoriuose ir IRT sektoriuje. Taip pat pakito savarankiškai dirbančių asmenų įgūdžių struktūra: 38 proc. iš jų 2022 m. turėjo aukštąjį išsilavinimą, palyginti su tik 27 proc. 2010 m. Per pandemiją savarankiškai dirbančių asmenų vidutinis darbo laikas sutrumpėjo labiau nei samdomųjų darbuotojų (7 proc., o pastarųjų – 1,9 proc.), iš dalies dėl to, kad pernelyg daug jų dirba tuose sektoriuose, kuriuos pandemija paveikė labiausiai⁸⁵. Savarankiškai dirbančių asmenų skurdo rizikos lygis 2019–2021 m. taip pat padidėjo labiau nei samdomųjų darbuotojų. Tokius skirtumus taip pat galima iš dalies paaiškinti socialinės apsaugos aprėpties skirtumais ir tuo, kad mažiau remtos savarankiškai dirbančių asmenų pajamos⁸⁶. Savarankiškai dirbančių asmenų dalis visoje dirbančių asmenų populiacijoje 2022 m. labai skyrėsi įvairiose valstybėse narėse: Italijoje ir Graikijoje beveik siekė ar viršijo 20 proc., o Vokietijoje ir Danijoje buvo apie 8 proc. Individualiai savarankiškai dirbantys asmenys 2022 m. sudarė didžiausią savarankiškai dirbančių asmenų dalį ES (apie 70 proc.) ir daugumoje valstybių narių.

⁸⁴ Šioje pastraipoje remiamasi Eurostato duomenimis [[lfsa_egaps](#)], [[lfsa_esgan2](#)], [[lfsa_esgaed](#)], ES darbo jėgos tyrimu.

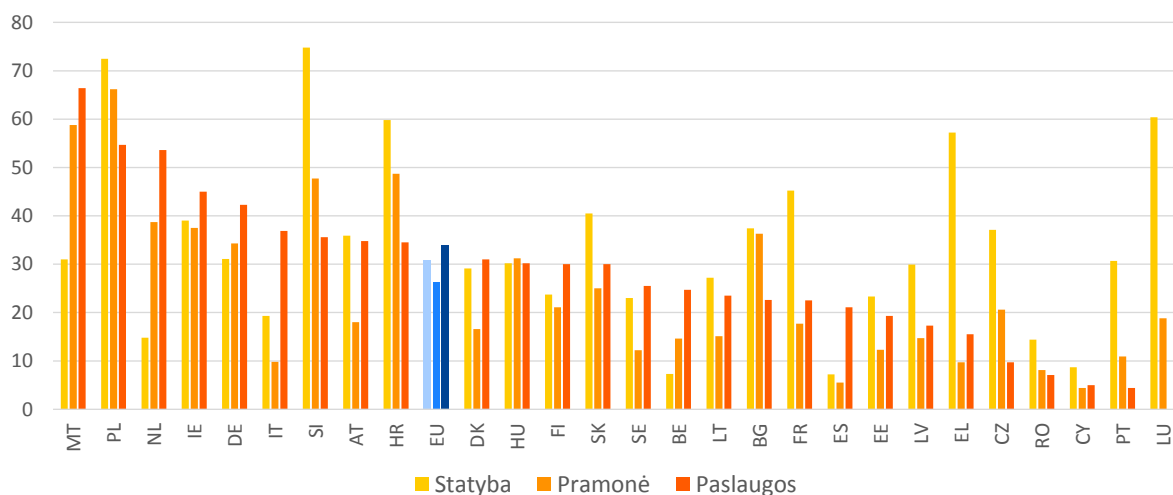
⁸⁵ Dėl pastarojo meto tendencijų, susijusių su darbo laiku, ir jas lemiančių veiksnių žr.: European Commission, *Labour market and wage developments in Europe: annual review 2023*, 2023.

⁸⁶ EUROFOUND, *Social protection for self-employed: Lessons from the pandemic*, 2024 (dar nepaskelbta).

2022 m. pabaigoje darbo jėgos paklausa išliko atspari ekonomikos sulėtėjimui, o tai prisidėjo prie ilgalaikės įtampos darbo rinkoje. Metų pabaigoje laisvų darbo vietų lygis, nepaisant nedidelio sumažėjimo, pasiekė 2,8 proc., taigi yra kur kas didesnis už priešpandeminį 2013–2019 m. vidurkį, kuris buvo 1,7 proc.⁸⁷ 2023 m. antrąjį ketvirtį apie 34 proc. įmonių paslaugų sektoriuje, 31 proc. – statybos sektoriuje ir 26 proc. – gamybos pramonėje darbo jėgos trūkumą laikė gamybą ribojančiu veiksniu (žr. 2.1.4 diagramą)⁸⁸. Tą patį ketvirtį Lenkijos, Maltos, Kroatijos ir Slovėnijos pramonėje užfiksuotas beveik 50 proc. ar didesnis darbo jėgos trūkumas. Didžiausias darbo jėgos trūkumas paslaugų sektoriuje užfiksuotas Maltoje, Lenkijoje ir Nyderlanduose. Nors yra tam tikrų pirminių įtampos darbo rinkoje mažėjimo ženklų, prognozuojama, kad tolesnį perėjimą prie skaitmeninės ir neutralaus anglies dioksido poveikio ekonomikos lydės įgūdžių neatitiktis ir trūkumas, jei tam nebus skirta pakankamos politinės paramos. Darbo jėgos trūkumas žaliajai pertvarkai svarbiuose sektoriuose nuo 2015 m. padvigubėjo, o mokymo pasiūla šiuose sektoriuose tebėra mažesnė nei vidutinė⁸⁹. Siekiant spręsti ilgalaikio darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemą ir remti sąžiningą dvejopą (žaliąją ir skaitmeninę) pertvarką, tebėra labai svarbu veiksmingomis politikos priemonėmis padėti darbuotojams įgyti ir stiprinti darbo rinkos poreikius atitinkančius įgūdžius.

2.1.4 diagrama. Daugumoje valstybių narių vis dar fiksuojamas didelis darbo jėgos trūkumas

Darbdavių, teigiančių, kad nepakankamas darbo jėgos prieinamumas yra gamybą ribojantis veiksnys, dalis. Suskirstyta pagal vertes paslaugų sektoriuje (proc., 2023 m. II ketv.)

Šaltinis – Europos verslo ir vartotojų nuomonės tyrimas (EU-BCS, Eurostatas).

⁸⁷ Eurostatas [jvs_q_nace2]. Laisvų darbo vietų lygis yra bendras laisvų darbo vietų (t. y. naujai sukurtų, neužimtų arba netrukus atsilaisvinsiančių apmokamo darbo vietų) skaičius, išreikštas užimtų ir laisvų darbo vietų procentine dalimi.

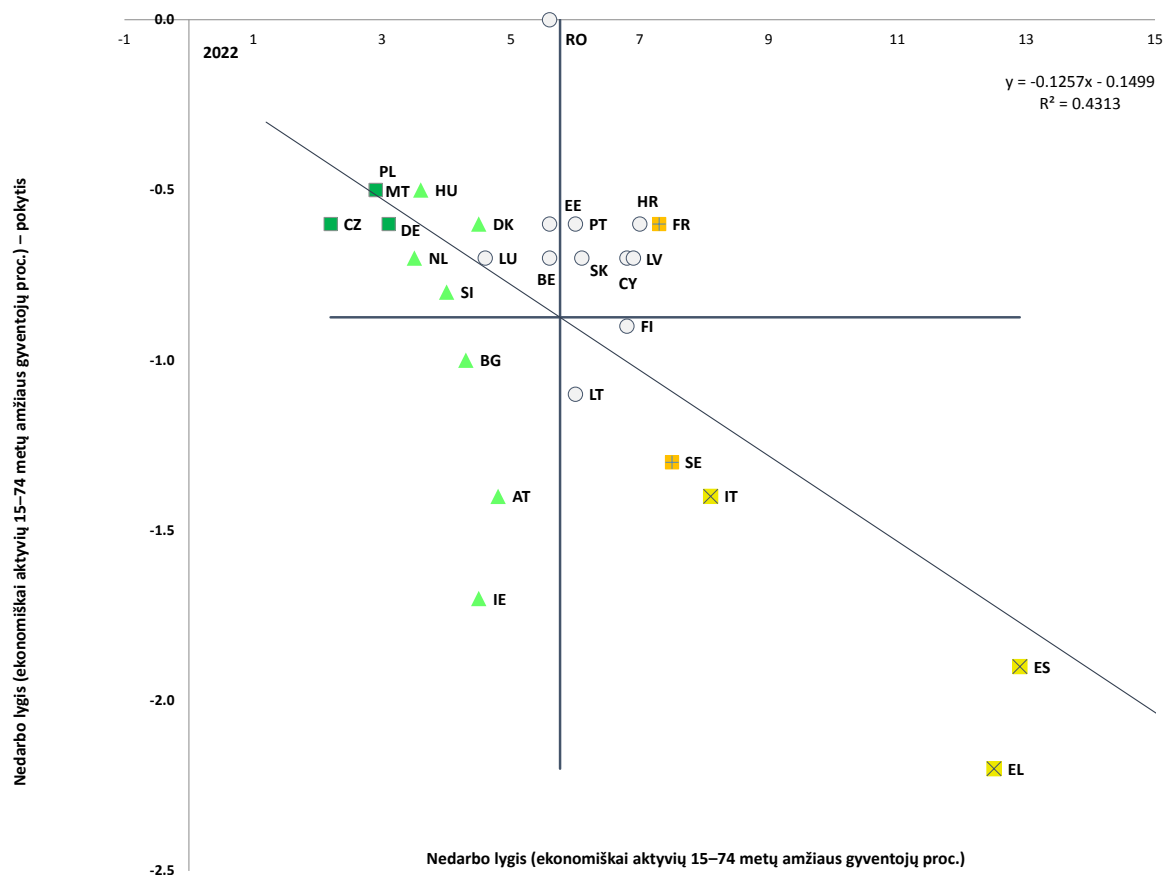
⁸⁸ 2022 m. IV ketv. šios dalys buvo atitinkamai 30,8, 32,7 ir 26 proc. Tai ES įmonių, nurodžiusių, kad darbo jėgos trūkumas yra jų gamybą ribojantis veiksnys, dalis, nustatyta per Europos verslo ir vartotojų nuomonės tyrimą (EU-BCS).

⁸⁹ Tai yra statyba, energetika, atliekų tvarkymas, transportas ir gamyba (klasifikacija pagal NACE sistemą).

Nedarbo lygis daugelyje valstybių narių 2022 m. pasiekė rekordines žemumas. Vidutinis nedarbo lygis ES (15–74 metų amžiaus grupėje) sumažėjo iki 6,2 proc. (nuo 7,1 proc. 2021 m.) ir pasiekė žemiausią lygį iš visų tų metų, kurių ES bendras lygis yra žinomas. Nedarbas labiau sumažėjo tose šalyse, kuriose nedarbo lygis buvo palyginti aukštas, o tai lėmė valstybių narių nedarbo lygio rodiklių konvergenciją (žr. 2.1.5 diagramą). 2022 m. Graikijoje ir Ispanijoje užfiksuotas didžiausias nedarbo lygio sumažėjimas atitinkamai 2,2 ir 1,9 proc. punkto, padėtis Rumunijoje išliko nepakitusi, o Vengrijoje, Lenkijoje ir Maltoje pagerėjo gana nedaug (0,5 proc. punkto). Vertinant padėtį pagal socialinių rodiklių suvestinės metodiką, Graikija, Ispanija ir Italija dabar priskiriamos kategorijai „rezultatai prasti, bet gerėja“ – taip yra dėl jų rezultatų, kurie yra geresni nei vidutiniai. Tuo pat metu Prancūzijoje ir Švedijoje dėl palyginti aukšto nedarbo lygio padėtį reikia stebėti, nepaisant to, kad pagerėjimas jose yra artimas ES vidurkiui ar jį viršija. Daugumoje valstybių narių matomi reikšmingi regioniniai nedarbo lygio skirtumai (žr. 6 diagramą 5 priede).

2.1.5 diagrama. Nedarbo lygis daugelyje valstybių narių 2022 m. pasiekė rekordiškai žemą lygį

Nedarbo lygis (15–74 metų amžiaus grupėje), 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Koordinatinių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. Apibrėžtis skiriasi ES ir FR.

Šaltinis – Eurostatas [une_rt_a], ES darbo jėgos tyrimas.

Žalioji pertvarka teikia didelį kokybiškų darbo vietų kūrimo potencialą ir dėl skirtingo poveikio įvairiuose sektoriuose ir regionuose paskatins reikšmingą darbo jėgos perskirstymą.

Pagal nulinio ŠESD balanso politiką, remiamą tinkamomis užimtumo ir mokymo politikos priemonėmis, ES iki 2030 m. galėtų būti sukurta iki 1 mln. papildomų darbo vietų, skatinant kurti darbo vietas sektoriuose, kuriuose, tikėtina, didės su žalinimu susijusi paklausa, ir kituose sektoriuose, kuriems tai netiesiogiai daro poveikį⁹⁰. Užimtumas aplinkosaugos prekių ir paslaugų sektoriuje ES 2020 m. pasiekė 2,5 proc. viso ES užimtumo (palyginti su 2,2 proc. 2015 m.), nors tarp valstybių narių buvo didelių skirtumų. Dėl pastarojo meto iniciatyvų, kurių imamasi siekiant pasinaudoti naujomis žaliosios pramonės teikiamomis galimybėmis, tokių kaip Žaliojo kurso pramonės planas ir Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktas, galėtų atsirasti paklausa sukurti 450 000–550 000 papildomų darbo vietų strateginėms nulinio ŠESD balanso technologijoms kurti, gaminti ir diegti⁹¹. Sektoriai, kuriuose prognozuojamas užimtumo augimas, yra statybos, atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir elektros energijos, elektros prekių gamybos, atliekų tvarkymo ir žemės ūkio. Vis dėlto darbo jėgos bei įgūdžių trūkumas ir nepakankamos investicijos (palyginti su tuo, kiek jų reikalinga) gali trukdyti užimtumo didėjimui. Veiksminga politika, kuria skatinamas kvalifikacijos kėlimas ir perkvalifikavimas, įdarbinimo paskatų teikimas, tinkamos darbo sąlygos ir perėjimas į kitą statusą darbo rinkoje, yra labai svarbi siekiant užtikrinti, kad žaliosios pertvarkos teikiamos darbo galimybės būtų prieinamos visiems darbuotojams (žr. 2 interją dėl įgūdžių ir gebėjimų skatinimo siekiant sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos).

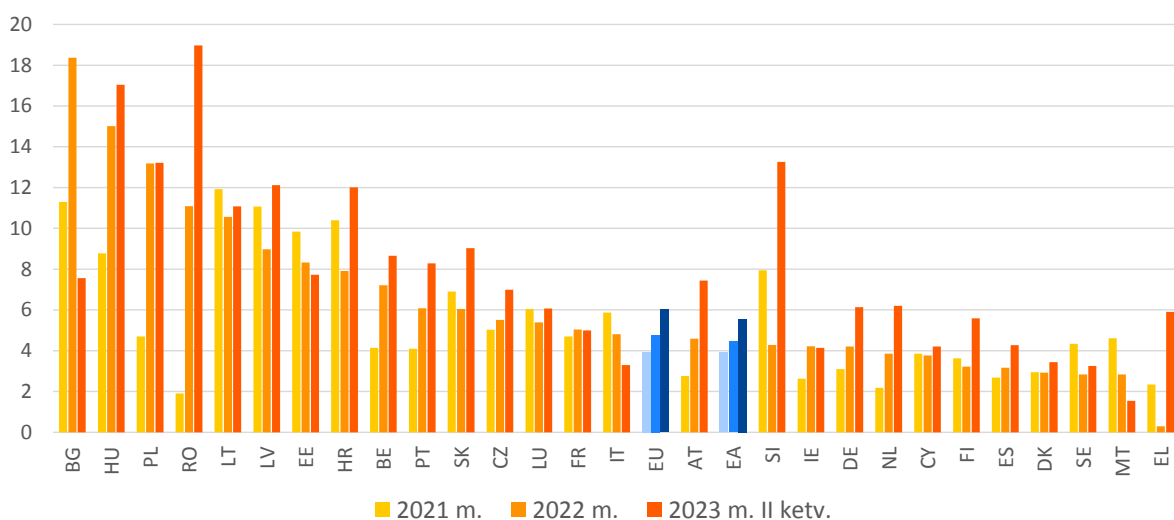
⁹⁰ Žr. European Commission, *Stepping up Europe's 2030 climate ambition Investing in a climate-neutral future for the benefit of our people*, SWD(2020) 176 final. Projekcijos, grindžiamos EQUEST modeliu, taikant „mažiau apmokestinamos žemos kvalifikacijos darbo jėgos“ scenarijų.

⁹¹ Žr. European Commission, *Employment and Social Developments in Europe 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

Nominaliojo darbo užmokesčio augimas pradėjo spartėti 2022 m., esant didelei infliacijai ir įtemptoms darbo rinkos sąlygoms. Nominaliojo atlygio darbuotojui augimas ES 2022 m. siekė 4,8 proc., taigi labai viršijo 2013–2019 m. buvusį maždaug 1,9 proc. vidurkį. 2023 m. pirmąjį ketvirtį jis padidėjo iki 5,5 proc., palyginti su praėjusiais metais (žr. 2.1.6 diagramą). Šie pokyčiai atspindi didelę infliaciją (kuri 2022 m. spalio mėn. pasiekė aukščiausią lygį – 11,5 proc., palyginti su praėjusiais metais) ir tai, kad sąlygos darbo rinkoje tebėra įtemptos. 2022 m. antrąjį pusmetį ir 2023 m. pradžioje daugumoje valstybių narių užfiksuotas nominaliojo darbo užmokesčio augimas yra didžiausias nuo 2000 m. 2023 m. antrąjį ketvirtį nominalusis darbo užmokestis augo daugiau kaip 10 proc. (vertinant pokytį per metus) Rumunijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Slovėnijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Kroatijoje, o Maltoje – mažiau nei 2 proc. Prognozuojama, kad nominaliojo darbo užmokesčio augimas dar paspartės 2023 m., o 2024 ir 2025 m. laipsniškai lėtės⁹², nepaisant ekonomikos sulėtėjimo, nes infliacija ir darbo jėgos trūkumas tebėra dideli, o deryboms dėl darbo užmokesčio būdingas pakopiškumas lemia, kad darbo užmokestis į pokyčius paprastai reaguoja vėliau⁹³.

2.1.6 diagrama. Nominalusis darbo užmokestis 2022 m. toliau didėjo esant didelei infliacijai ir įtemptoms darbo rinkos sąlygoms

Nominalusis atlygis darbuotojui (metinis pokytis proc., 2021 m., 2022 m., 2023 m. II ketv.)

Pastaba. 1) Darbo užmokestis matuojamas rodikliu „Nominalusis atlygis darbuotojui“, kuris apskaičiuojamas kaip bendras atlygis darbuotojams, padalytas iš bendro darbuotojų skaičiaus. Bendras atlygis apibrėžiamas kaip visas darbdavio darbuotojui mokamas atlygis pinigais arba natūra už darbą, kurį darbuotojas atliko per ataskaitinį laikotarpį, ir jį sudaro du komponentai: i) darbo užmokestis pinigais arba natūra ir ii) darbdavių mokamos socialinės įmokos. 2) Visi naudojami duomenys yra nacionalinių sąskaitų duomenys. Rodikliai pagrįsti vertėmis nacionaline valiuta. 3) Šalys išdėstytos didėjančia nominaliojo darbo užmokesčio augimo 2022 m. tvarka.

Šaltinis – Europos Komisija, duomenų bazė AMECO, nominalusis atlygis darbuotojui [hwcdw]. 2023 m. I ir II ketv.: EMPL GD skaičiavimai pagal Eurostat duomenis, atlygis darbuotojams [namq_10_gdp] ir bendras užimtumas (vidaus koncepcija) [namq_10_a10_e], nacionalinės sąskaitos.

⁹² Žr. European Commission, *European Economic Forecast Autumn 2023*, Institutional Paper 258, November 2023.

⁹³ Darbo užmokesčio nustatymas susitarimais yra pakopinis tuo atžvilgiu, kad pakartotinės derybos dėl jo vyksta įvairiu metu, o susiję sprendimai dėl darbo užmokesčio galioja tam tikrą laikotarpį. Daugumoje ES įmonių pakartotinės derybos dėl darbo užmokesčio vyksta tik kartą per metus ar dar rečiau. Žr. Fabiani, S., Kwapił, C., Rößm, T., Galuscak, K., Lamo, A., *Wage rigidities and labor market adjustment in Europe*, Journal of the European Economic Association, Vol. 8, No. 2-3, p. 497–505, 2010.

Derybomis nustatomo darbo užmokesčio augimas euro zonoje 2022 m. paspartėjo ir 2023 m. pirmąjį pusmetį tebebuvo rekordiškai spartus. Derybomis nustatomo darbo užmokesčio rodiklis, kitaip nei atlygio darbuotojui raida, atspindi kolektyvinių derybų procesų euro zonoje rezultatus ir nepriklauso nuo dirbtų valandų skaičiaus. Kai kuriuose sektoriuose jis atitinka minimalųjį darbo užmokestį. Derybomis nustatomas darbo užmokestis 2023 m. pirmąjį ir antrąjį ketvirčius padidėjo 4,3 proc. (vertinant pokytį per metus) ir tai smarkiai viršijo ankstesniais ketvirčiais užfiksuotą augimo tempą (2,6 ir 3,1 proc. per 2022 m.)⁹⁴. Šie lygiai buvo aukščiausi nuo 2009 m. ir pasiekti tokiomis aplinkybėmis, kai per derybas dėl darbo užmokesčio raginta kompensuoti perkamosios galios sumažėjimą. Daugeliu pastarojo meto susitarimų dėl darbo užmokesčio ne tik padidintas darbo užmokestis (ne laikinai, o nuolat), bet ir numatyta skirti vienkartinės išmokos ir pavienius mokėjimus, o tai naudingiausia mažą darbo užmokestį gaunantiems asmenims.

Nepaisant nominaliojo darbo užmokesčio augimo, realusis darbo užmokestis 2022 m.

sumažėjo beveik visose valstybėse narėse ir vidutiniškai ES mastu sumažėjo 3,7 proc., o

2023 m. pirmąjį pusmetį toliau mažėjo, nors ir lėčiau (žr. 2.1.7 diagramą). Nominaliojo darbo

užmokesčio augimas atsiliko nuo infliacijos, todėl realusis darbo užmokestis 2022 m. sumažėjo visose valstybėse narėse, išskyrus Bulgariją, Vengriją ir Lenkiją. Didesnis sumažėjimas (7 proc. ar daugiau) užfiksuotas Estijoje, Graikijoje, Nyderlanduose ir Latvijoje. Tačiau spartesnis darbo užmokesčio augimas ir mažėjanti infliacija lemia, kad realiojo darbo užmokesčio mažėjimas lėtėja.

2023 m. antrąjį ketvirtį realusis darbo užmokestis, vertinant vidutiniškai, ES vis dar mažėjo (jis sumažėjo 0,8 proc., palyginti su praėjusiais metais), tačiau beveik pusėje valstybių narių padidėjo.

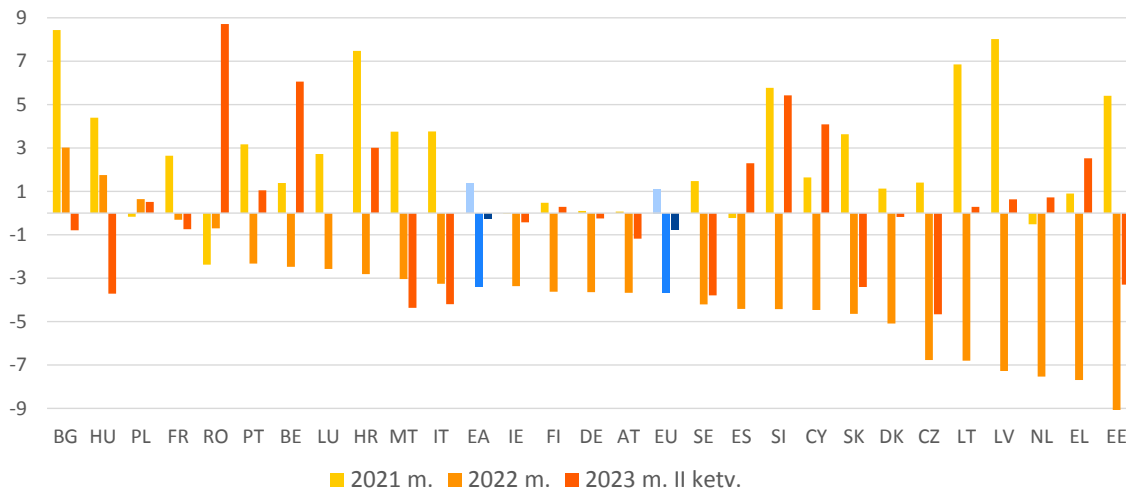
Laipsniškas perkamosios galios atgavimas ir tolesnio jos praradimo mažinimas yra labai svarbus siekiant riboti socialinį didelių pragyvenimo išlaidų poveikį, ypač mažą darbo užmokestį gaunantiems asmenims. Pelno dydžio pokyčiai rodo, kad kai kuriuose sektoriuose darbo užmokestis gali būti toliau didinamas, neprarandant budrumo dėl antrinio poveikio infliacijai⁹⁵. Šiomis aplinkybėmis veiksmingos kolektyvinės derybos pagal nacionalinės teisės aktus ir praktiką yra labai svarbios siekiant bendro darbo užmokesčio augimo, didinančio perkamąją galią (ypač tų asmenų, kurie gauna mažą ar vidutinį darbo užmokestį), kartu skatinant kurti darbo vietas ir išsaugant konkurencingumą.

⁹⁴ ECB derybomis nustatomo darbo užmokesčio euro zonoje rodiklis – daugumoje euro zonos šalių kolektyvinėmis sutartimis nustatyto darbo užmokesčio metinių augimo tempų nacionaliniu lygmeniu svertinis vidurkis. Šaltinis – [ECB Statistical Warehouse](#).

⁹⁵ Žr. European Commission, *Labour market and wage developments in Europe: annual review 2023*, 2023.

2.1.7 diagrama. Realusis darbo užmokestis 2022 m. sumažėjo ir mažėja toliau, nors jo mažėjimas lėtėja

Realusis bruto darbo užmokestis darbuotojui (metinis pokytis proc.; 2021, 2022 ir 2023 m.-II ketv.)

Šaltinis – Europos Komisija, duomenų bazė AMECO, nominalusis bruto darbo užmokestis vienam darbuotojui [hwwdw]; defliatorius – suderintas vartotojų kainų indeksas [zcpih]. 2023 m. II ketv.: EMPL skaičiavimai remiantis Eurostato duomenimis, susijusiais su darbo užmokesčiu [namq_10_gdp], bendru užimtumu (vidaus koncepcija) [namq_10_a10_e] ir suderintu vartotojų kainų indeksu [prc_hicp_midx].

Nuo 2022 m. sausio mėn. iki 2023 m. liepos mėn. teisės aktais nustatytas minimalusis darbo užmokestis nominaliąja verte labai išaugo; taip kompensuotas didelės infliacijos poveikis minimalųjį darbo užmokestį gaunančių asmenų perkamajai galiai pusėje tų valstybių narių, kuriose minimalusis darbo užmokestis yra nustatytas teisės aktais. Teisės aktais nustatytas minimalusis darbo užmokestis nuo 2022 m. sausio mėn. iki 2023 m. sausio mėn. nominaliąja verte padidintas daugiau kaip 5 proc. visose valstybėse narėse, kuriose toks užmokestis yra nustatytas, o daugumoje šių šalių – daugiau kaip 10 proc. (žr. 2.1.8 diagramą). Šį pokytį lėmė tiek didelis teisės aktais nustatyto minimaliojo darbo užmokesčio augimas per 2022 m., tiek naujausi jo pokyčiai 2023 m. sausio mėn., ir tai vyko tokiomis aplinkybėmis, kai didelės pragyvenimo išlaidos ypač paveikė mažą darbo užmokestį gaunančius asmenis. Augimas per 2022 m. atspindėjo ir reguliariai atliekamus koregavimus (pvz., Nyderlanduose), įskaitant automatinį indeksavimą ten, kur tokie mechanizmai taikomi (pvz., Belgijoje, Prancūzijoje ir Liuksemburge), ir kitus diskrecinius atnaujinimus (pvz., Vokietijoje ir Graikijoje)⁹⁶. Minimalųjį darbo užmokestį gaunantiems asmenims nuo 2022 m. sausio mėn. iki 2023 m. liepos mėn. užmokestis realiąja verte labiau padidėjo (2 proc. ar daugiau) tik Vokietijoje, Belgijoje, Graikijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose ir Bulgarijoje. Teisės aktais nustatytas minimalusis darbo užmokestis Lenkijoje, Rumunijoje, Latvijoje, Ispanijoje ir Prancūzijoje realiąja verte iš esmės nepakito, nors perkamoji galia išliko. Tačiau dešimtyje valstybių narių jis sumažėjo daugiau kaip 3 proc. (realiąja verte), iš jų daugiau kaip 10 proc. Čekijoje ir Vengrijoje ir apie 10 proc. Estijoje, Maltoje ir Slovėnijoje⁹⁷. Be to, keliose valstybėse narėse, kuriose teisės aktais nustatyto minimaliojo darbo užmokesčio nėra, kolektyvinėmis sutartimis nustatytas minimalusis darbo užmokestis didėjo vangiai, taigi užmokestis realiąja verte ženkliai sumažėjo⁹⁸.

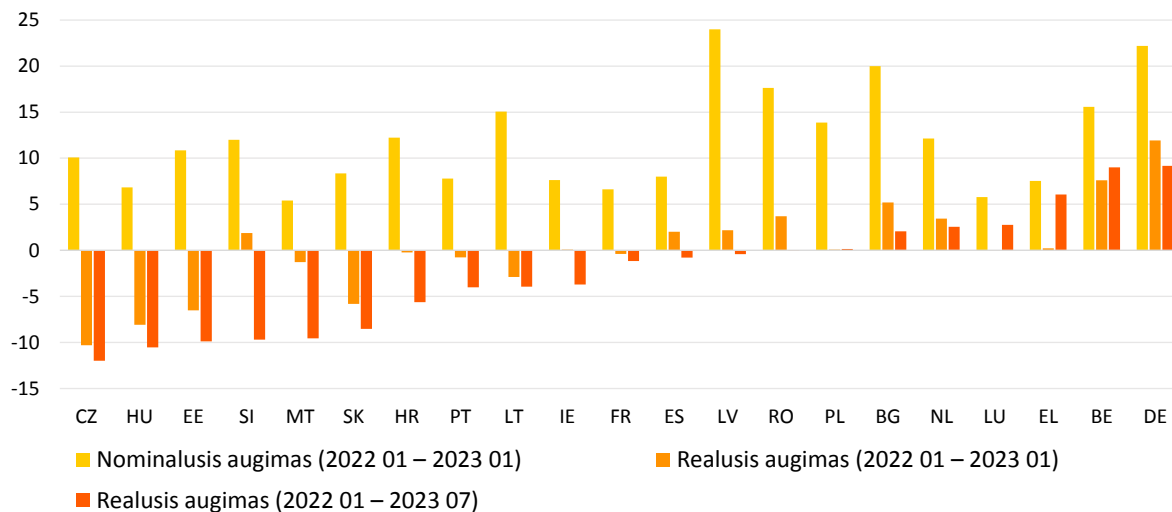
⁹⁶ Išsamiau žr. European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, *Labour Market and Wage Developments in Europe – Annual review 2022*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022.

⁹⁷ Kadangi nominaliojo darbo užmokesčio dydis paprastai nustatomas kiekvienų metų sausio mėn. ir per metus nekeičiamas daugumoje šalių, po 2023 m. sausio mėn. duomenys atnaujinti tik keliose valstybėse narėse.

⁹⁸ Išsamiau žr. EUROFOUND, *Minimalusis darbo užmokestis 2023 m. Metinė peržiūra, Serija Minimalusis darbo užmokestis ES*, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas. 2023.

2.1.8 diagrama. Pusėje valstybių narių atnaujinus teisės aktais nustatyto minimaliojo darbo užmokesčio dydį kompensuotas didelės infliacijos poveikis

Teisės aktais nustatyto minimaliojo darbo užmokesčio pokytis realiąja ir nominaliąja verte (augimo sparta, proc.)

Pastaba. Valstybės narės išdėstytos mažėjimo tvarka pagal teisės aktais nustatyto minimaliojo darbo užmokesčio padidėjimą realiąja verte 2023 m.

Šaltinis – Šaltinis – EUROFOUND korespondentų tinklo ir Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD skaičiavimai pagal Eurostato duomenis, [\[earn_mw_cur\]](#) ir [\[prc_hicp_midx\]](#).

Vien darbo turėjimas nuo skurdo neapsaugo. Dirbančių 18 metų amžiaus ar vyresnių asmenų, kuriems gresia skurdas, dalis ES 2022 m. buvo 8,5 proc. (vertinant pagal 2021 m. pajamas), mažesnė nei prieš dešimtmetį, tačiau per šį laikotarpį ji sumažėjo mažiau nei pusėje valstybių narių⁹⁹. Didžiausias sumažėjimas 2012–2022 m. įvyko Rumunijoje ir Graikijoje (po 4,5 proc. punkto), tačiau 2022 m. toks rodiklis jose (atitinkamai 14,5 ir 10,6 proc.) vis dar viršijo ES vidurkį. Liuksemburge, Ispanijoje, Italijoje, Estijoje, Portugalijoje, Bulgarijoje ir Lenkijoje ES vidurkis taip pat viršijamas ir (išskyrus Lenkiją) per praėjusius dešimt metų šis rodiklis išaugo. Nepaisant įtampos, kurią daugeliui darbuotojų sukėlė COVID-19 krizė, dirbančiųjų skurdo lygis išliko iš esmės stabilus nuo 2019 m. (vertinant pagal 2018 m. pajamas) daugumoje valstybių narių. 2019–2022 m. didelis dirbančiųjų skurdo augimas užfiksuotas tik Slovakijoje, Kipre ir Airijoje (atitinkamai 2,7, 1,2 ir 1 proc. punktu), o Vengrijoje, Belgijoje, Rumunijoje ir Ispanijoje užfiksuotas jo sumažėjimas 1 proc. punktu ar daugiau. Remiantis Eurostato išankstiniais įverčiais dėl 2022 pajamų metų, prognozuojama, kad vidutinis ES dirbančiųjų skurdo lygis mažės, ypač Kroatijoje, Austrijoje, Estijoje ir Italijoje, ir tai atitinka numatomą didesnę mažesnes pajamas gaunančių darbuotojų darbo pajamų padidėjimą¹⁰⁰. Visoje ES dirbančiųjų skurdas, kaip ir ankstesniais metais, yra didesnis žemo išsilavinimo darbuotojų (18,4 proc.), ne visą darbo laiką dirbančių asmenų (13,5 proc.), pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių asmenų (12,2 proc.) ir ypač ne ES gimusių asmenų (19,9 proc.) ir ne ES piliečių (24,3 proc.) grupėse.

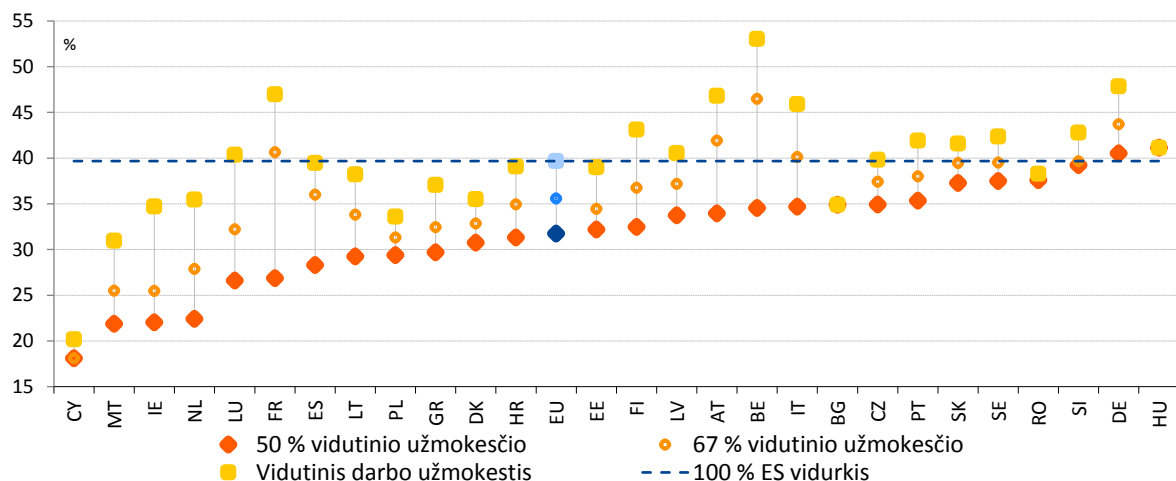
⁹⁹ Eurostatas [[ilc_iw01](#)], ES SPGS.

¹⁰⁰ Žr. [išankstinius pajamų nelygybės įverčius](#).

Darbo jėgos apmokestinimas gali turėti įtakos darbo ir įdarbinimo paskatoms. Mokesčių pleištą vienam asmeniui, gaunančiam vidutinį darbo užmokestį, ES nuo 2012 m. sumažėjo 2,2 proc. punkto ir 2022 m. pasiekė 39,7 proc.¹⁰¹ Per tą patį laikotarpį keturiolikoje valstybių narių užfiksuotas reikšmingas mokesčių pleišto, tenkančio šio dydžio darbo užmokesčiui, sumažėjimas (daugiau kaip 1 proc. punktu), didžiausias sumažėjimas – Vengrijoje (8,7 proc. punkto), Rumunijoje (6,2 proc. punkto), Graikijoje (5,7 proc. punkto), Latvijoje (3,7 proc. punkto), Nyderlanduose ir Prancūzijoje (3,1 proc. punkto). Antra vertus, per tą patį laikotarpį mokesčių pleištą šešiose šalyse, įskaitant Portugaliją (4,3 proc. punkto), Liuksemburgą (3,3 proc. punkto) ir Maltą (2,4 proc. punkto), reikšmingai padidėjo. Svarbu tai, kad mokesčių pleištą vienam mažą darbo užmokestį (50 proc. vidutinio darbo užmokesčio) gaunančiam asmeniui ES nuo 2016 m. sumažėjo 3,3 proc. punkto, o nuo 2021 m. – 0,4 proc. punkto. Tačiau 2022 m. jo dydis valstybėse narėse buvo labai skirtingas – nuo 18 proc. Kipre iki 41 proc. Vengrijoje ir Vokietijoje (žr. 2.1.9 diagramą). Darbo jėgos apmokestinimo poveikis priklauso ne vien nuo vidutinio mokesčių pleišto, bet ir nuo to, pagal kokią sistemą nustatomas mokesčių naštos paskirstymas tarp darbdavių ir darbuotojų.

2.1.9 diagrama. Mokesčių pleištą mažą darbo užmokestį gaunantiems asmenims yra mažesnis

Mokesčių našta vienam mažą darbo užmokestį (sudarantį 50 ir 67 proc. vidutinio darbo užmokesčio) gaunančiam asmeniui, palyginti su vidutiniu darbo užmokesčiu, 2022 m.

Šaltinis – Europos Komisija, Ekonomikos ir finansų reikalų GD, mokesčių ir išmokų duomenų bazė, remiantis EBPO mokesčių įsipareigojimų ir teisių į išmokas modeliu (atnaujinta 2023 m. kovo mėn.).

Pastabos. Valstybės narės išdėstytos didėjimo tvarka pagal mokesčių pleišto vienam asmeniui, gaunančiam mažą darbo užmokestį (50 proc. vidutinio darbo užmokesčio), dydį.

¹⁰¹ Mokesčių pleištą parodo skirtumą tarp darbdavių darbo sąnaudų ir darbuotojų grynojo darbo užmokesčio.

Gyventojų pajamų mokesčio sistemos paprastai yra progresinės, mokesčių pleištas mažiau uždirbantiems asmenims jose yra mažesnis. Tai ypač būdinga Prancūzijai, Belgijai, Liuksemburgui, o Bulgarijoje ir Vengrijoje, priešingai, taikoma vienodo apmokestinimo sistema (žr. 2.1.9 diagramą). Mažesnė mokesčių našta mažą darbo užmokestį gaunantiems asmenims turi mažesnį iškraipomąjį poveikį darbo jėgos paklausai ir pasiūlai ir mažina kliūtis samdyti žemos kvalifikacijos darbuotojus, kuriems apskritai būdingi prastesni darbo rinkos rezultatai, o priemonės, kurių imamasi, turėtų būti tokios, kad netrukdytų pereiti į geriau apmokamą darbą. Infliacija taip pat gali iškraipyti mokesčių sistemas, be kita ko, progresyvumo ir mokesčių teisingumo atžvilgiais. Iškraipymai mokesčių sistemose gali atsirasti dėl nominaliai nustatytų slenkstinių ribų, kaip antai taikant mokesčių laiptelius, mokesčių kreditus, mokesčių atskaitą ar atleidimą nuo mokesčių. Paprastai infliacija sukelia mokesčių laiptelių slinkį progresinių mokesčių sistemose, kai slenkstinės ribos nustatomos nominaliaisiais dydžiais¹⁰². Dėl to didesnė mokesčių mokėtojų dalis gali atsidurti ant aukštesnio mokesčių laiptelio, kur mokesčiai didesni. Didesnė mokesčių našta kartu su mokesčių kreditų ir mokesčių lengvatų erozija gali padidinti skurdo riziką, jei nesiimama (automatinio) koregavimo dėl infliacijos ar kitokių intervencinių politikos priemonių.

¹⁰² Mokesčių laiptelių slinkis yra tokia padėtis, kai namų ūkių mokesčių našta didėja dėl nominaliojo darbo užmokesčio (ar apskritai nominaliųjų pajamų) didinimo, kurį sukelia infliacija (pvz., dėl darbo užmokesčio ar kitų pajamų indeksavimo). Padidėjus nominaliosioms pajamoms, mokesčių mokėtojai gali būti priskirti aukštesnei apmokestinimo kategorijai dėl didesnių pajamų, taigi jiems padidėtų ribiniai ir vidutiniai mokesčių tarifai, nors realusis darbo užmokestis (pajamos) liktų nepakitęs.

Mokesčių naštos perkėlimas aplinkos mokesčių bazėms (nuo darbo jėgos) gali pagerinti darbo rinkos paskatas ir padidinti teisingumą, o kartu prisidėti prie klimato srities tikslų įgyvendinimo internalizuojant su aplinkos apsauga susijusias gamybos sąnaudas¹⁰³. Plane „REPowerEU“ valstybės narės raginamos apsvaistyti galimas apmokestinimo priemonės, kuriomis būtų skatinama taupyti energiją ir mažinamas iškastinio kuro suvartojimas¹⁰⁴. Tai galėtų apimti tokias mokestines priemones kaip transporto priemonių mokesčių sumažinimas ir atleidimas nuo jų, kai perkamos ir naudojamos elektrinės ir vandenilinės transporto priemonės, su energijos taupymu susieta mokesčių atskaita ir laipsniškas aplinkai kenksmingų subsidijų panaikinimas. Be to, prie šių siekių prisidedama siūlomais Energijos mokesčių direktyvos pakeitimais nustatant kainų signalus, kuriais bus mažinamas iškastinio kuro suvartojimas ir skatinama taupyti energiją. Tarybos rekomendacijoje dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo taip pat raginama perkelti mokesčių našta nuo darbo jėgos – visų pirma mažinant mokesčių pleišta mažų ir vidutinių pajamų grupėms – pajamų šaltiniams, padedantiems įgyvendinti klimato ir aplinkosaugos tikslus¹⁰⁵. Toks mokesčių perkėlimas gali būti įgyvendinamas taip, kad būtų užkirstas kelias regresiniam poveikiui ir užtikrintas fiskalinis tvarumas, įskaitant tinkamos socialinės apsaugos finansavimą¹⁰⁶. Šiuos tikslus atitinka paramos priemonės, kuriomis užtikrinamas energijos įperkamas pažeidžiamoms grupėms, visų pirma atsižvelgiant į itin dideles energijos kainas 2022 m.

¹⁰³ Žr. Europos Komisijos *2023 m. metinės apmokestinimo ataskaitos* 4 skyrių.

¹⁰⁴ Žr. Europos Komisija, *Planas „REPowerEU“*, COM(2022) 230 final.

¹⁰⁵ Žr. *2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendaciją dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo*, 2022/C 243/04.

¹⁰⁶ *Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, pridedamas prie pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo*, SWD(2021) 452 final.

1 intarpas. Vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai ir atitinkami politikos sprendimai

Siekiant lyčių lygybės ir remiant integracinį ir tvarų augimą itin svarbu panaikinti nepagrįstus vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumus. Darbo užmokesčio nelygybė prisideda prie lyčių nelygybės darbo rinkoje ir visuomenėje per visą gyvenimą. Pirmą, mažesnės moterų darbo pajamos (kai tai nėra pateisinama dėl skirtingų asmeninių ar darbo ypatumų) trukdo joms per profesinį gyvenimą pasiekti ekonominę nepriklausomybę. Tai taip pat neigiamai veikia moterų dalyvavimą darbo rinkoje, o tai reiškia, kad patiriama ekonominių ir socialinių nuostolių, nes nevisiškai išnaudojamas darbo rinkos potencialas. Antra, vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai lemia vyrų ir moterų pensijų skirtumus (2022 m. vidutinis skirtumas ES – 26 proc.) ir moterys senatvėje patiria didesnę skurdo riziką. Kova su diskriminacija dėl lyties darbo užmokesčio srityje, susijusios nelygybės mažinimas ir mokesčių sistemų veikimo gerinimas¹⁰⁷ gali suteikti daugiau paskatų didesnei daliai moterų tapti ekonomiškai aktyvioms. Tai labai svarbu siekiant spręsti didelio darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo Sąjungoje problemą, taip pat užtikrinti socialinės apsaugos sistemų pakankamumą ir tvarumą atsižvelgiant į visuomenės senėjimą. Naikinant nepagrįstus vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumus taip pat bus padedama įgyvendinti antrąją Europos socialinių teisių ramsčio principą (dėl lyčių lygybės), ypač teisę į vienodą užmokestį už vienodos vertės darbą pagal SESV 157 straipsnį.

Ilgalaikiai vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai atspindi struktūrinius veiksnius ir jiems įtakos turi diskriminacija darbo užmokesčio srityje ir sisteminis šališkumas darbo užmokesčio struktūrose. Nepaisant pastaraisiais metais padarytos pažangos, moterys, nors vidutinis jų išsimokslinimas yra aukštesnis, ir toliau vidutiniškai uždirba mažiau nei vyrai. Vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas¹⁰⁸ ES 2021 m. buvo 12,7 proc. ir labai skyrėsi įvairiose šalyse, nuo -0,2 proc. Liuksemburge iki 20,5 proc. Estijoje. Daugumoje valstybių narių per praėjusį dešimtmetį šis atotrūkis mažėjo (nors gana lėtai), mažėjant ilgalaikiams vyrų ir moterų dalyvavimo darbo rinkoje skirtumams ir moterims įgyjant aukštesnį išsilavinimą. Šių vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumų priežastys yra sudėtingos ir tarpusavyje susijusios. Jos gali būti iš dalies susijusios su tuo, kad i) pernelyg daug moterų dirba palyginti mažai apmokamą darbą tokiuose sektoriuose, kuriuose darbas mažai apmokamas, ir ne visą darbo laiką; ii) per mažai moterų darbe užima aukštesnes pareigas; iii) moterims sunkiau derinti darbą su artimųjų priežiūros pareigomis (dėl to taip pat daromos karjeros pertraukos). Vis dėlto ES vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas daugiausia nėra susijęs su objektyviais ir įvertinamais individualiais asmenų bruožais¹⁰⁹. Tai rodo, kad prie esamo vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo dažnai labai prisideda kiti veiksniai, įskaitant diskriminavimą ir neskaidrią darbo užmokesčio struktūrą.

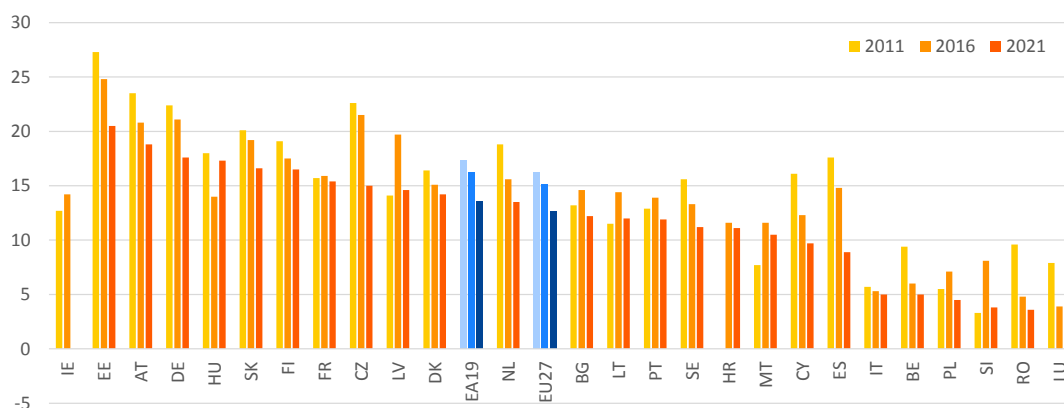
¹⁰⁷ Žr. 2.2.1 skirsnį.

¹⁰⁸ Eurostato apibūrtis (žr. diagramą). Neatsižvelgiama į kitus darbo užmokestį lemiančius veiksnius, tokius kaip darbo lygmuo, pareigų ėjimo trukmė, išsilavinimas, patirtis ir darbo rezultatai.

¹⁰⁹ Eurostatas, *Statistical Working Papers*, *Gender pay gaps in the European Union – A statistical analysis*, 2021.

Nepaisant pagerėjusios padėties, nekoreguoti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai tebėra dideli

Dirbančių vyrų ir moterų vidutinio valandinio bruto darbo užmokesčio skirtumas, išreikštas dirbančių vyrų vidutinio valandinio bruto darbo užmokesčio procentine dalimi (proc., 2021, 2016 ir 2011 m.)

Pastaba. Suskirstyta pagal 2021 m. vertes. Trūksta EL ataskaitinių metų duomenų (EL 2018 m. – 10,4 proc.), HR 2011 m. ir IE 2021 m. duomenų.

Šaltinis – Eurostatas [[earn_gr_gpgr2](#)]

Darbo užmokesčio skaidrumo priemonės yra labai svarbios siekiant atskleisti šališkumą lyčių atžvilgiu darbo užmokesčio struktūrose bei kontekstuose ir sudaryti sąlygas darbuotojams veiksmingai įtvirtinti savo teisę į vienodą užmokestį už vienodos vertės darbą. Darbo užmokesčio skaidrumo direktyva (priimta 2023 m. gegužės 10 d.) siekiama kovoti su diskriminacija darbo užmokesčio srityje ir prisidėti prie vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo mažinimo ES, didinant darbo užmokesčio sistemų skaidrumą ir informuotumą apie asmenų, dirbančių vienodą ar vienodos vertės darbą, vyrų ir moterų darbo užmokesčio dydžio skirtumus. Valstybės narės turi per trejus metus šią direktyvą perkelti į nacionalinę teisę. Tikimasi, kad kovoti su sistemišku moterų darbo nuvertinimu darbdavio lygmeniu padės informavimas apie darbo užmokestį, kaip būdas daryti tarpusavio spaudimą, o taip pat darbo užmokesčio vertinimas įmonėse, kuriose dirba daugiau kaip 100 darbuotojų, toki vertinimą atliekant tada, kai kyla pagrįstų abejonių dėl teisės į vienodą užmokestį užtikrinimo. Šia direktyva nustatomas aiškus „vienodos vertės darbo“ koncepcijos įgyvendinimo pagrindas ir kriterijai. Ja daug geriau užtikrinama teisė kreiptis į teismą ir sumažinamos procedūrinės kliūtys asmenims, nukentėjusiems nuo diskriminacijos darbo užmokesčio srityje. Be to, tikimasi, kad Direktyva dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio ES padės mažinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą, susijusį su tuo, kad pernelyg daug moterų dirba mažai apmokamą darbą.

Pastaraisiais metais kelios valstybės narės ėmė taikyti arba pranešė taikysiančios priemones (be kita ko, pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus), kuriomis siekiama didinti darbo užmokesčio skaidrumą ir geriau pranešti apie vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą. Čekijos vyriausybė 2022 m. gruodžio mėn. patvirtino 2023–2026 m. veiksmų planą dėl vienodo moterų ir vyrų darbo užmokesčio, apimančią priemones, kuriomis skatinama plačiau naudotis atlyginimo sistemų analizės ir pranešimo apie darbo užmokesčio skirtumą priemonėmis. Airijoje 2021 m. liepos mėn. atnaujintas Informavimo apie vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą įstatymas: jame reikalaujama, kad organizacijos, turinčios daugiau kaip 250 darbuotojų, praneštų apie vyrų ir moterų darbo užmokesčio (įskaitant premijas) skirtumą. Estija paskelbė, kad pagal įgyvendinamą 2023–2030 m. gerovės plėtros planą ir pagal šalies ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą bus diegiama skaitmeninė priemonė „Darbo užmokesčio veidrodys“, padėsianti darbdaviams analizuoti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumus savo organizacijose ir apie juos pranešti. Įgyvendinant pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą 2020 m. priimtas nuostatas dėl lygybės planų, skaidrumo ir vienodo darbo užmokesčio, Ispanijos vyriausybė ir socialiniai partneriai parengė keletą priemonių ir gairių įmonėms ir asmenims, dalyvaujantiems derybose dėl lygybės planų ir darbo vertinimo, kad būtų lengviau įgyvendinti vienodo užmokesčio už vienodos vertės darbą principą.

2.1.2. Priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės

Kelios valstybės narės ėmė taikyti įdarbinimo paskatas ir subsidijas darbo vietoms kurti.

Kroatija pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą 2022 m. ėmė skirti subsidijas registruotų darbo ieškančių asmenų įdarbinimui, savarankiškai veiklai ir stažuotėms žaliajame ir skaitmeniniame sektoriuose. **Lietuva** pradėjo skirti darbo užmokesčio subsidiją Ukrainos pabėgėliams; jos lėšomis ne ilgiau kaip 36 mėnesius dengiama 75 proc. darbo užmokesčio sąnaudų. **Graikijoje** pradėta programa „Proto Ensimo“, kuria siekiama padėti jaunimui pirmą kartą patekti į darbo rinką, laikotarpiu iki 6 mėnesių skiriant 600 EUR per mėn. subsidijas – 300 EUR jauniems darbuotojams ir 300 EUR darbdaviams (arba 150 EUR už darbą ne visą darbo dieną). 2023 m. rugsėjo mėn. Graikija taip pat įdiegė pagal EGADP finansuojamą mokymo ir sertifikavimo programą 15 000 25–45 metų amžiaus bedarbių, daugiausia dėmesio skirdama įgūdžiams didelės paklausos srityse, pavyzdžiui, žaliosios ir skaitmeninės ekonomikos srityse. Įgyvendindama savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytą plačią įdarbinimo paskatų reformą, 2023 m. sausio mėn. **Ispanija** priėmė įstatymą, kuriame numatytos socialinio draudimo įmokų lengvatos konkrečioms mažiau įsidarbinimo galimybių turinčioms grupėms, tokioms kaip ilgalaikiai bedarbiai ir NEET jaunimas. Pagal naująją teisinę tvarką daugiau dėmesio skiriama nuolatinio užimtumo kūrimui, numatant minimalią darbo sutarties trukmę (treji metai), ir nustatoma bendroji taisyklė, kad socialinio draudimo įmokų lengvatų suma kartu su bet kokiais kitomis įdarbinimo paskatomis negali viršyti 60 proc. sutartimi nustatyto darbo užmokesčio sąnaudų. 2023 m. birželio mėn. **Italija** ėmė taikyti laikinas (12 mėnesių) 60 proc. mėnesinio bruto atlyginimo dydžio paskatas už neterminuotą neįgaliųjų ir mokymo programose nedalyvaujančių jaunuolių įdarbinimą. **Portugalija** 2023 m. liepos mėn. pradėjo naują programą (*Avançar*), pagal kurią teikiama finansinė parama darbdaviams, kad jie siūlytų aukštą akademinę kvalifikaciją turintiems jaunuoliams, kurie yra registruoti kaip bedarbiai, sudaryti neterminuotas darbo sutartis, pagal kurias darbo užmokestis būtų lygus viešojo administravimo bendrąją vyresniojo pareigūno karjerą pradedančio absolvento atlyginimui arba už jį didesnis. **Suomijos** vyriausybė, įgyvendindama platesnio masto reformą, ėmė taikyti darbo užmokesčio subsidiją už darbo ieškančių bedarbių įdarbinimą; ja dengiama 50 proc. darbo užmokesčio sąnaudų (už neįgaliųjų įdarbinimą – 70 proc.). **Slovėnijoje** pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą pradėta užimtumo programa, kad jaunimas greičiau patektų į darbo rinką: pagal ją 18 mėnesių subsidijuojamas neterminuotas 4 tūkst. jaunesnių nei 29 metų asmenų įdarbinimas; bendra subsidijų vertė – 27,36 mln. EUR. Be to, siekiant, kad į žaliąsias darbo vietas būtų priimta apie 300 bedarbių, pradėta taikyti bandomoji užimtumo paskata žalioms darbo vietoms, darbdaviams vienus metus kas mėnesį mokant 680 EUR subsidijas.

Pastaruoju metu naudojamos darbo vietų išsaugojimo priemonės reaguojant į ekstremalių aplinkos pokyčių poveikį vietos įmonėms ir darbo rinkai. 2023 m. kai kurios valstybės narės ėmėsi neatidėliotinų priemonių, kurios buvo tiesioginis atsakas į ekologines katastrofas, kaip antai gaisrus, ekstremalias karščio bangas ir potvynius. **Graikija** 2023 m. liepos ir rugsėjo mėn. pradėjo taikyti trijų mėnesių darbo sutarties taikymo sustabdymo programą įmonėms, nukentėjusioms atitinkamai nuo miškų gaisrų ir potvynių. **Slovėnija** 2023 m. rugpjūčio mėn. kaip skubią pagalbą ėmė teikti nemokamų darbuotojų atostogų kompensaciją įmonėms, nukentėjusioms nuo potvynių. **Italija**, kovodama su ekstremalių karščio bangų padariniais, žemės ūkio įmonėms jau taikomą kompensacijų programą išplėtė įtraukdama statybos sektorių.

Kai kurios valstybės narės pratęsė savo sutrumpinto darbo laiko tvarkos taikymą 2023 m. pirmąjį pusmetį. Vokietijos federalinė vyriausybė pratęsė sušvelnintų taisyklių, pagal kurias naudojamosi sutrumpinto darbo laiko tvarka, taikymą ir jos liko galioti iki 2023 m. birželio mėn. pabaigos. Darbuotojai, kurie naudojami sutrumpintu darbo laiku, ne ilgiau kaip 12 mėnesių iš vietos darbo biržos gauna finansinės paramos išmokas dėl sutrumpinto darbo laiko prarastoms pajamoms kompensuoti. Darbuotojai už visas nedarbo valandas gauna 60 proc. savo grynujų pajamų (67 proc., jei turi vaikų), o įmonės jiems mokėti darbo užmokesčio neprivalo. Be to, federalinė darbo birža visiškai grąžina socialinio draudimo įmokas, įprastai sumokamas darbdavių. **Italijos** vyriausybė patvirtino 40 savaičių sutrumpinto darbo laiko tvarką nacionalinės strateginės reikšmės įmonėms, kurios turi daugiau kaip 1 000 darbuotojų ir nėra užbaigusios numatytą programą dėl sudėtingų reorganizavimo planų, įgyvendinamų konkrečiomis įmonių restruktūrizavimo intervencinėmis priemonėmis ir didelio masto investicijomis. **Slovėnijoje** nustatyta sutrumpinto darbo laiko subsidijavimo schema, kad būtų sušvelnintas ne iš karto pasireiškiantis energijos kainų šoko poveikis laikotarpiu nuo 2023 m. sausio mėn. iki kovo mėn., taip pat nemokamų atostogų programa (ne daugiau kaip 30 dienų per 2023 m. pirmąjį pusmetį). Be to, vyksta derybos dėl to, kad sutrumpinto darbo laiko tvarkos subsidijos, teikiamos kaip išskirtinė pagalba, taptų nuolatinės.

Kelios valstybės narės gerokai padidino savo teisės aktais nustatytą minimalųjį darbo užmokestį, kad išsaugotų mažas pajamas gaunančių darbuotojų perkamąją galią esant didelėms pragyvenimo išlaidoms. Nuo 2022 m. sausio mėn. iki 2023 m. sausio mėn. didžiausias tokio užmokesčio augimas užfiksuotas **Latvijoje** (24 proc.), **Vokietijoje** (22,2 proc.), **Rumunijoje** (17,6 proc.), **Vengrijoje** (16 proc.), **Belgijoje** (15,6 proc.) ir **Lietuvoje** (15,1 proc.). **Čekijoje, Estijoje, Slovėnijoje, Nyderlanduose, Kroatijoje ir Lenkijoje** taip pat užfiksuotas reikšmingas padidėjimas 10–15 proc. Kai kuriose iš šių šalių teisės aktais nustatyto minimaliojo darbo užmokesčio padidinimas pasiektas ne tik įprastomis derybomis ar indeksavimo mechanizmais, bet ir diskreciniais atnaujinimais. Kitos valstybės narės taip pat 2023 m. paskelbė apie numatomą minimaliojo darbo užmokesčio didinimą arba jį padidino. Konkrečiai **Graikija ir Prancūzija** 2023 m. balandžio ir gegužės mėn. atnaujino savo teisės aktais nustatytą minimalųjį darbo užmokestį – jį padidino atitinkamai 9,4 ir 2,2 proc., o Rumunijoje minimalusis darbo užmokestis spalio mėn. bus padidintas dar 10 proc.

Kelios valstybės narės neseniai pradėjo savo minimaliojo darbo užmokesčio nustatymo sistemų reformą. Nuo 2023 m. sausio mėn. **Kipre** pradėtas taikyti teisės aktais nustatytas minimalusis darbo užmokestis, kurio dydis įdarbinant – 885 EUR per mėnesį, o po šešių nepertraukiamo darbo mėnesių padidinamas iki 940 EUR. Iš dalies pakeitusi savo Darbo kodeksą, **Bulgarija** nustatė naują tvarką, pagal kurią teisės aktų nustatyto minimaliojo darbo užmokesčio dydis yra lygus 50 proc. vidutinio bruto darbo užmokesčio pagal vieną iš orientacinių pamatinių verčių, nurodytų Direktyvoje dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio ES¹¹⁰; dėl šios priežasties nuo 2024 sausio mėn. minimalusis darbo užmokestis padidėjo 19,6 proc. **Estijoje** taip pat sutarta minimalųjį darbo užmokestį laipsniškai didinti, iki jis prilygs 50 proc. vidutinio darbo užmokesčio 2027 m., o Airijoje sutarta laipsniškai didinti minimalųjį darbo užmokestį, kol jis pasieks 60 proc. darbo užmokesčio medianos 2026 m. Orientacinės pamatinės vertės svarstomos diskusijose dėl galimų reformų Belgijoje, Ispanijoje ir Slovakijoje.

¹¹⁰ 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2022/2041 dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio Europos Sąjungoje (OL L 275, 2022 10 25, p. 33).

Kelios valstybės narės keitė kitus savo darbo užmokesčio nustatymo sistemų aspektus, visų pirma susijusius su kolektyvinėmis derybomis. 2022 m. pabaigoje **Rumunija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą priėmė socialinio dialogo įstatymą, kuriuo siekiama stiprinti kolektyvines derybas ir didinti kolektyvinių sutarčių aprėptį, suteikiant profesinėms sąjungoms daugiau galių ir nustatant lengvesnę atstovavimo darbuotojams tvarką. 2022 m. lapkričio mėn. **Belgijoje** sutarta palikti dabartinę automatinio darbo užmokesčio indeksavimo pagal infliaciją sistemą, o kartu apribotos bet kokios papildomos darbo užmokesčio didinimo galimybės, jas siejant tik su darbo užmokesčio pokyčiais kaimyninėse šalyse. Vis dėlto socialiniams partneriams leista derėtis dėl vienkartinės iki 500 arba 750 EUR dydžio premijos darbuotojui. **Kipras** atnaujino savo taikomą pragyvenimo išlaidų kompensavimo išmoką, pagal kurią koreguojamas darbo užmokestis: ji padidinta iki 66,7 proc. infliacijos dydžio, užfiksuoto praėjusiais metais (nuo 50 proc. 2022 m.). **Ispanija** 2023 m. priėmė vadinamąjį „V susitarimą“ dėl užimtumo ir kolektyvinių derybų, kuriame ne tik siūloma didinti darbo užmokestį, bet ir pateikiama oficialių rekomendacijų žemesniems derybų padaliniais keliais su užimtumu susijusiais klausimais, įskaitant darbo sutartis, darbuotojų mokymą ir įgūdžius ar išėjimą į pensiją. 2023 m. gegužės mėn. **Portugalija** pradėjo kelias kolektyvinių derybų sistemos reformas, susijusias su jos aprėptimi, arbitražo mechanizmu ir atnaujinimu.

Kelios valstybės narės taip pat ėmėsi įvairių su viešojo sektoriaus darbo užmokesčiu susijusių priemonių. **Ispanija** viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimus padidino 1,5 proc. atgaline data nuo 2022 m. sausio mėn.; tai prisidėjo prie jau patvirtinto jų padidinimo 2 proc. 2022 metams.

Prancūzijoje priėmus išskirtines teisėkūros priemones, viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimai padidinti 3,5 proc. **Kroatija** šiuo metu pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą iš dalies keičia viešojo sektoriaus darbo užmokesčio sistemą – nustato bendrą darbo užmokesčio ir darbo sudėtingumo koeficientų taikymo pagrindą pagal nuoseklesnius pareigybių aprašymus ir kompetencijos sistemas; taip turėtų būti suderinti viešojo administravimo darbuotojų atlyginimai. Viešojo sektoriaus atlyginimai **Slovėnijoje** padidinti (dviem etapais) beveik 9 proc. daugumai viešojo sektoriaus darbuotojų, o 2023 m. pabaigoje numatoma vykdyti tolesnes reformas.

Pagal Socialinės ekonomikos veiksmų planą kai kurios valstybės narės pranešė kursiančios arba sukūrė specialią teisinę sistemą socialinės ekonomikos subjektams. Ispanijos Ministrų Taryba 2023 m. balandžio mėn. patvirtino visapusiško socialinės ekonomikos įstatymo projektą; šiuo įstatymu siekiama i) pagerinti esamą teisinę sistemą, iš dalies keičiant Kooperatyvų įstatymą, Įtraukties įmonių įstatymą ir Socialinės ekonomikos įstatymą, ii) išplėsti pažeidžiamumo ir socialinės atskirties apibrėžtį ir iii) išaiškinti socialinės ekonomikos aprėptį, įtraukiant naujus subjektus, tokius kaip socialinės įmonės. **Maltoje** 2022 m. priimtu Socialinių įmonių įstatymu numatyta sukurti socialinių įmonių registrą ir nustatyti naują socialinės paskirties įmonės formą. **Švedija** 2022 m. priėmė novatoriškų organizacijų registravimo įstatymą, kuriuo šiems registruotiems subjektams leidžiama vykdyti viešosiomis lėšomis finansuojamą veiklą ir gauti privilegijų per viešųjų pirkimų procedūras. Nuo tada, kai 2022 m. rugpjūčio mėn. **Lenkijoje** priimtas Socialinės ekonomikos įstatymas (kaip numatyta ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane), įregistruota daugiau kaip 420 socialinės įmonės statusą turinčių subjektų.

Visapusiškos socialinei ekonomikai skirtos strategijos taip pat yra svarbios sudarant palankias pagrindines sąlygas. 2023 m. rugsėjo mėn. **Vokietija** po viešų konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais priėmė nacionalinę socialinių inovacijų ir įmonių strategiją, kurioje nustatyta vienuolika veiksmų sričių. **Graikija** 2023 m. pasiūlė priimti socialinės ekonomikos ir socialinių inovacijų veiksmų planą, kad socialinės ekonomikos ekosistema būtų stiprinama investicijomis pagal penkis ramsčius (institucinės struktūros plėtotės, finansinių priemonių rengimo, pajėgumų stiprinimo, partnerystės ryšių stiprinimo ir informuotumo didinimo). **Ispanija** 2023 m. balandžio mėn. priėmė savo naują 2023–2027 m. socialinės ekonomikos strategiją ir paskyrė specialųjį įgaliotinį koordinuoti projektus pagal Socialinės ir priežiūros ekonomikos strateginį investicijų planą. 2023 m. lapkričio 27 d. priimta Tarybos rekomendacija dėl socialinės ekonomikos pagrindinių sąlygų sukūrimo tikimasi toliau didinti informuotumą ir skatinti valstybes nares imtis tobulinti politikos ir reglamentavimo sistemas, taip skatinant socialinės ekonomikos augimą¹¹¹.

¹¹¹ 2023 m. lapkričio 27 d. Tarybos rekomendacija dėl socialinės ekonomikos pagrindinių sąlygų sukūrimo.

Kelios valstybės narės ėmėsi priemonių savo mokesčių sistemų teisingumui didinti ir dalyvavimui darbo rinkoje skatinti. Lietuva nuo 2023 m. sausio mėn. padidino minimaliųjų neapmokestinamųjų pajamų ribą nuo 540 iki 625 EUR ir dėl to visų pirma padidėjo minimalųjį darbo užmokesčių gaunančių darbuotojų grynosios pajamos. Nuo 2023 m. vasario 1 d. **Čekijoje** įsigaliojo nauja priemonė, kuria darbdavių mokėtinos socialinio draudimo įmokos sumažintos nuo standartinio 24,8 proc. dydžio iki 19,8 proc. atrinktoms ne visą darbo laiką dirbančių darbuotojų grupėms. Šia mokesčių lengvata siekiama didinti asmenų, kurie yra pažeidžiamesni, gali anksti pasitraukti iš darbo rinkos arba patiria sunkumų derinti darbą ir šeimos gyvenimą, užimtumą.

Portugalijoje vyriausybės ir socialinių partnerių pasirašytu vidutinio laikotarpio susitarimu dėl pajamų, darbo užmokesčio ir konkurencingumo gerinimo nustatyta papildoma 50 proc. visų darbo sąnaudų, susijusių su kolektyvinėmis derybomis nustatyto darbo užmokesčio didinimu, mokesčio atskaita. Susitarimas buvo patikslintas 2023 m. spalio mėn., šią priemonę supaprastinant ir išplečiant jos taikymo sritį. Tai taikoma tik kai darbuotojo atlyginimas 2023 m. yra nuo praėjusių metų padidėjęs bent 5,1 proc. ir viršija minimalų mėnesinį darbo užmokesčių. **Italijoje** 2022 m. gruodžio mėn. priimtame Biudžeto įstatyme numatyta 3 proc. punktais sumažinti nuo bruto pajamų (iki 25 000 EUR) mokėtinas darbuotojų socialinio draudimo įmokas (ir 2 proc. punktais, kai bruto pajamos siekia iki 35 000 EUR). 2023 m. gegužės 1 d. patvirtinus Darbo dekretą, šis mokesčių pleišto mažinimas iki metų pabaigos darbuotojams laikinai padidintas dar 4 proc. punktais. Kai kurios valstybės narės taip pat koregavo savo mokesčių sistemas konkrečiai atsižvelgdamos į infliacijos poveikį. **Vokietijos** vyriausybė patvirtino Infliacijos kompensavimo įstatymą, kuriuo, siekiant sušvelninti mokesčių laiptelių slinkio poveikį, pakoreguotos 2023 ir 2024 m. pajamų mokesčio laiptelių ribinės vertės ir bazinė asmens neapmokestinamųjų pajamų suma. **Airija** pagal 2023 m. biudžeto priemones padidino pajamų mokesčio standartinio tarifo taikymo intervalą 3 200 EUR suma, iki 40 000 EUR nesusituokusiam asmeniui ir iki 49 000 EUR susituokusioms poroms, kuriose pajamas uždirba vienas asmuo. Slovakijoje nuo 2023 m. sausio 1 d. socialinio draudimo įmokos taikomos žemės ūkio ir turizmo sektorių sezoniniams darbuotojams; atskaitoma suma sudaro 50 % vidutinio darbo užmokesčio per dvejus ankstesnius metus (2023 m. – 655,5 EUR per mėnesį).

2.2. 6-oji gairė. Darbo jėgos pasiūlos didinimas ir galimybių įsidarbinti, įgūdžių bei gebėjimų gerinimas

Šiame skirsnyje apžvelgiama, kaip įgyvendinama 6-oji užimtumo gairė, kuria valstybėms narėms rekomenduojama sudaryti sąlygas gerinti darbo jėgos pasiūlą, įgūdžius ir gebėjimus, laikantis Europos socialinių teisių ramsčio 1 (švietimas, mokymas ir mokymasis visą gyvenimą), 2 (lyčių lygybė), 3 (lygios galimybės), 4 (aktyvus užimtumo rėmimas), 9 (profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra), 11 (vaikų priežiūra ir parama vaikams) ir 17 (neįgaliųjų įtrauktis) principų. 2.2.1 skirsnyje aprašomi svarbiausi pokyčiai švietimo, mokymo¹¹² ir įgūdžių srityje, taip pat pažeidžiamų ir nepakankamai atstovaujamų grupių padėtis darbo rinkoje. 2.2.2 skirsnyje apžvelgiamos politikos priemonės, kurių valstybės narės imasi šiose politikos srityse.

¹¹² Žr. European Commission, *Education and Training Monitor 2023*.

2.2.1. Pagrindiniai rodikliai

Dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose mastas neauga. 2021 m.

ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose ES dalyvavo 92,5 proc. visų vaikų nuo 3 metų iki privalomojo pradinio mokyklinio amžiaus, t. y. 0,5 proc. punkto mažiau nei praėjusiais metais, nors 2018–2020 m. jų skaičius buvo padidėjęs. Pastaraisiais metais daugumoje valstybių narių priartėta prie 90 proc. viršijančio dalyvavimo lygio arba nusistovėjo panašus lygis (žr. 2.2.1 diagramą). Šešios valstybės narės (Prancūzija, Belgija, Danija, Airija, Ispanija ir Švedija) jau pasiekė ES lygmens 2030 m. tikslą – 96 proc.¹¹³ Tuo pat metu keturiose kitose šalyse (Bulgarijoje, Kroatijoje, Slovakijoje ir Rumunijoje) dalyvavimo lygis vis dar nesiekia 80 proc. Vis dažniau šalims nustatant privalomus ikimokyklinio ugdymo metus ir juridinę teisę į vietą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigose iki privalomojo pradinio ugdymo pradžios, sunkumų lankyti šias įstaigas tebėra visų pirma mažesniems vaikams ir vaikams iš socialiniu ar ekonominiu atžvilgiu nepalankios aplinkos. Konkrečiai, romų vaikų dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose 2021 m. siekė maždaug pusę visų vaikų ES vidurkio (42–44 proc.), nepaisant naujajame ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginiame plane iškelto tikslo iki 2030 m., kad šio dalyvavimo lygis pasiektų 70 proc.¹¹⁴ Be to, kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų prieinamumą mažina tai, kad kai kuriuose geografiniuose regionuose trūksta pajėgumų; šią problemą taip pat aštrina kvalifikuoto personalo trūkumas¹¹⁵ ir, kai kuriais atvejais, nepakankamas paslaugų įperkamumas.

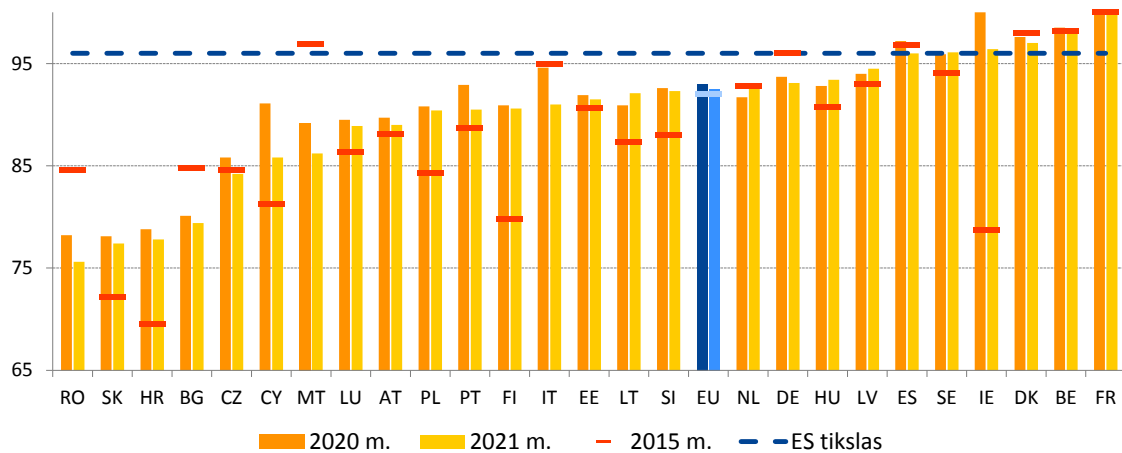
¹¹³ 2020 m. rugsėjo 30 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl [Europos švietimo erdvės sukūrimo iki 2025 m.](#)

¹¹⁴ Naujausios 2022 m. paskelbtos [Pagrindinių teisių agentūros \(FRA\) 2021 m. romų apklausos](#) duomenimis. Daugiau informacijos – [2020–2030 m. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginiame plane](#).

¹¹⁵ Nors daugumoje šalių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų pedagogams privaloma bakalauro kvalifikacija (dirbant su vaikais nuo 3 metų), jie uždirba vidutiniškai 22 proc. mažiau nei kiti aukštąjį mokslą baigę asmenys. Žr. EBPO duomenų bazę „[Realus mokytojų ir mokyklų vadovų atlyginimas](#)“.

2.2.1 diagrama. Dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose lygis apskritai nekinta

Vaikų nuo 3 metų iki privalomojo pradinio ugdymo pradžios amžiaus dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose (proc.)

Pastaba. 2015 m. apibrėžtis skiriasi BE, EL, PT. 2020 m. apibrėžtis skiriasi PT. 2021 m. apibrėžtis skiriasi PT, Europoje Sąjungoje. FR 2020 ir 2021 m. duomenys negalutiniai. EL duomenų nėra.

Šaltinis – Eurostatas, [\[educ_uoe_enra21\]](#).

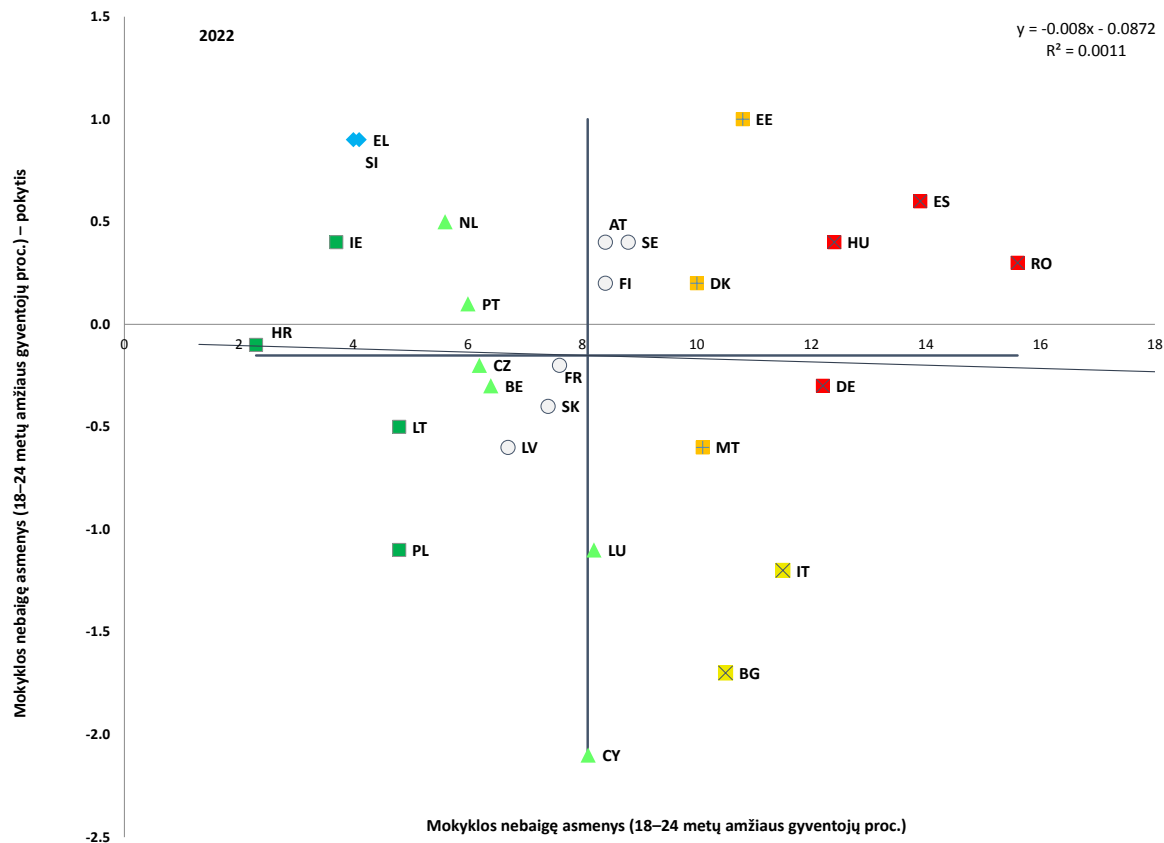
Mokyklos nebaigusių asmenų dalis valstybėse narėse toliau lėtai, bet netolygiai mažėja; tebekyla sunkumų, susijusių su įsidarbinamumu, mokymusi ir gebėjimu prisitaikyti vėliau gyvenime. 2022 m. 9,6 proc. visų 18–24 metų amžiaus asmenų ES turėjo ne aukštesnį kaip pagrindinį išsilavinimą ir buvo nebaigę mokyklos ar mokymo programos: tai yra 0,2 proc. punkto mažiau nei 2021 m. (ir 5,1 proc. punkto mažiau nei 2007 m.). 2022 m. iš švietimo ir mokymo sistemos pasitraukusių asmenų dalis nesiekė 9 proc. (tai atitinka Europos švietimo erdvės 2030 m. tikslą) aštuoniolikoje valstybių narių. Kita vertus, Rumunijoje, Ispanijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje mokyklos nebaigusių asmenų dalis tebeviršijo 12 proc. (o pastarosiose trijose šalyse nuo praėjusių metų ta dalis padidėjo), o tai reiškė, kad padėtis kritinė (žr. 2.2.2 diagramą). Estijoje, Danijoje ir Maltoje ši dalis šiek tiek viršijo 10 proc.: Maltoje buvo tik šiek tiek sumažėjusi, o Estijoje ir Danijoje net padidėjusi, taigi šiose šalyse susidarė padėtis, kurią reikia stebėti. Ir, priešingai, Kroatija (2,3 proc.), Airija (3,6 proc.), Lenkija ir Lietuva (4,8 proc.) buvo geriausių rezultatų pasiekusios šalys. Nepaisant bendros teigiamos tendencijos, nėra aiškių aukštynkryptės konvergencijos valstybėse narėse ženklų, o skirtumai dėl lyties, gimimo šalies ir gyvenamosios vietos (pvz., miesto ar kaimo vietovės) tebėra reikšmingi. Jauni vyrai mokyklos nebaigia daug dažniau nei jaunos moterys, o neįgalieji – daug dažniau nei asmenys be negalios¹¹⁶. Tikimybė, kad ne ES gimę jaunuoliai nebaigs mokyklos, yra beveik tris kartus didesnė nei šalyje gimusių jų bendraamžių (21,6 proc., palyginti su 8,3 proc.), o 71 proc. jaunų (18–24 metų amžiaus) romų ES metė mokslus neįgiję vidurinio išsilavinimo (ES pagrindinių teisių agentūros (FRA) 2020–2021 m. apklausos duomenimis). Be to, 2022 m. ES miestuose buvo 8,6 proc. iš švietimo ir mokymo sistemos pasitraukusių asmenų, mažesniuose miesteliuose ir priemiesčiuose – 10,6 proc., kaimo vietovėse – 10 proc.¹¹⁷ Kai kuriose valstybėse narėse, pavyzdžiui, Bulgarijoje, Vengrijoje ir Ispanijoje, užfiksuota didelių mokyklos nebaigusių asmenų dalies skirtumų tarp regionų (žr. 1 diagramą 5 priede).

¹¹⁶ Žr. EDE, *European comparative data on persons with disabilities*, 2021. Didesnę mokyklos nebaigiančių neįgalųjų dalį gali lemti, be kita ko, prieinamumo trūkumas (pvz., fizinės ir architektūrinės kliūtys) ir pritaikytų programų nebuvimas.

¹¹⁷ Eurostatas [[edat_lfse_30](#)].

2.2.2 diagrama. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis toliau lėtai mažėja, o tarp valstybių narių tebėra nemažų skirtumų

Mokyklos nebaigusių asmenų (18–24 metų amžiaus) dalis, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

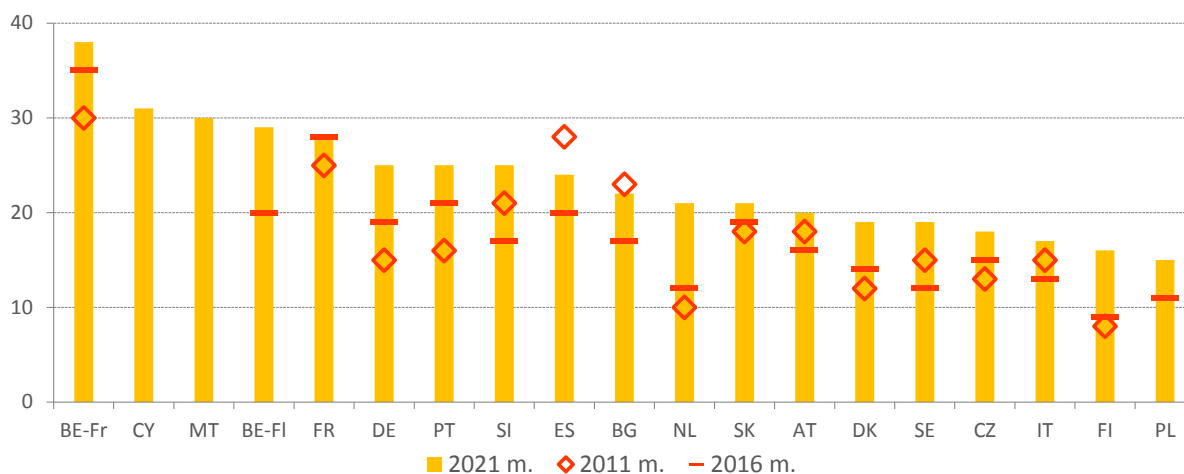

Pastaba. Koordinačių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. SK duomenų eilutė yra su pertrūkiu. SK duomenų patikimumas mažas. Šaltinis – Eurostatas [edat_lfse_14], ES darbo jėgos tyrimas.

Skaitymo gebėjimai suprastėjo visoje ES, o socialinė ir ekonominė padėtis tebėra reikšmingas rezultatus lemiantis veiksnys. 2021 m. tarptautinio skaitymo gebėjimų pažangos tyrimo (PIRLS) duomenimis¹¹⁸, ketvirtos klasės mokinių skaitymo gebėjimų prastėjimo tendencija 2016–2021 m. buvo visose valstybėse narėse, išskyrus Prancūziją – pastarojoje šalyje skaitymo gebėjimų lygis nepakito (žr. 2.2.3 diagramą). Beveik ketvirtadalis visų mokinių yra nepažangūs pagal PIRLS skalę¹¹⁹: jų dalis itin didelė Belgijos prancūzakalbėje bendruomenėje (38 proc.), Kipre (31 proc.) ir Maltoje (30 proc.). Be to, palyginti su 2016 m., daugumoje šalių ne tik padidėjo nepažangių mokinių dalis, bet ir sumažėjo labiausiai pažengusių mokinių dalis, o tai rodo sisteminės padėties blogėjimą. Šis tyrimas taip pat dar kartą patvirtino didelį socialinės ir ekonominės padėties poveikį mokymosi rezultatams. Vertinant vidutiniškai, vaikų, kurių socialinė ir ekonominė padėtis yra geresnė, rezultatų skirtumas, palyginti su kitais vaikais, buvo didelis (80 balų) ir atitiko maždaug dvejus mokymosi metus.

1.2.3 diagrama. Skaitymo gebėjimai ES suprastėjo

Ketvirtos klasės mokinių, kurių pasiekimai neviršijo žemo tarptautinio lyginamojo standarto per tarptautinį skaitymo gebėjimų pažangos tyrimą (PIRLS), dalis (proc., 2021 m.).

Pastaba. BE-Fr – Belgijos prancūzakalbė bendruomenė, BE-FI – Flandrijos bendruomenė. Įtrauktos tik tos švietimo sistemos, kurių duomenys renkami mokiniams baigus ketvirtą klasę, todėl nėra EE, EL, HR, HU, IE, LT, LU, LV ir RO duomenų. Nėra Belgijos Flandrijos bendruomenės, Kipro, Malto ir Lenkijos 2011 m. duomenų, Kipro ir Maltos 2016 m. duomenų.

Šaltinis – Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros GD skaičiavimai remiantis 2021 m. PIRLS.

¹¹⁸ Žr. Mullis, I. V. S., von Davier, M., Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, K. A., & Wry, E., *PIRLS 2021 International Results in Reading*. Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center, 2023.

¹¹⁹ PIRLS tyrime nustatyti tarptautiniais lyginamaisiais standartais vadinami keturi skaitymo gebėjimų lygiai: žemas, vidutinis, aukštas ir pažangiausias. Šiame kontekste nepažangiais vadinami mokiniai, kurių skaitymo gebėjimų lygis siekia tik žemą tarptautinį lyginamąjį standartą.

Šiomis aplinkybėmis dar didesnę riziką kokybiškam švietimui kelia mokytojų trūkumas; visoje ES labai skiriasi padėtis, susijusi su mokytojų įdarbinimu, darbo sąlygomis, karjeros perspektyvomis ir pirminiu mokytojų rengimu. Daugumoje ES valstybių narių kyla sunkumų užpildyti mokytojų darbo vietas visuose privalomojo švietimo sektoriuose, pritraukti pakankamai studentų į pedagogikos studijas ir išlaikyti naujus mokytojus, kad jie nepaliktų šios profesijos. Konkrečių mokomųjų dalykų mokytojų trūkumas taip pat nėra vienodas – ypač trūksta gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) dalykų mokytojų¹²⁰. Mokytojų trūkumą iš dalies lemia demografinės tendencijos: maždaug ketvirtadalį Europos pedagogų darbo jėgos (24,5 proc. ISCED 1–3 lygmenimis) sudaro vyresni nei 55 metų ir pensinio amžiaus sulaukę asmenys. Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Italijoje vyresnių nei 55 metų mokytojų dalis net viršija 35 proc. Daugelyje valstybių narių mokytojo profesija nėra jaunimui patrauklus karjeros pasirinkimas. Pagrindinio ugdymo pakopos mokytojų atlyginimai yra vidutiniškai 11 proc. mažesni už aukštąjį išsilavinimą įgijusių specialistų atlyginimus¹²¹. Šis darbo užmokesčio atotrūkis yra dar didesnis ikimokyklinio ugdymo bei priežiūros ir pradinio ugdymo pedagogų grupėse. Tik vienas iš penkių mokytojų valstybėse narėse, dalyvaujančiose TALIS tyrime, mano, kad visuomenė vertina mokytojų darbą, o daugelis mokytojų nurodo, kad patiria stresą darbe ir didelį darbo krūvį¹²². Nepaisant valstybių narių pastangų į mokytojų rengimo programas pritraukti daugiau studentų, keliose šalyse mažėja stojančiųjų į pirminio mokytojų rengimo studijas, o daug naujų mokytojų iš profesijos pasitraukia per pirmus penkerius metus.

¹²⁰ Žr. European Commission, *Education and Training Monitor 2023*.

¹²¹ EBPO duomenų bazė: mokytojai ir mokyklų vadovai; realūs atlyginimai. Vidurkis yra EBPO narėmis esančių ES valstybių narių vidurkis.

¹²² OECD, *TALIS 2018 Results: Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*, OECD Publishing, Paris, 2019.

Profesinių mokyklų absolventų įsidarbinimo perspektyvos paprastai yra gana geros, ypač kai jie naudojami mokymosi darbo vietoje galimybėmis. Iš mokinių ir studentų, įgyjančių vidutinio lygio išsilavinimą¹²³, 2021 m. daugiau kaip pusė (52,1 proc.) dalyvavo profesinės pakraipos mokymo programose (pagal kurias suteikiama su konkrečia profesija ar amatu susijusių įgūdžių ir žinių). Be to, atsižvelgiant į nacionalinių švietimo ir mokymo sistemų įvairovę ES, ši dalis yra nuo 17,6 proc. (Kipre) iki 70 proc. (Slovėnijoje)¹²⁴. 2022 m. 60,1 proc. neseniai profesines mokyklas baigusiu absolventų ES buvo pasinaudoję mokymosi darbo vietoje galimybėmis per savo mokymo programą. Vis dėlto tebėra didelių skirtumų tarp valstybių narių – ši dalis yra nuo daugiau kaip 90 proc. Ispanijoje, Vokietijoje ir Nyderlanduose iki mažiau nei 20 proc. Rumunijoje, Čekijoje ir Lenkijoje. Neseniai profesines mokyklas baigusiu absolventų, kurie buvo pasinaudoję galimybėmis mokytis darbo vietoje, buvo įdarbinta daug daugiau (82,5 proc. 2022 m. ES mastu) nei tų, kurie to nedarė (71,6 proc.). Nors neseniai profesines mokyklas baigusiu absolventų užimtumo lygis ES per praėjusius metus apskritai keitėsi teigiama linkme ir 2022 m. pasiekė 79,7 proc., įvairiose šalyse jis labai skiriasi – nuo 93,9 proc. Liuksemburge iki 57,7 proc. Rumunijoje.

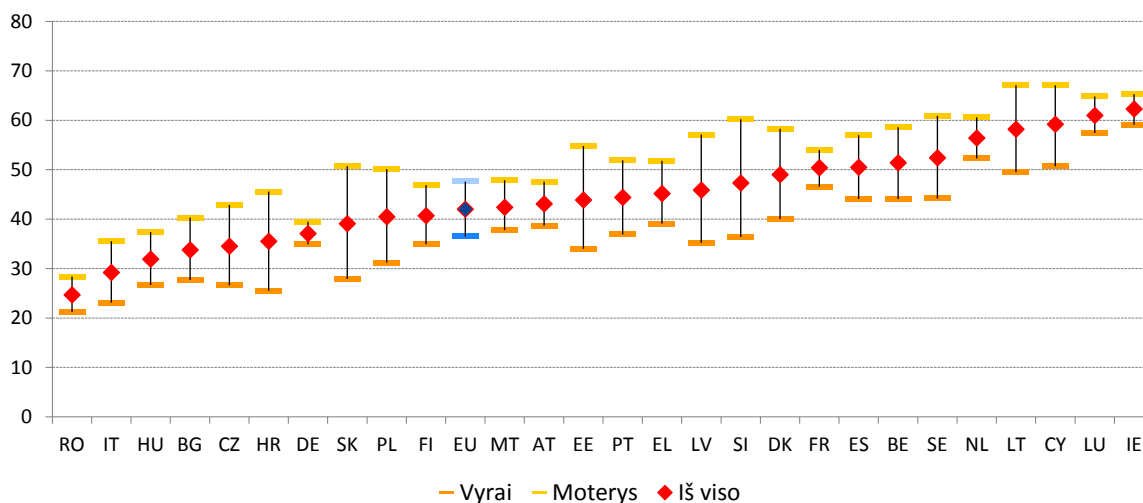
¹²³ Vidurinis ugdymas (ISCED 3 lygmuo) arba profesinis mokymas turintis vidurinį išsilavinimą (ISCED 4 lygmuo).

¹²⁴ Šioje pastraipoje remiamasi Eurostato duomenimis [educ_uoe_enra16], [tps00215], [edat_lfse_24].

Nors aukštojo išsilavinimo lygis nuolat kyla, tebėra skirtumų, be kita ko, tarp lyčių ir regionų. 2022 m. 42 proc. 25–34 metų amžiaus asmenų turėjo aukštąjį išsilavinimą, taigi jų buvo daugiau nei 2021 m. (41,2 proc.) ir 2016 m. (36,8 proc.). Jei teigiama praėjusio dešimtmečio tendencija tęsis, gali būti, kad Europos švietimo erdvės tikslas – 45 proc. – bus pasiektas iki 2030 m.¹²⁵ Nepaisant nemažos ES lygmeniu pasiektos pažangos, aukštojo išsilavinimo lygis aštuoniose ES šalyse vis dar nesiekia 40 proc. 2022 m. ši dalis Rumunijoje ir Italijoje nesiekė net 30 proc., o Airijoje ir Liuksemburge viršijo 60 proc. (žr. 2.2.4 diagramą). Be to, aukštojo mokslo kvalifikaciją įgijusių vyrų (36,5 proc.) yra mažiau nei moterų (47,6 proc.). Lyčių atotrūkis visoje ES yra nuo 4,6 iki 23,8 proc. punkto. Neįgaliųjų ir asmenų be negalios (30–34 metų amžiaus) aukštojo išsilavinimo skirtumas 2021 m. buvo 11,3 proc. punkto ir aukštąjį ar lygiavertį išsilavinimą buvo įgiję tik maždaug trečdalis neįgaliųjų¹²⁶. Be to, tebėra didelių regioninių skirtumų ir kai kuriems regionams, kuriuose aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų dalis yra mažesnė už ES vidurkį, kyla rizika atsilikti nuo dinamiškesnių regionų, kartu didėjant specialistų prieinamumo ir ekonominiam atotrūkiui¹²⁷.

2.2.4 diagrama. Aukštojo išsilavinimo lygio skirtumai tarp lyčių yra dideli

25–34 metų amžiaus asmenų, užfiksuotų per Darbo jėgos tyrimą, kurių aukščiausias įgytas išsimokslinimo lygis yra aukštasis išsilavinimas, dalis (ISCED 5–8 lygmenys, proc., 2022 m.).

Pastaba. Šalys išdėstytos bendro aukštojo išsilavinimo lygio didėjimo tvarka.
Šaltinis – Eurostatas [edat_lfse_03], ES darbo jėgos tyrimas.

¹²⁵ Žr. European Commission, *Education and Training Monitor 2023*, 2023.

¹²⁶ EDE, *European comparative data on persons with disabilities*, 2021 m. duomenys.

¹²⁷ Išsamiau žr. *Europos Komisijos komunikatą „Specialistų potencialo išnaudojimas Europos regionuose“ (COM(2023) 32 final)*.

Vis didesnė dalis aukštąjį mokslą baigusių absolventų yra mobilūs arba gyvena užsienyje, o kai kurios valstybės narės yra daugiausiai siunčiančiosios šalys¹²⁸. Tarp valstybių narių yra didelių skirtumų, susijusių su tuo, kiek absolventų gyvena užsienyje ir kiek absolventų atvyksta į šalį iš kitų ES šalių. Absolventų, mobilių laipsnio įgijimo tikslais (t. y. studentų, vidurinį išsilavinimą įgijusių ne savo studijų ES valstybėje narėje, o kitur), vidurkis nuo 2017 iki 2021 m. 27 šalių Europos Sąjungoje padidėjo nuo 4,4 iki 4,8 proc., o užsienyje gyvenančių absolventų dalis, išreikšta visų siunčiančiosios šalies absolventų procentine dalimi, padidėjo nuo 3,4 proc. 2007 m. iki 5,3 proc. 2022 m.¹²⁹ 2022 m. dešimt ES šalių buvo daugiausiai siunčiančiosios, o kitos devynios valstybės narės – daugiausiai priimančiosios šalys. Didžiausias santykinis neigiamas grynasis studentų migracijos balansas užfiksuotas (iš tų šalių, kurių duomenys prieinami) Kroatijoje, Lietuvoje, Estijoje, Vengrijoje ir Portugalijoje, o didžiausias teigiamas grynasis balansas – Austrijoje, Airijoje ir Belgijoje.

Siekiant remti konkurencingumą, skatinti kokybišką užimtumą ir išsaugoti ES socialinį modelį reikia nuosekliais veiksmais toliau tobulinti darbo jėgos įgūdžius, atsižvelgiant ir į žaliąją bei skaitmeninę pertvarką. Šiomis aplinkybėmis gerai funkcionuojančios ir veiksmingos švietimo ir mokymo sistemos atlieka pagrindinį vaidmenį suteikiant jaunimui įgūdžių, atitinkančių darbo rinkos poreikius, o aktyvus dalyvavimas suaugusiųjų mokymosi veikloje yra itin svarbus siekiant užtikrinti, kad darbo jėgos įgūdžiai būtų nuolat atnaujinami. Pagal pagrindinį suaugusių mokymosi tikslą iki 2030 m. turi būti pasiekta, kad ES kasmet bent 60 proc. suaugusiųjų dalyvautų mokymosi veikloje.

¹²⁸ EUROFOUND, *The role of human capital inequalities in cohesion and convergence*, 2024 (dar nepaskelbta).

¹²⁹ BG, CY, LU, LV, MT, PL, RO ir SK duomenų nėra.

Šis ES tikslas ir susiję nacionaliniai tikslai apibrėžiami pagal dalyvavimą mokymosi veikloje (išskyrus mokymą darbo vietoje) per pastaruosius 12 mėnesių, kad būtų geriau perteikta reali tęstinio mokymo, dažniausiai vykdomo per trumpus tikslinius kursus, padėtis. Naujausi prieinami suaugusiųjų švietimo tyrimo (SŠT) duomenys rodo vidutinišką (37,4 proc.) suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje lygį ES (2016 m.), kur kas mažesnę nei 2030 m. tikslas (žr. 1.3 skirsnį). Šiuo atžvilgiu 2022 m. birželio mėn. Tarybos rekomendacijoje dėl individualių mokymosi sąskaitų išdėstyta, kaip valstybės narės gali veiksmingai derinti finansinę ir nefinansinę paramą, kad visi suaugusieji per visą profesinį gyvenimą galėtų tobulinti savo įgūdžius¹³⁰. Be to, mikrokredencialai teikia didelių galimybių greitai ir tikslingai kelti darbuotojų ir darbo ieškančių asmenų kvalifikaciją ar juos perkvalifikuoti, atsižvelgiant ir į įgūdžių trūkumą (žr. 2022 m. birželio mėn. Tarybos rekomendaciją dėl europinio požiūrio į mikrokredencialus)¹³¹. Remiantis 2020 m. Europos įgūdžių darbotvarke, Europos įgūdžių metais siekiama skatinti keisti požiūrį, kad kvalifikacijos kėlimas ir perkvalifikavimas vyktų visą gyvenimą, padedant žmonėms įgyti kokybiškoms darbo vietoms reikalingų įgūdžių ir pasinaudoti daugybe žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos teikiamų galimybių¹³².

¹³⁰ Daugiau informacijos žr.: [2022 m. birželio 16 d. TARYBOS REKOMENDACIJAS dėl individualių mokymosi sąskaitų](#), 2022/C 243/03.

¹³¹ Daugiau informacijos žr.: [2022 m. birželio 16 d. TARYBOS REKOMENDACIJA dėl europinio požiūrio į mikrokredencialus mokymuisi visą gyvenimą ir įsidarbinamumui skatinti](#), 2022/C 243/02.

¹³² Europos Komisijos komunikatas „[Europos įgūdžių darbotvarkė](#)“, kuria siekiama tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo“, COM(2020) 274 final; Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos įgūdžių metų.

Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas yra paplitęs įvairiose profesinėse srityse ir apima įvairius kvalifikacijos lygius; jį lemia ne tik didelė darbo jėgos paklausa, bet ir kai kurie labiau struktūrinio pobūdžio veiksniai, tokie kaip demografinės tendencijos. Plačiai išsigalėjusį darbo jėgos trūkumą lemia didelė darbo jėgos paklausa, nepaisant ekonomikos sulėtėjimo pastaruosiu metu, tačiau prie to gali prisidėti ir darbo jėgos mažėjimas dėl demografinės kaitos. Nors visuomenės senėjimo poveikį iki šiol atsverė aktyvesnis dalyvavimas darbo rinkoje, prognozuojama, kad ateinančiais dešimtmečiais ES darbo jėgos mažės. Tuo pat metu darbo jėgos trūkumas kai kuriuose sektoriuose ir profesijose yra susijęs ir su naujomis darbo vietomis, kuriamomis vykstant žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai, ir su reikšmingu darbo jėgos įgūdžių trūkumu bei neatitiktimi, atsižvelgiant ir į naujus įgūdžių reikalavimus. Galiausiai, stygius tam tikrais atvejais siejasi ir su prastomis darbo sąlygomis, ypač tokiuose sektoriuose kaip sveikatos priežiūra, stacionarioji globa ir transportas¹³³. Darbo rinkoje šiuo metu nepakankamai atstovaujamų grupių (kaip antai moterų, jaunimo, vyresnio amžiaus darbuotojų, migrantų kilmės asmenų ar romų) sėkmingos integracijos į darbo rinką skatinimas galėtų padėti atsverti demografinės kaitos poveikį darbo jėgos pasiūlai¹³⁴. Teikiant tinkamą kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo galimybių, labai svarbu padėti jiems įgyti darbo rinkos poreikius atitinkančius įgūdžius bei gebėjimus ir sėkmingai jais naudotis, kad būtų veiksmingai realizuotas šių asmenų potencialas. Siekiant paaiškinti stygių, pavyzdžiui, STEM ir sveikatos priežiūros profesinėse srityse, reikšmės turi konkrečiam darbui reikalingų įgūdžių pasiūlos ribotumas¹³⁵. Darbo sąlygų gerinimas padėtų pritraukti ir išlaikyti darbuotojus tam tikruose sektoriuose ir profesijose, kur esama stygiaus. Be to, judumo Europos Sąjungoje skatinimas ir kvalifikuotų darbuotojų pritraukimas iš trečiųjų valstybių, užtikrinant pagarbą darbo ir socialinėms teisėms ir šių teisių įgyvendinimą ir nukreipiant teisėtą migracijos srautus link profesijų, kurioms trūksta darbuotojų, o kartu darniai išnaudojant pačios Sąjungos specialistų potencialą, gali padėti spręsti ir darbo jėgos trūkumo, ir įgūdžių trūkumo problemas¹³⁶.

¹³³ European Commission, *Addressing labour shortages and skills gaps in the EU, Employment and Social Developments in Europe (ESDE)*, Annual review. Publications Office of the European Union, 2023.

¹³⁴ Žr. Komisijos komunikatą „Demografiniai pokyčiai Europoje. Veiksmų rinkinys“, COM(2023) 577 final.

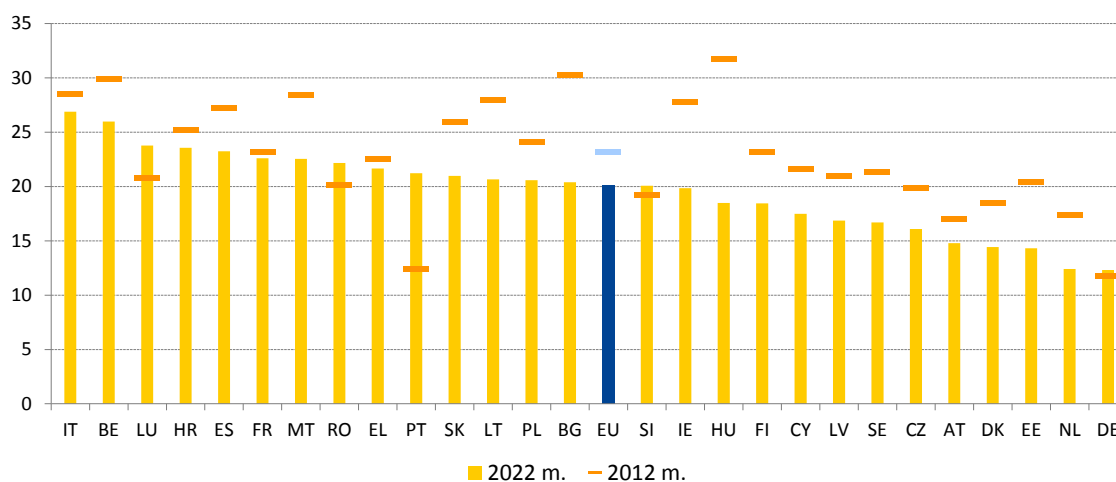
¹³⁵ European Commission, *Employment and Social Developments in Europe 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

¹³⁶ Visų pirma pasitelkiant ES specialistų rezervą, kuris sukurtas kaip 2023 m. lapkričio 15 d. Komisijos priimto įgūdžių ir specialistų judumo priemonių rinkinio dalis.

Makroekonominio lygmeniu įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktis ES per praėjusį dešimtmetį mažėjo¹³⁷. Nuo 2012 m. neatitiktis mažėja daugumoje ES valstybių narių (žr. 2.2.5 diagramą). Šį mažėjimą daugiausiai lemia didėjantis išsilavinimo lygis valstybėse narėse, daugumoje iš jų didėjant darbo vietų, kurioms būtinas bent vidurinis išsilavinimas, daliai. Tai taip pat (kiek mažiau) atspindi žemos, vidutinės ir aukštos kvalifikacijos asmenų grupių užimtumo rezultatų skirtumo mažėjimą. Vis dėlto Italijoje, Belgijoje, Liuksemburge, Kroatijoje ir Ispanijoje įgūdžių neatitiktis makroekonominio lygmeniu tebėra palyginti didelė. Suaugusiųjų mokymosi stiprinimas galėtų padėti mažinti įgūdžių neatitiktį, nes būtų geriau suderinta įgūdžių pasiūla ir paklausa.

2.2.5 diagrama. Įgūdžių neatitiktis makroekonominio lygmeniu per praėjusį dešimtmetį sumažėjo

Skirtingo lygio išsilavinimą turinčių darbuotojų užimtumo lygio santykinė dispersija, įvertinus pagal kiekvienos grupės užimamą dalį visoje darbingo amžiaus (20–64 metų) populiacijoje.

Pastaba. Šis rodiklis rodo, kad žemos ir vidutinės kvalifikacijos asmenims, palyginti su aukštos kvalifikacijos asmenimis, patekti į darbo rinką yra santykinai sunkiau.

Šaltinis – Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD skaičiavimai, pagrįsti Eurostato duomenimis [[lfsg_egaed](#); [lfsg_pgaed](#); [lfsg_agaed](#)], ES darbo jėgos tyrimas.

¹³⁷ Įgūdžių neatitiktis makroekonominio lygmeniu atsiranda tada, kai įgūdžių pasiskirstymas prieinamos darbo jėgos ir įdarbintų darbuotojų grupėse yra skirtingas.

Įgūdžių trūkumas gali trukdyti ekonomikai augti ir, jei ši problema nebus tinkamai sprendžiama, gali sulėtėti žilioji ir skaitmeninė pertvarka. 2021 m. daugiau kaip 60 proc. ES įmonių, įdarbinusių ar bandžusių įdarbinti IRT specialistus, susidūrė su sunkumais užpildyti tokias laisvas darbo vietas¹³⁸. Tarp pagrindinių sunkumų buvo dažnai minimas tinkamą išsilavinimą turinčių, tinkamai parengtų ar tinkamos darbo patirties turinčių kandidatų trūkumas. 2023 m. atliktas su Europos įgūdžių metais susijęs tyrimas išryškino paplitusį įgūdžių trūkumą mažosiose ir vidutinėse įmonėse: rasti reikiamų įgūdžių turinčių darbuotojų 78 proc. jų labai sunku (52 proc.) arba vidutiniškai sunku (26 proc.)¹³⁹. Maždaug du trečdaliai (63 proc.) (o septyniose valstybėse narėse – net maždaug trys ketvirtadaliai) MVĮ manė, kad įgūdžių trūkumas varžo jų verslo veiklą apskritai. Beveik pusėje jų (45 proc.) tai buvo susiję visų pirma su skaitmeninių technologijų naudojimu, o 39 proc. MVĮ problemų kėlė jų veiklos žalinimo galimybių ribotumas. Savo ruožtu 63 proc. suaugusių darbuotojų teigė, kad jiems reikia toliau tobulinti savo žinias ir įgūdžius, kad savo darbą galėtų atlikti geriau, o 52 proc. pripažino poreikį tobulinti savo skaitmeninius įgūdžius¹⁴⁰.

¹³⁸ Eurostatas [[isoc_ske_itcrs](#)].

¹³⁹ „Eurobarometro“ tyrimas Nr. 529 *Įgūdžių trūkumas, įdarbinimo ir darbuotojų išlaikymo strategijos mažosiose ir vidutinėse įmonėse*, 2023.

¹⁴⁰ CEDEFOP antrasis Europos įgūdžių ir darbo vietų tyrimas, 2021.

2 intarpas. Sąžiningam perėjimui prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos reikalingu įgūdžių ir gebėjimų skatinimas

Toliau ugdant žaliajai pertvarkai reikalingus įgūdžius ir gebėjimus prisidedama prie didesnio inovacinio pajėgumo, konkurencingumo ir tvaraus bei integracinio augimo. Taip remiamas Europos socialinių teisių ramsčio 1 principo (švietimas, mokymas ir mokymasis visą gyvenimą), 3 principo (lygios galimybės) ir 4 principo (aktyvi parama užimtumui) įgyvendinimas. Perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos siekiant kovoti su klimato kaita ir naudotis žaliųjų technologijų ir pramonės plėtros teikiamomis galimybėmis paskatins esminę pertvarką įvairiuose sektoriuose. Bus sukurta naujų darbo vietų, kai kurios darbo vietos bus pakeistos naujomis, o kitos pasikeis iš esmės. ES ekonomikos žalinimas pagal Europos žaliąjį kursą teikia svarbių kokybiško užimtumo galimybių – iki 2030 m. galėtų būti sukurta maždaug milijonas darbo vietų, o iki 2050 m. galbūt dar daugiau, tačiau tam reikia pakankamos paramos ir tinkamos gretutinės politikos¹⁴¹. Pagal [Žaliojo kurso pramonės planą](#) įgūdžiai nurodyti kaip vienas iš konkurencingos nulinio ŠESD balanso pramonės ramsčių ir veiksnys, skatinantis greitą perėjimą prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Be to, pagal Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą bus stiprinami nulinio ŠESD balanso technologijoms reikalingi įgūdžiai, rengiant tam skirtas mokymo programas nulinio ŠESD balanso pramonės akademijose. Remiantis [Europos įgūdžių darbotvarke](#), pagal Įgūdžių paketą siekiama sutelkti viešąsias bei privačiąsias organizacijas ir jos skatinamos priimti konkrečius įsipareigojimus dėl suaugusiųjų kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo. [Europos įgūdžių metai](#) teikia naują postūmį kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo pastangoms ir jų tikslas yra suderinti asmenų siekius ir turimus įgūdžius su darbo galimybėmis, ypač per žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Be to, kartu su profesiniais žaliaisiais įgūdžiais kiekvienas asmuo turės lavinti tvarumo gebėjimus mąstyti, planuoti ir veikti atsižvelgiant į aplinkos tvarumą, kad visa visuomenė galėtų prisidėti prie žaliosios pertvarkos. Šiuo atžvilgiu švietimo ir mokymo programos gali būti grindžiamos Europos darnaus vystymosi kompetencijos programa „GreenComp“, kurią sudaro dvylika tvarumo gebėjimų.

¹⁴¹ Žr. European Commission, Murauskaite-Bull, I., Scapolo, F., Muench, S., et al., *The future of jobs is green*, 2021.

Didinant pastangas mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, žaliajai pertvarkai būtini įgūdžiai tampa vis reikalingesni įvairiuose sektoriuose ir darbo vietose. Pagal Europos įgūdžių, gebėjimų, kvalifikacijos ir profesijų klasifikatorių (ESCO) ES yra beveik 300 profesinių profilių, kuriems reikalingas bent vienas „žaliuoju“ laikomas įgūdis¹⁴². 2022 m. visose ES valstybėse narėse trūko darbuotojų profesijoms, kuriose reikalingi žaliosios pertvarkos įgūdžiai, nors buvo nemažų skirtumų tarp šalių (profesijų, kurioms trūko darbuotojų, skaičius buvo nuo 108 iki 3, atitinkamai Nyderlanduose ir Graikijoje)¹⁴³. Stygius plačiai užfiksuotas statybos ir pramoninės gamybos sektoriuose, per žaliają pertvarką atliekančiuose pagrindinį vaidmenį. Daugiau kaip dviejuose trečdaliuose valstybių narių nustatytas mūrininkų, dailidžių ir stalių arba santechnikų ir montuotojų trūkumas. Labai trūksta darbuotojų ir kitose profesijose, susijusiose su atsinaujinančiųjų išteklių energijos vertės grandinėmis, plėtra ar logistika, kaip antai sunkvežimių vairuotojų (septyniolikoje valstybių narių) ar elektros inžinerijos technikų (dvylikoje valstybių narių). Siekiant įgyvendinti poveikio klimatui neutralumo ir aplinkos tvarumo tikslus, labai svarbu spręsti šias darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemas¹⁴⁴.

Valstybės narės imasi priemonių įvairiose politikos srityse, siekdamos skatinti ugdyti žaliajai pertvarkai reikalingus įgūdžius ir gebėjimus. Kai kurios valstybės narės, pavyzdžiui, **Suomija, Danija ir Graikija**, atnaujiną savo nacionalines įgūdžių ir finansavimo strategijas, kad žaliajai ekonomikai reikalingiems įgūdžiams būtų teikiama pirmenybė. **Prancūzija** pranešė taikysianti priemones, pagal kurias tvarumo gebėjimus įgijimas taps horizontaliuoju prioritetu pagal visus privalomojo švietimo mokomuosius dalykus; priemonės apims tvarumo gebėjimų vertinimo ir plėtotos sistemą, pagrįstą programa „GreenComp“. **Slovakijoje** pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą atnaujinamos švietimo ir mokymo programos siekiant taip pat skatinti įgyti darbo rinkos poreikius atitinkančius žaliuosius įgūdžius; **Rumunijoje** profesinėms mokykloms bus teikiama parama modernizuoti jų mokymo programas ir bus atnaujinta daugiau kaip dešimt profesinių standartų, įtrauktų į profesinio mokymo sistemoje įgyjamų profesijų sąrašą. Tai taip pat apima tęstinį mokytojų ir instruktorių profesinį tobulėjimą ir klasių, mokymo centrų bei mokymosi darbo vietoje aplinkos modernizavimą pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Be kita ko, **Ispanija ir Danija** pritaikė savo aktyvią darbo rinkos politiką, kad darbo ieškantiems asmenims būtų lengviau rasti galimybių žaliojoje ekonomikoje. Be to, kelios šalys, pavyzdžiui, **Prancūzija, Malta ir Švedija**, vysto arba atnaujiną savo su įgūdžiais susijusios informacijos rinkimo sistemas, kad būtų nustatomi arba iš anksto numatomi konkretūs žaliajai pertvarkai reikalingi įgūdžiai. Paprastai tai apima glaudų bendradarbiavimą su pramonės atstovais, socialiniais partneriais ir valstybinėmis užimtumo tarnybomis, taip pat regioniniu ar vietos lygmeniu. **Portugalija** įsteigė specialų Energetikos pertvarkos mokymo centrą, kurio paskirtis – skatinti rengti mokymo trajektorijas ir padėti darbuotojams jose dalyvauti, kad jie įgytų kvalifikaciją energetikos pertvarkos ir klimato politikos veiksmų srityse, pvz., atsinaujinančiųjų išteklių energijos, energijos vartojimo efektyvumo ir darnaus judumo srityse.

¹⁴² [European Classification of Occupations, Skills, and Competences Taxonomy \(ESCO\)](#), Cedefop, 2012.

¹⁴³ Pagal šią ataskaitą: European Labour Authority, *EURES Report on labour shortages and surpluses* 2022, 2023.

¹⁴⁴ Žr. European Commission, *Employment and Social Developments in Europe 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

Šiomis aplinkybėmis reikia dėti daug papildomų pastangų tobulinti gyventojų, visų pirma žemos kvalifikacijos ar vyresnio amžiaus asmenų ir ne ES piliečių, skaitmeninius įgūdžius. ES 2021 m. 60–70 proc. darbuotojų darbe naudojosi skaitmeninėmis priemonėmis, kurioms naudoti reikalingi bazinio ar vidutinio lygio skaitmeniniai įgūdžiai¹⁴⁵. Tačiau tik 53,9 proc. suaugusių (16–74 metų amžiaus) Europos gyventojų turėjo bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, taigi tebebuvo dar labai toli iki 80 proc. tikslo, kurį reikia pasiekti iki 2030 m., kaip nustatyta Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane ir pagal skaitmeninio dešimtmečio skaitmeninės politikos kelrodį¹⁴⁶. Rumunijoje ir Bulgarijoje bent bazinius skaitmeninius įgūdžius 2021 m. turėjo mažiau nei trečdalis suaugusių gyventojų – šiose dviejose šalyse ir Lenkijoje šiuo atžvilgiu padėtis buvo kritinė (žr. 2.2.6 diagramą). Be to, padėtį Italijoje, Vokietijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Slovėnijoje ir Kipre reikia stebėti, nes skaitmeninių įgūdžių lygis šiose šalyse kur kas žemesnis už ES vidurkį. Tuo pat metu Nyderlanduose, Suomijoje, Airijoje ir Danijoje, kaip geriausių rezultatų pasiekusiose šalyse, bent bazinius skaitmeninius įgūdžius jau turi beveik 80 proc. suaugusių gyventojų. Taip pat yra nemažų skirtumų tarp įvairių gyventojų grupių. ES bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turėjo 71 proc. jaunimo (16–29 metų amžiaus), tačiau tik 34,6 proc. vyresnio (55–74 metų) amžiaus gyventojų. Bedarbių ir ekonomiškai neaktyvių asmenų bazinių skaitmeninių įgūdžių lygis (atitinkamai 45 ir 33 proc.) taip pat atsiliko nuo kitų gyventojų. Galiausiai, tais pačiais metais ne ES piliečių, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis (41,8 proc.) buvo kur kas mažesnė.

2.2.6 diagrama. Matomi dideli suaugusiųjų skaitmeninių įgūdžių skirtumai tarp šalių

Gyventojų (16–74 metų amžiaus), turinčių bazinio ar aukštesnio lygio bendrus skaitmeninius įgūdžius, dalis, 2021 m. lygis (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Asmenų, turinčių bazinio ar aukštesnio lygio bendrus skaitmeninius įgūdžius, dalis

Pastaba. Paaiškinimas pateiktas priede. Dėl didelių rodiklio apibrėžties pakeitimų, padarytų 2021 m., vertinant šį rodiklį išimties tvarka naudojami tik lygiai (darant prielaidą, kad pokyčių nėra visų valstybių narių, taip pat ir ES vidurkio, atveju).

Šaltinis – Eurostatas [tepsr_sp410].

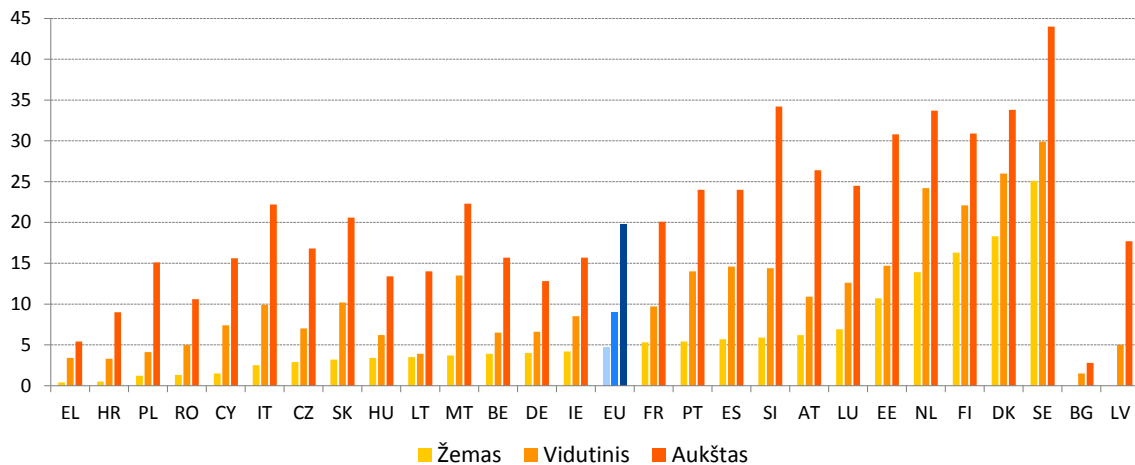
¹⁴⁵ Cedefop, *Setting Europe on course for a human digital transition: new evidence from Cedefop's second European skills and jobs survey*. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series; No 123, 2022.

¹⁴⁶ Skaitmeninis dešimtmetis yra Europos Komisijos į ateitį orientuota strateginė vizija, kaip iki 2030 m. plėtoti skaitmeninę ekonomiką ir pertvarkyti Europos verslą. Europos Komisija šį planą pristatė 2021 m. kovo mėn. Be skaitmeninių įgūdžių tikslo, jame taip pat nustatytas tikslas iki 2030 m., kad būtų 20 mln. IRT specialistų (2021 m. jų buvo apie 9 mln.).

Imantis politikos veiksmų, kuriais siekiama didinti dalyvavimą suaugusiųjų mokymosi veikloje, reikia ypač daug dėmesio skirti žemo išsilavinimo asmenims. Asmenys, turintys ne aukštesnį kaip pagrindinį išsilavinimą, sudaro 20,5 proc. 25–64 metų amžiaus ES gyventojų ir didelę jaunimo (25–34 metų amžiaus) dalį (15,1 proc.). 2022 m. suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje per pastarąsias keturias savaites lygis, palyginti su žemos kvalifikacijos asmenimis (4,7 proc.), buvo daugiau kaip keturis kartus didesnis aukštos kvalifikacijos asmenų grupėje (19,8 proc.) ir beveik du kartus didesnis vidutinės kvalifikacijos asmenų grupėje (9 proc.) (žr. 2.2.7 diagramą.). Vis dėlto šio atotrūkio dydis įvairiose šalyse skiriasi – nuo mažiau nei du kartus didesnio atotrūkio tokiose šalyse kaip Švedija, Danija ir Suomija iki daugiau kaip dešimt kartų didesnio atotrūkio tokiose šalyse kaip Graikija, Kroatija ir Lenkija. Atsižvelgiant į plačiai įsigalėjusį darbo jėgos bei įgūdžių trūkumą ir siekiant remti integracinį ir tvarų augimą, labai svarbu didinti visų gyventojų ir ypač žemos kvalifikacijos asmenų dalyvavimą suaugusiųjų mokymosi veikloje. Neseniai per Europos įgūdžių metus priimtame įgūdžių tobulinimo kryptų vertinimo dokumentų rinkinyje pabrėžiamas poreikis žemos kvalifikacijos suaugusiesiems toliau teikti galimybių tobulinti pagrindinius įgūdžius ar įgyti daugiau įvairių įgūdžių, svarbių norint aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime ir darbo rinkoje¹⁴⁷.

2.2.7 diagrama. Dalyvavimas suaugusiųjų mokymosi veikloje labai priklauso nuo įgyto išsilavinimo

Suaugusiųjų (25–64 metų amžiaus) dalyvavimas mokymosi veikloje per pastarąsias keturias savaites 2022 m. pagal išsilavinimo lygį (žemas, vidutinis ar aukštas)

Pastabos. BG ir LV duomenų apie žemos kvalifikacijos asmenis nėra. LU duomenų patikimumas mažas. SK duomenų eilutė yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [trng_lfse_03], ES darbo jėgos tyrimas.

¹⁴⁷ Įgūdžių tobulinimo kryptų vertinimo dokumentų rinkinys priimtas 2023 m. liepos mėn., jame įvertinti veiksmai, kurių imtasi atsižvelgiant į Tarybos rekomendaciją dėl įgūdžių tobulinimo kryptų.

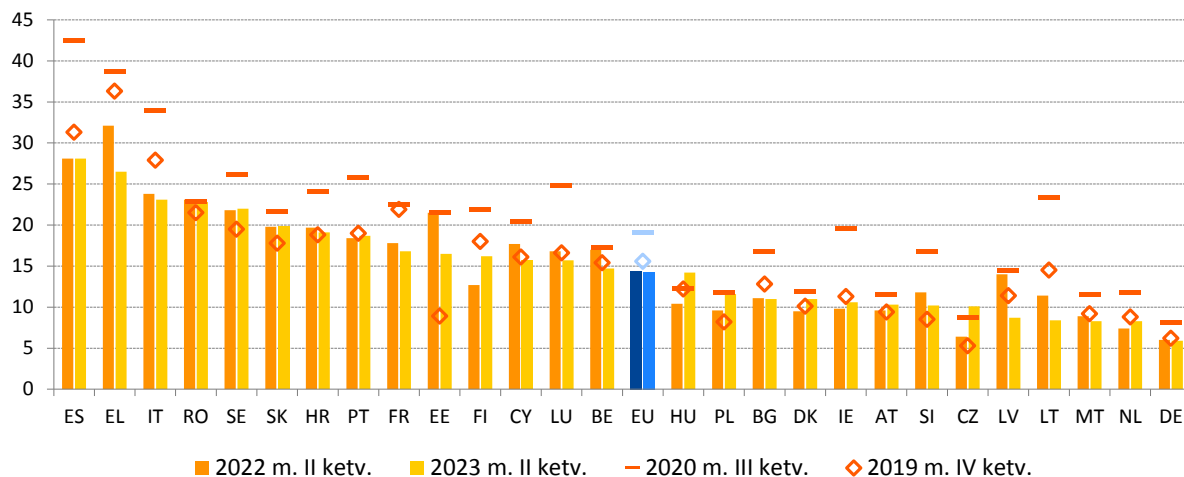
Suaugusiųjų mokymas daugiausia vyksta neformalioje aplinkoje. 2022 m. trys iš keturių suaugusiųjų ES, per pastarąsias keturias savaites dalyvavusių mokymosi veikloje, tai darė neformaliai, t. y. tai buvo struktūrizuotas mokymasis ne įprastinėse formaliojo švietimo įstaigose. Tai daugiausia trumpi mokymo kursai įmonėse ar specializuotuose centruose. Dvidešimtyje valstybių narių neformaliojo mokymosi dalis viršijo 80 proc., kitose penkiose valstybėse narėse ji buvo du trečdaliai arba mažesnė. Tik Bulgarijoje ir Graikijoje neformalusis mokymasis sudarė mažiau nei pusę visos mokymosi veiklos¹⁴⁸.

Jaunimo nedarbo lygis, sumažėjęs atsigaunant ekonomikai po COVID-19 pandemijos, stabilizavosi ir yra žemesnis už anksčiau užfiksuotą lygį, nors daugelyje valstybių narių tebėra gana aukštas. ES jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis, 2020 m. III ketv. buvęs didžiausias (19,1 proc.) ir nuo tada sumažėjęs iki prieškrizinio 14,4 proc. lygio 2022 m. II ketv., 2023 m. II ketv. iš esmės liko toks pat (žr. 2.2.8 diagramą). Palyginti su padėtimi 2022 m. II ketv., jaunimo nedarbo lygis sumažėjo penkiolikoje valstybių narių, visų pirma, daugiau kaip 5 proc. punktais Graikijoje, Estijoje ir Latvijoje, tačiau reikšmingai padidėjo Vengrijoje (3,8 proc. punkto), Čekijoje (3,7 proc. punkto) ir Suomijoje (3,5 proc. punkto). Jaunimo nedarbas tebėra beveik tris kartus didesnis už visų ES darbingo amžiaus gyventojų nedarbą. Jo lygis yra nuo daugiau kaip 20 proc. Ispanijoje, Graikijoje, Italijoje, Rumunijoje ir Švedijoje iki žemiausio lygio – 5,9 proc. – Vokietijoje. Reikia nuoseklių pastangų įveikti struktūrines problemas, trukdančias jaunimui grįžti į darbo rinką, visų pirma atsižvelgiant į plačiai įsigalėjusį darbo jėgos ir įgūdžių trūkumą, ir kovoti su galimu ilgalaikiu neigiamu poveikiu jaunimo karjeros perspektyvoms.

¹⁴⁸ Eurostatas [[trng_lfs_09](#)], ES darbo jėgos tyrimas.

2.2.8 diagrama. Jaunimo nedarbo padėtis pagerėjo sparčiai atsigaunant ekonomikai, tačiau kai kuriose valstybėse narėse padėtis tebėra sudėtinga

Jaunimo nedarbo lygis (15–24 metų amžiaus grupėje, ekonomiškai aktyvių gyventojų proc.) 2019 m. IV ketv. (prieš krizę), 2020 m. III ketv. (krizės įkarštyje) ir 2022 m. II ketv. (po krizės), taip pat 2023 m. II ketv.

Pastabos. Pagal sezoną pakoreguoti duomenys. EE, HR, LU, MT ir SI 2019 m. IV ketv. ir 2020 m. III ketv., taip pat LU, MT ir SI 2022 m. II ketv. ir 2023 m. II ketv. duomenų patikimumas mažas. Apibrėžtis skiriasi FR ir ES 2022 m. II ketv. ir 2023 m. II ketv.

Šaltinis – Eurostatas [une_rt_q], ES darbo jėgos tyrimas.

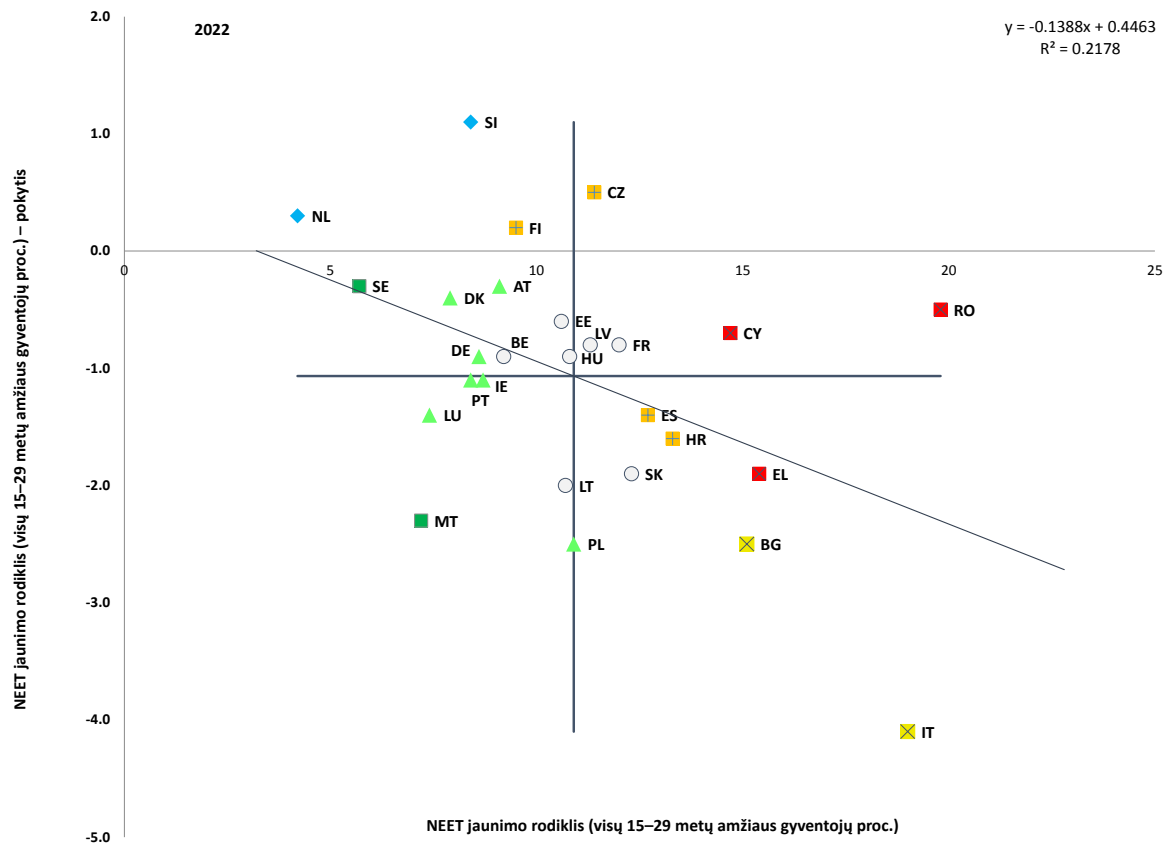
Atsigaunant po COVID-19 krizės, nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis labai sumažėjo ir nesiekia priešpandeminio lygio, tačiau problemų tebėra. Smarkiai išaugęs per COVID-19 krizę (2020 m. jis siekė 13,9 proc.), NEET jaunimo (15–29 metų amžiaus) rodiklis ES toliau mažėjo nuo 13,1 proc. 2021 m. iki 11,7 proc. 2022 m. Rumunijoje (kurioje šis rodiklis yra didžiausias – 19,8 proc.), Graikijoje ir Kipre dėl NEET jaunimo vis dėlto padėtis yra kritinė – šis rodiklis yra aukštas ilgą laiką ir kai kur pagerėjo nepakankamai (žr. 2.2.9 diagramą). Kroatijoje, Ispanijoje, Čekijoje ir Suomijoje padėtį reikia stebėti. Geriausių rezultatų pasiekusios šalys ES yra Malta ir Švedija – jose šio rodiklio lygis yra žemas ir padėtis dar labiau pagerėjo. Daugumoje valstybių narių taip pat galima įžvelgti regioninių NEET rodiklio skirtumų (žr. 2 diagramą 5 priede). Nors bedarbių NEET rodiklis labai pagerėjo, t. y. nuo 2021 m. sumažėjo 0,7 proc. punkto iki 4,3 proc. 2022 m. ir dabar yra kur kas mažesnis už prieškrizinį lygį (4,9 proc. 2019 m.)¹⁴⁹, didesnė NEET jaunimo dalis (2022 m. ji buvo 7,4 proc., mažesnė nei 2019 m. (7,8 proc.)) ir toliau nepriklauso darbo jėgai, kaip išsamiau aprašyta tam skirtame 3 intarpe¹⁵⁰. Siekiant iki 2030 m. įgyvendinti Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano užmojį – pasiekti 9 proc. NEET lygį, reikia toliau dėti pastangas remiantis tuo, kad pastaruoju metu padėtis pagerėjo.

¹⁴⁹ Eurostatas [[edat_lfse_20](#)].

¹⁵⁰ Žr. European Commission, *Employment and Social Developments in Europe 2022*, Publications Office of the European Union, 2022.

2.2.9 diagrama. NEET jaunimo rodiklis labai sumažėjo, tačiau problemų tebėra

NEET jaunimo (15–29 metų amžiaus grupės) rodiklis, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

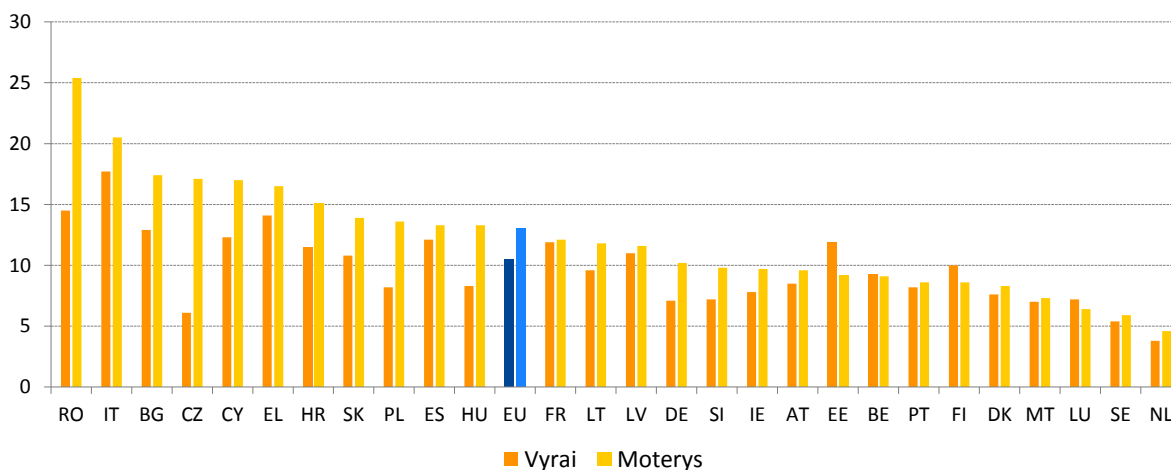

Pastaba. Koordinatinių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. Apibrėžtis skiriasi ES ir FR.

Šaltinis – Eurostatas [[lfsi_neet_a](#)], ES darbo jėgos tyrimas.

NEET jaunimo grupėje yra daugiau moterų ir migrantų kilmės asmenų. Nors nesimokančių, nedirbančių ir mokymuose nedalyvaujančių moterų dalis ES (13 proc.) nuo 2021 iki 2022 m. sumažėjo, ji tebebuvo 2,5 proc. punkto didesnė nei vyrų (10,5 proc.) (žr. 2.2.10 diagramą). Šis atotrūkis buvo didesnis nei 10 proc. punktų Čekijoje ir Rumunijoje. Tik Estijoje, Suomijoje, Liuksemburge ir Belgijoje vyrų NEET rodiklis buvo didesnis nei moterų. NEET vyrų ekonominis neaktyvumas buvo tik šiek tiek dažnesnis, palyginti su nedarbu (5,7 proc., palyginti su 4,8 proc.), tačiau ekonomiškai neaktyvių NEET moterų dalis buvo kur kas didesnė (9,2 proc., palyginti su 3,8 proc.). Galiausiai, 2022 m. kur kas didesnė ne ES gimusių jaunuolių (ypač moterų) dalis priklausė NEET grupei, palyginti su šalyje gimusiais asmenimis. Pagal sustiprintą Jaunimo garantijų iniciatyvą galima tikslingai remti NEET jaunuolius, kad jiems tapus bedarbiais ar baigus formalųjį mokymąsi būtų per keturis mėnesius pateiktas kokybiškas pasiūlymas dirbti, toliau mokytis, dalyvauti pameistrystės programose arba stažuotis¹⁵¹. Papildomai pagal iniciatyvą ALMA (angl. *Aim, Learn, Master, Achieve* – siekti, mokytis, išmokti, pasiekti) palankių sąlygų neturintiems NEET jaunuoliams padedama įgyti profesinės patirties užsienyje ir tai apima intensyvią mokymą pagal jų poreikius jų kilmės šalyje parengiamuoju etapu, taip pat tolesnę paramą įsidarbinti arba toliau mokytis kilmės šalyje paskesniu etapu po buvimo užsienyje¹⁵².

2.2.10 diagrama. Nors NEET grupėje atotrūkis tarp lyčių apskritai mažėja, jis tebėra didelis
Moterų ir vyrų NEET rodikliai (15–29 metų amžiaus grupėje, proc., 2022 m.)

Pastaba. Apibrėžtis skiriasi ES ir FR.

Šaltinis – Eurostatas [[lfsi_neet_a](#)], ES darbo jėgos tyrimas.

¹⁵¹ 2020 m. spalio 30 d. Tarybos rekomendacija „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“, kuria pakeičiama 2013 m. balandžio 22 d. Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo (2020/C 372/01, OL C 372, 2020 11 4, p. 1).

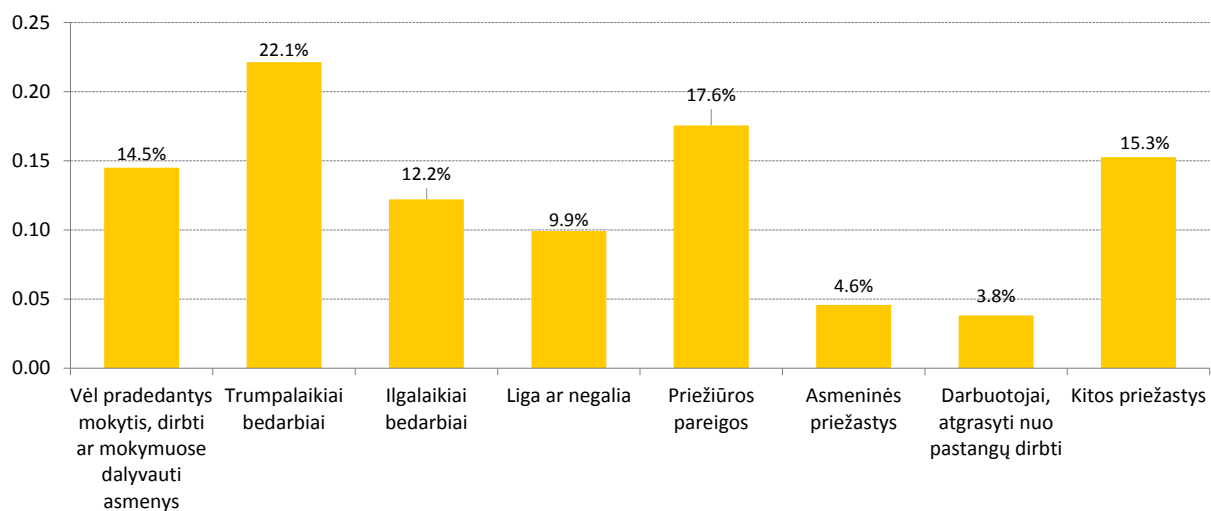
¹⁵² Daugiau informacijos: [iniciatyva ALMA \(Aim, Learn, Master, Achieve – siekti, mokytis, išmokti, pasiekti\)](#). Užimtumas, socialiniai reikalai ir įtrauktis. Europos Komisija ([europa.eu](#)).

3 intarpas. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo galimybių trūkumo panaikinimas

Nesimokantis, nedirbantis ir mokymuose nedalyvaujantis (NEET) jaunimas yra neišnaudotas talentų ir inovacijų išteklis, kuris, jei būtų panaudotas, galėtų prisidėti prie žaliosios ir skaitmeninės transformacijos ir padidinti ekonomikos ir visuomenės dinamiškumą. Tinkamai ir laiku integruoti jaunimą į darbo rinką arba į švietimo ir mokymo sistemas yra labai svarbu siekiant išvengti ilgalaikio stigmatizuojančio poveikio. Tokia padėtis gali pakenkti būsimoms karjeros perspektyvoms ir darbingumui, taip pat gali kilti didesnė skurdo ir socialinės atskirties rizika, o kraštutiniais atvejais – fizinės ir psichikos sveikatos problemų¹⁵³. Dėl didelių būsimų su mūsų ekonomikos žalinimu ir skaitmenizacija susijusių transformacijų didėja būtinybė užtikrinti, kad jaunesnės kartos būtų gerai integruotos į darbo rinką ir visuomenės gyvenimą, gebėtų prisitaikyti prie pokyčių ir nustatyti būsimų transformacijų kryptį. Nors greita politikos intervencija ES ir valstybių narių lygmenimis padėjo sumažinti NEET jaunimo (15–29 metų amžiaus) rodiklį nuo aukščiausio 16,4 proc. lygio, buvusio ES 2013 m., iki 12,8 proc. 2019 m.¹⁵⁴, o vėliau iki rekordiškai žemo 11,7 proc. lygio 2022 m., tai, kad NEET jaunuolių yra 8,3 mln., tebėra didelė Sąjungos problema. Ji turi būti sprendžiama pagal Europos socialinių teisių ramsčio 4 principą (aktyvi parama užimtumui), kuriuo pabrėžiama jaunimo teisė toliau mokytis ir greitai gauti pameistrystės, stažuotės ar darbo pasiūlymų¹⁵⁵.

NEET jaunimo padėtis ES yra įvairi, todėl reikia derinti įvairias politikos strategijas

NEET jaunimo klasifikavimas pagal tai, dėl kokių priežasčių jaunimas nesimoko, nedirba ar nedalyvauja mokymuose

Šaltinis – EUROFOUND skaičiavimai, pagrįsti Darbo jėgos tyrimo mikroduomenimis.

¹⁵³ European Commission, *Addressing labour shortages and skills gaps in the EU, Employment and Social Developments in Europe (ESDE)*, Annual review. Publications Office of the European Union, 2023.

¹⁵⁴ [Jaunimo užimtumo iniciatyva](#) (JUI) 2013 m. pradėta siekiant teikti paramą jaunimui, gyvenančiam regionuose, kuriuose jaunimo nedarbas viršija 25 proc.

¹⁵⁵ [Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane](#) pasiūlyta sumažinti NEET lygį, kartu siekiant ES tikslo, kad užimtumo lygis iki 2030 m. pasiektų 78 proc.

NEET jaunimo populiacija yra labai nevienalytė, todėl politikos strategijas reikia pritaikyti pagal poreikius. 2022 m. ES bedarbių NEET rodiklis buvo 4,3 proc., o ekonomiškai neaktyvių NEET jaunuolių dalis kur kas didesnė – 7,4 proc. Konkrečiai aukščiausias ekonomiškai neaktyvaus NEET jaunimo rodiklis Sąjungoje užfiksuotas visų pirma Rumunijoje (14,2 proc.), Italijoje (12,7 proc.) ir Bulgarijoje (11,9 proc.). Be to, Rumunijoje užfiksuotas ir didžiausias atotrūkis tarp lyčių – moterų rodiklis joje buvo 13,3 proc. punkto didesnis nei vyrų, taip pat Bulgarijoje (5,9 proc. punkto) ir Italijoje (3,8 proc. punkto). EUROFOUND tyrimai rodo, kad jaunuoliai gali būti ekonomiškai neaktyvūs NEET dėl tokių priežasčių kaip šeiminės pareigos, liga ar negalia (žr. diagramą). Kitus nuo ekonominio aktyvumo gali atgrasyti tai, kad jie negali rasti tinkamo darbo, o laikui bėgant atsiranda papildomų kliūčių. Suprasti NEET jaunimo ekonominio neaktyvumo priežastis kiekvienoje šalyje yra labai svarbu siekiant rengti tikslingas intervencines politikos priemones, kurios gali būti įvairios, nuo įsidarbinamumo didinimo priemonių iki priežiūros ir socialinės paramos¹⁵⁶. Padėti NEET jaunimui patekti į darbo rinką yra dar svarbiau atsižvelgiant į didelį darbo jėgos ir įgūdžių trūkumą Sąjungoje.

Nors vieno visais atvejais tinkamo požiūrio nėra, aprėpties ir aktyvumo skatinimo priemonės, įgūdžių ugdymas ir įperkamos bei kokybiškos priežiūros ir socialinės paslaugos apskritai yra svarbu sprendžiant NEET jaunimo problemą. Airijos priimtoje 2021–2025 m. patekimo į darbo rinką strategijoje numatytos darbo rinkos aktyvumo skatinimo, kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo programos, taip pat subsidijos darbdaviams, kuriomis skatinamas NEET jaunimo dalyvavimas darbo rinkoje. **Rumunijoje** per projektą STONE dėmesys skiriamas NEET jaunimo įgūdžių stiprinimui. Kitos valstybės narės remia NEET jaunimo skaitmeninių įgūdžių tobulinimą, pavyzdžiui, **Italija** (projektas *Crescere in Digitale*), **Ispanija** (projektas *Empleando Digital*) ir **Belgija** (projektai *BeCode* ir *MolenGeek*).

¹⁵⁶ Šaltiniai: EUROFOUND, *Impact of COVID-19 on young people in the EU*, ir EUROFOUND (2016), *Exploring the diversity of NEETs*, Publications Office of the European Union, 2021. Skaičiavimai pagrįsti [ES darbo jėgos tyrimo mikroduomenimis](#). Kategorija „vėl pradėdantys mokytis, dirbti ar mokymuose dalyvauti asmenys“ apima darbuotojus po nemokamų atostogų ir ką tik įdarbintus arba pradėjusius studijuoti ar mokytis asmenis.

Vyresnio amžiaus asmenys darbo rinkoje yra aktyvesni nei bet kada anksčiau, tačiau padėti reikėtų gerinti toliau (ypač vyresnio amžiaus moterų atžvilgiu). 2022 m. pusė ES gyventojų buvo vyresni nei 44,4 metų, o prognozuojama amžiaus mediana turėtų padidėti 4,4 metų ir 2100 m. pasiekti 48,8 metų¹⁵⁷. Vyresnio amžiaus (55–64 metų) darbuotojų užimtumo lygis labai padidėjo – nuo 44,7 proc. 2010 m. iki 62,3 proc. 2020 m., o kartu jų ekonominio aktyvumo lygis išaugo nuo 48 iki 65,4 proc. 2022 m. vyresnio amžiaus moterų užimtumo lygis (56,2 proc.) tebebuvo 12,5 proc. punkto mažesnis nei vyrų (68,7 proc.), nors skirtumas nuo 2010 m. sumažėjo (3,5 proc. punkto). Palyginti su kitomis amžiaus grupėmis, vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumas paprastai yra stabilesnis ir tai atspindi palyginti žemas jų nedarbo lygis. 2022 m. vyresnio amžiaus (55–74 metų) darbuotojų nedarbo lygis buvo 4,6 proc., 1,6 proc. punkto mažesnis už bendrąjį 6,2 proc. lygį. Tačiau darbo praradimas vyresniame amžiuje gali padaryti daugiau žalos, be kita ko, dėl to, kad vyresnio amžiaus darbuotojams atnaujinti savo įgūdžius paprastai sunkiau. 2022 m. 51,1 proc. 55–64 metų amžiaus bedarbių ieškojo darbo ilgiau kaip metus (palyginti su 35,3 proc. dalimi visoje populiacijoje). Atsižvelgiant į didelį darbo jėgos bei įgūdžių trūkumą ir neigiamas demografinės tendencijas ES, ilgesnis profesinis gyvenimas yra svarbus siekiant remti darbo jėgos pasiūlą, užtikrinti socialinės apsaugos sistemų finansinį tvarumą ir kartu užtikrinti socialinę sanglaudą, solidarumą ir žinių perdavimą iš kartos į kartą. Vyresnio amžiaus darbuotojai gali patirti didesnę riziką, kad jų įgūdžiai gali pasenti, todėl mokymo ir mokymosi visą gyvenimą politika, apimanti pakankamą skaitmeninių įgūdžių užtikrinimą, yra itin svarbi siekiant išlaikyti jų įsidarbinimo galimybes ir skatinti aktyvumą vyresniame amžiuje.

¹⁵⁷

Žr. Eurostat, [Population structure and ageing](#), Statistics explained, 2023.

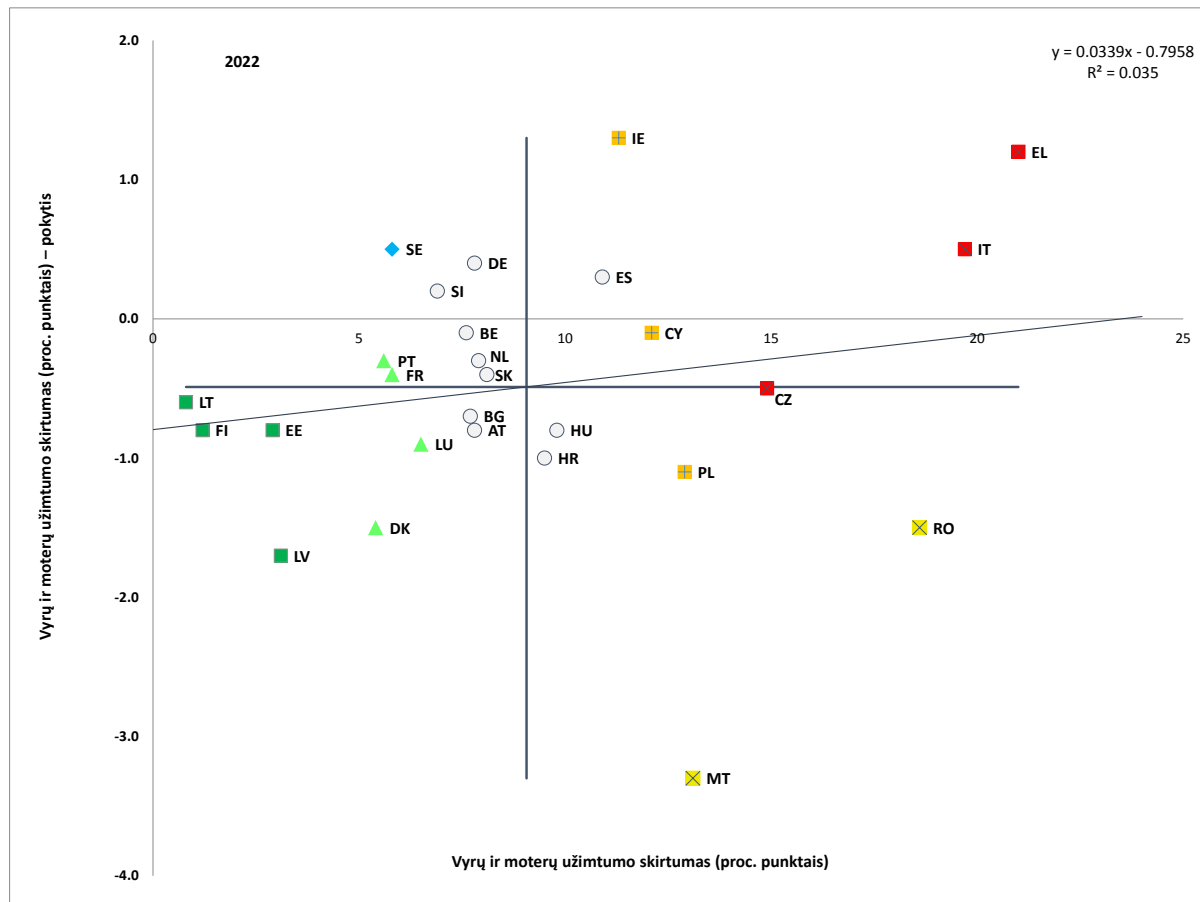
Lyčių nelygybė darbo rinkoje tebėra paplitusi, tarp valstybių narių yra didelių skirtumų ir nėra aukštynkryptės konvergencijos ženklų. 2022 m. vyrų užimtumo lygis ES buvo 80 proc., o moterų – 69,3 proc., taigi lyčių užimtumo skirtumas buvo 10,7 proc. punkto. Šis atotrūkis šiek tiek sumažėjo per kelerius praėjusius metus (2020 m. jis buvo 11,1 proc. punkto, 2021 m. – 10,9 proc. punkto). Didžiausi lyčių užimtumo skirtumai užfiksuoti Graikijoje ir Italijoje: šiose šalyse dirbo tik kiek daugiau kaip pusė moterų (atitinkamai 55,9 ir 55 proc.), palyginti su maždaug trimis ketvirtadaliais vyrų (atitinkamai 76,9 ir 74,7 proc.), o tai rodo, kad padėtis yra kritinė (žr. 2.2.11 diagramą). Taip yra ir Čekijoje: joje atotrūkis šiek tiek sumažėjo, bet tebėra didelis, 14,9 proc. punkto. Padėtį reikia stebėti Lenkijoje, Kipre ir Airijoje; pastarojoje šalyje rodiklis labai padidėjo, palyginti su 2021 m. verte (+1,3 proc. punkto), o metais prieš tai jis buvo sumažėjęs. Ir, priešingai, mažiausias lyčių užimtumo skirtumas 2022 m. užfiksuotas Lietuvoje (0,8 proc. punkto), Suomijoje (1,2 proc. punkto), Estijoje (2,9 proc. punkto) ir Latvijoje (3,1 proc. punkto) – jos visos yra geriausių rezultatų pasiekusios šalys. Kai kuriose valstybėse narėse, pavyzdžiui, Austrijoje, Vokietijoje ir Ispanijoje, matomi reikšmingi lyčių užimtumo lygio skirtumai tarp regionų (žr. 3 diagramos 5 priede). Valstybės narės siekia lyčių užimtumo skirtumą iki 2030 m. sumažinti bent perpus, kad būtų pasiektas Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane nustatytas 2030 m. užimtumo lygio tikslas. Šiuo tikslu reikia imtis tolesnių politikos veiksmų siekiant pašalinti kliūtis moterų dalyvavimui darbo rinkoje ir integracijai, laikantis 2020–2025 m. ES lyčių lygybės strategijos¹⁵⁸.

¹⁵⁸

Daugiau informacijos: European Commission, [2023 report on gender equality in the EU](#), Publications Office of the European Union, 2023.

2.2.11 diagrama. Lyčių užimtumo skirtumas sumažėjo daugumoje šalių, tačiau tebėra didelis ir nėra aukštynkryptės konvergencijos valstybėse narėse ženklų

Lyčių užimtumo skirtumas (20–64 metų amžiaus grupėje), 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc. punktais, socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Koordinatinių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. Apibrėžtis skiriasi ES ir FR.

Šaltinis – Eurostatas [tesem060], ES darbo jėgos tyrimas.

Lyčių užimtumo skirtumas yra didesnis vertinant užimtumą etato ekvivalentais (EE), nes moterys dažniau dirba ne visą darbo laiką. Ne visą darbo laiką dirbančių moterų dalis 2022 m. buvo daug didesnė nei vyrų (28,4 proc., palyginti su 8,2 proc.), nors lyčių užimtumo ne visą darbo laiką skirtumas per kelerius praėjusius metus mažėjo (nuo 21,1 proc. punkto 2020 m. iki 20,2 proc. punkto 2022 m.). Vertinant užimtumą etato ekvivalentais, lyčių užimtumo skirtumas 20–64 metų amžiaus grupėje ES 2022 m. buvo 16 proc. punktų, taigi kur kas didesnis už 10,7 proc. punkto skirtumą, nustatytą neatsižvelgiant į etato ekvivalentus¹⁵⁹. Tėvystė ir motinystė turėjo priešingą poveikį tėvų ir motinų užimtumui. 2022 m. 25–54 metų amžiaus moterų, turinčių vaikų, užimtumo lygis ES buvo 5 proc. punktais mažesnis nei bevaikių moterų, o vyrų, turinčių vaikų, užimtumo lygis buvo 8,5 proc. punkto didesnis nei bevaikių vyrų¹⁶⁰. Lyčių užimtumo skirtumas asmenų, turinčių vaikų, grupėje pasiekė 17,3 proc. punkto, o bevaikių asmenų grupėje liko 3,8 proc. punkto. Vaikų turinčių dirbančių moterų grupėje tų, kurios dirba ne visą darbo laiką, dalis siekė 31,5 proc., o atitinkama vyrų dalis yra 4,9 proc. Daugumoje šalių motinystės poveikį atspindi žemesnis moterų užimtumo lygis ir didesnė ne visą darbo laiką dirbančių moterų dalis, ypač tokiose šalyse kaip Vokietija, Austrija ir Airija. Vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai praėjusį dešimtmetį mažėjo, tačiau daugelyje šalių tebėra dideli, kaip išdėstyta tam skirtame 1 intarpe¹⁶¹.

¹⁵⁹ Užimtumo lygį vertinant etato ekvivalentais palyginami dirbtų valandų vidurkio skirtumai tarp grupių. Užimtumo lygis etato ekvivalentais apskaičiuojamas padalijant bendrą ekonomikoje dirbtų valandų skaičių (pirmas darbas, antras darbas ir t. t.) iš vidutinio darbo visą darbo laiką valandų skaičiaus (apie 40 valandų) ir iš 20–64 metų amžiaus asmenų skaičiaus. Šaltinis – Bendra vertinimo sistema (BVS); apskaičiuota naudojant Eurostato duomenis.

¹⁶⁰ Eurostatas [[lfst_hheredty](#)].

¹⁶¹ Eurostatas [[tesem189](#)].

Kokybiškų ir įperkamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimo ir prieinamumo gerinimas yra labai svarbus siekiant didinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje ir gerinti vaikų raidą, tačiau dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose mažėja¹⁶². Vaikų iki 3 metų dalyvavimas formaliojo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje, 2021 m. ES pasiekęs 37,9 proc., 2022 m. gerokai sumažėjo (2,2 proc. punkto) iki 35,7 proc., o tarp valstybių narių tebėra didelių skirtumų. Kalbant apie persvarstytus Barselonos tikslus, tik devynios valstybės narės yra pasiekusios savo persvarstytą tikslą iki 2030 m. – 45 proc.; tai papildė socialinių rodiklių suvestinės analizę, siekiant skatinti politikos veiksmus šioje srityje¹⁶³. 2022 m. dalyvavimo lygis net nesiekė 15 proc. Slovakijoje, Čekijoje, Rumunijoje ir Vengrijoje, taigi šiose šalyse padėtis buvo kritinė (žr. 2.2.12 diagrama). Lenkijoje, Bulgarijoje, Airijoje, Lietuvoje, Austrijoje, Vokietijoje, Kipre ir Kroatijoje ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose dalyvavo tik 15–28 proc. vaikų iki 3 metų, o tai reiškia, kad padėtį reikia stebėti. ES geriausių rezultatų pasiekusios šalys buvo Danija, Nyderlandai, Prancūzija ir Švedija – jose ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose dalyvavo daugiau kaip 50 proc., o Danijoje ir Nyderlanduose – net daugiau kaip 70 proc. vaikų. Finansinės, kultūrinės ir kalbinės kliūtys, taip pat regionų nelygybė gali trukdyti dalyvauti formaliojo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje, todėl reikia tinkamų politikos sprendimų¹⁶⁴. Be to, dalyvavimo lygiams įtakos turi ir nacionalinė politika, susijusi, pavyzdžiui, su vaiko priežiūros atostogomis ir išmokomis arba teisės aktais numatytais teisėmis į vaikų dienos priežiūros paslaugas nuo tam tikro jų amžiaus. Apskritai atrodo, kad reikia tolesnių politikos veiksmų pagal Europos vaiko garantijų sistemą, Europos priežiūros strategiją ir Tarybos rekomendaciją dėl ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros.

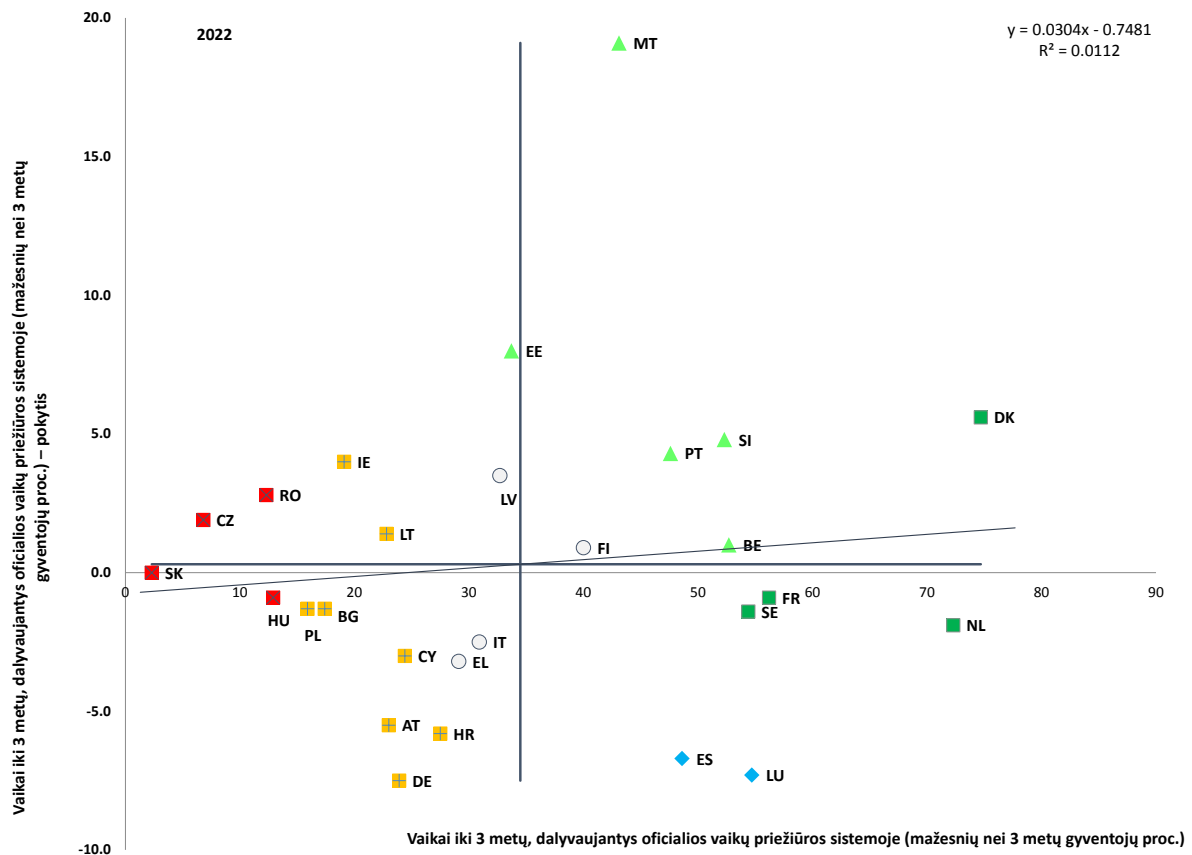
¹⁶² Žr. European Commission, *Employment and Social Developments in Europe 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

¹⁶³ 2002 m. Europos Vadovų Tarybos susitikime Barselonoje nustatyti vaikų priežiūros tikslai, kurie turėjo būti pasiekti iki 2010 m., t. y. kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos būtų teikiamos ne mažiau kaip 33 proc. vaikų iki 3 metų ir ne mažiau kaip 90 proc. vaikų nuo trejų metų iki privalomojo mokyklinio amžiaus. Kadangi tie tikslai buvo pasiekti, 2022 m. lapkričio mėn. Tarybos rekomendacijoje dėl ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros jie peržiūrėti po to, kai Europos Komisija 2022 m. rugsėjo mėn. pateikė pasiūlymą dėl Europos priežiūros strategijos. Toje rekomendacijoje nustatyti nauji ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros tikslai, atspindintys pagal Europos švietimo erdvės iniciatyvą iškeltus tikslus. Iki 2030 m. turėtų būti pasiekta, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose dalyvautų ne mažiau kaip 45 proc. vaikų iki 3 metų ir ne mažiau kaip 96 proc. vaikų nuo 3 metų iki privalomojo pradinio ugdymo amžiaus pradžios. Tos valstybės narės, kuriose vidutinis dalyvavimo lygis 2017–2021 m. laikotarpiu nesiekė 20 proc., turės jį padidinti 90 proc., o tos valstybės narės, kuriose vidutinis dalyvavimo lygis buvo 20–33 proc., turės jį padidinti 45 proc., iki 45 proc. ribos.

¹⁶⁴ European Commission, *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2022*, Publications Office of the European Union, 2022.

2.2.12 diagrama. Dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose sumažėjo daugumoje valstybių narių

Oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujantys vaikai iki 3 metų ir metinis pokytis, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Koordinatinių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. FR ir LU duomenų eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [tepsr_sp210], ES SPGS.

Ilgalaikės priežiūros poreikių turinčių asmenų priežiūra yra dar vienas veiksnys, neigiamai veikiantis moterų dalyvavimą darbo rinkoje. Nors moterų ir vyrų, teikiančių ilgalaikę priežiūrą, dalis 2022 m. buvo panaši (22 proc. moterų ir 21 proc. vyrų), savo darbo laiką dėl priežiūros pareigų (įskaitant neformaliąją priežiūrą) arba dėl savo vaikų ar kitų vaikų priežiūros sutrumpino 17 proc. moterų, palyginti su 12 proc. vyrų. Tai būtų galima paaiškinti didesniu moterų atliekamo priežiūros darbo intensyvumu. 73 proc. neformaliąją ilgalaikę priežiūrą teikiančių vyrų remiami kitomis priežiūros paslaugomis, kuriomis naudojasi jų priežiūros gavėjas, o moterų, gaunančių tokią paramą, dalis yra tik 61 proc.¹⁶⁵ Tarybos rekomendacijoje dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas pabrėžiamas poreikis remti neformaliuosius prižiūrinčiuosius asmenis teikiant jiems mokymą, konsultacijas, psichologinę paramą, atokvėpio globą, profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimo priemones, prieinamą socialinę apsaugą ir (arba) pakankamą finansinę paramą. Be to, toje rekomendacijoje pabrėžiama, kad valstybėms narėms reikia ilgalaikės priežiūros paslaugų pasiūlą derinti su priežiūros poreikiais, kartu teikiant subalansuotą įvairių galimybių derinį. Be to, pakankama ilgalaikę priežiūrą teikiančių asmenų socialine apsauga turėtų būti užtikrinamos laiku teikiamos, visapusiškos ir įperkamos paslaugos¹⁶⁶.

¹⁶⁵ European Institute for Gender Equality, *Gender gaps in the use of time: impacts on care and work-life balance* (dar nepaskelbta).

¹⁶⁶ Išsamiau žr. 2022 m. gruodžio 8 d. Tarybos rekomendacijoje dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas (2022/C 476/01).

Apmokestinimo struktūra gali skatinti didesnę lyčių lygybę darbo rinkoje, be kita ko, panaikinant porų bendrą apmokestinimą, nes 78 proc. antrųjų šeimoje uždirbančių asmenų ES yra moterys. Porų bendro progresinio apmokestinimo sistemos gali turėti neigiamos įtakos antrųjų šeimoje uždirbančių asmenų įsidarbinimui ir dirbtų valandų skaičiui, nes jose susidaro didelė ribinių mokesčių našta¹⁶⁷. Poros bendrų pajamų bendro apmokestinimo lygis (įskaitant perleidžiamuosius mokesčių kreditus) ir išmokų sistemos struktūra (pvz., materialine padėtimi grindžiamų išmokų mokėjimo nutraukimas) daro poveikį antrųjų šeimoje uždirbančių asmenų neaktyvumo spąstų dydžiui. 2015 m. įvertinimai rodo, kad moterų pajamos vidutiniškai sudarė tik maždaug trečdalį bendrų poros pajamų¹⁶⁸. Porų darbo pajamoms taikomi mažesni mokesčiai, bendrai teikiant mokesčių deklaracijas (tai gali būti privaloma arba pasirenkama savanoriškai), tačiau dėl to taip pat didėja antrojo šeimoje uždirbančio asmens ribiniai mokesčių tarifai, o tai juos gali atgrasyti nuo darbo¹⁶⁹¹⁷⁰. Iš tiesų, naujausi tyrimai rodo, kad panaikinus visus porų bendro apmokestinimo elementus labai padidėtų moterų darbo jėgos pasiūla¹⁷¹. Antrųjų šeimoje uždirbančių asmenų neaktyvumo spąstai yra didžiausi Danijoje, Lietuvoje, Slovėnijoje, Belgijoje ir Vokietijoje; daugumoje valstybių narių prie to labai prisideda mokesčiai (žr. 2.2.13 diagramą). Pavyzdžiui, je ekonomiškai neaktyvi sutuoktinė, turinti du vaikus, įsidarbintų už 67 proc. vidutinio darbo užmokesčio Danijoje, daugiau nei 65 proc. jos uždarbio būtų prarandama dėl papildomų mokesčių ir dėl to, kad nebebūtų gaunama išmokų. Ir, priešingai, neaktyvumo spąstų dydis yra mažesnis nei 25 proc. Švedijoje, Ispanijoje, Graikijoje bei Estijoje ir mažesnis nei 20 proc. Kipre. Apmokestinimo įtaka yra ryškiausia Belgijoje, Vokietijoje ir Rumunijoje, kur antrasis šeimoje uždirbantis asmuo, pradėjęs dirbti apmokamą darbą už atlygį, sudarantį 67 proc. vidutinio darbo užmokesčio, gali netekti daugiau kaip 40 proc. pajamų.

¹⁶⁷ Išsamiau apie darbo jėgos apmokestinimą žr. Europos Komisijos *2023 m. metinės apmokestinimo ataskaitos* 2.1.3 skirsnyje.

¹⁶⁸ European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers, Rastrigina, O., Verashchagina, A., *Secondary earners and fiscal policies in Europe*, Publications Office of the European Union, 2015.

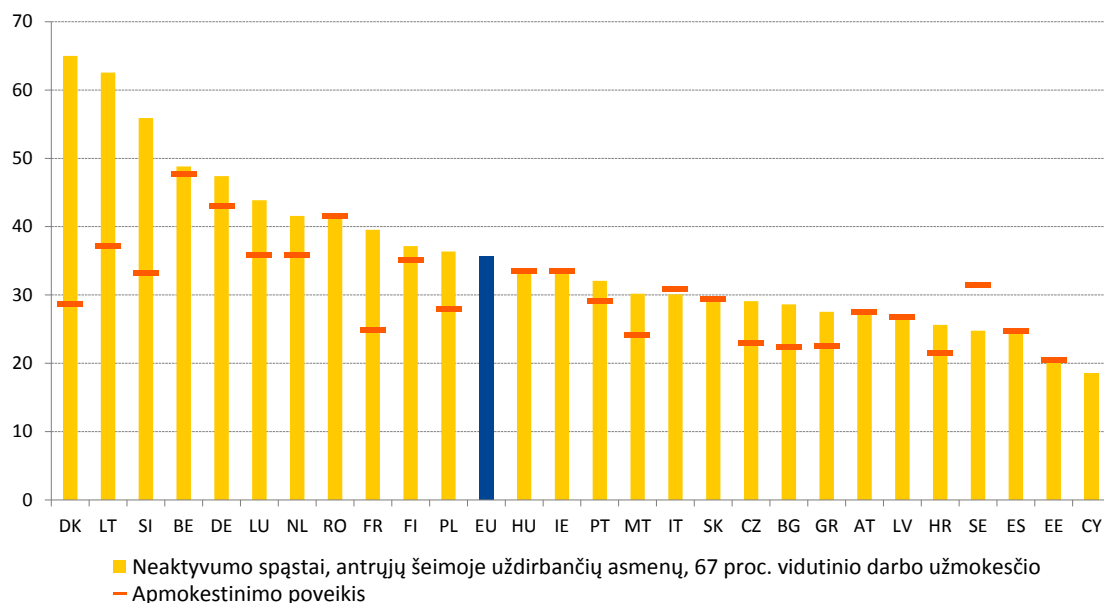
¹⁶⁹ Porose, kuriose pajamas uždirba vienas ar abu partneriai, kai partnerių darbo pajamos yra nevienodos, bendrai teikiant mokesčių deklaraciją bendra mokesčių našta gali būti mažesnė, palyginti su tuo, kai mokesčių deklaracijos teikiamos atskirai. Kai kuriose valstybėse narėse, kur taikoma bendro mokesčių deklaracijų teikimo praktika, poros turi galimybę to atsisakyti.

¹⁷⁰ Daugiau informacijos: Chen, Q. et al., *The Role of Structural Fiscal Policy on Female Labor Force Participation*, IMF Working Papers 23/186, Washington D.C., International Monetary Fund, 2023.

¹⁷¹ Žr. Bick, Alexander, and Nicola Fuchs-Schündeln, *Quantifying the Disincentive Effects of Joint Taxation on Married Women's Labor Supply*. American Economic Review, 107 (5): 100-104., 2017; Bachmann, Ronald, Jäger, Philipp, Jessen, Robin. *A Split Decision: Welche Auswirkungen hätte die Abschaffung des Ehegattensplittings auf das Arbeitsangebot und die Einkommensverteilung?* Zeitschrift für Wirtschaftspolitik, vol. 70, no. 2, p. 105–131, 2021.

2.2.13 diagrama. Apmokestinimas gali labai atgrasyti antruosius šeimoje uždirbančius asmenis nuo apmokamo darbo

Antrųjų šeimoje uždirbančių asmenų neaktyvumo spąstai (proc., 2022 m.)

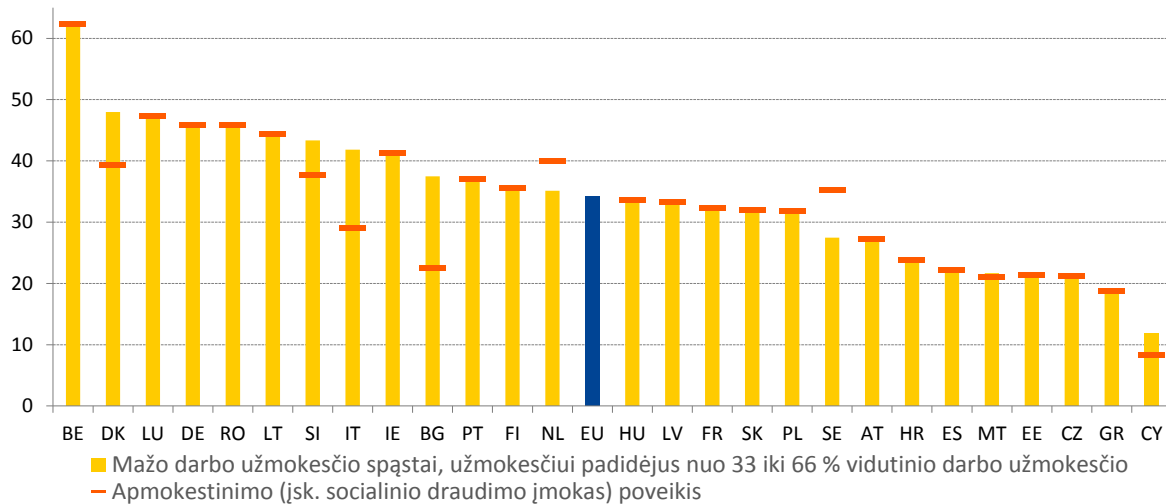
Pastaba. Pateikti duomenys apie antrąjį šeimoje uždirbantį asmenį, kuris gyvena dviejų darbo pajamas gaunančių asmenų šeimoje su dviem vaikais ir uždirba 67 proc. vidutinio darbo užmokesčio; pagrindinis šeimoje uždirbantis asmuo gauna vidutinį darbo užmokestį. Apmokestinimo (įskaitant socialinio draudimo įmokas) poveikis – papildomų bruto pajamų procentinė dalis, tenkanti mokesčiams ir socialinio draudimo įmokoms (kiti elementai, prisidedantys prie mažo darbo užmokesčio spąstų, yra bedarbio pašalpų, socialinės paramos išmokų ir išmokų būstui mokėjimo nutraukimas).

Šaltinis – Europos Komisija, Ekonomikos ir finansų reikalų GD, mokesčių ir išmokų duomenų bazė, remiantis EBPO mokesčių ir išmokų modeliu (atnaujinta 2023 m. kovo mėn.).

Mažo darbo užmokesčio spąstai gali turėti neproporcingą poveikį moterims, jei, padidėjus darbo pajamoms, per greitai padidinami mokesčiai ir per greitai nutraukiamas socialinių išmokų mokėjimas. Nuo apmokestinimo labai priklauso antrųjų šeimoje uždirbančių asmenų mažo darbo užmokesčio spąstų dydis daugumoje valstybių narių. 2.2.14 diagramoje parodyta, kokia papildomų uždirbamų pajamų procentinė dalis tenka mokesčiams, kai antrųjų šeimoje uždirbančių asmenų darbo pajamos išauga nuo trečdaliu iki dviejų trečdalių vidutinio darbo užmokesčio, padidėjus jų darbo valandų skaičiui. Antrasis šeimoje uždirbantis asmuo ES vidutiniškai praranda apie trečdalį (34,2 proc.) savo papildomų darbo pajamų. Apmokestinimo poveikis šioms spąstams yra didžiausias Belgijoje (daugiau kaip 60 proc.), po jos – Liuksemburge. Kaip jau minėta, galimybė naudotis įperkamos ir kokybiškos priežiūros paslaugomis ir įvairios gerai suplanuotos profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimo politikos priemonės gali turėti papildomos įtakos žmonių sprendimams dėl to, ar dirbti daugiau valandų.

2.2.14 diagrama. Daugelyje valstybių narių mokesčių sistema neskatina mažą darbo užmokestį gaunančių asmenų dirbti daugiau valandų

Antrųjų šeimoje uždirbančių asmenų mažo darbo užmokesčio spąstai (proc., 2022 m.)

Pastaba. Mažo darbo užmokesčio spąstai, kai antrojo šeimoje uždirbančio asmens darbo užmokestis padidėja nuo 33 iki 66 proc., o pagrindinis šeimoje uždirbantis asmuo gauna 100 proc. vidutinio darbo užmokesčio (šeimoje auga du vaikai).

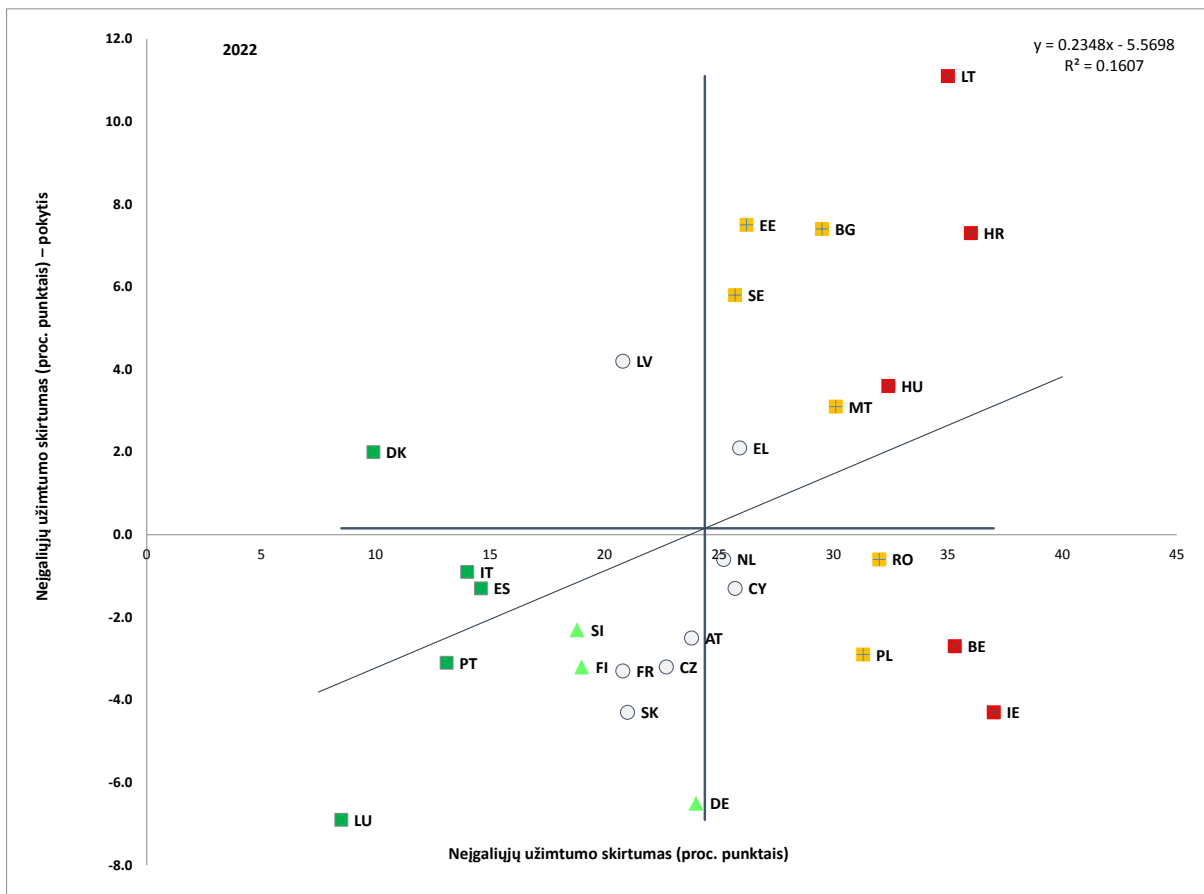
Šaltinis – Europos Komisija, Ekonomikos ir finansų reikalų GD, mokesčių ir išmokų duomenų bazė, remiantis EBPO mokesčių ir išmokų modeliu.

Nepaisant padėties pagerėjimo pastaruoju metu, neįgalųjų užimtumo lygis yra žemesnis ir nėra aukštynkryptės konvergencijos valstybėse narėse ženklų. Neįgalųjų užimtumo skirtumas – skirtumas tarp asmenų su negalia ir be negalios – ES 2022 m. buvo 21,4 proc. punkto ir nuo 2021 m. sumažėjo 1,7 proc. punkto. Padėtis valstybėse narėse pagal šį socialinių rodiklių suvestinės pagrindinį rodiklį yra labai įvairi (žr. 2.2.15 diagramą ir tam skirtą 4 intarpą). Didžiausias atotrūkis, taigi kritinė padėtis, yra susidariusi Airijoje, Kroatijoje, Belgijoje ir Lietuvoje (apie 35 proc. punktai ar daugiau) ir Vengrijoje (32,4 proc. punkto). Bulgarijoje, Estijoje, Švedijoje, Maltoje, Lenkijoje ir Rumunijoje padėtį reikia stebėti dėl didelio šio rodiklio padidėjimo arba atotrūkio, kuris yra santykinai didesnis už vidurkį. Mažiausias atotrūkis buvo Liuksemburge, Danijoje, Portugalijoje, Italijoje ir Ispanijoje (mažiau nei 15 proc. punktų) – geriausių rezultatų pasiekusiose ES šalyse. Laikantis 2021–2030 m. neįgalųjų teisių strategijos, būtinos tolesnės politikos pastangos ir tikslinės priemonės, apibūdintos neįgalųjų užimtumo dokumentų rinkinyje¹⁷², kad pagerėtų neįgalųjų padėtis darbo rinkoje.

¹⁷² Žr. Neįgalųjų užimtumo dokumentų rinkinį neįgalųjų darbo rinkos rezultatams gerinti. Užimtumas, socialiniai reikalai ir įtrauktis. Europos Komisija (europa.eu).

2.2.15 diagrama. Neįgaliųjų užimtumo skirtumas tebėra didelis, o valstybėse narėse matomos skirtingos tendencijos

Neįgaliųjų ir asmenų be negalios (20–64 metų amžiaus) užimtumo skirtumas, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Koordinatinių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. LU duomenų eilutė yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [[tepsr_sp200](#)], ES SPGS.

4 intarpas. Neįgaliųjų integracijos į darbo rinką stiprinimas

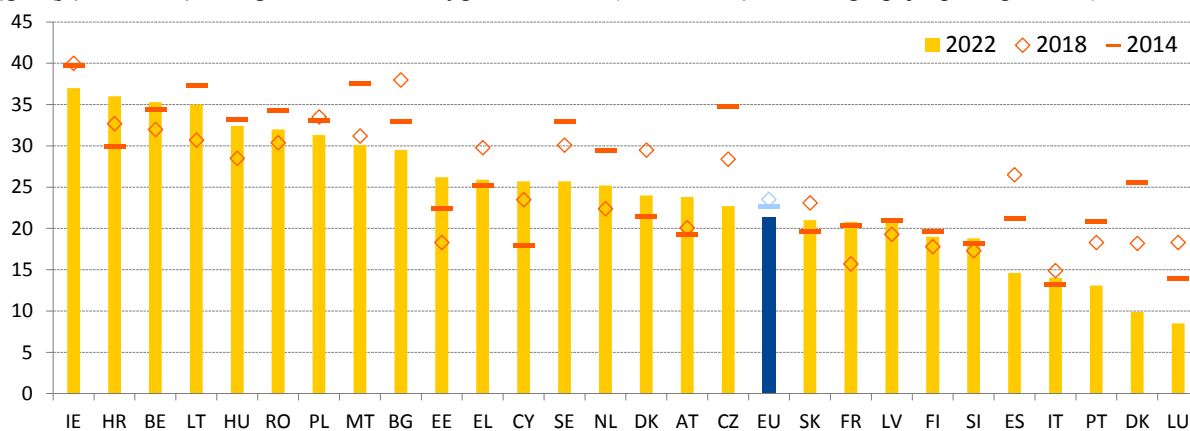
Siekiant didinti lygybę labai svarbu gerinti neįgaliųjų darbo rinkos rezultatus, be to, tai gali padėti spręsti darbo jėgos trūkumo problemą, laikantis Europos socialinių teisių ramsčio 3 principo (lygios galimybės) ir 17 principo (neįgaliųjų įtrauktis). 2022 m. rugsėjo mėn. Europos Komisijos paskelbtas neįgaliųjų užimtumo dokumentų rinkinys yra viena iš septynių pagrindinių iniciatyvų pagal 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategiją. Juo siekiama didinti neįgaliųjų užimtumo galimybes, teikiant gairių valstybėms narėms, darbdaviams ir valdžios institucijoms dėl visų užimtumo etapų – nuo įdarbinimo iki darbuotojų išlaikymo ir grįžimo į darbą. Siekiant didinti neįgaliųjų integraciją į darbo rinką svarbu stiprinti užimtumo ir integracijos tarnybų pajėgumus, skatinti įdarbinimą ir kovoti su stereotipais, kartu užtikrinant tinkamas sąlygas neįgaliesiems darbe pagal jų poreikius, kad neįgalieji tikrai galėtų dalyvauti darbo rinkoje.

Nepaisant valstybių narių nuolatinių pastangų per praėjusį dešimtmetį, darbo rinkoje tebėra didelių kliūčių neįgaliesiems. Neįgalumo statusą ES 2022 m. turėjo apie 47 mln. (apie 17 proc.) darbingo amžiaus gyventojų. Jų darbo rinkos rezultatai paprastai tebėra kur kas prastesni nei likusios gyventojų populiacijos. 2014 m. (28 šalių ES duomenys) iki 50,7 proc. 2020 m. (27 šalių ES duomenys, trečdalis jų dirbo visą darbo laiką), atotrūkis tarp neįgaliųjų ir asmenų be negalios išliko didelis – 2022 m. jis buvo 21,4 proc. punkto ir per dešimtmetį sumažėjo tik 1,3 proc. punkto¹⁷³. Kai kuriose valstybėse narėse atotrūkis sumažėjo, o kitose toliau didėjo (žr. diagramą). Be to, neįgaliųjų nedarbo lygis 2020 m. buvo labai aukštas – 17,1 proc. (asmenų be negalios – 9,7 proc.). Taip pat daug neįgaliųjų nedalyvauja darbo rinkoje, kaip matyti iš jų ekonominio aktyvumo lygio, kuris yra 60,7 proc. (asmenų be negalios – 83,4 proc.). Kai kuriais atvejais neįgalieji dirba segreguotoje aplinkoje, kaip antai neįgaliųjų socialinėse įmonėse, o ten gali būti ne visada užtikrinamos tinkamos darbo sąlygos ir su darbu susijusios teisės ir skatinamas perėjimas į atvirą darbo rinką.

¹⁷³ Šiame skirsnyje pateikti duomenys yra pagrįsti ES SPGS tyrimu, kuriame naudojamas paties asmens apibrėžtas užimtumo statusas, o gaunamas užimtumo lygis yra 1,5 proc. punkto mažesnis už Darbo jėgos tyrimo rodiklį (pagal TDO apibrėžtį) nuo 2009 m., nors glaudžiai su juo koreliuoja. Žr. European Commission: *European Comparative data on Europe 2020*, 2021, ir European Disability Expertise (EDE), *The Employment of Persons with Disabilities*, 2023 (dar nepaskelbta).

Neįgaliųjų užimtumo skirtumas yra didelis, be to, esama didelių skirtumų tarp valstybių narių

Neįgaliųjų ir asmenų be negalios užimtumo lygio skirtumas (20–64 metų amžiaus grupėje, proc. punktais)

Pastaba. 27 šalių ES duomenys. LU 2022 m. duomenų eilutė yra su pertrūkiu, FR 2022 m. duomenys negalutiniai.

Šaltinis – Eurostatas [hlth_dlm200](#), ES SPGS.

Visos valstybės narės teikia tam tikrą paramą siekdamos palengvinti neįgaliųjų įdarbinimą.

Tai apima mokesčių lengvatas, socialinio draudimo įmokų ar privalomojo sveikatos draudimo įmokų sumažinimą, darbo užmokesčio subsidijavimą ar kitas subsidijas, dotacijas, sąmoningumo ugdymą ir informavimą, mokymą ar konsultavimą. Pavyzdžiui, **Airija** 2022 m. pradėjo diegti ankstyvo išitraukimo strategiją, kuria siekiama gerinti įdarbinimo paslaugas, teikiamas per valstybinę užimtumo tarnybą darbo ieškantiems neįgaliesiems: jiems aktyviai siūlomos ir teikiamos įdarbinimo paslaugos ir parama pradeda teikti kiek įmanoma anksčiau. **Lietuvoje** 2023 m. įvykdyta reforma išplėstas aktyvios darbo rinkos politikos priemonių taikymas ir socialinių paslaugų teikimas neįgaliesiems, kad jiems būtų lengviau patekti į atvirą darbo rinką, ir panaikinta parama socialinėms įmonėms, sukūrusioms segreguotas darbo vietas. 2022 m. **Nyderlanduose** imtasi kelių priemonių siekiant gerinti neįgaliųjų įsidarbinimo galimybes. Be kita ko, pradėta taikyti „*proefplaats*“ koncepcija: neįgaliesiems suteikiamas dviejų mėnesių bandomasis laikotarpis, kai jų darbas yra neapmokamas, tačiau tuo laikotarpiu išlaikomos teisės į bedarbio pašalpą ir teikiamos įvairios paramos paslaugos.

Nors ES piliečių, gyvenančių kitoje valstybėje narėje, užimtumo lygis yra aukštesnis nei priimančiosios šalies piliečių, paprastai pernelyg daug jų dirba nekvalifikuotus darbus.

Darbingo amžiaus ES piliečių, gyvenančių kitoje valstybėje narėje, užimtumo lygis, labai sumažėjęs dėl COVID-19 pandemijos, 2022 m. vėl pasiekė 77,1 proc.¹⁷⁴, taigi yra 1,7 proc. punkto didesnis už vidutinį priimančiosios šalies piliečių užimtumo lygį (75,4 proc.) ir 15,2 proc. punkto didesnis už trečiųjų šalių piliečių užimtumo lygį. Tiek ES piliečių, gyvenančių kitoje valstybėje narėje, tiek trečiųjų šalių piliečių pernelyg didelė dalis dirbo nekvalifikuotus darbus, palyginti su priimančiosios šalies piliečiais, pavyzdžiui, jie buvo paslaugų sektoriaus darbuotojai ir pardavėjai, taip pat dirbo amatų ir susijusiose profesinėse srityse¹⁷⁵. Darbuotojai, kurie trumpam išvyksta dirbti į kitą šalį, kaip antai sezoniniai darbuotojai, paprastai yra itin pažeidžiami dėl prastų darbo sąlygų ir išnaudojimo, nes kai gyvenama vienoje šalyje, o dirbama kitoje, sunku užtikrinti lygias teises¹⁷⁶. Apskritai, nors ne ES gimusių asmenų integracija į darbo rinką taip pat gerėja, atrodo, kad būtinos tolesnės pastangos. Ne ES gimusių (20–64 metų amžiaus) asmenų užimtumo lygis padidėjo nuo 63,4 proc. 2021 m. iki 65,9 proc. 2022 m., o skirtumas tarp šių asmenų užimtumo lygio ir šalyje gimusių asmenų užimtumo lygio sumažėjo nuo 10,7 proc. punkto 2021 m. iki 9,7 proc. punkto 2022 m. Didžiausias atotrūkis buvo Bulgarijoje (daugiau kaip 20 proc. punktų), Nyderlanduose, Švedijoje, Belgijoje ir Vokietijoje (daugiau kaip 16 proc. punktų), kita vertus, Rumunijoje, Čekijoje, Lenkijoje, Maltoje ir Slovakijoje šis rodiklis buvo net neigiamas.

¹⁷⁴ BG, PL ir RO 2022 m. duomenų nėra. Žr. Eurostatas [[lfsa_ergaeadn](#)], darbo jėgos tyrimas.

¹⁷⁵ European Commission, *Annual report on intra-EU labour mobility*, Publications Office of the European Union, 2023 (dar nepaskelbta).

¹⁷⁶ European Commission, *Report on seasonal workers and intra-EU labour mobility*, Publications Office of the European Union, 2023.

Užsienyje gimusių asmenų padėtis darbo rinkoje skiriasi priklausomai nuo jų išsilavinimo lygio ir gimimo šalies. Vertinant vidutiniškai padėtį ES, dirbo 77 proc. asmenų, gimusių kitoje ES šalyje, ir 75,6 proc. šalyje gimusių asmenų. Ne ES gimusių asmenų, turinčių tik pagrindinį ar žemesnį išsilavinimą, užimtumo lygis buvo 57,3 proc., t. y. 1 proc. punktu didesnis nei gyvenamojoje šalyje gimusių asmenų, o žemos kvalifikacijos asmenų, gimusių kitoje ES šalyje, užimtumo lygis buvo 68,3 proc., t. y. 11 proc. punktų didesnis nei šalyje gimusių asmenų. Aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų grupėje tų, kurie gimė savo gyvenamojoje šalyje, užimtumo lygis 2022 m. buvo didžiausias – 87,3 proc., palyginti su 85,7 proc. kitoje ES šalyje gimusių asmenų ir 74,5 proc. ne ES gimusių asmenų. Ne ES piliečių kvalifikacijos ir užimtumo lygio neatitikimas yra kur kas didesnis: 2022 m. jų per aukštos kvalifikacijos rodiklis buvo 39,4 proc. (ES piliečių – 21,1 proc.)¹⁷⁷.

¹⁷⁷ Šaltinis – Eurostatas [[lfsa_eoqgan](#)].

2.2.2. Priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės

Valstybės narės toliau didina ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų prieinamumą, ypač daug dėmesio skirdamos palankių sąlygų neturintiems vaikams, kaip numatyta pagal Europos vaiko garantijų sistemą. Penkiolika valstybių narių, naudodamosi parama pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP), įsipareigojo šioje politikos srityje vykdyti dideles reformas ir investicijas, kurių vertė siekia beveik 8 mlrd. EUR. Nuo 2023–2024 mokslo metų **Bulgarija** įvedė trejų metų trukmės privalomą ikimokyklinį ugdymą nuo 4 metų amžiaus, laipsniškai įgyvendinamą pagal jos 2021–2030 m. švietimo, mokymo ir mokymosi plėtros strateginę programą. **Slovakijoje** nauju teisės aktų pakeitimu nustatyta juridinė teisė į vietą vaikų darželyje 4 metų amžiaus vaikams nuo 2024 m. rugsėjo mėn. ir 3 metų amžiaus vaikams nuo 2025 m. rugsėjo mėn. Nuo 2023 m. sausio mėn. **Airijoje** registruotomis ankstyvojo mokymosi ir vaikų priežiūros paslaugomis besinaudojančios šeimos turi teisę gauti didesnes valandines subsidijas pagal Nacionalinę vaikų priežiūros programą (NCS). **Švedijoje** savivaldybės privalo pasiūlyti vietą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigose vaikams, trumpą laiką gyvenusiems Švedijoje, net jei jų tėvai ar teisėti globėjai to neprašė. **Slovakijoje** „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) lėšomis remiamos tikslinės priemonės siekiant didinti palankių sąlygų neturinčių vaikų, įskaitant neįgalius vaikus ir romus, dalyvavimą. 2023 m. **Portugalija** išplėtė nemokamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų prieinamumą jaunesniems nei 3 metų amžiaus vaikams. Tai taikoma visiems vaikams, pradedantiems pirmuosius ugdymo lopšelyje metus ir pereinantiesiems į antrųjų metų grupę, įskaitant į privačius lopšelius priimtus vaikus, kai nėra ne pelno organizacijų pasiūlymų. Nuo 2024 m. visi jaunesni nei 3 metų amžiaus vaikai turės teisę nemokamai lankyti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas, tačiau lopšelių vis dar nepakanka. **Kroatijoje**, siekiant didinti naujos infrastruktūros tvarumą ir užtikrinti lygias galimybes, persvarstomi valstybės ir savivaldybių finansavimo susitarimai. **Austrijoje** nauju vaikų priežiūros finansavimo pakeitimu numatyta skirti iš viso 200 mln. EUR per metus tikslinių subsidijų federalinėms žemėms 2022–2023 ir 2026–2027 mokslo metais, siekiant paspartinti pradinės ugdomosios vaikų priežiūros paslaugų plėtrą – tuo papildomos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane (EGADP) numatytos priemonės, kuriomis siekiama gerinti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros prieinamumą.

Belgijos Valonijos regione numatoma skirti finansavimą pagal EGADP ankstyvosios vaikų priežiūros infrastruktūros kūrimui ir atnaujinimui siekiant pagerinti aprėptį. Daugiausia dėmesio bus skiriama vietovėms, kuriose vaikų priežiūros paslaugų aprėptis yra nedidelė, taip pat moterų užimtumo lygis žemas, vienišų motinų ir vienišų tėvų dalis didelė ir pajamos vienam gyventojui mažos. **Vengrija**, naudodamasi EGADP ir sanglaudos politikos fondais, planuoja sukurti naujų vietų jaunesniems nei 3 metų vaikams ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigose, kad tokių vietų skaičius iki 2026 m. pabaigos pasiektų 60 000; 2026 m. bus atliktas poreikių vertinimas. Siekiama kurti naujas vietas gyvenvietėse (visų pirma neturinčiose palankių sąlygų), kuriose iki tol nebuvo lopšelių. **Rumunijoje** nuo 2030–2031 mokslo metų vaikų nuo 3 metų amžiaus ikimokyklinis ugdymas taps privalomas, o pagal jos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą investuojama į 110 lopšelių statybą, įrangimą bei veikimo užtikrinimą ir į 412 papildomų paslaugų teikimą palankių sąlygų neturinčioms grupėms.

Politikoje daugiau dėmesio skiriama ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų kokybės gerinimui, atsižvelgiant ir į kvalifikuoto personalo trūkumą. 2022 m. pabaigoje **Airija** padidino daugiau kaip 70 proc. ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigų darbuotojų (t. y. apie 27 000 darbuotojų) darbo užmokestį ir parėmė vaikų priežiūros darbuotojų profesionalizaciją – nustatė konkretiems sektoriams taikomas minimaliojo darbo užmokesčio normas, susietas su skirtingais vaidmenimis ir kvalifikacijos lygiais. **Danijoje** 2024 m. pradžioje įsigalios naujas įstatymas dėl vienam pedagoginiam darbuotojui tenkančių vaikų skaičiaus minimaliųjų standartų. **Vokietijoje** toliau remiamos federacinių žemių pastangos didinti kokybiškų paslaugų teikimą, įtraukiant, be kita ko, tokius aspektus kaip vienam pedagoginiam darbuotojui tenkančių vaikų skaičius, kvalifikuoto personalo įdarbinimas ir išlaikymas, vadovavimas, kalbų mokymas. **Estija** siekia sukurti integruotą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemą su bendrais kokybės standartais, įskaitant bendrą mokymo programą. **Lietuvoje** priimtos naujos gairės dėl ikimokyklinio ugdymo programų turinio, kaip numatyta šalies ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane. **Graikijoje** sustiprintas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros darbuotojų tęstinis profesinis tobulėjimas. Naudodamasi ES parama pagal techninės paramos priemonę (TPP), **Čekija** kuria ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros kokybės stebėsenos ir vertinimo sistemą, kuria bus grindžiama ir remiama dabartinė šio sektoriaus plėtra, finansuojama EGADP ir sanglaudos politikos fondų lėšomis. **Belgijos** Flandrijos regione bus papildomai investuota 270 mln. EUR į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigas, kad jose būtų sukurta 5 000 papildomų vietų ir vienam pedagoginiam darbuotojui tektų mažiau vaikų. 2023 m. liepos mėn. **Malta** pradėjo taikyti „Švietimo kokybės užtikrinimo sistemą (0–16 metų)“ ir „Nacionalinius švietimo kokybės standartus (3–16 metų)“, siekdama paaiškinti, kaip švietimo įstaigose užtikrinama kokybė, ir suteikti priemonių pedagogams, kurios suteiktų galimybę apsvarstyti lyderystę, mokymą ir mokyklos etosą.

Reikėtų stiprinti pastangas didinti mokytojo profesijos patrauklumą, visų pirma gerinti darbo sąlygas, atsižvelgiant į darbuotojų trūkumą. Pastaruoju metu įgyvendinama daug įvairių priemonių, tačiau daugumoje šalių jų poveikis dar nematomas. **Bulgarijoje** nuo 2016 m. labai padidinus atlyginimus (pradinis darbo užmokestis padidintas daugiau kaip du kartus), pedagoginių bakalauro studijų programose dalyvaujančių studentų padaugėjo 24,5 proc., taip pat 2018–2022 m. 40 proc. padaugėjo susijusių magistrantūros studijų programų. **Nyderlanduose** ir **Estijoje** neseniai priimti veiksmų planai dėl mokytojų, taikomi, be kita ko, mokytojų atlyginimams, darbo sąlygoms, karjeros ir mokymo galimybėms, alternatyviems patekimo į šią profesiją būdams, taip pat glaudesniai įvairių suinteresuotųjų subjektų ir mokyklų bendradarbiavimui. Kai kuriose šalyse, kuriose mokytojų atlyginimai itin maži, jie labai padidinti, nustatytas tikslinis jų dydis, palyginti su nacionaliniu vidutiniu darbo užmokesčiu. Tokie sprendimai priimti, pavyzdžiui, **Lietuvoje**, **Čekijoje**, **Bulgarijoje** ir **Estijoje**. 2023 m. birželio mėn. **Rumunija** nusprendė mokytojų atlyginimus vidutiniškai padidinti 25 proc. Kartu su bendru darbo užmokesčio didinimu nustatyta ir papildomų finansinių paskatų. Pavyzdžiui, **Nyderlanduose** pradėta mokėti darbo rinkos išmoka (*arbeidsmarkttoelage*) mokytojams, kurie dirba mokytojo darbą nepalankioje padėtyje esančiose mokyklose. **Švedijoje** mokyklų paslaugų teikėjai gali gauti papildomas dotacijas, kad galėtų paskirti ypač kvalifikuotus mokytojus ir jiems atlyginti. Mokyklos, kuriose yra daug nepalankioje padėtyje esančių moksleivių, gauna daugiau lėšų. Kai kuriose šalyse daugiausia dėmesio skiriama darbo sąlygoms ir karjeros galimybėms. **Graikijoje** sukurta nacionalinė karjeros sistema ir pradėtas mokytojų vertinimas. **Švedija** ir **Nyderlandai** nustatė politiką, kuria daugiausia dėmesio skiriama darbo krūvio mažinimui, pavyzdžiui, leidžiama įdarbinti daugiau pagalbinio pedagoginio personalo. **Belgija**, **Čekija**, **Rumunija** ir **Slovakija** rengia mentorystės programas, kuriose pagrindinis dėmesys skiriamas naujiems mokytojams. **Malta** pradėjo taikyti keletą mokytojų atlyginimų didinimo priemonių, atitinkančių dabartinę kolektyvinę sutartį, įskaitant atlyginimų ir išmokų už pamoką didinimą, spartesnio didinimo galimybę, mokymo krūvio mažinimą ir mažesnę moksleivių skaičių klasėje, siekiant išlaikyti mokytojus.

Valstybės narės siekia struktūriškai pritraukti daugiau kandidatų į mokytojo profesiją, taip pat imamasi neatidėliotinų priemonių trūkumams šalinti. Siekiant spręsti didelio mokytojų trūkumo problemą, daugelyje valstybių narių vis dažniau pasitelkiami pavaduojantys arba nekvalifikuoti mokytojai, o tai gali turėti poveikį švietimo kokybei. **Slovėnijoje** pagal naują teisės aktą leidžiama laikinai įdarbinti asmenis, neturinčius kvalifikacijos atlikti mokymo užduotis, o įdarbinimo procedūra supaprastinta. **Belgijoje**, siekiant spręsti mokytojų trūkumo problemą, 2022–2023 mokslo metais išbandytos pavaduojančių mokytojų platformos ir rezervai. **Airijoje** paskelbta bandomoji mokytojų mainų tarp mokyklų programa. Be to, naujajame **Rumunijos** ikiuniversitetinio švietimo įstatyme numatyta galimybė dalytis ištekliais, įskaitant mokytojus. **Nyderlandų** švietimo ministerija leido penkių didžiausių miestų mokykloms eksperimentuoti su savaitiniais tvarkaraščiais. Mokyklos gali vieną dieną per savaitę ugdomo veiklą organizuoti kitaip, pavyzdžiui, pakviesti išorės specialistų, kad jie vestų pamokas pagal nedidelę mokymo programos dalį, ir joms leidžiama nuspręsti, kada eksperimento metu imti atostogas. Apskritai maždaug dviejuose trečdaliuose šalių jau suteikta alternatyvių būdų įgyti mokytojo profesiją. Neseniai **Latvija** pradėjo naujas pagreitinto pedagoginių kvalifikacijų suteikimo jauniems (visų pirma STEM sričių) specialistams iniciatyvas ir mokytojams suteikė galimybių plėsti savo kvalifikaciją kitose dalykinėse srityse. **Švedijoje** išbandomas naujas trumpesnis papildomas pedagoginio rengimo kursas, kad mokytojo profesiją būtų galima įgyti greičiau. **Austrijoje** mokytojai gali baigti magistrantūros studijas jau dirbdami mokytojais. **Čekijoje** absolventai, turintys magistro laipsnį, atitinkantį mokyklų mokomuosius dalykus, gali įsidarbinti pagal šią profesiją daugiausia trejų metų laikotarpiui, per kurį jie turi įgyti reikiamą kvalifikaciją. **Lietuvoje** padidintas mokytojų kvalifikacijos reikalavimų lankstumas, siekiant skatinti patekimą į šią profesiją šalutiniais būdais. Siekiant pritraukti daugiau kandidatų į mokytojus, **Belgijoje** pripažįstamas asmenų, ateinančių į šį darbą iš privačiojo sektoriaus, 10 metų stažas (neseniai Flandrijoje pasiūlyta šį stažą padidinti iki 15 metų; laukiama parlamento pritarimo). **Estijoje, Suomijoje, Airijoje ir Liuksemburge** kuriamos papildomos mokytojų rengimo studijų vietos, o **Bulgarijoje, Kroatijoje, Estijoje, Lietuvoje ir Slovėnijoje** pradėtos skirti stipendijos, siekiant paskatinti jaunimą rinktis studijas, kurias baigę jie įgytų pedagogo kvalifikacinį laipsnį.

Valstybės narės toliau įgyvendina priemones, kuriomis siekiama mažinti ankstyvo pasitraukimo iš švietimo ir mokymo sistemos atvejų skaičių ir spręsti švietimo nelygybės problemas. Pavyzdžiui, 2022 m. **Rumunija** pradėjo nacionalinę mokyklos nebaigimo mažinimo programą, kuriai teikiama didelė finansinė parama pagal EGADP ir iš ESF+ (nuo 2024 m.). Nuo tada 37 proc. pradinių ir pagrindinių mokyklų gavo dotacijas, skirtas mokyklos nebaigimo mažinimui ir prevencijai, be kita ko, papildoma pedagogine parama, socialinės paramos priemonėmis ir užklasine veikla. Naujajame švietimo įstatyme numatyta tęsti šias pastangas pagal kelias nacionalines programas. **Ispanijoje** pagal ESF+ ir EGADP lėšomis finansuojamą 2021–2023 m. švietimo orientavimo, pažangos ir gerinimo per centrus, skirtus specialioms sudėtingesniems švietimo poreikiams tenkinti, programą (PROA+) siekiama didinti mokymosi mokyklose sėkmingumą, teikiant tikslinę paramą mokiniams. Tie centrai yra vietovėse, kuriose yra daug palankių sąlygų neturinčių ir pažeidžiamų jaunuolių ar mokymosi sunkumų patiriančių jaunuolių arba yra kitų aplinkybių, galinčių kliudyti sėkmingam švietimui. Siekiant mažinti mokyklos nebaigimo atvejų skaičių ir jaunimo nedarbą, **Liuksemburge** privalomasis mokyklinis amžius 2023 m. liepos mėn. prailgintas nuo 16 iki 18 metų. Šis įstatymas įsigalios nuo 2026–2027 mokslo metų. 2023 m. **Slovakijoje** sukurtas apie 160 konsultavimo ir prevencijos įstaigų, bendradarbiaujančių su mokyklų įtraukties grupėmis, tinklas. Jos padės mokytojams ir kitam personalui teikti specializuotą paramą, be kita ko, autizmą ar negalią turintiems vaikams. **Lenkijoje** taip pat įsteigti 23 įtraukaus švietimo paramos centrai ir išplėstas įtraukių kolektyvų kūrimas mokyklose – tai padės integruoti ir moksleivius su negalia. Nuo 2023 m. balandžio mėn. **Švedija** didina finansinę paramą specialiojo ugdymo pedagogams ir moksleivių sveikatos priežiūros paslaugoms. 2023 m. **Malta** paskelbė peržiūrėtą ankstyvo pasitraukimo iš švietimo ir mokymo sistemos problemos sprendimo remiantis prevencija, intervencija ir kompensavimu strategiją. 2022 m. rugsėjo mėn. **Airija** pratęsė savo paramos nepalankiose vietose esančioms mokykloms programą (DEIS). Tai buvo naudinga 361 mokyklai. Šios mokyklos gavo papildomų išteklių, pavyzdžiui, finansinės paramos ir papildomo personalo. Šiuo metu programoje dalyvauja daugiau kaip 1 200 mokyklų ir ja remiama apie 240 000 moksleivių. **Portugalija** patvirtino planą „21|23 Escola+“, kuriuo siekiama spręsti problemas, susijusias su moksleiviams kylančiais sunkumais ir socialine bei švietimo asimetrija, atsiradusiais dėl mokyklų uždarymo ir pandemijos nulemtų sąlygų.

Pagrindinių įgūdžių įgijimo stiprinimas ir perėjimas prie kompetencija grindžiamo mokymo ir mokymosi tebėra itin svarbus prioritetas. Kelios valstybės narės pastaraisiais metais vykdė svarbias mokymo programų reformas, galinčias padėti pakeisti mokymosi rezultatų prastėjimo tendenciją. Siekdama skatinti įgyti bendrąsias kompetencijas **Slovakija** įgyvendino visapusišką pradinių mokyklų mokymo programų reformą, remiamą pagal jos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Šia reforma siekiama stiprinti besimokančiųjų skaitmeninius įgūdžius, lavinti kritinį mąstymą ir kūrybiškumą, didinti švietimo įtraukumą ir gerinti mentorystę mokytojams. Nuo 2022 m. rugsėjo mėn. **Nyderlanduose** pagal bazinių įgūdžių pagrindinį planą teikiama parama apie 2 200 mokyklų ir 650 000 moksleivių nuo ikimokyklinio ugdymo iki vidurinio ugdymo ir profesinio rengimo pakopos. Pagal šį planą skatinami skaitymo ir rašymo nyderlandų kalba įgūdžiai, matematiniai gebėjimai, pilietiškumo ugdymas ir skaitmeninis raštingumas. 2023–2024 mokslo metais **Prancūzijoje** įvesta viena visų mokinių diferencijuoto prancūzų kalbos ir matematikos mokymo valanda per savaitę, išplėsta paramos visoms mokykloms programa (*Devoirs faits*) ir pradėtos teikti pedagoginės konsultacijos mokytojams. Po vidurinio ugdymo lygmens mokymo programų reformų **Airija** 2023 m. kovo mėn. paskelbė naują pradinių mokyklų mokymo programą, kurioje daugiau dėmesio skiriama STEM sritims, gerovei ir užsienio kalbų mokymui nuo pradinių klasių. 2022 m. lapkričio mėn. **Slovėnijoje** pagal šalies ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą paskelbtas kvietimas teikti projektų pasiūlymus siekiant plačiu mastu vykdyti švietimo specialistų mokymą skaitmeninių įgūdžių, aplinkosauginio tvarumo gebėjimų ir finansinio raštingumo srityse, siekiant tikslo iki 2026 m. birželio mėn. parengti iki 20 000 mokytojų ir mokyklų vadovų. 2023 m. rugsėjo mėn. **Lietuva** priėmė konkretų planą gerinti STEM dalykų mokymo rezultatus. Jame taip pat remiamas STEM dalykų mokymas naujai įsteigtuose centruose, kuriuose įrengtos laboratorijos. **Kroatija** rengiasi 2023 m. išbandyti „visos dienos mokyklos“ reformą, kuri padidintų visų mokomųjų dalykų, kuriais lavinami pagrindiniai įgūdžiai, mokymo valandų skaičių. **Malta** išplėtė vasaros ir žiemos atsilikimo mažinimo klases, kuriomis siekiama teikti papildomą akademinę paramą pažeidžiamiesiems moksleiviams.

Spartėja švietimo sistemų skaitmeninė transformacija. Po pandemijos pagal EGADP suteiktas didelis postūmis reformoms ir investicijoms, kuriomis skatinamas skaitmeninis švietimas: investicijoms į žmogiškąjį kapitalą ir skaitmenizaciją skirta iš viso 29 mlrd. EUR. Keliose valstybėse narėse švietimo skaitmeninės transformacijos klausimas sprendžiamas pagal įvairias švietimo skaitmenizacijos ir skaitmeninių įgūdžių strategijas. Pavyzdžiui, **Prancūzijoje** priimta nauja Skaitmeninio švietimo strategija (2023–2027 m.), kuria siekiama stiprinti nacionalinio lygmens ir vietos subjektų bendradarbiavimą, lavinti mokinių skaitmeninius įgūdžius ir suteikti mokytojams skaitmeninių išteklių bei tęstinio profesinio tobulėjimo galimybių. **Austrija** priėmė strateginę programą „Universitetai ir skaitmeninė transformacija iki 2030 m.“, kurioje nustatyti universitetams taikomi principai ir veiksmai siekiant skatinti aukštojo mokslo skaitmenizaciją. Mokyklose pradėtas įgyvendinti 8 punktų skaitmeninio švietimo planas (2020–2024 m.), apimantis tiek pedagogines iniciatyvas, tiek infrastruktūros priemones. **Belgijos** Flandrijos bendruomenė, naudodamasi parama pagal EGADP, įsteigė Aukštojo mokslo pažangos fondą, kurio tikslas – pritaikyti ateičiai ir skaitmenizuoti aukštąjį mokslą ir stiprinti mokymąsi visą gyvenimą aukštosiose mokyklose. Be to, visos trys Belgijos bendruomenės numato naudodamosi EGADP aprūpinti mokyklas skaitmenine įranga ir IT infrastruktūra. **Rumunijoje** patvirtinta teisinė švietimo procesų skaitmenizacijos ir turinio skaitmeninimo sistema, kurioje taip pat nustatytas mokytojų skaitmeninių įgūdžių profilis. **Lietuvoje** projektu „EdTech“ siekiama parūpinti visų lygmenų švietimo įstaigoms skaitmeninių priemonių, išbandyti novatoriškus skaitmenizuoto mokymosi sprendimus ir internetu teikti skaitmeninius įgūdžius lavinantį mokymą, parengtą pagal ES skaitmenines programas. Ne vėliau kaip 2024 m. bent 3 000 mokytojų ir akademinį darbuotojų turi baigti IT gebėjimų kursą ir bent 500 mokytojų turi būti įgiję IRT magistro laipsnį, kaip numatyta ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane.

Valstybės narės imasi priemonių siekdamos didinti aukštojo mokslo indėlį į darbo rinkai reikalingų įgūdžių įgijimą ir inovacijų skatinimą. Daugumoje jų pradėtos specialios programos siekiant atnaujinti mokymo pasiūlą ir padidinti aktualumą darbo rinkai, taip pat daugelyje jų pagrindinis dėmesys skiriamas skaitmeninei aukštojo mokslo transformacijai ir mikrokredencialų diegimui. Kitos valstybės narės įgyvendina visapusiškas reformas, apimančias svarbius valdymo tvarkos, akreditavimo ir kokybės užtikrinimo mechanizmo pakeitimus, mokslinių tyrimų stiprinimą ir tarptautinimo skatinimą. Pavyzdžiui, **Bulgarija** įgyvendina ESF lėšomis bendrai finansuojamą didelio masto programą, pagal kurią modernizuojama aukštojo mokslo sistema. Jos tikslas – įdiegti kompetencijos modelį, remti bendrų universitetų programų rengimą, palengvinti universaliųjų įgūdžių įgijimą ir tobulinti pedagoginio personalo gebėjimus. Be to, naudojantis ESF+ parama, bus atnaujintos mokymo programos, kad daugiau dėmesio būtų skiriama kompetencijoms, kurios reikalingos žaliajai pertvarkai. Pagal 2023 m. kovo mėn. priimtą 2021–2027 m. nacionalinį švietimo sistemos plėtros planą **Kroatija** reformuoja savo aukštojo mokslo sistemą, kad joje būtų skatinama kompetencija, didinama atitiktis darbo rinkos poreikiams ir tarptautinimas (iš dalies – pagal šalies ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą). Joje pradėti naudoti susitarimai dėl veiklos rezultatų ir persvarstyti aukštųjų mokyklų vidaus kokybės užtikrinimo ir išorinio vertinimo metodai, taip pat aukštųjų mokyklų akreditavimo procedūros ir naujos studijų programos. **Rumunijoje** su universitetais pasirašyta 61 sutartis dėl dotacijos siekiant finansuoti integruotas priemones, kuriomis siekiama gerinti skaitmeninę infrastruktūrą ir ugdyti studentų skaitmeninius įgūdžius, taip pat ugdyti pedagoginio ir mokslinių tyrimų personalo skaitmeninius įgūdžius dalyvaujant mokslinių tyrimų ir praktikos projektuose. Pastarojo meto reformos **Graikijoje** apima didesnio savarankiškumo suteikimą aukštosioms mokykloms, jų veikimo gerinimą, su finansavimu susijusių tikslų ir veiklos rezultatų kriterijų nustatymą ir kokybės gerinimą. **Slovėnija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą investavo 56,5 mln. EUR į 38 bandomuosius projektus, pagal kuriuos bus išbandyti skaitmeninių ir darnaus vystymosi gebėjimų integravimo į aukštojo mokslo studijų programas sprendimai, siekiant pagerinti darbo rinkos rezultatus. **Portugalija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą pradėjo iniciatyvą „Youth STEAM“ (gamtos mokslai, technologijos, inžinerija, menai ir matematika) (*Impulso Jovem STEAM*), kuria siekiama per ateinančius penkerius metus 10 proc. padidinti aukštojo mokslo institucijose STEAM srityse studijuojančių jaunuolių skaičių, atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius. Pagal šią iniciatyvą teikiama finansinė parama, o projektus įgyvendina aukštosios mokyklos, bendradarbiaudamos su įmonėmis, viešaisiais subjektais ir vidurinėmis mokyklomis. **Malta** dar labiau padidino stipendijas studentams, kurie studijuoja su žaliaja ekonomika bei gamtos mokslais, technologijomis, inžinerija ir matematika (STEM) susijusius dalykus, kad paskatintų tolesnes studijas ypatingos svarbos sektoriuose.

Valstybių narių politikos darbotvarkėse daug dėmesio skiriama profesinio rengimo ir mokymo sistemų pritaikymui prie naujų įgūdžių poreikių. Belgijos prancūzakalbėje bendruomenėje pradėta reforma siekiant padidinti profesinio rengimo ir mokymo aktualumą darbo rinkai – tai bus taikoma nuo 2024 m. **Bulgarijoje** pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą iš dalies keičiama profesinio rengimo ir mokymo reglamentavimo sistema siekiant remti profesinio rengimo mokymo derinimą prie darbo rinkos poreikių. Estija pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą investuoja į tai, kad būtų atnaujinami ir rengiami nauji profesiniai standartai, kuriuose nustatomi su žaliaisiais įgūdžiais susiję mokymosi rezultatai ir nurodomos konkrečios sritys bei įgūdžiai, turintys didžiausią su žaliaja pertvarka susijusį potencialą. Šia 2022 m. birželio mėn. patvirtinta priemone siekiama skatinti diegti žaliasias technologijas perduodant žinias ir modernizuojant aukštojo mokslo bei profesinio rengimo ir mokymo kompetencijos tobulinimo programų turinį ir organizavimą, taip pat teikiant kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo paslaugas. **Švedija** plečia savo aukštojo profesinio rengimo sistemą tiek didindama jos aprėptį, tiek kurdama lankstesnius perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo būdus, be kita ko, remdamasi savo sėkminga aukštojo profesinio rengimo programa, kurią vykdančios, glaudžiai bendradarbiaujant su darbo pasauliu, pagal bandomąjį projektą kuriamos žemesnės kvalifikacijos suaugusiųjų profesinės mokyklos. 2023 m. **Ispanijoje** pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą dirbama profesinio rengimo ir mokymo skaitmeninės transformacijos, inovacijų ir tarptautinimo srityse: investuojama į profesinių mokyklų mokytojų skaitmeninį ir žalinimo mokymą, pagal technologinius poreikius pertvarkomos klasės ir kuriamas 50 kompetencijos centrų, skatinančių mokslinius tyrimus ir inovacijas, tinklas (jis bus baigtas kurti 2024 m.). Pagal 2023 m. balandžio mėn. patvirtintas priemones (tai ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano dalis) **Kipre** skiriamas dėmesys asmenims, dirbantiems su žaliaja ir mėlynąja ekonomika susijusiose profesijose ar sektoriuose, ir bedarbiams, norintiems dirbti pagal tokias profesijas, kad jiems būtų suteikta perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo galimybių profesinio mokymo centruose. **Slovakija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą atnaujins švietimo ir mokymo programas, kad jos atitiktų dabartinius darbo rinkos poreikius, susijusius ir su žaliaja pertvarka. Tai taip pat apima naujų profesinio rengimo ir mokymo programų rengimą, mokytojų rengimą, naują profesinio rengimo ir mokymo įrangą ir darbuotojų mokymą. 2023 m. **Malta** savo Švietimo ministerijoje įsteigė STEM ir profesinio rengimo bei mokymo programų direktoratą, kad būtų galima daryti pažangą profesinio rengimo ir mokymo srityje atsižvelgiant į naujus įgūdžių poreikius ir prižiūrėti nacionaliniame įgyvendinimo plane numatyto įsipareigojimo vykdymą ir to plano įgyvendinimą, vadovaujantis 2020 m. Osnabriuko deklaracija.

Kelios ES šalys skatina mokymąsi darbo vietoje ir pameistrystę naujomis politikos priemonėmis, taip pat aukštesnėje profesinio rengimo ir mokymo pakopoje. Belgijoje 2022 m. rugsėjo mėn. Flandrija įdiegė pakaitinį mokymąsi suaugusiųjų švietimo srityje, o 2023 m. rugsėjo mėn. pradėjo teikti finansinę paramą įmonėms ir mokiniams, dalyvaujantiems mokymosi darbo vietoje veikloje. **Lietuvoje** 2022 m. rugsėjo mėn. patvirtinus pameistrystės programą, pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą sukurta pameistrystės rėmimo sistema, kurioje ypač daug dėmesio skiriama mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Naudojantis ES parama, pagal šią programą kompensuojamos darbdavių išlaidos ir bendrai finansuojami pameistrių atlyginimai. Nuo 2022 m. rugsėjo mėn. **Austrijoje** pradėjo veikti „Pakaitinio mokymosi akademija“, kurioje mokymosi darbo vietoje galimybės derinamos su švietimu profesinėje mokykloje ir yra privalomas judumo užsienyje laikotarpis, po kurio įgyjama aukštesnės pakopos profesinio mokslo kvalifikacija. 2022 m. rugsėjo mėn. **Rumunija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą išplėtė pakaitinį mokymąsi, kad jis apimtų aukštojo (techninio) mokslo sritį – ši sistema pradės veikti 2024–2025 mokslo metais. Taip visapusiško pakaitinio mokymosi trajektorija bus prieinama nuo vidurinio ugdymo iki aukštojo mokslo. Be to, 2022 m. rudenį ir žiemą **Vokietija** atnaujino savo Profesinio rengimo ir mokymo kompetencijos iniciatyvą – vieną iš savo Kvalifikuotos darbo jėgos strategijos dalių. Skiriamos priemonės trijose veiksmų srityse: 1) skatinti teikti profesinio rengimo ir mokymo galimybes specialistams, 2) sukurti patrauklią ir novatorišką profesinio rengimo ir mokymo aplinką ir 3) plėsti tarptautinę profesinio rengimo ir mokymo orientaciją. Nauji dalykai: geresnės paramos galimybės gerų rezultatų pasiekiantiems stažuotojams, profesinio orientavimo plėtotė, įskaitant skaitmeninius formatus, profesinio rengimo ir mokymo matomumo didinimo kampanija, papildomų novatoriškų koncepcijų, pagal kurias būtų padidinta mokymo įmonėse kokybė, plėtotė ir išbandymas, naujo portalo, kuriame mokytojams ir dėstytojams bus skaidriai prieinami kvalifikacijos tobulinimo pasiūlymai, sukūrimas ir paskatos stažuotojams ir jauniems darbuotojams vykti į užsienį profesinio mokymo ir mokymosi tikslais. Be to, pagal Įgūdžių įstatymą (*Aus- und Weiterbildungsgesetz*) bus toliau plėtojamasi ir plečiamasi mokytis norintiems asmenims skirtos darbo rinkos politikos finansavimo priemonės, siekiant išvengti nedarbo, kurį lemia struktūriniai pokyčiai, parengti skubiai reikalingus kvalifikuotus darbuotojus ir išlaikyti kvalifikuotus darbuotojus.

Valstybėse narėse diegiamos naujos sistemos ir modeliai siekiant numatyti būsimus įgūdžių ir mokymo poreikius. Slovakijoje 2022 m. gruodžio mėn. iš dalies pakeitus Užimtumo tarnybų įstatymą, ESF+ lėšos bus naudojamos bendradarbiavimui su sektorių tarybomis žinių ir įgūdžių poreikių numatymo klausimais stiprinti. Sektorių tarybų sąjungoje šių organų funkcija bus derinti mokymosi visą gyvenimą sistemos veikimą prie konkrečių darbo rinkos poreikių. 2023 m. **Suomijoje** pagal jos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą kuriama darbo ir kompetencijos poreikių prognozavimo sistema. Šis modelis apims darbo jėgos, švietimo ir įgūdžių poreikių vidutiniu laikotarpiu prognozavimą. Tai apima įvairiais švietimo lygmenimis įgyjamų kvalifikacijų skaičiaus prognozavimą, profesinių pokyčių vertinimą, taip pat bedarbių ir darbo jėgai nepriklausančių asmenų potencialo dirbti įvertinimą.

Siekiant remti spartesnę skaitmeninę pertvarką, daugelyje šalių imtasi priemonių suaugusių gyventojų skaitmeniniams įgūdžiams stiprinti. Belgijos Valonijos regione 2022 m. rugpjūčio mėn. patvirtinta bazinių skaitmeninių įgūdžių suteikimo sistema pagal Valonijos pagrindinį skaitmeninio mokymo įstatymą. Nuo 2023 m. vasario mėn. **Čekija** kaip naują aktyvios užimtumo politikos priemonę nustatė išmoką skaitmeninio mokymo kursams, kuria pagal jos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą padengiama 82 proc. skaitmeninių įgūdžių įgijimo kursų kainos. **Estija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą rengė įmonių skaitmeninės transformacijos reformą, kuria siekta stiprinti jų gebėjimus valdymo lygmeniu vadovauti skaitmeninei pertvarkai ir ją skatinti, taip pat užtikrinti, kad būtų pakankamai IRT specialistų. Šia 2022 m. patvirtinta ir iki 2026 m. vykdoma reforma taip pat siekiama suteikti naujų karjeros galimybių ir didinti moterų dalyvavimą IRT mokymo ir profesinėje veikloje.

2023 m. **Kipras** investavo į Skaitmeninės piliečių akademijos interneto portalą, kuriame yra priemonė, padedanti asmenims įvertinti savo skaitmeninių įgūdžių ir poreikių lygį, parengiamas jų tobulėjimo planas ir pasiūloma laisvai rinktis kursus. Be to, Kipre pagal jo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą investuojama į mokymo programas, skirtas skaitmeniniams įgūdžiams įgyti profesinio mokymo centruose. **Latvija** į savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukė keletą su skaitmeninių įgūdžių stiprinimu susijusių priemonių. Tai apima paramą mokymo poreikių nustatymui ir planavimui remiantis bendru bazinių skaitmeninių įgūdžių vertinimu. Daugelis šių priemonių atitinka Europos skaitmeninės kompetencijos sistemos nuostatas. 2023 m. vasario mėn. **Lenkija** pristatė naują skaitmeninių įgūdžių ugdymo programą, kuria siekiama kelti plačiosios visuomenės ir IRT specialistų skaitmeninių įgūdžių lygį. Siekdama mažinti skaitmeninio raštingumo spragas, **Slovakija** 2022 m. gruodžio mėn. priėmė Nacionalinę skaitmeninių įgūdžių strategiją ir veiksmų planą, kuriuose numatytos įvairios priemonės, skirtos IRT specialistams, moterims IRT srityje, visų švietimo lygmenų pedagogams, darbuotojams, darbo ieškantiems asmenims ir palankių sąlygų neturinčioms grupėms, taip pat vyresnio amžiaus asmenims. 2023 m. **Bulgarija** sukūrė elektroninius profesinio mokymo kuponų taikymo ir teikimo, taip pat skaitmeninių įgūdžių tikrinimo ir sertifikavimo elektroninėje aplinkoje modulius. Elektroniniai kuponai, skirti dirbančiųjų ir bedarbių mokymui, kad jie įgytų bazinių ir tarpinių skaitmeninių įgūdžių, pradėti teikti 2023 m. gruodžio mėn., o 2024 m. pradžioje pradėtas mokymas. 2022 m. gruodžio mėn. **Portugalija** įsteigė Portugalijos skaitmeninę akademiją, kurios paskirtis – visiems žmonėms suteikti skaitmeninius gebėjimus, investuojant į įtrauktį ir skaitmeninį raštingumą, naujų kartų švietimą, aktyvių gyventojų kvalifikaciją, aukštesnio lygio ir specializuotą vyresniųjų pareigūnų mokymą ir mokslinius tyrimus. Pagal Portugalijos programą „Emprego+ Digital 2025“ Portugalija rengia nemokamus skaitmeninius mokymus darbuotojams, įmonių vadovams ir direktoriams, socialinės ekonomikos subjektams ir instruktoriams.

Kelios ES šalys įdiegė priemones, skirtas įgūdžių įgijimui stiprinti naudojant mikrocredencialus. Pagal **Maltos** 2023–2030 m. Nacionalinėje mokymosi visą gyvenimą strategijoje numatyta strateginę priemonę nustatomi mikrocredencialai siekiant užtikrinti galimybę dalyvauti kompensuojamojo švietimo programose. **Vengrijoje** 2023 m. Suaugusiųjų mokymo įstatymo pakeitimu nustatyta teisinė pagrindinių terminų ir procedūrų, susijusių su trumpų (daugiausia internetinių) kursų teikimu ir jų sertifikavimu, apibrėžtis. 2023 m. vasarą **Vengrijoje** pradėtas projektas pagal techninės paramos priemonę, kuriuo remiamas visapusiškos teisinės sistemos ir mikrocredencialų duomenų bazės, apimančios visus švietimo ir mokymo lygmenis, sukūrimas. Kai ši sistema bus sukurta, EGADP ir ESF+ lėšos bus naudojamos mikrocredencialų kūrimui ir naudojimui skatinti. **Estijoje** šiuo metu iš dalies keičiamas Suaugusiųjų švietimo įstatymas, siekiant į mikro kvalifikacijų teikimą įtraukti kokybės užtikrinimo elementus. Tai bus įgyvendinama naudojantis ES (ESF+, EGADP, TPF) finansavimu. Airija, pirmoji Europos Sąjungoje, sukūrė nuoseklią nacionalinę sistemą, skirtą užtikrintos kokybės ir akredituotiems mikrocredencialams. Tai daroma vykdant penkerių metų trukmės 12,3 mln. EUR vertės žmogiškojo kapitalo iniciatyvos projektą „MicroCreds“ (2020–2025 m.), kuriam vadovauja Airijos universitetų asociacija, bendradarbiaudama su keliais universitetais ir palaikydama glaudžius ryšius su įmonėmis. Šį projektą finansuoja Tęstinio mokymosi ir aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų, inovacijų ir mokslo departamentas. **Ispanijos** ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytas naujas Nacionalinis kompetencijos standartų katalogas pakeis dabartinį Nacionalinį profesinių kvalifikacijų katalogą ir suteiks galimybę teikti mikromokymą ir mikrocredencialus pagal 2022 m. Organinį profesinio rengimo ir mokymo įstatymą. Ispanija taip pat skatina universitetuose teikti mikrocredencialus pagal specialų veiksmų planą, pagal kurį bus sukurta apie 1 000 naujų kursų ir 60 000 mikrocredencialų (15 ECTS kreditų) per metus.

Suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje didinimas yra visų valstybių narių siekiamas tikslas ir dėl to reikia imtis neatidėliotinų politikos veiksmų keliose ES šalyse, kuriose dalyvavimo lygis tebėra palyginti žemas. Pagal ES pagrindinį suaugusių mokymosi tikslą iki 2030 m. turi būti pasiekta, kad ES kasmet bent 60 proc. suaugusiųjų dalyvautų mokymosi veikloje. Suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje gerinimas taip pat buvo vienas pagrindinių Tarybos rekomendacijos dėl individualių mokymosi sąskaitų, kurią iki šiol pradėjo įgyvendinti 15 valstybių narių (be kita ko, vykdydamos ESF+ ir EGADP lėšomis finansuojamus veiksmus), tikslų¹⁷⁸. **Belgijoje** pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, vadovaujantis visapusišku požiūriu, kuriama speciali informacinė sistema ir atliekami konkretūs teisiniai pakeitimai. Šiomis aplinkybėmis federalinė vyriausybė nuo 2023 m. nustatė teisę į keturias (nuo 2024 m. – penkias) dienas mokamų mokymosi atostogų per metus darbuotojams įmonėse, turinčiose ne mažiau kaip 20 darbuotojų. Be to, tokios įmonės turėtų nustatyti savo darbuotojų mokymo galimybes. 2023 m. trys valstybės narės užbaigė projektus naudodamosi EBPO technine parama arba pagal techninės paramos priemonę bendrai finansuotus projektus, kad padėtų pagrindus paskelbti arba peržiūrėti jų įgūdžių strategijas. **Liuksemburgo** prioritetai apima galimybių suaugusiesiems lavinti darbo rinkos poreikius atitinkančius įgūdžius teikimą, geresnį orientavimą ir užsienio specialistų išlaikymą. 2016 m. **Airija** paskelbė nacionalinę įgūdžių strategiją, kurioje iškelti 2025 m. tikslai ir pagal kurią atliktuose vertinimuose nustatyti tolesni prioritetiniai veiksmai, įskaitant poreikį užtikrinti labiau subalansuotą ir įvairesnę įgūdžių pasiūlą ir geriau naudoti įgūdžius inovacijoms skatinti. 2023 m. Airija, bendradarbiaudama su EBPO, užbaigė savo įgūdžių strategijos peržiūrą. Nuo 2022 m. spalio mėn. **Bulgarija**, naudodamasi parama pagal techninės paramos priemonę, perėjo prie veiksmų plano dėl įgūdžių, pagal kurį tenkinami jaunimo ir suaugusiųjų įgūdžių poreikiai, taip pat poreikis geriau naudoti turimus įgūdžius.

¹⁷⁸ Tai yra BE, BG, CY, CZ, EE, EL, FR, HR, HU, LT, LV, PL, PT, RO, SK.

Pagal sustiprintą Jaunimo garantijų iniciatyvą toliau skatinamas jaunimo įsidarbinamumas.

Tarp naujausių priemonių, kurių valstybės narės ėmėsi pagal sustiprintą Jaunimo garantijų iniciatyvą ir kurias remia ESF+, yra **Ispanijos** rengiamas nacionalinės jaunimo garantijų sistemos taisyklių dalinis pakeitimas siekiant pašalinti nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo registravimo dalyvauti Jaunimo garantijų iniciatyvoje procedūrų trūkumus. 2022 m. spalio mėn. **Slovakija** priėmė Jaunimo garantijų iniciatyvos nacionalinį planą, pagal kurį bus stiprinama parama darbui su jaunimu, individualizuotam konsultavimui, mentorystei, informacinei kampanijai, jaunų darbo ieškančių asmenų profiliavimo priemonėms, tęstiniam švietimui ir įgūdžių (visų pirma skaitmeninių, žaliųjų ir verslumo įgūdžių) įgijimui bei vertinimui, parama darbo vietų kūrimui, absolventų stažuotėms ir savarankiškai veiklai. **Graikija** pagal Jaunimo garantijų iniciatyvos nacionalinį planą priėmė 2021–2027 m. nacionalinę jaunimo užimtumo strategiją, pagal kurią jaunimo nedarbo problema bus sprendžiama sudarant palankesnes sąlygas jaunimui patekti į darbo rinką, šiuo tikslu gerinant jų įgūdžius ir įsidarbinamumą, naudojantis ir ESF+ bei EGADP parama. 2022 m. birželio mėn. **Bulgarija** priėmė ESF+ remiamą iniciatyvą „Jaunimo užimtumas+“, kuria siekiama didinti jaunimo įsidarbinamumą ir palengvinti jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, be kita ko, siūlant stažuotes, mokymą darbo vietoje ir apskritai universaliųjų ir socialinių emocinių įgūdžių įgijimą. Šiuo projektu siekiama paremti 15 200 ekonomiškai neaktyvių ir bedarbių asmenų, įskaitant ilgalaikius bedarbius. Pagal programą „Trajetos“ **Portugalija** siekia skatinti NEET jaunimo galimybes gauti išsilavinimą, mokytis, įsidarbinti ar užsiimti verslu.

Valstybės narės siekia gerinti jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką; toks perėjimas dažnai remiamas EGADP lėšomis. **Ispanija** į savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukė „investicijas, padedančias mažinti jaunimo nedarbą“, kurias sudaro trys programos. Programos „Tandem“ tikslas – siekti profesinės kompetencijos pakaitomis mokantis ir dirbant; bent 25 proc. šios programos skirta su klimatu susijusiems įgūdžiams, o 25 proc. – skaitmeniniams įgūdžiams įgyti. Antroji programa – „First Experience“ (Pirmoji patirtis), pagal kurią suteikiama galimybė įgyti pirmosios darbo patirties; bent 20 proc. šios programos skirta su klimatu susijusiems įgūdžiams, o 20 proc. – skaitmeniniams įgūdžiams įgyti. Galiausiai, pagal programą *Investigo* suteikiamas darbas, susijęs su mokslinių tyrimų projekto rengimu. **Kipro** švietimo, sporto ir jaunimo reikalų ministerija planuoja iki 2023 m. išplėsti bandomąjį absolventų karjeros stebėjimo mechanizmą, kad jis aprėptų visas aukštąsias mokyklas. Be to, 2023 m. gegužės mėn. **Portugalijoje** patvirtintos dvi reformos, pagal kurias turi būti bandomuoju laikotarpiu mokama mėnesinė bandomojo laikotarpio išmoka, sudaranti ne mažiau kaip 80 proc. teisės aktais nustatyto minimaliojo darbo užmokesčio, o jauniems dirbantiems studentams (iki 27 metų amžiaus) leidžiama gauti išmoką šeimai ir studijų stipendijas kartu su atlyginimu. Galiausiai, **Švedija** pradėjo dvi iniciatyvas, kurių pirmoji yra jaunimo, besimokančio vidurinėse mokyklose, kelių į profesinį gyvenimą tyrimas; jį numatoma pateikti 2024 m. Pagal antrąją iniciatyvą 2023 m. savivaldybės, kuriose yra didelis nedarbas, gali gauti iki 150 mln. SEK (apie 12,8 mln. EUR) dotacijų jaunimui skirtų darbo vietų kūrimo priemonėms ir laikinoms vasaros sezono darbo vietoms.

Kai kurios valstybės narės pradėjo ir tęsė iniciatyvas, kuriomis siekiama gerinti vyresnio amžiaus darbuotojų integraciją į darbo rinką, taip siekiant padėti spręsti visuomenės senėjimo ir dabartinio didelio darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemas. **Liuksemburge**, atsižvelgiant į kvalifikuotų darbuotojų trūkumą, 2023 m. kovo mėn. išplėstas įstatymas, kuriuo sušvelninamos taisyklės, pagal kurias ribojamos asmenų, anksti išėjusių į pensiją, galimybės dirbti apmokamą darbą: taip siekiama tenkinti poreikius turėti darbuotojų įvairiuose sektoriuose, visų pirma sveikatos priežiūros sektoriuje. 2023 m. sausio mėn. **Suomijoje** įsigaliojo teisės akto pakeitimas, kuriuo siekiama dirbančių vyresnių nei 55 metų asmenų skaičių iki 2029 m. padidinti 10 tūkst., panaikinti papildomas bedarbio pašalpos gavimo dienas ir nustatyti naują tikslinę asmenų nuo 55 metų prisitaikymo apsaugą.

Valstybės narės ėmėsi priemonių gerinti profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, daugeliu atvejų siekdamos į nacionalinę teisę perkelti Profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros direktyvą. Pavyzdžiui, **Rumunijoje** tėvystės atostogos 2022 m. rugsėjo mėn. prailgintos nuo 5 iki 10 darbo dienų (ir dar 5 dienomis tėvams, gavusiems vaiko priežiūros kurso baigimo pažymą). Be to, nustatytos naujos taisyklės dėl darbdavių pareigos patvirtinti tėvystės atostogas, draudimo atleisti darbuotoją tėvystės atostogų metu, taip pat sankcijų, kurios būtų taikomos reikalavimų nesilaikymo atveju. **Slovėnijoje** Tėvų apsaugos ir išmokų šeimai įstatymo pakeitimai, įsigaliosiantys 2024 m. balandžio mėn., yra susiję su teise į vaiko priežiūros atostogas (dabar kiekvienas iš tėvų turi teisę į 160 dienų vaiko priežiūros atostogų, palyginti su 130 dienų trukmės atostogomis anksčiau; 60 atostogų dienų nė vienas iš tėvų negali perleisti kitam), į tėvystės atostogas, darbo užmokesčio kompensavimą tokių atostogų metu ir lanksčias darbo sąlygas. **Suomijoje** nuo 2022 m. rugsėjo mėn. abu tėvai įgijo teisę gauti vaiko priežiūros atostogų išmoką ilgiau – 160 dienų, iš kurių ne daugiau kaip 63 atostogų dienos gali būti perleistos kitam iš tėvų. **Lenkijoje** į naują Darbo kodekso pakeitimą ir kitus teisės aktus nuo 2023 m. balandžio mėn. įtrauktos nuostatos dėl prižiūrinčiojo asmens atostogų (iki 5 dienų per metus), vaiko priežiūros atostogų, kurias turi pasidalyti abu tėvai, tėvystės atostogų ir teisės laikinai nedirbti dėl *force majeure* priežasčių. 2023 m. balandžio mėn. **Portugalija** iš dalies pakeitė Darbo kodeksą: pratęsė atskiras tėvystės atostogas iki 28 dienų (jų trukmė iki šiol buvo 20 dienų) ir numatė galimybę išeiti vaiko priežiūros atostogų dirbant ne visą darbo laiką. 2023 m. Biudžeto įstatymu **Italija** suteikė papildomą mėnesį pasirenkamųjų motinystės (arba tėvystės) atostogų, apmokamų 80 proc.; papildomas mėnuo skiriamas iki šeštųjų vaiko gyvenimo metų. 2022 m. gruodžio mėn. **Kipras** nacionalinės teisės aktais nustatė teisę į mokamas vaiko priežiūros atostogas, teisę lanksčiai išeiti vaiko priežiūros atostogų, teisę į prižiūrinčiojo asmens atostogas, taip pat dirbančių tėvų (kurių vaikai yra iki 8 metų amžiaus) ir prižiūrinčiųjų asmenų teisę prašyti lanksčių darbo sąlygų. Kiekvienas jaunesnio nei 8 metų vaiko dirbantis tėvas ar motina turi individualią teisę į aštuoniolikos savaitių vaiko priežiūros atostogas. **Ispanijoje** 2023 m. birželio mėn. teisės į atostogas suteiktos ir nesusituokusioms poroms – tai prisideda prie ES direktyvos dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros perkėlimo į nacionalinę teisę. Tai yra: i) atostogos dėl sunkaus nelaimingo atsitikimo ar ligos; ii) atostogos dėl mirties; iii) teisė į sutrumpintą ar pritaikytą darbo laiką; iv) atostogos dėl partnerystės įregistravimo ir v) asmeninės atostogos (*excedencias*) artimųjų priežiūros tikslais.

Valstybės narės nustatė priemones, kuriomis remiamas moterų užimtumas ir mažinamas vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas. Estijoje pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą Socialinių reikalų ministerija, bendradarbiaudama su Talino universitetu ir Estijos statistikos tarnyba, parengė vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo problemai spręsti skirtos priemonės „Darbo užmokesčio veidrodis“ prototipą. Ši priemonė bus įdiegta iki 2024 m. kovo 31 d. ir darbdaviams suteiks galimybę lengvai gauti ir analizuoti duomenis ir informaciją apie vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą ir galimas jo priežastis savo organizacijose, o tai jiems padės priimti pagrįstus sprendimus ir imtis veiksmingų priemonių įgyvendinti vienodo darbo užmokesčio už vienodos vertės darbą principą. **Ispanijoje** EGADP finansavimas bus skiriamas moterų užimtumui remti trijose pagrindinėse srityse: a) mokymo, susijusio su skaitmenine ir žaliaja pertvarka, ilgalaikė priežiūra, verslumu ir socialine ekonomika, b) moterų, tapusių smurto ar prekybos žmonėmis aukomis, integracijos būdų ir c) lyčių aspekto integravimo į visus valstybinių užimtumo tarnybų metinių užimtumo planų elementus. **Austrija** paskelbė kvietimą teikti projektus dėl priemonių, skirtų mergaičių ir moterų įgalėjimui skaitmeniniame pasaulyje, ir švietimo bei profesinių trajektorijų įvairinimo, daugiau dėmesio skiriant STEM (gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos) sričiai. **Prancūzijoje** nauju 2023 m. liepos mėn. priimtu įstatymu iki 50 proc. padidinta privaloma moterų, naujai skiriamų į aukštesnes ir vykdomąsias pareigas viešajame sektoriuje, kvota. Juo taip pat nustatytas profesinės vyrų ir moterų lygybės viešosiose tarnybose indeksas, modeliuojamas pagal privačiojo sektoriaus pavyzdį ir taikytinas valdžios institucijoms, kuriose dirba daugiau kaip 50 tarnautojų. **Belgijos** federalinė vyriausybė 2023 m. balandžio mėn. pradėjo projektą, pavadintą „Duona ir rožės“, pagal kurį dėmesys skiriamas moterų (visų pirma esančių pažeidžiamoje padėtyje) užimtumui. **Vokietijoje** pagal programą „Integracijos kursai turint vaiką – ateities pagrindai“ (*Integrationskurs mit Kind – Bausteine für die Zukunft*) federalinė vyriausybė teikia vaikų priežiūros paramą integracijos kursų dalyviams, turintiems ikimokyklinio amžiaus vaikų, jei nepakanka įprastų savivaldybių teikiamų vaikų priežiūros paslaugų. **Švedijos** vyriausybė ir Švedijos vietos valdžios ir regionų asociacija susitarė dėl bendros iniciatyvos teikti paramą užsienyje gimusioms moterims, turinčioms 0–6 metų amžiaus vaikų. Šis susitarimas apima beveik 20 mln. SEK (apie 1,7 mln. EUR) paramą ir bus įgyvendinamas 2023–2025 m. laikotarpiu. **Maltoje** Nacionalinė lygybės skatinimo komisija (NCPE) 2023 m. lapkričio mėn. pradėjo taikyti Vienodo darbo užmokesčio priemonę. Šia priemone tikrinama, kaip sertifikuotos organizacijos (kuriose dirba daugiau kaip 50 darbuotojų) taiko moterų ir vyrų vienodo užmokesčio už vienodos vertės darbą principą: nustatomi nepateisinami darbuotojų atlyginimų ar išmokų neatitikimai.

Kelios valstybės narės imasi priemonių savo švietimo sistemų įtraukumui didinti ir asmenų su negalia galimybėms mokytis visą gyvenimą gerinti. Airijoje per bandomąjį projektą bus stiprinami mokyklų gebėjimai planuoti ir įgyvendinti specialųjį ugdymą siekiant remti įtraukų švietimą įprastinėje aplinkoje, kelti mokytojų kvalifikaciją, kad būtų užtikrintas kokybiškas įtraukus švietimas, taip pat didinti suinteresuotųjų subjektų informuotumą apie įtraukų švietimą. Šis projektas, remiamas pagal techninės paramos priemonę, bus vykdomas dvejus mokslo metus ir užbaigtas 2025 m. birželio mėn. Be to, pagal 4-ąją nacionalinį aukštojo mokslo prieinamumo planą bus toliau sudaromos palankesnės sąlygos pažeidžiamoms grupėms, įskaitant studentus su negalia, mokytis ir sėkmingai baigti mokslus. 2022 m. **Belgija** priėmė naują federalinį įstatymą, kuriuo nustatoma darbdavių, turinčių 20 ar daugiau darbuotojų, pareiga konsultuojantis su Darbuotojų atstovavimo taryba, profesinių sąjungų atstovybe ar darbuotojais kasmet parengti įmonės mokymo planą, kuriame būtų apibrėžtos tikslinės darbuotojų grupės. Tai būtų taikoma visų pirma rizikos grupėms, apibrėžtoms kolektyvinėse sutartyse (įskaitant asmenis su neįgalia), ir darbo profiliams, kuriems trūksta darbuotojų. **Prancūzija** priėmė įstatymą, kuriuo siekiama pagerinti paramos mokiniams su negalia personalo ir pagalbinių pedagoginių darbuotojų darbo sąlygas, gerinant galimybes sudaryti neterminuotas darbo sutartis. **Malta** pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą pradėjo reformą, kuria siekiama pagerinti švietimo trajektorijas siekiant įtraukaus ir kokybiško švietimo.

Kelios valstybės narės patvirtino priemones, kuriomis remiama perkeltųjų asmenų iš Ukrainos integracija į darbo rinką. Nuo 2022 m. kovo mėn. iki 2024 m. balandžio mėn. **Austrija** sudarė sąlygas įdarbinti mokytojus iš Ukrainos pagal specialią sutartį remiantis jų kvalifikacija ir laikinai sustabdė reikalavimo turėti bent bazinius vokiečių kalbos įgūdžius taikymą. **Bulgarija** pradėjo teikti tikslinę 6,9 mln. EUR paramą iš iniciatyvos „REACT-EU“ išteklių tam, kad paskatintų greitą daugiau kaip 3 220 pabėgėlių iš Ukrainos integraciją į darbo rinką. **Švedijoje** nuo 2023 m. kovo mėn. savivaldybės gali gauti 100 mln. SEK (apie 8,5 mln. EUR) valstybės dotacijų tam, kad savivaldybėse galėtų būti teikiamos suaugusiųjų švietimo paslaugos švedų kalba asmenims, kuriems teikiama apsauga pagal Laikinosios apsaugos direktyvą. Nuo 2022 m. birželio mėn. pabėgėliai iš Ukrainos, pateikę prašymą išduoti leidimą gyventi **Vokietijoje** pagal Laikinosios apsaugos direktyvą ir neradę darbo, turi teisę gauti reguliarią socialinę paramą ir išmokas kaip darbo ieškantys asmenys, įskaitant galimybę dalyvauti integracijos ir kalbos kursuose, gauti darbo pasiūlymus ir paramą organizuoti vaikų priežiūrą.

2.3. 7-oji gairė. Darbo rinkų veikimo ir socialinio dialogo veiksmingumo gerinimas

Šiame skirsnyje apžvelgiama, kaip įgyvendinama 7-oji užimtumo gairė, pagal kurią valstybėms narėms rekomenduojama gerinti darbo rinkų veikimą ir socialinio dialogo veiksmingumą. Tai apima, be kita ko, lankstumo ir užimtumo garantijų subalansavimą darbo rinkos politikoje, kovą su nedeklaruojamu darbu, darbo rinkos segmentacijos prevenciją ir skatinimą pereiti prie neterminuotų darbo sutarčių, taip pat aktyvios darbo rinkos politikos veiksmingumo užtikrinimą. Šie tikslai atitinka Europos socialinių teisių ramsčio 4 (aktyvi parama užimtumui), 5 (saugus ir lankstus užimtumas), 7 (informavimas apie įdarbinimo sąlygas ir apsaugą atleidimo atveju), 8 (socialinis dialogas ir darbuotojų dalyvavimas), 10 (sveika, saugi ir gerai pritaikyta darbo aplinka) ir 13 (bedarbio pašalpos) principus. Remiantis esama nacionaline praktika, taip pat aptariamas socialinio dialogo skatinimas ir bendradarbiavimas su pilietinės visuomenės organizacijomis. 2.3.2 skirsnyje aprašomos politikos priemonės, valstybių narių taikomos šiose srityse.

2.3.1. Pagrindiniai rodikliai

Nors pagal įvairius sutartimi įforminamus susitarimus taip pat atsižvelgiama į skirtingus individualius pageidavimus ir poreikius suteikiant daugiau lankstumo, darbo rinkos segmentacija tebėra viena iš daugelio nelygybės priežasčių. Taip yra visų pirma tada, kai terminuotos darbo sutartys netampa tarpine grandimi nuolatinio darbo link. Su tokiomis sutartimis (ypač tomis, kurios sudaromos labai trumpam laikui) dažnai siejamos mažiau palankios darbo sąlygos, mažesnės paskatos siekti tolesnio mokymosi ir su darbu susijusio mokymo ar į tai investuoti, taip pat socialinės apsaugos spragos, palyginti su nuolatiniu darbu pagal neterminuotą darbo sutartį¹⁷⁹. Samdomų darbuotojų neturintiems savarankiškai dirbantiems asmenims (dar vadinamiems individualiai savarankiškai dirbančiais asmenimis) taip pat apskritai kyla didesnė rizika, kad gali trūkti su darbu susijusių garantijų, o tam tikrais atvejais jie gali nuslėpti priklausomybę grindžiamus darbo santykius (fiktyvus savarankiškas darbas), be to, tebėra jų socialinės apsaugos aprėpties spragų¹⁸⁰. Apskritai dėl paplitusio nestandartinių formų užimtumo gali būti taip, kad kai kurie sektoriai ir profesijos tampa mažiau patrauklūs darbuotojams ir tai prisideda prie darbo jėgos trūkumo¹⁸¹. Kartu su plačiu galimų sutarčių formų pasirinkimu reikia užtikrinti pakankamą socialinės apsaugos prieinamumą ir mokymosi bei tobulėjimo galimybes, taip padedant darbuotojams pasirengti būsimoms transformacijoms. Tokių darbo santykių, dėl kurių mažėja darbo vietos garantijų, didėja neužtikrintumas ir piktnaudžiaujama netipinėmis darbo sutartimis, prevencija padeda įgyvendinti Europos socialinių teisių ramsčio 5 principą dėl saugaus ir lankstaus užimtumo.

¹⁷⁹ EUROFOUND, *Labour market segmentation, Observatory*, 2019.

¹⁸⁰ Žr. ataskaitą dėl 2019 m. Tarybos rekomendacijos dėl socialinės apsaugos galimybių, COM(2023) 43 final.

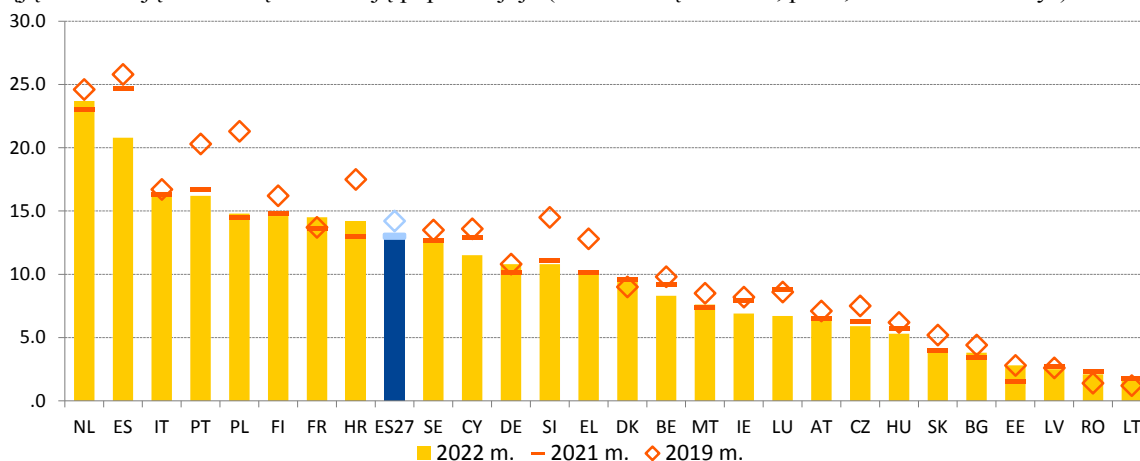
¹⁸¹ European Commission, *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

Tolygiai augant užimtumui po COVID-19 krizės, laikinųjų darbuotojų dalis ES nepadidėjo.

Visų 20–64 metų amžiaus darbuotojų, dirbančių pagal terminuotą darbo sutartį, procentinė dalis ES iš esmės nesikeitė – 2022 m. ji buvo 12,9 proc., 1,3 proc. punkto mažesnė už aukščiausią lygį, buvusį 2019 m.¹⁸² Tačiau valstybėse narėse tebėra didelių skirtumų – didžiausią ir mažiausią dalis skiria 22 proc. punktai. Nyderlanduose, Ispanijoje, Italijoje, Portugalijoje, Lenkijoje ir Suomijoje užfiksuota laikinojo įdarbinimo dalis siekia apie 15 proc. ar daugiau, o Bulgarijoje, Estijoje, Latvijoje, Rumunijoje ir Lietuvoje – mažiau nei 4 proc. (žr. 2.3.1 diagramą). Naujesniais ketvirtiniais duomenimis, laikinųjų darbuotojų dalis (20–64 metų amžiaus grupėje, pakoreguota pagal sezoną) ES 2023 m. II ketv. buvo 12,3 proc., 1 proc. punktu mažesnė nei 2022 m. II ketv. Nuo 2020 m. II ketv. iki 2023 m. II ketv. Ispanijoje ir Lenkijoje labai sumažėjo laikinųjų darbuotojų dalis (atitinkamai 5,2 ir 3,9 proc. punkto), o Prancūzijoje ir Italijoje užfiksuotas šios dalies padidėjimas (daugiau kaip 2 proc. punktais).

2.3.1 diagrama. Laikinis įdarbinimas vis dar nesiekia prieškrizinio lygio, nors tarp valstybių narių esama didelių skirtumų

Laikinųjų darbuotojų dalis visų darbuotojų populiacijoje (20–64 metų amžiaus, proc., metiniai duomenys)

Pastaba. Apibrėžtis skiriasi ES ir FR 2021 ir 2022 m. (žr. metaduomenis).

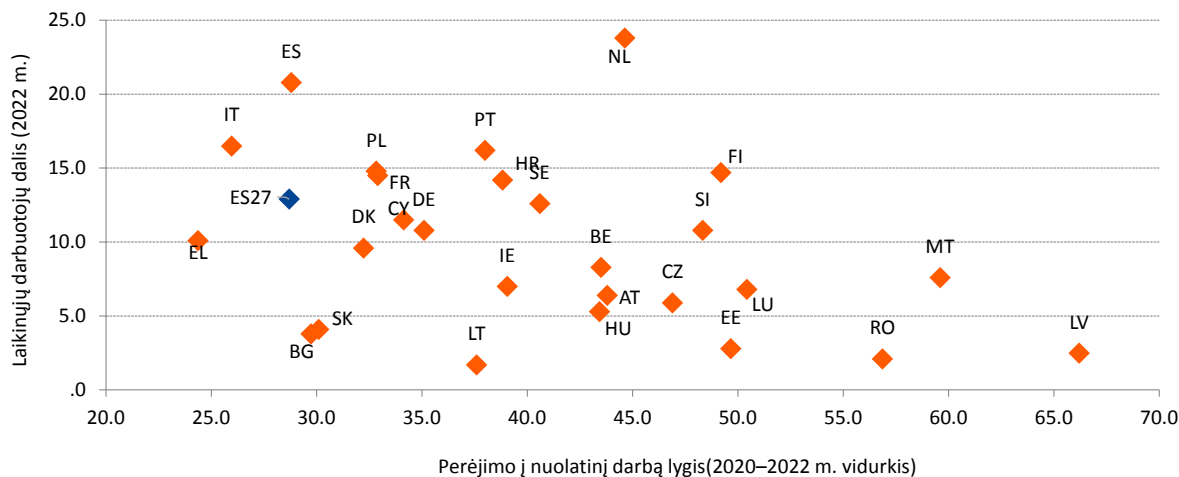
Šaltinis – Eurostatas, [lfsi_pt_a], ES darbo jėgos tyrimas.

¹⁸² Tai apibrėžiama kaip nestandartinės darbo sąlygos (pvz., lanksčios, laikinos, darbo pagal pareikalavimą ir nenustatytos apimties darbo sutartys), sutartis su laikinojo įdarbinimo įmone arba darbas ne visą darbo laiką (Eurostato rodikliai [lfsi_pt_a] ir [lfsi_pt_q]).

Kai kuriose valstybėse narėse didelė laikinojo įdarbinimo dalis yra kartu su žemu perėjimo prie neterminuotų darbo sutarčių rodikliu, o tai kelia sunkumų gerai veikiančioms ir įtraukioms darbo rinkoms. 2022 m. Ispanijoje ir Italijoje buvo didelė terminuotų darbo sutarčių dalis (didesnė nei 15 proc., o Ispanijoje net didesnė nei 20 proc.) ir žemas perėjimo į nuolatinį darbą lygis (mažesnis nei 30 proc.) (abiejų statistinių rodiklių ES vidurkiai atitinkamai yra 12,9 ir 28,7 proc. – žr. 2.3.2 diagramą). Kitose valstybėse narėse, kaip antai Nyderlanduose, Portugalijoje, Lenkijoje, Suomijoje, Prancūzijoje ir Kroatijoje, laikinojo įdarbinimo lygis tebeviršijo ES vidurkį, tačiau perėjimo prie neterminuotų darbo sutarčių lygis buvo gana aukštas (32–50 proc.). Latvijoje, Rumunijoje ir Estijoje, priešingai, terminuotų darbo sutarčių dalis buvo nedidelė (mažesnė nei 4 proc.), taip pat perėjimo į nuolatinį darbą lygis buvo labai aukštas (beveik 50 proc. ar didesnis).

2.3.2 diagrama. Kai kuriais atvejais dirbama pagal terminuotas darbo sutartis ir mažai pereinama į nuolatinį darbą

Laikinieji darbuotojai, kaip visų (20–64 metų amžiaus) darbuotojų procentinė dalis 2022 m., ir perėjimo į nuolatinį darbą lygis (15–64 metų amžiaus grupėje) (vidutinė 2020, 2021 ir 2022 m. vertė).

Pastaba. Perėjimo nuo terminuotų prie neterminuotų darbo sutarčių lygio vertinimas apima platesnę 15–64 metų amžiaus grupę. Darbuotojų perėjimo į nuolatinį darbą lygis DE, FR, LT, AT, PT ir 27 šalių ES vidurkis yra 2020 m. duomenys; IE, SK ir SE vertės yra 2021 m. vertės. 20–64 metų amžiaus grupė naudojama laikinajam įdarbinimui vertinti – tai atitinka socialinių rodiklių suvestinės pagrindinį užimtumo rodiklį ir susijusią šiame skirsnyje pateiktą analizę. Apibrėžtis skiriasi ES ir FR 2022 m.

Šaltinis – Eurostatas, [lfsa_etpgan] ES darbo jėgos tyrimas ir [ilc_lvhl32] ES SPGS.

Kai kurie darbuotojai dirba pagal terminuotas darbo sutartis todėl, kad negali rasti nuolatinio darbo arba į atitinkamas pareigas galima patekti tik pagal šio pobūdžio sutartis, ir su tuo susijusi padėtis labai skiriasi įvairiose ES šalyse. Ne savo noru laikinai dirbančių darbuotojų dalis yra svarbus rodiklis, rodantis darbo rinkos segmentaciją, kuri neatitinka darbuotojų pageidavimų turėti lankstesnes sąlygas. 2022 m. ne savo noru pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių darbuotojų (20–64 metų amžiaus) procentinė dalis ES buvo 7,3 proc., 0,6 proc. punkto mažesnė nei 2021 m. Tačiau tarp valstybių narių tebėra didelių skirtumų – atitinkamos dalys yra nuo daugiau kaip 10 proc. Ispanijoje, Italijoje, Portugalijoje, Suomijoje ir Kipre, iki 3 proc. ar mažiau Austrijoje, Bulgarijoje, Danijoje, Vengrijoje, Rumunijoje ir Lietuvoje¹⁸³. Ne savo noru laikinai dirbančių moterų dalis paprastai yra didesnė nei vyrų (su keliomis išimtimis, kaipantai Bulgarijoje, Lietuvoje ir Liuksemburge), nors apskritai šis skirtumas yra gana nedidelis (mažesnis nei 1,5 proc. punkto), išskyrus Kiprą, Graikiją, Ispaniją ir Suomiją – ten jis didesnis nei 4 proc. punktai.

Laikiniai įdarbintų darbuotojų dalis tebėra didelė jaunimo, moterų ir migrantų grupėse. ES jaunimo (15–24 metų amžiaus) grupėje ji 2022 m. siekė 50 proc. (1 proc. punktu daugiau nei 2021 m.). Ši dalis yra 39,1 proc. punkto didesnė nei 25–59 metų amžiaus asmenų grupėje. 2022 m. didžiausia pagal terminuotas darbo sutartis dirbančio jaunimo dalis buvo Nyderlanduose, Slovėnijoje, Portugalijoje, Italijoje ir Ispanijoje (visose šiose šalyse apie 60 proc. ar didesnė), o mažiausia – Rumunijoje ir Lietuvoje (mažesnė nei 10 proc., žr. 2.3.3 diagramą). Pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių moterų (20–64 metų amžiaus) dalis ES buvo 14 proc., t. y. iš esmės nepakitusi nuo 2021 m. Laikinojo užimtumo skirtumas tarp lyčių padidėjo nuo 1,5 proc. punkto 2021 m. iki 2 proc. punktų 2022 m.; esama didelių skirtumų tarp valstybių narių. Didžiausia laikinųjų darbuotojų dalis tarp moterų nustatyta Nyderlanduose, Ispanijoje, Suomijoje ir Italijoje (apie 18 proc. ar didesnė), po jų Kroatijoje, Portugalijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje, Kipre ir Švedijoje (visose šiose šalyse tebeviršija ES vidurkį). Rumunijoje, Lietuvoje, Estijoje, Latvijoje ir Bulgarijoje ši procentinė dalis buvo apie 4 proc. ar mažesnė. 2021 m. vienas iš penkių migrantų buvo įdarbintas pagal terminuotą darbo sutartį, palyginti su maždaug vienu iš aštuonių vietinių darbuotojų¹⁸⁴. Apskritai 2022 m. laikinieji darbuotojai taip pat patyrė didesnę skurdo riziką

¹⁸³

Eurostatas [[lfsa_etgar](#)]. EE, LV ir SK 2022 m. duomenų patikimumas mažas. Apibrėžtis skiriasi ES ir FR.

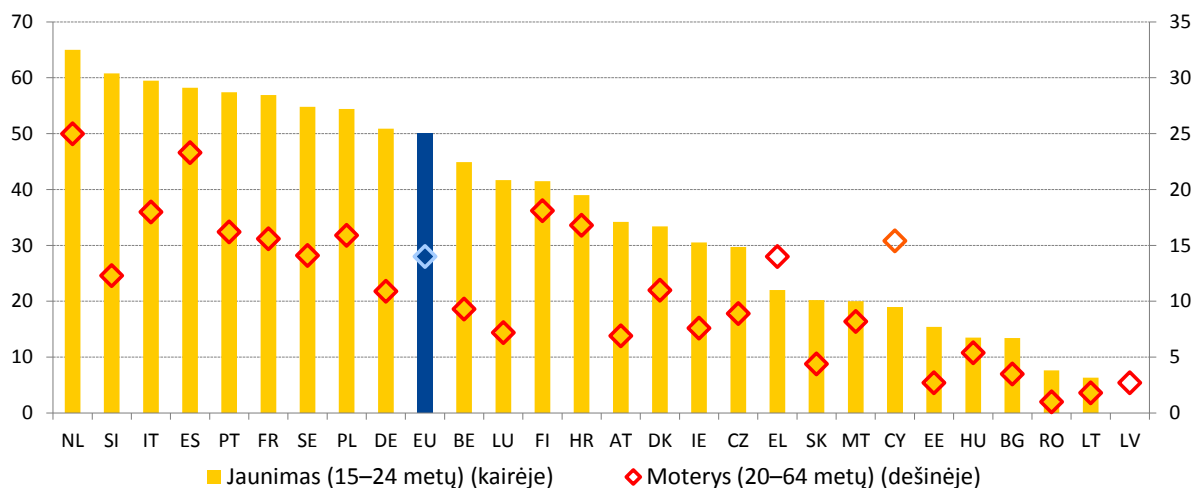
¹⁸⁴

European Commission, *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2023*, Publications Office of the European Union, 2023.

(12,2 proc., pagal 2021 m. pajamas) nei tie, kurie dirbo pagal neterminuotas darbo sutartis (5,2 proc.)¹⁸⁵.

2.3.3 diagrama. Jaunimo ir moterų laikinojo įdarbinimo paplitimas tarp valstybių narių labai skiriasi

Laikinių darbuotojų dalis tarp visų dirbančių moterų (proc., 2022 m., dešinioji koordinatė) ir jaunų laikinių darbuotojų (15–24 metų amžiaus) dalis tarp visų šios amžiaus grupės darbuotojų (proc., 2022 m., dešinioji koordinatė).

Pastaba. LV duomenų nėra.

Šaltinis – Eurostatas, [lfsi_pt_a], ES darbo jėgos tyrimas.

2022 m. darbo ne visą darbo laiką dalis ES toliau lėtai, tačiau tolygiai mažėjo, nors keliose valstybėse narėse ne savo noru ne visą darbo laiką dirbančių asmenų dalis tebebuvo didelė.

2022 m. ES ne visą darbo laiką dirbo apie 32,8 mln. darbuotojų (20–64 metų amžiaus), t. y. 2,7 mln. mažiau nei 2019 m. Taigi, jų dalis 2022 m. buvo 17 proc. (1,7 proc. punkto mažiau nei 2019 m.). Ši mažėjimo tendencija taip pat gali labai padėti bent iš dalies spręsti didelio darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo Sąjungoje problemas. Vis dėlto tebėra reikšmingų skirtumų tarp valstybių narių.

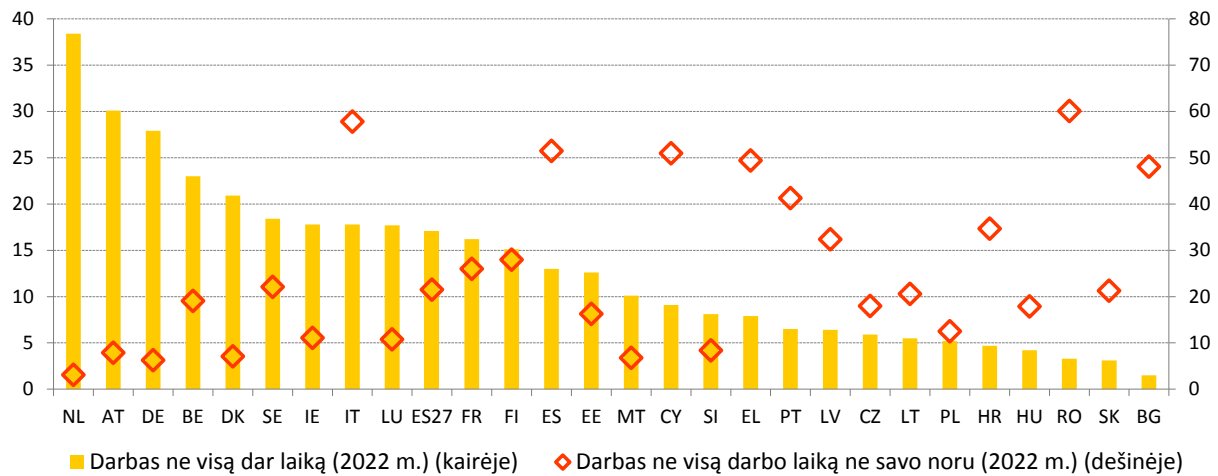
Nyderlanduose, Austrijoje, Vokietijoje, Belgijoje ir Danijoje užfiksuota ne visą darbo laiką dirbančių darbuotojų dalis viršijo 20 proc., o Bulgarijoje, Slovakijoje, Rumunijoje, Vengrijoje ir Kroatijoje nesiekė 5 proc. (žr. 2.3.4 diagramą). Darbo ne visą darbo laiką ne savo noru dalis visoje ne visą darbo laiką dirbančių asmenų populiacijoje ES 2022 m. sumažėjo iki 21,5 proc. ir tebėra reikšmingų skirtumų tarp šalių¹⁸⁶. Rumunijoje, Italijoje, Ispanijoje, Kipre, Graikijoje ir Bulgarijoje užfiksuoti apie 50 proc. ar aukštesnis, o Nyderlanduose, Austrijoje, Vokietijoje, Danijoje, Maltoje ir Slovėnijoje – žemesnis nei 10 proc. lygis.

¹⁸⁵ Eurostatas [ilc_iw05].

¹⁸⁶ Eurostatas [lfsa_eppgai], ES darbo jėgos tyrimas.

2.3.4 diagrama. Darbo ne visą darbo laiką dalis toliau lėtai mažėja, tačiau darbo ne visą darbo laiką ne savo noru dalis tarp valstybių narių labai skiriasi

Darbo ne visą darbo laiką dalis visoje dirbančių asmenų (20–64 metų amžiaus) populiacijoje ir darbo ne visą darbo laiką ne savo noru procentinė dalis visoje ne visą darbo laiką dirbančių asmenų (20–64 metų amžiaus) populiacijoje (proc., metiniai duomenys).

Pastaba. Apibrėžtis skiriasi ES ir FR 2021 ir 2022 m. (žr. metaduomenis).

Šaltinis – Eurostatas, [lfsi_pt_a] ir [lfsa_eppgai], ES darbo jėgos tyrimas.

Individualiai savarankiškai dirbančių asmenų dalis yra gana didelė keliose valstybėse narėse, o jauni savarankiškai dirbantys asmenys dažnai yra labiau priklausomi nuo vieno pagrindinio ar atskiro kliento. Savarankiškai dirbantys asmenys, neturintys samdomų darbuotojų (t. y. individualiai savarankiškai dirbantys asmenys), 2022 m. sudarė 9 proc. visų ES dirbančių (20–64 metų amžiaus grupės) asmenų, t. y. apie 17,5 mln. asmenų¹⁸⁷. Jų dalis, labai sumažėjusi 2020 m., dar nepasiekė prieškrizinio lygio, kuris 2019 m. buvo 9,4 proc. Aukščiausias lygis (virš 14 proc.) nustatytas Graikijoje, Lenkijoje ir Italijoje, po jų – Čekijoje, Nyderlanduose, Slovakijoje, Maltoje, Belgijoje, Lietuvoje ir Rumunijoje (virš 10 proc.). Ir, priešingai, mažiausia dalis (mažesnė nei 6 proc.) užfiksuota Vokietijoje, Danijoje, Švedijoje ir Liuksemburge. 2022 m. ES buvo apie 770 000 savarankiškai dirbančių asmenų, neturinčių samdomų darbuotojų (arba apie 4 proc. visų savarankiškai dirbančių asmenų, neturinčių samdomų darbuotojų), kuriems grėsė vadinamojo ekonomiškai priklausomo savarankiško darbo rizika (t. y. kurie per pastaruosius 12 mėnesių dirbo tik vienam ar pagrindiniam klientui ir kurių darbo valandos priklausė nuo šio kliento). Iš Europos darbo institucijos ataskaitos matyti, kad šio ekonomiškai priklausomo savarankiško darbo bruožų dažniau gali būti jaunų savarankiškai dirbančių asmenų grupėje (6 proc. 15–34 metų amžiaus asmenų). Kalbant apie įvairias profesijas, tokių ekonominės ir organizacinės priklausomybės bruožų dažniau būna įrenginių ir mašinų operatorių, surinkėjų ir nekvalifikuotų darbininkų darbe (9,8 proc.), švietimo, sveikatos ir socialiniame sektoriuose (5,8 proc.), taip pat IRT, finansų bei draudimo ir nekilnojamojo turto veikloje (4,1 proc.)¹⁸⁸.

¹⁸⁷ Vertės nelyginamos su vertėmis iki 2021 m., nes [įsigaliojus naujai Europos socialinės statistikos reglamentavimo sistemai](#) 2021 m. buvo visų valstybių narių šio rodiklio duomenų laiko eilučių pertrūkis. Eurostatas [[lfsa_esgais](#)] ir [[lfsa_egaps](#)], ES darbo jėgos tyrimas. Taip pat žr. Milasi, Santo, *et al.*, *Solo self-employment and lack of paid employment: an occupational perspective across EU countries*, 2022.

¹⁸⁸ Šie skaičiai gali neatitikti nacionalinės teisės aktuose vartojamų apibrėžčių, todėl juos reikėtų vertinti atsargiai. Žr. Williams, C., *et al.*, *Extent of dependent self-employment in the European Union*. European Labour Authority: European Platform Tackling Undeclared Work, 2023.

ES darbo rinkoms atsigaunant padidėjo platformų ekonomikos vaidmuo: ji padeda sukurti galimybių darbo rinkoje, tačiau dėl jos gali kilti su darbo sąlygomis ir socialine apsauga susijusių problemų. 2022 m. vidutiniškai 2,4 proc. respondentų ES nurodė dirbę per skaitmenines internetu atliekamo darbo platformas, o 1,9 proc. – per skaitmenines vietoje atliekamo darbo platformas¹⁸⁹. 2.3.5 diagramoje parodyti dideli respondentų, kurie nurodė dirbę per skaitmenines darbo platformas, dalies skirtumai tarp šalių: jų buvo net 8,5 proc. Maltoje, 7,5 proc. Slovakijoje ir Portugalijoje, tačiau tik 2,5 proc. Nyderlanduose ir 1,4 proc. Danijoje. Nors darbą skaitmeninėse platformose dirbančių vyrų ir moterų dalys yra gana panašios, esama lyčių skirtumų, susijusių su atitinkamais motyvais dirbti tokio pobūdžio darbą (t. y. moterys naudojasi darbu skaitmeninėse platformose tam, kad gautų papildomų pajamų ir galėtų lanksčiai derinti darbą su šeiminių pareigomis, o vyrams yra patrauklios galimybės taip dirbti visame pasaulyje ir plėsti savo klientų ratą)¹⁹⁰. Apskritai iššūkiai, susiję su darbu skaitmeninėse platformose, apima algoritminio valdymo (AV) sistemų neskaidrumą ir jų įtaką užduočių paskirstymui platformų darbuotojams, taigi ir jų darbo pajamoms (tai išsamiau analizuojama tam skirtame 5 intarpe), taip pat galimą klaidingą šių darbuotojų užimtumo statuso nustatymą (jie gali būti klaidingai laikomi savarankiškai dirbančiais asmenimis ir dėl to neįgyti darbuotojų teisių ir darbuotojams teikiamos apsaugos). Be to, kolektyvinio atstovavimo ir derybų galimybės dirbant skaitmeninėse platformose tebėra ribotos¹⁹¹.

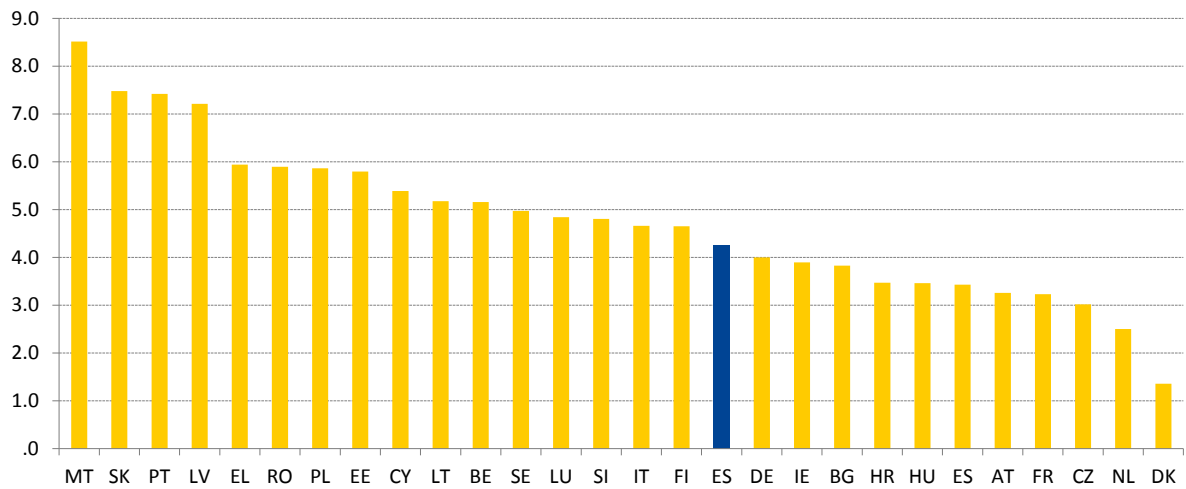
¹⁸⁹ Konkrečių platformų tipų pavyzdžiai – internetu ir vietoje atliekamo darbo platformos. Interneto skaitmeninių internetu atliekamo darbo platformų nebaigtinis sąrašas apima „Upwork“, „Freelancer“, „Clickworker“ ar „PeoplePerHour“; vietoje atliekamo darbo platformų pavyzdžiai – „Uber“, „Deliveroo“, „Handy“ ar „TaskRabbit“. Žr. Fernandez Macias, E., *et al.*, *The platformisation of work*, Publications Office of the European Union; ir EUROFOUND platformų ekonomikos duomenų bazę, 2023.

¹⁹⁰ Žr. EUROFOUND, *Gender differences in motivation to engage in platform work*, Publications Office of the European Union, 2023.

¹⁹¹ European Commission, *Joint Employment Report 2023 – As adopted by the Council on 13 March 2023*, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/372552>.

2.3.5 diagrama. Skirtingas skaitmeninėse darbo platformose intensyvumas valstybėse narėse

Respondentų, kurie yra dirbę skaitmeninėse darbo platformose ES, dalis 2023 m. birželio mėn.

Šaltinis – EUROFOUND, e. tyrimas, 2023.

Dirbtinio intelekto (DI) tyrimai rodo, kad mašininis mokymasis gali turėti didelį poveikį darbo rinkoms: prognozuojama, kad tai, palyginti su technologijų raida praeityje, labiau paveiks administracinį personalą ir kūrybines profesijas. EBPO duomenimis, apskritai 2019 m. 26,7 proc. darbo jėgos valstybėse narėse dirbo darbu, kuriam didelę riziką kėlė automatizavimas, o Vengrija, Slovakija, Čekija ir Lenkija buvo labiausiai paveiktos šalys bendru ES lygmeniu – jose darbas pagal tokias profesijas sudarė apie 35 proc. užimtumo (žr. 2.3.6 diagramą)¹⁹². Tokiomis aplinkybėmis socialinis dialogas ir kolektyvinės derybos yra itin svarbūs siekiant užtikrinti įtraukio dalyvavimu grindžiamą požiūrį į pokyčių, vykstančių dėl technologijų raidos, valdymą, sprendžiant galimas problemas (t. y. susijusias su galimu darbo praradimu, pasenusiais įgūdžiais ar mažesniu darbo pritaikymu prie individualių poreikių) ir kartu skatinant darbuotojų prisitaikymą (be kita ko, suteikiant reikalingų įgūdžių). Be to, vykstant tokiems pokyčiams labai svarbu veiksminga aktyvi darbo rinkos politika, įskaitant kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo sistemas, ir užimtumo tarnybų darbas, kartu užtikrinant plataus masto naudą visai visuomenei (be kita ko, dėl veiksmingos paramos prireikus keičiant darbo vietą). Kalbant apie generatyvinį dirbtinį intelektą (DI), EUROFOUND duomenimis, apklausoje dalyvavę darbuotojai mašininį mokymąsi apskritai vertina teigiamai, nes tai gali padėti sutrumpinti įprastinėms užduotims skiriamą laiką ir labiau susitelkti į didesnės pridėtinės vertės užduotis¹⁹³. DI taip pat galėtų padėti asmenims su negalia darbo rinkoje, kuriant įtraukesnę ir labiau pritaikytą aplinką¹⁹⁴.

¹⁹² OECD, *OECD Employment Outlook 2023: Artificial Intelligence and the Labour Market*, OECD Publishing, 2023, ir Gmyrek, P., et al., *Generative AI and Jobs: A global analysis of potential effects on job quantity and quality*, ILO Working Paper 96, 2023.

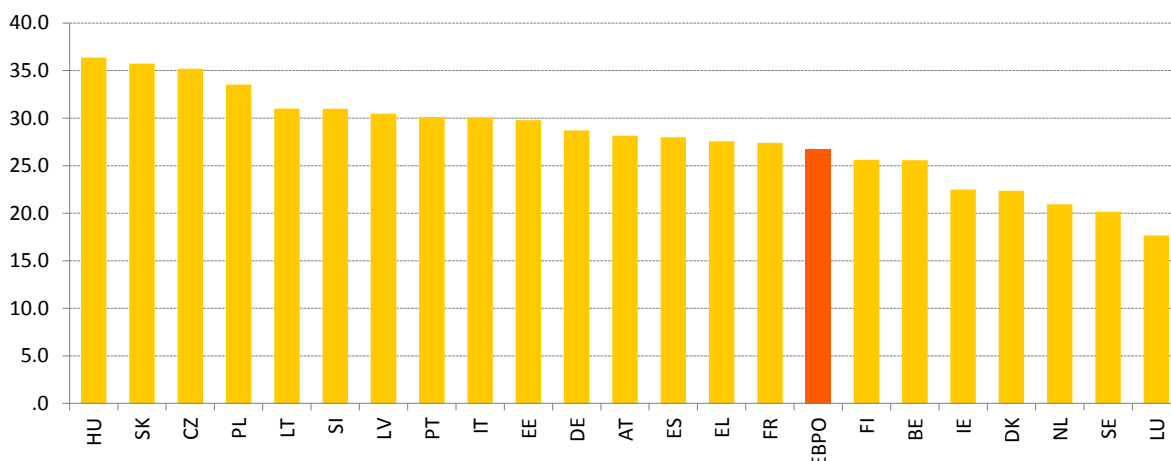
¹⁹³ EUROFOUND, *Ethical digitalisation at work: from theory to practice*, 2023; EUROFOUND, *Ethics in the digital workplace*, 2022; EUROFOUND, *Digitisation in the workplace*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021.

¹⁹⁴ Touzet, C., *Using AI to support people with disability in the labour market: Opportunities and challenges*, *OECD Artificial Intelligence Papers*, No. 7, OECD Publishing, Paris, 2023.

Apskritai, nors dirbtinio intelekto ir mašininio mokymosi modeliai, ypač tie, kurie grindžiami generatyviniais apmokytaisiais transformatoriais (pvz., „ChatGPT“), teikia didelių galimybių, ateityje jie gali turėti didelį poveikį tarnautojams¹⁹⁵ ir gali paveikti net kūrybines profesijas¹⁹⁶. Dėl sparčios šių technologijų pažangos būtina atidi priežiūra, kad būtų galima pasinaudoti jų teikiama nauda, kartu numatant potencialų neigiamą poveikį ir parengiant tinkamus politikos sprendimus, be kita ko, susijusiomis su darbo rinkomis ir su siekiu, kad darbuotojai gautų pakankamai naudos iš didesnio našumo naudojančios DI. Šiomis aplinkybėmis dėl DI kyla iššūkių, susijusių su skaidrumu, atskaitomybe ir galimu DI poveikiu darbuotojų teisėms ir pajamoms. Pavyzdžiui, siūlomame Dirbtinio intelekto akte DI sistemos, naudojamos įdarbinant ir valdant darbuotojus, nurodomos kaip rizikingos ir nustatomi skaidrumo, saugos, tikslumo ir žmogaus atliekamos priežiūros reikalavimai.

2.3.6 diagrama. Nurodyti šalių skirtumai, susiję su tikėtinu automatizavimo poveikiu užimtumui

Kokią užimtumo dalį sudaro darbas, kuriam didžiausią riziką kelia automatizavimas; proc., 2019 m.

Pastaba. Rezultatai yra pagrįsti ekspertų, vertinusių tam tikrų įgūdžių ir gebėjimų automatizavimo potencialą pagal profesijas, tyrimu. EBPO šalys, kurios yra ES 27 valstybės narės.

Šaltinis – OECD, *OECD Employment Outlook 2023*, OECD Publishing, 2023.

¹⁹⁵ Gmyrek, P., Berg, J., Bescond, D. 2023. *Generative AI and Jobs: A global analysis of potential effects on job quantity and quality*, ILO Working Paper 96 (Geneva, ILO), <https://doi.org/10.54394/FHEM8239>.

¹⁹⁶ Žr., pvz., Amerikos scenaristų gildijos (*Writers Guild of America*) ir Kino ir televizijos prodiuserių sąjungos (*Alliance of Motion Picture and Television Producers*) susitarimą spręsti esamas su DI įtaka kino pramonei susijusias problemas. Naujoji sutartis, kuri sudaryta pasibaigus vienam ilgiausių Holivudo streikų, apima nuostatas dėl DI naudojimo kino ir televizijos projektuose.

5 intarpas. Algoritminio valdymo poveikis darbo vietoje, be kita ko, dirbant skaitmeninėse darbo platformose

Labai svarbu skatinti sąžiningas darbo sąlygas ir įtraukias darbo vietas, visų pirma atsižvelgiant į tai, kad vis plačiau naudojami algoritmai ir dirbtinis intelektas. Algoritminis valdymas (AV) reiškia algoritmų ir dirbtinio intelekto (DI) metodų (t. y. mašininio mokymosi ir kitų kompiuterinių metodų) naudojimą. Nors AV iš pradžių buvo siejamas su platformų ekonomika, jis įgauna patrauklumo ir tradiciniuose ekonomikos sektoriuose, tokiuose kaip finansai, mažmeninė prekyba ar logistika. AV svarbiausia yra darbo sąnaudų koordinavimas ir valdymas, pavyzdžiui, siekiant teikti prognozes ir optimizuoti verslo sprendimus, kaip antai išteklių paskirstymą, užduočių paskirstymą, darbuotojų darbo grafikus ir darbo rezultatų vertinimą. Kai kurie Europos socialinių teisių ramsčio principai yra itin svarbūs siekiant į žmogų orientuotu, skaidriu ir atsakingu būdu plėtoti ir naudoti AV ir DI metodus. Pavyzdžiui, pagal 10 principą pabrėžiama sveikos, saugios ir gerai pritaikytos darbo aplinkos (įskaitant darbuotojų teises į privatumą, duomenų valdymą ir apsaugą) svarba. 3 principu siekiama užkirsti kelią diskriminacijai, nustatant teisę į vienodą požiūrį ir lygias galimybes, be kita ko, užimtumo srityje, taip pat kai naudojami algoritmai.

Galima tikėtis, kad algoritminis valdymas (AV) padės didinti našumą ir gerinti bendrą paslaugų kokybę platformų ekonomikoje. Skaitmeninėse darbo platformose naudojamos automatizuotos stebėsenos ir sprendimų priėmimo sistemos, valdomos algoritmais ir duomenimis grindžiamomis technologijomis, užduočių paskirstymui darbuotojams koordinuoti ir optimizuoti¹⁹⁷. Atsižvelgiant į tokius veiksnius kaip vieta, prieinamumas, įgūdžiai ir ankstesnių darbo rezultatų duomenys, pagal šiuos algoritmus parenkamos užduotys tinkamiausiems darbuotojams tikruoju laiku ir taip didinamas našumas. AV pagrįstas darbuotojų darbo rezultatų stebėjimas pagal reitingus ir kitus parametrus suteikia grįžtamosios informacijos tikruoju laiku, kurią galima panaudoti platformos standartų laikymuisi užtikrinti. Dinamiška kainodara ir paskatos (t. y. premijos) naudojant AV taip pat gali padėti platformoms pritraukti darbuotojų didžiausios paklausos laikotarpiais.

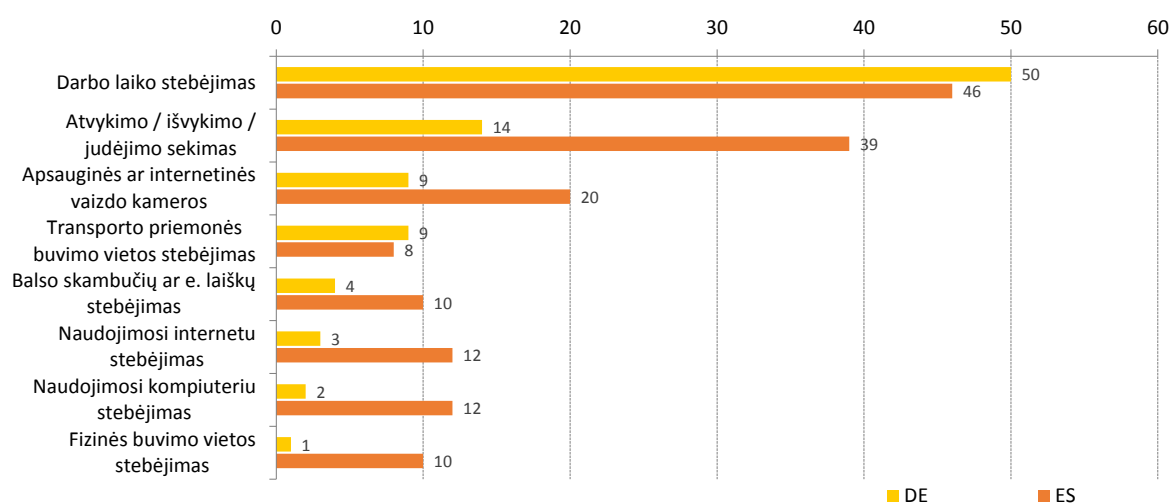
Tuo pat metu algoritminis valdymas darbuotojams kelia tam tikrų sunkumų, apimančių etinius aspektus ir poveikį darbo sąlygoms. Įmonėms įdiegus AV, gali suintensyvėti darbuotojų priežiūra ir vertinimas, o tai gali turėti įtakos darbuotojų teisei į gerovę. Pavyzdžiui, algoritmų galia priimti sprendimus skaitmeninėse darbo rinkos platformose, įskaitant galimybę nutraukti sutartis, gali neigiamai paveikti darbuotojus. Į AV integruojant DI sistemas, kyla rizika, kad sustiprės jau esamas šališkumas ir diskriminacinė praktika. Kadangi AV grindžiamas duomenų apdorojimu ir saugojimu, taip pat gali būti pažeidžiamas darbuotojų duomenų saugumas. Šiomis aplinkybėmis apsaugos priemonės ir rizikos mažinimo priemonės yra labai svarbios siekiant sušvelninti galimų pažeidimų padarinius ir apsaugoti asmenis. Be to, AV automatizuotos kontrolės mechanizmai gali riboti darbuotojų savarankiškumą, apriboti jų įgaliojimus priimti sprendimus ir gebėjimą valdyti savo darbo užduotis, o tai galiausiai turėtų įtakos jų psichosocialiniams ir sveikatos rezultatams.

¹⁹⁷ 3-ioji COLLEEM laida išplėtotą ir pervadintą *AMPWork: Algorithmic Management and Platform Work Survey*. Ankstesni COLLEEM tyrimai (I ir II) suteikė apytikrų kiekybinių duomenų apie darbo skaitmeninėse platformose paplitimą ir sąlygas Europoje.

Algoritminis valdymas darbo vietose yra gana nauja koncepcija, taigi valstybėse narėse ir įvairiuose sektoriuose kol kas trūksta patikimų faktinių duomenų, reikalingų politikai formuoti. Neseniai atliktas Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro tyrimas teikia įžvalgų apie automatizuotų stebėsenos ir sprendimų priėmimo priemonių diegimą ir paplitimą Vokietijoje ir Ispanijoje¹⁹⁸. Juo atskleista, kad atitinkamai apie 20 ir 35 proc. Vokietijos ir Ispanijos darbuotojų yra darbe patyrę bent vienos iš automatizuotų sprendimų priėmimo sistemų poveikį. Tai apima algoritmų naudojimą užduočių paskirstymui automatizuoti, darbo nurodymams teikti ar darbo rezultatams vertinti naudojant automatizuotus reitingus (žr. diagramoje pateiktus skaitmeninės stebėsenos tipų pavyzdžius ir paplitimo duomenis). Tas tyrimas taip pat parodė, kad atitinkamai tik 5 ir 15 proc. Vokietijos ir Ispanijos darbuotojų žinojo apie savo organizacijos politiką dėl renkamos skaitmeninės informacijos apie juos ar jų darbinę veiklą.

Maždaug pusė visų tyrime Vokietijoje ir Ispanijoje dalyvavusių darbuotojų per tyrimą pranešė apie darbo laiko sekimą

Skaitmeninių priemonių naudojimo darbo stebėsenai ir priežiūrai tipai; respondentų, nurodžiusių kiekvieną iš jų, proc.

Šaltinis – Fernández-Macías, E., et al., *The platformisation of work*. Evidence from the JRC.

Tik kelios valstybės narės jau ėmėsi politikos priemonių, skirtų užtikrinti, kad darbo vietų našumas būtų algoritminiu valdymu didinamas nekenkiant darbuotojų gerovei. Portugalijos įstatyme Nr. 13/2023 reikalaujama, kad darbuotojai gautų informaciją apie algoritmų parametrus, turinčius poveikį darbdavio sprendimams. Panašiai ir **Ispanijoje** įstatymu Nr. 12/2021 darbuotojų atstovams suteikiama teisė būti informuojamiems apie algoritmų parametrus, taisykles ir instrukcijas, turinčius įtakos darbo sąlygoms. Siūloma Direktyva dėl darbo skaitmeninėse platformose sąlygų gerinimo padės sumažinti galimus su algoritmais susijusius pavojus asmenims, dirbantiems skaitmeninėse darbo platformose. Ja taip pat nustatomos darbuotojų atstovų kolektyvinės teisės į informaciją. Šios naujos teisės ne tik padidins automatizuotų sistemų skaidrumą platformų darbuotojams – skaitmeninės darbo platformos bus dėl jų įpareigtos sistemingai vertinti tokių sistemų poveikį darbo sąlygoms. Be to, šiomis teisėmis bus užtikrinta, kad svarbūs automatizuotai priimami sprendimai, susiję su darbu skaitmeninėje platformoje, būtų peržiūrimi žmogaus.

¹⁹⁸ Fernández Macias, E., et al., *The platformisation of work*, Publications Office of the European Union, 2023.

Esama ženklų, kad nedeklaruojamo darbo ES mažėja, nors yra didelių skirtumų tarp šalių.

Naujausi įverčiai¹⁹⁹ rodo, kad 2019 m. ES privačiame sektoriuje buvo nedeklaruota 9,7 proc. visų darbo sąnaudų (palyginti su 10,2 proc. 2013 m.). Nedeklaruojamas darbas 2019 m. sudarė 14,6 proc. bendrosios pridėtinės vertės ES privačiame sektoriuje, palyginti su 14,9 proc. 2013 m. Atrodo, kad nuo 2013 iki 2019 m. ši dalis sumažėjo devyniolikoje valstybių narių (iš 26, nes Maltos 2013 m. įverčių neturima), išskyrus Bulgariją, Prancūziją, Vokietiją, Italiją, Lietuvą, Nyderlandus ir Rumuniją. Tai gali reikšti, kad kovoje su nedeklaruojamu darbu padaryta pažanga, be kita ko, keičiant darbo teisės aktus, didinant darbo inspekcijoms skiriamus išteklius, taip pat imantis veiksmų kovoti su pažeidimais ir užtikrinti reikalavimų laikymąsi (žr. 2.3.2 skirsnį). EUROFOUND duomenimis²⁰⁰, daugumoje ES šalių vykdymo užtikrinimo institucijoms skiriami išteklių iš tiesų padidinti per praėjusį dešimtmetį, tačiau 2021 m. daugelyje valstybių narių vis dar nebuvo pasiekta rekomenduojamo inspektorių skaičiaus 10 000 dirbančių asmenų. Per Europos kovos su nedeklaruojamu darbu platformą remiamas ES šalių dalijimasis geriausios praktikos pavyzdžiais, apimančiais pagrindinių veiklos rezultatų rodiklių (PVRR) rengimą ir stebėseną, siekiant vertinti darbo inspekcijų veiksmingumą²⁰¹.

¹⁹⁹ Realiojo šešėlinės ekonomikos dydžio įverčius reikia vertinti atsargiai. Žr. Franic, J., *Extent of undeclared work in the European Union*. European Labour Authority: European Platform Tackling Undeclared Work, 2023.

²⁰⁰ EUROFOUND Europos korespondentų tinklas. Žr. EUROFOUND, *Minimum wages: Non-compliance and enforcement across the EU*, 2023 (dar nepaskelbta).

²⁰¹ Williams, C., et al., *Key Performance Indicators measuring the effectiveness of labour inspectorates*. European Labour Authority: European Platform Tackling Undeclared Work, 2023.

Atsigaunant po COVID-19 pandemijos, ilgalaikis nedarbas sumažėjo, nors kai kuriose valstybėse narėse tebėra didelių iššūkių. Ilgalaikio nedarbo lygis ES 2022 m. buvo 2,4 proc., taigi 0,4 proc. punkto žemesnis nei metais prieš tai, sumažėjęs beveik visose valstybėse narėse (žr. 2.3.7 diagramą). Skirtumas tarp aukščiausio ir žemiausio lygių ES šalyse sumažėjo nuo 8,4 proc. punkto 2021 m. iki 7,2 proc. punkto 2022 m.; tai rodo aukštynkryptę konvergenciją, nes tose valstybėse narėse, kuriose ilgalaikio nedarbo lygis buvo aukščiausias, 2022 m. užfiksuotas didžiausias padėties pagerėjimas per metus. Tos šalys yra Graikija (–1,5 proc. punkto iki 7,7 proc.), Ispanija (–1,2 proc. punkto iki 5 proc.) ir Italija (–0,8 proc. punkto iki 4,6 proc.). Austrijoje ilgalaikio nedarbo lygis taip pat reikšmingai sumažėjo (–0,8 proc. punkto), tačiau toks nedarbas joje buvo palyginti nedidelis (1,2 proc. 2022 m.). Kita vertus, ilgalaikio nedarbo lygis padidėjo Slovakijoje („padėtis kritinė“), Rumunijoje („padėtį reikia stebėti“) ir Maltoje („rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti“). Rezultatai Danijoje, Austrijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Estijoje, Airijoje, Liuksemburge, Vengrijoje, Nyderlanduose ir Lenkijoje, priešingai, yra geresni už vidurkį, ilgalaikio nedarbo lygis jose 2022 m. buvo žemas ir apskritai mažėjo. Vyrų ir moterų ilgalaikio nedarbo lygio skirtumas 2022 m. buvo mažas (mažesnis nei 0,5 proc. punkto) daugumoje valstybių narių, išskyrus Graikiją, Ispaniją ir Latviją (atitinkamai 5 proc. punktai, 2 proc. punktai ir 1,2 proc. punkto). Taip pat matomi dideli regioniniai skirtumai (žr. 7 diagramą 5 priede), o didžiausi ilgalaikio nedarbo lygių skirtumai NUTS II lygmeniu yra Austrijoje (79,7 proc.), Italijoje (69,9 proc.), Bulgarijoje (67,9 proc.) ir Belgijoje (64,1 proc.)²⁰². Valstybių narių pažanga įgyvendinant 2016 m. Tarybos rekomendaciją dėl ilgalaikių bedarbių integracijos sprendžiant šią problemą tebėra labai svarbi²⁰³.

²⁰² Eurostatas [lfst_r_lmdltu].

²⁰³ COM(2019) 169 final dėl Tarybos rekomendacijos dėl ilgalaikių bedarbių integracijos į darbo rinką vertinimo.

2.3.7 diagrama. Ilgalaikio nedarbo lygis mažėja beveik visose valstybėse narėse, ypač tose, kuriose jis aukščiausias

Ilgalaikio nedarbo lygis, 2022 m. lygis ir pokytis nuo 2021 m. (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

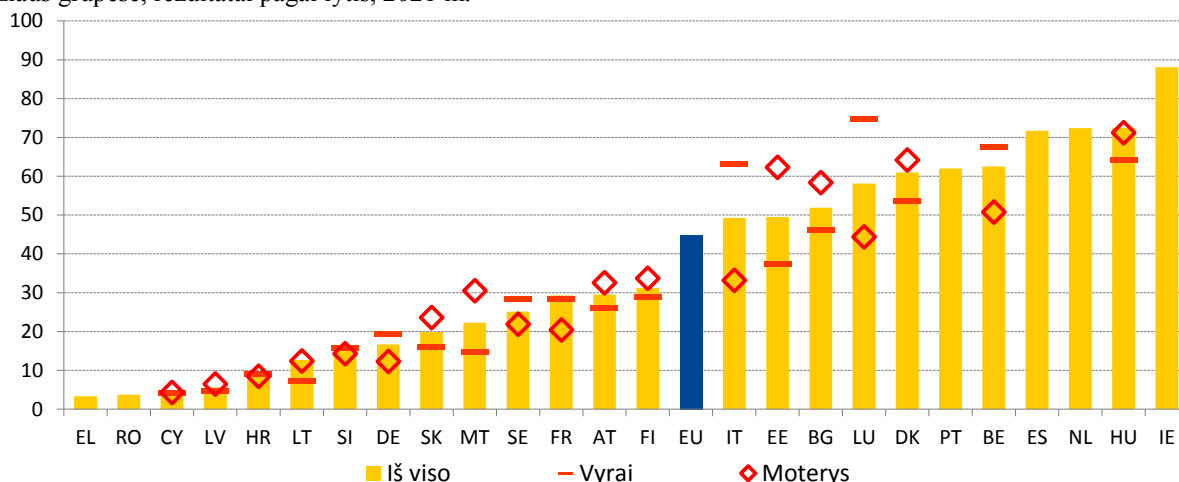
Pastaba. Ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. Ispanijos ir FR apibrėžtis skiriasi.

Šaltinis – Eurostatas, [tesem130], ES darbo jėgos tyrimas.

Dalyvavimo naudojantis aktyvumo skatinimo priemonėmis lygis įvairiose valstybėse narėse skiriasi net ir atsižvelgiant į šalių ilgalaikio nedarbo lygių skirtumus. Norinčių dirbti bedarbių, dalyvavusių naudojantis aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis, dalis valstybėse narėse 2021 m. buvo labai skirtinga. Viena vertus, tokiose šalyse kaip Graikija, Rumunija, Kipras, Latvija ir Kroatija ši dalis nesiekė 10 proc. Kita vertus, Airijoje ši procentinė dalis buvo beveik 90 proc., o Vengrijoje, Nyderlanduose ir Ispanijoje didesnė nei 70 proc. Kai kuriose šalyse (Liuksemburge, Italijoje, Estijoje, Belgijoje, Maltoje) vyrų ir moterų dalyvavimo skirtumai yra ryškūs (t. y. 15 proc. punktų ar daug didesni, žr. 2.3.8 diagramą)²⁰⁴. Valstybėse narėse, kuriose ilgalaikio nedarbo lygis yra palyginti aukštas, tačiau mažėja, sprendžiant šią problemą tebėra labai svarbu atidi dalyvavimo naudojantis aktyvumo skatinimo priemonėmis stebėseną ir intervencinių priemonių kokybės bei veiksmingumo, įskaitant sąsajas su socialine apsauga, vertinimas.

2.3.8 diagrama. Skirtingi dalyvavimo aktyvios darbo rinkos politikos programose lygiai įvairiose valstybėse narėse (kai kuriose iš jų yra didelis atotrūkis tarp lyčių)

Įprastų darbo rinkos politikos intervencinių priemonių (2–7 kategorijų) dalyviai iš 100 norinčių dirbti bedarbių, visose amžiaus grupėse, rezultatai pagal lytis, 2021 m.

Pastaba. CZ duomenys be laiko eilučių. Naujausi prieinami duomenys apie moteris IE, NL, PT, PL yra 2019 m. duomenys. DK, EL, NL ir SE atveju laiko eilutės yra apytikrės. LT duomenų patikimumas mažas. ES lygmeniu pagal lytį suskirstytų duomenų nėra. Skaičiai, viršijantys 100 proc., reikštų, kad asmenys, dalyvaujantys pagal įvairių kategorijų priemones, aktyvios darbo rinkos politikos duomenų rinkinyje registruojami daugiau kaip vieną kartą, arba kad yra dalyvių, kurie nėra registruoti kaip darbo ieškantys asmenys.

Šaltinis – Eurostatas [[lmp_ind_actsup](#)].

²⁰⁴ Darbo rinkos politikos priemonės (2–7 kategorijos), be kita ko, apima mokymą (2), užimtumo paskatas (4), remiamą užimtumą ir rehabilitaciją (5), tiesioginį darbo vietų kūrimą (6) ir paskatas pradėti veiklą (7). Vis dėlto šį rodiklį reikėtų aiškinti atsargiai, nes juo vertinamas tik dalyvavimas darbo rinkos politikos programose (o ne jų veiksmingumas).

Vienas pagrindinių Tarybos rekomendacijos dėl ilgalaikių bedarbių integracijos į darbo rinką tikslų – sudaryti susitarimus dėl visų asmenų, kurie yra registruoti bedarbiais bent 18 mėnesių, integracijos į darbo rinką. ES 2021 m. į darbo rinką grįžo 54,4 proc. visų ilgalaikių bedarbių, kuriems buvo pasiūlyta sudaryti specialų susitarimą dėl integracijos į darbo rinką. Ilgalaikių bedarbių, dalyvaujančių pagal individualizuotus veiksmų planus, apimančius išsamų vertinimą, grupėje ši dalis yra didesnė – 61,1 proc. Tačiau tų ilgalaikių bedarbių, kurie naudojosi įprastiniais individualizuotais veiksmų planais, grupėje pradėjusių dirbti asmenų dalis buvo mažesnė – 47,7 proc., mažesnė už 2021 m. 49,9 proc. vidurkį. Nors pusėje valstybių narių 2021 m. pasiekta bent 95 proc. aprėptis, liko devynios šalys, kuriose bent vienas iš trijų ilgalaikių bedarbių, registruotų 18 mėnesių ar ilgiau, vis dar neturėjo individualizuoto veiksmų plano praėjus septyneriems metams nuo Tarybos rekomendacijos priėmimo. Tai rodo, kad svarbu stiprinti kryptingas pastangas atitinkamose valstybėse narėse²⁰⁵.

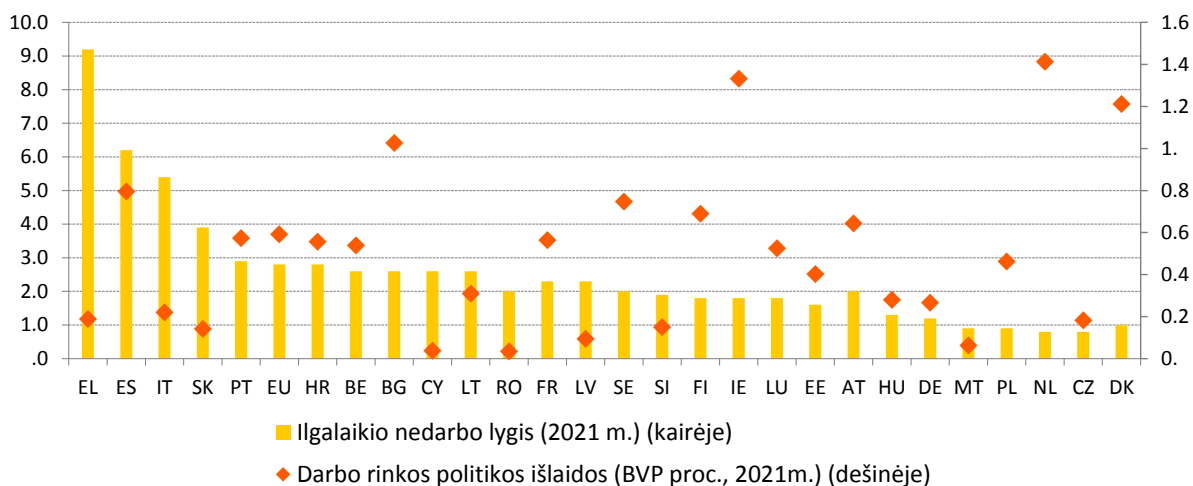
Veiksminga aktyvi darbo rinkos politika yra itin svarbi didinant užimtumo lygį, padedant keisti darbo vietą ir sprendžiant darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo ES problemą, o susijusios išlaidos įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi. BVP procentine dalimi išreikštų išlaidų darbo rinkos priemonėms analizė gali parodyti valstybių narių pastangas spręsti integracijos į darbo rinką problemas, ypač kai kartu atsižvelgiama į ilgalaikio nedarbo lygį²⁰⁶. Pavyzdžiui, Ispanijoje 2021 m. santykinai daugiau išleista aktyvios darbo rinkos politikos intervencinėms priemonėms (t. y. 0,8 proc. BVP), o ilgalaikio nedarbo lygis joje yra gana aukštas – viršija 6 proc. (žr. 2.3.9 diagramą). Ir, priešingai, Graikijoje, Italijoje ir Slovakijoje, kuriose ilgalaikio nedarbo lygis viršijo ES vidurkį (atitinkamai didesnis nei 9 proc., 5 proc. ir apie 4 proc.), išlaidos darbo rinkos priemonėms buvo palyginti nedidelės (t. y. 0,2 proc. BVP ar panaši suma). Nyderlanduose, Airijoje ir Danijoje išlaidos darbo rinkos priemonėms 2021 m. buvo gana didelės – jos sudarė 1,2 proc. BVP ar daugiau, tačiau ilgalaikių bedarbių dalis buvo nedidelė (t. y. mažesnė nei 2 proc.). Galiausiai, tokiose šalyse kaip Portugalija, Kroatija ir Belgija išlaidų dydis, kaip ir atitinkamas ilgalaikio nedarbo lygis, buvo artimas ES vidurkiui.

²⁰⁵ European Commission, *Data collection for monitoring of the LTU Recommendation: 2021*, 2022.

²⁰⁶ Dėl ESF lėšomis finansuojamų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių veiksmingumo neseniai atlikta ESF priešingos padėties poveikio vertinimų metaanalizė rodo, kad vidutiniškai jos dalyvių įsidarbinimo tikimybei turi teigiamą poveikį.

2.3.9 diagrama. Aktyvumo skatinimo išlaidos įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi

Išlaidos aktyvios darbo rinkos politikos intervencinėms priemonėms (2–7 kategorijų, BVP proc. dalis, 2021 m.) ir ilgalaikio nedarbo procentinė dalis visoje darbo jėgos (15–74 metų amžiaus) populiacijoje (proc., 2021 m.)

Pastaba. DK, DE, EL, HR, NL, PL ir SE atveju išlaidų darbo rinkos politikai duomenys yra apytikriai. ES ir FR ilgalaikio nedarbo apibrėžtis skiriasi.

Šaltinis – Eurostatas [lmp_expsumm], Darbo rinkos politikos duomenų bazė ir [tesem130], ES darbo jėgos tyrimas.

Valstybinės užimtumo tarnybos (VUT) toliau skaitmenizavo savo paslaugas ir stiprino

bendradarbiavimą su darbdaviais. Po COVID-19 pandemijos VUT vis labiau plėtoja savo

paslaugas (t. y. registravimą, profiliavimą, darbo pagal įgūdžius parinkimą, konsultavimą ir mokymą) per skaitmenines platformas. Be to, jos savo darbe vis plačiau naudoja su įgūdžiais susijusios informacijos rinkimo priemonėmis²⁰⁷. VUT sustiprino bendradarbiavimą su darbdaviais, be kita ko, kai kuriais atvejais ėmėsi kurti naujas paslaugas darbdaviams, susijusias su įvaizdžio kūrimu, viešaisiais ryšiais ir žmogiškųjų išteklių valdymu. Apskritai sustiprintas bendradarbiavimas su vietos ir regionų valdžios institucijomis, pavyzdžiui, dirbant su pažeidžiamomis grupėmis. Prasidėjus Rusijos agresijos karui prieš Ukrainą, VUT labai prisidėjo prie paramos perkeltųjų asmenų iš Ukrainos integracijai į darbo rinką. Bendras šių VUT registruotų asmenų skaičius 2023 m. balandžio mėn. siekė 344 000. Devyniolikos VUT pateikti duomenys rodo, kad atitinkamose šalyse dirba apie 1,5 mln. perkeltųjų asmenų²⁰⁸.

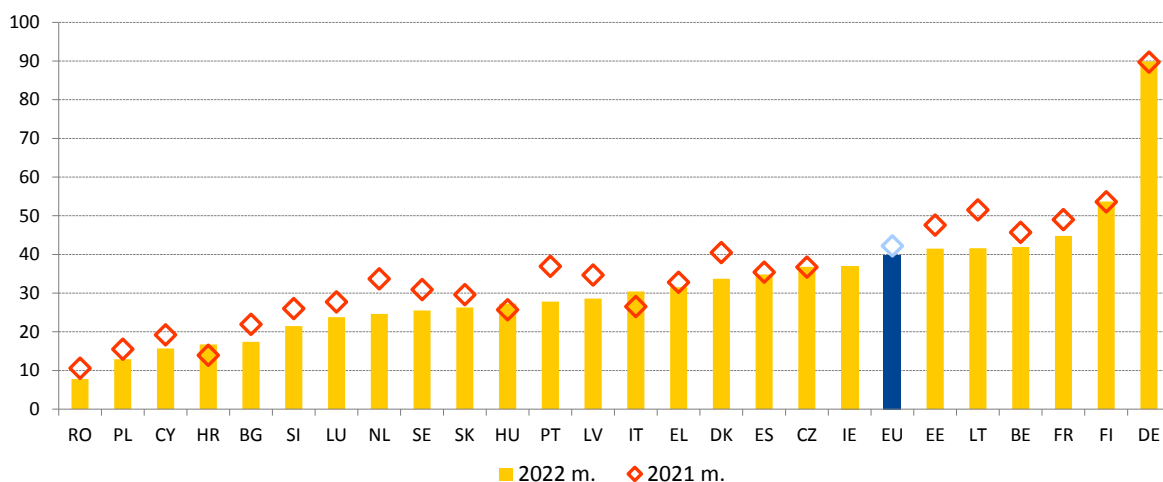
²⁰⁷ Žr. European Commission, *Annual Report: European Network of Public Employment Services (PES)*, 2022; European Commission, *Main outcomes of the third cycle of PES Benchmarking*, Network of Public Employment Services, 2022; ir European Commission, Peters, M., *Assessment report on PES capacity: 2022*, Publications Office of the European Union, 2022.

²⁰⁸ Skirtingų šaltinių naudojimas šalyse gali turėti įtakos užimtumo duomenų palyginamumui, todėl statistiką reikėtų aiškinti atsargiai. Žr. European Commission, DG EMPL, *PES Network questionnaire to PES* (naujienos) ir European Labour Authority, *Overview of the measures taken by EU and EFTA countries regarding employment and social security of displaced persons from Ukraine*, February 2023.

Bedarbio pašalpas gaunančių trumpalaikių bedarbių skaičius ES ir beveik visose valstybėse narėse 2022 m. šiek tiek sumažėjo. Jų dalis sumažėjo nuo 42,2 proc. 2021 m. iki 40 proc. 2022 m. (žr. 2.3.10 diagramą)²⁰⁹. Už to slypi nemaži skirtumai tarp valstybių narių. Sumažėjimas buvo didžiausias Lietuvoje (–9,9 proc. punkto), Nyderlanduose (–9,1 proc. punkto) ir Portugalijoje (–9,1 proc. punkto), tačiau bedarbio pašalpų mokėjimo aprėptis padidėjo Italijoje (3,9 proc. punkto) ir Kroatijoje (2,8 proc. punkto). 2022 m. aukščiausias šios aprėpties lygis užfiksuotas Vokietijoje (90 proc.) ir Suomijoje (daugiau kaip 50 proc.), po jų – Prancūzijoje, Belgijoje, Lietuvoje ir Estijoje – jose šie skaičiai buvo mažesni, tačiau vis tiek siekė ar viršijo 40 proc. Ir, priešingai, mažiausia aprėptis užfiksuota Rumunijoje, Lenkijoje ir Kipre (mažiau nei 15 proc.). 2022 m. išmokas ar paramą ES gavo 35 proc. bedarbių, registruotų mažiau nei metus, palyginti su 37,8 proc. 2021 m.

2.3.10 diagrama. Bedarbio pašalpų mokėjimo aprėptis šiek tiek sumažėjo beveik visose valstybėse narėse, tačiau skirtumų tebėra

Bedarbio pašalpų mokėjimas trumpalaikiams bedarbiams (neturintiems darbo trumpiau nei 12 mėn., 15–64 metų amžiaus grupėje, proc.)

Pastaba. 2021 m. IE ir MT duomenų nėra. 2022 m. AT ir MT duomenų nėra.

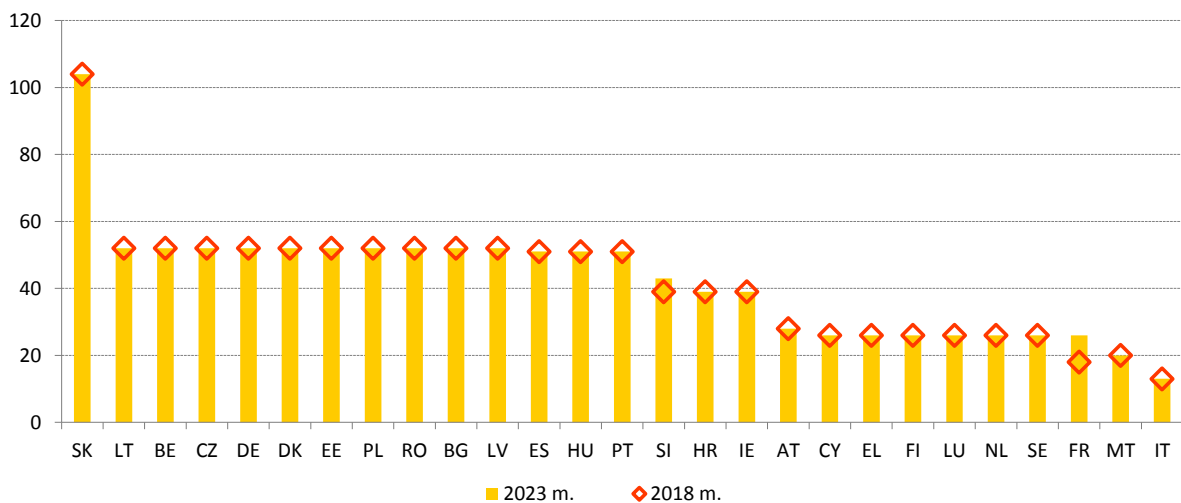
Šaltinis – Eurostatas [lfsa_ugadra], EU LFS.

²⁰⁹ Trumpalaikiai bedarbiai – tie asmenys, kurie be darbo yra mažiau nei 12 mėnesių.

Teisę į bedarbio pašalpą suteikiantis laikotarpis ir ilgiausia galima tokios pašalpos gavimo trukmė 2023 m. iš esmės nepakito²¹⁰. Teisę į bedarbio pašalpą suteikiantis laikotarpis beveik visose valstybėse narėse išliko stabilus ir yra nuo 13 savaičių socialinio draudimo įmokų mokėjimo Italijoje iki 104 savaičių Slovakijoje (žr. 2.3.11 diagramą). Prancūzijoje ilgiausia pašalpos mokėjimo trukmė 2023 m. buvo sutrumpinta nuo 104 iki 78 savaičių (blogėjančiomis ekonominėmis aplinkybėmis ji gali būti 26 savaitėmis ilgesnė), o Latvijoje 2020 m. ji buvo sutrumpinta nuo 39 iki 35 savaičių. Visose kitose valstybėse narėse trukmė nesikeitė per pastaruosius penkerius metus, tačiau tarp valstybių narių tebėra nemažų skirtumų (žr. 2.3.12 diagramą). Apskritai šešiolikoje ES šalių pašalpa bedarbiams, turintiems vienų metų darbo stažą, gali būti mokama ne daugiau kaip 6 mėnesius (24 savaites). Pakaitinės pajamos tebėra glaudžiai susietos su nedarbo laikotarpio trukme. 2.3.13 diagramoje lyginamos mažą darbo užmokestį (67 proc. nacionalinių vidutinių pajamų) gaunančių asmenų, turinčių nedidelį darbo stažą (12 mėnesių socialinio draudimo įmokų mokėjimo), grynosios pajamų pakeitimo normos visoje ES 2-ąją ir 12-ąją nedarbo laikotarpio mėnesius. Grynoji pajamų pakeitimo norma antrąjį mėnesį yra nuo 7,9 proc. ankstesnio (grynojo) užmokesčio Vengrijoje iki 90 proc. Belgijoje. Liuksemburge, Danijoje, Prancūzijoje ir Suomijoje pajamų pakeitimo norma (visose šiose šalyse viršijanti 60 proc., o kai kuriais atvejais kur kas didesnė) išlieka tokia pati 12-ąją nedarbo laikotarpio mėnesį.

2.3.11 diagrama. Įmokų mokėjimo laikotarpis, po kurio įgyjama teisė gauti bedarbio pašalpą, per praėjusius penkerius metus liko nepakitęs, išskyrus tik kelias išimtis

Privalomo teisę į bedarbio pašalpą suteikiančio laikotarpio trukmė (savaitėmis, 2023 ir 2018 m.)

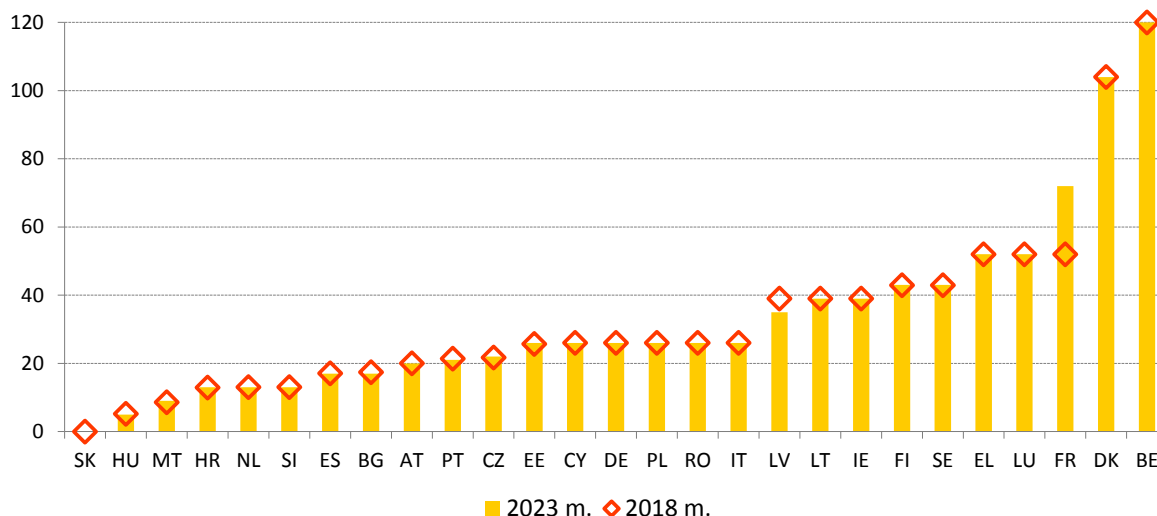
Pastaba. Maltoje (2018 m. ir 2023 m.) turi būti sumokėta bent 50 savaitinių socialinio draudimo įmokų (iš jų bent 20 sumokėta ar įskaityta per praėjusius dvejus kalendorinius metus) nuo tada, kai pradėtas skaičiuoti asmens darbo stažas; Airijoje (2018 m. ir 2023 m.) turi būti sumokėtos bent 104 savaitinės įmokos nuo tada, kai pradėtas skaičiuoti asmens darbo stažas; Austrijoje (2023 m.) teikiant pirmą paraišką turi būti sumokėtos bent 52 savaitinės įmokos, o teikiant paskesnes paraiškas – bent 28 savaitinės įmokos.

Šaltinis – MISSOC duomenų bazė (2018 m. sausio mėn. ir 2023 m. sausio mėn.).

²¹⁰ Analizė apima bedarbio pašalpas, paprastai skiriamas tiems asmenims, kurie registruoti kaip tapę bedarbiais ne dėl jų pačių kaltės, neatsižvelgiant į laikinos paramos programas, kurios galėjo būti įgyvendintos reaguojant į COVID-19 krizę.

2.3.12 diagrama. Daugumoje valstybių narių vienu metų darbo stažas suteikia teisę gauti bedarbio pašalpą ne ilgiau kaip 6 mėnesius

Ilgiausia bedarbio pašalpos mokėjimo trukmė (savaičių skaičius) turint vienu metų darbo stažą (savaitėmis, 2023 m. ir 2018 m.)

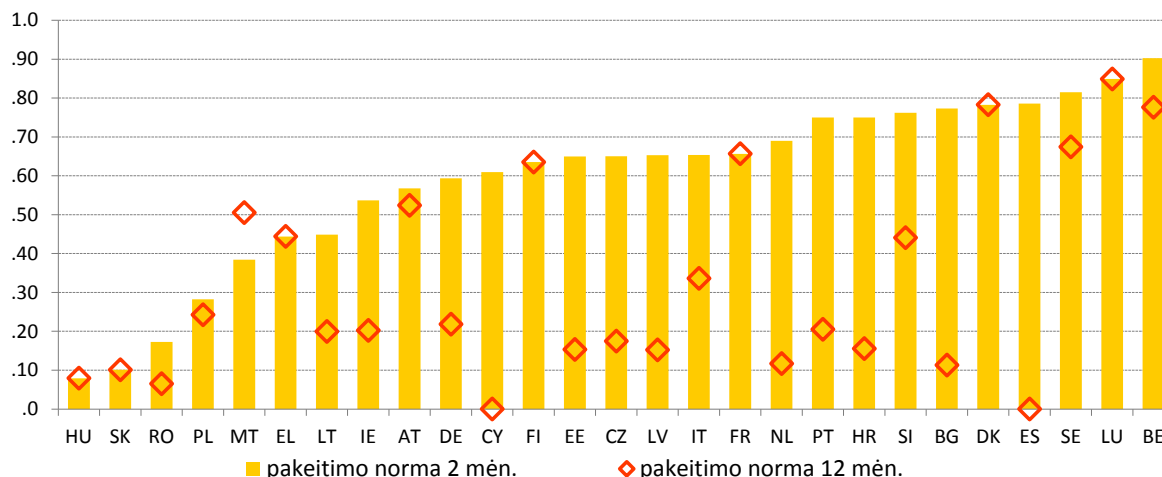

Pastaba. Belgijoje bedarbio pašalpų mokėjimas neterminuotas. Kipre skaičiuojamos 6 darbo dienos per savaitę. Airijoje išmokos mokamos 39 savaites (234 dienas) tik asmenims, sumokėjusiems 260 arba daugiau savaitinių draudimo įmokų nuo atlyginimo. Slovakijoje vienu metų darbo stažą turintis asmuo negali gauti bedarbio pašalpos (norint ją gauti reikia per praėjusius 4 metus būti sumokėjus nedarbo draudimo įmokų bent už 2 metus). Lenkijoje bedarbio pašalpos mokėjimo trukmė priklauso nuo nedarbo lygio regione, palyginti su nacionaliniu vidurkiu.

Šaltinis – MISSOC duomenų bazė (2018 m. sausio mėn. ir 2023 m. sausio mėn.) ir nacionalinės teisės aktai.

2.3.13 diagrama. Pajamų pakeitimo bedarbio pašalpa normos antrąjį nedarbo mėnesį yra didesnės nei 60 proc. daugumoje valstybių narių

Grynoji pajamų pakeitimo bedarbio pašalpomis norma, kai pajamos sudaro 67 proc. vidutinio darbo užmokesčio, 2-ąjį ir 12-ąjį nedarbo mėnesius (2022 m.)

Pastaba. Šis rodiklis skaičiuojamas pagal vieno bevaikio 20 metų asmens, turinčio mažą (vienų metų) darbo stažą, padėtį. Įtrauktos įvairios pajamų sudedamosios dalys, bedarbio pašalpos ir kitos išmokos (kaip antai socialinės paramos išmokos ir išmokos būstui).

Šaltinis – Europos Komisijos skaičiavimai pagal EBPO mokesčių ir išmokų modelį.

Bendri judumo ES viduje mastai 2016–2022 m. išliko stabilūs, kaip ir judžių asmenų srautų sudėtis pagal pilietybę. 2021 m. didžiausias grynasis išvykstančių ES piliečių srautas per metus užfiksuotas Lenkijoje, po jos – Vokietijoje ir Italijoje. Visose kitose valstybėse narėse ES piliečių srautai į šalį ir iš šalies buvo gana subalansuoti. Nors tarpvalstybinis darbuotojų judumas ES 2021–2022 m. padidėjo 8 proc., tarpvalstybinio judumo srautų kryptis liko iš esmės nepakitusi. Apskritai tai vyksta visų pirma tarp ES regionų, kurie yra geografiškai gretimi ir kurių vidutinio darbo užmokesčio dydžio ir darbo sąlygų skirtumai yra ryškesni²¹¹.

Socialiniai partneriai turi atlikti itin svarbų vaidmenį nacionaliniu lygmeniu rengiant ir įgyvendinant reformas ir politiką, kuriomis remiamas užimtumas, darbo vietų kokybė, įgūdžių įgijimas ir socialinė apsauga. 2.3.14 diagramoje parodytas socialinių partnerių dalyvavimas 440 atvejų, kai vyriausybės priėmė teisės aktus ar įgyvendino kitus (privalomos galios neturinčius) dokumentus, taip pat trišalius susitarimus nuo 2022 m. sausio mėn. iki 2023 m. liepos mėn.²¹² Užfiksuotas dalyvavimo lygis skiriasi priklausomai nuo teminės srities, net ir toje pačioje šalyje. Didžiausias socialinių partnerių dalyvavimas nustatytas užimtumo apsaugos ir išsaugojimo srityje, po to – pajamų apsaugos ir paramos verslui išlikti gyvybingam srityje. Apskritai, kaip ir galima tikėtis, tose valstybėse narėse, kurios turi tvirtas socialinio dialogo tradicijas, geriau įvertinta dalyvavimo kokybė ir intensyvumas, be kita ko, kai tai susiję su konsultacijomis per Europos semestrą. Tuo tarpu Užimtumo komiteto (EMCO) kasmetinių daugiašalės priežiūros peržiūrų išvadose pabrėžta, kad nors visose, išskyrus kelias, valstybėse narėse socialinio dialogo institucinė struktūra yra tinkama, tebėra itin svarbu vengti tokio dalyvavimo, kuris būtų vien formalus, ir užtikrinti savalaikes ir prasmingas konsultacijas per visą politikos formavimo procesą.

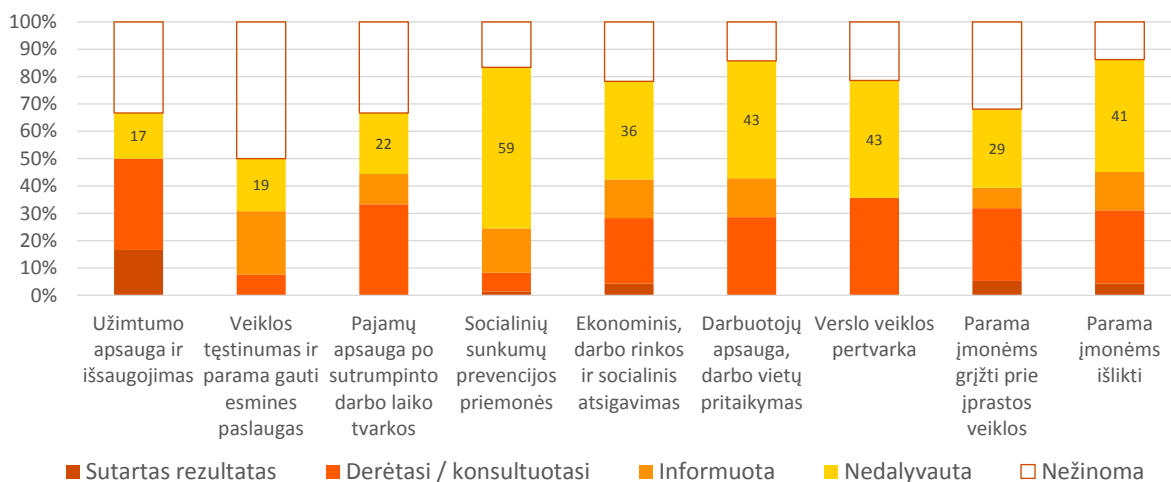
²¹¹ Žr. European Commission (2023), *Annual report on intra-EU labour mobility* (dar nepaskelbta).

²¹² Žr. EUROFOUND, *Involvement of social partners in the implementation of national recovery and resilience plans*. Publications Office of the European Union, 2023. Pagrindines priemones galima rasti EUROFOUND ES politikos stebėsenos duomenų bazėje.

Tose peržiūrose taip pat akcentuota, kaip galima pagerinti konsultacijų kokybę, kai jose remiamasi nustatytais faktais, kurie pagrįsti faktiniais duomenimis, ir siūlomų teisės aktų *ex ante* poveikio vertinimais²¹³. Praėjus daugiau kaip dvejiems metams nuo tada, kai priimta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įgyvendinimu susijusio socialinio dialogo procesai vyksta daugumoje valstybių narių²¹⁴. Turint omenyje skirtingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įgyvendinimo spartą, kelių socialinių partnerių manymu, kai kuriose valstybėse narėse vis dar reikia gerinti padėtį, kaip matyti iš EUROFOUND 2023 m. birželio mėn. atlikto tyrimo²¹⁵.

2.3.14 diagrama. Socialinių partnerių dalyvavimo lygis skiriasi priklausomai nuo teminės srities

Socialinių partnerių dalyvavimo rengiant politikos priemones atsigavimo laikotarpiu forma

Pastaba. Duomenys apie politikos priemones, kolektyvines sutartis ir įmonių praktiką (vyriausybių, socialinių partnerių ir kitų subjektų) surinkti nuo 2022 m. sausio mėn. iki 2023 m. liepos mėn. Diagramoje parodyta 440 atvejų, kai teisės aktai ar privalomos galios neturintys dokumentai priskirti socialinių partnerių veiklos sričiai.

Šaltinis – EUROFOUND ES politikos stebėsenos duomenų bazė.

²¹³ Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto [nuomonė Nr. 9955/23](#).

²¹⁴ Europos Komisija, [Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimo peržiūros ataskaita](#), COM(2022) 383 final, 2022.

²¹⁵ Šiuo metu vykdomo EUROFOUND tyrimo dėl nacionalinių socialinių partnerių dalyvavimo įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus rezultatai. 174 socialinių partnerių ir vyriausybių atstovų EUROFOUND nacionalinių korespondentų tinkle pareikštų nuomonių rezultatų santrauka. Žr. EUROFOUND, [Involvement of social partners in the implementation of national recovery and resilience plans](#), Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2023.

Atsižvelgdama į 2023 m. sausio 25 d. Komisijos pasiūlymą Taryba 2023 m. birželio mėn. priėmė Rekomendaciją dėl socialinio dialogo stiprinimo Europos Sąjungoje. Joje valstybėms narėms rekomenduojama užtikrinti *palankią aplinką* dvišaliam ir trišaliam socialiniam dialogui (įskaitant kolektyvines derybas) viešajame ir privačiajame sektoriuose visais lygmenimis, kad būtų i) gerbiamos pagrindinės teisės į asociacijų laisvę ir kolektyvines derybas; ii) skatinamos stiprios, nepriklausomos profesinės sąjungos ir darbdavių organizacijos siekiant skatinti prasmingą socialinį dialogą; iii) įtraukiamos priemonės, skirtos profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų pajėgumams stiprinti; iv) užtikrinama galimybė gauti aktualią informaciją, reikalingą norint dalyvauti socialiniame dialoge; v) skatinamas visų šalių įsitraukimas į socialinį dialogą; vi) prisitaikoma prie skaitmeninio amžiaus, skatinamos kolektyvinės derybos naujame darbo pasaulyje ir sąžiningas perėjimas prie poveikio klimatui neutralumo ir vii) teikiama tinkama institucinė parama prasmingam socialiniam dialogui skatinti²¹⁶. Laikantis 2023 m. užimtumo gairių, Tarybos rekomendacijoje valstybės narės raginamos *prasmingai ir laiku* įtraukti socialinius partnerius. Rekomendacijoje taip pat raginama *sistemiškai* įtraukti socialinius partnerius į užimtumo bei socialinės politikos ir, kai aktualu, ekonominės bei kitos viešosios politikos rengimo ir įgyvendinimo procesus.

Pagal „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) reikalavimus valstybės narės, kurioms pateikta šaliai skirta rekomendacija dėl socialinio dialogo, ne mažiau kaip 0,25 proc. finansavimo turi skirti socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų pajėgumų stiprinimui remti. Visos kitos valstybės narės raginamos tam skirti tinkamą ESF+ išteklių sumą. Preliminariais duomenimis, 17 valstybių narių savo programose daugiau kaip 0,5 proc. joms skirtų ESF+ lėšų numatė skirti socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės pajėgumų stiprinimui remti. Įvertinti bendri asignavimai yra 1,07 mlrd. EUR, arba maždaug 0,75 proc. viso ESF+ finansavimo (einausiomis kainomis)²¹⁷.

²¹⁶ Komisijos komunikatas „*Socialinio dialogo stiprinimas Europos Sąjungoje, išnaudojant visą jo potencialą teisingai pertvarkai valdyti*“ ir Tarybos rekomendacija dėl *socialinio dialogo stiprinimo Europos Sąjungoje*.

²¹⁷ Asignavimai kiekvienoje valstybėje narėje pajėgumams stiprinti, kaip viso ESF+ finansavimo toje šalyje 2021–2027 m. laikotarpiu procentinė dalis. Duomenys Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinio direktorato parengti 2023 m. liepos mėn. tik informaciniais tikslais. Realūs duomenys priklauso nuo programavimo ir gali skirtis.

Konsultavimasis su pilietinės visuomenės organizacijomis ir jų dalyvavimas yra itin svarbūs siekiant skatinti tvarius ir įtraukius pokyčius. Užimtumo gairėse pilietinės visuomenės organizacijos nurodytos kaip itin svarbios dialogo dėl susijusių teisės aktų ir valdžios veiksmų užimtumo ir socialiniais klausimais partnerės. Remiantis esama nacionaline praktika ir tradicijomis, pastangos stiprinti pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą formuojant susijusią politiką yra labai svarbios siekiant įgyti vertingų įžvalgų apie esamus ir naujus iššūkius, taip pat apie intervencinių politikos priemonių, kurių imamasi vietoje, veiksmingumą. Tinkamos konsultacijos, kaip ir konsultacijos su socialiniais partneriais, turi būti prasmingos, skaidrios ir savalaikės. ES lygmeniu su pilietinės visuomenės organizacijomis konsultuojamasi dėl politikos prioritetų ir pasiūlymų (be kita ko, per Europos semestrą), jos dalyvauja įgyvendinant politiką ir yra remiamos pagal ES finansavimo programas, įskaitant ESF+ EaSI finansavimo kryptį ir Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą.

2.3.2. Priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės

Kai kurios valstybės narės peržiūrėjo teisės aktus ir ėmėsi priemonių siekdamos šalinti darbo rinkos segmentacijos priežastis. **Belgijoje** pagal 2023 m. sausio mėn. priimtą naują priemonę (t. y. Federalinį darbo rinkos susitarimą) numatyta tam tikromis sąlygomis taikyti naują sistemą, pagal kurią darbuotojai galėtų pradėti dirbti naujame darbe įspėjimo (apie išėjimą iš darbo) laikotarpiu arba naudotis ankstyvojo aktyvumo skatinimo priemonėmis per vieną trečdalį įspėjimo laikotarpio trukmės, kartu išlaikydami savo darbo užmokestį ir kitas išmokas. 2023 m. gegužės mėn. **Italija** atnaujino teisės aktus – pratęsė terminuotų darbo sutarčių trukmę: dabar ji gali būti didesnė nei 12 mėnesių, o tam tikromis sąlygomis – iki 24 mėnesių. **Italija** taip pat priėmė tikslinę minimaliųjų pajamų sistemos išmokų gavėjams skirtą priemonę, pagal kurią per 2023 m. įmonėms, kurios samdo tokius darbuotojus pagal neterminuotas darbo sutartis arba paverčia terminuotas darbo sutartis neterminuotomis, bus taikomas atleidimas nuo socialinio draudimo įmokų mokėjimo (iki 8 000 EUR ribos). 2022 m. liepos mėn. **Ispanija** iš dalies pakeitė valstybinių sveikatos priežiūros tarnybų darbuotojams taikomas taisykles, kad visuomenės sveikatos sektoriuje sumažėtų darbo pagal terminuotas sutartis. Vykdydama ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytą platesnio masto reformą **Portugalija** nustatė tam tikrus terminuotų darbo sutarčių pakeitimus. 2023 m. gegužės mėn. priėmus naująsias nuostatas, laikinosios terminuotos darbo sutartys gali būti atnaujinamos 4 kartus (anksčiau – 6 kartus). Maksimali viena po kitos sudaromų terminuotų darbo sutarčių su tuo pačiu darbdaviu trukmė taip pat turėtų būti trumpesnė nei 4 metai, o jei ši trukmė didesnė, darbo sutartis turėtų būti pakeista į neterminuotą sutartį. Be to, **Portugalija** priėmė kitas su terminuotos darbo sutarties nutraukimu susijusias priemones ir nustatė 24 dienų (anksčiau – 18 dienų) bazinio darbo užmokesčio dydžio kompensaciją per metus. Taip pat priimtos naujos nuostatos, kuriomis bandomasis laikotarpis terminuotų darbo sutarčių atveju pakeistas priklausomai nuo ankstesnių darbo santykių trukmės. 2023 m. balandžio mėn. **Čekija** priėmė naujus darbo teisės pakeitimus, kuriais laikinųjų darbuotojų apsauga pagerinta tiek, kad prilygsta nuolatinių darbuotojų apsaugai, pavyzdžiui, darbdavio nemokumo atveju. 2023 m. **Graikija** pradėjo privačiojo sektoriaus įmonių draudimo įmokų subsidijavimo programą, grindžiamą tam tikromis nuostatomis, kuriomis ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų darbo sutartys buvo pakeistos visą darbo dieną dirbančių darbuotojų sutartimis.

Įvairios valstybės narės koregavo savo užimtumo apsaugos teisės aktus. Per platesnio masto reformą **Ispanija** 2023 m. birželio mėn. priėmė nuostatas, kuriomis numatyti nauji atvejai, kai darbuotojų atleidimas iš darbo dėl naujų vaiko priežiūros atostogų arba dėl to, kad darbuotojas naudojasi pritaikytu darbo laiku, objektyviai negalioja. Be to, įgyvendinant reformą iki 2023 m. gruodžio 31 d. pratęstas draudimas atleisti darbuotojus dėl objektyvių su energijos sąnaudų padidėjimu susijusių priežasčių įmonėse, gaunančiose valstybės pagalbą. 2023 m. vasario mėn. **Ispanija** priėmė naujas taisykles dėl informatorių, pranešančių apie pažeidimus, apsaugos ir kovos su korupcija, kad darbuotojai nepatirtų nepalankių ar žalingų padarinių dėl savo darbo santykių. Galiausiai, 2022 m. rugsėjo mėn. priimti nacionalinio mokslo įstatymo pakeitimai, kuriais siekiama pagerinti darbo sąlygas ir suteikti geresnes karjeros perspektyvas mokslo darbuotojams (tai panašu į garantuoto nuolatinio darbo akademinėje įstaigoje suteikimo sistemą). 2023 m. vasario mėn. **Prancūzija** priėmė nuostatas dėl naujos darbo pagal reglamentuojamąsias laisvąsias profesijas praktikos įmonėje. Jomis supaprastinama ir išaiškinama šiai praktikai taikytina teisinė sistema, įsigaliosianti 2024 m. rugsėjo 1 d. **Švedija** 2022 m. spalio mėn. pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą atnaujino savo darbo kodeksą, siekdama padidinti nuspėjamumą darbdaviams ir darbuotojams, taip pat nustatyti darbo visą darbo laiką standartą. Laikotarpis, pagal kurį reglamentuojama, kada terminuotas darbas pakeičiamas darbu pagal neterminuotą darbo sutartį, buvo sutrumpintas nuo 24 iki 12 mėnesių, taip suteikiant galimybę greičiau gauti nuolatinį darbą. 2023 m. rugsėjo mėn. **Graikija**, siekdama padidinti darbo sąlygų skaidrumą ir nuspėjamumą, priėmė keletą nuostatų, susijusių su bandomaisiais laikotarpiais, lygiagrečiu darbu ir darbu pagal nenuspėjamus darbo modelius.

Keliose valstybėse narėse padaryta pažanga priimant naujas ir įgyvendinant esamas priemones, kuriomis skatinama sveika, saugi ir gerai pritaikyta darbo aplinka. Per plataus masto reformą **Danija** 2023 m. kovo mėn. priėmė Vienodo požiūrio įstatymo pakeitimus. Naujosiomis nuostatomis patikslinama darbdavio atsakomybė už tam tikrus pažeidimus, įskaitant priekabiavimą. 2022 m. birželio mėn. **Vokietija** patvirtino tikslinę priemonę, kuria siekiama skatinti įtraukesnę darbo rinką, įskaitant veiksmus, kuriais siekiama gerinti darbuotojų sveikatą ir saugą jiems keliaujant į darbo vietą ir iš jos ir būnant pačioje darbo vietoje. 2022 m. rugpjūčio mėn. **Graikija** priėmė savo 2022–2027 m. profesinės saugos ir sveikatos strategiją ir prie jos pridėtą 2022–2023 m. veiksmų planą. Remiantis socialiniu dialogu, naująją strategiją pasiekiamas subalansuotas darbuotojų ir darbdavių dalyvavimas profesinės saugos ir sveikatos srityje. 2023 m. kovo mėn. **Ispanija** priėmė savo 2023–2027 m. profesinės sveikatos ir saugos strategiją, kuria siekiama toliau gerinti sveikatos ir saugos sąlygas darbe, mažinti nelaimingų atsitikimų darbe skaičių ir numatyti galimas grėsmes ir riziką darbuotojų sveikatai ir saugai, kylančias dėl skaitmeninės pertvarkos, demografinio perėjimo ir žaliosios pertvarkos. Į šią strategiją pirmą kartą kaip prioritetą įtraukta psichikos sveikata ir ypač akcentuota profesinio vėžio prevencija. 2022 m. rugsėjo mėn. prevencijos įstatymas buvo iš dalies pakeistas įtraukiant namų ūkio darbuotojus. 2022 m. spalio mėn. **Ispanija** jau buvo įsteigusi naują kompensacijų fondą (valdomą Nacionalinės socialinės apsaugos institucijos) asbesto ekspozicijos darbe, namuose ar aplinkoje aukoms. Vėliau 2023 m. gegužės mėn. imtasi tikslinės priemonės mažinti profesinius pavojus, kylančius dirbant lauke ekstremaliomis oro sąlygomis. Šiomis aplinkybėmis įmonės turi įgyvendinti įvairias priemones, priklausomai nuo sąlygų sunkumo (pvz., aukštos temperatūros). Galiausiai **Lenkija** paskelbė reglamentą, kuriuo atnaujinami kompiuterizuotoms darbo vietoms su ekranais taikomi minimalieji sveikatos ir saugos reikalavimai, siekiant toliau gerinti darbuotojų sveikatą ir saugą.

Įvairios valstybės narės priėmė priemones, kuriomis darbuotojams suteikiamos lankstesnės darbo sąlygos. 2023 m. sausio mėn. **Belgija** patvirtino reformą, kuria siekiama padidinti darbo laiko lankstumą ir geriau remti profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą. Ši priemonė apima teisę į keturių dienų darbo savaitę (dirbant daugiau valandų per dieną), kintamą darbo režimą (t. y. vieną savaitę dirbti daugiau, o kitą mažiau valandų) ir ankstyvą informavimą apie lanksčius darbo ne visą darbo laiką grafikus. 2023 m. gegužės mėn. **Portugalija** priėmė nuostatas, kuriomis reglamentuojamas mokėjimas darbuotojams už viršvalandžius, sudarančius daugiau kaip 100 valandų per metus. Viršijus šią ribą, pagal šią priemonę, remiantis įvairiais kriterijais, nustatomos už valandą ar valandos dalį mokėtinos sumos. Portugalija pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą 2023 m. birželio mėn. taip pat patvirtino bandomąją programą, pagal kurią privačiajame sektoriuje įgyvendinama keturių dienų darbo savaitė. Pagal ją nustatomas 6 mėnesių bandomasis laikotarpis, kuriuo savaitės darbo laikas būtų sutrumpintas iki 36, 34 ar 32 valandų, nemažinant darbo užmokesčio. Pasibaigus bandomajam laikotarpiui įmonė turės per vieną mėnesį nuspręsti, ar toliau taikyti naująją sistemą, ar jos atsisakyti.

Be to, kai kurios valstybės narės priėmė naujas nuostatas arba iš dalies pakeitė galiojančius teisės aktus dėl darbo laiko ir darbo organizavimo, atsižvelgdamos į tendencijas, susijusias su nuotoliniu darbu, darbu per atstumą ir teise atsijungti. **Kroatijoje** pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą nacionalinės teisės aktai atnaujinti 2023 m. sausio mėn. įsigaliojusiais šalies darbo įstatymo pakeitimais. Be įprastinio nuotolinio darbo, naujajame teisės akte numatyta darbo per atstumą galimybė – darbuotojai gali laisvai rinktis savo darbo vietą. **Rumunijoje** nuotolinio darbo įstatymas Nr. 81/2018 iš dalies pakeistas vyriausybės nepaprastaisiais potvarkiais po to, kai COVID-19 pandemijos metu sparčiai padaugėjo nuotolinio darbo atvejų. 2022 m. rugsėjo mėn. **Belgija** nustatė, kad įmonių, kuriose dirba 20 ar daugiau darbuotojų, kolektyvinės sutartys, sudaromos įmonės lygmeniu, ar darbdavio bendrosios taisyklės turi apimti nuostatas dėl darbuotojų teisės atsijungti. Panašios nuostatos patvirtintos dėl vakarinio ir naktinio darbo konkrečiomis sąlygomis. 2023 m. balandžio mėn. **Lenkija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą priėmė taisykles dėl darbo per atstumą. Darbo kodekso ir kitų teisės aktų pakeitimai apima naują darbo per atstumą apibrėžtį ir dvi konkrečias nuotolinio darbo formas: darbą per atstumą (t. y. kai darbuotojai dirba pagal profesijas, laikomas tinkamomis dėl jų pobūdžio) ir nenuolatinį nuotolinį darbą (t. y. iki 24 dienų per metus kiekvienam darbuotojui). 2023 m. liepos mėn. **Liuksemburge** nauju įstatymu nustatyta teisė atsijungti, o **Rumunijoje** nauju įstatymu vaikų turintiems darbuotojams suteikta galimybė dirbti per atstumą. **Italijoje** Darbo dekretas perkeltas į teisę, nustatčius naujas taisykles dėl pažangaus pažeidžiamų asmenų darbo modelio. **Ispanija** planuoja priimti reguliavimo plėtros nuostatas dėl nuotolinio darbo teisių ir sąlygų viešajame sektoriuje (tai susiję su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimu). **Kipre** taip pat pagal jo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą 2023 m. gruodžio mėn. priimtas naujas teisės aktas, kuriuo reglamentuojamos nuotoliniu darbu besinaudojančių darbdavių ir darbuotojų teisės ir pareigos.

Labai išaugus platformų ekonomikai, kelios valstybės narės ėmėsi priemonių gerinti darbo skaitmeninėse platformose sąlygas – daugiausia dėmesio skirta transporto ir pristatymo sektoriams. 2022 m. spalio mėn. **Malta** priėmė naują įstatymą, pagal kurį daroma prielaida, kad skaitmeninių platformų darbuotojai palaiko darbo santykius. Tuo teisės aktu taip pat užtikrinama, kad skaitmeninių platformų darbuotojai gautų bent minimalųjį ar didesnį darbo užmokestį.

Prancūzijoje 2021 m. nustačius kolektyvinę sistemą ir sukūrus darbo santykių instituciją skaitmeninių platformų klausimais, 2022 m. pavyko surengti nacionalinius darbuotojų atstovų rinkimus. 2023 m. balandžio mėn. buvo pasiektas platformų ir darbuotojų atstovų susitarimas, kuriuo nustatomos minimaliosios pajamos.

Ispanijoje 2021 m. pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą priimtu vadinamuoju Kurjerių įstatymu nustatyta teisinė darbo santykių pristatymo sektoriuje prezumpcija. Šiuo įstatymu taip pat darbuotojų atstovams suteikiama teisė būti informuojamiems apie algoritmų parametrus, turinčius įtakos darbo sąlygoms.

Belgijoje 2023 m. sausio mėn. įgyvendintu Darbo susitarimu nustatyta teisinė platformų darbuotojų samdomojo darbo prezumpcija. Šiame naujame įstatyme nustatyti aštuoni kriterijai, pagal kuriuos darbo teismai nustato, ar dirbantis asmuo turėtų būti laikomas savarankiškai dirbančiu asmeniu, ar samdomuoju darbuotoju.

Kroatijoje 2023 m. vasario mėn. pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą pateiktame įstatymo projekte nustatyta bendra skaitmeninių darbo platformų ir telkėjų, kurie veikia kaip tarpininkai platformų darbuotojams, atsakomybė. Pagrindinis tikslas – spręsti klaidingo darbuotojų klasifikavimo problemą. Įstatymo projekte išdėstyti veiksniai, rodantys darbo santykius su platformomis ar telkėjais, nepriklausomai nuo darbo sutarties pobūdžio.

2023 m. balandžio mėn. **Portugalija** pakeitė savo darbo kodeksą ir nustatė skaitmeninių platformų darbuotojų darbo santykių prezumpciją, grindžiamą šešiais kriterijais. Be to, pagal teisinius reikalavimus darbdaviai privalo teikti informaciją ir užtikrinti skaidrumą dėl algoritmų ar dirbtinio intelekto naudojimo per darbuotojų atrankos ir atleidimo iš darbo procesus.

Kai kurios valstybės narės imasi veiksmų spręsti nedeklaruojamo darbo problemą siekdamos geriau apsaugoti darbuotojų teises ir užtikrinti sąžiningą konkurenciją. 2022 m. gruodžio mėn. **Italija** savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane patvirtino nacionalinį kovos su nedeklaruojamu darbu planą su įgyvendinimo veiksmų gairėmis. **Kroatija**, vykdydama platesnio masto reformą pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, priėmė naują darbo įstatymą dėl nedeklaruojamo darbo sekimo. 2022 m. gruodžio mėn. priimtame naujajame įstatyme apibrėžiamas nedeklaruojamas darbas ir visos jo apraiškos, numatomi papildomi būdai geriau remti darbo inspekcijas, nustatomos nuostatos dėl nusižengimų ir reglamentuojamas darbuotojų perkėlimo iš nedeklaruojamo į deklaruojamą darbą procesas. 2023 m. balandžio mėn. **Čekija** priėmė teisės aktų pakeitimus, kuriais siekiama užtikrinti, kad darbdaviai praneštų apie užsieniečius darbuotojus, turinčius teisę į laikinąją apsaugą, ir juos registruotų. Taip siekiama apsaugoti asmenis, sudariusius susitarimą dėl darbo, nuo neteisėtos darbdavių praktikos ir padidinti socialinės apsaugos išlaidų asmenims, turintiems teisę į laikinąją apsaugą, efektyvumą. Be to, 2023 m. balandžio mėn. **Portugalija** iš dalies pakeitė savo Bendrąjį mokesčių teisės pažeidimų įstatymą: jei per šešis mėnesius nuo teisės aktuose nustatyto termino pabaigos nepranešama, kad darbuotojams pradėta taikyti socialinė apsauga, dabar tai laikoma nusikaltimu socialinės apsaugos srityje, už kurį baudžiama laisvės atėmimo bausme iki 3 metų arba bauda iki 360 dienų. **Rumunija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą planuoja sukurti veikiančią skaitmeninę platformą, kurioje būtų valdomas namų ūkio darbuotojams skirtų kuponų naudojimas ir būtų įmanomas su kuponais susijusių veiksmų sąveikumas viešosiose duomenų bazėse.

Įvairios valstybės narės ėmėsi tikslinių priemonių spręsti ilgalaikio nedarbo problemą ir užtikrinti atsparesnę darbo rinką. Belgija, naudodamasi ES fondų parama, 2023 m.

balandžio mėn. pradėjo projektą *Territoires zéro chômeurs de longue durée*, kuriuo siekiama sumažinti ilgalaikių bedarbių skaičių ir suteikti papildomų darbo galimybių konkrečiose Valonijos regiono vietovėse. 2022 m. spalio mėn. **Kipro** valstybinėje užimtumo tarnyboje (VUT) vėl pradėtos rengti ir įgyvendinti 4 mėnesių trukmės individualizuotos paramos programos (už vieną programą atsakingas vienas įdarbinimo patarėjas); kiekvienoje iš jų dalyvaus bent 40 pažeidžiamų bedarbių. Šių programų pagrindą sudaro dažni susitikimai ir siuntimai, tolesnė priežiūra ir vertinimas. Tuo pat metu **Ispanija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą nuo 2021 m. rugpjūčio mėn. teikia finansavimą naujiems teritoriniams projektams, pagal kuriuos teikiami individualizuoti planai ilgalaikiams bedarbiams, įskaitant paramą verslumui ir labai mažų įmonių projektams. **Švedijos** VUT užduotis – teikti pirmenybę ilgalaikiams bedarbiams. 2023 m. kovo mėn. VUT pristatė veiklą, kuria siekiama stiprinti jų darbą siekiant sumažinti ilgalaikį nedarbą, daugiau dėmesio skiriant pastangoms ir sritims, kurios, kaip matyti iš tyrimų ir faktinių duomenų, daro poveikį. Kai kurios priemonės apima tikslingesnes intervencines priemones arba jomis siekiama stiprinti VUT pajėgumus.

Kelios valstybės narės iš dalies pakeitė savo esamas aktyvios darbo rinkos politikos programas, kad pagal jas darbo ieškantiems asmenims būtų veiksmingiau padedama atrasti prieinamas galimybes. 2022 m. liepos mėn. **Belgija** patvirtino tikslinę reformą, kuria siekiama stiprinti bedarbių ir ekonomiškai neaktyvių asmenų aktyvumą ir darbuotojų perėjimą į kitą statusą darbo rinkoje Flandrijos regione. Ši priemonė taikoma sudarius regioninės vyriausybės ir Flandrijos socialinių partnerių susitarimą. 2022 m. rugpjūčio mėn. **Graikija** savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane patvirtino 2022–2030 m. nacionalinę aktyvios darbo rinkos politikos strategiją. Šioje strategijoje išdėstytas holistinis požiūris į aktyvumo skatinimo priemonių rengimą ir įgyvendinimą kartu su kita politika. Priemonės pagal šią strategiją taip pat finansuojamos EGADP ir ESF+ lėšomis. Vykdydama platesnio masto reformą **Lietuva** 2022 m. liepos mėn. nustatė atskirą darbo rinkai besirengiančio asmens statusą. Taip siekiama nustatyti ir remti asmenis, kuriems kyla sunkumų įsidarbinti. Teikdama individualias konsultacijas, įskaitant psichologinio ir teisinio konsultavimo paslaugas, Užimtumo tarnyba padeda sušvelninti užimtumui trukdančias aplinkybes ir pasirengti darbo rinkai. Nuo 2023 m. sausio mėn. Lietuva pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą išplėtojo esamą sistemą, kuria siekiama palengvinti pažeidžiamoje padėtyje esančių asmenų aktyvumo skatinimą ir perėjimą į darbą. Šiuo tikslu visoms savivaldybėms rekomenduojama įgyvendinti savivaldybių užimtumo programas teikiant paslaugas asmenims, remiantis atvejų valdymo metodu. Taip su užimtumu susijusio orientavimo ir įvairių konsultacijų teikimas derinamas, *inter alia*, su tiesiogine parama pajamoms, koordinuojant veiksmus su socialinėmis tarnybomis. **Ispanija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą numato iki 2024 m. pabaigos sukurti dvidešimties su užimtumu susijusio orientavimo, verslumo ir inovacijų centrų tinklą. Jie turėtų būti paskirstyti visoje šalies teritorijoje (t. y. vienas centras centrinės valdžios lygmeniu ir po vieną kiekviename regione) siekiant pagerinti regioninių valstybinių užimtumo tarnybų (VUT) veiklos koordinavimą. Vykdydama platesnio masto reformą **Prancūzija** planuoja pertvarkyti savo VUT sistemą *Pôle Emploi*, kad būtų dar labiau sustiprintas koordinavimas tarp suinteresuotųjų subjektų ir pagerintas darbo ieškančių asmenų orientavimas ir rėmimas. Visiško užimtumo įstatymo projekte taip pat nustatytos griežtesnės minimaliųjų pajamų paramos gavimo sąlygos, apimančios dalyvavimą privalomoje veikloje kas savaitę. **Latvija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą planuoja iš dalies pakeisti savo aktyvios darbo rinkos politikos programą ir atnaujinti kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo pasiūlą, kad daugiau dėmesio būtų skiriama skaitmeniniams įgūdžiams. **Kipras** pagal naująją 2023–2025 m. Aktyvios darbo rinkos politikos strategiją siekia pagerinti dalyvavimą (ypač pažeidžiamų grupių) naudojantis aktyvumo skatinimo priemonėmis ir VUT administracinį efektyvumą bei ilgalaikį pajėgumą.

Kai kurios valstybės narės ėmėsi su valstybinėmis užimtumo tarnybomis (VUT) susijusių priemonių, kad šios taptų prieinamesnės ir veiksmingesnės, atsižvelgiant ir į kintančią darbo rinką bei įgūdžių poreikius. Belgijoje pagal darbo bandymo programą Valonijos VUT (*Forem*) registruoti darbo ieškantys asmenys gali patekti į įvairias darbo vietas prieš nuspręsdami, kokį darbą ar mokymą rinktis, – tai padeda sumažinti riziką, kad asmens kvalifikacija bus per aukšta jo dirbamam darbui²¹⁸. 2022 m. **Austrija** padidino (4 proc., palyginti su 2021 m.) savo finansinį įnašą paramai moterų aktyvumui darbo rinkoje skatinti. Šios pastangos suteikė galimybę maždaug 239 000 moterų naudotis užimtumo rėmimo priemonėmis; 137 000 iš jų dalyvavo su įgūdžių įgijimu susijusioje veikloje. **Prancūzijoje** pagal VUT programą „Įmonės įsitraukia“ (*Les Entreprises s’engagent*) dabar galima naudotis sąsaja, per kurią darbdaviai gali prašyti, kad su jais būtų susisiekta dėl perkeltųjų asmenų iš Ukrainos įdarbinimo procedūrų.²¹⁸ **Suomija** savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane atnaujino savo šiaurietišką užimtumo tarnybų modelį ir nustatė įvairius individualizuotos paramos darbo ieškantiems asmenims tikslus (t. y. darbo paieškos pokalbių skaičių per metus). 2022 m. **Švedija** peržiūrėjo savo VUT įgaliojimus: dabar VUT turėtų stiprinti ryšius su darbdaviais, toliau remti darbo ieškančius asmenis, esančius toli nuo darbo rinkos, ir dėti daugiau pastangų padidinti įdarbinimo, mokymo ir subsidijuojamo užimtumo programų dalyvių skaičių. 2022 m. rugpjūčio mėn. **Lietuva** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą priėmė naujas nuostatas dėl profesinio orientavimo sistemos reformos – nustatė profesinio orientavimo sistemos struktūrą, valdymą ir kokybės užtikrinimą. Nustatytos karjeros specialistų ir dalyvaujančių institucijų, įskaitant socialinius partnerius, funkcijos ir pagrindiniai kompetencijos reikalavimai. 2022 m. gruodžio mėn. **Graikija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą sukūrė DYPA (Graikijos VUT) skaitmeninį registrą, kurio paskirtis – gerinti įrašus apie darbo ieškančius asmenis ir suteikti jiems geresnes galimybes gauti išmokas ir socialines paslaugas naudojantis sąveikia sistema. **Graikija** taip pat atnaujino DYPA ir registruotų darbo ieškančių asmenų tarpusavio įsipareigojimų sistemą, kad būtų galima geriau stebėti visų šalių įsipareigojimus ir užtikrinti jų vykdymą. Be to, vykdomos VUT profiliavimo priemonės reformos ir kuriama veiklos rezultatais grindžiama vertinimo sistema, skirta profesinio mokymo paslaugų teikėjams ir bedarbio pašalpoms.

²¹⁸ VUT tinklo surinkti geriausios praktikos pavyzdžiai VUT lyginamojo mokymosi kontekste. Daugiau informacijos taip pat rasite [VUT žinių centre](#).

2023 m. vasario mėn. **Ispanija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą priėmė naują teisės aktą, kuriuo sustiprino savo užimtumo sistemą. Jis apima priemones, kuriomis siekiama skatinti privačių ir vietos subjektų dalyvavimą, tobulinti vertinimo sistemą ir parengti naują garantuojamų paslaugų tiek darbdaviams, tiek darbo ieškantiems asmenims katalogą. Tikimasi, kad ši šalis iki 2023 m. pabaigos baigs modernizuoti savo centrinės VUT (t. y. vidaus valdymo ir skaitmenizacijos sistemas). 2023 m. kovo mėn. **Danija** peržiūrėjo esamą sistemą siekdama sumažinti administracinius procesus darbo biržose, be kita ko, išplečiant skaitmeninių priemonių naudojimą ir supaprastinant tolesnes procedūras. 2023 m. birželio mėn. **Danija** taip pat priėmė 2024 m. sausio 1 d. įsigaliosiančią tikslinę priemonę, pagal kurią per pirmus tris programos mėnesius VUT bus suteikta didesnė atsakomybė susisiekti su bedarbio pašalpų gavėjais. 2023 m. liepos mėn. **Airija** priėmė 2021–2025 m. strategiją dėl galimybių patekti į darbo rinką. Vienas pagrindinių jos tikslų – stiprinti *Intreo* (Airijos VUT), vystant jos pajėgumus ir orientavimusi į klientus grindžiamą požiūrį. Ji apima pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą ir ESF+ remiamas priemones. **Latvija**, naudodamasi parama pagal techninės paramos priemonę, modernizuoja VUT paslaugas, diegia naujas skaitmenines priemones VUT klientams ir tobulina profiliavimo sistemą.

Valstybinių užimtumo ir socialinių tarnybų bendradarbiavimas yra labai svarbus siekiant veiksmingos aktyvios darbo rinkos politikos. 2023 m. sausio mėn. **Švedija** pradėjo Vyriausybės biure vidaus tyrimą siekiant išanalizuoti ir pasiūlyti patobulinimus keičiantis informacija tarp VUT ir šalies savivaldybių, kad būtų sumažinta atskirties nuo darbo rinkos rizika ir palengvintas perėjimas nuo nedarbo prie suaugusiųjų švietimo. 2023 m. birželio mėn. **Danija** priėmė laikiną priemonę, kuria siekiama grąžinti teisę į mokymą ar kvalifikacijos kėlimą, teikiant didesnę – 110 proc. – bedarbio pašalpą tų profesijų, kuriose trūksta darbo jėgos, darbuotojams. Šia priemone planuojama kurti papildomą sinergiją tarp darbo biržose bedarbiams teikiamo orientavimo ir papildomų paramos priemonių kvalifikacijos kėlimo laikotarpiu.

Valstybės narės ėmėsi tikslinių priemonių siekdamos palengvinti darbo jėgos judumą ir pritraukti užsienio specialistų į profesijas, kuriose trūksta darbuotojų. 2022 m. lapkričio mėn. **Belgija** priėmė Federalinį darbo rinkos susitarimą, pagal kurį įvairiems sektoriniams socialinių partnerių komitetams pavesta nurodyti visus trūkstamus darbo profilius, išanalizuoti šio stygiaus priežastis ir rekomenduoti priemones, kurių reikėtų imtis. Taip tikimasi tikslingai dėti pastangas didinti tam tikrų darbo vietų (be kita ko, darbo sąlygų) patrauklumą. 2023 m. liepos mėn. **Belgijos** (Valonijos regiono) valstybinė užimtumo tarnyba (*Forem*) atnaujino profesijų, kurioms trūksta darbuotojų, sąrašą, įskaitant, pavyzdžiui, 56 profilius statybos sektoriuje, taip pat pramonėje. Tai padės nukreipti bedarbius rinktis šiuos profilius ir tikslingiau taikyti įvairias finansines paskatas. 2023 m. vasario mėn. Flandrijos regione panašiai atnaujintas profesijų, kuriose trūksta darbuotojų, sąrašas, taikant konkrečią metodiką, pagal kurią nurodytos trys galimos stygiaus priežastys – kiekybinės, kokybinės ir (arba) specifinės darbo aplinkybės. Sąraše nurodytos iš viso 234 profesijos, kuriose trūksta darbuotojų: trečdalį jų sudaro pramonės profesijos ir amatai. 2023 m. birželio mėn. **Vokietija** atnaujino savo teisinę sistemą, kad būtų palengvinta kvalifikuotos darbo jėgos migracija iš trečiųjų šalių, be kita ko, nereikalaujant iš anksto pripažinti užsienyje įgytas kvalifikacijas nereglamentuojamų profesijų atveju. 2022 m. liepos mėn. **Ispanija** ėmėsi priemonių įtvirtinti teisėtą migracijos būdus ir gerinti migracijos procedūrų valdymą. Be to, Ispanija aukštos kvalifikacijos migrantams taikomą teisinį režimą ėmė taikyti asmenims, turintiems aukštesnės pakopos profesinį išsilavinimą, ir panaikino kai kuriuos reikalavimus įmonėms samdant užsieniečius darbuotojus. Atsižvelgdama į didėjančią darbo jėgos trūkumą sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų sektoriuose, **Slovėnija** ėmėsi veiksmų supaprastinti užsieniečių darbuotojų įdarbinimo procedūras, be kita ko, suteikti jiems galimybę lengviau keisti darbdavį, suteikiant daugiau lankstumo ir sudarant sąžiningesnes darbo sąlygas.

Per pirmąjį 2023 m. pusmetį kai kurios valstybės narės ėmėsi priemonių geriau pritaikyti savo bedarbio pašalpų sistemas prie socialinių ir ekonominių aplinkybių. 2022 m.

lapkričio mėn. **Belgija** nusprendė minimalią bedarbio pašalpą padidinti 1,3 proc. punkto; tai taikoma kartu su automatiniu indeksavimu dėl infliacijos. 2022 m. gruodžio mėn. **Estija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą nuo 2023 m. liepos mėn. pratęsė nedarbo draudimo trukmę. 2022 m. gruodžio mėn. **Prancūzija** patvirtino laikiną bedarbio pašalpų mokėjimo laikotarpio sutrumpinimą (iki 2023 m. gruodžio mėn.) ir panaikino galimybę gauti bedarbio pašalpą tuo atveju, kai iš darbo išeinama nepranešus arba atsisakoma sudaryti neterminuotą darbo sutartį. Šia priemone siekiama paspartinti grįžimą į darbo rinką susiklosčius palankioms aplinkybėms ir esant darbo jėgos trūkumui. 2022 m. rugsėjo mėn. **Ispanija** priėmė naujus pakeitimus, kuriais namų ūkio darbuotojams suteikiama teisė į įmokines bedarbio pašalpas, o nuo 2023 m. liepos mėn. ji skiria specialias bedarbio pašalpas menininkams. 2023 m. birželio mėn. **Švedija** iš dalies pakeitė savo nedarbo draudimo įstatymą – sušvelnino reikalavimus, keliamus norint gauti bedarbio pašalpą (t. y. būtinas darbo laikas sutrumpintas nuo 80 iki bent 60 valandų kas mėnesį ne mažiau kaip 6 mėnesius 12 mėnesių laikotarpiu). Teisę į bedarbio pašalpą suteikiantis laikotarpis taip pat laikinai sutrumpintas nuo 6 iki 2 dienų. 2023 m. gruodžio mėn. **Kroatija** savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numato priimti naują įstatymą, kuriuo būtų iš dalies pakeistas Darbo rinkos įstatymas: juo padidinama bedarbio pašalpos suma ir prailginamas jos mokėjimo laikotarpis, sušvelninami reikalavimai pažeidžiamoje padėtyje esantiems darbuotojams ir skaitmenizuojamas prašymo mokėti bedarbio pašalpą teikimo procesas. **Suomija** pranešė apie bedarbio pašalpų sistemos pakeitimus, kuriais siekiama gerinti paskatas dirbti, visų pirma griežčiau nustatant laikotarpį, suteikiantį teisę į bedarbio pašalpą. Taip pat numatomi bedarbių teisės į dienpinigius pakeitimai. Išmokų gavimo sąlygos bus nustatomos pagal naujas sąlygas dėl pajamų ribų, o bedarbio pašalpų dydį taip pat numatoma laipsniškai keisti nuo esamo lygio iki 80 proc. pradinio lygio po 8 nedarbo savaičių ir iki 75 proc. po 34 nedarbo savaičių. Nuo 2024 m. sausio mėn. **Maltoje** nustatytos aukštesnės bedarbio pašalpų normos. Pašalpos bus mokamos ne ilgiau kaip 26 savaites, o mokėjimo normos bus palaipsniui mažinamos: 60 proc. ankstesnio asmens darbo užmokesčio pirmąsias 6 savaites, 55 proc. kitas 10 savaičių ir 50 proc. paskutines 10 savaičių. Didžiausia mokėtina norma bus grindžiama 175 proc. nacionalinio minimaliojo darbo užmokesčio dydžiu.

Kelios valstybės narės imasi veiksmų stiprinti socialinį dialogą ir bendradarbiavimą su socialiniais partneriais formuodamos su užimtumu susijusią politiką. 2022 m. gruodžio mėn. **Rumunija**, laikydamasi atitinkamų Tarybos priimtų šaliai skirtų rekomendacijų ir Tarptautinės darbo organizacijos rekomendacijos, pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą priėmė naują socialinio dialogo įstatymą, kuriuo šalinami socialinio dialogo proceso trūkumai. Naujajame įstatyme taip pat iš dalies pakeista ekonomikos sektorių apibrėžtis, kuria grindžiamos tolesnės sektorių lygmens kolektyvinės sutartys. 2023 m. gegužės mėn. **Vengrija** kaip sanglaudos politikos finansavimo reikiamų sąlygų dalį įsteigė trišalio forumo (t. y. Nuolatinio konsultacijų forumo) *ad hoc* pakomitetį, siekdama užtikrinti, kad aktyvios darbo rinkos politikos strateginės programos rengimas, įgyvendinimas, stebėseną ir peržiūrą vyktų bendradarbiaujant su socialiniais partneriais. Tikimasi, kad įsteigus šį pakomitetį diskusijos padažnės ir taps išsamesnės.

2.4. 8-oji gairė. Lygių galimybių visiems skatinimas, socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu

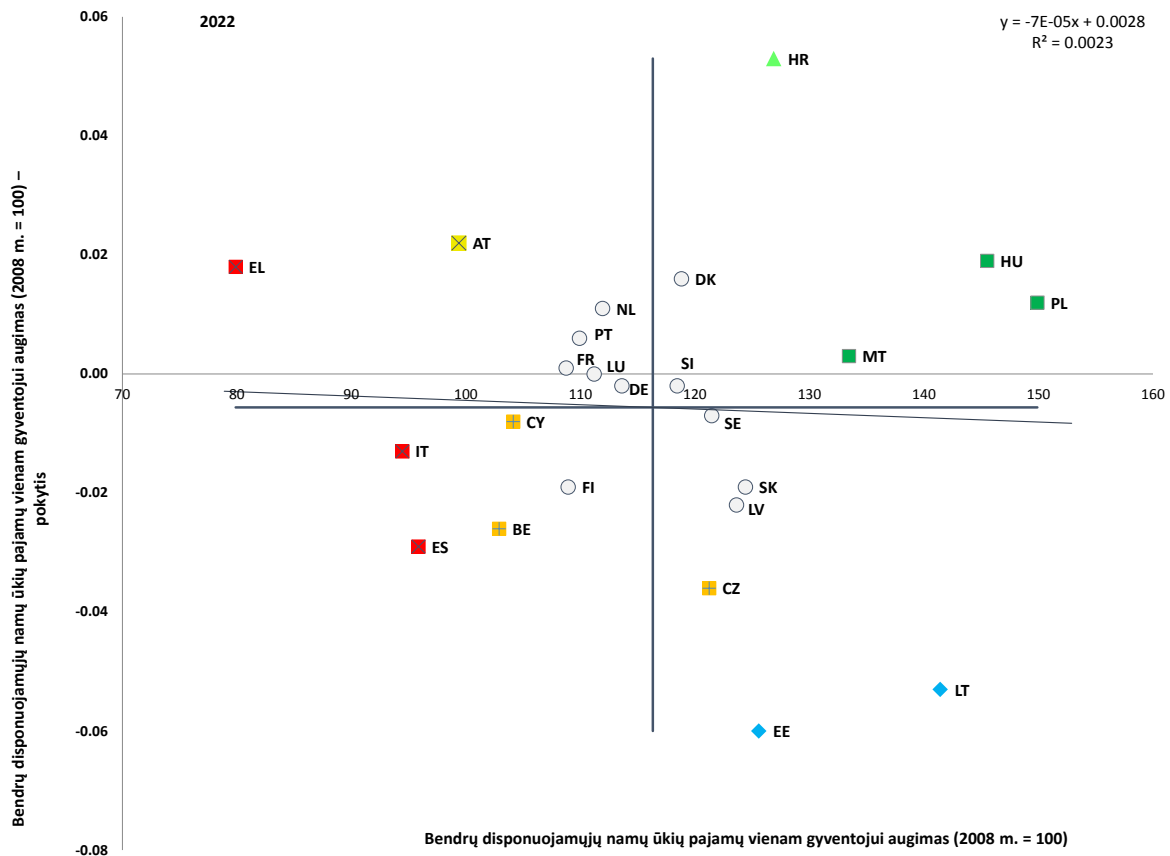
Šiame skirsnyje apžvelgiama, kaip įgyvendinama 8 užimtumo gairė, pagal kurią valstybėms narėms rekomenduojama skatinti lygias galimybes visiems, socialinę įtrauktį ir kovoti su skurdu laikantis Ramsčio 2 (lyčių lygybė), 3 (lygios galimybės), 11 (vaikų priežiūra ir parama vaikams), 12 (socialinė apsauga), 14 (minimalios pajamos), 15 (senatvės pajamos ir pensijos), 16 (sveikatos priežiūra), 17 (neįgalųjų įtrauktis), 18 (ilgalaikė priežiūra), 19 (būstas ir parama benamiams) ir 20 (galimybė naudotis esminėmis paslaugomis) principų. 2.4.1 skirsnyje pateikiama pagrindinių rodiklių analizė, o 2.4.2 skirsnyje apžvelgiamos politikos priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės.

2.4.1. Pagrindiniai rodikliai

Bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų vienam gyventojui augimas ES lygmeniu šiek tiek sulėtėjo ir laipsniškai lėtėjant ekonomikai 2022 m. valstybėse narėse apskritai išliko stabilus. Didžiausias augimas užfiksuotas Kroatijoje, kiek mažesnis, bet vis tiek didelis, Austrijoje, Vengrijoje, Graikijoje ir Danijoje (žr. 2.4.1 diagramą). Geriausių rezultatų pasiekusios šalys yra Lenkija, Vengrija ir Malta, nes jose 2022 m. šio rodiklio lygis buvo aukštas ir sudarė daugiau kaip 140–130 proc. 2008 m. lygio. Didžiausias sumažėjimas užfiksuotas Estijoje, po jos Lietuvoje, Čekijoje ir Ispanijoje: šiose šalyse, išskyrus pastarąją, realiųjų pajamų lygis vis dar yra aukštas. Kaip parodyta 1.2 skirsnyje, šie pokyčiai atspindi bendrą mažėjančio realiojo darbo užmokesčio augimo ir kitų bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų sudedamųjų dalių raidos poveikį, įskaitant paskesnę laikinų paramos pajamoms priemonių panaikinimą atsigauvant po COVID-19 pandemijos ir paskesnę stabilizavimąsi. Remiantis 2022 m. rezultatais ir pokyčiu nuo 2021 m., Graikijoje, Italijoje ir Ispanijoje nustatyta kritinė padėtis atitinkamai dėl labai žemo lygio ir dėl žemo lygio kartu su padėties pablogėjimu. Gana panaši padėtis yra Kipre ir Belgijoje (šiose šalyse lygis yra aukštesnis, tačiau padėtis blogėja), taip pat Čekijoje (joje ir lygis yra aukštesnis, ir pablogėjimas didesnis). Šiose trijose šalyse yra padėtis, kurią reikia stebėti.

2.4.1 diagrama. Bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų vienam gyventojui augimas 2022 m. buvo iš esmės stabilus daugumoje valstybių narių

Realųjų bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų vienam gyventojui augimas, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (2008 m. = 100, socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. BG, IE ir RO duomenų nėra.

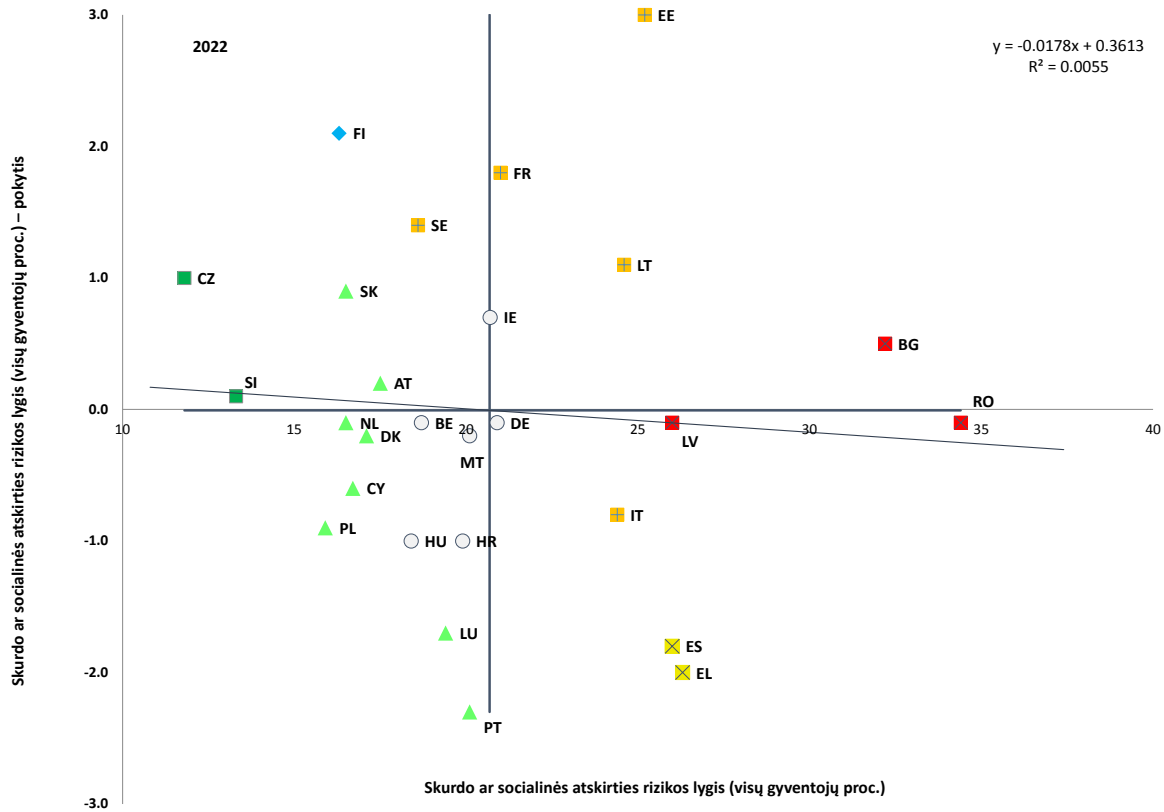
Šaltinis – Eurostatas [[tEPSR_wc310](#)], Europos sektorių sąskaitos.

Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROPE rodiklis) 2022 m. liko iš esmės stabili ES lygmeniu ir sumažėjo arba liko stabili daugumoje valstybių narių – tai pasiekta ryžtingais politikos veiksmais, kurių imtasi per COVID-19 ir energetikos krizes. Padėtis yra kritinė Rumunijoje, Bulgarijoje ir Latvijoje: šiose šalyse palyginti aukštas šio rodiklio lygis nesumažėjo (jis yra atitinkamai 34,4, 32,2 ir 26 proc., žr. 2.4.2 diagramą). Prancūzijoje, Švedijoje, Italijoje, Lietuvoje ir Estijoje padėtį reikia stebėti ir visose šiose šalyse, išskyrus Italiją, įvyko reikšmingas šio rodiklio padidėjimas (1–3 proc. punktais), o Estijoje ir Lietuvoje ES vidurkis jau smarkiai viršijamas. Graikijoje, Ispanijoje ir Italijoje AROPE lygis tebeviršijo ES vidurkį (21,6 proc.), tačiau sumažėjo. Daugumoje šalių, kurių rezultatai geresni už vidurkį, AROPE lygis sumažėjo, o labiausiai padėtis pagerėjo Portugalijoje ir Liuksemburge – atitinkamai 2,3 ir 1,7 proc. punkto. Slovėnija ir Čekija yra geriausių rezultatų pasiekusios šalys – jose AROPE lygis žemiausias (atitinkamai 13,3 ir 11,8 proc.), nors Čekijoje jis padidėjo. Kadangi padėtis kai kuriose valstybėse narėse, kurių AROPE lygis artimas ES vidurkiui arba jį viršija, pagerėjo daugiau nei vidutiniškai, esama tam tikrų konvergencijos ženklų, tačiau skirtumai tarp valstybių narių tebėra dideli. AROPE lygio skirtumai yra dideli ir tarp ES regionų, taip pat valstybių narių viduje, kaip antai Italijoje, Lenkijoje, Vengrijoje, Ispanijoje ir Belgijoje (žr. 8 diagramą 5 priede). Labai svarbu toliau vertinti reformų ir investicijų poveikį pajamų pasiskirstymui²¹⁹ siekiant užtikrinti jų veiksmingumą mažinant skurdą, kad tai padėtų pasiekti ES pagrindinį tikslą iki 2030 m. išvaduoti iš skurdo bent 15 mln. žmonių.

²¹⁹ Žr. Komisijos komunikatą „Geresnis valstybių narių politikos paskirstomojo poveikio vertinimas“ ([COM\(2022\)494 final](#)).

2.4.2 diagrama. Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis ES apskritai išliko stabili; yra tam tikrų valstybių narių konvergencijos ženklų

Skurdo ar socialinės atskirties riziką patiriančių gyventojų dalis, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. FR, LU ir FI duomenų eilutės yra su pertrūkiu. Statistiškai reikšmingi pokyčiai pažymėti žvaigždute (*).

Šaltinis – Eurostatas [ilc_peps01n], ES SPGS.

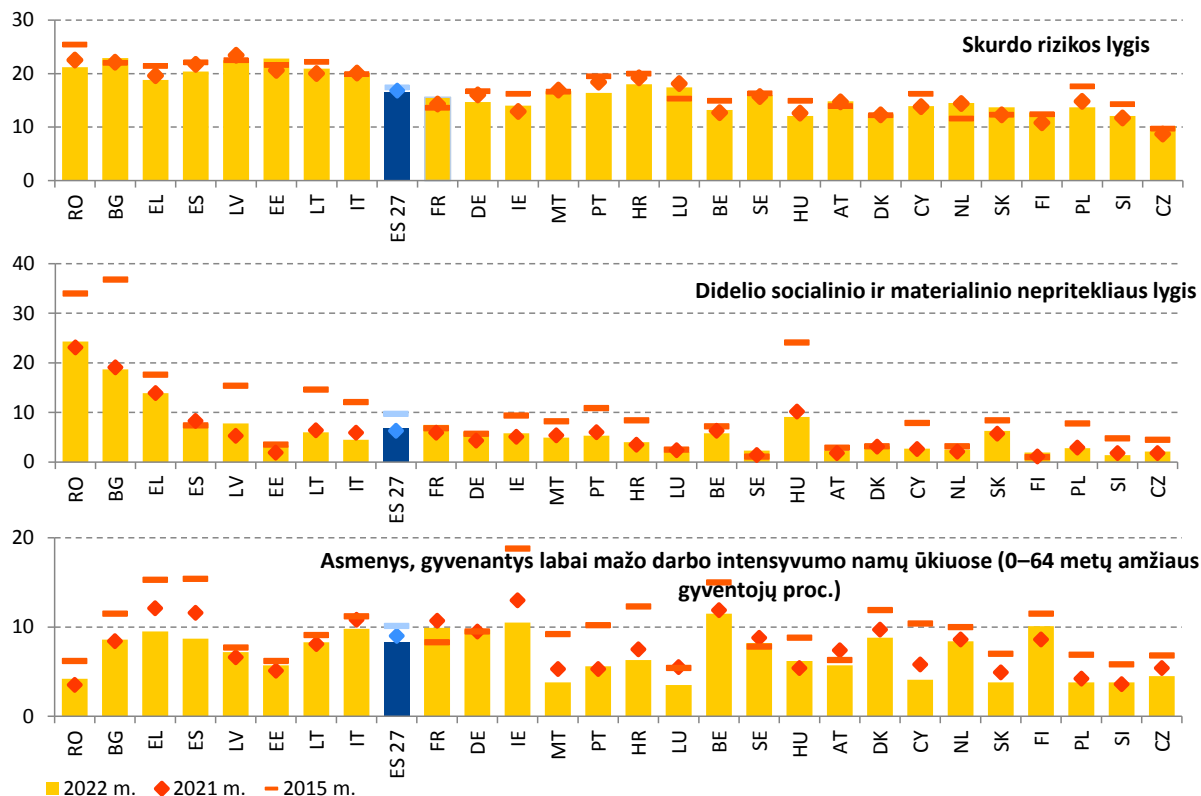
Daugumoje valstybių narių piniginio skurdo lygis, didelio materialinio ir socialinio nepritekliaus lygis ir asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, dalis taip pat buvo iš esmės stabilūs. Nepaisant išaugusių energijos kainų ir pragyvenimo išlaidų atsigauant po COVID-19 pandemijos, ši tendencija, kaip ir AROPE lygis, atspindi politikos sprendimų, kurių ES ir valstybių narių lygmeniu imtasi per pastarąsias krizes, poveikį. ES 2022 m. (vertinant pagal 2021 m. pajamas) žemiausias skurdo rizikos lygis (AROP) buvo Čekijoje, po jos Slovėnijoje, Vengrijoje, Danijoje ir Suomijoje, nors Čekijoje ir Suomijoje jis padidėjo (žr. 2.4.3 diagramos viršutinę dalį). Didžiausia dalis, priešingai, buvo Bulgarijoje, Estijoje, Latvijoje ir Rumunijoje, o Bulgarijoje ir Estijoje taip pat užfiksuotas padidėjimas. Eurostato išankstiniai įverčiai pagal 2022 m. pajamas rodo, kad daugumoje valstybių narių skurdo rizikos lygis išliko stabilus, Graikijoje ir Kroatijoje padidėjo, o Italijoje, Estijoje, Bulgarijoje ir Rumunijoje sumažėjo²²⁰. Teigiamus pokyčius šioje srityje taip pat lemia taikytos pajamų rėmimo priemonės, kuriomis sušvelnintas didelės infliacijos poveikis labiau pažeidžiamiems asmenims. Vis dėlto pragyvenimo išlaidų didėjimas daro poveikį realiosioms pajamoms, kaip matyti iš *2021 m. užfiksuoto* skurdo rizikos lygio, kuris, kaip įvertinta, padidėjo maždaug pusėje valstybių narių, o tai rodo gyvenimo lygio pablogėjimą²²¹. Didelį materialinį ir socialinį nepriteklį patiriančių asmenų dalis ES 2022 m. taip pat liko iš esmės stabili, tačiau vis dar reikšmingai skyrėsi tarp valstybių narių: ji buvo nuo 1,4 proc. Slovėnijoje iki 24,3 proc. Rumunijoje (žr. 2.4.3 diagramos vidurinę dalį). Italijoje ir Vengrijoje šis lygis sumažėjo daugiau kaip 1 proc. punktu, o daugumoje kitų šalių išliko iš esmės stabilus ir padidėjo tik keliose kitose šalyse, kaip antai Rumunijoje, Latvijoje, Estijoje, Prancūzijoje ir Vokietijoje. Teigiamą darbo rinkos dinamiką atsigavimo etapu atspindi tai, kad asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys 2022 m. neturi darbo, dalis (pagal aktyvumo 2021 m. duomenis) daugumoje valstybių narių sumažėjo, ypač – 2 proc. punktais ar daugiau – Liuksemburge (šioje šalyje taip pat buvo žemiausias lygis, 3,5 proc.), Ispanijoje, Graikijoje ir Airijoje (žr. 2.4.3 diagramos vidurinę dalį). Tačiau Airija ir Graikija, taip pat Belgija, Vokietija, Italija, Prancūzija ir Suomija tebėra tarp valstybių narių, kuriose šis rodiklis didžiausias (t. y. viršija 9 proc.). Iš jų padidėjimas užfiksuotas tik Suomijoje.

²²⁰ Žr. [išankstinių įverčių bandomuosius rezultatus](#), prieinamus tam skirtame [Eurostato tinklalapyje](#).

²²¹ 2021 m. nustatyti asmenys, kuriems gresia skurdas, yra tie, kurių ekvivalentinės disponuojamosios pajamos yra mažesnės už *2021 m. apskaičiuotą* skurdo rizikos ribą, pakoreguotą pagal suderintą kainų indeksą (SVKI) 2021–2022 m. Žr. [Eurostato straipsnį](#) šia tema.

2.4.3 diagrama. Skurdo rizika (AROP), didelis socialinis ir materialinis nepriteklus ir namų ūkių, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, dalis apskritai yra stabilūs arba mažėja daugumoje valstybių narių

Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygio pagrindinio rodiklio sudedamosios dalys (proc., 2015, 2021, 2022 m.)

Pastaba. Rodikliai išdėstyti eilės tvarka pagal 2022 m. AROPE lygį. FR duomenys preliminarūs. Visų trijų komponentų FR ir LU duomenų eilutės, taip pat FI namų ūkių, kuriuose (beveik) nė vienas narys neturi darbo, t. y. labai mažo darbo intensyvumo namų ūkių, duomenų eilutė yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [tessi010], [tepsr_lm420], [tepsr_lm430], ES SPGS.

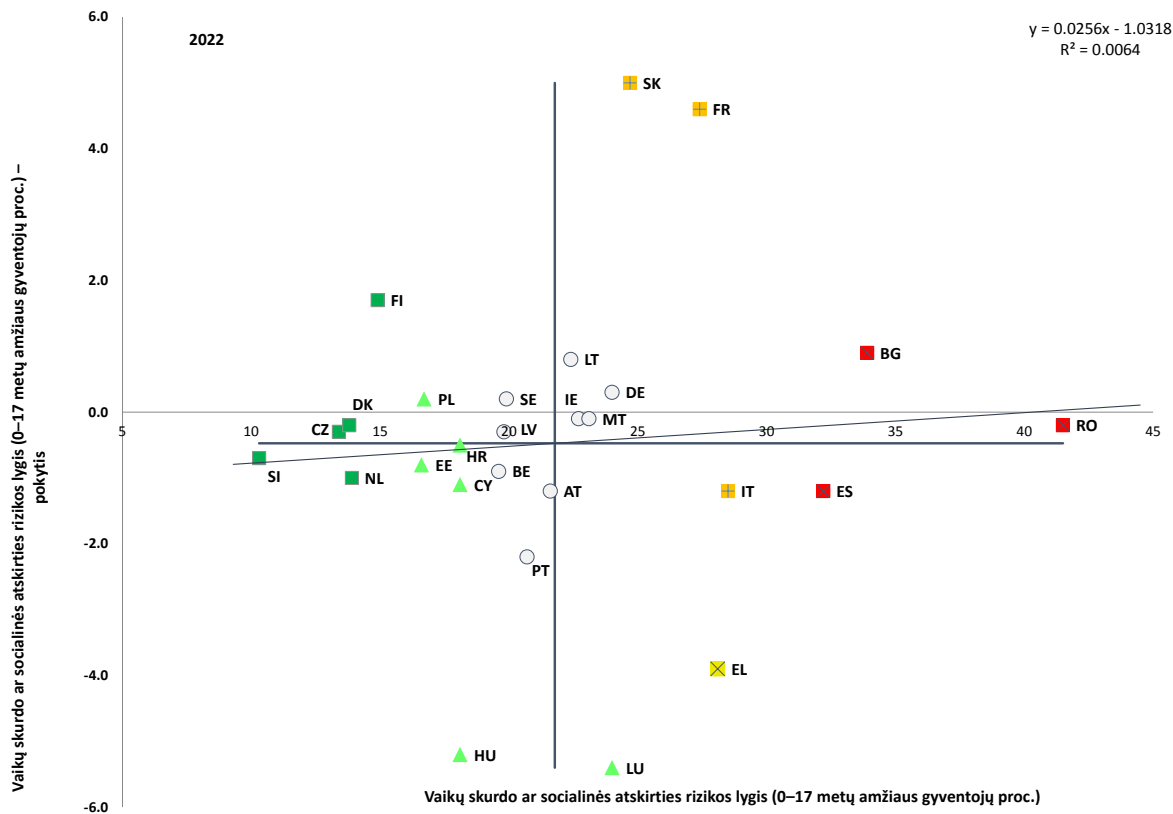
Vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis 2022 m. šiek tiek padidėjo²²². ES vidurkis buvo 24,7 proc., palyginti su 24,4 proc. 2021 m. Žemiausi lygiai buvo Slovėnijoje, Čekijoje, Danijoje, Nyderlanduose ir Suomijoje (padidėjimas užfiksuotas tik Suomijoje) – jos visos buvo geriausių rezultatų pasiekusios šalys (žr. 2.4.4 diagramą). Didžiausia tokių vaikų dalis, priešingai, buvo Rumunijoje, Bulgarijoje ir Ispanijoje: visose šiose šalyse padėtis buvo kritinė, Bulgarijoje daugėjo vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos atvejų, o Rumunijoje ir Ispanijoje padėtis iš esmės nepagerėjo. Slovakijoje ir Prancūzijoje įvyko didelis šio rodiklio padidėjimas, o didžiausias sumažėjimas užfiksuotas Liuksemburge, Vengrijoje, Graikijoje ir Portugalijoje. Vaikų piniginis skurdas (AROP) 2022 m. (vertinant pagal 2021 m. pajamas) buvo 19,3 proc. ir 21 valstybėje narėje mažėjo, tačiau Prancūzijoje ir Slovakijoje labai padidėjo. Eurostato išankstiniai įverčiai pagal 2022 m. pajamas rodo bendrą vaikų skurdo padėties stabilumą daugumoje šalių (toks skurdas sumažėjo Graikijoje ir Airijoje ir padidėjo Čekijoje). Nors didelį materialinį ir socialinį nepriteklių patiriančių vaikų dalis vidutiniškai ES padidėjo nuo 7,5 proc. 2021 m. iki 8,4 proc. 2022 m., ji sumažėjo pusėje valstybių narių, ypač Vengrijoje ir Italijoje. Vis dėlto Vengrija, kaip ir Rumunija, Bulgarija ir Graikija, tebėra tarp iš šalių, kuriose ši dalis didžiausia. Vaikų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, dalis sumažėjo arba liko nepakitusi dvidešimtyje valstybių narių (remiantis aktyvumo 2021 m. duomenimis). Ji liko didžiausia Airijoje, po jos Vokietijoje, Prancūzijoje ir Bulgarijoje (visose šiose šalyse kiek didesnė nei 10 proc.).

²²²

Be vaikų AROPE lygio, šioje pastraipoje daroma nuoroda į [Eurostato išankstinių įverčių skaičiavimus](#) ir AROPE komponentus, [\[ilc_li02\]](#), [\[ilc_mdsl11\]](#) ir [\[ilc_lvhl11n\]](#). Dėl vaikų AROPE lygio ir jo komponentų bazinių metų žr. 4 ir 5 išnašas 2 priede.

2.4.4 diagrama. Vaikų (0–17 metų amžiaus), kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis 2022 m. apskritai išliko nepakitusi ir aiškių konvergencijos valstybėse narėse ženklų nėra

Skurdo ar socialinės atskirties riziką patiriančių gyventojų dalis, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. FR, LU ir FI duomenų eilutės yra su pertrūkiu. Statistiškai reikšmingi pokyčiai pažymėti žvaigždute (*).

Šaltinis – Eurostatas [[tepsr_lm412](#)], ES SPGS.

Skurdo ar socialinės atskirties sąlygomis augantys vaikai turi mažiau galimybių realizuoti visą savo potencialą darbo rinkoje ir visuomenės gyvenime. Tai visų pirma siejasi su sunkumais jiems gauti kokybišką išsilavinimą ir baigti mokslus, taip pat įgyti darbo rinkos poreikius atitinkančių įgūdžių ir vėliau pasinaudoti karjeros galimybėmis, o dėl to didėja skurdo perdavimo iš kartos į kartą rizika. Atsižvelgiant į tai, ypač svarbios atrodo ankstyvos intervencinės priemonės vaikų skurdui mažinti. Vaikų priežiūros ir paramos vaikams lyginamosios analizės sistemoje nustatomi rodikliai, pagal kuriuos galima stebėti vaikų padėtį valstybėse narėse²²³. 2022 m. (vertinant pagal 2021 m. pajamų lygius) socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis vaikų skurdo mažinimui kur kas mažesnis už ES vidurkį (42 proc.) tebebuvo kai kuriose valstybėse narėse, visų pirma Ispanijoje, Rumunijoje ir Graikijoje (21,5 proc. Ispanijoje ir po 24,8 proc. Rumunijoje ir Graikijoje), tačiau labai viršijo vidurkį geriausių rezultatų pasiekusiose šalyse (58,1 proc. Vokietijoje, 59,9 proc. Airijoje ir 66,8 proc. Suomijoje; žr. 2.4.9 diagramą dėl to paties rodiklio visoje gyventojų populiacijoje)²²⁴. Be to, Bulgarijoje, Graikijoje, Kipre, Vengrijoje, Rumunijoje ir Ispanijoje vaikų materialinis nepriteklis liko artimas 20 proc. ar didesnis (2021 m.), palyginti su ES vidurkiu, kuris yra 13 proc.²²⁵

²²³ Susijusį Socialinės apsaugos komiteto Rodiklių pogrupio informacinį pranešimą galima rasti [internete](#).

²²⁴ Tai galima apskaičiuoti pagal vaikų skurdo rizikos lygį po socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) ir prieš juos (Eurostatas, atitinkamai [[ilc_li02](#)] ir [[ilc_li09](#)]), panašiai kaip ir pagrindinį rodiklį. Socialiniai pervedimai natūra, įskaitant, be kita ko, nemokamą ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, švietimą ir sveikatos priežiūrą, šioje analizėje nenagrinėjami. Ispanijos ir Rumunijos 2022 m. duomenų laiko eilutės yra su pertrūkiu.

²²⁵ Eurostatas [[ilc_chmd01](#)] – daugiau informacijos apie šį rodiklį pateikta [čia](#). Vaikų nepriteklis yra susijęs su negalėjimu gauti bent trijų iš 17 dalykų, kurie yra būtini vaikams, visų pirma kad jie galėtų lankyti pamokas mokykloje ir augti sveiki (pvz., gauti tinkamų knygų ir šviežių vaisių bei daržovių).

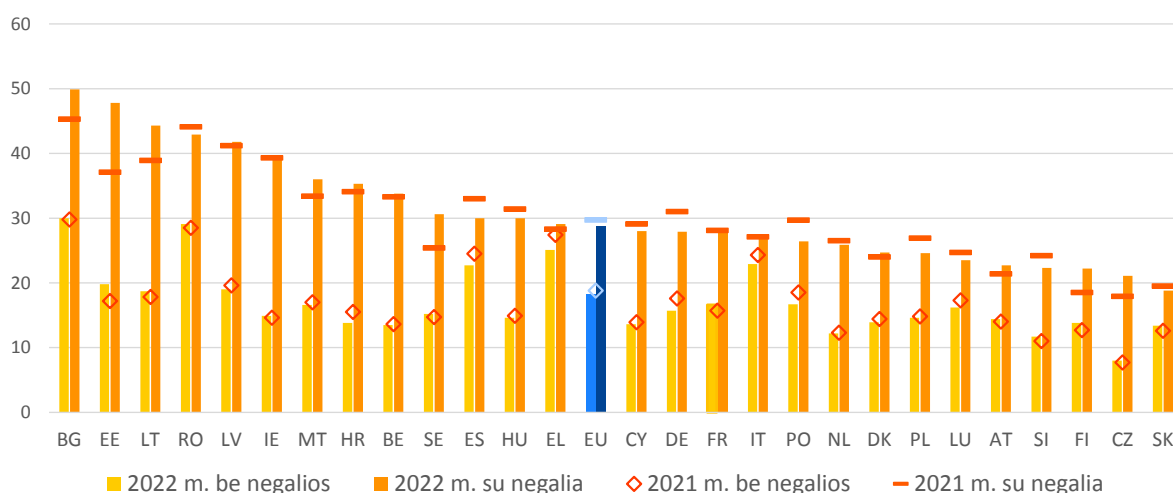
Vidutiniškai ES ir maždaug pusėje valstybių narių sumažėjo skurdo gylis – tiek visos gyventojų populiacijos, tiek vaikų. Skurdo gylis matuojamas kaip skirtumas tarp įprasto asmenų, kuriems gresia skurdas, pajamų lygio ir tokio pajamų lygio, kurio nesiekiantys asmenys laikomi patiriančiais tokią riziką. Visoje gyventojų populiacijoje 2022 m. (vertinant pagal 2021 m. pajamas) šis santykinis atotrūkis ES sudarė 23,1 proc. skurdo rizikos ribos, palyginti su 24,5 proc. 2021 m. (pagal 2020 m. pajamas)²²⁶. Didžiausias atotrūkis buvo Rumunijoje (32 proc.), nors ir labai sumažėjo (6,1 proc. punkto), po jos Ispanijoje, Latvijoje, Italijoje ir Bulgarijoje (atitinkamai 27,8, 27,7, 26,1 ir 26 proc.). Didžiausias sumažėjimas užfiksuotas Slovakijoje ir Vengrijoje – jose pasiektas lygis, žemesnis už ES vidurkį (atitinkamai 18,4 ir 19,4 proc.). Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, skurdas yra gilesnis, ES 2021 m. jis siekė apie 36 proc. (vertinant pagal 2020 m. pajamas). Vaikų padėtis valstybėse narėse yra iš esmės panaši: jų skurdo gylis vidutiniškai ES yra didesnis (24,4 proc.) nei visų gyventojų. Didžiausias vaikų skurdo gylis buvo Bulgarijoje (42,8 proc.), ten jis taip pat labai padidėjo (9,1 proc. punkto), po to Rumunijoje (33,1 proc.), Ispanijoje (31,8 proc.) ir Italijoje (27,9 proc.) – šiose šalyse, nepaisant sumažėjimo pastaruosiu metu, jis išliko didelis. Vaikų skurdo mastas yra didelis ir Portugalijoje bei Nyderlanduose (atitinkamai 26,1 ir 26 proc.). Ir, priešingai, žemiausias lygis užfiksuotas Suomijoje ir Vengrijoje (atitinkamai 12,3 proc. ir 14,5 proc.).

²²⁶ Ši pastraipa pagrįsta Eurostato [ilc_li11] duomenimis. Šis rodiklis, dar vadinamas [santykinio skurdo rizikos gylio mediana](#), apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp asmenų, gyvenančių žemiau skurdo rizikos ribos ir ties skurdo rizikos riba, ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos, išreikštas kaip skurdo rizikos ribos procentinis dydis (ribinis taškas – 60 proc. šalies ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos). Šis asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, rodiklis yra Eurostato apskaičiuojamas (neskelbiamas) kaip skirtumas tarp asmenų, kurių ekvivalentinės disponuojamosios pajamos yra žemiau skurdo rizikos ribos ir kurie gyvena namų ūkyje, kurio (beveik) nė vienas narys neturi darbo, ekvivalentinių bendrų grynųjų pajamų medianos ir pačios skurdo rizikos ribos, išreikštas skurdo rizikos ribos procentine dalimi. Ši riba yra 60 proc. visų šalies (o ne visos ES) gyventojų ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos.

Palyginti su stabiliomis arba teigiamomis visos gyventojų populiacijos tendencijomis, neįgaliųjų skurdo ar socialinės atskirties rizika 2022 m. sumažėjo nedaug. Neįgaliųjų AROPE lygis ES sumažėjo nuo 29,7 proc. 2021 m. iki 28,8 proc. 2022 m., tačiau tebėra didesnis nei visų kitų gyventojų ir labai skiriasi tarp valstybių narių (žr. 2.4.5 diagramą). AROPE lygis viršija 35 proc. ir padėtis yra itin sunki aštuoniose valstybėse narėse (Bulgarijoje, Estijoje, Lietuvoje, Rumunijoje, Latvijoje, Airijoje, Maltoje ir Kroatijoje). Iš šių šalių šis rodiklis sumažėjo tik Rumunijoje (1,3 proc. punkto), o Estijoje, Lietuvoje ir Bulgarijoje užfiksuotas reikšmingas padidėjimas. Švedijoje neįgaliųjų AROPE lygis taip pat gerokai padidėjo, nors liko kur kas artimesnis ES vidurkiui (30,6 proc.). Apskritai 65 metų ar vyresnių asmenų, gyvenančių privačiuose namų ūkiuose, skurdo ar socialinės atskirties rizika paprastai yra mažesnė; reikšmingos išimtys yra Estija, Bulgarija ir Latvija, kuriose užfiksuotas šio rodiklio lygis šioje amžiaus grupėje ES vidurkį viršijo daugiau kaip du kartus (atitinkamai 61,8, 55,1 ir 48,1 proc., palyginti su ES 23,9 proc. vidurkiu). Asmenų su negalia ir asmenų be negalios skurdo rizikos lygio skirtumas įvairiose šalyse taip pat yra labai skirtingo dydžio. Mažiausias skirtumas 2022 m. buvo Italijoje ir Graikijoje (4 proc. punktai), o Estijoje, Lietuvoje ir Airijoje skirtumas buvo šešis kartus didesnis (atitinkamai 28, 25,6 ir 24,6 proc. punkto).

2.4.5 diagrama. Asmenų su negalia skurdo ir socialinės atskirties rizika yra didesnė nei asmenų be negalios

Asmenų su negalia ir asmenų be negalios, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis amžiaus grupėje nuo 16 metų, 2022 ir 2021 m. (proc.)

Pastaba. FR ir LU duomenų laiko eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [hlth_dpe010], ES SPGS.

Migrantų kilmės asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis 2022 m.

tebebuvo daug didesnė nei likusių gyventojų ir dėl to reikia imtis tikslinių intervencinių priemonių. Ne ES gimusių asmenų AROPE lygis dauguma atvejų buvo kur kas didesnis (daugiau kaip 20 proc. punktų) nei šalyje gimusių asmenų keliose valstybėse narėse: Graikijoje – 52,2 proc., palyginti su 24,1 proc.; Ispanijoje – 50,9 proc., palyginti su 20,6 proc.; Belgijoje – 42,7 proc., palyginti su 15 proc.; Austrijoje – 41,4 proc., palyginti su 11,6 proc.; Prancūzijoje – 41,2 proc., palyginti su 16,5 proc.²²⁷ Iš šių šalių ne ES gimusių asmenų AROPE lygis, palyginti su 2021 m., sumažėjo tik Ispanijoje (5,5 proc. punkto).

ES šalyse ir toliau labai daug romų patiria skurdą, o tai savo ruožtu dar labiau skatina diskriminaciją. Valstybėse narėse, kurių atžvilgiu tyrimą atliko FRA, 2021 m. vidutiniškai 80 proc. romų grėsė skurdas, romų vaikų skurdo rizikos lygis buvo dar didesnis – 83 proc., o 2016–2021 m. aiškos pažangos neužfiksuota²²⁸. Vidutiniškai beveik pusė romų populiacijos (48 proc.) patyrė didelį materialinį nepriteklių, o jaunimo ir vyresnio amžiaus asmenų grupėse ši dalis buvo dar didesnė. Romų vaikų ir kitų vaikų materialinio nepritekliaus skirtumas siekia 47 proc. Vis dėlto, palyginti su 2016 m., ši padėtis pagerėjo šešiose iš devynių šalių, kurių palyginamų duomenų turima. 2020 m. spalio mėn. priimtame 2020–2030 m. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginiame plane valstybės narės raginamos bent perpus sumažinti romų ir plačiosios visuomenės, įskaitant vaikus, skurdo atotrūkį ir užtikrinti, kad iki 2030 m. iš skurdo išsivaduočių dauguma romų. 2021 m. kovo mėn. priimtoje Tarybos rekomendacijoje dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo²²⁹ valstybės narės įsipareigojo kovoti su itin dideliu romų skurdo rizikos lygiu ir materialiniu bei socialiniu nepriteklumi, kad būtų teikiama veiksminga parama romų lygybei, įtraukčiai ir dalyvavimui.

²²⁷ Pagal Eurostato rodiklį [[ilc_peps06n](#)], lyginant 18 metų ar vyresnio amžiaus asmenis, gimusius ne ES 27 šalyse, su tais, kurie gimė duomenis teikiančioje šalyje. Rumunijos 2022 m. duomenų nėra.

²²⁸ Duomenys apie romus gauti iš [2021 m. FRA romų apklausos](#). Tirtos šios šalys: BG, CZ, EL, ES, HR, HU, PT, RO ir SK. Dėl skirtingo imčių dydžio ir savybių palyginimas su ankstesnėmis (t. y. 2016 m.) šio ciklo apklausomis turėtų būti atliekamas atsargiai. Žr. FRA apklausos ataskaitą (p. 10–11), kurioje išsamiai pripažįstamas galimas tendencijų analizės ribotumas. Kita FRA romų apklausa bus atliekama 2024 m., remiantis 2021 m. apklausa.

²²⁹ 2021 m. kovo mėn. priimta Tarybos rekomendacija dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo ([OL C 93, 2021 3 19, p. 1–14](#)).

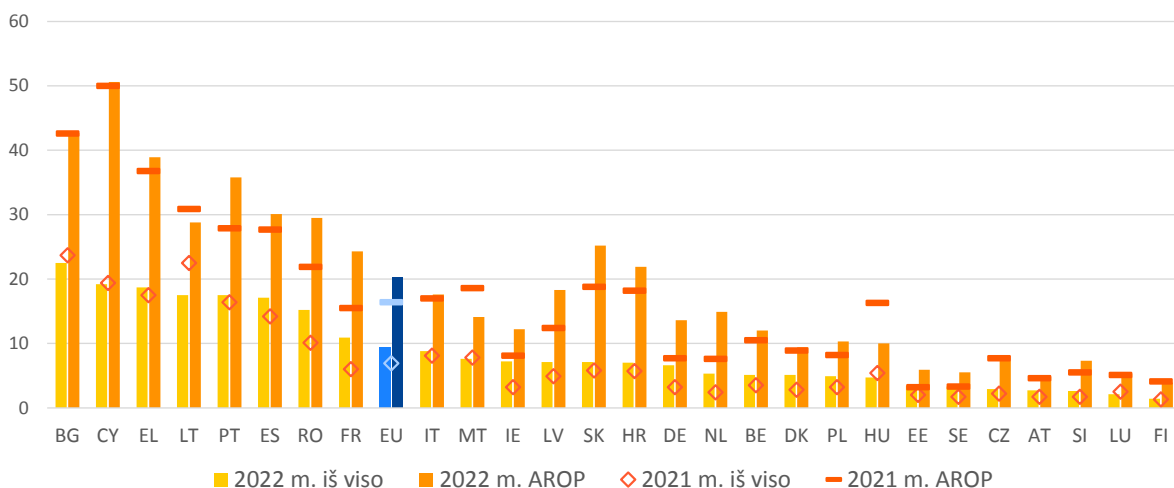
Atnaujintų nacionalinių romams skirtų strateginių planų vertinime valstybės narės raginamos skirti dėmesio nustatytoms sritims, kuriose reikia pažangos, taip pat atnaujinti ir iš dalies pakeisti savo planus, be kita ko, padidinant jų užmojį²³⁰. 2023 m. spalio 9 d. Taryba priėmė išvadas dėl priemonių, kuriomis romams užtikrinamos vienodos galimybės gauti tinkamą desegreguotą būstą ir sprendžiamas segreguotų gyvenviečių klausimas: jose valstybės narės paragintos nustatyti ir šiam tikslui panaudoti visas prieinamas lėšas.

Energijos nepriteklus ES 2022 m. padidėjo, be kita ko, ir dėl pradinio energetikos krizės poveikio.

Asmenų, negalinčių pakankamai apšildyti savo būsto, dalis yra vienas pagrindinių rodiklių, naudojamų energijos nepritekliui ES stebėti²³¹. Šio rodiklio 2022 m. duomenys atspindi energijos kainų šuolio, kuris prasidėjo 2021 m. antrąjį pusmetį ir padidėjo 2022 m., poveikį. Šiomis aplinkybėmis asmenų, negalinčių pakankamai apšildyti savo būsto, dalis ES padidėjo 2,4 proc. punkto ir 2022 m. pasiekė 9,3 proc. Dėl to nutrūko ES 2015–2021 m. laikotarpiu buvusi nuolatinio šios dalies mažėjimo (nuo 9,6 iki 6,9 proc.) tendencija. Kaip ir buvo galima tikėtis, asmenų, esančių šioje padėtyje, dalis skurdo riziką patiriančių asmenų grupėje 2022 m. didėjo sparčiau nei bendroje gyventojų populiacijoje (3,8 proc. punkto) ir daugiau kaip du kartus viršijo bendrą ES vidurkį (kuris 2022 m. buvo 20,2 proc.). Atvejų, kai nesugebama būsto apšildyti pakankamai, dažnis gyventojų populiacijoje labai skyrėsi tarp valstybių narių: nuo 1,4 proc. Suomijoje 2022 m. iki 22,5 proc. Bulgarijoje (žr. 2.4.6 diagramą). Visose valstybėse narėse ši dalis buvo didesnė tarp asmenų, kuriems gresia skurdas, – nuo 3,9 proc. Suomijoje iki 50,6 proc. Kipre. Ši dalis visoje gyventojų populiacijoje labiausiai padidėjo Rumunijoje, Prancūzijoje, Airijoje ir Vokietijoje, o asmenų, kuriems gresia skurdas, grupėje ši dalis labiausiai padidėjo Portugalijoje, Rumunijoje, Prancūzijoje, Latvijoje, Slovakijoje, Vokietijoje ir Nyderlanduose.

2.4.6 diagrama. Energijos nepriteklus ES ir daugumoje valstybių narių 2022 m. didėjo

Asmenų, negalinčių pakankamai apšildyti savo būsto, dalis visų gyventojų ir asmenų, kuriems gresia skurdas, populiacijoje, 2021 ir 2022 m. (proc.)

Pastaba. FR ir LU duomenų laiko eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [[tepsr_mdcs01](#)], ES SPGS.

²³⁰ Vertinimą žr. dok. [COM/2023/7 final](#).

²³¹ Daugiau informacijos rasite [Socialinės apsaugos komiteto Rodiklių pogrupio suvestinėje](#) dėl ES lygmeniu prieinamų energijos nepritekliaus rodiklių.

6 intarpas. Esminių paslaugų prieinamumas ES

Esminėmis paslaugomis tenkinami pagrindiniai žmonių poreikiai, jos yra labai svarbios gerovei ir padeda gerinti įgalėjimui reikalingų prekių ir paslaugų prieinamumą siekiant skatinti aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime ir darbo rinkoje. Europos socialinių teisių ramsčio 20 principu nustatyta kiekvieno asmens teisė naudotis esminėmis paslaugomis²³² ir raginama šiuo atžvilgiu teikti paramą tiems, kuriems jos reikia, – tai svarbu skatinant pažangą, kad būtų pasiektas ES skurdo mažinimo tikslas iki 2030 m. ES lygmeniu esminių paslaugų prieinamumas remiamas sektorių teisės aktais, įsipareigojimais teikti universalias ir viešąsias paslaugas, vartotojų apsauga ir finansavimu. Sektorių teisės aktuose, priimtuose arba peržiūriuose po to, kai patvirtintas Europos socialinių teisių ramstis, yra nuostatų, kuriomis siekiama geriau nustatyti asmenis, neturinčius galimybės naudotis paslaugomis, įvertinti to priežastis ir imtis reikiamų priemonių²³³. Tarybos rekomendacijose dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo ir dėl minimalių pajamų valstybės narės taip pat raginamos remti esminių paslaugų prieinamumą²³⁴. 2023 m. birželio mėn. Komisija paskelbė savo pirmąją ataskaitą dėl esminių paslaugų prieinamumo ES²³⁵.

Nors esminės paslaugos yra prieinamos daugumai ES gyventojų, asmenys, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, ir pažeidžiamiausi asmenys susiduria su didelėmis kliūtimis jas gauti. Reikšminga kliūtis gali būti nepakankamas įperkamumas. Šiuo atžvilgiu 9,3 proc. ES gyventojų negali pakankamai apšildyti savo būsto, 2,4 proc. negali įpirkti interneto ryšio paslaugų asmeninėms reikmėms namuose, 2,4 proc. negali sau leisti reguliariai naudotis viešuoju transportu, o 1,5 proc. gyvena namų ūkyje be vonios, dušo ar tualetu su vandens nuleidimo mechanizmu; esama nemažų skirtumų tarp valstybių²³⁶. Namų ūkiai, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis (AROE), esminėms paslaugoms paprastai išleidžia maždaug 60 proc. didesnę savo biudžeto dalį ir todėl yra labiau pažeidžiami dėl kainų didėjimo (žr. diagramą). Kliūčių kyla ir dėl nepakankamo prieinamumo bei pasiekiamumo, o kartais tai siejasi ir su kitais aspektais, tokiais kaip įgūdžių trūkumas ar geografiniai veiksniai (miesto ir kaimo atotrūkis, atokūs ir salų regionai).

²³² Esminės paslaugos – vandens tiekimas, sanitarijos paslaugos, energijos tiekimas, transportas, finansinės paslaugos ir skaitmeninis ryšys. Įgalėjimui reikalingos paslaugos yra ikimokyklinis ugdymas ir priežiūra, švietimas ir mokymas, sveikatos priežiūra, ilgalaikė priežiūra, taip pat socialinės įtraukties paslaugos.

²³³ Pvz., Direktyva (ES) 2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas (nauja redakcija); Direktyva (ES) 2020/2184 dėl žmonių vartoti skirtu vandens kokybės (nauja redakcija) ir Pasiūlymas dėl direktyvos dėl komunalinių nuotekų valymo (nauja redakcija) (COM(2022) 541 final).

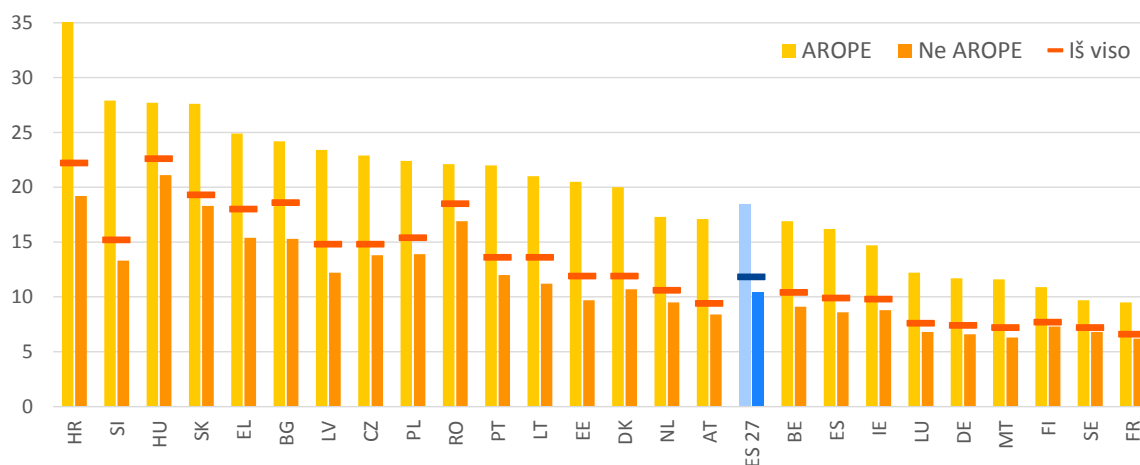
²³⁴ Atitinkamai Tarybos rekomendacija dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo (2022/C 243/04) ir Tarybos rekomendacija dėl pakankamų minimalių pajamų, kuriomis užtikrinama aktyvi įtrauktis (2023/C 41/01).

²³⁵ *Komisijos ataskaita dėl esminių paslaugų prieinamumo ES*, SWD(2023) 213 final/2.

²³⁶ Atitinkamai Eurostatas, ES SPGS [ilc_mdcs01], [ilc_mddu07a], 2022 m. duomenys, [ilc_mdcs13a], 2014 m. duomenys (pagal *ad hoc* modulį dėl materialinio nepritekliaus, 2024 m. tikimasi gauti naujų įrodymų pagal 6 metų modulį dėl paslaugų prieinamumo) ir [ilc_mdho05], 2020 m. duomenys.

Namų ūkių (AROE ir ne AROE) išlaidos esminėms paslaugoms

Namų ūkių (AROE ir ne AROE) disponuojamųjų pajamų dalies, kurią sudaro esminės paslaugos, mediana 2015 m. (proc.)

Pastaba. ES svartinis vidurkis neapima CY ir IT. Vartota sena AROE (asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis) apibrėžtis pagal strategiją „Europa 2020“.

Šaltinis – Eurostatas [icw_aff_03], namų ūkių biudžeto tyrimas.

Tarp valstybių narių matoma reikšmingų skirtumų, susijusių su tuo, kaip remiamas esminių paslaugų prieinamumas pažeidžiamoms grupėms. Vokietijoje ir Suomijoje parama teikiama pagal minimaliųjų pajamų išmokų sistemą, kurioje nustatant išmokų sumas aiškiai atsižvelgiama į esminių paslaugų teikimo išlaidas. Švedijoje teikiama netiesioginė parama: išlaidos kai kurioms esminėms paslaugoms įskaičiuojamos į nuomos mokestį, taigi ir į apskaičiuojamą išmoką pinigais. Maltoje mažas pajamas gaunantys namų ūkiai turi teisę gauti „išmoką energijai“, apimančią vandens, elektros ir dujų tiekimą. Lietuvoje ir Rumunijoje savivaldybės padengia visas ar dalį mažas pajamas gaunančių namų ūkių prijungimo prie vandentiekio ir kanalizacijos sistemų išlaidų. Kipre teikiami nemokami mokyklinio autobuso bilietai, 50 proc. mažesnė kelionių bilietų kaina visiems socialinių kortelių turėtojams ir nemokamas transportas visiems pagalbos gavėjams ir mažas pensijas gaunantiems asmenims. Keturios valstybės narės (Vokietija, Lietuva, Portugalija ir Suomija) užtikrina bazinį ar nepertraukiamą skaitmeninio ryšio teikimą namų ūkiams, o kitos dvi valstybės narės (Belgija ir Portugalija) neseniai atnaujino savo telekomunikacijų įstatymus ir išplėtė socialinių tarifų taikymą, kad jie apimtų ir mobiliojo plačiajuosčio interneto ryšio prieigos teikimą. Keliose valstybėse narėse (Lietuvoje, Airijoje, Ispanijoje ir Suomijoje) rengiamos strategijos siekiant užtikrinti, kad būtų visada įmanoma pakankamai netoli išsigryninti pinigų bankomatuose.

Pajamų nelygybė vidutiniškai ES 2022 m. sumažėjo, įvairiose valstybėse narėse fiksuojama skirtinga padėtis. ES vidurkis sumažėjo nuo 4,99 2021 m. iki 4,74 2022 m. (atitinkamai 2020 ir 2021 pajamų metais), o tendencijos valstybėse narėse skyrėsi (žr. 2.4.7 diagramą). Sumažėjimas buvo didžiausias Rumunijoje (1,14), kurioje nelygybės lygis vis dar tebėra vienas didžiausių (6) ir dabar šalis priskiriama kategorijai „rezultatai prasti, bet gerėja“. Ispanijoje ir Graikijoje užfiksuotas kur kas mažesnis sumažėjimas (apie 0,5), o pradinis lygis taip pat buvo gana aukštas – taigi, taip pat kategorija „rezultatai prasti, bet gerėja“. Kritinė padėtis užfiksuota Bulgarijoje ir Latvijoje – pajamų nelygybės lygis jose vienas didžiausių Sąjungoje, nepaisant gana nedidelio sumažėjimo 2022 m., o Lietuvoje taip pat yra kritinė padėtis ir nelygybė netgi dar labiau padidėjo. Estijoje ir Švedijoje užfiksuotas didžiausias nelygybės padidėjimas ir jose yra padėtis, kurią reikia stebėti, kaip ir Italijoje, kurioje, priešingai, nelygybė šiek tiek sumažėjo, tačiau prieš tai jos lygis buvo didesnis. 2022 m. geriausių rezultatų pasiekusios šalys buvo Slovakija, Slovėnija, Čekija ir Belgija: visose jose nelygybės lygis buvo gana žemas. Kai kuriose valstybėse narėse, pavyzdžiui, Vengrijoje, Italijoje ir Švedijoje, pajamų nelygybės lygis skiriasi įvairiuose regionuose (žr. 4 diagramą 5 priede). Eurostato išankstiniai įverčiai rodo, kad pajamų nelygybė taip pat išliko nepakitusi arba sumažėjo (pvz., Rumunijoje) 2022 m. (pajamų metais); tai atspindi greitą ES ir valstybių narių politikos atsaką siekiant neutralizuoti neigiamą infliacijos poveikį²³⁷, visų pirma mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams. Sistemingai vertinti politikos priemonių poveikį pajamų paskirstymui yra itin svarbu siekiant atsižvelgti į jų poveikį pajamų nelygybei ir iš anksto suteikti informacijos, padėsiančios formuoti politiką.

²³⁷ Žr. [išankstinių įverčių bandomuosius rezultatus](#), p. 11.

2.4.7 diagrama. Pajamų nelygybė vidutiniškai ES sumažėjo, o padėtis šalių lygmeniu yra įvairi

Pajamų kvintilio dalies santykis (S80/S20), 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

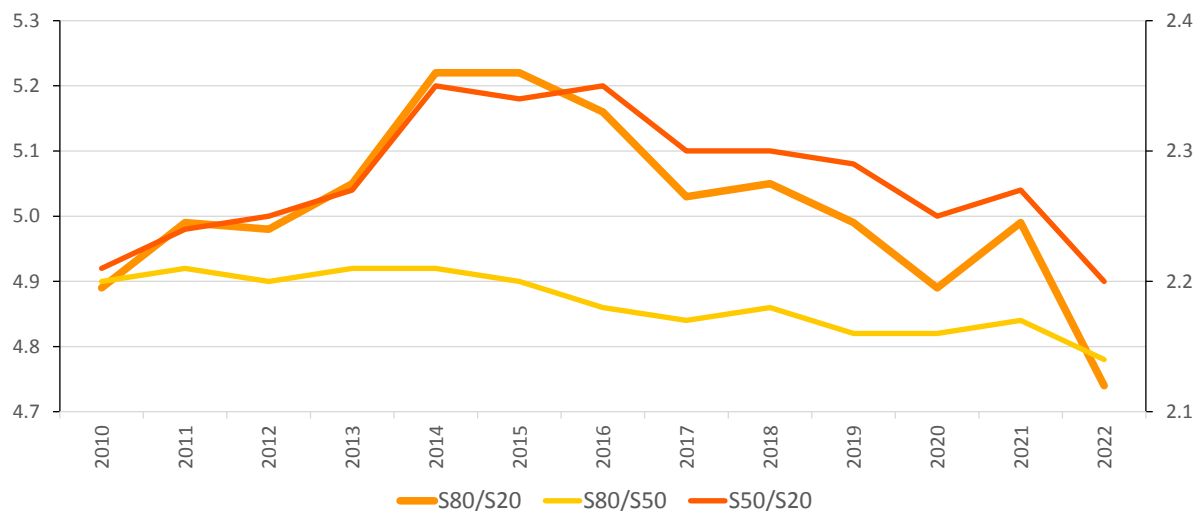
Pastaba. Koordinatinių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. FR ir LU duomenų eilutės yra su pertrūkiu. Statistiškai reikšmingi pokyčiai pažymėti žvaigždute (*).

Šaltinis – Eurostatas [tessi180], ES SPGS.

Vidutinį pajamų nelygybės sumažėjimą Sąjungoje daugiausia lemia pokyčiai apatiniame pajamų pasiskirstymo segmente. Pajamų nelygybės didėjimą XXI a. 2-ojo dešimtmečio pradžioje vidutiniškai lėmė jos padidėjimas apatiniame pajamų pasiskirstymo segmente (kaip matyti iš S50/S20 rodiklio, žr. 2.4.8 diagramą). Panašiai ir bendras sumažėjimas pastaraisiais metais, nuo 2016 m., daugiausia atspindi mažėjimą tame pajamų pasiskirstymo segmente. Kaip ir ankstesniais metais, valstybėse narėse, kuriose bendra pajamų nelygybė (vertinama pagal S80/S20 rodiklį) 2022 m. (pagal 2021 m. pajamas) apskritai buvo didesnė, paprastai didesnė buvo apatiniame ir viršutiniame pajamų pasiskirstymo segmentuose, kaip matyti iš S50/S20 ir S80/S50 rodiklių analizės. Išskyrus tik kelias išimtis (t. y. Bulgariją, Lietuvą, Portugaliją ir Malta), valstybių narių, kuriose pajamų nelygybė viršija ES vidurkį, nelygybė apatiniame pajamų pasiskirstymo segmente tebebuvo didesnė nei viršutiniame. Tai aiškiausiai matoma tokiose šalyse kaip Rumunija, Ispanija ir Latvija.

2.4.8 diagrama. Pajamų nelygybė ES sumažėjo ir tai daugiausia lemia pajamų augimas apatiniame pajamų pasiskirstymo segmente

Kvantilio dalių santykiai S80/S20 (kairioji koordinatinių ašis), S80/S50 (dešinioji ašis) ir S50/S20 (dešinioji ašis), 2010–2022 m.

Pastaba. 2020 m. duomenų eilutės yra su pertrūkiu, 2014–2019 metų duomenys yra įverčiai.

Šaltinis – Eurostatas [tessi180], [ilc_dil1d], [ilc_dil1e], ES SPGS.

Išankstiniai išlaidų socialinės apsaugos išmokoms (kaip BVP dalies) įverčiai rodo tolesnį mažėjimą 2022 m. Tokių išlaidų dalis, palyginti su BVP, 2022 m. buvo 27,2 proc. (tik truputį didesnė už prieš COVID krizę 2019 m. buvusį 26,8 proc. lygį), atitinkamai 3 ir 1,5 proc. punkto mažesnė nei 2020 ir 2021 m.²³⁸ Apskritai, nepaisant tam tikros išlaidų dydžio konvergencijos 2020 ir 2021 m. (dėl politikos atsako į COVID-19 krizę), 2022 m. visoje ES tebebuvo dideli išlaidų (socialinės apsaugos išmokoms) dalies, išreikštos procentine BVP dalimi, skirtumai: penkiose valstybėse narėse ši dalis buvo apie 30 proc. ar didesnė, o kitose aštuoniose valstybėse narėse ji nesiekė 20 proc. BVP. ES mastu 2022 m. smarkiai sumažėjo išlaidos bedarbių pašalpoms (–25,2 proc.), tačiau padidėjo išlaidos išmokoms šeimai (+6,1 proc.), neįgalumo išmokoms (+4,9 proc.), senatvės ir maitintojo netekimo išmokoms (+4,9 proc.), ligos ir sveikatos priežiūros išmokoms (+3,5 proc.), socialinei atskirčiai mažinti skirtoms išmokoms (+1,4 proc.) ir išmokoms būstui (+1,2 proc.). Apskritai senatvės ir maitintojo netekimo išmokos 2022 m. ir toliau sudarė didžiausią išlaidų išmokoms kategoriją (46,3 proc. ES lygmeniu, palyginti su 45,3 proc. 2021 m.), o jų dalis padidėjo beveik visose (21 iš 24) valstybėse narėse.

²³⁸ Eurostatas, išankstiniai įverčiai – socialinė apsauga (paskutinį kartą atnaujinta 2023 m. spalio 31 d.); duomenys apima visas valstybes nares, išskyrus EL, NL ir RO, tačiau 27 šalių ES bendras rodiklis yra įvertis.

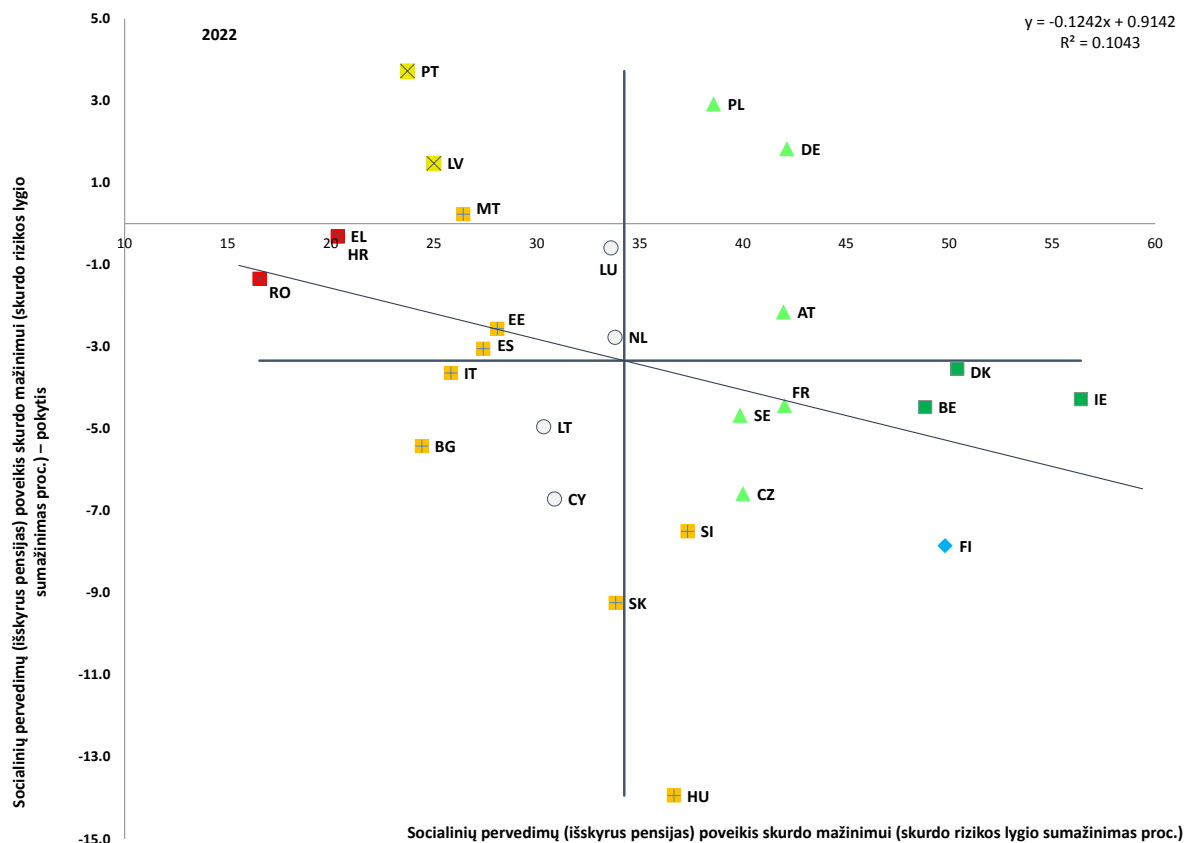
Antra didžiausia išlaidų išmokoms kategorija tebėra sveikatos priežiūros ir ligos išmokos (30,0 proc. ES lygmeniu, palyginti su 29,7 proc. 2021 m.), nors bendra jų dalis sumažėjo dvylikoje valstybių narių. Išmokos šeimai 2022 m. sudarė 8,6 proc. išlaidų išmokoms (daugiau nei 2021 m., kuriais jos sudarė 8,3 proc.), o neįgalumo išmokos sudarė 7,0 proc. (palyginti su 6,9 proc. 2021 m.). Bedarbio pašalpų dalis visoje ES sumažėjo nuo 5,9 proc. 2021 m. iki 4,3 proc. 2022 m. (23 iš 24 valstybių narių). Galiausiai, socialinei atskirčiai mažinti skirtų išmokų dalis (2,6 proc. 2022 m.) ir išmokų būstui dalis (1,3 proc.) išliko nepakitusi, palyginti su 2021 m. (atitinkamai 2,6 ir 1,3 proc.).

Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui 2022 m. sumažėjo, be kita ko, dėl to, kad laipsniškai panaikintos išskirtinės paramos priemonės, kurių buvo imtasi per COVID-19 krizę. Ši tendencija pastebėta ir ES lygmeniu, ir daugumoje valstybių narių 2021–2022 m. (atitinkamai per 2020 ir 2021 pajamų metus; žr. 2.4.9 diagramą)²³⁹. Skirtumai tarp valstybių narių – tiek lygių, tiek pokių – tebebuvo dideli. 2022 m. (vertinant pagal 2021 m. pajamas) socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui buvo nuo 16,5 proc. Rumunijoje iki 56,4 proc. Airijoje. Rumunijoje, Kroatijoje ir Graikijoje buvo maždaug 20 proc. ar žemesnis lygis, taigi visose šiose šalyse padėtis buvo kritinė. Net aštuoniose šalyse padėtį reikia stebėti (Vengrijoje, Slovakijoje ir Slovėnijoje – jų visų vertės yra lygios ES vidurkiui ar didesnės, tačiau labai sumažėjusios; taip pat Bulgarijoje, Italijoje, Ispanijoje, Estijoje ir Maltoje – jų visų vertės yra šiek tiek mažesnės arba daug mažesnės už ES vidurkį, joms sumažėjus visose šalyse, išskyrus Malta). Priešingoje spektro pusėje Airija, Danija ir Belgija, kuriose šio rodiklio lygis buvo aukščiausias (apie 50 proc. ar didesnis), buvo geriausių rezultatų pasiekusios šalys, nors visose jose padėtis suprastėjo. Nors Suomijos lygis taip pat buvo vienas aukščiausių, joje užfiksuotas palyginti didelis socialinių pervedimų poveikio skurdo mažinimui sumažėjimas, taigi šalies rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti. Socialinių pervedimų veiksmingumas padidėjo tik Portugalijoje, Lenkijoje, Vokietijoje ir Latvijoje, o didžiausias veiksmingumo sumažėjimas užfiksuotas Vengrijoje ir Slovakijoje (daugiau nei 9 proc. punktais). Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui taip pat labai skyrėsi tarp ES regionų, ypač Italijoje, Vengrijoje ir Lenkijoje (žr. 9 diagramą 5 priede).

²³⁹ Nors beveik valstybėse narėse, išskyrus FI, yra šio rodiklio 2022 m. duomenų eilučių pertrūkis dėl metodikos pakeitimo, naudojant Eurostato pagal senąją metodiką apskaičiuotas (nepaskelbtas) rodiklių vertes gaunamas panašus sumažėjimas 2022 m., taigi bendras vertinimas yra iš esmės toks pats.

2.4.9 diagrama. Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui 2022 m. sumažėjo daugumoje valstybių narių

Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Koordinačių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. Visų valstybių narių, išskyrus FI, duomenų eilutės yra su pertrūkiu. Šaltinis – Eurostatas [tespm050], ES SPGS.

Socialinė apsauga toliau labai padeda mažinti asmenų, dirbančių nestandartinių formų darbą, skurdo riziką; vis dėlto jų piniginis skurdas tebėra didesnis nei kitų darbuotojų.

Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui ES 2022 m. buvo kur kas didesnis darbuotojų, dirbančių nestandartinių formų darbą, grupėje (pavyzdžiui, pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių darbuotojų²⁴⁰ (27,3 proc.), ne visą darbo laiką dirbančių darbuotojų (24,8 proc.) ir savarankiškai dirbančių asmenų (26,7 proc.)), palyginti su vidutiniu darbuotoju (12,5 proc.). Nepaisant tokio didesnio socialinių pervedimų poveikio šiems darbuotojams, 2022 m. (vertinant pagal 2021 m. pajamas) daugumoje valstybių narių jų piniginis skurdas buvo didesnis. Pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių darbuotojų skurdo rizikos lygis apskritai ES lygmeniu buvo 15,9 proc., ne visą darbo laiką dirbančių asmenų – 14,6 proc., savarankiškai dirbančių asmenų – 21 proc.²⁴¹, o vidutiniškai visų darbuotojų – 6,6 proc. Devyniose valstybėse narėse pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių darbuotojų piniginis skurdas buvo net 20 proc. ar didesnis, o keturiose iš šių šalių (Italijoje, Portugalijoje, Ispanijoje ir Švedijoje) viršijo ES vidurkį. Savarankiškai dirbančių asmenų skurdo lygis aštuoniose valstybėse narėse buvo didesnis už ES vidurkį, o Estijoje ir Rumunijoje atitinkamai net 30,9 ir 55,8 proc.²⁴² Kaip matyti iš aukšto bedarbių skurdo lygio – 2022 m. ES jis siekė 46,2 proc., o tokiose šalyse kaip Bulgarija, Latvija, Lietuva, Nyderlandai ir Slovakija daugiau kaip 50 proc. – socialinės apsaugos spragos taip pat aiškiai paveikia tuos, kurie neturi darbo.

²⁴⁰ Dėl riboto duomenų prieinamumo yra taip, kad pagal terminuotas darbo sutartis dirbančiais darbuotojais laikomi tie, kurie apklausos tiriamuoju laikotarpiu turi tokį statusą, o jų socialinė padėtis (pajamos ir kt.) vertinama tiriamaisiais pajamų metais (n-1).

²⁴¹ Tačiau savarankiškai dirbančių asmenų pajamas įvertinti sunku, o savarankiškai dirbančių asmenų ir samdomųjų darbuotojų materialinio ir socialinio nepritekliaus lygio rodiklis atrodo panašus (2022 m. ES 27 jis buvo atitinkamai 8,5 ir 8,2 proc.). Reikšmingų skirtumų esama (t. y. kai didesnis yra savarankiškai dirbančių asmenų nepriteklis) tik trijose valstybėse narėse (CY, EL ir RO).

²⁴² Tos aštuonios valstybės narės yra LV, LU, EL, ES, PT, PL, EE ir RO; daugumoje jų savarankiškai dirbantys asmenys sudaro didesnę nei vidutinę darbo jėgos dalį.

Socialinių išmokų aprėptis labai skiriasi valstybėse narėse ir įvairiose darbuotojų kategorijose, taip pat priklausomai nuo užimtumo statuso. 2022 m. vidutiniškai ES (vertinant pagal 2021 m. pajamas) dirbingo amžiaus (16–64 metų) asmenų, kuriems gresia skurdas prieš socialinius pervedimus ir kurie gauna socialines išmokas, dalis²⁴³ buvo didesnė pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių (44,9 proc.) ir ne visą darbo laiką dirbančių (36,1 proc.) darbuotojų grupėse nei visų darbuotojų (35,6 proc.). Vis dėlto septyniose valstybėse narėse (Liuksemburge, Vengrijoje, Estijoje, Kipre, Belgijoje, Latvijoje ir Bulgarijoje) pagal terminuotas darbo sutartis dirbantys darbuotojai išmokas gavo rečiau nei tie, kurie dirbo pagal neterminuotas sutartis, o šešiose valstybėse narėse (Liuksemburge, Ispanijoje, Lietuvoje, Maltoje, Slovėnijoje ir Bulgarijoje) ne visą darbo laiką dirbantys darbuotojai išmokas gavo rečiau nei tie, kurie dirbo visą darbo laiką. Apskritai penkiose šalyse (Kroatijoje, Graikijoje, Liuksemburge, Lenkijoje ir Rumunijoje) socialines išmokas gavo mažiau nei 10 proc. dirbančių asmenų, kuriems prieš socialinius pervedimus grėsė skurdas. Rečiausiai socialines išmokas gavo savarankiškai dirbantys asmenys, kuriems prieš socialinius pervedimus grėsė skurdas: 2022 m. jų aprėptis 27 šalių ES buvo 16,5 proc., sumažėjusi nuo 2021 m., kai ji buvo 29 proc., ir tai atspindi laipsnišką išskirtinių paramos priemonių, kurių buvo imtasi reaguojant į COVID-19 pandemiją, panaikinimą²⁴⁴. Septyniose valstybėse narėse (Kroatijoje, Graikijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Lenkijoje, Portugalijoje ir Rumunijoje) ši dalis net nesiekė 5 proc. Galiausiai, nors vidutiniškai ES 2022 m. socialines išmokas gavo maždaug pusė (54,2 proc.) bedarbių, kuriems grėsė skurdas, ši dalis buvo kur kas mažesnė (nesiekė 20 proc.) penkiose valstybėse narėse (Kroatijoje, Graikijoje, Nyderlanduose, Lenkijoje ir Slovakijoje).

²⁴³ Pagal „veiksmingos prieigos“ rodiklį, kurį Socialinės apsaugos komitetas patvirtino 2020 m. pagal socialinės apsaugos prieinamumo stebėsenos sistemą. Tikslinė populiacija – asmenys, kuriems prieš socialinius pervedimus gresia skurdas. Šio rodiklio apimamos socialinės išmokos yra tos, kurios gaunamos individualiai, išskyrus senatvės ir maitintojo netekimo pensijas.

²⁴⁴ Taip pat žr. Komisijos ataskaitą dėl Tarybos rekomendacijos dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių įgyvendinimo, [COM/2023/43 final](#).

Nepaisant tam tikro padėties pagerėjimo per pastaruosius kelerius metus, galimybės gauti tinkamą socialinę apsaugą valstybėse narėse vis dar skiriasi²⁴⁵. Kalbant apie formalią aprėptį, septyniolikoje valstybių narių 2022 m. pavasarį tebebuvo socialinės apsaugos aprėpties spragų bent vienoje nestandartinių darbuotojų grupėje bent vienoje socialinės apsaugos srityje – dažniausiai tai buvo nedarbo, ligos ir motinystės išmokos²⁴⁶. Be to, trylikoje valstybių narių bent vienos srities socialinė apsauga bent vienai nestandartinių darbuotojų grupei buvo prieinama savanoriškai (dažniausiai tai buvo senatvės išmokos ir bedarbio pašalpos). Savarankiškai dirbančių asmenų formali socialinės apsaugos aprėptis devyniolikoje valstybių narių turėjo spragų vienoje ar daugiau sričių, dažniausiai susijusių su bedarbio pašalpomis ir išmokomis dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų. Be to, aštuoniolikoje valstybių narių savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos aprėptis buvo savanoriška ir dažniausiai apėmė ligos, senatvės ir motinystės išmokas.

7 intarpas. Socialinės apsaugos ateitis

Socialinės apsaugos sistemos ES valstybėse narėse labai padeda užtikrinti socialinę sanglaudą, pajamų apsaugą nuo rizikos ir makroekonominį stabilizavimą, todėl jos turi būti pritaikytos ateities uždaviniams. Socialinės apsaugos išlaidos sudaro apie 30 proc. ES BVP, o tarp šalių yra didelių skirtumų. Apskritai socialinės apsaugos sistemos veiksmingai padėjo užtikrinti socialinį ir ekonominį atsparumą per COVID-19 pandemiją ir pastarąją energetikos krizę. Tačiau užtikrinti, kad socialinės apsaugos sistemos galėtų išlikti tinkamos ir finansiškai tvarios, tampa vis sunkiau dėl spaudimo, kurį lemia visuomenės senėjimas, struktūriniai darbo pasaulio pokyčiai, taip pat žalioji ir skaitmeninė pertvarka, keičianti mūsų ekonomiką ir visuomenę. Šie pokyčiai turės poveikį socialinės apsaugos sistemų struktūrai, aprėpčiai ir jų finansavimui. Tai praktiškai reiškia, jog reikia, kad įvairios visuomenės grupės aktyviau užimtų kokybiškas darbo vietas, kad būtų ilginamas darbingas amžius, būtų tinkamai sprendžiama dirbančiųjų skurdo problema ir reaguojama į nestandartinių formų užimtumo augimą²⁴⁷, geriau organizuotai ir efektyviai teikiamos paslaugos, taip pat reikia socialinės politikos atsako į klimato kaitą ir žaliąją pertvarką. Keliomis ES iniciatyvomis prisidedama prie to, kad socialinės apsaugos sistemos būtų parengtos ateičiai, tačiau reikia tolesnių veiksmų²⁴⁸.

²⁴⁵ Žr. Komisijos ataskaitą dėl Tarybos rekomendacijos dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių įgyvendinimo, COM/2023/43 final, ir 2020 m. patvirtintą [stebėsenos sistemą](#) bei jos [dalinį atnaujinimą \(2022 m.\)](#), paskelbtą 2023 m. liepos mėn.

²⁴⁶ Tam tikros grupės formali aprėptis reiškia, jog konkrečioje socialinės apsaugos srityje (pvz., senatvės, apsaugos nedarbo atveju, motinystės ar tėvystės) galiojančiuose teisės aktuose ar kolektyvinėse sutartyse nustatyta, kad tai grupei priklausantys asmenys turi teisę dalyvauti konkrečios srities socialinės apsaugos sistemoje.

²⁴⁷ Taip pat žr. *Komisijos ataskaitą dėl Tarybos rekomendacijos dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių įgyvendinimo*, COM/2023/43 final.

²⁴⁸ Pavyzdžiui, Tarybos rekomendacijos dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių (2019 m.), dėl ilgalaikės priežiūros (2022 m.), dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos (2022 m.) ir dėl pakankamų minimalių pajamų, kuriomis užtikrinama aktyvi įtrauktis (2023 m.), taip pat Direktyva dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio.

Atsižvelgiant į didžiąsias tendencijas, gerovės politika turėtų būti formuojama iš viso gyvenimo – nuo gimimo iki senatvės – perspektyvos. Šiuo atžvilgiu itin svarbios trys funkcijos²⁴⁹: 1) darbo rinkos reguliavimas (visų pirma siekiant spręsti nelygybės darbo rinkoje problemą, skatinti darbo vietų kokybę ir socialinį dialogą); 2) socialinė apsauga (dėmesį skiriant pajamų apsaugai nuo rizikos ir stabilizavimui) ir 3) aktyvi ir prevencinė socialinė politika, įskaitant paramos užimtumui, švietimo, kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo, sveikatos, socialinių ir priežiūros paslaugų teikimą, suteikiant galimybių visavertiškai dalyvauti ekonomikoje ir visuomenės gyvenime²⁵⁰. Vykdam aktyvią prevencinę socialinę politiką įvairiais asmenų gyvenimo etapais, galima gauti keleriopos naudos: dėl užimtumo mažėja būsimos išlaidos pajamų apsaugai, didėja gerovė ir gerėja sveikata, o kartu remiamas integracinis augimas ir plečiama mokesčių bazė. Diagramoje parodyta aktyvios ir prevencinės socialinės politikos nauda per visą gyvenimą.

Aktyvi ir prevencinė socialinė politika: nauda visuomenei ir asmenims

Šaltinis – 2 diagrama iš A. Hemerijck, S. Ronchi, I. Plavgo, *Social investment as a conceptual framework for analysing well-being returns and reforms in 21st century welfare states*, *Socio-Economic Review*, 2022.

Socialinės apsaugos finansavimo modelius taip pat reikia pritaikyti prie naujos realybės. To reikia siekiant tenkinti dėl visuomenės senėjimo didėjančius finansinius poreikius ir remti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, atsižvelgiant ir į poveikį gebėjimui mokėti mokesčius valstybės narėse, kartu užtikrinant teisingumą ir plataus masto paramą būsimoms transformacijoms. Gali reikėti iš naujo subalansuoti socialinio draudimo įmokų ir bendrojo apmokestinimo funkcijas, o finansavimo šaltinius perkelti nuo darbo jėgos apmokestinimo, visų pirma pereinant prie aplinkosaugos mokesčių ir turto bei kapitalo mokesčių, kartu didinant finansavimo efektyvumą ir sąžiningumą.

²⁴⁹ Pagal Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planą (2021 m.) Komisija įsteigė Aukšto lygio grupę socialinės apsaugos ir gerovės valstybės ateities Europos Sąjungoje klausimams; jos ataskaita paskelbta 2023 m. pradžioje. Žr. visą [ataskaitą](#) ir [infografiką](#), įskaitant 21 pagrindinę rekomendaciją.

²⁵⁰ EUI, Policy Brief, *Learning from adversity: towards a European Union of social investment welfare states*, Robert Schuman Center, 2023.

Kelios valstybės narės pradėjo ilgalaikius savo socialinės apsaugos sistemų svarstymus ir reformas, kad jos atitiktų naujas realijas. Pavyzdžiui, **Suomija** pradėjo ilgalaikę savo socialinės apsaugos sistemos reformą per parlamentinį komitetą – jis siūlo transformacijas, kurias reikia gyvendinti iki 2027 m. **Portugalija** priėmė žaliąją knygą dėl darbo ateities, kuria siekiama pagerinti socialinės apsaugos sistemą (taip pat nestandartinėmis užimtumo sąlygomis dirbantiems darbuotojams) ir minimaliuosius darbo standartus, kartu įvairinant socialinės apsaugos sistemos finansavimo šaltinius ir taip užtikrinant jos tvarumą. Pagal nacionalinį socialinės apsaugos prieinamumo planą **Belgija** įsipareigojo didinti savo socialinės apsaugos sistemos teisingumą ir efektyvumą, panaikinti jos formalios aprėpties ir adekvatumo spragas, taip pat spręsti horizontaliuosius (kaip antai skaitmeninės atskirties ir nepasinaudojimo teisėmis) klausimus.

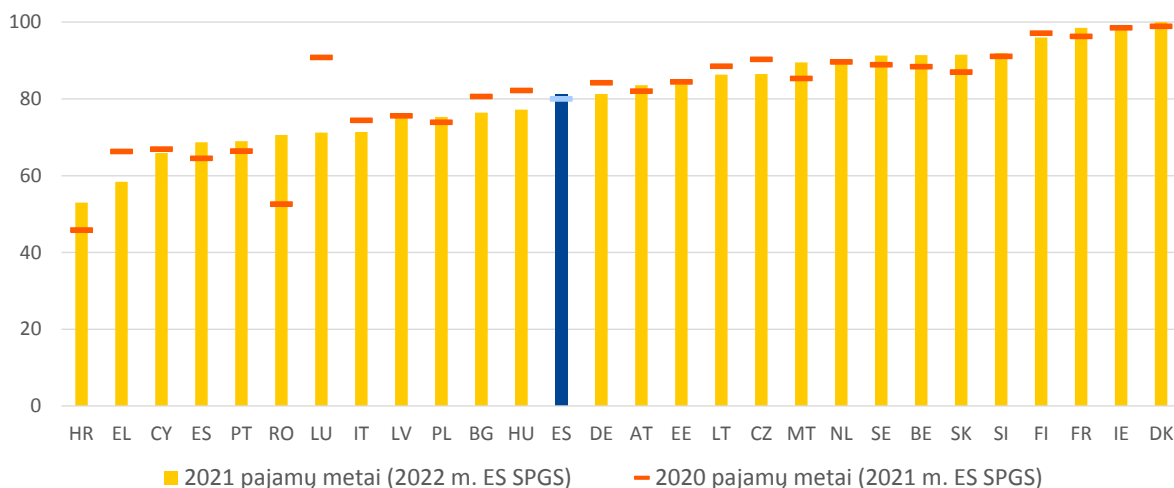
Daugumoje ES valstybių narių minimaliųjų pajamų sistemų adekvatumas nepakito. Lyginant minimaliųjų pajamų gavėjų pajamas su nacionaline skurdo riba ir su mažą darbo užmokestį gaunančio asmens pajamomis²⁵¹, galima įvertinti šių sistemų poveikį skurdo mažinimui kartu su jų teikiama paskatoma dalyvauti darbo rinkoje. Nors kai kuriose šalyse, kaip antai Lietuvoje, Latvijoje ir Ispanijoje, minimaliųjų pajamų adekvatumas 2021 m. išaugo, palyginti su 2020 m. (pajamų metais), visų pirma lyginant su mažą darbo užmokestį gaunančio asmens pajamomis, dviejuose trečdaliuose ES šalių užfiksuotas nedidelis sumažėjimas (ypač Maltoje, Liuksemburge, Lenkijoje, Slovėnijoje, Nyderlanduose, Airijoje, Graikijoje, Italijoje, Kroatijoje, Kipre ir Estijoje – šiose šalyse įvyko sumažėjimas 3–5 proc. punktais). Minimaliųjų pajamų adekvatumas tebebuvo didesnis nei 80 proc. skurdo rizikos ribos Nyderlanduose, Airijoje, Danijoje, Italijoje ir Kipre, tačiau nesiekė trečdalio šios ribos Rumunijoje, Bulgarijoje, Vengrijoje ir Slovakijoje.

²⁵¹ Pagal minimaliųjų pajamų lyginamosios analizės sistemoje sutartą metodiką; žr. bendras užimtumo ataskaitas nuo 2019 m.

Minimaliųjų pajamų aprėptis, išreikšta išmokų gavėjų dalimi, vidutiniškai ES iš esmės nepakito, nepaisant reikšmingų pokyčių keliose valstybėse narėse. 2022 m., palyginti su 2021 m. (atitinkamai 2021 ir 2020 pajamų metais), aprėpties lygis Graikijoje, Vengrijoje ir Bulgarijoje labai sumažėjo (daugiau kaip 4 proc. punktais; žr. 2.4.10 diagramą). Ir, priešingai, didžiausias padėties pagerėjimas buvo Rumunijoje (18 proc. punktų), nors aprėptis liko mažesnė už ES vidurkį (81,1 proc.). Vis dėlto reikšmingas padėties pagerėjimas (daugiau kaip 4 proc. punktais) užfiksuotas Slovakijoje, Maltoje, Ispanijoje ir Kroatijoje (nors pastaroji tebebuvo valstybė narė, kurioje aprėpties lygis mažiausias). Išmokų gavėjų dalis buvo artima 100 proc. Danijoje, Airijoje, Prancūzijoje ir Suomijoje. Administraciniai duomenys suteikia pagrindo teigti, kad minimaliųjų pajamų gavėjų, besinaudojančių aktyvia darbo rinkos politika, metinis įsidarbinimo lygis valstybėse narėse yra labai skirtingas – nuo maždaug 6 iki apie 50 proc.²⁵² Tokie skirtumai gali atspindėti skirtingą bendro efektyvumo lygį. Be to, nors socialinių tarnybų ir valstybinių užimtumo tarnybų veiklos koordinavimas gali būti pakankamas, socialinių išmokų teikimo ir integracijos į darbo rinką procesai dažnai lieka atskiri. Tarybos rekomendacijoje dėl pakankamų minimalių pajamų, kuriomis užtikrinama aktyvi įtrauktis, pateikiamas svarbus minimaliųjų pajamų sistemų tolesnio modernizavimo pagal aktyvios įtraukties požiūrį sričių apibūdinimas²⁵³.

2.4.10 diagrama. Asmenų, kuriems gresia skurdas, dalis namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, apskritai buvo stabili

Išmokų gavėjų dalis 18–64 metų amžiaus asmenų, kuriems gresia skurdas, gyvenančių namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, grupėje (proc., 2021 ir 2022 tyrimo metais ir atitinkamai 2020 ir 2021 pajamų metais)

Pastaba. FR duomenys preliminarūs. FR ir LU 2022 m. ir LU 2021 m. duomenų eilutės yra su pertrūkiu.
Šaltinis – Eurostatas [ilc_li70], ES SPGS.

²⁵² Žr. 2022 m. Minimaliųjų pajamų ataskaitą.

²⁵³ Tarybos rekomendacija dėl pakankamų minimalių pajamų, kuriomis užtikrinama aktyvi įtrauktis (2023/C 41/01).

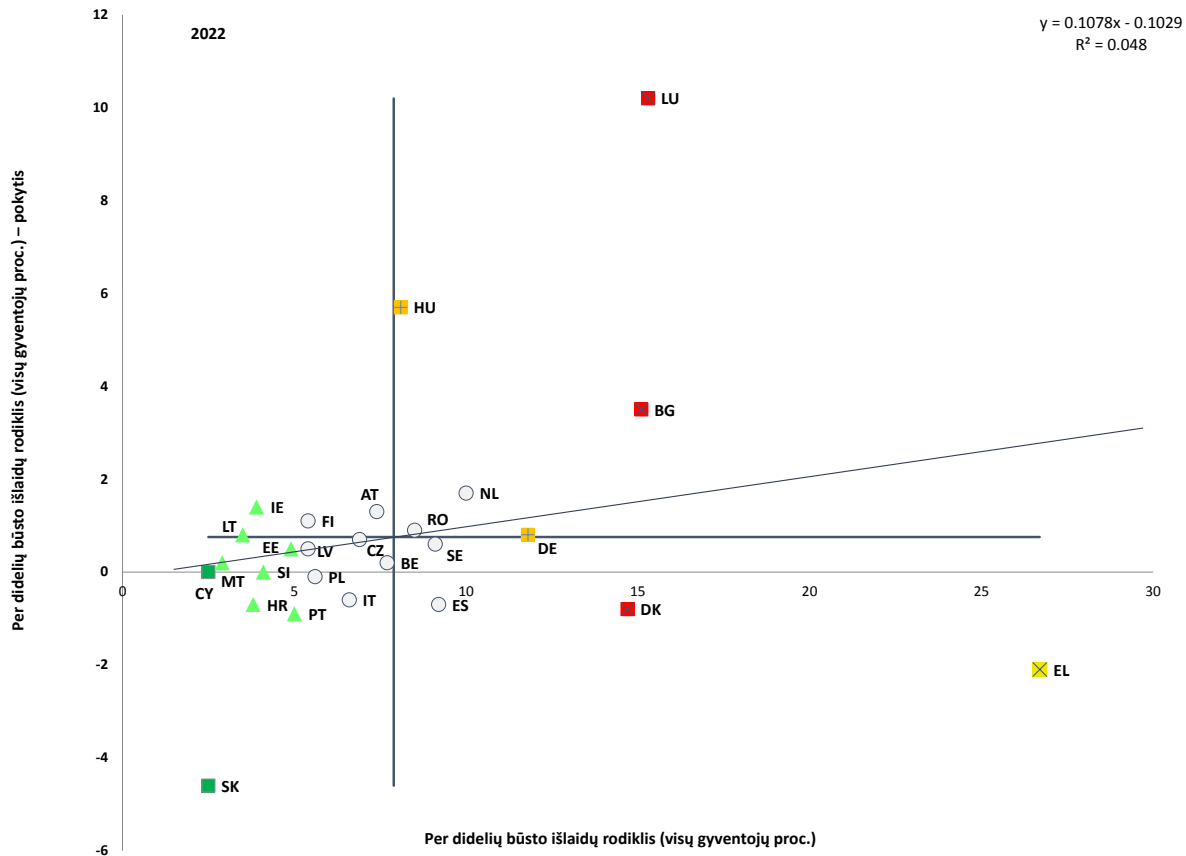
Būsto įperkamumas ES tampa vis didesniu iššūkiu. 2022 m. 9,1 proc. visų ES gyventojų gyveno namų ūkiuose, kurių bendros būsto išlaidos sudarė daugiau kaip 40 proc. visų disponuojamųjų pajamų. Šis per didelių būsto išlaidų rodiklis ES lygmeniu padidėjo (2021 m. jis buvo 8,9 proc., 2020 m. 7,8 proc.). Graikijoje šiuo atžvilgiu rezultatai prasti, bet gerėja: joje užfiksuotas aukščiausias lygis (26,7 proc.), tačiau jis sumažėjo, palyginti su 2021 m. (ir nuo 2015 m., kai jis siekė 45,5 proc.). Antras didžiausias per didelių būsto išlaidų rodiklis buvo Liuksemburge, nuo 2021 m. jis padidėjo 5,5 proc. punkto ir padėtis yra kritinė, kaip ir Bulgarijoje bei Danijoje. Mažiausias per didelių būsto išlaidų rodiklis užfiksuotas Slovakijoje ir Kipre (tai buvo geriausių rezultatų pasiekusios šalys) ir Maltoje (žr. 2.4.11 diagramą). Asmenų, kuriems gresia skurdas, grupėje per didelių būsto išlaidų rodiklis buvo kur kas didesnis nei likusioje gyventojų populiacijoje ES lygmeniu (33,1 proc., t. y. 29,2 proc. punkto didesnis); be to, tam tikrų skirtumų buvo tarp valstybių narių²⁵⁴. Didžiausias per didelių būsto išlaidų rodiklis skurdo riziką patiriančių gyventojų grupėje buvo Graikijoje, Danijoje ir Bulgarijoje (atitinkamai 84,5 proc., padidėjęs 7,8 proc. punkto, 70,7 proc., sumažėjęs 1,4 proc. punkto, ir 50,1 proc., padidėjęs 12,9 proc. punkto), o mažiausias (mažesnis nei 15 proc.) – Kipre, Maltoje, Lietuvoje ir Slovakijoje (staiga sumažėjęs 18,5 proc. punkto). Apskritai visose valstybėse narėse privačios nuomos rinkos nuomininkai paprastai daug dažniau susiduria su būsto įperkamumo problemomis nei būsto savininkai, turintys hipoteką arba jos neturintys, ir nuomininkai, kuriems taikoma sumažintoji kaina arba kurie nemoka nuomos²⁵⁵.

²⁵⁴ Eurostatas [[ilc_lvho07a](#)], ES SPGS.

²⁵⁵ Eurostat [[ilc_lvho07c](#)], ES SPGS.

2.4.11 diagrama. Per didelių būsto išlaidų rodiklis šiek tiek padidėjo ir yra aiškių ženklų, kad skirtumai tarp valstybių narių didėja

Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių būsto išlaidų našta yra per didelė, dalis, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Koordinatinių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. FR ir LU duomenų eilutės yra su pertrūkiu. Statistiškai reikšmingi pokyčiai pažymėti žvaigždute (*).

Šaltinis – Eurostatas [tespm140], ES SPGS.

Vienių tėvų namų ūkiai ir šeimos su vaikais dažniau patiria didelių apsirūpinimo būstu sunkumų²⁵⁶. Labai prastų būsto sąlygų problemą 2020 m. patyrė 7,6 proc. vienių tėvų namų ūkių; jų būsto išlaidų našta taip pat dažniau buvo per didelė (ES lygis 16,2 proc., beveik du kartus didesnis už vidurkį). Vaikų, gyvenančių namų ūkiuose, kuriems tenka per didelė būsto išlaidų našta, dalis ES sumažėjo nuo 7,8 proc. 2021 m. iki 7,1 proc. 2022 m. Tačiau ji reikšmingai padidėjo Liuksemburge, Bulgarijoje ir Nyderlanduose (atitinkamai 12,1, 4,6 ir 4,1 proc. punkto), o Slovakijoje ir Graikijoje sumažėjo (atitinkamai 7 ir 5,7 proc. punkto). Graikija vis vien tebebuvo šalis, kurioje šis rodiklis didžiausias (30 proc.), po jos Liuksemburgas (16 proc.), Bulgarija (14,3 proc.), Ispanija (11,5 proc.) ir Vokietija (9,4 proc.).

Per praėjusį dešimtmetį didelės pažangos mažinant benamių skaičių ES valstybėse narėse nepadaryta. Kadangi bendros benamių statistinės apibrėžties ir jų skaičiavimo metodikos nėra, valstybių narių duomenys nėra palyginami ir yra sunku tiksliai kiekybiškai įvertinti šį reiškinį ES lygmeniu. Tačiau, remdamiesi ekstrapoliuotais duomenimis iš 2017–2022 m. atliktų skaičiavimų tam tikrais laiko momentais, FEANTSA ir *Abbé Pierre* fondas apskaičiavo, kad bet kurią naktį gatvėje, laikiname būste ar nakvynės namuose nakvojančių benamių skaičius ES 2023 m. siekia bent 895 000²⁵⁷. Nacionaliniais duomenimis (kai jų yra), padėtis pablogėjo daugumoje valstybių narių, tačiau svarbios išimtys yra Suomija, Danija ir Nyderlandai. Dabartinės ekonominės sąlygos, kurioms būdingas pragyvenimo išlaidų didėjimas, sustiprino benamystę sukeliančius veiksnius ir pablogino labiausiai skurstančių namų ūkių gyvenimo sąlygas.

²⁵⁶ Ši pastraipa pagrįsta Eurostato duomenimis [[ilc_mdho06a](#)], [[ilc_mdho06b](#)], [[ilc_lvho07e](#)] ir [[ilc_lvho07a](#)], ES SPGS. Pastaroji Liuksemburgo duomenų 2022 m. laiko eilutė yra su pertrūkiu.

²⁵⁷ Žr. *Fondation Abbé Pierre – FEANTSA: Eight overview of housing exclusion in Europe, 2023.*

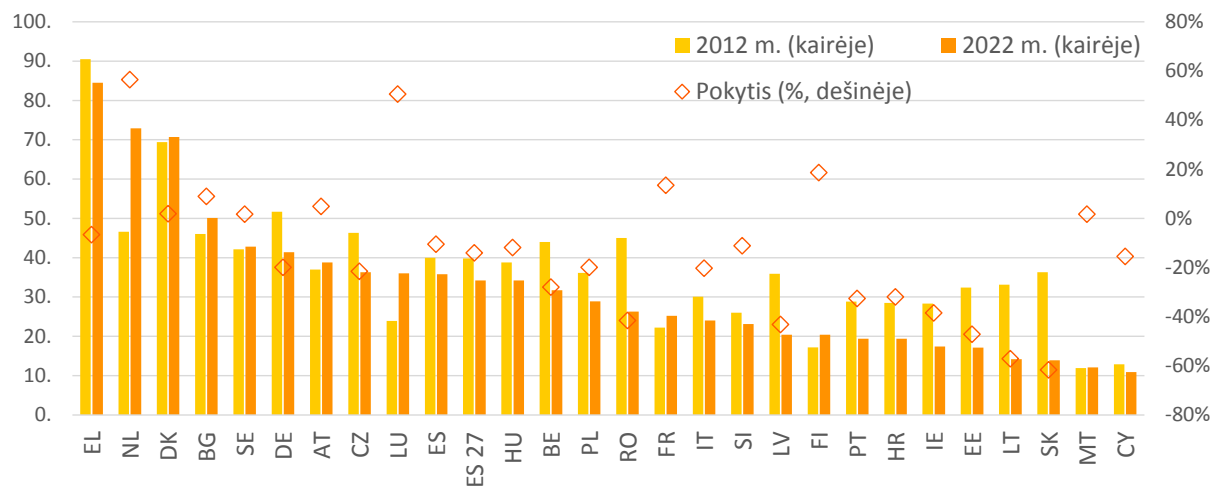
8 intarpas. Įperkamo būsto prieinamumo ir būsto paramos remtiniams asmenims ES didinimas

Viena pagrindinių teisių yra gyventi tinkamame būste ir gauti būsto paramą²⁵⁸, tai labai svarbu asmenų gerovei ir socialinei sanglaudai. COVID-19 krizė išryškino prieinamo, įperkamo ir kokybiško būsto svarbą remiant dalyvavimą darbo rinkoje ir geresnius švietimo rezultatus. Europos socialinės chartijos 31 straipsnyje ir pagal Europos socialinių teisių ramsčio 19 principą valstybės narės raginamos užtikrinti socialinio būsto prieinamumą ir teikti būsto paramą, užkirsti kelią priverstiniam išskeldinimui ir užtikrinti pažeidžiamų asmenų ir benamių socialinę įtrauktį.

Būsto išlaidos sudaro didelę disponuojamųjų pajamų dalį, ypač tų asmenų, kuriems gresia skurdas, ir ši dalis valstybėse narėse mažėja lėtai ir netolygiai. Būsto išlaidos – tai išipareigojimai, kurių neįmanoma atsisakyti be didelės grėsmės gyvenimo kokybei ar rizikos patirti finansinių sunkumų. Asmenų, kuriems gresia skurdas (AROP), grupėje tų, kurių būsto išlaidų našta per didelė, dalis ES 2022 m. buvo 34,2 proc. – daugiau kaip tris kartus didesnė nei visoje gyventojų populiacijoje (9,1 proc.). Taip yra dėl lėtos pažangos ES lygmeniu nuo 2012 m. (sumažėjimas – tik 5,6 proc. punkto), be to, tarp valstybių narių yra nemažų skirtumų. Didelė pažanga padaryta Slovakijoje ir Lietuvoje – jose per didelių būsto išlaidų rodiklis sumažėjo daugiau nei perpus, o Estijoje, Latvijoje ir Rumunijoje šis rodiklis sumažėjo daugiau kaip 40 proc. Tuo pat metu per didelių būsto išlaidų rodiklio augimas, viršijantis 50 proc., užfiksuotas Nyderlanduose ir Liuksemburge, po jų – Suomijoje ir Prancūzijoje (daugiau kaip 10 proc.). Ilgainiui nėra aiškių konvergencijos ar skirtumų didėjimo tarp valstybių narių ženklų.

Asmenų, kuriems gresia skurdas, per didelių būsto išlaidų rodiklis 2012 m. ir 2022 m.

Asmenų, kuriems gresia skurdas, gyvenančių namų ūkiuose, kurių būsto išlaidų našta yra per didelė, dalis 2012 m. ir 2022 m. (proc., lygiai ir procentinis pokytis)

Šaltinis – Eurostatas [ilc_lvho07a]. FR ir LU 2022 m. duomenų eilutės yra su pertrūkiu.

Atitiktis materialinės būklės standartams, fizinis prieinamumas asmenims su negalia ir įtraukių gyvenamųjų rajonų kūrimas yra būtinos būsto kokybės sąlygos. Didelis būsto sąlygų netinkamumas (taip pat dydžio atžvilgiu) dažnai laikomas viena iš benamystės formų²⁵⁹. Be to, nepakankamai atstovaujamos ar marginalizuotos bendruomenės, tokios kaip romai, dažnai patiria būsto segregaciją (t. y. nevienodas galimybes gauti įprastą, įtraukumą užtikrinantį ir kokybišką būstą ir susijusias paslaugas). Socialinio būsto programos, kuriomis siekiama spręsti šias problemas, ES yra įvairios – skiriasi ne tik jų tikslai, reikalavimai ir teisių į tokią paramą suteikimo sąlygos, bet ir finansiniai ištekliai (parama natūra ar išmokos pinigais)²⁶⁰. Investicijos į socialinius būstus gali pagerinti būsto prieinamumą ir įperkamumą mažas pajamas gaunančioms ir pažeidžiamoms grupėms, įskaitant benamius.

ES politika gali turėti teigiamą poveikį būsto įperkamumui, prieinamumui ir tinkamumui, ypač tiems asmenims, kuriems reikia paramos. Nors pagrindinė atsakomybė už aprūpinimą būstu ir būsto paramą tenka valstybėms narėms, ES finansavimu (pagal ERPF, ESF+, EGADP ir „InvestEU“ programas) ir politika gali būti remiamos nacionalinių ir subnacionalinių valdžios institucijų pastangos spręsti šias problemas, pavyzdžiui, sanglaudos ir miestų plėtros, užimtumo ir socialinės apsaugos, pramonės ir energetikos politikos srityse. Be to, tokios ES iniciatyvos, kaip naujasis europinis bauhausas ir įperkamo būsto iniciatyva, gali padėti didinti aprūpinimo būstu tvarumą ir įtraukumą²⁶¹.

Įperkamo ir socialinių būstų prieinamumas yra aukštas politinės, teisėkūros ir finansinės darbotvarkės prioritetas daugelyje valstybių narių, visų pirma Čekijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Latvijoje, Maltoje, Lenkijoje, Portugalijoje ir Slovakijoje. Pavyzdžiui, **Latvija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą inicijavo įperkamo būsto strategijos rengimą, kad adekvati parama būtų skiriama visoms pajamų grupėms. **Prancūzija** ėmėsi konkrečių nuomos reguliavimo priemonių, o **Portugalija** sukūrė išmokų sistemą, skirtą padėti šeimoms mokėti būsto nuomos ir hipotekos paskolų įmokas (plataus *Mais Habitação* teisės aktų rinkinio dalis), taip pat ėmėsi tolesnių priemonių, kuriomis siekiama sušvelninti didėjančių būsto paskolų palūkanų normų poveikį. **Graikija** parengė paskolų ir paramos būstui vietos lygmeniu programą, taip pat skyrė didesnes būsto pašalpas studentams, o **Malta** parengė paramos pirmą kartą būstą perkantiems asmenims programą, pagal kurią skiriama 10 000 dotacijų. **Lenkijoje** priimtas įstatymo dėl būstų kooperatyvų projektas, o **Ispanijoje** – įstatymo dėl būsto projektas. Galiausiai, siekiant švelninti energijos kainų augimo poveikį, nustatytos specialios išmokos **Italijoje** ir **Latvijoje**.

²⁵⁹ Abbé Pierre Foundation - FEANTSA, *Third overview of housing exclusion in Europe*, 2018.

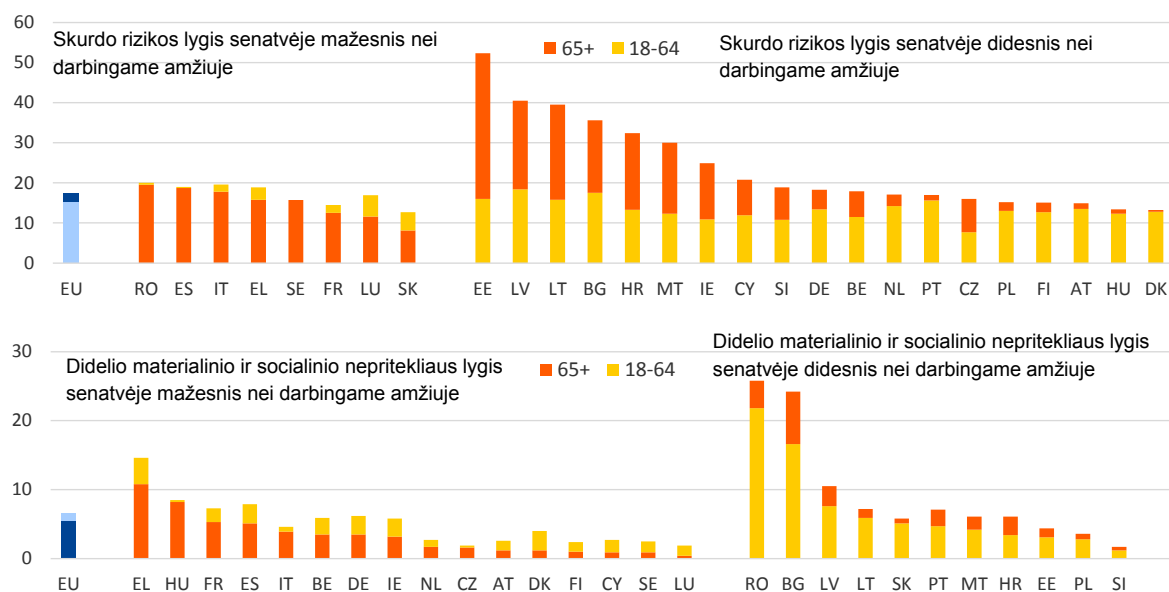
²⁶⁰ OECD, *Building for a better tomorrow: Policies to make housing more affordable*, 2021, Paris.

²⁶¹ Žr. *New European Bauhaus: beautiful, sustainable, together.* (europa.eu) ir *Įperkamo būsto iniciatyvą*.

65 metų ir vyresnių asmenų AROPE lygis, šiek tiek sumažėjęs 2020–2021 m., 2022 m. vėl padidėjo. Nuo 2015 m. šis lygis padidėjo nuo 18 iki 20,2 proc.; vis dar egzistuoja skirtumas tarp moterų ir vyrų (atitinkamai 22,9 ir 16,7 proc.). Šią bendrą tendenciją skatino šios gyventojų grupės piniginis skurdas, išaugęs nuo 16,8 proc. 2021 m. iki 17,3 proc. 2022 m. Daugumoje šalių skurdo rizika (AROP) senatvėje yra didesnė nei darbingo amžiaus (18–64 metų) gyventojų, nors atotrūkis tarp šių dviejų grupių įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi (žr. 2.4.12 diagramos viršutinę dalį). Didelio materialinio ar socialinio nepritekliaus lygis nuolat mažėja, nors 2021–2022 m. jis šiek tiek padidėjo (nuo 7,4 proc. 2015 m. iki 5,3 proc. 2021 m. ir 5,5 proc. 2022 m.). Šis lygis yra mažesnis nei darbingo amžiaus gyventojų populiacijoje ES lygmeniu (6,6 proc. 2022 m.) ir daugumoje valstybių narių (žr. 2.4.12 diagramos apatinę dalį).

2.4.12 diagrama. Vyresnio amžiaus (nuo 65 metų) asmenų skurdo rizika yra didesnė nei darbingo amžiaus gyventojų, tačiau apskritai jie mažiau patiria didelį materialinį ir socialinį nepriteklį

Skurdo rizikos (AROP) lygis (diagramos viršutinė dalis) ir didelio materialinio ir socialinio nepritekliaus lygis (diagramos apatinė dalis) pagal amžiaus grupes (proc., 2022 m.)

Pastaba. Kairėje pusėje 18–64 metų amžiaus grupės juosta papildoma 65 metų ir vyresnio amžiaus grupės juosta; dešinėje pusėje 65 metų ir vyresnio amžiaus grupės juosta papildoma 18–64 metų amžiaus grupės juosta. FR ir LU duomenų eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [ilc_li02] ir [ilc_mdsl11], ES SPGS.

Pensijos ES vidutiniškai sudaro apie tris penktadalius pajamų profesinės karjeros pabaigoje.

65–74 metų amžiaus asmenų vidutinė pensija 2022 m. tebesudarė 0,58 darbo pajamų, gaunamų 50–59 metų amžiaus grupėje²⁶². Šis bendras pajamų pakeitimo pensijomis santykis lėtai didėjo nuo 2012 m., kuriais jis buvo 0,54. Kai kuriose šalyse (kaip antai Liuksemburge, Ispanijoje, Italijoje ir Graikijoje) jis viršija 0,70. Šiose valstybėse narėse skurdo senatvėje lygis taip pat yra mažesnis, palyginti su darbingo amžiaus populiacija. Kita vertus, dvylikoje valstybių narių pajamų pakeitimo pensijomis santykis yra mažesnis nei 0,50, keturiose iš jų net nesiekia 0,40 (Lietuvoje, Airijoje, Bulgarijoje ir Kroatijoje), o Rumunijoje jis padidėjo nuo 0,38 2021 m. iki 0,52 2022 m. 2022 m. daugumoje valstybių narių šis santykis buvo mažesnis tarp moterų²⁶³.

Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros poreikiai vidutiniškai 2022 m.

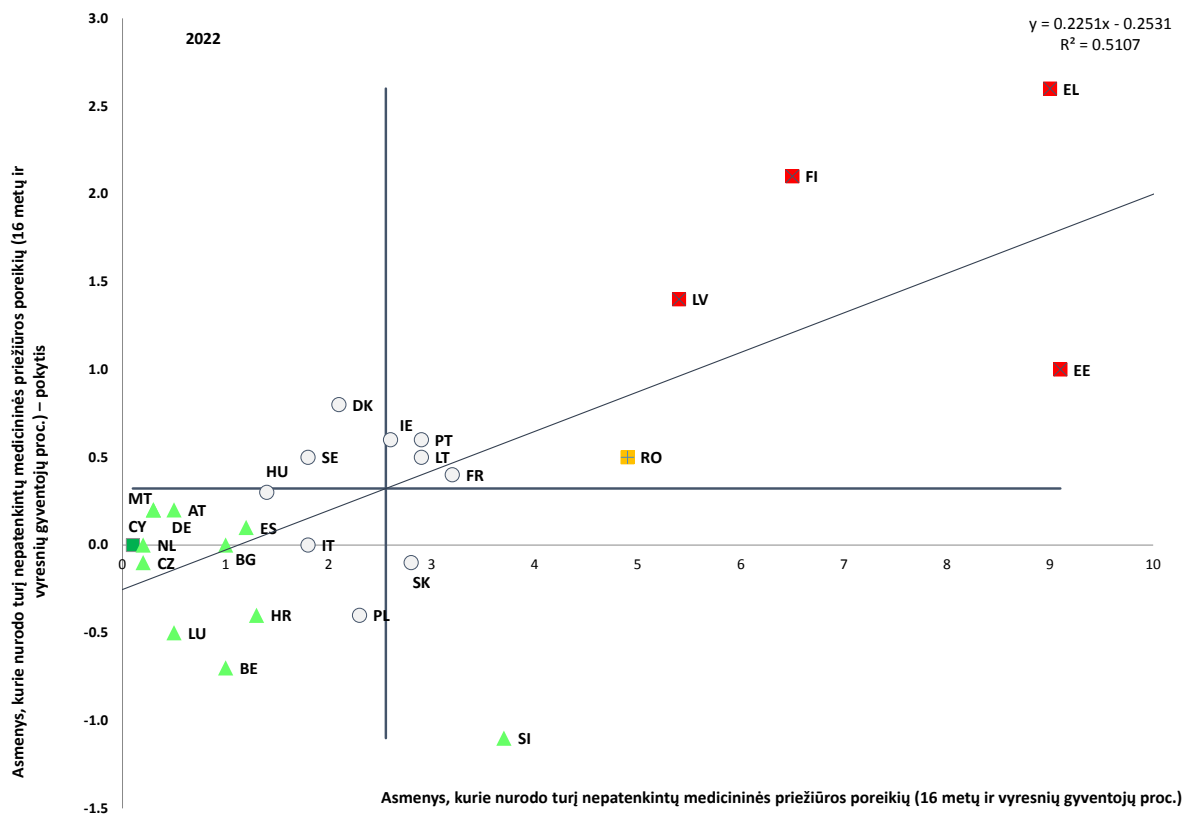
išliko iš esmės nepakitę, tačiau buvo didelių skirtumų tarp valstybių narių. Nors ES vidurkis padidėjo nedaug, nuo 2 proc. 2021 m. iki 2,2 proc. 2022 m., tebėra didelių skirtumų tarp šalių, nuo 0,1 proc. Kipre iki 9,1 proc. Estijoje (žr. 2.4.13 diagramą), ir tendencijos akivaizdžiai skiriasi. Daugiausia nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių užfiksuota Estijoje, Graikijoje, Suomijoje ir Latvijoje (visose šiose šalyse padėtis yra kritinė), taip pat Rumunijoje (joje padėtį reikia stebėti). Per pastaruosius dešimt metų šio rodiklio lygiai apskritai buvo sumažėję, tačiau šiose šalyse vėl didėja. Visų pirma Graikijoje (daugiausia dėl to, kad medicininė priežiūra yra per brangi) ir Suomijoje (daugiausia dėl su laukimo sąrašu susijusių priežasčių) 2022 m. užfiksuotas šio rodiklio padidėjimas daugiau kaip 2 proc. punktais. Mažiausia nepatenkintų poreikių dalis (nesiekianti 1 proc.) užfiksuota Kipre (jis šioje srityje yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių), taip pat Nyderlanduose, Čekijoje, Vokietijoje, Maltoje, Liuksemburge ir Austrijoje – visose šiose šalyse rezultatai geresni už vidurkį (kaip ir Belgijoje, Bulgarijoje, Ispanijoje bei Kroatijoje). Mažas pajamas gaunančiuose namų ūkiuose gyvenantys asmenys dažniau nurodo turį nepatenkintų medicininių poreikių, nors atotrūkis nuo bendros gyventojų populiacijos įvairiose valstybėse narėse skiriasi. Didžiausi skirtumai tarp mažiausių ir didžiausių pajamų kvintilių užfiksuoti Graikijoje (11 proc. punktų), Latvijoje, Rumunijoje (po 8,4 proc. punkto), Suomijoje (7,6 proc. punkto) ir Portugalijoje (6,1 proc. punkto). Taip pat nustatyta regioninių su nurodytais nepatenkintais poreikiais susijusių skirtumų, kaip antai Vengrijoje, Rumunijoje ir Lenkijoje (žr. 10 diagramą 5 priede).

²⁶² Kaip matyti iš bendro pajamų pakeitimo pensijomis santykio (Eurostatas [[ilc_pnp3](#)], ES SPGS), šis santykis apibūdinamas kaip 65–74 metų amžiaus grupės individualių pensijų neatskaičius mokesčių medianos santykis su 50–59 metų amžiaus grupės individualaus bruto darbo užmokesčio mediana, neįtraukiant kitų socialinių išmokų.

²⁶³ Daugiau informacijos apie pagrindinius pensijų sistemų bruožus pateikiama pensijų adekvatumo [lyginamosios analizės sistemoje](#), kurią kartu sukūrė Socialinės apsaugos komitetas ir Europos Komisija. Ši sistema taikytina atsižvelgiant į išsamesnę Pensijų adekvatumo ataskaitoje pateiktą analizę.

2.4.13 diagrama. Valstybėse narėse užfiksuoti dideli subjektyviai nurodytų nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių skirtumai

Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros poreikiai, 2022 m. lygis ir pokytis nuo praėjusių metų (proc., socialinių rodiklių suvestinės pagrindinis rodiklis)

Pastaba. Koordinačių ašių susikirtimo taškas yra nesvertinis ES vidurkis. Paaiškinimas pateiktas priede. FR ir LU duomenų eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas, [tespm_110], ES SPGS.

Demografiniai pokyčiai, ypač prognozuojama ateityje ilgesnė tikėtina gyvenimo trukmė, vis labiau didina potencialų ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikį. Prognozuojama, kad asmenų, kuriems gali reikėti ilgalaikės priežiūros, skaičius ES didės nuo 30,8 mln. 2019 m. iki 33,7 mln. 2030 m. ir pasieks 38,1 mln. 2050 m.²⁶⁴ 2019 m. duomenimis, ilgalaikės priežiūros ES reikėjo 26,6 proc. asmenų nuo 65 metų, gyvenančių privačiuose namų ūkiuose, o lyčių skirtumai buvo dideli (32,1 proc. moterų ir 19,2 proc. vyrų)²⁶⁵. Naujausi Jungtinio tyrimų centro mikromodeliavimo duomenys rodo, kad, be demografinių veiksnių, švietimas, sveikatinimas ir ligų prevencija yra pagrindiniai veiksniai, darantys poveikį prognozuojamam ilgalaikės priežiūros poreikiui²⁶⁶.

Asmenų, kuriems reikalinga ilgalaikė priežiūra, galimybės gauti formaliosios priežiūros namuose paslaugas dažnai yra ribotos dėl tokių paslaugų neįperkamumo, neprieinamumo ar nepakankamai aukštos kokybės. 2019 m. ES 46,5 proc. 65 metų ir vyresnių asmenų, kuriems labai sunku rūpintis savimi ar savo namų ūkiu, nurodė, kad tokios pagalbos poreikis nebuvo tenkinamas. Šią problemą kur kas dažniau patyrė asmenys, priskiriami mažiausių pajamų kvintiliui (51,2 proc.), palyginti su tais, kurie priklausė didžiausių pajamų kvintiliui (39,9 proc.). Dėl nepakankamo formaliosios priežiūros prieinamumo gali atsirasti nepatenkintų priežiūros poreikių arba susidaryti našta prižiūrintiesiems asmenims. Prieinamumo problemas dar labiau aštrina didelis darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas priežiūros sektoriuje. Įvertinta, kad norint patenkinti paklausą, kurios augimas prognozuojamas, vidutiniškai EBPO šalyse per ateinančią dešimtmetį ilgalaikės priežiūros darbuotojų dalis, palyginti su visu užimtumu, turėtų padidėti 32 proc., arba 0,6 proc. punkto²⁶⁷. Be to, siekiant šiame sektoriuje išlaikyti darbuotojus ir pritraukti darbuotojų, turinčių reikiamų įgūdžių, reikia gerinti darbo sąlygas jame. Teikiamos priežiūros kokybę taip pat padėtų pagerinti geresnės darbo sąlygos ir geresnis būsimų šio sektoriaus profesijų darbuotojų švietimas bei mokymas. Siekdama įvertinti su ilgalaikė priežiūra senatvėje susijusios socialinės apsaugos lygį ir palyginti jį įvairiose šalyse, Europos Komisijos padedama EBPO parengė tipinių ilgalaikės priežiūros poreikių atvejų aprašą²⁶⁸. Atlikta analizė rodo, kad kai kuriose valstybėse narėse, net ir gavus ilgalaikės priežiūros išmokas, savo lėšomis padengiamos priežiūros išlaidos gali būti labai didelės, ypač kai didelių ilgalaikės priežiūros poreikių turintys vyresnio amžiaus asmenys prižiūrimi namuose (žr. 2.4.14 diagramą).

²⁶⁴ Europos Komisija ir Ekonominės politikos komitetas, *2021 m. ataskaita dėl senėjimo. ES valstybių narių ekonominės ir biudžeto prognozės* (2019–2070 m.), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2021 m.

²⁶⁵ Eurostatas [hlth_ehis_tadle], Europos sveikatos tyrimas apklausos būdu. Ši priemonė, grindžiama apklausa, apima tik privačių namų ūkių narius, tačiau neapima stacionariosios globos įstaigose gyvenančių asmenų.

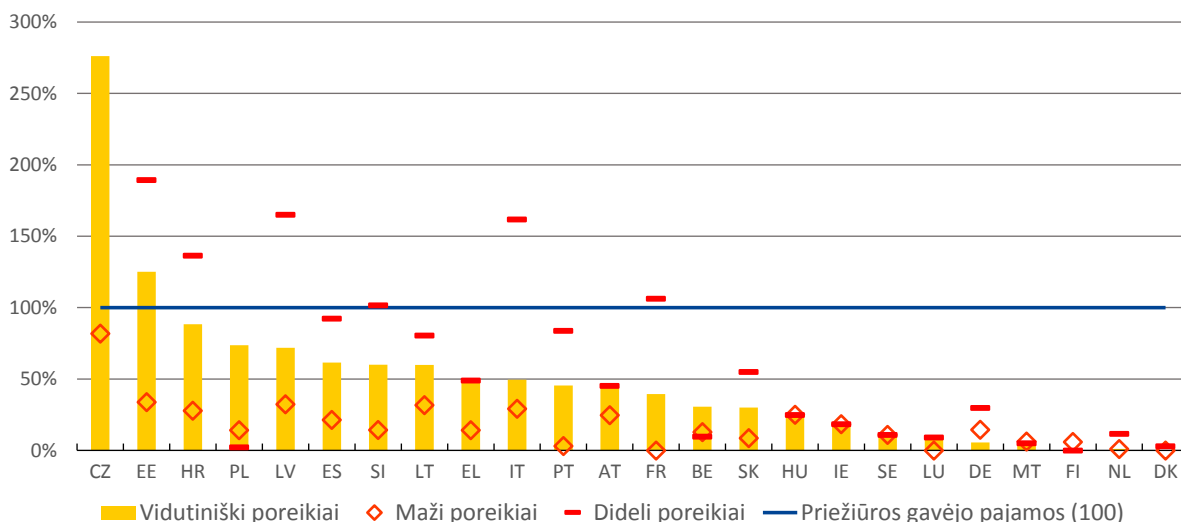
²⁶⁶ Joint Research Centre, *Demographic microsimulation of long-term care needs in the European Union*, 2023.

²⁶⁷ OECD, *Beyond Applause? Improving Working Conditions in Long-Term Care*, 2023.

²⁶⁸ Cravo Oliveira Hashiguchi, T. and Llana-Nozal, A., *The Effectiveness of Social Protection for Long-term Care in Old Age: Is social protection reducing the risk of poverty associated with care needs?*, OECD Health Working Papers No 117, OECD Publishing, Paris, 2021.

2.4.14 diagrama. Savo lėšomis padengiamos priežiūros išlaidos gali būti labai didelės, ypač didelių ilgalaikės priežiūros poreikių turintiems vyresnio amžiaus asmenims, prižiūrimiems namuose

Savo lėšomis padengiamos priežiūros namuose išlaidos, kaip senatvės pajamų dalis (gavus valstybės paramą), patiriamos prižiūrimų asmenų, kurių pajamos atitinka pajamų medianą ir kurie neturi grynojo turto, pagal priežiūros poreikių dydį, 2022 m.

Pastaba. EE – Talino duomenys Estijoje, IT – Alto Adidžės (Pietų Tirolis) duomenys Italijoje, AT – Vienos duomenys Austrijoje, BE – Flandrijos duomenys Belgijoje.

Šaltinis – EBPO analizės, atliktos remiantis EBPO ilgalaikės priežiūros socialinės apsaugos klausimynu, EBPO pajamų paskirstymo duomenų baze ir EBPO turto pasiskirstymo duomenų baze.

2.4.2. Priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės

Beveik visos valstybės narės įgyvendino paramos priemonės, skirtas padėti asmenims prisitaikyti prie didesnių pragyvenimo išlaidų. Dauguma valstybių narių (**Belgija, Kipras, Ispanija, Suomija, Lietuva, Nyderlandai, Portugalija, Rumunija, Slovėnija**) padidino išmokas, tokias kaip minimaliųjų pajamų išmokos, išmokos šeimai ir vaikui, bedarbio pašalpos ir pensijos. **Slovėnija** yra viena iš nedaugelio šalių, kurios taip pat koregavo išmokas būstui. **Graikija** ir **Slovakija** pasirinko 2022 m. skirti vienkartinės papildomas išmokas, taip pat papildomas minimaliųjų pajamų užtikrinimo išmokas ir išmokas šeimai ar vaikui. Galiausiai, **Švedija** nuo pandemijos laikotarpio skiria papildomą išmokų būstui sumą šeimoms su vaikais, o 2023 m. birželio mėn. šią sumą dar padidino atsižvelgdama į dideles pragyvenimo išlaidas²⁶⁹.

²⁶⁹ Priemonės, valstybių narių įgyvendintos reaguojant į energijos kainų augimą ir dideles pragyvenimo išlaidas, išsamiau apžvelgtos [Socialinės apsaugos komiteto 2023 m. metinėje ataskaitoje](#).

Siekdamos remti esminių paslaugų, ypač energijos tiekimo, prieinamumą išaugus kainoms, valstybės narės ėmėsi svarbių skubios paramos priemonių, kurios buvo laikinos, tačiau dažnai nebuvo tikslingai skiriamos konkrečioms grupėms²⁷⁰. Pavyzdžiui, Belgijoje 2022–2023 m. žiemą įgyvendinti du paramos paketai, iš kurių visiems namų ūkiams teikta parama buvo automatinis sąskaitų už elektros energiją ir dujas sumažinimas. **Airija** 1,2 mlrd. EUR skyrė energijos paramai, teikiamai kreditu, kuriuo vartotojams padedama sumažinti sąskaitas už elektros energiją. **Prancūzija** skyrė išimtinį energijos kuponą kaip vienkartinę papildomą paramą pažeidžiamiausiems namų ūkiams, o **Čekija** nustatė laikiną energijos kainų viršutinę ribą. **Portugalija** skyrė pažeidžiamiesiems namų ūkiams skirtą kuponą energijos nepritekliui būstuose mažinti („Vale Eficiência“), o elektros energijai taikomą PVM sumažino iki 6 proc. vietos ir (arba) žemos įtampos energijos vartotojams, kurie yra sudarę sutartį dėl energijos tiekimo iki 6,9 kVA. **Bulgarija** ir **Rumunija** pagal kuponų sistemą teikė laikiną paramą pažeidžiamiausiems namų ūkiams, pagal iniciatyvą SAFE naudodamosi ESF REACT-EU finansavimu. **Ispanija** iki 2023 m. gruodžio 31 d. pratęsė priemonę, kuria garantuojamas būtinas vandens, dujų, elektros energijos tiekimas ir telekomunikacijų paslaugų teikimas. **Italija** sukūrė 112 mln. EUR fondą, skirtą finansuoti tiksliniams kuponams, kuriais bus dengiamos mažas pajamas gaunančių asmenų transporto išlaidos. Nuo 2022 m. spalio mėn. **Maltoje** viešasis transportas yra nemokamas visiems gyventojams, turintiems asmeninę transporto kortelę. **Slovėnija** nustatė elektros ir dujų kainų viršutinę ribą namų ūkiams. Ji laikinai sumažino PVM tarifą (nuo 22 iki 9,5 proc.) ir perpus sumažino elektros energijos ir dujų akcizus. **Slovakija** nustatė dujų, šildymo ir elektros kainų viršutines ribas namų ūkiams ir įmonėms. Taip pat skirta vienkartinių išmokų asmenims, kuriuos labiausiai paveikė aukštos energijos kainos.

²⁷⁰ Dėl šių priemonių taip pat žr. [Socialinės apsaugos komiteto 2023 m. metinę ataskaitą](#).

Kelios valstybės narės pagrindinį dėmesį skyrė skurdo problemų sprendimui ir prevencijai – gerino minimaliųjų pajamų išmokų ir socialinės paramos adekvatumą ir aprėptį. Latvija patvirtino minimaliųjų pajamų reformą, kuria 2023 m. ir 2024 m. didinami visi su minimaliosiomis pajamomis susiję socialiniai pervedimai, o būsimos minimaliosios pajamos, pensijos ir įvairių socialinės paramos priemonių taikymo ribos susiejamos su pajamų mediana, taip numatant metinį indeksavimą. **Lenkija** ir **Vengrija** ėmėsi konkrečioms amžiaus grupėms ar vietovėms skirtų priemonių. **Bulgarija** per savo minimaliųjų pajamų išmokų reformą priėmė teisės aktų pakeitimus dėl šildymo išmokos, kuriais supaprastinama tikslinių grupių struktūra, padidinama pajamų riba ir išmokos mokėjimo aprėptis. **Čekija** padidino gyvenimo minimumui ir pragyvenimo minimumui skirtą sumą maždaug 5 proc.; abu šie dydžiai naudojami kitoms išmokoms apskaičiuoti.

Keliose valstybėse narėse imtasi veiksmų minimaliųjų pajamų sistemai ir socialinei paramai modernizuoti. Vokietijoje minimaliųjų pajamų teikimas iš esmės reformuotas Išmokų piliečiams įstatymu (*Bürgergeld-Gesetz*). Atitinkamai reformuota bazinė parama darbo ieškančių asmenų pajamoms. Šiuo įstatymu ne tik koreguojami standartinis poreikių lygis (išmokų dydis), bet ir siekiama padėti darbingiems paramos prašytojams pasinaudoti naujomis galimybėmis. Šiuo įstatymu teikiama paskatų tobulinti įgūdžius, teikiant tęstinio švietimo ir mokymo išmoką (*Weiterbildungsgeld*), išmokų piliečiams priedą (*Bürgergeldbonus*) ir nuolatinį švietimui ir mokymui skirtą priedą (*Weiterbildungsprämie*). Socialinio kodekso II knygoje panaikintas įdarbinimui teiktas prioritetas; tai sudarė sąlygas daugiau asmenų dalyvauti pirminio ir tęstinio mokymo programose. **Suomijoje** Parlamentiniam socialinės apsaugos komitetui, kurio kadencija yra 7 metai (2020–2027 m.), pavesta reformuoti Suomijos socialinės apsaugos sistemą, kad būtų sumažintas jos sudėtingumas. Tarpinėje ataskaitoje išdėstyti alternatyvūs socialinės apsaugos organizavimo būdai ir pasiūlymai dėl reformų, įskaitant politikos gaires dėl rodiklių ir priemonių pažangai vertinti. **Portugalijoje** dėtos pastangos modernizuoti ir supaprastinti socialinės gerovės sistemą ir didinti naudojimąsi išmokomis per socialinės apsaugos skaitmeninę pertvarką. Neseniai peržiūrėtame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane imtasi veiksmų siekiant sukurti vieną bendrą socialinę išmoką, kuria ketinama pakeisti kelias neįmokines išmokas (nors tai tebėra parengiamajame etape). **Ispanija** toliau deda pastangas įgyvendinti savo minimaliųjų pajamų reformą; visų pirma kuriamas centras, kuriame bus sudaromi minimaliųjų pajamų gavėjų integracijos planai. Užbaigus EGADP lėšomis remiamus bandomuosius projektus bus įvertinta jų aprėptis, veiksmingumas ir sėkmę lemiantys veiksniai. Be to, nuo 2023 m. sausio 1 d. minimaliųjų pajamų gavėjai gali pasinaudoti darbo paskata: jei jie susiranda darbą arba padidina savo darbo valandų skaičių, didėjant darbo pajamoms išmokos dydis nebus proporcingai mažinamas. **Rumunija**, siekdama gerinti socialinę paramą, peržiūrėjo savo minimaliųjų pajamų teisės aktus. Šia reforma siekiama mažinti skurdą, skatinti užimtumą aktyvumo skatinimo priemonėmis ir didinti išsilavinimą, kartu mažinant administracinę našą administravimo institucijoms ir paramos gavėjams. **Slovakija** skyrė stabilizavimo išmoką sveikatos priežiūros darbuotojams ir kitiems darbuotojams, dirbantiems vaikų socialinės apsaugos įstaigose.

Atsparios socialinės paslaugos yra labai svarbios, kaip parodė COVID-19 pandemija. Kipras patvirtino reformą, kuria siekiama restruktūrizuoti ir modernizuoti socialines paslaugas, kad būtų greitai reaguojama į pažeidžiamų asmenų poreikius. **Latvijos** naujosios vyriausybės pareiškimė išskeltas tikslas nustatyti minimalų socialinių paslaugų, kurios bus privalomai teikiamos vietos lygmeniu, krepšelį. Panašiai ir **Ispanija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą patvirtins reformą, kuria bus užtikrintas minimalus bendras paslaugų paketas ir bendri socialinių paslaugų teikimo standartai visoje šalyje. **Bulgarija** planuoja iki 2023 m. pabaigos pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą sudaryti nacionalinį socialinių paslaugų žemėlapi, kuriame bus nustatytos paslaugų teikimo spragos ir kuris padės nustatyti investicijų poreikius.

2022–2023 m. pradėtos kelios su bedarbio pašalpų sistemomis susijusios reformos²⁷¹.

Atsižvelgdama į neaiškią ekonominę padėtį **Švedija** 2023 m. birželio mėn. nusprendė palikti galimybę lengviau gauti bedarbio pašalpas, visų pirma kiek tai susiję su teise į pašalpą suteikiančiu laikotarpiu, darbo patirtimi ir galimybėmis verslininkams gauti šias pašalpas (tais atvejais, kai verslo veikla pakartotinai pertraukiama). **Estija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą 2022 m. gruodžio mėn. patvirtino nedarbo draudimo išmokų reformą, po kurios nuo 2023 m. birželio mėn. pabaigos išmokų mokėjimo laikotarpis priklausys nuo ekonomikos sąlygų. Taip siekiama pagerinti bedarbių socialinę apsaugą esant sunkesnėms darbo rinkos sąlygoms ir kartu remti greitesnį grįžimą į darbą, kai padėtis pagerėja. **Prancūzijoje** 2022 m. gruodžio mėn. patvirtinta nedarbo draudimo reforma sutrumpinta bedarbio pašalpos gavimo trukmė ir panaikinta galimybė gauti bedarbio pašalpą tuo atveju, kai iš darbo išeinama nepranešus. **Suomija** pranešė apie reformą, kuria siekiama suteikti daugiau paskatų dirbti: bus pailginta reikiama ankstesnio darbo trukmė ir išmokų dydis taps priklausomas nuo ankstesnių darbo pajamų, o pajamų pakeitimo norma ilgainiui bus mažinama.

²⁷¹ Taip pat žr. 2023 m. sausio mėn. priimtą Komisijos ataskaitą dėl Tarybos rekomendacijos dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių įgyvendinimo, [COM/2023/43 final](#).

Kai kurių valstybių narių priemonėmis siekta didinti socialinės apsaugos prieinamumą konkrečioms grupėms, kaip antai savarankiškai dirbantiems asmenims. Lietuvos Vyriausybė 2023 m. birželio mėn. pasiūlė pagal šalies ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įgyvendinti nedarbo draudimo reformą, kuria minimali privalomų įmokų mokėjimo trukmė būtų sutrumpinta (nuo 12 iki 9 mėnesių per pastaruosius 30 mėnesių) ir būtų įtraukti savarankiškai dirbantys asmenys. **Ispanijoje** 2022 m. liepos mėn. reforma sukurta nauja savarankiškai dirbančių asmenų įmokų sistema ir pagerinta apsauga veiklos nutraukimo atveju. **Ispanija** taip pat reglamentavo naują išmoką savarankiškai dirbantiems asmenims, vykdančioms veiklą sektoriuje, kurį paveikė laikinas darbuotojų atleidimas pagal ciklinį mechanizmą, skirtą užimtumo lankstumui ir stabilizavimui (vadinamasis RED mechanizmas). Be to, reformavus menininkų statusą nuo 2023 m. liepos mėn. jiems skiriamos specialios bedarbio pašalpos. 2023 m. rugsėjo mėn. **Čekija** nustatė tam tikrus pakeitimus darbuotojams, dirbantiems pagal *susitarimus dėl darbo atlikimo*, siekdama, kad būtų bent iš dalies sudarytos vienodos sąlygos su darbuotojais, dirbančiais pagal įprastines darbo sutartis (įvestos mokamos atostogos ir papildomas užmokestis už darbą savaitgaliais, naktimis ar švenčių dienomis). **Belgijoje** 2022 m. gruodžio mėn. patvirtintomis naujomis taisyklėmis socialinės apsaugos teisė priderinta prie specifinės menininkų ir amatininkų užimtumo padėties ir darbo santykių, sukuriant naują meno darbuotojų statusą. Be to, nustačius naują išmoką už meno kūrinį (nuo 2022 m. spalio mėn.) išplėstos meno darbuotojų, kurie patenka į taikymo sritį, kategorijos ir pagerintos jų galimybės gauti specialią bedarbio pašalpą.

Įvairiomis priemonėmis palengvintas ligos išmokų gavimas. **Airijoje** 2022 m. Laikinojo nedarbingumo atostogų įstatymu nuo 2023 m. sausio mėn. įtvirtinta įstatyminė teisė į ligos išmoką: darbuotojams (visų pirma tiems, kurie gauna mažą darbo užmokestį ir neturi teisės naudotis įmonės ligos išmokų sistema) suteikiama teisė į minimalų mokamų atostogų laikotarpį, jei jie suserga arba patiria sužalojimą, dėl kurio tampa nedarbingi. Mokamų laikinojo nedarbingumo atostogų trukmė bus laipsniškai ilginama per ateinančius trejus metus, kad nesusidarytų per didelės finansinės naštos darbdaviams. **Ispanija** nuo 2023 m. birželio mėn. nustatė tris su darbu nesusijusias situacijas kaip naujus pagrindus gauti laikinojo nedarbingumo atostogas be minimalaus socialinio draudimo įmokų mokėjimo laikotarpio. **Kipre** pagal politiką, kuria siekiama skaitmenizuoti ir modernizuoti piliečių ryšius su socialinio draudimo sistema, 2023 m. vasario mėn. pradėjo veikti elektroninė paraiškų gauti ligos išmokas teikimo platforma.

Kelios valstybės narės, reaguodamos, be kita ko, ir į didesnes pragyvenimo išlaidas, padidino išmokas šeimai ir pagerino vaikų priežiūrą. Austrijoje pradinės ugdomosios vaikų priežiūros paslaugų plėtrai skatinti skirta iš viso 200 mln. EUR specialios paskirties subsidijų per metus: jas federalinė vyriausybė skiria federalinėms žemėms nuo 2022–2023 iki 2026–2027 mokslo metų laikotarpiui. **Bulgarijoje** išmokos mokymosi mokykloje pradžiai, kurių dydis 300 BGN (154 EUR), iš pradžių skirtos mokiniams, pradedantiems mokytis 1 ir 8 klasėse, buvo pradėtos skirti ir tiems, kurie pradeda mokytis 2, 3 ir 4 klasėse. **Kipre** vaikų iki 4 metų priežiūros paslaugos subsidijuojamos tiesioginėmis išmokomis vaikų darželiams. Subsidija gali siekti iki 80 proc. mėnesinių vaiko priežiūros išlaidų, o maksimali suma priklauso nuo pajamų dydžio. **Čekijoje** tėvams, kurių metinės pajamos nesiekia 1 mln. CZK (40 000 EUR), skirta vienkartinė 5 000 CZK (200 EUR) išmoka. **Estijoje** padidintos išmokos šeimai, mokamos šeimoms, turinčioms tris ar daugiau vaikų. **Vokietijoje** nuo 2023 m. sausio mėn. nustatyta 250 EUR išmoka vaikui per mėnesį: ji yra didesnė už pirmąjį ir antrąjį vaikus ir kiek mažesnė už trečiąjį vaiką. Mažas pajamas gaunančios šeimos remiamos papildomomis išmokomis vaikui. **Graikijoje** finansinė parama pasiūlyta 50 vidutinių įmonių ir 70 didelių įmonių, kad jos steigtų vaikų priežiūros įstaigas vaikams nuo 6 mėnesių iki 2,5 metų amžiaus. Pagal bandomąjį projektą tėvams, turintiems mažesnių nei 2,5 metų vaikų, paskirstomi kuponai, kuriais padengiama dalis vaikų priežiūros paslaugų, kurias teikia sertifikuoti priežiūros specialistai, kainos. **Airijoje** papildomai 121 mln. EUR skirta Nacionalinei vaikų priežiūros programai. **Nyderlanduose** dalinis ir nuo pajamų priklausomas vaiko priežiūros išlaidų kompensavimas nebepriklauso nuo faktinio tėvų darbo valandų skaičiaus. **Lenkijoje** beveik 704 mln. EUR ESF+ lėšų ir 380 mln. EUR EGADP lėšų skirta tam, kad 2022–2029 m. būtų sukurta daugiau kaip 100 000 naujų vietų vaikų priežiūros įstaigose, įskaitant neįgalių vaikų arba vaikų, kuriems reikia specialios priežiūros, poreikiams pritaikytas vietas. **Portugalijoje** nustatyta nauja materialine padėtimi grindžiama vaiko garantijų sistemos išmoka, kuri mokama kartu su šeimos pašalpa. Taip pat buvo atnaujinti šeimos pašalpos ir kitų šeimos išmokų dydžiai, o nuo 2023 m. sausio mėn. 2021 m. rugsėjo 1 d. (imtinai) ir vėliau gimę vaikai turi teisę nemokamai lankyti vaikų priežiūros įstaigas. **Slovakijoje** padidinta vaiko priežiūros atostogų išmoka. Dirbantys tėvai gali panaudoti šią išmoką išlaidoms, susijusioms su vaikų iki 3 metų priežiūra arba ilgalaikės nepalankios sveikatos būklės atveju vaikų iki 6 metų priežiūra, padengti.

Slovėnijoje finansinės socialinės paramos ir paramos pajamoms gavėjai gavo vienkartinę papildomą išmoką energijos išlaidoms, kurios dydis priklauso nuo šeimos dydžio ir prasideda nuo 200 EUR. Be to, 2022 m. spalio, lapkričio ir gruodžio mėn. šeimos gavo 21–123 EUR dydžio priedą prie esamų išmokų vaikui. **Ispanijoje** už vaiką iki 3 metų skiriamas vaiko priežiūros išmokas, kurių dydis 100 EUR per mėnesį, imta plačiau skirti ne tik dirbančioms motinoms, bet ir įmokinę ar neįmokinę bedarbio pašalpą gaunančioms moterims.

Valstybės narės ėmėsi priemonių pagal 2021 m. Tarybos rekomendaciją, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema. Nors kai kurios valstybės narės teberengia savo veiksmų planus dėl Europos vaiko garantijų sistemos įgyvendinimo, jau imtasi keleto politikos priemonių, pavyzdžiui, pažeidžiamų vaikų socialinei įtraukčiai didinti, kaip antai alternatyvios globos deinstitutionalizavimas **Graikijoje** ir nemokamas maitinimas mokyklose **Kroatijoje** ir **Liuksemburge**. **Ispanijoje** Europos vaiko garantijų sistemos įgyvendinimas paskatino platesnio masto reformas: 2021–2023 m. numatyta priimti 11 teisės aktų, apimančių (pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą) socialinių paslaugų modernizavimą ir švietimo sistemos stiprinimą, kad būtų užtikrintas įtraukus specialiųjų poreikių turinčių vaikų ugdymas. Be to, kartu su regioninio lygmens koordinаторiais sukurta daugiapakopio valdymo sistema vaiko garantijoms įgyvendinti.

Kelios valstybės narės priėmė priemones, kuriomis stiprinamas jų neįgalumo išmokų ar finansinės paramos neįgalaus priklausomo šeimos nario šeimai ir prižiūrintiesiems asmenims teikimas. Kai kurios šalys priėmė teisės aktų pakeitimus, kuriais suteikta geresnė apsauga ir finansinė parama asmenims, turintiems priežiūros pareigų, pvz., suteiktos naujos teisės neįgalaus vaiko tėvams (**Prancūzijoje**), nustatytos naujos išmokos šeimos nariams, prižiūrintiesiems neįgalius artimuosius (**Slovakijoje**), sumažintos kliūtys kartu gyvenantiems asmenims gauti prižiūrinčiojo asmens pašalpą ar suteikti mokesčių kreditai neįgalių vaikų tėvams (**Maltoje**). **Malta** ir **Kroatija** taip pat rengia asmeninės pagalbos programas, kurių tikslas – padėti neįgaliesiems gyventi savarankišką gyvenimą ir gerinti jų dalyvavimą švietimo sistemoje, darbo rinkoje ir visuomenės gyvenime. Kelios valstybės narės toliau investuoja (be kita ko, per ilgalaikės priežiūros sistemų reformas) į socialinių paslaugų ir priežiūros namuose gerinimą, kad neįgaliesiems būtų padedama toliau gyventi namuose (pvz., **Bulgarija, Slovėnija**).

Įperkamu ir socialinių būstų prieinamumas yra aukštas politinės, teisėkūros ir finansinės darbotvarkės prioritetas daugelyje valstybių narių. Pavyzdžiui, **Latvija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą pradėjo rengti įperkamo būsto strategiją, siekdama skirti tinkamą paramą (be kita ko, pažeidžiamiems namų ūkiams) socialiniu būstu ir savivaldybių nebrangiai nuomojamu būstu. **Prancūzija** ėmėsi konkrečių nuomos reguliavimo priemonių, o **Portugalija** sukūrė išmokų sistemą, skirtą padėti šeimoms mokėti būsto nuomos ir hipotekos paskolų įmokas (*Mais Habitação* teisės aktų rinkinio dalis), o kartu ėmėsi tolesnių priemonių, kuriomis siekiama sušvelninti didėjančių būsto paskolų palūkanų normų poveikį. **Graikija** nusprendė daugiau dėmesio skirti studentams – jiems numatyta didesnė būsto pašalpa. Siekiant švelninti energijos kainų augimo poveikį nustatytos specialios išmokos **Italijoje** ir **Latvijoje**. Siekdama padidinti būsto prieinamumą ir įperkamumą, **Graikija** pradėjo paskolų ir paramos būstui vietos lygmeniu programą, o **Malta** parengė paramos pirmą kartą būstą perkantiems asmenims programą. **Lenkijoje** priimtas įstatymo dėl būstų kooperatyvų projektas.

Imtasi su pensijomis susijusių priemonių, kuriomis siekta, kad pensijų sistemos taptų atsparesnės ir teisingesnės. Jos visų pirma apėmė pensijų aktualizavimą (**Bulgarijoje**), pensijų indeksavimo mechanizmų peržiūrą (**Estijoje** ir **Italijoje**) ir kaupimo normų nustatymą siekiant skatinti gauti bazinės senatvės pensijas, minimaliųjų pensijų lygio didinimą (**Belgijoje**, **Kroatijoje**, **Latvijoje**), taip pat mokesčių naštos mažas pensijas gaunantiems asmenims mažinimą (**Vokietijoje**, **Maltoje**, **Estijoje**, **Italijoje**). **Ispanija** pagal savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą nusprendė laipsniškai didinti maksimalias pensijų įmokų bazes bei maksimalias pensijas ir nustatė naują minimaliųjų ir neįmokinių pensijų kaupimo planą, kad jos didėtų kartu su minimaliojo darbo užmokesčio raida. Be to, 2023 m. kovo mėn. imtasi įvairių priemonių siekiant mažinti vyrų ir moterų pensijų skirtumą, įskaitant geresnę karjeros aprėptį ir su lytimi susijusiam pensijų dydžio atotrūkiui mažinti skirtos priemokos didinimą. Galiausiai, 2023 m. Ispanijos pensijų sistemos reforma užtikrinamas vienodas požiūris į ne visą darbo laiką ir visą darbo laiką dirbančius darbuotojus apskaičiuojant socialinio draudimo įmokų mokėjimo laikotarpius, pagal kuriuos suteikiama teisė gauti senatvės pensiją; be to, nuspręsta laipsniškai suvienodinti savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokas su samdomųjų darbuotojų įmokų sistema. **Prancūzijoje**, **Portugalijoje** ir **Danijoje** nustatytas išskirtinis pensijų didinimas ir parama mažoms pensijoms, o **Nyderlanduose** ir **Lietuvoje** padidintos valstybinės pensijos.

Kroatijoje ir **Maltoje** pagerintos našlių ir našlaičių pensijos ir sąlygos jas gauti, o **Ispanijoje**, **Prancūzijoje**, **Vokietijoje** ir **Maltoje** imtasi priemonių gerinti mažesnio darbingumo darbuotojų padėtį. **Belgijoje** 2023 m. liepos mėn. reforma apėmė tėvystę, priežiūros atostogas ir laikiną nedarbą įmokų mokėjimo minimaliajai pensijai gauti laikotarpiams. **Čekijoje** ir **Maltoje** taip pat nuspręsta didinti pensijas ir įmokų kreditus asmenims, auginantiems vaikus. O **Italija** nusprendė 2023 m. laikinai pratęsti išankstinės socialinės pensijos (*APE Sociale*) mokėjimą asmenims nuo 63 metų, neturintiems teisės į pensiją, sunkiai dirbusiems arba turintiems bent 74 proc. negalią, bedarbiams, išnaudojusiems teisę gauti bedarbio pašalpą, ir artimuosius prižiūrintiems asmenims. Papildomas pensijų padidinimas **Slovakijoje** įsigaliojo nuo 2023 m. liepos mėn., taip pat sušvelninti neįgalumo pensijos skyrimo kriterijai ir padidinta jos suma. Minimalios pensijos nuo 2023 m. spalio mėn. padidėjo iki 145 proc. pragyvenimo minimumo (389,90 EUR) pradinio lygmens.

Su pensiniu amžiumi ir ilgesniu darbingu amžiumi susijusios reformos paskatintos remiantis tiek fiskalinio tvarumo, tiek adekvatumo sumetimais. Visų pirma siekta skatinti ilginti darbinį gyvenimą **Belgijoje**, **Čekijoje** bei **Suomijoje** ir derinti darbą su pensija suteikiant teigiamų paskatų ir daugiau lankstumo, kaip antai **Danijoje** ir **Kroatijoje**. Kelios priemonės buvo skirtos pensiniam amžiui didinti, kaip antai **Prancūzijoje** ir **Čekijoje**, o pastarojoje – dar ankstyvo išėjimo į pensiją sąlygoms griežtinti. 2022 m. rugsėjo mėn. **Airijoje** patvirtinta pensijų reforma suteikė galimybę dirbti iki 70 metų, už tai gaunant didesnę pensiją, ir per kelerius metus bus laipsniškai pereita prie bendrųjų įmokų metodo, pagal kurį pensijų dydžiai bus susieti su socialinio draudimo įmokomis per visą asmens darbinį gyvenimą. Ilgalaikę priežiūrą teikiančių asmenų laikas, skiriamas priežiūrai, taip pat bus pripažįstamas pensijų sistemoje. **Italija** dar labiau išplėtė ankstyvo išėjimo į pensiją nuostatų taikymą asmenims, turintiems ilgą karjerą ar specifinį darbo statusą, o kartu sugriežtino tinkamumo kriterijus.

Galiausiai, išryškėjo investicinių pensijų kaupimo modelių vaidmens didinimo ir skatinimo įgyti individualias teises į išmokas tendencija. Kai kuriais atvejais šiuo tikslu buvo stiprinamos kolektyvinės teisės į profesines pensijas, kaip antai **Danijoje**, o kitais atvejais sustiprintos individualios teisės valstybės finansuojamose pensijų sistemose. **Nyderlanduose** 2023 m. birželio mėn. plataus masto reforma siekta padidinti antrojo ramsčio skaidrumą, sąžiningumą, atsparumą sukrėtimams ir tinkamumą dinamiškai darbo rinkai. **Rumunijoje** priimtos priemonės siekiant užtikrinti antrojo ramsčio tvarumą. Pagal EGADP **Slovakija** 2022 m. patvirtino pensijų reformą, pagal kurią išėjimo į pensiją amžius susiejamas su tikėtina gyvenimo trukme.

Valstybės narės ėmėsi priemonių stiprinti pirminę sveikatos priežiūrą ir skatinti priežiūros integraciją, taip pat prieinamumą. 2022 m. birželio mėn. **Italija** priėmė įstatymą, pagal kurį remiami nauji pirminės sveikatos priežiūros modeliai ir standartai. **Lietuvoje** 2022 m. liepos mėn. Seimas patvirtino sveikatos priežiūros įstaigų tinklo reformą, pagal kurią siekiama steigti sveikatos priežiūros centrus pirminei sveikatos priežiūrai stiprinti. Nuo 2023 m. vidurio taip pat sumažinta maksimali metinė pacientų lėšomis padengiama išlaidų ambulatoriniam gydymui skirtiems vaistams dalis. **Vengrijoje** 2022 m. gruodžio mėn. patvirtinta reforma siekiant remti tarpdisciplininių grupių praktiką. 2023 m. kovo mėn. **Kroatija** iš dalies pakeitė savo Sveikatos priežiūros įstatymą, siekdama skatinti integruotą priežiūros praktiką, daugiausia dėmesio skiriant pirminei sveikatos priežiūrai. **Belgijoje** rengiamas naujas bendras federalinis 2024 m. integruotos priežiūros planas, o pagal naują susitarimą dėl bendrosios praktikos gydytojų ir jų praktikos numatoma sukurti naują finansavimo modelį, kad būtų skatinama geriau integruota sveikatos priežiūros praktika. **Rumunija** 2023 m. išplėtė paslaugas, teikiamas pagal viešąsias sutartis dirbančių bendrosios praktikos gydytojų. **Portugalija** taip pat planuoja 2023 m. sukurti naujus vietos sveikatos priežiūros padalinius, kad būtų pagerinta priežiūros integracija. Nuo 2022 m. birželio mėn. ji taip pat panaikino daugumą viešosios nacionalinės sveikatos priežiūros sistemos mokesčių pacientams. 2023 m. sausio mėn. **Slovakija** priėmė Bendrąją ambulatorinės priežiūros strategiją, kuria siekiama stiprinti pirminę sveikatos priežiūrą. 2023 m. birželio mėn. **Slovėnijoje** susitarta labai padidinti sveikatos priežiūros skaitmenizacijai skiriamus išteklius – taip tikimasi skatinti integruotą priežiūros praktiką. 2023 m. balandžio mėn. **Airija** panaikino valstybinių stacionarių sveikatos priežiūros paslaugų mokesčius. 2022 m. lapkričio mėn. **Suomija** iš dalies pakeitė savo sveikatos priežiūros įstatymą, siekdama sutrumpinti maksimalų neskubios ambulatorinės sveikatos priežiūros laukimo laiką valstybinės pirminės sveikatos priežiūros sektoriuje.

Kelios valstybės narės ėmėsi priemonių spręsti darbo jėgos trūkumo sveikatos priežiūros srityje problemą ir užtikrinti sveikatos priežiūros darbuotojų išlaikymą, taip pat gerinti šio sektoriaus valdymą. 2022 m. pabaigoje **Malta** priėmė platesnę strateginę sveikatos sektoriaus darbo jėgos programą, o **Rumunija** 2023 m. patvirtino teisės aktų sistemą pagal savo nacionalinę strategiją. 2022 m. gruodžio mėn. **Liuksemburgas** pradėjo kampaniją, kuria siekiama pritraukti naujų studentų į medicinos profesijas, ir ėmėsi priemonių slaugytojų rengimui modernizuoti. 2023 m. balandžio mėn. **Prancūzija** priėmė naują įstatymą, kuriuo siekiama tobulinti bendrosios praktikos slaugytojų profesiją taikant užduočių dalijimosi praktiką. Sveikatos priežiūros įstatymo pakeitimu (2023 m. balandžio mėn.) **Kroatija** siekė sustiprinti bendrųjų ligoninių valdymą – jų valdymą iš savivaldos lygmens perdavė valstybei. 2022 m. gruodžio mėn. **Vengrija** priėmė priemones, kuriomis siekiama reorganizuoti sveikatos sistemą ir centralizuoti tokių funkcijų, kaip pirminė sveikatos priežiūra ir integravimas su ilgalaikė priežiūra, valdymą. **Suomija** patvirtino nuo 2023 m. sausio mėn. įgyvendinamą reformą, kuria reorganizuojama pirminė ir specializuota sveikatos priežiūra nustatant 22 gerovės paslaugų apygardas. **Švedija**, naudodamasi parama pagal EGADP, tęsė pagyvenusių žmonių priežiūros iniciatyvą, pagal kurią mokomi pagyvenusių žmonių slaugytojai ir valdymo personalas, ir suteikė teisinę slaugytojo asistento statuso apsaugą, kad ši profesija taptų patrauklesnė. **Slovėnija** priėmė teisės aktų pakeitimus, kuriais sudaromos sąlygos greičiau įdarbinti ne ES piliečius sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos srityse. **Vokietijoje** nuo 2024 m. bus nustatytos išmokos slaugos studijoms, o profesinis mokymas bus toliau modernizuojamas.

Imtasi veiksmų skatinti visuomenės sveikatą, visų pirma vykdant ligų prevenciją ir sveikatinimą, taip pat sustiprinti veiksmams konkrečiose gydymo srityse, visų pirma vėžio gydymo ir psichikos sveikatos srityse. Prancūzija priėmė savo 2023–2027 m. nacionalinę sveikatos profilaktikos strategiją, kuria siekiama gerinti profilaktinės sveikatos priežiūros prieinamumą. 2022 m. rugpjūčio mėn. **Ispanija** priėmė naują visuomenės sveikatos strategiją kaip skatinimo priemonę visoje viešojoje politikoje skirti dėmesio sveikatai ir lygybei sveikatos srityje. **Slovakija** patvirtino 2023–2030 m. nacionalinį tabako kontrolės veiksmų planą. **Rumunija** 2022 m. lapkričio mėn. priėmė nacionalinį kovos su vėžiu planą, siekdama nuo 2023 m. diegti integruotą ir tarpdiscipliną požiūrį į gydymą, **Italija** priėmė 2023–2027 m. nacionalinį onkologijos planą, visų pirma tam, kad būtų baigtas kurti nacionalinis vėžio registras ir regioninis vėžio registrų tinklas, o **Bulgarija** 2023 m. sausio mėn. priėmė nacionalinį kovos su vėžiu planą. **Prancūzija** 2022 m. rugsėjo mėn. priėmė priemones, skirtas psichiatrinės priežiūros prieinamumui gerinti, o **Ispanija** nuo 2022 m. vidurio įgyvendino 2022–2026 m. psichikos sveikatos strategiją, siekdama gerinti paslaugas ir paramą šeimoms ir skatinti visapusiškos ir bendruomeninės priežiūros modelį. Numatoma, kad **Portugalijoje** 2023 m. įsigalios naujas Psichikos sveikatos įstatymas, kuriuo bus sustiprintos pastarojo meto reformos siekiant skatinti deinstitutionalizavimą. **Vokietija** priėmė 2021–2026 m. Visuomenės sveikatos paslaugų paketą, kuriuo siekiama gerinti užimtumą, skaitmeninius procesus ir šiuolaikines visuomenės sveikatos tarnybos struktūras.

Kelios valstybės narės vykdo reformas ir investuoja ilgalaikės priežiūros srityje pagal Tarybos rekomendaciją dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas. Tai apima priemones, kuriomis siekiama didinti paslaugų prieinamumą **Bulgarijoje, Estijoje, Ispanijoje, Italijoje, Lietuvoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje**, paslaugų įperkamumą **Estijoje, Vokietijoje, Italijoje ir Slovėnijoje**, paslaugų kokybę **Estijoje, Ispanijoje, Lietuvoje ir Slovėnijoje**, taip pat paramą darbo jėgai **Bulgarijoje, Vokietijoje ir Lietuvoje**. **Bulgarija** naudoja ESF ir ESF+ lėšomis, kad plėtotų priežiūrą namuose, įskaitant darbuotojų mokymą šiuo tikslu. **Estija** vykdo reformą siekdama sumažinti pacientų mokėjimus savo lėšomis bendrosios priežiūros srityje, plėtoti socialinės rūpybos paslaugas, kad būtų sudaromos sąlygos asmenims savarankiškai gyventi namuose, ir nustatyti priežiūros namuose ir bendrosios priežiūros kokybės standartus. **Ispanija** naudoja EGADP lėšas siekdama gerinti priežiūros prieinamumą neįgaliesiems, išbandyti deinstitucionalizavimą ir plėtoti nuotolinę sveikatos priežiūrą, taip pat rengiasi atnaujinti priežiūros infrastruktūrą pagal ilgalaikės priežiūros modelį, orientuotą į bendruomeninę priežiūrą. **Italija** parengė planą, pagal kurį siekiama nustatyti minimalųjį socialinių paslaugų nesavarankiškiems vyresnio amžiaus asmenims lygį ir įsteigti fondą, kurio lėšos būtų skiriamos savarankiškam gyvenimui ir socialinių paslaugų darbuotojų įdarbinimui siekiant kurti unikalius paslaugų prieigos punktus. **Lietuva** rengia naują ilgalaikės priežiūros modelį siekdama supaprastinti administracinę ir finansinę struktūrą, nustatyti minimaliuosius reikalavimus ilgalaikės priežiūros paslaugų teikėjams ir plėtoti bendruomeninę priežiūrą, taip pat planuoja naudotis EGADP ir ES sanglaudos fondų finansavimu pajėgumams stiprinti ir ilgalaikės priežiūros žmogiškiesiems ištekliams bei infrastruktūrai gerinti. **Rumunija** priėmė 2023–2030 m. nacionalinę ilgalaikės priežiūros ir vyresnių žmonių aktyvumo strategiją, į kurią įtrauktos priemonės medicininiais ilgalaikės priežiūros poreikiams tenkinti ir bendruomeninei pagyvenusių žmonių priežiūrai gerinti. **Slovėnija** rengia naują reformą, kuria siekiama plėtoti nestacionarinės priežiūros galimybes, nustatyti kokybės standartus ir gerinti ilgalaikės priežiūros sistemos finansinį gyvybingumą, paverčiant ilgalaikę priežiūrą nauju socialinės apsaugos ramsčiu.

3 SKYRIUS. ŠALIŲ PIRMOJO ETAPŲ ANALIZĖ

Šiame skyriuje pateikiamos šalių suvestinės, parengtos per šalių pirmojo etapo analizę, grindžiamą socialinės konvergencijos sistemos (SKS) elementais, kaip apibūdinta susijusiose Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir bendros Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės pamatinėje ataskaitoje²⁷², ir patvirtinančios 1 skyriaus 1.5 skirsnyje pateiktas pagrindines horizontaliąsias išvadas. Tai turėtų būti laikoma bandomuoju projektu, kuris bus vertinamas. Visos suvestinės grindžiamos socialinių rodiklių suvestinės interpretacijomis ir bendroje užimtumo ataskaitoje naudojamomis kategorijomis, kaip apibūdinta 1.5 skirsnio interpe ir 6 priede, o jų struktūra priklauso nuo padėties konkrečioje šalyje: trijų politikos sričių, įtrauktų į suvestines (užimtumo; švietimo ir įgūdžių; socialinės apsaugos ir įtraukties), išdėstymo eilės tvarka priklauso nuo pokyčių atitinkamoje šalyje, kaip matyti iš socialinių rodiklių suvestinės lentelių 9 priede. Taip pat kiekvienos šalies suvestinėje pateiktoje diagramoje parodytas aktualiausias klausimas arba pagrindinis pokytis toje šalyje.

Šalių pirmojo etapo analizė grindžiama visu socialinių rodiklių suvestinės pagrindinių rodiklių rinkiniu. Kiekvienas rodiklis²⁷³ nagrinėjamas pagal bendros užimtumo ataskaitos metodiką ir tai lemia santykinę valstybių narių poziciją. Ši santykinė pozicija išreiškiama standartiniais nuokrypiais nuo rodiklio vertės absoliučiojo dydžio vidurkio ir jo pokyčio, palyginti su praėjusiais metais, vidurkio (žr. 4 priedą, kuriame pateikta išsamesnė techninė informacija). Atitinkamos šalies rezultatai apibendrinami priskiriant vieną iš septynių galimų kiekvieno rodiklio kategorijų („geriausių rezultatų pasiekusi šalis“, „rezultatai geresni už vidurkį“, „rezultatai geri, bet padėti reikia stebėti“, „vidutiniški rezultatai“, „rezultatai prasti, bet gerėja“, „padėti reikia stebėti“, „kritinė padėtis“). Naudojama tai atitinkanti sutartinių spalvų (nuo žalios iki raudonos) skalė. Trumpa rodiklių ir jų vertinimo kiekvienoje valstybėje narėje apžvalga pateikta 9 priedo lentelėse.

²⁷² Siekiant apsvarstyti šią iniciatyvą, buvo sudaryta speciali bendra Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupė, kuri dirbo nuo 2022 m. spalio mėn. iki 2023 m. gegužės mėn. Tuo rėmėsi Užimtumo komitetas ir Socialinės apsaugos komitetas rengdamiesi ministrų diskusijai 2023 m. birželio mėn. EPSCO tarybos posėdyje. Šis darbas ir jo rezultatai dokumentuoti [Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse dėl socialinės konvergencijos sistemos nustatymo Europos semestre](#) ir susijusioje [bendros Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupės ataskaitoje](#).

²⁷³ Dėl suvestinės pagrindinių rodiklių, įskaitant neįgaliųjų užimtumo skirtumą, grindžiamą GALI koncepcija, techninės informacijos žr. 2 priedą.

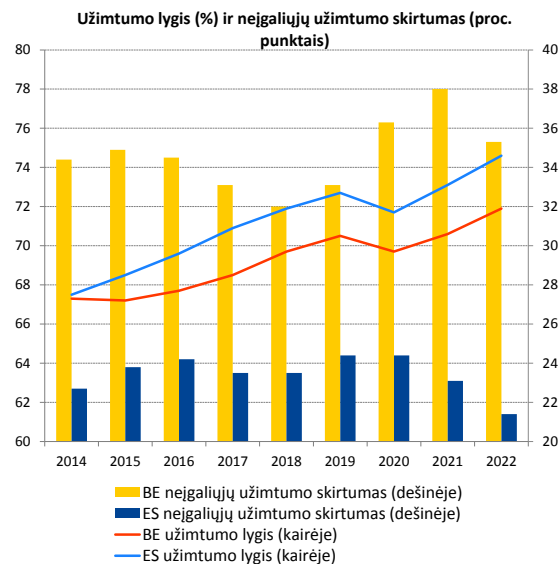
Kiekvienas iš socialinių rodiklių suvestinės pagrindinių rodiklių įvertinamas pagal pirmiau paašskintą metodiką, siekiant nustatyti, ar reikia atlikti tolesnę antrojo etapo analizę.

Kategorijai „kritinė padėtis“ priskiriamos valstybės narės, kurių konkretaus rodiklio rezultatai daug prastesni už ES vidurkį ir kuriose padėtis blogėja arba nepakankamai gerėja, palyginti su praėjusiais metais. Kategorija „padėtį reikia stebėti“ priskiriama dviem atvejais: a) kai valstybės narės įvertinimas pagal konkretų rodiklį yra prastesnis už ES vidurkį ir padėtis toje šalyje blogėja arba nepakankamai greitai gerėja ir b) kai esamo lygio įvertinimas atitinka ES vidurkį, tačiau padėtis blogėja daug greičiau nei ES vidurkis.

Laikoma, kad reikalinga tolesnė padėties tose valstybėse narėse, kurių šešių ar daugiau socialinių rodiklių suvestinės pagrindinių rodiklių rezultatai žymimi raudona spalva („kritinė padėtis“) arba oranžine spalva („padėtį reikia stebėti“), antro etapo analizė. Papildoma priežastis manyti, kad reikalinga tolesnė antro etapo analizė, atsiranda tada, kai rodiklio rezultatas, žymimas raudona ar oranžine spalva, pablogėja du kartus iš eilės pagal bendroje užimtumo ataskaitoje nustatytą klasifikaciją. Pavyzdžiui, 2023 m. bendroje užimtumo ataskaitoje statusas pakeistas iš „vidutiniški rezultatai“ į „rezultatai prasti, bet gerėja“, o toliau blogėjant padėčiai 2024 m. bendroje užimtumo ataskaitoje nustatytas statusas „kritinė padėtis“. Tai būtų laikoma papildoma įspėjamąja žyma artėjant prie bendros minimalios šešių tokių žymų ribos. Pavyzdžiui, jei šalyje konkrečiais n metais 5 socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai žymimi raudona ar oranžine spalva ir vieno iš jų padėtis blogėja dvejus metus iš eilės (n ir $n-1$), laikoma, kad tais n metais tai šaliai priskirtos iš viso 6 įspėjamosios žymos (5 raudonos ar oranžinės spalvos signalai pagal atitinkamų metų rodiklius ir 1 signalas, žymintis padėties pablogėjimą du kartus iš eilės). Dėl to taip pat būtų reikalinga atlikti tolesnę analizę. Vertinant bendrą įspėjamųjų žymų skaičių, artėjantį prie ribos, atsižvelgiama į bet kokius duomenų eilučių pertrūkius ir į duomenų kokybės bei aiškinimo klausimus.

Belgija

Belgijos darbo rinka greitai atsigavo po COVID-19 krizės, tačiau jos rezultatai tebėra prastesni nei vidutiniai. Nedarbo ir ilgalaikio nedarbo lygis atitinka kategoriją „vidutiniški rezultatai“. Nors užimtumo lygio augimas nuo 2017 m. iš esmės atitinka ES vidurkį ir užimtumas pasiekė naują rekordinį 71,9 proc. lygį, Belgija šiuo atžvilgiu vis dar atsilieka nuo kitų valstybių narių ir jau trejus metus iš eilės jos padėtį reikia stebėti. Taip yra daugiausia dėl to, kad ekonominio aktyvumo lygis Belgijoje yra mažesnis už vidurkį. Lyčių užimtumo skirtumas atitinka kategoriją „vidutiniški rezultatai“, t. y. 7,6 proc. punkto, tačiau neįgalieji ilgą laiką susiduria su sunkumais patekti į darbo rinką ir per pastaruosius trejus metus dėl to fiksuota kritinė padėtis. Neįgalųjų užimtumo skirtumas 2018–2021 m. nuolat didėjo (nuo 32 iki 38 proc. punkto) ir, nors 2022 m. jis sumažėjo iki 35,3 proc. punkto, Belgija tebėra viena iš valstybių narių, kurių rezultatai šiuo atžvilgiu prasčiausi (palyginti su ES vidurkiu, kuris yra 21,4 proc. punkto). Galiausiai, bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų vienam gyventojui augimas nesiekia ES vidurkio ir padėtį reikia stebėti.

Pastaba. BE 2017 m. duomenų laiko eilutė yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [[lfsi_emp_a](#)], ES darbo jėgos tyrimas [[tepsr_sp200](#)], ES SPGS.

Belgijos rezultatai švietimo ir įgūdžių srityje yra šiek tiek geresni už vidurkį. Daugiau kaip pusei (52,7 proc.) visų mažesnių nei 3 metų vaikų dalyvaujant oficialios vaikų priežiūros sistemoje, Belgijos rezultatai yra geresni už vidurkį. Be to, mokyklos nebaigusių asmenų dalis yra palyginti nedidelė (6,4 proc.) ir rezultatai yra geresni už vidurkį, užfiksuotas pagerėjimas nuo praėjusių metų, o nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis (9,2 proc.) atitinka kategoriją „vidutiniški rezultatai“. Gyventojų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, kuriais prisidedama prie žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos, dalis (54,2 proc.) taip pat atitinka kategoriją „vidutiniški rezultatai“ (palyginti su 53,9 proc. ES mastu).

Apskritai socialinė politika padeda veiksmingai užkirsti kelią skurdo ir socialinės atskirties rizikai ir pajamų nelygybei ir tokią riziką ir nelygybę mažinti. Visų gyventojų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis ir tokių vaikų dalis nuo 2017 m. mažėja ir apskritai atitinka ES vidurkį. Be to, Belgija yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal du papildomus socialinės srities aspektus: socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui joje yra kur kas didesnis už ES vidurkį (2022 m. jis buvo 48,8 proc., o ES vidurkis – 35,3 proc.), o nelygybės lygis, vertinamas pagal pajamų kvintilio dalies santykį, yra žemas. Rezultatai pagal subjektyviai nurodytus nepatenkintus medicinines priežiūros poreikius yra geresni už vidurkį – 2022 m. buvę tokioje padėtyje nurodė tik 1 proc. Belgijos gyventojų.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 3 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **neatrodo, kad Belgijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

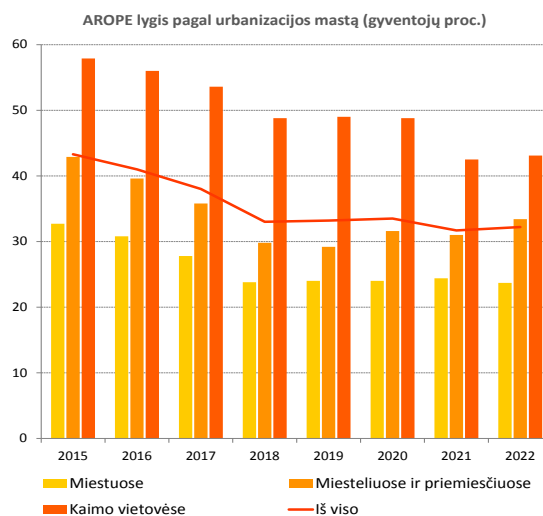
Bulgarija

Bulgarijai kyla didelių iššūkių, susijusių su skurdu ir socialine įtrauktimi. Nors bendra asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis

(AROE rodiklis) pastaruoju metu sumažėjo, ji yra 32,2 proc. – viena didžiausių ES (ES vidurkis yra 21,6 proc.), todėl galima teigti, kad šalyje yra susidariusi kritinė padėtis. Panašiai ir vaikų AROPE lygis 2021–2022 m. padidėjo 0,9 proc. punkto ir 2022 m. buvo 33,9 proc. (kur kas didesnis už ES 24,7 proc. vidurkį), taigi padėtis taip pat yra kritinė. Neįgalųjų, kaimo gyventojų, atokių vietovių gyventojų, taip pat romų populiacijos skurdo rizika yra itin didelė.

Šiomis aplinkybėmis socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis Bulgarijoje buvo ribotas, jais skurdas sumažintas tik 24,4 proc. (palyginti su 35,3 proc. ES), taigi padėtį reikia stebėti. Be to, nelygybė, vertinama pagal pajamų kvintilio dalies santykį, yra viena didžiausių ES (7,3, o ES lygis – 4,7) ir, nepaisant nedidelio sumažėjimo per pastaruosius trejus metus, padėtis yra kritinė. Padėtį blogina tai, kad daug asmenų (15,1 proc. visų gyventojų) gyvena namų ūkiuose, kuriems tenka per didelė būsto išlaidų našta, – šiuo atžvilgiu padėtis taip pat yra kritinė.

Nepaisant padėties pagerėjimo pastaruoju metu, Bulgarijai vis dar kyla iššūkių, susijusių su įgūdžių įgijimu. Bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turinčių suaugusiųjų dalis tebėra nedidelė (31,2 proc., palyginti su 53,9 proc. dalimi ES 2021 m.) ir padėtis yra kritinė. Siekiant remti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką svarbu stiprinti suaugusiųjų įgūdžių, įskaitant skaitmeninės srities įgūdžius, įgijimą. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis tuo pat metu sumažėjo ir šiuo metu yra 10,5 proc., tik šiek tiek didesnė už ES 9,6 proc. vidurkį. Vis dėlto kaimo vietovėse ši dalis tebėra itin didelė (19,1 proc.). Galiausiai, oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis 2022 m. buvo tik 17,4 proc. (palyginti su 35,7 proc. dalimi ES). Dėl tokio žemo lygio, kartu atsižvelgiant į vaikų priežiūros paslaugų kokybės problemas, padėtį reikia stebėti, nes toks lygis gali pakenkti ilgalaikėms vaikų mokymosi perspektyvoms.

Šaltinis – Eurostatas [ilc_peps13n], ES SPGS.

Padėtis Bulgarijos darbo rinkoje pastaruoju metu pagerėjo, tačiau joje tebėra iššūkių, visų pirma neįgaliesiems ir jaunimui. Šalies darbo rinka sparčiai atsigauja, užimtumo lygis pasiekė istorines aukštumas (75,7 proc. 2022 m.), o nedarbo lygis nuolat mažėja (jis sumažėjo iki 4,3 proc. tais pačiais metais). Ilgalaikis nedarbas taip pat mažėja, kaip ir lyčių užimtumo skirtumas (pastarasis nuo 8,4 proc. punkto praėjusiais metais sumažėjo iki 7,7 proc. punkto 2022 m.). Tačiau neįgaliųjų užimtumo skirtumas 2022 m. vis dar labai viršijo ES vidurkį (jis buvo 29,5 proc. punkto, ES vidurkis – 21,4 proc. punkto), todėl padėtį reikia stebėti. Be to, nors nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo dalis pastaruosius kelerius metus mažėjo, 2022 m. ji buvo 15,1 proc., vis dar didesnė už ES vidurkį (11,7 proc.), taigi rezultatai yra prasti, bet gerėja.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 8 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **nustatyta, kad Bulgarijoje gali kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl reikia atlikti tolesnę antro etapo analizę** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

Čekija

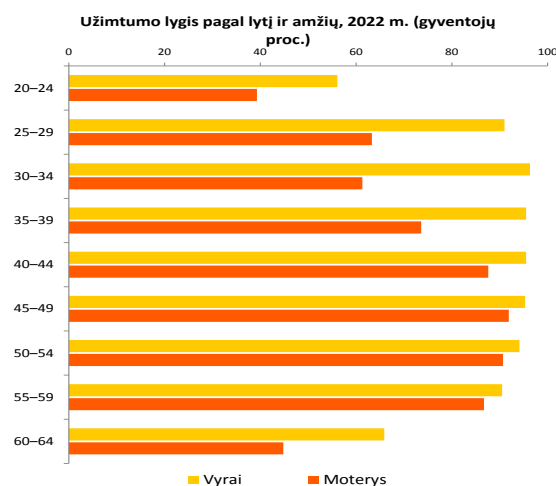
Čekijos ekonomika po COVID-19 krizės ir energetikos krizės atsigavo vidutiniškai greitai, darbo rinkos rezultatai apskritai yra teigiami, tačiau tuo pat metu didėja darbo jėgos trūkumas, o darbo rinkos sąlygos yra mažiau palankios tam tikroms grupėms, ypač moterims. Čekija 2022 m. yra viena geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal užimtumo ir nedarbo lygius (atitinkamai 81,3 ir 2,2 proc.). Žemas ilgalaikio

nedarbo lygis (2022 m. jis buvo 0,6 proc.) taip pat atitinka kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“.

Tačiau moterų užimtumo lygis tebėra kur kas žemesnis nei vyrų (2022 m. buvo 14,9 proc. punkto skirtumas) ir šiuo atžvilgiu padėtis yra kritinė. Nors vaikų iki 3 metų dalyvavimo oficialios vaikų priežiūros sistemoje lygis (6,8 proc. 2022 m.) padidėjo 1,9 proc. punkto, palyginti su 2021 m., jis tebėra kur kas mažesnis už ES vidurkį (35,9 proc.). Tai rodo ilgalaikę kategoriją „kritinė padėtis“, o tai, kartu su vaikų priežiūros paslaugų

teikimo kokybės problemomis, gali pakenkti ilgalaikėms vaikų mokymosi perspektyvoms ir gali būti moterų dalyvavimą darbo rinkoje mažinantis veiksnys. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis 2022 m. buvo 11,4 proc., taigi padėtį reikia stebėti²⁷⁴. Neįgaliųjų užimtumo skirtumas 2022 m. siekė 22,7 proc. punkto, taigi tebėra kategorijos „vidutiniški rezultatai“. Moterų ir jaunimo dalyvavimo darbo rinkoje didinimas galėtų padėti sumažinti darbo jėgos trūkumą.

Čekijos rezultatai įgūdžių srityje yra vidutiniški, tačiau būtų galima geriau remti inovacinius pajėgumus ir palengvinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Mokyklos nebaigusiu asmenų dalis sumažėjo ir 2022 m. rezultatai yra geresni už vidurkį. Bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turinčių suaugusiųjų dalis (59,7 proc.) 2021 m. atitiko kategoriją „vidutiniški rezultatai“, palyginti su 53,9 proc. dalimi ES. Suaugusiųjų mokymosi ir įgūdžių, visų pirma skaitmeninių, įgijimo skatinimas gali padėti remti dabartinės pramonės automatizavimo ir robotizacijos tendencijas.

Saltinis – Eurostatas [lfsa_ergaed], ES darbo jėgos tyrimas.

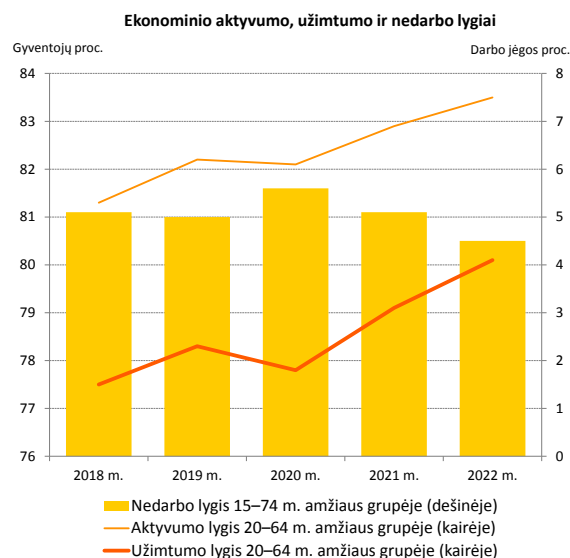
²⁷⁴ 2021 ir 2022 m. duomenų laiko eilutės yra su pertrūkiu.

Čekijoje socialinės apsaugos sistema veikia gerai, o tai veiksmingai padeda mažinti skurdo riziką ir nelygybę. Bendra skurdo ar socialinės atskirties rizika 2022 m. buvo 11,8 proc., mažiausia ES, taigi Čekija yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių, nepaisant šio rodiklio padidėjimo 2022 m. 1 proc. punktu. Susijusi vaikų padėtis iš esmės tebėra stabili. Labai pagerėjo Čekijos rezultatai, susiję su pajamų kvintilio dalies santykiu (2022 m. – 3,5). Realiųjų bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų vienam gyventojui lygis sumažėjo nuo 125,8 2021 m. iki 121,2 2022 m. ir padėtį reikia stebėti. Bendras per didelių būsto išlaidų rodiklis 2022 m. šiek tiek padidėjo iki 6,9 proc. ir liko vidutiniškas. Vis dėlto būsto įperkamumą Čekijos miestuose reikia atidžiai stebėti – juose 2022 m. per didelių išlaidų būstui rodiklis buvo didesnis (10,6 proc.) (0,3 proc. punkto padidėjęs nuo 2021 m.), palyginti su kaimo vietovėmis (4,0 proc.). Su subjektyviai nurodytais nepatenkintais medicininės priežiūros poreikiais susijęs Čekijos rodiklis atitinka kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“. Vis dėlto sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros sistemos patiria spaudimą dėl spartaus gyventojų senėjimo, todėl padėtį reikia atidžiai stebėti.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 4 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **neatrodo, kad Čekijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

Danija

Danijos darbo rinka po COVID-19 krizės greitai atsigavo ir tebėra atspari, nepaisant joje didėjančio stygiaus ir ekonominės veiklos sulėtėjimo 2023 m. Apskritai geri rezultatai užfiksuoti tinkamų darbo sąlygų srityje. 2022 m. aukštas užimtumo lygis ir žemas nedarbo lygis (atitinkamai 80,1 ir 4,5 proc.) atitinka kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“. Danija yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal ilgalaikio nedarbo lygį (jis sumažėjo nuo 1 proc. 2021 m. iki 0,5 proc. 2022 m.). Vis dėlto šalyje trūksta darbo jėgos įvairiuose sektoriuose, visų pirma susijusiuose su žaliaja ir skaitmenine ekonomika. Atvejų, kai įmonių pastangos samdyti darbuotojus buvo nesėkmingos, dalis nuo 2021 m. vasario mėn. iki 2022 m. buvo 29 proc.²⁷⁵ Vertinant padėtį

konkrečiose gyventojų grupėse, nesimokančio, *Šaltinis* – Eurostatas [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], ES darbo nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jėgos tyrimas.

(NEET) jaunimo padėtis atitinka kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“, panašiai kaip ir lyčių užimtumo skirtumas, 2022 m. labai sumažėjęs iki 5,4 proc. punkto. Nors neįgaliųjų užimtumo skirtumas 2022 m. padidėjo 2 proc. punktais iki 9,9 proc. punkto, Danija šiuo atžvilgiu tebėra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių.

²⁷⁵ Danijos darbo rinkos ir įdarbinimo agentūra (2022 m. birželio mėn.), *Recruitment Survey Report* (įdarbinimo tyrimo ataskaita).

Danijos rezultatai švietimo ir įgūdžių srityje apskritai yra geri, tačiau mokyklos nebaigusių asmenų dalis toliau didėja. Ši dalis, keliose valstybėse narėse sumažėjusi, Danijoje 2022 m. padidėjo iki 10 proc. ir šiek tiek viršijo ES 9,6 proc. vidurkį, taigi dabar padėtį reikia stebėti. Tam reikia skirti dėmesio atsižvelgiant į įtemptas darbo rinkos sąlygas ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumą. Kalbant apie teigiamus aspektus, Danija yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalį ir suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, kuriais prisidedama prie sąžiningos žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos, dalį.

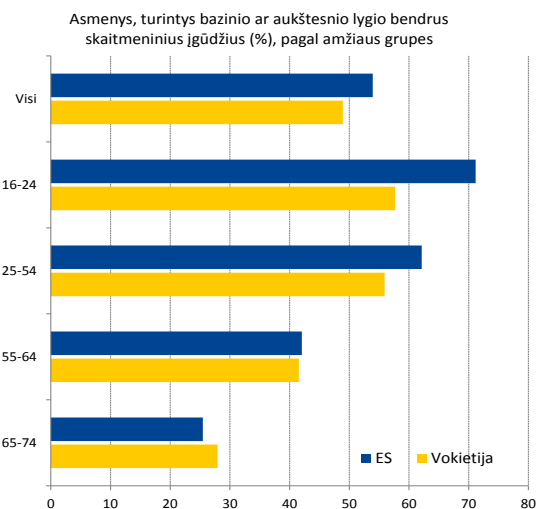
Danijos socialinės apsaugos sistema veikia labai gerai, tačiau tebėra problemų dėl būsto išlaidų. Socialinės apsaugos ir įtraukties srityje Danijos rezultatai yra geresni už vidurkį arba ji yra viena geriausių rezultatų pasiekusių šalių, be kita ko, pagal bendrą ir vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygius ir socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikį skurdo mažinimui. Vis dėlto didelė namų ūkių, kuriems per pastaruosius trejus metus teko per didelė būsto išlaidų našta, dalis 2022 m. (14,7 proc.) laikoma kritine ir atspindi ribotą įperkamu būstą pasiūlą didesniuose miestuose.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 2 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **neatrodo, kad Danijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interlą 1.5 skirsnyje).

Vokietija

Vokietija susiduria su švietimo ir įgūdžių srities iššūkiais, kuriuos reikia įveikti, visų pirma atsižvelgiant į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

2022 m. mokyklos nebaigusių asmenų (18–24 metų amžiaus) dalis buvo didelė – 12,2 proc. (2021 m. – 12,5 proc., o ES vidurkis 9,6 proc.), taigi praėjusius dvejus metus tai atitiko kategoriją „kritinė padėtis“. Be to, bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turinčių gyventojų dalis 2021 m. buvo 48,9 proc. (palyginti su ES 53,9 proc. vidurkiu) ir laikoma, kad šioje srityje padėtį reikia stebėti. Jaunesnio (16–24 metų) amžiaus grupės atotrūkis nuo ES vidurkio buvo kur kas didesnis – 13,5 proc. punkto.

Šaltinis – Eurostatas [tepsr_sp410].

Vokietijos darbo rinka po COVID-19 krizės atsigavo ir apskritai veikia gerai, nors moterų užimtumas ne visą darbo laiką tebėra labai didelis, o dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose lygis gana žemas. Tinkamų darbo sąlygų srities pokyčiai Vokietijoje apskritai yra teigiami. Užimtumo lygis yra aukštas, 2022 m. jis buvo 80,7 proc. ir toliau didėja, nors ir lėčiau. Bendras nedarbo lygis ir ilgalaikis nedarbas pasiekė naujas žemumas (atitinkamai 3,1 ir 1,0 proc.), todėl pagal bendrą nedarbo lygį Vokietija trečius iš eilės metus yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis taip pat sumažėjo nuo 9,5 proc. 2021 m. iki 8,6 proc. 2022 m., taigi rezultatai yra geresni už vidurkį ir tai atitinka šias teigiamas bendras tendencijas.

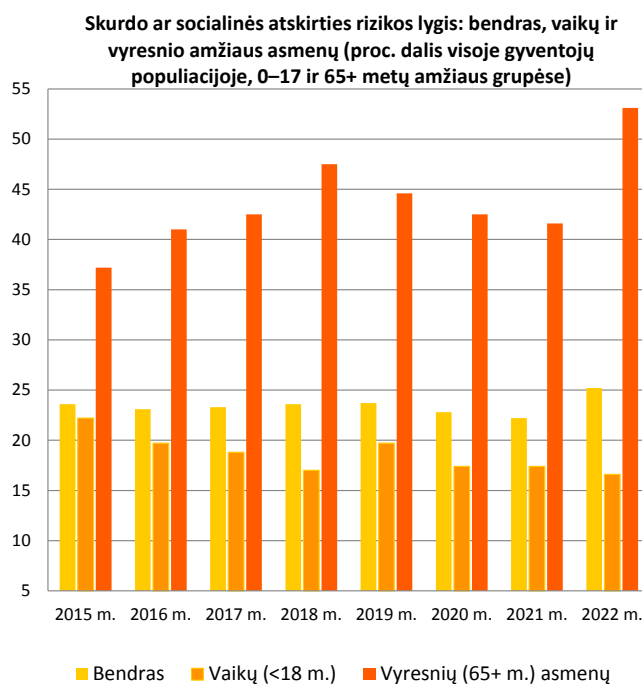
Tas pat pasakytina ir apie neįgaliųjų užimtumo skirtumą, kuris sumažėjo nuo 30,5 proc. punkto 2021 m. iki 24 proc. punktų 2022 m. Kita vertus, nors lyčių užimtumo skirtumas 2022 m. išliko kategorijoje „vidutiniški rezultatai“ (maždaug 7 proc. punktai), užimtumo ne visą darbo laiką skirtumas tarp lyčių išliko vienas didžiausių ES – 36,7 proc. punkto (palyginti su 20,2 proc. punkto ES). Tai galėtų būti susiję, be kita ko, su mokesčių sistemos paskatomis ir palyginti maža oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalimi (2022 m. ji buvo 23,9 proc., palyginti su 35,7 proc. ES), dėl to (taip pat dėl problemų vaikų priežiūros paslaugų teikimo kokybės srityje) laikoma, kad padėtį reikia stebėti. Galiausiai, realiosios bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos vienam gyventojui iš esmės išliko stabilios (2022 m. – 113,6) ir per pastaruosius dvejus metus atsidūrė kategorijoje „vidutiniški rezultatai“.

Socialinėje srityje per didelė būsto išlaidų našta kelia problemų daugeliui namų ūkių. Per praėjusius dvejus metus šis rodiklis didėjo ir dabar laikoma, kad padėtį reikia stebėti: 2022 m. jis buvo 11,8 proc., palyginti su 9,1 proc. ES rodikliu. Tai iš dalies atspindi netenkinamus naujų būstų statybos poreikius. Kalbant apie teigiamus aspektus, pajamų kvintilio dalies santykis, pagal kurį vertinami rezultatai nelygybės srityje, 2022 m. toliau mažėjo ir dabar patenka į kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“. Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui ir gyventojų, pranešančių apie nepatenkintus medicinines priežiūros poreikius, dalis patenka į kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“, o visų gyventojų ir vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalys (atitinkamai 20,9 ir 24 proc.) patenka į kategoriją „vidutiniški rezultatai“ (atitinkamos dalys ES yra 21,6 ir 24,7 proc.).

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 4 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **neatrodo, kad Vokietijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interlą 1.5 skirsnyje).

Estija

Estija susiduria su iššūkiais socialinės apsaugos ir įtraukties srityje. Padėtis šioje srityje pagal kelis socialinių rodiklių suvestinės rodiklius yra kritinė arba ją reikia stebėti. Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROE rodiklis) 2022 m. padidėjo 3 proc. punktais, iki 25,2 proc., ir viršijo ES 21,6 proc. vidurkį, taigi dabar padėtį reikia stebėti. Be to, vyresnio amžiaus asmenų ir neįgaliųjų skurdo ar socialinės atskirties rizika yra viena didžiausių ES (atitinkamai 53,1 ir 47,8 proc., palyginti su atitinkamai 20,2 ir 28,8 proc. ES), kita vertus, vaikų padėtis atitinka kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“. Šiame kontekste pažymėtina, kad socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui sumažėjo nuo 31,7 proc. 2020 m. iki 28,1 proc. 2022 m.,

taigi yra kur kas mažesnis už ES 35,3 proc. vidurkį ir padėtį reikia stebėti. Pagal pajamų kvintilio dalies

Saltinis – Eurostatas [ilc_peps01n], ES SPGS.

santykį vertinamos nelygybės rodiklis padidėjo nuo 5 2021 m. iki 5,4 2022 m. (padėtį taip pat reikia stebėti), palyginti su 2022 m. ES vidurkiu, kuris buvo 4,7, taigi pertraukta didelio ir tolygaus jo mažėjimo nuo 2014 m. tendencija. Estijoje subjektyviai nurodytų nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių lygis yra vienas didžiausių ES (9,1 proc., palyginti su 2,2 proc. 2022 m.), taigi padėtis yra kritinė. Didėjant sveikatos priežiūros darbuotojų trūkumui, pacientams daug sveikatos priežiūros išlaidų padengiant savo lėšomis ir visuomenei sparčiai senėjant, nepakankamas sveikatos priežiūros prieinamumas tebėra problema.

Švietimo ir įgūdžių srityje Estijai reikėtų toliau mažinti mokyklos nebaigimo problemą. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis padidėjo 1 proc. punktu ir 2022 m. pasiekė 10,8 proc., taigi padėtį reikia stebėti. Šį aspektą svarbu gerinti, kad ateities darbo jėga įgytų pagrindinius universaliuosius įgūdžius ir gebėjimus. Vaikų iki 3 metų dalyvavimas oficialios vaikų priežiūros sistemoje atitinka kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“: dalyvavimas labai padidėjo (8 proc. punktais) nuo 25,7 proc. 2021 m. iki 33,7 proc. 2022 m. (ES – 35,7 proc.). Gyventojų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, kuriais prisidedama prie žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos, dalis (56,4 proc.) atitinka kategoriją „vidutiniški rezultatai“.

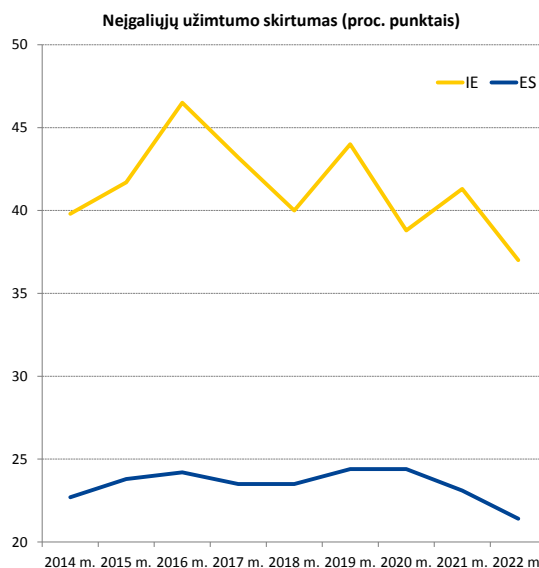
Estijos darbo rinkos rezultatai 2022 ir 2023 m. tebebuvo geri. Daugumos socialinių rodiklių suvestinės rodiklių tinkamų darbo sąlygų srityje pokyčiai yra teigiami. Užimtumo lygis 2022 m. pasiekė 81,9 proc., o nedarbo lygis 2022 m. sumažėjo nuo 6,9 proc. 2020 m. iki 5,6 proc. 2022 m., nepaisant ekonomikos sulėtėjimo 2022 m. antrąjį pusmetį. Lyčių užimtumo skirtumas Estijoje yra vienas mažiausių ES, pastaruosius trejus metus ji šiuo atžvilgiu buvo viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis taip pat tebebuvo mažesnė už ES vidurkį ir 2022 m. sumažėjo. Tuo pat metu neįgaliųjų užimtumo skirtumas labai padidėjo (7,5 proc. punkto), palyginti su 2021 m., ir 2022 m. pirmą kartą viršijo ES vidurkį (26,2 proc., palyginti su 21,4 proc. ES), tad padėtį reikia stebėti.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 6 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **nustatyta, kad Estijoje gali kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl reikia atlikti tolesnę antro etapo analizę** (žr. interlą 1.5 skirsnyje).

Airija

Airijos darbo rinka veikia gerai, tačiau pažeidžiamų grupių rezultatai nepakankamai geri.

Užimtumo lygis Airijoje 2022 m. buvo rekordiškai aukštas – 78,2 proc., o nedarbo lygis pasiekė istorines žemumas – 4,5 proc., taigi pateko į kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“. Tas pat pasakytina ir apie ilgalaikio nedarbo lygį. Vis dėlto nepakankamai atstovaujamų grupių, kaip antai neįgaliųjų, moterų, vienišų tėvų ir žemos kvalifikacijos asmenų, ekonominio aktyvumo ir įsidarbinamumo didinimas gali padėti spręsti darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemą. Nepaisant padėties pagerėjimo iki 2022 m., neįgaliųjų užimtumo skirtumas tebėra didelis – 37 proc. punktai, palyginti su ES 21,4 proc. punkto vidurkiu, todėl Airija yra viena iš šalių, kurių rezultatai šiuo atžvilgiu prasčiausi

ir patenka į kategoriją „kritinė padėtis“. Šį skirtumą siekiama mažinti taikant naujus darbo metodus ir skiriant

Pastaba. Visų gyventojų užimtumo lygio ir neįgaliųjų užimtumo lygio skirtumas.

Šaltinis – Eurostatas [hlth_dlm200], ES SPGS.

darbuotojus, specialiai parengtus dirbti su tokiais atvejais. Paprastai didelė dalis neįgaliųjų nebaigia mokyklos ir jų išsilavinimo lygis yra žemesnis. Nors moterų užimtumo lygis per kelerius pastaruosius metus padidėjo, lyčių užimtumo skirtumas 2022 m. padidėjo iki 11,3 proc. punkto (2023 m. II ketvirtyje jis nukrito iki 9,8 proc. punkto) dėl to, kad vyrų užimtumas augo sparčiau, ir dabar padėtį reikia stebėti. Kita vertus, rezultatai yra geresni už vidurkį vertinant pagal nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalį (8,7 proc.), kuri yra mažesnė už ES vidurkį (11,7 proc.).

Airijos rezultatai švietimo ir įgūdžių srityje yra geri. Ši šalis yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal mokyklos nebaigusią asmenų dalį, kuri yra 3,7 proc., nors 2022 m. šiek tiek padidėjo. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis yra viena didžiausių ES – 70,5 proc. (ES vidurkis – 53,9 proc.); tai padeda vykdyti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

Airijos socialinės apsaugos sistema veiksmingai padeda mažinti bendrą skurdo riziką, nors kai kurių grupių skurdo rizika tebėra didesnė, taip pat pranešama apie problemas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje. Bendro socialinių pervedimų poveikio skurdo mažinimui (56,4 proc., palyginti su 35,3 proc. ES) atžvilgiu Airija yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių. Skurdo ar socialinės atskirties rizika (bendra ir vaikų) patenka į kategoriją „vidutiniški rezultatai“; vis dėlto didesnę riziką patiria pažeidžiamos grupės, ypač vieniši tėvai, klajokliai ir neįgalieji, taip pat vyresnio amžiaus (nuo 65 metų) asmenys. Vaikų iki 3 metų dalyvavimas oficialios vaikų priežiūros sistemoje ir toliau išlieka kategorijoje „padėtį reikia stebėti“, nepaisant to, kad dalyvavimas padidėjo 4 proc. punktais iki 19,1 proc. Pagrindinė to priežastis buvo tai, kad daugumos tipų namų ūkių naudojimosi ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis išlaidos 2022 m. buvo vienos didžiausių ES; pastaruoju metu jos mažėja. Tolesnės pastangos gerinti vaikų priežiūros paslaugų prieinamumą ir įperkamumą gali daryti teigiamą poveikį dalyvavimui, taip pat moterų užimtumui. Galiausiai, namų ūkių, kuriems tenka per didelė būsto išlaidų našta, dalis patenka į kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“, tačiau aprūpinimas būstu yra akivaizdžiai nepakankamas. Ypač trūksta socialinių būstų ir būsto įperkamumas yra nepakankamas, dėl to benamystės lygis yra rekordiškai aukštas. Airija šį klausimą sprendžia vykdydama reguliavimo reformas ir darydama svarias viešąsias investicijas į būsto sektorių.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 3 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **neatrodo, kad Airijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interlą 1.5 skirsnyje).

Graikija

Graikijos darbo rinkos padėtis pagerėjo ir jos atsparumu įsitikinta per COVID-19 ir energetikos krizes, nors šalis vis dar susiduria su dideliais iššūkiais. 2022 m. Graikijoje darbą turėjo 66,3 proc. visų darbingo amžiaus gyventojų, 8 proc. punktais daugiau nei 2020 m., nors užimtumo lygis tebėra kur kas mažesnis už ES 74,6 proc. vidurkį ir tai atspindi iššūkius, susijusius su kai kurių visuomenės grupių įsidarbinamumu. Pagal socialinių rodiklių suvestinę padėtis jaunimo ir moterų grupėse atitinka kategoriją „kritinė padėtis“. Nors nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo dalis 2020–2022 m. sumažėjo 3,2 proc. punkto, ji tebėra didelė (2022 m. – 15,3 proc., palyginti su 11,7 proc. ES). Nepaisant to, kad moterų užimtumo lygis 2020–2022 m. padidėjo 7,2 proc. punkto, jis yra vienas žemiausių ES (55,9 proc.) , taigi lyčių užimtumo lygio skirtumas yra didžiausias ES (21,0 proc. punkto). Kita vertus, pagal neįgaliųjų užimtumo skirtumą Graikija patenka į kategoriją „vidutiniški rezultatai“, o neįgaliųjų nedarbo lygis ir jų ilgalaikio nedarbo dalis 2022 m. sumažėjo atitinkamai iki 12,5 ir 7,7 proc. Galiausiai, bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos vienam gyventojui 2022 m. buvo 79,9 proc., taigi tebebuvo mažesnės nei 2008 m., ir jas reikia atidžiai stebėti atsižvelgiant į nustatytą kritinę padėtį ir į didelės infliacijos poveikį.

Skurdo ir nelygybės rizika sumažėjo, nors tebekyla didelių iššūkių, susijusių su socialinės apsaugos sistemos veiksmingumu ir nepatenkintais mediciniais poreikiais. Socialiniais

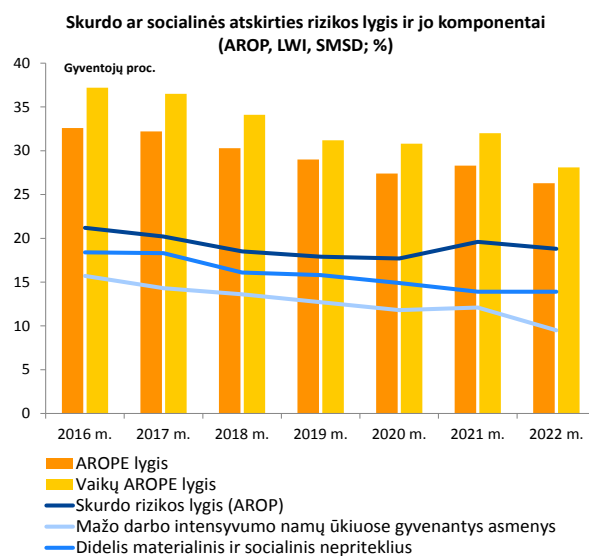
pervedimais (išskyrus pensijas) skurdas Graikijoje 2022 m. sumažintas 20,3 proc., tai yra 15 proc. punktų mažiau nei ES vidurkis ir patenka į kategoriją „kritinė padėtis“. Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROPE rodiklis), taip pat vaikų AROPE lygis toliau mažėjo nuo atitinkamai 28,3 ir 32 proc. 2021 m. iki 26,3 ir 28,1 proc. 2022 m. Abiem atvejais padėtis pagerėjo: iš kategorijos „kritinė padėtis“ pateko į kategoriją „rezultatai prasti, bet gerėja“,

nors nustatytos vertės vis dar labai viršija atitinkamus ES vidurkius (21,6 ir 24,7 proc.). Nelygybė, vertinama

pagal pajamų kvintilio dalies santykį, taip pat sumažėjo nuo 5,8 proc. 2021 m. iki 5,3 m. 2022 m., jos lygis liko iš esmės toks pat kaip 2020 m. Namų ūkiuose, kurių būsto išlaidų našta per didelė, gyvenančių asmenų dalis sumažėjo nuo 33,3 proc. 2020 m. iki 26,7 proc. 2022 m., taigi rezultatai yra prasti, bet gerėja. Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros poreikiai COVID-19 krizės aplinkybėmis padidėjo iki 9 proc. (6,8 proc. punkto viršijo ES vidurkį), o tai yra kritinė padėtis.

Suaugusiųjų skaitmeninių įgūdžių įgijimas Graikijai tebėra prioritetas, atsižvelgiant į skaitmeninę ir žaliąją pertvarką. 2021 m. bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turėjo 52,5 proc. suaugusiųjų, 1,4 proc. punkto mažiau už ES vidurkį. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis tebėra kur kas mažesnė už ES vidurkį (4,1 proc., palyginti su 9,6 proc. ES), nors 2022 m. ji padidėjo 0,9 proc. punkto, taigi rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti. Oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis 2022 m. sumažėjo 3,2 proc. punkto iki 29,1 proc. ir pateko į kategoriją „vidutiniški rezultatai“ (tokių vaikų dalis ES yra 35,7 proc.).

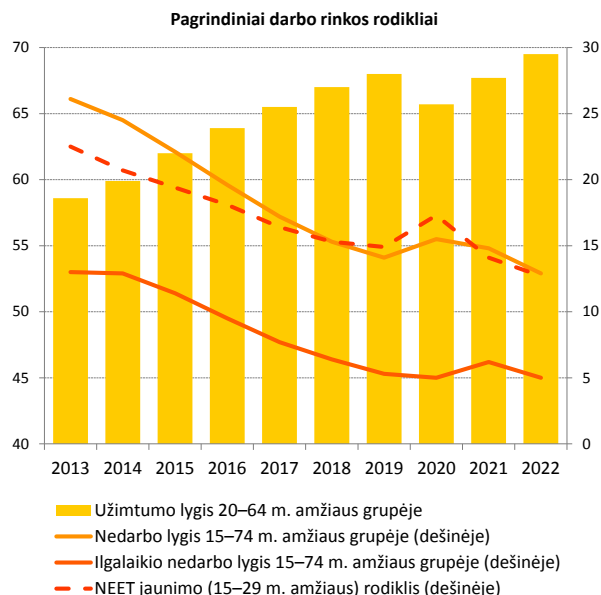
Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 5 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **neatrodo, kad Graikijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

Šaltinis – Eurostatas [ilc_pecs01], [tepsr_lm430], [ilc_li02], [tespm030], ES SPGS.

Ispanija

Nors Ispanijos darbo rinka sparčiai atsigauja, ji susiduria su dideliais iššūkiais. Užimtumo lygis 2022 m. padidėjo iki 69,5 proc. ir viršijo prieškrizinį (2019 m.) lygį, kuris buvo 68 proc. Vis dėlto užimtumas tebėra kur kas mažesnis už ES 74,6 proc. vidurkį, taigi patenka į kategoriją „kritinė padėtis“²⁷⁶. Dėl nedarbo lygio ir ilgalaikio nedarbo komponento mažėjimo tendencijos statusas „kritinė padėtis“ 2022 m. pasikeitė į „rezultatai prasti, bet gerėja“, nors nedarbas tebėra kur kas didesnis už ES vidurkį (atitinkamai 12,9 proc., palyginti su 6,2 proc., ir 5 proc., palyginti su 2,4 proc.)¹. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis 2022 m. sumažėjo iki 12,7 proc., tačiau padėtį vis dar reikia stebėti. Nors pastaraisiais metais

Šaltinis – Eurostatas, [lfsi_emp_a], [une_rt_a], [une_ltu_a], [edat_lfse_20], ES darbo jėgos tyrimas.

pastebimas reikšmingas padėties pagerėjimas, jaunimo nedarbas tebėra didelis (29,8 proc.) ir siekia 52,4 proc.

Meliljoje, 44,4 proc. Seutoje ir 43,9 proc. atokiausiame Kanarų salų regione. Kita vertus, teigiama yra tai, kad lyčių užimtumo skirtumas patenka į kategoriją „vidutiniški rezultatai“, o pagal neįgalųjų užimtumo skirtumą Ispanija yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių. Tačiau tuo pat metu bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų vienam gyventojui augimas patenka į kategoriją „kritinė padėtis“ – jos vis dar nesiekia 2008 m. atskaitos lygio.

Ispanija susiduria su iššūkiais, susijusiais su mokyklos nebaigimu, tačiau rezultatai skaitmeninių įgūdžių srityje yra gana geri. Mokyklos nebaigusį asmenų dalis 2022 m. šiek tiek padidėjo iki 13,9 proc. (palyginti su 9,6 proc. ES), taigi ankstesnė kategorija „rezultatai prasti, bet gerėja“ pablogėjo ir perėjo į kategoriją „kritinė padėtis“. Regioninių skirtumų tebėra, šio rodiklio lygis yra ypač aukštas šalies rytuose ir pietuose, o rytų ir šiaurės vakarų regionuose rezultatai blogėja. Kita vertus, skaitmeninių įgūdžių rezultatai Ispanijoje yra geresni už vidurkį: 2021 m. bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turėjo 64,2 proc. suaugusių gyventojų (palyginti su 53,9 proc. ES mastu); tai padeda vykdyti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, taip pat darbo jėgos kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą apskritai.

²⁷⁶

Pastaba. Ispanijos užimtumo ir nedarbo lygio apibrėžtis 2021 ir 2022 m. skiriasi, nes Ispanija į apibrėžtį įtraukė laikinai atleistus darbuotojus (žr. [Eurostato metaduomenis](#)).

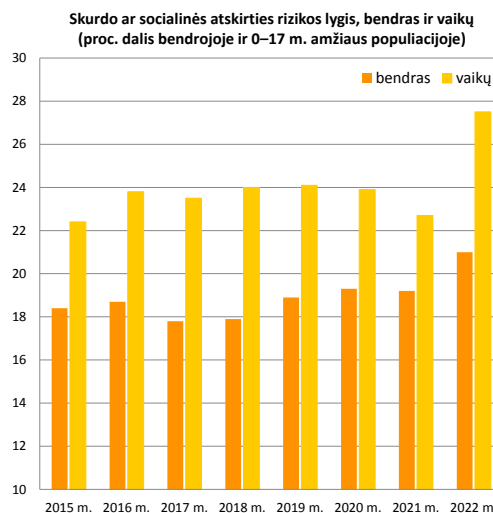
Ispanija susiduria su iššūkiais socialinės apsaugos ir įtraukties srityje. Tiek bendras skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis, tiek pajamų kvintilio dalies santykis patenka į kategoriją „rezultatai prasti, bet gerėja“, nors tebėra gana dideli, 2022 m. jie buvo atitinkamai 26 proc. ir 5,6 proc. Be to, vaikų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis 2022 m. buvo 32,2 proc. (7,5 proc. punkto didesnė už ES vidurkį 2022 m.) ir per pastaruosius trejus metus išliko kategorijoje „kritinė padėtis“. Šiomis aplinkybėmis socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui (27,4 proc., palyginti su 35,3 proc. ES 2022 m.) yra palyginti nedidelis ir padėtį reikia stebėti. Kalbant apie teigiamus dalykus, su subjektyviai nurodytais nepatenkintais medicininės priežiūros poreikiais susiję rezultatai Ispanijoje tebėra geresni už vidurkį. Oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalies rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti, nes ši dalis labai sumažėjo 2022 m. (nuo 55,3 iki 48,6 proc.); tai iš dalies siejasi su tebesamomis įperkamumo problemomis.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 6 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **nustatyta, kad Ispanijoje gali kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl reikia atlikti tolesnę antro etapo analizę** (žr. interlą 1.5 skirsnyje).

Prancūzija

Prancūzija turi stiprią socialinės apsaugos sistemą, tačiau joje yra didesnė skurdo rizika.

Apskritai Prancūzijos rezultatai pagal socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikį skurdo mažinimui atitinka kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“, o gyventojų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROPE rodiklis) 2022 m. liko kiek mažesnė už ES vidurkį (21,0 proc., palyginti su 21,6 proc.). Vis dėlto AROPE lygis padidėjo 1,8 proc. punkto, palyginti su praėjusiais metais, ir tai skiriasi nuo ES asmenų padėties tendencijos²⁷⁷. Didėjant infliacijai, vaikų AROPE lygis labai padidėjo (4,7 proc. punkto) iki 27,4 proc. 2022 m.²⁷⁸ ir labai viršija ES vidurkį

(24,7 proc.). Dėl abiejų pokyčių padėtį reikia stebėti. Bendrų šalies namų ūkių pajamų augimas 2021 m. tebebuvo

1,1 proc. punkto mažesnis už ES vidurkį. Nelygybės lygis, vertinamas pagal pajamų kvintilio dalies santykį, atitinka kategoriją „vidutiniški rezultatai“, nors nuo 2018 m. daugiausiai didėja. Atokiausių regionų rezultatai visose socialinių rodiklių suvestinės srityse yra kur kas prastesni nei žemyninės Prancūzijos.

Šaltinis – Eurostatas [ilc_peps01n], ES SPGS. Duomenų eilučių pertrūkis 2022 m.

²⁷⁷ Duomenų eilučių pertrūkis: 2022 m. Prancūzijos SPGS tyrimas pirmą kartą apėmė 4 užjūrio departamentus (Prancūzijos Gvianą, Reunjoną, Martiniką ir Gvadelupą).

²⁷⁸ Šis padidėjimas atrodo didelis, nepaisant minėtų užjūrio departamentų įtraukimo.

Prancūzijos darbo rinkos rezultatai toliau gerėjo, nepaisant ekonomikos sulėtėjimo 2022 m. antrąjį pusmetį, didėjančių tiekimo kliūčių ir aukštų energijos kainų. Nedarbo lygis nuo 2021 iki 2022 m. sumažėjo 0,6 proc. punkto iki 7,3 proc. (ir iki 7,2 proc. 2023 m. II ketvirtyje), taigi yra žemiausias nuo 2008 m., bet padėtį vis tiek reikia stebėti, nes rezultatai antrą kartą pablogėjo, palyginti su ES vidurkiu²⁷⁹. Jaunimo nedarbo ir nesimokančių, nedirbančių ir mokymuose nedalyvaujančių (NEET) asmenų dalies rodikliai taip pat pagerėjo, nors atokiausiuose regionuose tebėra dideli. Kai kurių pažeidžiamų grupių, visų pirma ne ES gimusių asmenų ir žemo išsilavinimo asmenų, integracija į darbo rinką tebėra sudėtinga. Lyčių užimtumo skirtumo rodiklis patenka į kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“ (5,8 proc. punkto 2022 m., palyginti su 9,1 proc. punkto ES). Neįgalųjų užimtumo skirtumas nuo 2021 iki 2022 m. sumažėjo 3,3 proc. punkto, tačiau tebėra didelis – 20,8 proc. punkto.

Apskritai Prancūzijos rezultatai pagal socialinių rodiklių suvestinės rodiklius dėl lygių galimybių yra geri. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis ir mokyklos nebaigusiu asmenų dalis patenka į kategoriją „vidutiniški rezultatai“ (atitinkamai 62 proc. 2021 m. ir 7,6 proc. 2022 m.). Prancūzija yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalį. Nepaisant to, jos švietimo sistemai būdinga didelė prastai besimokančių asmenų dalis ir didelė nelygybė.

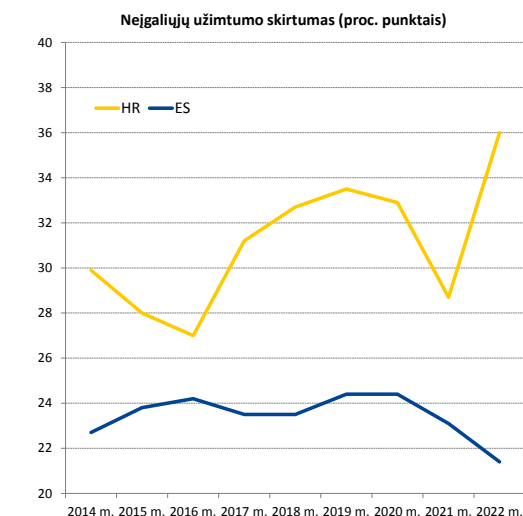
Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 3 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, įskaitant vieną rodiklį, kuris pablogėjo laikui bėgant, **neatrodo, kad Prancūzijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

²⁷⁹ Prancūzijos užimtumo ir nedarbo lygio apibrėžtis 2021 ir 2022 m. skiriasi, nes Prancūzija į apibrėžtį įtraukė laikinai atleistus darbuotojus (žr. [Eurostato metaduomenis](#)).

Kroatija

Kroatija sparčiai atsigavo 2021 ir 2022 m., tačiau jos darbo rinkai tebekyla didelių iššūkių.

Nepaisant padėties pagerėjimo nuo 2021 m., užimtumo lygis 2022 m. tebebuvo kur kas mažesnis už ES vidurkį (69,7 proc., palyginti su 76,4 proc. vidurkiu) ir dvejus iš eilės metus padėtis buvo kritinė. Nors nedarbo ir ilgalaikio nedarbo lygiai yra artimi ES vidurkiui (atitinkamai 7 ir 2,4 proc. 2022 m.), nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo procentinė dalis ir toliau patenka į kategoriją „padėtį reikia stebėti“, ji 2022 m. buvo 13,3 proc., palyginti su 11,7 proc. ES, net ir po to, kai nuo praėjusių metų šiek tiek sumažėjo. Neįgaliųjų

užimtumo skirtumas patenka į kategoriją „kritinė padėtis“, jis yra vienas didžiausių (36 proc. punktai, palyginti su 24,4 proc. punkto ES) ir padėtis toliau blogėja.

Kroatija susiduria su tam tikrais iššūkiais socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties srityje.

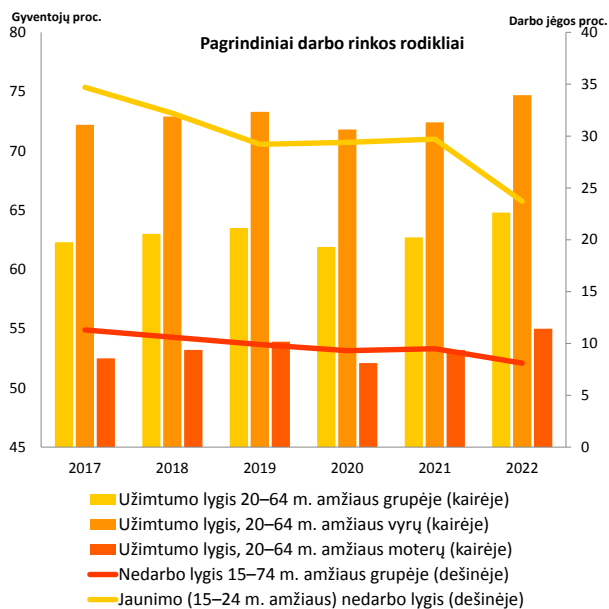
Nors skurdo ar socialinės atskirties rizikos (AROE) lygis tebėra mažesnis už ES vidurkį tiek visoje gyventojų populiacijoje (19,9 proc., palyginti su 21,6 proc. vidurkiu), tiek tarp vaikų (18,1 proc., palyginti su 24,7 proc. vidurkiu), socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikio skurdo mažinimui padėtis nuo 2020 m. yra kritinė, 2022 m. šis lygis (20,4 proc.) buvo kur kas mažesnis už ES vidurkį (35,3 proc.). Šią padėtį reikia atidžiai stebėti, atsižvelgiant ir į galimą dabartinių didelių pragyvenimo išlaidų poveikį skurdo rizikai.

Mokyklos nebaigimo ir skaitmeninių įgūdžių rezultatai Kroatijoje yra gana geri. Ši šalis tebėra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal mokyklos nebaigusį asmenų dalį, kuri 2022 m. buvo 2,3 proc., palyginti su ES 9,6 proc. vidurkiu. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis taip pat pateko į kategoriją „rezultatai geresni už vidurkį“ – 63,3 proc., palyginti su ES 53,9 proc. vidurkiu, 2021 m., o tai svarbu siekiant remti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Kita vertus, oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis pastaruoju metu labai sumažėjo (nuo 33,3 proc. 2021 m. iki 27,5 proc. 2022 m.), taigi yra 8,2 proc. punkto mažesnė už ES vidurkį ir padėtį reikia stebėti.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 5 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba atitinkanti kategoriją „padėtį reikia stebėti“, **neatrodo, kad Kroatijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interlą 1.5 skirsnyje).

Italija

Nepaisant Italijoje labai atsigavusio užimtumo, šalies darbo rinkai kyla didelių iššūkių. Kai kurie socialinių rodiklių suvestinės rodikliai tinkamų darbo sąlygų srityje rodo, kad padėtis yra kritinė. Nors užimtumas 2022 m. pasiekė rekordinį 64,8 proc. lygį, jis yra beveik 9,8 proc. punkto mažesnis už ES vidurkį, taigi Italijos rezultatai yra vieni prasčiausių ES. Lyčių užimtumo skirtumas 2022 m. buvo 19,7 proc. punkto; nuo 2020 m. jis išliko stabilus. Palyginti su ES vidurkiu, jis yra beveik du kartus didesnis (10,7 proc.), taigi padėtis yra kritinė. Be to, darbas ne visą darbo laiką ne savo noru tebėra dažnas (ypač jaunimo ir vyrų). Taip pat bendrų namų ūkių disponuojamųjų pajamų vienam gyventojui augimas (94,6 proc. 2021 m.), tebebuvo kur kas mažesnis už ES vidurkį (109,9 proc.), palyginti su 2008 m., ir dėl didelės infliacijos sumažėjo iki 93,8 proc. 2022 m. – tai rodo, kad ir šiuo atžvilgiu padėtis yra kritinė. Kita vertus, Italijos rezultatai, susiję su nedarbu ir ilgalaikio nedarbo komponentu, pagerėjo, abu rodikliai 2022 m. buvo prasti, bet gerėjantys. Galiausiai, pagal neįgaliųjų užimtumo skirtumą Italija nuolat yra tarp geriausių rezultatų pasiekusių šalių.

Šaltinis – Eurostatas [lfsi_emp_a], [une_rt_a], ES darbo jėgos tyrimas.

Nors yra jaunimo padėties gerėjimo ženklų, Italijos švietimo ir mokymo sistemoje tebėra iššūkių. Visų pirma, suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis Italijoje 2021 m. buvo 45,6 proc., kur kas mažesnė už ES vidurkį (53,9 proc.), taigi padėtį vis dar reikėjo stebėti, atsižvelgiant ir į susijusį potencialą remti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Mokyklos nebaigusiu asmenų, taip pat nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo padėtis šiek tiek pagerėjo, palyginti su praėjusiais metais, ir dabar rezultatai yra prasti, bet gerėja. Vis dėlto NEET jaunimo dalis Italijoje tebėra viena didžiausių ES – 19 proc. (ES vidurkis – 11,7 proc.).

Socialinės apsaugos ir įtraukties srityje, nors pastaruoju metu padaryta pažanga, padėti reikėtų toliau gerinti. Tris socialinės apsaugos ir įtraukties srities rodiklius reikia stebėti ir visi rodikliai, išskyrus subjektyviai nurodytus nepatenkintus medicininės priežiūros poreikius, yra prastesni už ES vidurkį. Bendra asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROPE rodiklis) 2022 m. šiek tiek sumažėjo iki 24,4 proc., nors tebėra didelė, o skurdo rizika, palyginti su 2021 m., išliko nepakitusi. Panašiai ir vaikų AROPE lygis sumažėjo nuo 29,7 proc. 2021 m. iki 28,5 proc. 2022 m. Be to, socialiniais pervedimais skurdas Italijoje 2022 m. sumažintas tik 25,8 proc. (palyginti su 35,3 proc. ES) ir socialinių pervedimų veiksmingumą reikia stebėti. Galiausiai pajamų nelygybės, vertinamos pagal pajamų kvintilio dalies santykį, dinamika yra tokia pati kaip skurdo: šį santykį (5,6 proc.) reikia stebėti, nors jis šiek tiek sumažėjo 2022 m.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 8 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė ar tokia, kurią reikia stebėti, **nustatyta, kad Italijoje gali kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl reikia atlikti tolesnę antro etapo analizę** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

Kipras

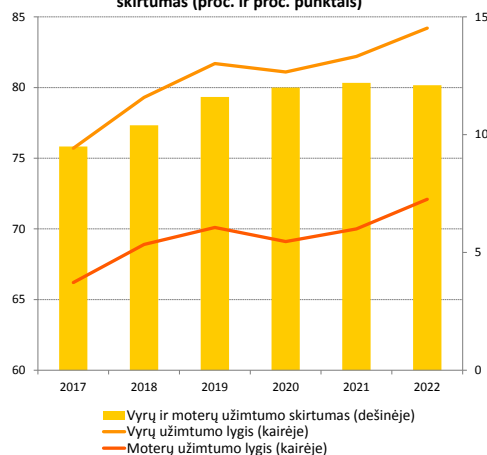
Kipro darbo rinkos rezultatai apskritai atitinka ES vidurkį, tačiau kai kurios gyventojų grupės joje vis dar susiduria su sunkumais. Užimtumo lygis 2022 m. pasiekė 77,9 proc., o 2023 m. antrąjį ketvirtį dar padidėjo iki 79,0 proc., taigi beveik rekordinių aukštumų (palyginti su 75,4 proc. ES). O nedarbas 2022 m., po šio tokio padidėjimo 2021 m., buvo palyginti nedidelis – 6,8 proc., nors vis dar šiek tiek viršijo ES vidurkį, kuris yra 6,2 proc., o ilgalaikio nedarbo komponentas (2,3 proc.) atitiko ES vidurkį (2,4 proc.). Neįgalųjų užimtumo skirtumas Kipre yra artimas ES vidurkiui – 25,7 proc. punkto ir, palyginti su praėjusiais metais, sumažėjo. Tuo pat metu jaunimo ir moterų integracija į darbo rinką tebėra

menka. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis tebėra labai didelė – 14,7 proc. (palyginti su 11,7 proc. ES) ir padėtis nuo praėjusių metų pablogėjo, palyginti su ES vidurkiu (nepaisant to, kad šis rodiklis sumažėjo absoliučiaisiais skaičiais), taigi statusas „padėtį reikia stebėti“ pakeistas į „kritinė padėtis“. Nors ir vyrų, ir moterų užimtumo lygis didėjo, lyčių užimtumo

skirtumas antrus iš eilės metus tebebuvo toks, kad padėtį reikia stebėti, nes jis buvo palyginti didelis ir

toliau didėjantis (12,1 proc. punkto, palyginti su 10,7 proc. punkto ES). Oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis Kipre buvo 24,4 proc., kur kas mažesnė už ES vidurkį (35,7 proc.), labai sumažėjusi nuo praėjusių metų. Kadangi oficiali vaikų priežiūra yra svarbi asmenų, turinčių priežiūros pareigų, dalyvavimui darbo rinkoje, šią padėtį reikia stebėti. Galiausiai, realiosios bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos vienam gyventojui vis dar nesiekia 2008 m. lygio ir padėtis nuo 2021 m. šiek tiek pablogėjo, taigi padėtį reikia stebėti.

Užimtumo lygis pagal lytį; vyrų ir moterų užimtumo skirtumas (proc. ir proc. punktais)

Šaltinis – Eurostatas [lfsi_emp_q], ES darbo jėgos tyrimas.

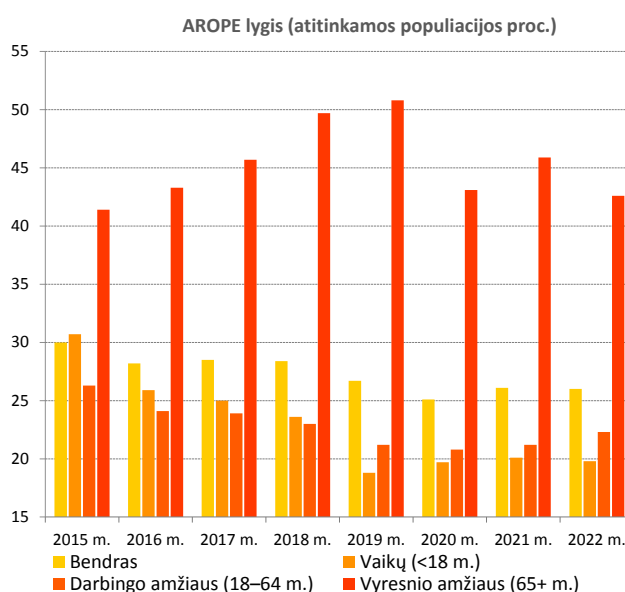
Įgūdžių ugdymo padėtis gerėja, tačiau tebėra iššūkių. Mokyklos nebaigusiu asmenų dalis sumažėjo nuo 10,2 proc. 2021 m. iki 8,1 proc. 2022 m. ir dabar šis rodiklis yra geresnis už vidurkį. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis 2021 m. buvo gana maža – 50,2 proc. (palyginti su 53,9 proc. ES) ir padėtį šioje srityje, prisidedančioje prie žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos, toliau reikia stebėti.

Atrodo, kad Kipro socialinės apsaugos sistema yra veiksminga siekiant gerų socialinių rezultatų. Skurdo ar socialinės atskirties rizika 2022 m. buvo 16,7 proc. (palyginti su 21,6 proc. ES), o vaikų skurdo rizika 18,1 proc. (palyginti su 24,7 proc. ES), taigi šalies rezultatai abiejose srityse geresni už vidurkį. Tai atspindi, be kita ko, socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikį skurdo mažinimui, kuris yra vidutiniškas (31,2 proc., palyginti su 35,3 proc. ES), ir nedidelę būsto išlaidų naštą, kurios atžvilgiu Kipras yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių. Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros poreikiai – 0,1 proc. – yra vieni mažiausių ES, taigi ir šiuo atžvilgiu Kipras yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 5 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė ar tokia, kurią reikia stebėti, **neatrodo, kad Kipre galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interparą 1.5 skirsnyje).

Latvija

Nors kai kuriose srityse Latvijos rezultatai yra vidutiniški, ji apskritai susiduria su dideliais iššūkiais socialinėje srityje. Su vaikų skurdo rizika susiję rezultatai yra vidutiniški, tačiau bendra asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROPE rodiklis) 2022 m. buvo 26 proc., viena didžiausių ES, daug didesnė už ES 21,6 proc. vidurkį. Santykiniais šalies rezultatams šiuo atžvilgiu prastėjus dvejus iš eilės metus, dabar padėtis yra kritinė. Be to, skurdas ar socialinė atskirtis gresia 42,6 proc. vyresnio amžiaus asmenų – kur kas daugiau nei visoje gyventojų populiacijoje. Be to, pajamų nelygybės padėtis per praėjusius trejus metus nuolat buvo kritinė, o pajamų kvintilio dalies santykis yra vienas didžiausių (2022 m. jis buvo 6,3, palyginti su santykiu ES, kuris buvo 4,7). Minimaliųjų pajamų reforma²⁸⁰ ir minimaliojo darbo užmokesčio didinimu (iki bent 620 EUR 2023 m. ir iki ne mažiau kaip 700 EUR nuo 2024 m.) siekiama spręsti su skurdu ir nelygybe susijusias problemas. Vis dėlto šių veiksmų poveikį iki šiol mažina aukštas (nors dabar mažėjantis) infliacijos lygis

Latvijoje pirmaisiais 2023 m. mėnesiais ir 2022 m. Šaltinis – Eurostatas [ilc_peps01n], ES SPGS. pabaigoje. Užfiksuotas nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių padėties pablogėjimas: 2022 m. tai patyrė 5,4 proc. gyventojų (palyginti su 2,2 proc. ES), taigi padėtis yra kritinė. Tai įvyko po to, kai 2021 m. užfiksuota prasta, bet gerėjanti padėtis, sutapusi su papildomomis laikinomis investicijomis į sveikatos priežiūrą siekiant sušvelninti COVID-19 pandemijos poveikį. Numatoma sveikatos priežiūros reforma tikimasi struktūriškiau užtikrinti platesnę aprėptį ir kokybiškesnes valstybines medicinos paslaugas gyventojams.

²⁸⁰

Vykdam reformą minimaliųjų pajamų ribos, taikomos garantuotoms minimaliosioms pajamoms, valstybinei socialinės apsaugos išmokai, minimaliajai pensijai, materialinei paramai pilnametystės sulaukusiems našlaičiams ir be tėvų priežiūros paliktiems vaikams susiejamos su ekvivalentiško vartotojo minimaliųjų pajamų mediana.

Latvijos darbo rinka po COVID-19 krizės atsigavo greitai. Užimtumo lygis 2022 m. padidėjo iki 77,0 proc. (nuo 75,3 proc. 2021 m.), taigi liko vidutiniškas ir tik šiek tiek mažesnis už priešpandeminį lygį. Pagal lyčių užimtumo skirtumą Latvija yra tarp geriausių rezultatų pasiekusių šalių, o jos NEET jaunimo padėtis vidutiniška. Praeityje Latvija buvo viena geriausių rezultatų pasiekusių šalių ir pagal neįgaliųjų užimtumo skirtumą, tačiau dabar jos rezultatai yra vidutiniški dėl šio skirtumo padidėjimo pastaruoju metu, nors jis tebėra kiek mažesnis už ES vidurkį (20,8 proc. punkto, palyginti su 21,4 proc. punkto, 2022 m.).

Apskritai Latvijos rezultatai švietimo ir įgūdžių srityje yra vidutiniški. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis 2022 m. buvo 6,7 proc. (palyginti su 9,6 proc. ES), dar labiau sumažėjusi nuo 7,3 proc. 2021 m. Tikimasi, kad ši teigiama tendencija nuo 2016 m. tęsis, įgyvendinant neseniai pradėtas profesinio mokymo reformas, kuriomis bus užtikrintas didesnis lankstumas. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis buvo 50,8 proc. (palyginti su 53,9 proc. ES), taigi rezultatai šioje srityje, prisidedančioje prie žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos, yra vidutiniški.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 3 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba tokia, kurią reikia stebėti, įskaitant vieną rodiklį, kuris pablogėjo laikui bėgant, **neatrodo, kad Latvijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

Lietuva

Lietuva susiduria su iššūkiais, susijusiais su socialine įtrauktimi ir socialine apsauga.

Socialinės apsaugos sistema vis dar nepakankamai adekvati. Anksčiau stebėta asmenų, kuriems

gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalies (AROPE rodiklio) mažėjimas (iki 23,5 proc. 2021 m.)

pastaruosiu metu sustojo ir AROPE rodiklis vėl padidėjo iki 24,6 proc. 2022 m., taigi padėtį reikia

stebėti. Be to, nelygybė, vertinama pagal pajamų kvintilio dalies santykį, yra viena didžiausių ES ir

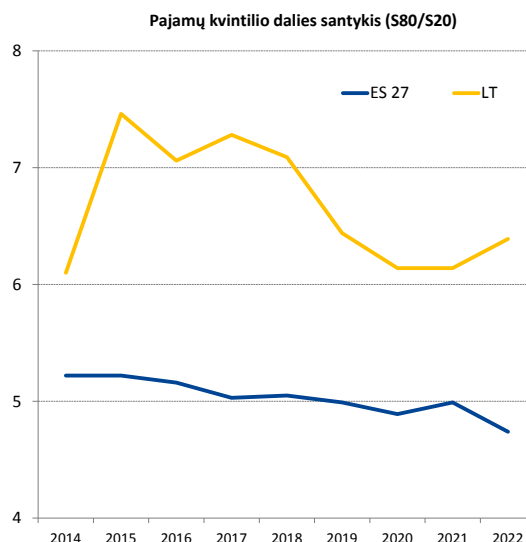
jose padėtis pastaruosius dvejus metus tebebuvo kritinė. 20 proc. turtingiausių gyventojų pajamos

2022 m. buvo daugiau kaip 6 kartus didesnės nei skurdžiausių 20 proc. gyventojų ir nuo 2021 m. šiek

ties padidėjo, nors ES mastu sumažėjo. Kalbant apie

teigiamus aspektus, Lietuva trečius iš eilės *Šaltinis – Eurostatas [tessi180], ES darbo jėgos tyrimas.* metus yra tarp geriausių rezultatų pasiekusių

šalių pagal namų ūkių disponuojamųjų pajamų augimą ir tai rodo, kad atotrūkis toliau mažėja, o per didelių būsto išlaidų rodiklis yra geresnis už vidurkį.

Tebėra su įgūdžių ugdymu susijusių iššūkių. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis (48,8 proc. 2021 m.) buvo kur kas mažesnė už ES vidurkį (53,9 proc.), taigi ją reikia stebėti, atsižvelgiant ir į didėjančius įgūdžių poreikius žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai remti. Nors 2020–2022 m. užfiksuotas nemažas oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalies padidėjimas (nuo 16,2 iki 22,8 proc.), ji tebėra viena mažiausių ES ir nesiekia priešpandeminio (2019 m.) 26,6 proc. lygio, taigi pastaruosius trejus metus padėtį reikia stebėti. Mokyklos nebaigusių asmenų dalies rezultatai Lietuvoje, priešingai, pagerėjo: 2020 m. statusas buvo rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti, o 2022 m. Lietuva šiuo atžvilgiu yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių.

Remiantis socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniu rodikliu, po COVID-19 krizės darbo rinka apskritai gerai atsigavo, nors neįgaliųjų padėtis pablogėjo. Bendras užimtumo lygis 2022 m. buvo 79,0 proc. (padidėjęs nuo 77,4 proc. 2021 m.), taigi geresnis už vidurkį (76,2 proc. ES), panašiai kaip ir ankstesniais metais. Tuo pat metu neįgaliųjų užimtumo skirtumas padidėjo nuo 23,9 proc. punkto 2021 m. iki 35 proc. punkto (palyginti su 21,4 proc. punkto ES), taigi padėtis blogėjo antrus iš eilės metus (statusas pakito nuo „rezultatai geresni už vidurkį“ iki „kritinė padėtis“); tai kol kas neatspindi pastarojo meto politikos pastangų²⁸¹. Pagerėjo ir ilgalaikio nedarbo lygio rodiklis, ir nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalies rodiklis (pastarasis sumažėjo nuo 13 proc. 2020 m. iki 10,7 proc. 2022 m.), taigi padėtį, kurią reikia stebėti (2020 m.), pakeitė vidutiniški rezultatai (2021 ir 2022 m.). Galiausiai, Lietuva, kaip įprastai, yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal lyčių užimtumo skirtumą: šio rodiklio vertė yra 0,8 proc. punkto ir tiek vyrų, tiek moterų užimtumo lygis yra palyginti aukštas (2022 m. atitinkamai 79,4 proc. ir 78,6 proc.).

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 5 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė ar tokia, kurią reikia stebėti, įskaitant vieną rodiklį, kuris laikui bėgant pablogėjo, **nustatyta, kad Lietuvoje gali kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai** (žr. interpa 1.5 skirsnyje).

²⁸¹ Iš Valstybinio socialinio draudimo fondo administracinių duomenų matyti, kad dirbančių neįgaliųjų skaičius padidėjo 4,2 proc.

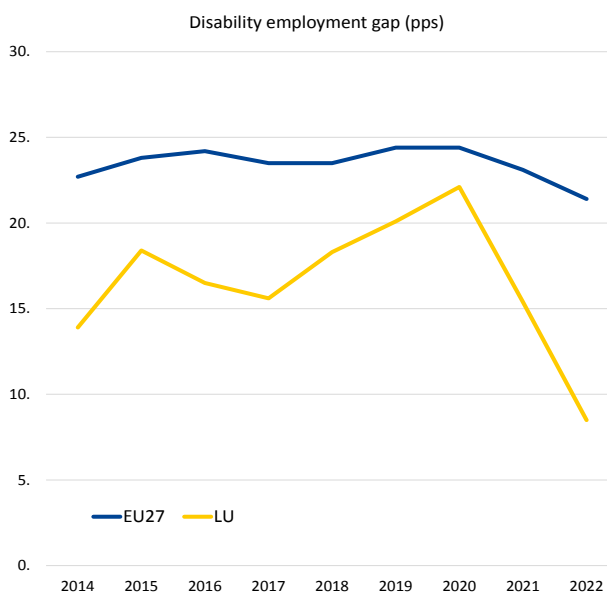
Liuksemburgas

Darbo rinka greitai atsigavo po COVID-19 krizės ir tebėra atspari, nepaisant ekonominės veiklos sulėtėjimo pastaruosiu metu. Tai atspindi geri bendri rezultatai tinkamų darbo sąlygų srityje. Užimtumo lygis 2022 m. pasiekė naujas aukštumas (74,8 proc.) ir yra šiek tiek didesnis už ES vidurkį, o nedarbo lygis sumažėjo iki

4,6 proc. Ilgalaikis nedarbas 2020 ir 2021 m. padidėjo, tačiau 2022 m. grįžo prie žemo priešpandeminio lygio (1,3 proc.) ir dabar yra geresnis už vidurkį. Tas pat pasakytina ir apie lyčių užimtumo skirtumą, kuris labai sumažėjo nuo 7,4 proc. punktų 2021 m. iki 6,5 proc. punktų 2022 m. Be to, antrus iš eilės metus Liuksemburgas yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal neįgaliųjų užimtumo skirtumą²⁸² (8,5 proc. punkto, palyginti su

21,4 proc. punkto ES). Nors nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio

(NEET) jaunimo dalis tebėra daug mažesnė už ES vidurkį, ji, padidėjusi 2020 ir 2021 m., 2022 m. labai sumažėjo – iki 6,8 proc. – ir tapo geresnė už vidurkį. Tačiau nors realiųjų bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų vienam gyventojui indeksas (2008 m. = 100) yra 111,9, artimas ES vidurkiui (109,5), jį toliau reikia stebėti dėl nedidelio sumažėjimo tuo metu, kai kitose valstybėse narėse jis padidėjo.

Šaltinis – Eurostatas [[tepsr_sp200](#)], ES SPGS.

²⁸² Liuksemburgo 2021, 2022 ir 2023 m. visų rodiklių, pagrįstų ES SPGS, duomenų eilutės yra su pertrūkiu.

Liuksemburgo rezultatai švietimo ir įgūdžių srityje yra geri. Šioje politikos srityje šalies rezultatai daugiausiai yra geresni už vidurkį. Konkrečiai, nors mokyklos nebaigusių asmenų dalis padidėjo per pandemiją, 2022 m. ji labai sumažėjo ir tapo geresnė už vidurkį. 2021 m. bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turėjo 63,8 proc. suaugusiųjų – beveik 10 proc. punktų daugiau už ES vidurkį, o tai padeda vykdyti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Liuksemburgas taip pat tebėra tarp tų valstybių narių, kuriose oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis yra didžiausia, nors dėl nemažo šio rodiklio pablogėjimo 2022 m. (nuo 62 proc. 2021 m. iki 54,7 proc.) dabar rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti.

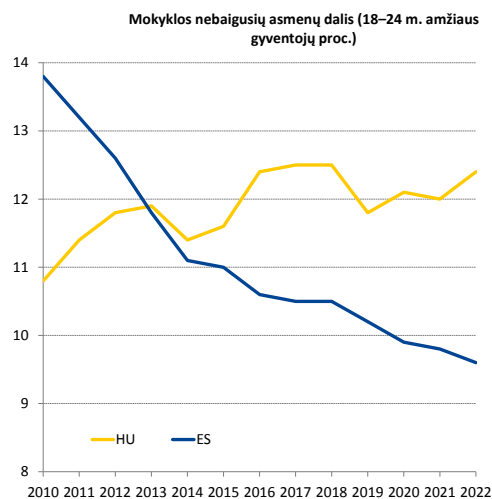
Socialinė padėtis Liuksemburge apskritai yra gera, tačiau kyla su būsto išlaidomis susijusių iššūkių¹. 2022 m. šalyje užfiksuotas reikšmingas asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalies (AROE rodiklio) sumažėjimas visoje gyventojų populiacijoje ir ypač tarp vaikų, taigi abu rodikliai yra geresni už vidurkį. Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui yra vidutiniškas, o subjektyviai nurodytų nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių padėtis geresnė už vidurkį. Per didelių būsto išlaidų rodiklis, priešingai, labai pablogėjo: nuo geresnio už vidurkį iki kritinės padėties; tai atspindi labai didelio būsto kainų augimo poveikį.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 1 rodiklį, pagal kurį padėtis yra kritinė arba ją reikia stebėti, **neatrodo, kad Liuksemburge galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

Vengrija

Vengrija susiduria su dideliais iššūkiais švietimo ir įgūdžių ugdymo srityse.

Visų pirma, oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis yra nedidelė (2022 m. – 12,9 proc., palyginti su 35,9 proc. ES) ir nuo 2021 m. mažėja, taigi pastaruosius dvejus metus padėtis yra kritinė. Mokyklos nebaigusiu asmenų dalies padėtis taip pat išliko kritinė, ši dalis padidėjo nuo 12,0 proc. 2021 m. iki 12,4 proc. 2022 m. nepaisant to, kad visoje ES yra mažėjimo tendencija. Romų populiacijoje šis rodiklis 2022 m. buvo šešis kartus didesnis nei likusių gyventojų (64,3 proc., palyginti su 9,4 proc.). Be to, suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis (49,1 proc.) Vengrijoje yra mažesnė už ES vidurkį (kuris 2021 m. buvo 53,9 proc.) ir padėtį reikia stebėti; ši dalis yra itin maža žemos kvalifikacijos asmenų, bedarbių ir asmenų nuo 55 metų grupėse. Šių švietimo ir įgūdžių problemų sprendimas gali padėti įveikti darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemą ir remti sąžiningą žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

Šaltinis – Eurostatas, [sdg_04_10], ES darbo jėgos tyrimas.

Vengrija susiduria su iššūkiais socialinės politikos srityje, kuriuos dar labiau didina didelė infliacija. Socialiniais pervedimais piniginis skurdas Vengrijoje sumažinamas 36,7 proc. ir tai iš esmės atitinka ES vidurkį, tačiau padėtį vis tiek reikia stebėti, nes šis rodiklis, palyginti su praėjusiais metais, labai sumažėjo²⁸³. Nors skurdo ir socialinės atskirties rizika Vengrijoje yra vidutiniška visoje gyventojų populiacijoje ir geresnė už vidurkį vaikų populiacijoje (atitinkamai 18,4 ir 18,1 proc.), didelio materialinio ir socialinio nepritekliaus lygis yra vienas didžiausių ES (9,1 proc. 2022 m.). Per didelių būsto išlaidų rodiklis smarkiai padidėjo nuo 2,4 proc. 2021 m. (tais metais jis buvo geresnis už vidurkį) iki 8,1 proc. 2022 m. (padėtį reikia stebėti) ir tai dar labiau pablogino daugelio mažesnes pajamas gaunančių namų ūkių padėtį, susijusią su didelėmis pragyvenimo išlaidomis.

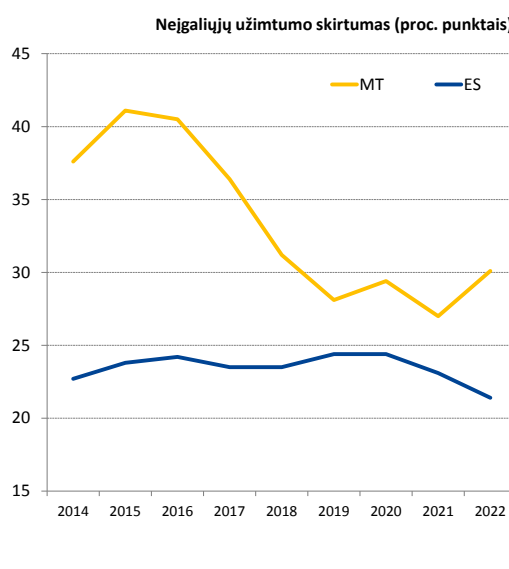
Vengrijos darbo rinka gerai atlaikė COVID-19 krizę, nors kai kurių pažeidžiamų grupių rezultatai vis dar atsilieka. Darbo rinka greitai atsigavo ir jos rezultatai tinkamų darbo sąlygų srityje yra geresni už vidurkį (pagal bendrą disponuojamųjų namų ūkių pajamų augimą – geriausi), o užimtumo lygis 2022 m. pasiekė rekordines 80,2 proc. aukštumas. Vis dėlto kai kurios pažeidžiamos grupės vis dar susiduria su didelėmis kliūtimis patekti į darbo rinką ir sėkmingai joje dalyvauti. Nors lyčių užimtumo skirtumas 2022 m. buvo 9,8 proc. punkto ir tebebuvo vidutiniškas, neįgaliųjų užimtumo skirtumas padidėjo 3,6 proc. punkto iki labai aukšto lygio – 32,4 proc. punkto (palyginti su 21,4 proc. ES) ir tai yra kritinė padėtis, nors anksčiau buvo nustatyta, kad padėtį reikia stebėti. Be to, žemos kvalifikacijos asmenų ir romų užimtumo lygis yra kur kas žemesnis už vidurkį (atitinkamai 38,7 proc. ir 47,3 proc., 15–64 metų amžiaus grupėje, palyginti su 74,4 proc. vidurkiu 2022 m.).

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 6 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė ar tokia, kurią reikia stebėti, **nustatyta, kad Vengrijoje gali kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl reikia atlikti tolesnę antro etapo analizę** (žr. interpa 1.5 skirsnyje).

²⁸³ Nors dėl metodikos pakeitimo 2022 m. visose valstybėse narėse, išskyrus Suomiją, įskaitant Vengriją, šio rodiklio duomenų eilutės yra su pertrūkiu, Eurostato pagal senąją metodiką apskaičiuotos (nepaskelbtos) rodiklių vertės rodo panašų sumažėjimą 2022 m. ir jomis remiantis vertinimo rezultatas yra toks pats – padėtį reikia stebėti, taigi susijusios išvados nekeičiamos.

Malta

Maltos darbo rinkos rezultatai apskritai yra geri, tačiau kai kurios gyventojų grupės joje vis dar susiduria su sunkumais. Užimtumo lygis Maltoje buvo vienas aukščiausių ES – 2022 m. jis siekė 81,1 proc. (2023 m. II ketv. – 82,7 proc.), o tai kartu su bendrų namų ūkių pajamų vienam gyventojui raida šalyje rodo, kad padėtis yra geresnė už vidurkį. Nedarbo lygis 2022 m. pasiekė istorines žemumas – 2,9 proc., o nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis sparčiai sumažėjo nuo 9,5 proc. 2021 m. iki 7,2 proc. 2022 m. (palyginti su 11,7 proc. ES), taigi abiejose srityse Malta yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių. Ilgalaikio nedarbo lygis 2022 m. šiek tiek padidėjo iki 1 proc., taigi rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti, nors šis lygis tebėra kur kas mažesnis už ES vidurkį (2,4 proc.). Lyčių užimtumo skirtumo rezultatai yra prasti, bet gerėja: 2022 m. jis buvo 13,1 proc. punkto, didesnis už ES 10,7 proc. punkto vidurkį, nors nuo 2021 m. sumažėjo 3,3 proc. punkto. Galiausiai, neįgalieji susiduria su sunkumais integruotis į darbo rinką – tai rodo palyginti didelis ir didėjantis neįgaliųjų užimtumo skirtumas, taigi padėtį reikia stebėti. Neįgaliųjų užimtumo skirtumas, kuris 2019 m. buvo nusistovėjęs gana didelis, 2022 m. toliau didėjo (3,1 proc. punkto) ir pasiekė 30,1 proc. punkto, taigi viršijo ES vidurkį (21,4 proc. punkto).

Maltos švietimo ir mokymo sistema apskritai veikia gerai, tačiau joje jaunimas vis dar susiduria su sunkumais. Oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis 2022 m. buvo 43,1 proc. (palyginti su 35,7 proc. ES), taigi geresnė už vidurkį. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis mažėja, tačiau tebėra šiek tiek didesnė už ES vidurkį (10,1 proc., palyginti su 9,6 proc. 2022 m.) ir ją reikia stebėti, o tai labai skiriasi nuo gerų NEET jaunimo rodiklio rezultatų. 2021 m. bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turėjo 61,2 proc. suaugusiųjų Maltoje (nors įgūdžių lygiai buvo labai skirtingi), daugiau už ES 53,9 proc. vidurkį, ir tai padeda vykdyti skaitmeninę ir žaliąją pertvarką.

Socialinė padėtis Maltoje apskritai yra gera, nors yra užfiksuota su socialinių pervedimų poveikiu skurdo mažinimui susijusių problemų. Skurdo rizika ir pajamų nelygybė Maltoje yra vidutiniška. Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis ir tokių vaikų dalis 2022 m. buvo atitinkamai 20,1 ir 23,1 proc. (palyginti su 21,6 ir 24,7 proc. ES). Maltoje pagal per didelių būsto išlaidų rodiklį, kuris buvo 2,9 proc. (palyginti su 9,1 proc. ES), ir subjektyviai nurodytus nepatenkintus medicininės priežiūros poreikius (0,3 proc., palyginti su 2,2 proc. ES) padėtis buvo geresnė už vidurkį. Tačiau socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui Maltoje yra nedidelis – 26,4 proc., kur kas mažesnis už ES 35,3 proc. vidurkį, taigi padėtį reikia stebėti.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 3 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė ar tokia, kurią reikia stebėti, **neatrodo, kad Maltoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

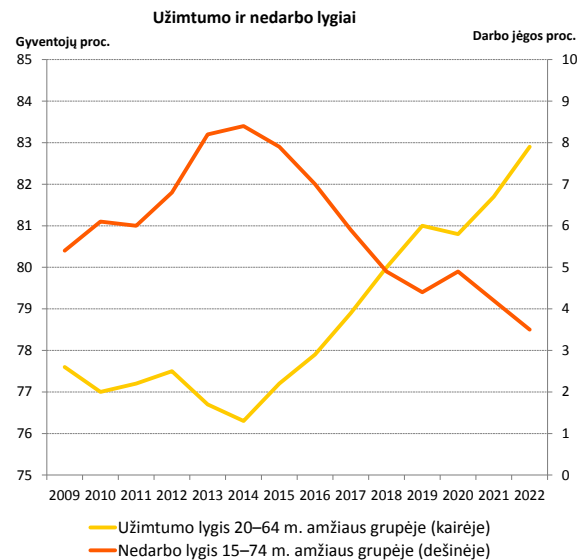
Nyderlandai

Nyderlandų ekonomika po COVID-19 krizės atsigavo greitai ir tolesni jos rezultatai pagal visus su darbo rinka susijusius socialinių rodiklių suvestinės rodiklius yra palyginti geri. Užimtumo lygis pasiekė 82,9 proc. 2022 m. (83,6 proc. 2023 m. II ketv.) ir yra vienas didžiausių ES, o nedarbo lygis tebėra labai žemas (3,5 proc. 2022 m.).

Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo dalis tebėra viena mažiausių ES, nors 2022 m. nežymiai padidėjo (0,3 proc. punkto iki 4,2 proc.), nepaisant šio rodiklio mažėjimo ES tendencijos (taigi, nors anksčiau ši šalis buvo viena geriausių rezultatų pasiekusių šalių, dabar rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti). Net ir esant tokiems labai geriems bendriems rezultatams, dėl COVID-19 pandemijos padidėjo rizika, kad

darbo rinka gali tapti labai segmentuota; tai tebėra viena didžiausių struktūrinių problemų

Nyderlanduose. Lyčių užimtumo skirtumas 2022 m. tebebuvo kur kas mažesnis už ES vidurkį (7,9 proc. punkto, palyginti su 10,7 proc. punkto vidurkiu), o darbas ne visą darbo laiką, ypač moterų, yra labai paplitęs. Tai lemia lyčių užimtumo ne visą darbo laiką skirtumą, kuris yra vienas didžiausių ES (42,3 proc. punkto, palyginti su ES 20,4 proc. punkto vidurkiu, 2022 m.), ir didelį vyrų ir moterų pensijų skirtumą (2022 m. jis buvo 37,9 proc., palyginti su 26,0 proc. ES.).

Šaltinis – Eurostatas [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], ES darbo jėgos tyrimas.

Nyderlandų rezultatai, susiję su įgūdžių ugdymu, ir toliau yra geri. Mokyklos nebaigusių asmenų dalies rezultatai ir toliau yra geresni už vidurkį (5,6 proc. 2022 m.), nepaisant nedidelio padidėjimo, palyginti su ankstesniais metais (0,5 proc. punkto). 2021 m. bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turėjo 78,9 proc. suaugusių gyventojų – jų dalis yra viena didžiausių ES. Tačiau tebėra svarbu veiksmingai pasiekti tuos, kurių padėtis darbo rinkoje yra nepalanki (kaip antai žemos kvalifikacijos asmenis, pagal lanksčias ar terminuotas darbo sutartis dirbančius asmenis, migrantų kilmės asmenis ir neįgaliuosius). Visų pirma, dėl decentralizuoto įgyvendinimo yra taip, kad pažeidžiamos grupės gali būti ne visada vienodai ar tinkamai remiamos.

Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis Nyderlanduose tebėra gana stabili ir kur kas mažesnė už ES vidurkį. Tebėra sunkumų tam tikroms grupėms, kaip antai migrantų kilmės asmenims ir neįgaliesiems. Per didelių būsto išlaidų rodiklis padidėjo nuo 8,3 proc. 2020 m. iki 10,0 proc. 2022 m. ir yra šiek tiek didesnis už ES 9,1 proc. vidurkį. Tai turi ypač didelį poveikį tiems asmenims, kuriems gresia skurdas, – jų per didelių būsto išlaidų rodiklis yra 41,2 proc.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į tai, kad nėra jokių rodiklių, pagal kuriuos padėtis yra kritinė ar tokia, kurią reikia stebėti, **neatrodo, kad Nyderlanduose galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interlą 1.5 skirsnyje).

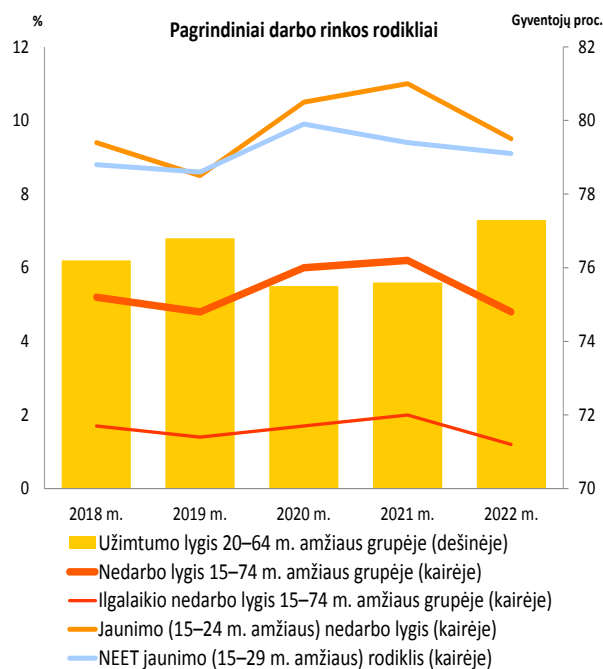
Austrija

Austrijos darbo rinka labai atsigavo, nepaisant ekonomikos sulėtėjimo požymių. Užimtumo padėčiai pagerėjus, jo lygis 2022 m. buvo vidutiniškas, 77,3 proc., tačiau jis liko tokio paties lygio ir 2023 m. II ketv., po to, kai BVP augimas 2022 m. IV ketv. sulėtėjo. Nedarbo lygis ir ilgalaikis nedarbas labai sumažėjo (atitinkamai iki 4,5 ir 1,2 proc.), taigi rezultatai yra geresni už vidurkį.

Esant tokioms aplinkybėms, nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis 2022 m. toliau mažėjo iki 9,1 proc. Nors lyčių užimtumo lygio skirtumas 2022 m. sumažėjo iki 7,8 proc. punkto ir tebėra vidutiniškas, Austrijoje užfiksuotas moterų užimtumo ne visą darbo laiką lygis yra vienas aukščiausių ES, 50,3 proc. 2022 m., o lyčių skirtumas šiuo atžvilgiu yra vienas didžiausių (39,7 proc. punkto) ir toliau didėja. Oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis labai sumažėjo (5,5 proc. punkto) iki

23 proc. 2022 m. (palyginti su 35,9 proc. ES) ir dabar padėtį reikia stebėti. Toks žemas lygis ir ribota

kokybiškų ir įperkamų vaikų priežiūros paslaugų pasiūla gali pakenkti ilgalaikėms vaikų mokymosi perspektyvoms ir tebėra reikšmingas prie didelės ne visą darbo laiką dirbančių moterų dalies prisidedantis veiksnys. Galiausiai, realiosios bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos vienam gyventojui buvo mažesnės nei 2008 m. (2021 m. jos buvo 97,9 proc.) ir kur kas mažesnės už ES vidurkį (109,9). Nors bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos vienam gyventojui, 2020 m. smarkiai sumažėjusios per COVID-19 krizę, šiek tiek padidėjo, rezultatai yra prasti, bet gerėjantys.

Šaltinis – Eurostatas [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], [[edat_lfse_20](#)], ES darbo jėgos tyrimas.

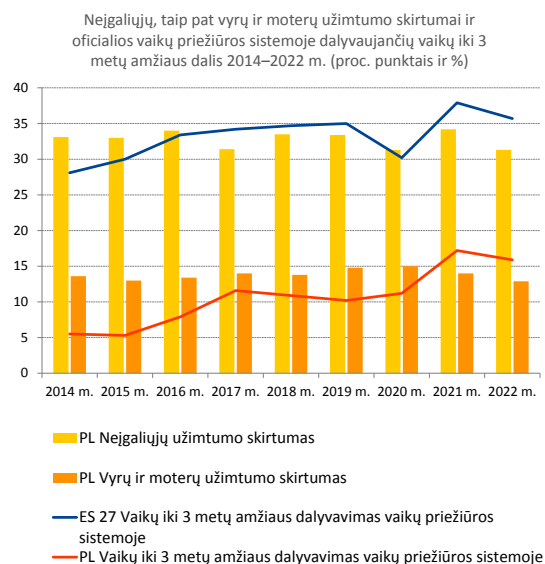
Austrijos rezultatai įgūdžių ir mokymo srityje tebėra geri, tačiau vis dar kyla sunkumų žemos kvalifikacijos asmenims ir migrantų kilmės asmenims. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis 2021 m. buvo didelė, 63,3 proc., ir geresnė už vidurkį (54 proc. ES). Vis dėlto būtų galima toliau skatinti įgyti žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai reikalingus įgūdžius, kad būtų sprendžiama susijusio trūkumo problema. Nors mokyklos nebaigusių asmenų dalis 2022 m. buvo 8,4 proc., taigi vidutiniška, apie 45 proc. ilgalaikių bedarbių Austrijoje buvo baigę tik pagrindinę mokyklą. Nepalankioje padėtyje esančių asmenų pagrindinių įgūdžių gerinimas gali padėti realizuoti jų potencialą ir pagerinti jų dalyvavimą darbo rinkoje. 2021 m. 23,6 proc. 25–64 metų amžiaus migrantų kilmės asmenų turėjo tik pagrindinį išsilavinimą, o 15–19 metų amžiaus asmenų, gimusių ne Austrijoje, dalyvavimo švietimo sistemoje lygis 2020 m. buvo 61,2 proc., kur kas mažesnis nei šios šalies piliečių (80,7 proc.).

Austrijos rezultatai socialinės apsaugos ir įtraukties srityje yra palyginti geri. Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROE rodiklis) yra stabili, 2022 m. ji buvo 17,5 proc., o vaikų AROE lygis sumažėjo iki 21,6 proc. Vis dėlto didelis materialinis ir socialinis nepriteklis 2022 m. padidėjo 0,5 proc. punkto iki 2,3 proc., o asmenų, kuriems gresia piniginis skurdas, dalis (14,8 proc.) tebeviršijo priešpandeminį lygį. Didelis socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui (2022 m. – 41,2 proc., palyginti su 35,3 proc. ES) ir žemas subjektyviai nurodytų nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių lygis toliau rodo, kad padėtis yra geresnė už vidurkį.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 1 rodiklį, pagal kurį padėtis yra kritinė arba tokia, kurią reikia stebėti, **neatrodo, kad Austrijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

Lenkija

Lenkijos darbo rinkos rezultatai apskritai yra geri, tačiau moterys ir neįgalieji joje susiduria su nemažais sunkumais. Ir užimtumo, ir nedarbo rodikliai pasiekė geresnius lygius nei prieš pandemiją ir užfiksuoti geriausi jų rezultatai per pastaruosius tris dešimtmečius. 2022 m. nedarbo lygis Lenkijoje buvo vienas žemiausių ES – 2,9 proc., taigi ji šiuo atžvilgiu yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių, o užimtumo lygis joje yra vidutiniškas – 76,7 proc. (palyginti su 74,6 proc. ES). Tuo pat metu fiksuojamas didelis darbo jėgos trūkumas ir jį dar labiau didina darbingo amžiaus populiacijos mažėjimas ir mažesnis kai kurių gyventojų grupių dalyvavimas darbo rinkoje. Lyčių užimtumo skirtumą vis dar reikia stebėti – 2022 m. jis buvo 12,9 proc. punkto (palyginti su 10,7 proc. punkto ES) ir tik lėtai mažėja. Viena iš pagrindinių ekonominio moterų neaktyvumo priežasčių yra jų pareigos prižiūrėti vaikus ir asmenis, kuriems reikia ilgalaikės priežiūros. Tai atspindi oficialios vaikų priežiūros sistemoje

dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalis – ji yra tik 15,9 proc., taigi ją reikia stebėti, nes ji tebėra daug mažesnė už ES

Šaltinis – Eurostatas [tepsr_sp200], [tesem060], [tepsr_sp210], ES SPGS.

vidurkį (35,7 proc.) ir dar šiek tiek sumažėjo 2022 m., taigi nukrypta nuo jos didėjimo tendencijos, buvusios nuo 2019 m. Šis žemas lygis kartu su kokybės iššūkiais gali pakenkti ilgalaikėms vaikų mokymosi perspektyvoms ir moterų dalyvavimui darbo rinkoje. Kiti veiksniai, dėl kurių mažėja moterų užimtumo lygis, yra mažas darbo ne visą darbo laiką dažnumas Lenkijoje, palyginti su ES, ir palyginti ankstyvas moterų pensinis amžius. Didesnis jaunų moterų dalyvavimas tretinio mokslo sistemoje, palyginti su vyrais, taip pat daro poveikį jų užimtumo lygiui ilgoju laikotarpiu. Neįgalieji vis dar susiduria su didelėmis kliūtimis patekti į darbo rinką ir tai gali būti dar viena ekonominio neaktyvumo priežastis²⁸⁴. Nors neįgalųjų užimtumo skirtumas 2022 m. sumažėjo, palyginti su 2021 m. (31,3 proc. punkto, palyginti su 34,2 proc. punkto), jis mažėja nepakankamai greitai ir tebėra kur kas didesnis už ES 21,4 proc. punkto vidurkį, taigi padėtį reikia stebėti.

²⁸⁴

OECD, *Regional Economic Inactivity Trends in Poland*, OECD Reviews on Local Job Creation, OECD Publishing, Paris, 2021.

Lenkijoje matoma teigiamų su jaunimo dalyvavimu švietimo sistemoje susijusių pokyčių, tačiau skaitmeninių įgūdžių lygis tebėra labai žemas. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis Lenkijoje yra 42,9 proc., kur kas mažesnė už ES vidurkį (53,9 proc. 2021 m.), ir padėtis yra kritinė. Skaitmeninių įgūdžių įgijimo stiprinimas gali padėti vykdyti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis, priešingai, sudaro tik pusę tokių asmenų dalies ES (4,8 proc., palyginti su 9,6 proc. ES), o pagal nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (NEET) dalį Lenkijos rezultatai yra geresni už vidurkį.

Socialinė padėtis Lenkijoje yra palyginti gera. Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis (15,9 proc.) ir pajamų nelygybė (pajamų kvintilio dalies santykis, 3,9 proc.) tebėra geresni už vidurkį, palyginti su ES vidurkiu (kuris yra atitinkamai 21,6 ir 4,7 proc.). Tai gali bent iš dalies lemti geresnis už vidurkį socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui (skurdo rizikos lygis sumažinamas 38,6 proc., palyginti su vidutiniškai 35,3 proc. ES).

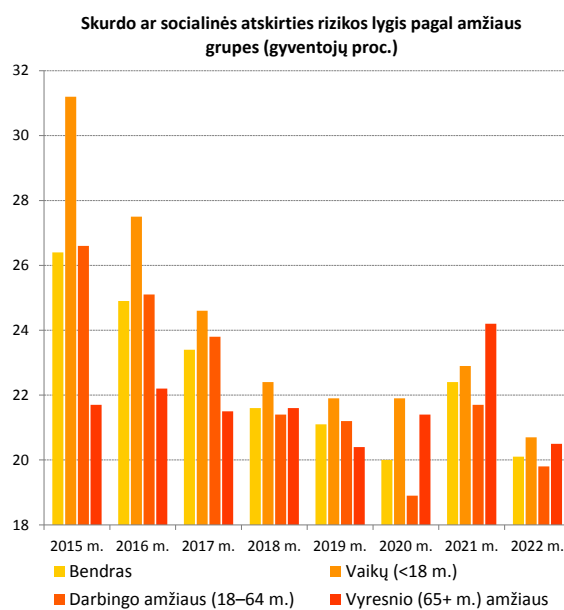
Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 4 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba tokia, kurią reikia stebėti, **neatrodo, kad Lenkijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

Portugalija

Padidėjo Portugalijos socialinės apsaugos sistemos veiksmingumas mažinant skurdo riziką ir pajamų nelygybę. Užfiksuotas reikšmingas asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalies (AROPE rodiklio) ir pajamų kvintilio dalies santykio pagerėjimas, atsvėręs jų pablogėjimą 2021 m. ir dabar abu rodikliai yra geresni už vidurkį.

Nuo 2021 m. AROPE lygis sumažėjo 2,3 proc. punkto ir 2022 m. vėl tapo mažesnis už ES vidurkį (20,1 proc., palyginti su 21,6 proc. vidurkiu), o pajamų kvintilio dalies santykis tebėra šiek tiek didesnis už ES vidurkį (5,1, o ES vidurkis yra 4,7). Vis dėlto AROPE asmenų dalis Azorų salose ir Madeiroje tebėra labai didelė (atitinkamai 30,3 ir 30,2 proc.) ir toliau didėja, o tai rodo didėjančius skirtumus tarp žemyninės Portugalijos dalies ir jos atokiausių regionų. Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis mažinant skurdą 2022 m. padidėjo

3,7 proc. punkto (daugiau nei bet kurioje kitoje valstybėje narėje), taigi padėtis prieš tai buvo kritinė, o dabar rezultatai prasti, bet gerėja²⁸⁵. Nepaisant šio pastarojo meto pokyčio, Portugalijos rezultatai pagal šį rodiklį vis dar labai atsilieka nuo ES vidurkio (23,7 proc., palyginti su 35,3 proc. vidurkiu) ir dar nepasiekė priešpandeminio lygio.

Šaltinis – Eurostatas [[ilc_peps01n](#)], ES SPGS.

²⁸⁵ 2022 m. duomenų laiko eilutė yra su pertrūkiu.

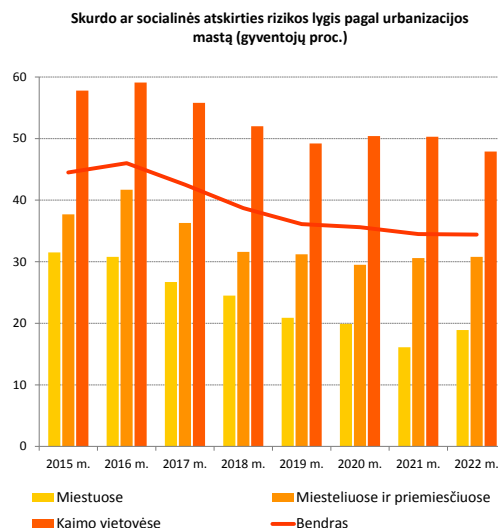
Portugalijoje matomas švietimo ir įgūdžių padėties gerėjimas. Dauguma socialinių rodiklių suvestinės rodiklių šioje srityje 2022 m. buvo geresni už vidurkį. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis nuo 2021 iki 2022 m. nežymiai padidėjo (0,1 proc. punkto) ir tebėra geresnė už vidurkį, o prieš tai penkerius metus buvo labai sumažėjusi. Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis 2021 m. buvo 55,3 proc. (palyginti su 53,9 proc. dalimi ES), taigi yra vidutiniška. Šių rezultatų tvarumo užtikrinimas gali padėti Portugalijai pasiekti savo uždavinius įgūdžių srityje, atsižvelgiant į kintančius darbo rinkos poreikius ir į žaliąją bei skaitmeninę pertvarką.

Portugalijos darbo rinka yra atspari, nepaisant to, kad ekonomikos atsigavimas po COVID-19 krizės sulėtėjo. Visi socialinių rodiklių suvestinės rodikliai tinkamų darbo sąlygų srityje nepakito, palyginti su praėjusiais metais, ir tebėra vidutiniški. Visi socialinių rodiklių suvestinės rodikliai tinkamų darbo sąlygų srityje nepakito, palyginti su praėjusiais metais, ir tebėra vidutiniški. 2022 m. užimtumo ir nedarbo lygiai buvo geresni už atitinkamus ES vidurkius (atitinkamai 77,5 proc., palyginti su 74,6 proc., ir 6,0 proc., palyginti su 6,2 proc. vidurkiu), o pagerėjimas nuo praėjusių metų yra kiek mažesnis nei vidutinis. Po to, kai ilgalaikio nedarbo lygis 2020–2021 m. padidėjo nuo 2,3 iki 2,9 proc., jo padėtis šiek tiek pagerėjo 2022 m. (2,7 proc.).

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į tai, kad nėra jokių rodiklių, pagal kuriuos padėtis yra kritinė ar tokia, kurią reikia stebėti, **neatrodo, kad Portugalijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interlą 1.5 skirsnyje).

Rumunija

Nepaisant nemažos pažangos, skurdo rizika Rumunijoje (ypač pažeidžiamų grupių ir kaimo vietovėse) yra nuolat didelė. Nors AROPE lygis sumažėjo nuo 44,5 proc. 2015 m. iki 34,4 proc. 2022 m., jis tebėra kur kas didesnis už ES vidurkį (21,6 proc.), kaip ir vaikų AROPE lygis. Šių rodiklių ir socialinių pervedimų poveikio skurdo mažinimui padėtis yra kritinė. Skurdas gresia 41,5 proc. visų vaikų ir, palyginti su 2021 m., padėtis nepagerėjo. Socialinės apsaugos sistemos veiksmingumas buvo ribotas, nes socialiniais pervedimais (išskyrus pensijas) skurdas sumažintas tik 16,5 proc. (palyginti su 35,3 proc. ES). Nors pajamų kvintilio dalies santykis nuo 2021 iki 2022 m. sumažėjo kur kas labiau nei daugumoje kitų valstybių narių (nuo 7,14 iki 6,0), jis tebėra vienas didžiausių ES. Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros poreikiai 2022 m. sudarė 4,9 proc. ir padėtį reikia stebėti. Pažeidžiamoms grupėms, kaimo vietovių gyventojams ir marginalizuotoms bendruomenėms, kaip antai romams, yra sunkiau gauti esmines ir socialines paslaugas.

Šaltinis – Eurostatas, ES SPGS [ilc_peps13n].

Nuolatiniai sunkumai švietimo ir įgūdžių ugdymo srityse kelia pavojų tvariai socialinei ir ekonominei konvergencijai. Socialinių rodiklių suvestinės rodiklių, susijusių su įgūdžių įgijimu, padėtis tebėra kritinė. Visų pirma, mokyklos nebaigusiu asmenų dalis (15,6 proc.) yra viena didžiausių ES ir per pastaruosius kelerius metus aiškaus pagerėjimo nenustatyta, nepaisant šios dalies mažėjimo tendencijos ES. Su oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalimi susijusi padėtis vis dar yra kritinė, nepaisant pagerėjimo pastaruoju metu, ir ši dalis tebėra viena mažiausių 2022 m. (12,3 proc., palyginti su 35,7 proc. ES). Šis žemas lygis kartu su kokybės problemomis gali pakenkti ne tik ilgalaikėms mokymosi perspektyvoms, bet ir moterų dalyvavimui darbo rinkoje. Bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turintys asmenys 2021 m. sudarė 27,8 proc. suaugusiųjų populiacijos, kur kas mažiau už ES vidurkį (53,9 proc.), taigi padėtis taip pat buvo kritinė. Siekiant stiprinti konkurencingumą ir užtikrinti integracinio augimo potencialą, reikėtų toliau gerinti švietimo ir mokymo kokybę, prieinamumą ir atitiktį darbo rinkos poreikiams ir skatinti įgūdžių įgijimą, daugiau dėmesio skiriant palankių sąlygų neturinčioms grupėms, atsižvelgiant į darbo jėgos ir įgūdžių trūkumą, dvejopą (žaliąją ir skaitmeninę) pertvarką ir demografinius iššūkius.

Darbo rinkos per COVID-19 krizę buvo atspari, tačiau joje tebėra didelių iššūkių. Užimtumo lygis 2022 m. tebebuvo kur kas mažesnis už ES vidurkį (68,5 proc., palyginti su 74,6 proc. vidurkiu), padėtis išliko kritinė ir iš dalies atspindėjo didelius darbo rinkos rezultatų skirtumus įvairiose gyventojų grupėse. Ilgalaikio nedarbo lygis padidėjo (0,2 proc. punkto iki 2,2 proc.), nepaisant gerėjimo tendencijos ES, ir dabar padėtį reikia stebėti. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis sumažėjo iki 19,8 proc. (tebėra viena didžiausių ES) ir padėtis gerėja lėtai, todėl tebėra kritinė. Kita vertus, teigiamas pokytis yra tai, kad lyčių užimtumo skirtumas, dėl kurio buvo nustatyta kritinė padėtis, 2020 ir 2021 m. labiau priartėjo prie ES vidurkio, o 2022 m. yra 18,6 proc. punkto, taigi rezultatai prasti, bet gerėja. Neįgaliųjų užimtumo skirtumas taip pat sumažėjo (0,6 proc. punkto) 2022 m. ir kritinę padėtį pakeitė padėtis, kurią reikia stebėti.

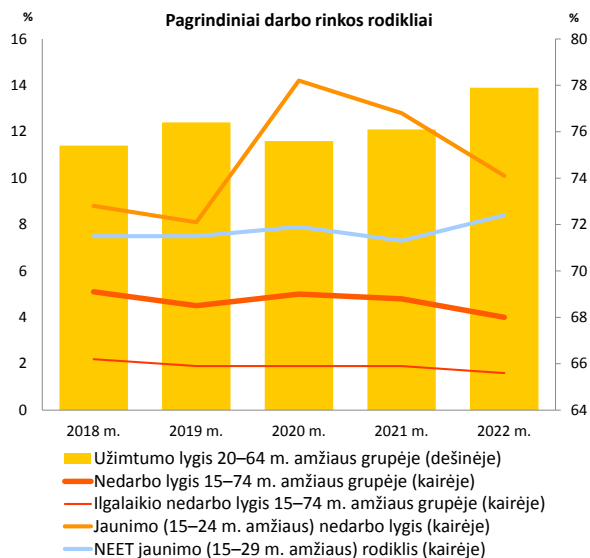
Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 11 rodiklių, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba tokia, kurią reikia stebėti, nustatyta, kad **Rumunijoje gali kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl reikia atlikti tolesnę antro etapo analizę** (žr. interlą 1.5 skirsnyje).

Slovėnija

Slovėnijos darbo rinka po COVID-19 pandemijos labai atsigavo. Užimtumo, nedarbo ir ilgalaikio nedarbo lygis 2022 m. toliau gerėjo (tai atitiko bendrąją ES tendenciją) ir pasiekė istorines aukštumas arba (nedarbo) istorines žemumas (atitinkamai 77,9, 4 ir 1,6 proc.). Visi šie darbo rinkos rodikliai buvo vidutiniški arba geresni už vidurkį. Tačiau dėl struktūrinių veiksnių, tokių kaip spartus gyventojų senėjimas ir įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktis, yra rizika, kad esamas darbo jėgos trūkumas gali padidėti.

Slovėnija susiduria su tam tikrais iššūkiais, susijusiais su jos švietimo ir mokymo sistema ir ypač su skaitmeniniais įgūdžiais.

2021 m. bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turėjo 49,7 proc. suaugusiųjų, mažiau už ES vidurkį (53,9 proc.), ir padėtį reikia stebėti, ypač siekiant remti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis padidėjo 0,9 proc. punkto, nors daugumoje valstybių narių yra šio rodiklio gerėjimo tendencija. Dėl to šalies rezultatai pablogėjo – anksčiau Slovėnija buvo viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių, o dabar jos rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti, nors mokyklos nebaigusių asmenų dalis Slovėnijoje tebėra viena mažiausių ES. Analogiškai, nors nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis taip pat padidėjo (1,1 proc. punkto) ir 2022 m. buvo 8,4 proc., ji vis dar nesiekia ES vidurkio (11,7 proc.) ir rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti.

Apskritai Slovėnija turi gerai veikiančią socialinės apsaugos sistemą. Beveik visi socialinių rodiklių suvestinės rodikliai socialinės apsaugos ir įtraukties srityje yra geresni už vidurkį arba pagal juos Slovėnija yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių 2022 m. Kaip ir ankstesniais metais, Slovėnijoje asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis visų gyventojų ir vaikų populiacijose buvo viena mažiausių, atitinkamai 13,3 ir 10,3 proc. Tačiau kai kurios pažeidžiamos grupės, ypač žemo išsilavinimo asmenys, bedarbiai, pagyvenusios moterys ir neįgalieji patiria kur kas didesnę skurdo riziką, todėl reikia dėti tolesnes politikos pastangas siekiant šioms grupėms padėti. Nors ankstesniais metais socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui Slovėnijoje buvo palyginti didelis (geresnis už vidurkį), 2022 m. jis sumažėjo kur kas labiau nei daugumoje valstybių narių, taigi padėtį reikia stebėti²⁸⁶. Visų pirma, socialiniai pervedimai yra mažiausiai veiksmingi mažinant vyresnio amžiaus asmenų (nuo 65 metų) skurdo riziką, o 75 metų ir vyresnių moterų AROPE lygis 2022 m. buvo beveik dukart didesnis (26,1 proc.), palyginti su visa gyventojų populiacija. Galiausiai, subjektyviai nurodytų nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių lygis liko gana aukštas, palyginti su ES vidurkiu (2,2 proc.), nepaisant reikšmingo pagerėjimo nuo 4,8 proc. 2021 m. iki 3,7 proc. 2022 m.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 2 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba tokia, kurią reikia stebėti, **neatrodo, kad Slovėnijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interpa 1.5 skirsnyje).

²⁸⁶ 2022 m. duomenų laiko eilutė yra su pertrūkiu.

Slovakija

Slovakijos darbo rinkos rezultatai apskritai yra geri, tačiau ilgalaikis nedarbas tebėra

problema. Po COVID-19 krizės sparčiai atsigavęs užimtumas pasiekė rekordinį 76,7 proc. lygį, o nedarbo lygis 2022 m. buvo 6,1 proc. (tai buvo geriau už atitinkamus ES vidurkius, kurie buvo 74,6 ir 6,2 proc.). Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalies rodiklis taip pat pagerėjo – sumažėjo nuo 14,2 proc. 2021 m. iki 12,3 proc. 2022 m. Tačiau ilgalaikio nedarbo lygio padėtis laikoma kritine, nes šis rodiklis padidėjo nuo 3,9 proc. 2021 m. iki

4,1 proc. 2022 m. (palyginti su 2,4 proc. ES). Be to, matomi dideli regioniniai skirtumai tarp vakarinių ir rytinių regionų.

Šaltinis – Eurostatas [[une_ltu_a](#)], ES darbo jėgos tyrimas.

Dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje yra nepakankamas ir padėtis yra kritinė. 2022 m. Slovakijoje vaikų iki 3 metų dalyvavimo oficialios vaikų priežiūros sistemoje lygis buvo žemiausias ES (2,3 proc., palyginti su 35,7 proc. ES). Vaikų nuo 3 metų dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose taip pat tebėra vienas mažiausių ES (2021 m. – 77,4 proc., palyginti su 91,8 proc. ES), o dalyvaujančių romų vaikų dalis buvo tik 33 proc. (nors ir padidėjo nuo 2016 m. buvusios 27 proc. dalies). Kita vertus, mokyklos nebaigusių asmenų dalis ir bent bazinius skaitmeninius įgūdžius turinčių suaugusiųjų dalis Slovakijoje yra vidutiniškos.

Apskritai skurdo rizika Slovakijoje yra nedidelė ir ji pagal pajamų nelygybę yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių, tačiau laikoma, kad vaikų skurdo rizikos padėtį joje reikia stebėti. Slovakijoje yra didelių regioninių skirtumų, rytinėje šalies dalyje skurdo ir socialinės atskirties lygis yra aukštesnis. Šioje šalyje yra viena didžiausių romų populiacijų ES: tūkstančiai žmonių gyvena izoliuotose vietovėse ir neturi galimybės naudotis esminėmis paslaugomis. Dėl staigaus vaikų AROPE lygio padidėjimo 2022 m. (nuo 19,7 proc. 2021 m. iki 24,7 proc.) padėtį reikia stebėti – ji blogėjo dvejus metus iš eilės. Tas pat pasakytina ir apie socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikį skurdo mažinimui²⁸⁷.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 4 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba tokia, kurią reikia stebėti, įskaitant vieną rodiklį, kuris pablogėjo laikui bėgant, **neatrodo, kad Slovakijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interpą 1.5 skirsnyje).

²⁸⁷ Šio rodiklio 2022 m. duomenų eilutė yra su pertrūkiu.

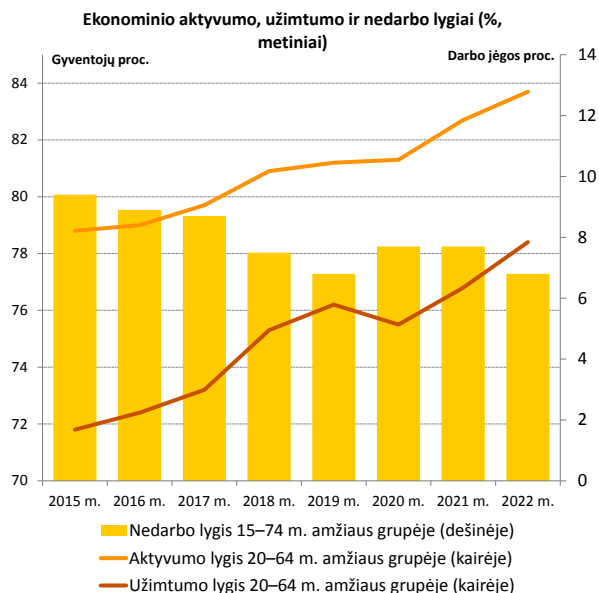
Suomija

Suomijos darbo rinka po COVID-19 krizės greitai atsigavo, tačiau padėtis joje tebėra

įtempta. Suomijos rezultatai socialinių rodiklių suvestinės tinkamų darbo sąlygų rodiklių srityje toliau atitinka ES vidurkį. Esant įtemptoms darbo rinkos sąlygoms, užimtumo ir ilgalaikio nedarbo lygio rodikliai 2022 m. pagerėjo ir buvo geresni už atitinkamus ES vidurkius (atitinkamai 78,4 proc., palyginti su 74,6 proc. vidurkiu, ir 1,5 proc., palyginti su 2,4 proc. vidurkiu). Lyčių užimtumo skirtumas 2022 m. Suomijoje buvo vienas mažiausių ES (1,2 proc. punkto, palyginti su 10,7 proc. punkto ES vidurkiu) ir ji tebėra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių

šalių. Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis tebėra mažesnė už ES vidurkį, tačiau padėtis 2022 m. šiek tiek pablogėjo (nuo 9,2 iki 9,3 proc.), nepaisant gerėjimo tendencijos daugumoje kitų valstybių narių, taigi padėtį reikia stebėti.

Suomijos rezultatai švietimo ir įgūdžių srityje tebėra geri. 2021 m. 79 proc. suaugusių gyventojų turėjo bent bazinius skaitmeninius įgūdžius – jų dalis yra viena didžiausių ES. Mokyklos nebaigusių asmenų dalis 2022 m. buvo 8,4 proc. (palyginti su 9,6 proc. ES) ir padėtis nėra labai pablogėjusi, palyginti su praėjusiais metais. Mokymosi galimybių ir įgūdžių įgijimo skatinimas, esant tokiems geriems rezultatams, gali padėti užtikrinti ilgalaikį ekonomikos augimo potencialą atsižvelgiant į visuomenės senėjimą, žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir kvalifikuotos darbo jėgos trūkumą kai kuriuose sektoriuose, kaip antai socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų sektoriuose.

Šaltinis – Eurostatas [lfsi_emp_a], [une_rt_a], ES darbo jėgos tyrimas.

Suomija turi veiksmingą ir įtraukią socialinės apsaugos sistemą, kurios aprėptis pakankama, tačiau joje taip pat yra neaktyvumo spąstų ir sudėtingų aspektų, su kuriais susijusios problemos sprendžiamos vykdant visapusišką reformą. Tai atspindi geri bendri rezultatai pagal daugumą socialinių rodiklių suvestinės rodiklių socialinės apsaugos ir įtraukties srityje, nors subjektyviai nurodytų nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių padėtis tebėra kritinė. Yra stipri šio rodiklio didėjimo tendencija – jis padidėjo 2,1 proc. punkto, iki 6,5 proc. 2022 m., ir yra kur kas didesnis už ES vidurkį (2,6 proc.). Ilgą pirminės ir specializuotos sveikatos priežiūros laukimo laiką ypač lemia tai, kad dėl COVID19 pandemijos susikaupė daug nesuteiktų priežiūros paslaugų ir trūksta priežiūros bei medicinos darbuotojų. Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROE rodiklis) 2022 m. padidėjo 2,1 proc. punkto (iki 16,3 proc.) ir tebėra kur kas mažesnė už ES vidurkį (24,7 proc.). Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui tebėra didelis, didesnis už ES vidurkį (49,8 proc., palyginti su 35,3 proc.), nors nuo 2021 m. jis sumažėjo 7,9 proc. punkto²⁸⁸. Abiem atvejais rezultatai pablogėjo: pirmiau Suomija buvo tarp geriausių rezultatų pasiekusių šalių, o dabar rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti²⁸⁹.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 2 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba tokia, kurią reikia stebėti, **neatrodo, kad Suomijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

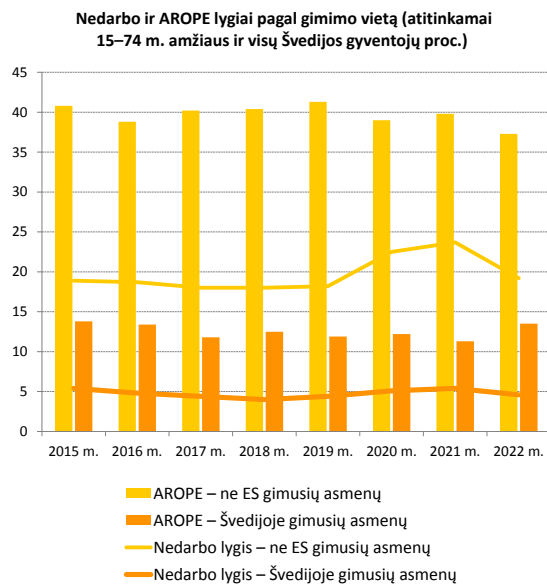
²⁸⁸ 2022 m. duomenų laiko eilutė yra su pertrūkiu.

²⁸⁹ AROPE ir vaikų AROPE rodiklių 2022 m. duomenų laiko eilutės yra su pertrūkiu.

Švedija

Švedijos darbo rinka po COVID-19 krizės greitai atsigavo, tačiau kai kurioms gyventojų grupėms tebėra integracijos į darbo rinką kliūčių. Sparčiai augant užimtumui, užimtumo lygis 2022 m. tapo rekordiškai aukštas – 82,2 proc.

Nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (NEET) dalis šalyje taip pat yra viena mažiausių ES. Vis dėlto nedarbo lygis 2022 m. buvo 7,5 proc. (palyginti su 6,2 proc. ES) ir padėtį reikia stebėti, be to, yra didelių skirtumų tarp gyventojų grupių, priklausomai nuo gimimo šalies. Šalyje gimusių asmenų nedarbo lygis buvo 4,6 proc., o ne ES gimusių asmenų nedarbo lygis buvo net 19,2 proc. Be to, yra didelis ne ES gimusių asmenų nedarbo lygio skirtumas priklausomai nuo lyties: 2022 m. bedarbiai buvo 22,3 proc. moterų ir 16,7 proc. vyrų. Taip pat neįgaliųjų užimtumo skirtumą reikia stebėti, nes 2022 m. jis labai padidėjo 5, proc. punkto iki 25,7 proc. punkto. Tais pačiais metais lyčių užimtumo skirtumas padidėjo ir dabar rezultatai geri, bet padėtį reikia stebėti.

Saltinis – Eurostatas, [[lfsq_urgacob](#)], ES darbo jėgos tyrimas, [[ilc_peps06n](#)], ES SPGS.

Švedijoje padidėjo skurdo ar socialinės atskirties rizika ir pajamų nelygybė, o kiti socialinės srities rezultatai yra geri arba vidutiniški. Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis (AROPE rodiklis) 2022 m. šiek tiek padidėjo 1,4 proc. punkto iki 18,6 proc. (palyginti su 21,6 proc. ES), padėtį dabar reikia stebėti, nors 2021 m. ji buvo geresnė už vidurkį. Pajamų kvintilio dalies santykis taip pat labai padidėjo nuo 4,0 2021 m. iki 4,4 2022 m. – pastarasis lygis yra aukščiausias kada nors užfiksuotas Švedijoje (ES lygis – 4,7) ir padėtį taip pat reikia stebėti. Kaip ir darbo rinkos rezultatų atveju, atotrūkis tarp šalyje gimusių asmenų AROPE lygio (13,5 proc. 2022 m.) ir ne ES gimusių asmenų AROPE lygio (37,3 proc.) yra didelis. Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui rodiklis yra geresnis už vidurkį, o rezultatai, susiję su per didelį būsto išlaidų našta ir subjektyviai nurodytais nepatenkintais medicininės priežiūros poreikiais, yra vidutiniški.

Švedijos rezultatai įgūdžių srityje yra labai geri, tačiau nelygybė švietimo sistemoje tebėra. Ši šalis yra viena iš geriausių rezultatų pasiekusių šalių pagal oficialios vaikų priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų iki 3 metų dalį. Tačiau mokyklos nebaigusiu asmenų (18–24 metų amžiaus grupėje) dalis nuo 2020 m. didėja ir 2022 m. pasiekė 8,8 proc. Tarp ne ES gimusių jaunuolių mokyklos nebaigusiu asmenų dalis yra dvigubai didesnė (17,3 proc.), palyginti su vietiniais moksleiviais (6,7 proc.). Suaugusiųjų, turinčių bent bazinius skaitmeninius įgūdžius, dalis nuolat yra didesnė už vidurkį, 2021 m. ji buvo 66,5 proc. (palyginti su 53,9 proc. ES), o tai padeda vykdyti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

Atsižvelgiant į šias pirmojo etapo analizės išvadas, visų pirma į 4 rodiklius, pagal kuriuos padėtis yra kritinė arba tokia, kurią reikia stebėti, **neatrodo, kad Švedijoje galėtų kilti rizika aukštynkryptei socialinei konvergencijai, todėl antro etapo analizės atlikti nereikia** (žr. interą 1.5 skirsnyje).

1 priedas. Pagrindiniai ES tikslai ir nacionaliniai valstybių narių tikslai iki 2030 m.

	Užimtumas (%)	Suaugusiųjų mokymasis (%)	Skurdo mažinimas (AROE, tūkst.)
ES pagrindinis tikslas	78,0	60,0	-15 000
Visos valstybės narės kartu	78,5	57,6	-15 600*
BE	80,0	60,9	-279
BG	79,0	35,4	-787
CZ	82,2	45,0	-120
DK	80,0	60,0	-30 ⁽¹⁾
DE	83,0	65,0	-1200 ⁽²⁾
EE	81,3	52,3	-39
IE	78,2	64,2	-90
EL	71,1	40,0	-860
ES	76,0	60,0	-2 815
FR	78,0	65,0	-1 100
HR	75,0	55,0	-298
IT	73,0	60,0	-3 200
CY	80,0	61,0	-10
LV	80,0	60,0	-95
LT	80,7	53,7	-223
LU	77,6	62,5	-4
HU	85,0	60,0	-292 ⁽³⁾
MT	84,6	57,6	⁽⁴⁾
NL	82,5	62,0	-163
AT	79,9	62,0	-204
PL	78,3	51,7	-1 500
PT	80,0	60,0	-765
RO	74,7	17,4	-2 532
SI	79,5	60,0	-9
SK	76,5	50,0	-70
FI	80,0	60,0	-100
SE	82,0	60,0	-15

Pastaba. (*) Bendras visų valstybių narių skurdo mažinimo tikslas yra ne mažiau kaip 15,6 mln., išskyrus valstybes nares, kurios savo tikslo neišreiškia AROPE lygiu. 1) Danija savo nacionalinį skurdo mažinimo tikslą išreiškia kaip asmenų, gyvenančių labai mažo darbo intensyvumo namų ūkiuose, skaičiaus sumažinimą 30 000. 2) Vokietija savo nacionalinį skurdo mažinimo tikslą išreiškia kaip asmenų, gyvenančių labai mažo darbo intensyvumo namų ūkiuose, skaičiaus sumažinimą 1,2 mln., ir baziniais metais laiko ne 2019 m., o 2020 m. 3) Vengrija savo nacionalinį skurdo mažinimo tikslą išreiškia kaip vaikų turinčių šeimų materialinio ir socialinio nepritekliaus lygio sumažinimą iki 13 proc., tokiu būdu asmenų, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis (AROE), skaičiaus sumažinimą 292 000. 4) Malta savo nacionalinį skurdo mažinimo tikslą išreiškia kaip AROPE lygio sumažinimą 3,1 proc. punkto.

2 priedas. Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai

1. **2024 m. bendros užimtumo ataskaitos analizė grindžiama socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniais rodikliais, kuriuos patvirtino Taryba²⁹⁰.** Pagrindiniai rodikliai atitinka taupumo, prieinamumo, palyginamumo ir statistinio patikimumo principus. Su kiekvienu iš trijų Ramsčio skyrių susiję šie rodikliai:

- *Lygios galimybės*
 - Suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi veikloje per pastaruosius 12 mėn. (25–64 m. amžiaus grupėje)
 - Mokyklos nebaigę asmenys (proc. 18–24 m. amžiaus gyventojų)
 - Asmenų, turinčių pagrindinius ar geresnius bendruosius skaitmeninius įgūdžius, dalis (proc. 16–74 m. amžiaus gyventojų)
 - Nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo rodiklis (15–29 metų amžiaus gyventojų proc.)
 - Vyrų ir moterų užimtumo skirtumas (proc. punktais, 20–64 metų amžiaus gyventojų grupėje)
 - Pajamų kvintilinis santykis (S80/S20)
- *Tinkamos darbo sąlygos*
 - Užimtumo lygis (proc. 20–64 m. amžiaus gyventojų)²⁹¹
 - Nedarbo lygis (proc. aktyvių 15–74 m. gyventojų)
 - Ilgalaikio nedarbo lygis (proc. aktyvių 15–74 m. gyventojų)
 - Bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų (BDNŪP) vienam gyventojui augimas (2008 m. = 100)²⁹²

²⁹⁰ 2021 m. birželio 14 d. Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų taryba pritarė EMCO ir SAK nuomonei dėl pasiekto susitarimo dėl peržiūrėtos socialinių rodiklių suvestinės pagrindinių rodiklių.

²⁹¹ Nuo 2021 m., įsigaliojus IESS reglamentui, Eurostatas, pasitelkdamas valstybių narių nacionalinių statistikos institucijų pajėgumus, renka duomenis ES darbo jėgos tyrimui pagal patikslintą metodiką. Šiuo pokyčiu siekiama pagerinti darbo rinkos duomenis, tačiau rodiklių pokyčius arčiau pokyčio datos, t. y. 2021 m. sausio 1 d., reikia vertinti atsargiai. Poveikis daromas ir šiems pagrindiniams rodikliams: NEET jaunimo rodikliui, nedarbo lygiui, ilgalaikio nedarbo lygiui ir lyčių užimtumo skirtumui.

²⁹² BDNŪP matuojamos realiąja verte. Socialinės apsaugos komiteto prašymu šis rodiklis nustatomas naudojant nekoreguotas pajamas (t. y. neįskaitant socialinių pervedimų natūra) ir nenaudojant perkamosios galios standartų (toliau – PGS) vienetų, kurie buvo naudojami pirminėje Socialinių rodiklių suvestinės versijoje, taip siekiant nuoseklumo su rodikliais, pagrįstais ES SPGS.

- *Socialinė apsauga ir įtrauktis*

- Skurdo rizikos arba socialinės atskirties (AROE) lygis (proc. visų gyventojų)²⁹³
- Vaikų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis (AROE), lygis (% 0–17 m. amžiaus gyventojų)²⁹⁴
- Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui (proc., skurdo rizikos lygio sumažinimas)²⁹⁵
- Neįgaliųjų užimtumo skirtumas (proc. punktais, 20–64 metų amžiaus grupėje)²⁹⁶
- Per didelių išlaidų būstui rodiklis (proc. visų gyventojų)²⁹⁷

- ²⁹³ Kartu vertinamos jo trys sudedamosios dalys: skurdo rizika, visi gyventojai (AROP 0+), didelis materialinis ir socialinis nepriteklis, visi gyventojai (SMSD 0+), ir labai mažo darbo intensyvumo namų ūkiuose (namų ūkiuose, kuriuose beveik nė vienas namų ūkio narys neturi darbo) gyvenančių asmenų dalis, 0–64 m. (QJ 0–64). AROPE rodiklis 2021 m. pakeistas atsižvelgiant į naują ES pagrindinį tikslą iki 2030 m. – sumažinti asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičių. Atsižvelgiant į tai, buvo peržiūrėti du jo komponentai (nepriteklis ir namų ūkiai, kuriuose beveik nė vienas namų ūkio narys neturi darbo). Didelio materialinio ir socialinio nepritekliaus komponentu pakeičiamas didelio materialinio nepritekliaus komponentas. Namų ūkių, kurių beveik nė vienas narys neturi darbo, rodiklio tiriamoji amžiaus grupė pakeista iš 0–59 į 0–64 metų intervalą. Tiriamasis pajamų laikotarpis pagal visus rodiklius, kurie priklauso nuo ES SPGS pajamų duomenų, apibrėžiamas kaip 12 mėnesių laikotarpis. Dėl to AROP ir QJ rodikliams apskaičiuoti naudojami kalendorinių metų, ėjusių prieš tyrimo metus, pajamų kintamieji, išskyrus Airiją (12 mėnesių prieš atsakymą į apklausos klausimus). Skaičiuojant didelio materialinio ir socialinio nepritekliaus rodiklį nėra jokio pajamų kintamojo; todėl visi ES SPGS kintamieji, naudojami jam apskaičiuoti, yra susiję su tyrimo metais.
- ²⁹⁴ Kartu vertinami trys papildomi rodikliai: vaikai, kuriems gresia skurdas (AROP 0–17), vaikai, kurie patiria didelį materialinį ir socialinę nepriteklį (SMSD 0–17), ir labai mažo darbo intensyvumo namų ūkiuose (namų ūkiuose, kuriuose beveik nė vienas namų ūkio narys neturi darbo) gyvenančių vaikų dalis (QJ 0–17). Vaikų, kurie patiria didelį materialinį ir socialinę nepriteklį, rodiklis – tai modifikuota visų gyventojų didelio materialinio ir socialinio nepritekliaus rodiklio versija, kurioje suaugusiųjų elementams suteikiamas mažesnis svoris, kad vaikų rodiklis nebūtų pernelyg jautrus suaugusiųjų nepritekliams. Atskaitiniai metai sutampa su visų gyventojų rodiklių metais.
- ²⁹⁵ Šis rodiklis matuojamas kaip visų gyventojų skurdo rizikos lygio sumažėjimas procentais, palyginti su skurdo rizikos lygiu prieš piniginių socialinių išmokų (išskyrus pensijas) skyrimą. Jis neapima pervedimų natūra, susijusių, pavyzdžiui, su sveikatos priežiūra.
- ²⁹⁶ Šiuo metu neįgaliųjų užimtumo skirtumo rodiklis apskaičiuojamas pagal ES SPGS ir grindžiamas neįgalumo statusu, nustatytu taikant visuotinį riboto aktyvumo indeksą (GALI). Apklausos respondentai atsako į šiuos klausimus: 1) „Ar užsiimant žmonėms įprasta kasdiene veikla jaučiatės ribojamas (-a) sveikatos problemų? Ar pasakytumėte, kad esate ... itin smarkai ribojamas (-a); ribojamas (-a), bet ne itin smarkiai; ar visai neribojamas (-a)?“ Jeigu atsakymas į 1 klausimą yra „dideli apribojimai“ arba „apribojimai, bet nedideli“, respondentai atsako į 2 klausimą „Ar turėjote apribojimų bent pastaruosius 6 mėnesius? Taip ar ne?“. Asmuo laikomas neįgaliu, jei atsakymas į antrąjį klausimą yra „Taip“. Atlikus skaičiavimus remiantis ES SPGS duomenimis, galima pastebėti ryšį tarp negalios paplitimo, remiantis principu GALI, ir šiuo principu pagrįsto neįgaliųjų užimtumo skirtumo 2022 m. visose ES valstybėse narėse (Pearsono koreliacijos koeficientas = -0,5).
- ²⁹⁷ Šis rodiklis rodo gyventojų, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose bendros būsto išlaidos sudaro daugiau kaip 40 proc. disponuojamųjų pajamų (abiem atvejais atėmus būsto pašalpas), dalį. [Metodinėse gairėse ir ES SPGS kintamųjų aprašyme \(2020 m. balandžio mėn. redakcija\)](#) nurodyta, kad išmokos (įskaitant tik materialinę padėtimi grindžiamas išmokas) apima nuomos išmokas ir išmokas būste gyvenantiems būsto savininkams, bet neapima mokesčių lengvatų ir kapitalo pervedimų. Dokumente būsto išlaidos apibrėžiamos kaip mėnesinės ir faktiškai sumokėtos išlaidos, susijusios su namų ūkio teise gyventi būste. Jos apima struktūrinį draudimą (nuomininkams, jei mokama), paslaugas ir mokesčius (kanalizacijos, šiukšlių išvežimo ir kt.; savininkams privaloma, nuomininkams, jei mokama), reguliarią priežiūrą ir remontą, mokesčius (nuomininkams – už būstą, jei taikytina) ir komunalinių paslaugų (vandens, elektros energijos, dujų ir šildymo) išlaidas. Hipoteką mokantiems savininkams įtraukiami susiję palūkanų mokėjimai (išskaičiuojamos visos mokesčių lengvatos, bet neišskaičiuojamos išmokos būstui). Nuomininkams, mokantiems rinkos kainą arba sumažintą kainą, taip pat įtraukiamas nuomos mokestis. Nuomininkams, kurie už nuomą nemoka, išmokos už būstą neturėtų būti atimamos iš visų būsto išlaidų.

- Vaikai iki 3 metų, dalyvaujantys oficialios vaikų priežiūros sistemoje (0–3 metų amžiaus gyventojų proc.)
- Asmenys, kurie nurodo turį nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių (% 16 m. ir vyresnių gyventojų)²⁹⁸

i) **Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto nuomonėje nurodyti tolesni veiksmai, reikalingi peržiūrėti socialinių rodiklių suvestinei visiškai įgyvendinti²⁹⁹.** Pagal pagrindinį rodiklį „Neįgaliųjų užimtumo skirtumas“ laikinai naudojamas statistinių duomenų šaltinis yra ES SPGS, tačiau nuo 2022 m. numatyta vietoj jo rinkti ES darbo jėgos tyrimą (duomenys bus pateikti 2023 m.), kad būtų užtikrintas didesnis tikslumas. Komisijos tarnybos, įskaitant Eurostatą, toliau stebi jo kokybę ir peržiūri šį rodiklį, kai gaunama darbo jėgos tyrimu pagrįstų duomenų, ir remis tolesnius veiksmus, kuriais bus didinamas palyginamumas tarp šalių ir tiriamos galimybės šioje srityje parengti papildomų rodiklių. Pagrindiniam rodikliui „Suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi veikloje per pastaruosius 12 mėnesių“ nuo 2022 m. taip pat naudojami ES darbo jėgos tyrimo duomenys (anksčiau duomenys jam rinkti tik per suaugusiųjų švietimo tyrimą, kuris paskutinį kartą atliktas 2016 m.). Atliekama išsami šių dviejų tyrimų duomenų analizė, kad būtų užtikrinta gera jų kokybė ir palyginamumas. Tikimasi, kad 2024 m. pavasarį bus paskelbti DJT suaugusiųjų mokymosi duomenys (12 mėnesių ataskaitinis laikotarpis). Siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi 6-osios ir 7-osios užimtumo gairių, be kita ko, dėl aktyvios darbo rinkos politikos, šioje bendroje užimtumo ataskaitoje išimties tvarka naudojamas suaugusiųjų (25–64 metų amžiaus) dalyvavimo mokymosi veikloje per pastarąsias 4 savaites rodiklis.

²⁹⁸ Subjektyviai nurodytas nepatenkintas medicininės priežiūros poreikis siejamas su paties asmens subjektyviu vertinimu, ar prireikus tam tikros sveikatos priežiūros srities specialisto apžiūros arba gydymo jis jų negavo arba nesiekė dėl trijų priežasčių: finansinių, laukimo sąrašų ir per didelio atstumo. Medicininė priežiūra – individualios sveikatos priežiūros paslaugos (sveikatos patikrinimas arba gydymas, išskyrus odontologinę priežiūrą), teikiamos gydytojų ar lygiaverčių specialistų pagal nacionalines sveikatos priežiūros sistemas arba jiems tiesiogiai prižiūrint (Eurostato apibrėžtis). Su sveikatos priežiūros paslaugų gavimu susirgus susijusios problemos, apie kurias praneša žmonės, gali reikšti, kad yra kliūčių gauti sveikatos priežiūros paslaugas.

²⁹⁹ Žr. [Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto nuomonę dėl peržiūrėtų socialinių rodiklių suvestinės](#).

3 priedas. Socialinių rodiklių suvestinės esminiai rodikliai ir jų lygiai

	Lygios galimybės													
	Mokyklos nebaigę asmenys (18–24 m. amžiaus gyventojų proc.)			Asmenų, turinčių bazinius ar geresnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius, dalis (% 16–74 m. amžiaus gyventojų)		NEET jaunimo lygis (% visų 15–29 m. gyventojų)			Lyčių užimtumo skirtumas (proc. punktais)			Pajamų kvintilinis santykis (S80/S20)		
Metai	2020	2021	2022	2019	2021	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
EU 27	9,9	9,8 b	9,6	:	53,9	13,8	13,1 b	11,7	11,1	10,9	10,7	4,9 b	5,0	4,7
EZ 19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	4,9 b	5,0	:
ESnesv	8,7	8,2 b	8,1	:	56,3	12,7	12,0 b	10,9	9,7	9,6	9,1	4,7	4,8	4,7
EZnesv	8,5	7,9 b	7,8	:	58,5	12,6	11,6 b	10,5	9,0	8,8	8,4	4,7	4,7	4,7
BE	8,1	6,7 b	6,4	:	54,2	12,0	10,1 b	9,2	8,1	7,7	7,6	3,7	3,4	3,6
BG	12,8	12,2 b	10,5	:	31,2	18,1	17,6 b	15,1	8,3	8,4	7,7	8,0	7,5	7,3
CZ	7,6	6,4 b	6,2	:	59,7	11,0	10,9 b	11,4 b	15,3	15,4	14,9	3,3	3,4	3,5
DK	9,3	9,8 b	10,0	:	68,7	10,2	8,3 b	7,9	7,0	6,9	5,4	4,0 b	3,9	4,0
DE	10,1 b	12,5 b	12,2	:	48,9	9,1 b	9,5 b	8,6	7,5 b	7,4	7,8	4,9 b	5,0	4,4
EE	8,5	9,8 b	10,8	:	56,4	11,9	11,2 b	10,6	4,4	3,7	2,9	5,0	5,0	5,4
IE	5,0	3,3 b	3,7	:	70,5	14,2	9,8 b	8,7	12,7	10,0	11,3	4,1 b	3,8	4,1
EL	3,8	3,2 b	4,1	:	52,5	18,7	17,3 b	15,4	19,4	19,8	21,0	5,2	5,8	5,3
ES	16,0	13,3 b	13,9	:	64,2	17,3	14,1 bd	12,7	11,4	10,6 d	10,9 d	5,8	6,2	5,6
FR	8,0	7,8 b	7,6	:	62,0	14,0	12,8 bd	12,0	5,7	6,2 d	5,8 d	4,4 b	4,4	4,6 p
HR	2,2 u	2,4 bu	2,3 u	:	63,4	14,6	14,9 b	13,3	11,2	10,5	9,5	4,6	4,8	4,6
IT	13,1	12,7 b	11,5	:	45,6	23,3	23,1 b	19,0	19,7	19,2	19,7	5,8	5,9	5,6
CY	11,5	10,2 b	8,1	:	50,2	15,3	15,4 b	14,7	12,0	12,2	12,1	4,3	4,2	4,3 p
LV	7,2	7,3 b	6,7	:	50,8	11,9	12,1 b	11,3	3,7	4,8	3,1	6,3	6,6	6,3
LT	5,6	5,3 b	4,8	:	48,8	13,0	12,7 b	10,7	1,7	1,4	0,8	6,1	6,1	6,4
LU	8,2	9,3 b	8,2	:	63,8	7,7	8,8 b	7,4	7,1	7,4	6,5	5,0 b	4,6 b	4,7 b
HU	12,1	12,0 b	12,4	:	49,1	14,7	11,7 b	10,8	11,2	10,6	9,8	4,2	4,2	4,0
MT	12,6	10,7 b	10,1	:	61,2	9,5	9,5 b	7,2	17,8	16,4	13,1	4,7	5,0	4,8
NL	7,0	5,1 b	5,6	:	78,9	5,7	3,9 b	4,2	8,4	8,2	7,9	4,2	3,9	3,9
AT	8,1	8,0 b	8,4	:	63,3	9,5	9,4 b	9,1	8,4	8,6	7,8	4,1	4,1	4,3
PL	5,4	5,9 b	4,8	:	42,9	12,9	13,4 b	10,9	15,0	14,0	12,9	4,1	4,0	3,9
PT	8,9	5,9 b	6,0	:	55,3	11,0	9,5 b	8,4	5,7	5,9	5,6	5,0	5,7	5,1
RO	15,6	15,3 b	15,6	:	27,8	16,6	20,3 b	19,8	19,3	20,1	18,6	6,6	7,1	6,0
SI	4,1	3,1 bu	4,0	:	49,7	9,2	7,3 b	8,4	5,9	6,7	6,9	3,3	3,2	3,3
SK	7,6	7,8 b	7,4	:	55,2	15,2	14,2 b	12,3	7,3	8,5	8,1	3,0	3,2	3,1
FI	8,2	8,2 b	8,4	:	79,2	10,3	9,3 b	9,5	3,3	2,0	1,2	3,7	3,6	3,8
SE	7,7	8,4 b	8,8	:	66,5	7,2	6,0 b	5,7	5,4	5,3	5,8	4,1	4,0	4,4

Pastaba. „ESnesv“ ir „EZnesv“ – nesvertiniai ES ir euro zonos vidurkiai. Kadangi 2021 m. iš esmės pasikeitė asmenų, turinčių bazinius ar geresnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius, dalies rodiklio apibrėžtis, 2019 m. palyginamosios vertės nėra, todėl šio rodiklio analizė ataskaitoje išimties tvarka grindžiama tik 2021 m. lygiais (darant prielaidą, kad pokyčių nėra visų valstybių narių, taip pat ir ES vidurkio, atveju).

Žymos: b – laiko eilučių pertrūkis; d – apibrėžtis skiriasi; e – įverčiai; p – negalutiniai duomenys; u – mažo patikimumo duomenys (mažas atvejų skaičius).

Šaltinis: Eurostatas.

3 priedas (tęsinys). Socialinių rodiklių suvestinės esminiai rodikliai ir jų lygiai

	Sąžiningos darbo sąlygos											
	Užimtumo lygis (% 20–64 m. amžiaus gyventojų)			Nedarbo lygis (% aktyvių 15–74 m. amžiaus gyventojų)			Ilgalaikio nedarbo lygis (% aktyvių 15–74 m. gyventojų)			BDNŪP vienam gyventojui augimas (2008 m. = 100)		
Metai	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
EU 27	71,7	73,1	74,6	7,2	7,1	6,2	2,5	2,8	2,4	107,9	109,9	109,6
EZ 19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
ESnesv	73,4	74,6	76,4	7,0	6,6	5,8	2,3	2,5	2,1	114,6	116,8	116,3
EZnesv	73,1	74,4	76,2	7,7	7,2	6,2	2,6	2,8	2,4	109,8	112,8	111,5
BE	69,7	70,6	71,9	5,8	6,3	5,6	2,1	2,6	2,3	103,7	105,6	102,9
BG	72,7	73,2	75,7	6,1	5,3	4,3	2,7	2,6	2,3			
CZ	79,7	80,0	81,3	2,6	2,8	2,2	0,6	0,8	0,6	120,6	125,8	121,2
DK	77,8	79,1	80,1	5,6	5,1	4,5	0,9	1,0	0,5	117,1	116,9	118,8
DE	78,2 b	79,4	80,7	3,7 b	3,7	3,1	1,1 b	1,2	1,0	113,8	113,9	113,6
EE	79,1	79,3	81,9	6,9	6,2	5,6	1,2	1,6	1,3	128,1	133,6	125,6
IE	72,1	74,9	78,2	5,9	6,2	4,5	1,4	1,8	1,3	108,5	110,8	
EL	58,3	62,6	66,3	17,6	14,7	12,5	10,5	9,2	7,7	73,3	78,5	79,9
ES	65,7	67,7 d	69,5 d	15,5	14,8 d	12,9 d	5,0	6,2 d	5,0 d	96,5	98,7	95,9
FR	72,1	73,2 d	74,0 d	8,0	7,9 d	7,3 d	1,9	2,3 d	2,0 d	106,1	108,6	108,8
HR	66,9	68,2	69,7	7,5	7,6	7,0	2,1	2,8	2,4	111,9	120,4	126,9
IT	61,9	62,7	64,8	9,3	9,5	8,1	5,1	5,4	4,6	92,4	95,7	94,4
CY	74,9	75,9	77,9	7,6	7,5	6,8	2,1	2,6	2,3	98,3	104,9	104,1
LV	76,9	75,3	77,0	8,1	7,6	6,9	2,4	2,3	2,0	120,9	126,4	123,6
LT	76,7	77,4	79,0	8,5	7,1	6,0	2,5	2,6	2,3	145,0	149,4	141,4
LU	72,1	74,1	74,8	6,8	5,3	4,6	1,7	1,8	1,3	111,9	111,2	111,2
HU	77,5	78,8	80,2	4,1	4,1	3,6	1,1	1,3	1,2	132,8	142,9	145,5
MT	77,3	79,1	81,1	4,4	3,4	2,9	1,1	0,9	1,0	130,1	133,1	133,4
NL	80,8	81,7	82,9	4,9	4,2	3,5	0,7	0,8	0,7	108,6	110,7	111,9
AT	74,8	75,6	77,3	6,0	6,2	4,8	1,7	2,0	1,2	95,7	97,2	99,4
PL	72,7	75,4	76,7	3,2	3,4	2,9	0,6	0,9	0,9	150,8	148,1	149,9
PT	74,2	75,9	77,5	7,0	6,6	6,0	2,3	2,9	2,7	105,9	109,2	109,9
RO	65,2	67,1	68,5	6,1	5,6	5,6	1,8	2,0	2,2	142,8		
SI	74,8	76,1	77,9	5,0	4,8	4,0	1,9	1,9	1,6	114,3	118,7	118,4
SK	74,6	74,6	76,7	6,7	6,8	6,1	3,7	3,9	4,1	124,1	126,9	124,4
FI	75,5	76,8	78,4	7,7	7,7	6,8	1,5	1,8	1,5	109,5	111,0	108,9
SE	80,1	80,7	82,2	8,5	8,8	7,5	1,8	2,0	1,9	118,4	122,4	121,5

Pastaba. „ESnesv“ ir „EZnesv“ – nesvertiniai ES ir euro zonos vidurkiai. Realiosios bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos (GDHI) vienam gyventojui apskaičiuojamos remiantis nekoreguotomis pajamomis (t. y. neįskaitant socialinių pervedimų natūra) ir nekoreguojant pagal perkamosios galios standartus.

Žymos: b – laiko eilučių pertrūkis; d – apibrėžtis skiriasi; e – įverčiai; p – negalutiniai duomenys; u – mažo patikimumo duomenys (mažas atvejų skaičius).

Šaltinis: Eurostatas.

3 priedas (tęsinys). Socialinių rodiklių suvestinės esminiai rodikliai ir jų lygiai

	Socialinė apsauga ir įtrauktis											
	Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis (% visų gyventojų)			Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis (% 0–17 m. gyventojų)			Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo sumažinimui (% skurdo rizikos lygio sumažinimas)			Neįgalųjų užimtumo skirtumas (proc. punktais)		
Metai	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
EU 27	21,6 b	21,7	21,6	24,0 b	24,4	24,7	33,2 b	37,1	35,3	24,4	23,1	21,4
EZ 19	:	:	:	:	:	:	33,6 b	37,7	:	23,2	22,1	:
ESnesv	20,6	20,7	20,7	22,0	22,2	21,8	35,0	37,6	34,0 b	25,6	24,2	24,4
EZnesv	20,3	20,5	20,5	21,8	22,1	21,7	35,2	37,6	34,2 b	24,2	23,9	23,1
BE	20,3	18,8	18,7	22,0	20,5	19,6	44,9	53,3	48,8 b	36,3	38,0	35,3
BG	33,5	31,7	32,2	35,5	33,0	33,9	20,4	29,8	24,4 b	33,0	22,1	29,5
CZ	11,5	10,8	11,8	12,9	13,7	13,4	40,6	46,6	40,0 b	25,6	25,9	22,7
DK	16,8 b	17,3	17,1	13,4 b	14,0	13,8	52,4 b	53,9	50,4 b	18,1	7,9	9,9
DE	20,4 b	21,0	20,9	22,3 b	23,7	24,0	34,6 b	40,3	42,1 b	32,4 b	30,5	24,0
EE	22,8	22,2	25,2	17,4	17,4	16,6	31,7	30,6	28,1	20,6	18,7	26,2
IE	20,1 b	20,0	20,7	23,5 b	22,8	22,7	54,0 b	60,7	56,4 b	38,8	41,3	37,0
EL	27,4	28,3	26,3	30,8	32,0	28,1	24,7	20,7	20,3 b	27,7	23,8	25,9
ES	27,0	27,8	26,0	31,6	33,4	32,2	23,4	30,5	27,4 b	21,6	15,9	14,6
FR	19,3 b	19,2	21,0 p	23,9 b	22,8	27,5 p	46,2 b	46,4	42,01 p	23,7 b	24,1	20,8 p
HR	20,5	20,9	19,9	18,4	18,6	18,1	23,1	20,7	20,4 b	32,9	28,7	36,0
IT	24,9	25,2	24,4	28,9	29,7	28,5	21,0	29,5	25,8 b	14,9	14,9	14,0
CY	17,6	17,3	16,7 p	19,0	19,2	18,1 p	34,7	37,6	30,9 p	23,5	27,0	25,7 p
LV	25,1	26,1	26,0	19,7	20,1	19,8	23,4	23,5	25,0 b	16,7	16,6	20,8
LT	24,5	23,5	24,6	23,1	21,6	22,4	29,4	35,3	30,3 b	22,7	23,9	35,0
LU	19,9 b	21,1 b	19,4 b	24,2 b	29,4 b	24,0 b	39,4 b	34,2 b	33,6 b	22,1 b	15,4 b	8,5 b
HU	19,4	19,4	18,4	21,7	23,3	18,1	44,1	50,6	36,7 b	31,2	28,8	32,4
MT	19,9	20,3	20,1	22,3	23,2	23,1	21,0	26,2	26,4 b	29,4	27,0	30,1
NL	16,0	16,6	16,5	15,8	14,9	13,9	36,8	36,6	33,8 b	25,4	25,8	25,2
AT	16,7	17,3	17,5	21,9	22,8	21,6	41,1	44,1	42,0 b	20,5	26,3	23,8
PL	17,0	16,8	15,9	16,1	16,5	16,7	36,8	35,7	38,6 b	31,3	34,2	31,3
PT	20,0	22,4	20,1	21,9	22,9	20,7	26,0	20,0	23,7 b	18,2	16,2	13,1
RO	35,6	34,5	34,4	40,7	41,7	41,5	15,8	17,9	16,5 b	30,4	32,6	32,0
SI	14,3	13,2	13,3	12,1	11,0	10,3	44,6	44,8	37,3 b	21,7	21,1	18,8
SK	13,8	15,6	16,5	18,4	19,7	24,7	40,0	43,1	33,8 b	23,6	25,3	21,0
FI	14,9	14,2	16,3 b	14,5	13,2	14,9 b	51,4	57,7	49,8	19,8	22,2	19,0
SE	17,7	17,2	18,6	20,2	19,7	19,9	42,7	44,5	39,9	28,9	19,9	25,7

Pastaba. „ESnesv“ ir „EZnesv“ – nesvertiniai ES ir euro zonos vidurkiai.

Žymos: b – laiko eilučių pertrūkis; d – apibrėžtis skiriasi; e – įverčiai; p – negalutiniai duomenys; u – mažo patikimumo duomenys (mažas atvejų skaičius).

Šaltinis: Eurostatas.

3 priedas (tęsinys). Socialinių rodiklių suvestinės esminiai rodikliai ir jų lygiai

	Socialinė apsauga ir įtrauktis (tęsinys)								
	Per didelės išlaidos būstui (% visų gyventojų)			Vaikai iki 3 m., kuriems teikiamos oficialios priežiūros paslaugos (% jaunesnių nei 3 m. gyventojų)			Asmenys, kurie nurodo turį nepatenkintų medicininių priežiūros poreikių (% 16 m. ir vyresnių gyventojų)		
Metai	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
EU 27	7,8	8,9	9,1	30,2e	37,9	35,7	1,9 e	2,0	2,2
EZ 19	8,0	8,7 e	:	:	:	:	1,8 e	1,9	:
ESnesv	7,2	7,2	7,9	29,7	34,2	34,5	2,3	2,2	2,6
EZnesv	6,9	6,9	7,4	32,5	36,9	37,3	2,6	2,4	2,8
BE	7,8	7,5	7,7	54,6	51,7	52,7	1,5	1,7	1,0
BG	14,4	11,6	15,1	15,0	18,7	17,4	1,4	1,0	1,0
CZ	6,5	6,2	6,9	4,8	4,9	6,8	0,4	0,3	0,2
DK	14,1 b	15,5	14,7	67,7	69,1	74,7	1,7	1,3	2,1
DE	9,0 b	11,0	11,8	16,4 b	31,4	23,9	0,1 b	0,1	0,3
EE	4,4	4,4	4,9	26,7	25,7	33,7	13,0	8,1	9,1
IE	4,5 b	2,5	3,9	19,4 b	15,1	19,1	2,0 b	2,0	2,6
EL	33,3	28,8	26,7	21,5	32,3	29,1	6,5	6,4	9,0
ES	8,2	9,9	9,2	45,5	55,3	48,6	0,4	1,1	1,2
FR	5,6 b	:	6,5 p	:	57,1	56,2 p	2,7 b	2,8	3,2 p
HR	4,2	4,5	3,8	20,4	33,3	27,5	1,5	1,7	1,3
IT	7,2	7,2	6,6	:	33,4	30,9	:	1,8	1,8
CY	1,9	2,5	2,5 p	18,5	27,4	24,4	0,4	0,1	0,1 p
LV	4,8	4,9	5,4	24,2	29,2	32,7	5,3	4,0	5,4
LT	2,7	2,7	3,5	16,2	21,4	22,8	1,7	2,4	2,9
LU	8,5 b	5,1 b	15,3 b	63,2 b	62,0	54,7 b	0,1 b	1,0 b	0,5 b
HU	4,9	2,4	8,1	10,5	13,8	12,9	0,7	1,1	1,4
MT	2,8	2,7	2,9	29,7	24,0	43,1	0,0 n	0,1	0,3
NL	8,3	8,3	10,0	67,6	74,2	72,3	0,2	0,2	0,2
AT	6,3	6,1	7,4	21,1	28,5	23,0	0,1	0,3	0,5
PL	4,9 b	5,7	5,6	11,2	17,2	15,9	1,9	2,7	2,3
PT	4,1	5,9	5,0	43,5	43,3	47,6	1,6	2,3	2,9
RO	7,1	7,6	8,5	6,8	9,5	12,3	4,7	4,4	4,9
SI	4,4	4,1	4,1	44,3	47,5	52,3	2,7	4,8	3,7
SK	3,2	7,1	2,5	4,4	2,3	2,3	3,2	2,9	2,8
FI	4,1	4,3	5,4	35,8	39,1	40,0	5,4	4,4	6,5
SE	8,3	8,5	9,1	54,1	55,8	54,4	1,5	1,3	1,8

Pastaba. „ESnesv“ ir „EZnesv“ – nesvertiniai ES ir euro zonos vidurkiai.

Žymos: b – laiko eilučių pertrūkis; d – apibrėžtis skiriasi; e – įverčiai; p – negalutiniai duomenys;

u – mažo patikimumo duomenys (mažas atvejų skaičius).

Šaltinis – Eurostatas.

4 priedas. Socialinių rodiklių suvestinės esminiai rodikliai, pokyčiai ir atotrūkis nuo ES vidurkio

Metai	Lygios galimybės														
	Mokyklos nebaigę asmenys (% 18–24 m. amžiaus gyventojų)			Asmenų, turinčių bazinius ar geresnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius, dalis (% 16–74 m. amžiaus gyventojų)			NEET jaunimo lygis (% visų 15–29 m. gyventojų)			Lyčių užimtumo skirtumas (proc. punktais)			Pajamų kvintilinis santykis (S80/S20)		
	2022			2021			2022			2022			2022		
	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES
EU 27	-0,2 b	1,5	-0,1	:	-2,4	:	-1,4b	0,8	-0,3	-0,2	1,6	0,3	-0,3	0,1	-0,2
EZ 19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
ESnesv	-0,1 b	0,0	0,0	:	0,0	:	-1,1b	0,0	0,0	-0,5	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0
EZnesv	-0,1 b	-0,3	0,0	:	2,2	:	-1,1b	-0,4	0,0	-0,3	-0,6	0,1	-0,1	0,0	0,0
BE	-0,3 b	-1,7	-0,2	:	-2,1	:	-0,9 b	-1,7	0,2	-0,1	-1,5	0,4	0,2	-1,1	0,2
BG	-1,7 b	2,4	-1,6	:	-25,1	:	-2,5 b	4,2	-1,4	-0,7	-1,4	-0,2	-0,2	2,6	-0,1
CZ	-0,2 b	-1,9	-0,1	:	3,4	:	0,5 b	0,5	1,6	-0,5	5,8	0,0	0,0	-1,2	0,1
DK	0,2 b	1,9	0,3	:	12,4	:	-0,4 b	-3,0	0,7	-1,5	-3,7	-1,0	0,1	-0,6	0,2
DE	-0,3 b	4,1	-0,2	:	-7,4	:	-0,9 b	-2,3	0,2	0,4	-1,3	0,9	-0,6	-0,3	-0,5
EE	1,0 b	2,7	1,1	:	0,1	:	-0,6 b	-0,3	0,5	-0,8	-6,2	-0,3	0,4	0,7	0,5
IE	0,4 b	-4,4	0,5	:	14,2	:	-1,1 b	-2,2	0,0	1,3	2,2	1,8	0,2	-0,6	0,3
EL	0,9 b	-4,0	1,0	:	-3,8	:	-1,9 b	4,5	-0,8	1,2	11,9	1,7	-0,5	0,6	-0,4
ES	0,6 b	5,8	0,7	:	7,9	:	-1,4 bd	1,8	-0,3	0,3 d	1,8	0,8	-0,6	1,0	-0,5
FR	-0,2 b	-0,5	-0,1	:	5,7	:	-0,8 bd	1,1	0,3	-0,4 d	-3,3	0,1	0,2 p	-0,1	0,3
HR	-0,1 bu	-5,8	0,0	:	7,1	:	-1,6 b	2,4	-0,5	-1,0	0,4	-0,5	-0,2	-0,1	-0,1
IT	-1,2 b	3,4	-1,1	:	-10,7	:	-4,1 b	8,1	-3,0	0,5	10,6	1,0	-0,2	0,9	-0,1
CY	-2,1 b	0,0	-2,0	:	-6,1	:	-0,7 b	3,8	0,4	-0,1	3,0	0,4	0,1 p	-0,4	0,2
LV	-0,6 b	-1,4	-0,5	:	-5,5	:	-0,8 b	0,4	0,3	-1,7	-6,0	-1,2	-0,3	1,7	-0,2
LT	-0,5 b	-3,3	-0,4	:	-7,5	:	-2,0 b	-0,2	-0,9	-0,6	-8,3	-0,1	0,3	1,7	0,3
LU	-1,1 b	0,1	-1,0	:	7,5	:	-1,4 b	-3,5	-0,3	-0,9	-2,6	-0,4	0,1 b	0,1	0,2
HU	0,4 b	4,3	0,5	:	-7,2	:	-0,9 b	-0,1	0,2	-0,8	0,7	-0,3	-0,2	-0,7	-0,1
MT	-0,6 b	2,0	-0,5	:	4,9	:	-2,3 b	-3,7	-1,2	-3,3	4,0	-2,8	-0,3	0,1	-0,2
NL	0,5 b	-2,5	0,6	:	22,6	:	0,3 b	-6,7	1,4	-0,3	-1,2	0,2	0,1	-0,7	0,2
AT	0,4 b	0,3	0,5	:	7,0	:	-0,3 b	-1,8	0,8	-0,8	-1,3	-0,3	0,2	-0,4	0,3
PL	-1,1 b	-3,3	-1,0	:	-13,4	:	-2,5 b	0,0	-1,4	-1,1	3,8	-0,6	-0,1	-0,8	0,0
PT	0,1 b	-2,1	0,2	:	-1,0	:	-1,1 b	-2,5	0,0	-0,3	-3,5	0,2	-0,5	0,5	-0,4
RO	0,3 b	7,5	0,4	:	-28,5	:	-0,5 b	8,9	0,6	-1,5	9,5	-1,0	-1,1	1,3	-1,0
SI	1,0 bu	-4,0	1,1	:	-6,6	:	1,2 b	-2,4	2,2	0,2	-2,2	0,7	0,0	-1,4	0,1
SK	-0,4 b	-0,7	-0,3	:	-1,1	:	-1,9 b	1,4	-0,8	-0,4	-1,0	0,1	-0,1	-1,6	0,0
FI	0,2 b	0,3	0,3	:	22,9	:	0,2 b	-1,4	1,3	-0,8	-7,9	-0,3	0,2	-0,9	0,3
SE	0,4 b	0,7	0,5	:	10,2	:	-0,3 b	-5,2	0,8	0,5	-3,3	1,0	0,3	-0,3	0,4

Pastaba. „ESnesv“ ir „EZnesv“ – nesvertiniai ES ir euro zonos vidurkiai. Atotrūkis nuo ES vidurkio apskaičiuojamas pagal nesvertinį vidurkį. Kadangi 2021 m. iš esmės pasikeitė asmenų, turinčių bazinius ar geresnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius, dalies rodiklio apibrėžtis, 2019 m. palyginamosios vertės nėra. Todėl pokyčiai nėra apskaičiuoti ir šio rodiklio analizė ataskaitoje išimties tvarka grindžiama tik 2021 m. lygiais (darant prielaidą, kad pokyčių nėra visų valstybių narių, taip pat ir ES vidurkio, atveju).

Žymos: b – laiko eilučių pertrūkis; d – apibrėžtis skiriasi; e – įverčiai; p – negalutiniai duomenys; u – mažo patikimumo duomenys (mažas atvejų skaičius).

Šaltinis – Eurostatas.

4 priedas (tęsinys). Socialinių rodiklių suvestinės esminiai rodikliai, pokyčiai ir atotrūkis nuo ES vidurkio

Metai	Sąžiningos darbo sąlygos											
	Užimtumo lygis (% 20–64 m. amžiaus gyventojų)			Nedarbo lygis (% aktyvių 15–74 m. gyventojų)			Ilgalaikio nedarbo lygis (% aktyvių 15–74 m. gyventojų)			BDNŪ vienam gyventojui augimas (2008 m. = 100)		
	2022			2022			2022			2022		
	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES
EU 27	1,5	-1,8	-0,2	-0,9	0,4	0,0	-0,4	0,3	-0,1	-0,3	-6,8	0,3
EZ 19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
ESnesv	1,7	0,0	0,0	-0,9	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,0	-0,6	0,0	0,0
EZnesv	1,8	-0,2	0,1	-1,0	0,4	-0,1	-0,4	0,3	-0,1	-1,1	-4,8	-0,5
BE	1,3	-4,5	-0,4	-0,7	-0,2	0,2	-0,3	0,2	0,0	-2,6	-13,4	-2,0
BG	2,5	-0,7	0,8	-1,0	-1,5	-0,1	-0,3	0,2	0,0	:	:	:
CZ	1,3	4,9	-0,4	-0,6	-3,6	0,3	-0,2	-1,5	0,1	-3,6	4,9	-3,1
DK	1,0	3,7	-0,7	-0,6	-1,3	0,3	-0,5	-1,6	-0,2	1,6	2,5	2,2
DE	1,3	4,3	-0,4	-0,6	-2,7	0,3	-0,2	-1,1	0,1	-0,2	-2,7	0,4
EE	2,6	5,5	0,9	-0,6	-0,2	0,3	-0,3	-0,8	0,0	-6,0	9,3	-5,4
IE	3,3	1,8	1,6	-1,7	-1,3	-0,8	-0,5	-0,8	-0,2	:	:	:
EL	3,7	-10,1	2,0	-2,2	6,7	-1,3	-1,5	5,6	-1,2	1,8	-36,4	2,4
ES	1,8 d	-6,9	0,1	-1,9 d	7,1	-1,0	-1,2 d	2,9	-0,9	-2,9	-20,5	-2,3
FR	0,8 d	-2,4	-0,9	-0,6 d	1,5	0,3	-0,3 d	-0,1	0,0	0,1	-7,6	0,7
HR	1,5	-6,7	-0,2	-0,6	1,2	0,3	-0,4	0,3	-0,1	5,3	10,6	5,9
IT	2,1	-11,6	0,4	-1,4	2,3	-0,5	-0,8	2,5	-0,5	-1,3	-21,9	-0,7
CY	2,0	1,5	0,3	-0,7	1,0	0,2	-0,3	0,2	0,0	-0,8	-12,2	-0,2
LV	1,7	0,6	0,0	-0,7	1,1	0,2	-0,3	-0,1	0,0	-2,2	7,3	-1,6
LT	1,6	2,6	-0,1	-1,1	0,2	-0,2	-0,3	0,2	0,0	-5,3	25,1	-4,8
LU	0,7	-1,6	-1,0	-0,7	-1,2	0,2	-0,5	-0,8	-0,2	0,0	-5,1	0,5
HU	1,4	3,8	-0,3	-0,5	-2,2	0,4	-0,1	-0,9	0,2	1,9	29,2	2,4
MT	2,0	4,7	0,3	-0,5	-2,9	0,4	0,1	-1,1	0,4	0,3	17,1	0,8
NL	1,2	6,5	-0,5	-0,7	-2,3	0,2	-0,1	-1,4	0,2	1,1	-4,4	1,7
AT	1,7	0,9	0,0	-1,4	-1,0	-0,5	-0,8	-0,9	-0,5	2,2	-16,9	2,8
PL	1,3	0,3	-0,4	-0,5	-2,9	0,4	0,0	-1,2	0,3	1,2	33,6	1,8
PT	1,6	1,1	-0,1	-0,6	0,2	0,3	-0,2	0,6	0,1	0,6	-6,4	1,2
RO	1,4	-7,9	-0,3	0,0	-0,2	0,9	0,2	0,1	0,5	:	:	:
SI	1,8	1,5	0,1	-0,8	-1,8	0,1	-0,2	-0,4	0,0	-0,2	2,1	0,3
SK	2,1	0,3	0,4	-0,7	0,3	0,2	0,2	2,0	0,5	-1,9	8,1	-1,4
FI	1,6	2,0	-0,1	-0,9	1,0	0,0	-0,3	-0,6	0,0	-1,9	-7,4	-1,3
SE	1,5	5,8	-0,2	-1,3	1,7	-0,4	-0,1	-0,2	0,2	-0,7	5,1	-0,2

Pastaba. „ESnesv“ ir „EZnesv“ – nesvertiniai ES ir euro zonos vidurkiai. Atotrūkis nuo ES vidurkio apskaičiuojamas pagal nesvertinį vidurkį. Realiosios bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos (GDHI) vienam gyventojui apskaičiuojamos remiantis nekoreguotomis pajamomis (t. y. neįskaitant socialinių pervedimų natūra) ir nekoreguojant pagal perkamosios galios standartus.

Žymos: b – laiko eilučių pertrūkis; d – apibrėžtis skiriasi; e – įverčiai; p – negalutiniai duomenys; u – mažo patikimumo duomenys (mažas atvejų skaičius).

Šaltinis – Eurostatas, EBPO.

4 priedas (tęsinys). Socialinių rodiklių suvestinės esminiai rodikliai, pokyčiai ir atotrūkis nuo ES vidurkio

Metai	Socialinė apsauga ir įtrauktis											
	Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis (% visų gyventojų)			Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis (% 0–17 m. gyventojų)			Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo sumažinimui (% skurdo rizikos lygio sumažinimas)			Neigaliųjų užimtumo skirtumas (proc. punktais)		
	2022			2022			2022			2022		
	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES
	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES
EU 27	-0,1	0,9	-0,1	0,3	2,9	0,8	-1,8	1,1	1,5	-1,7	-3,0	-1,9
EZ 19	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
ESnes	0,0	0,0	0,0	-0,5	0,0	0,0	-3,3	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
v	0,0	-0,1	0,0	-0,4	-0,1	0,1	-3,0	0,4	0,3	-0,8	-1,3	-1,0
EZnesv												
BE	-0,1	-2,0	-0,1	-0,9	-2,2	-0,4	-4,5 b	14,8	-1,1	-2,7	10,9	-2,9
BG	0,5	11,5	0,5	0,9	12,1	1,4	-5,4 b	-9,6	-2,1	7,4	5,1	7,2
CZ	1,0	-8,9	1,0	-0,3	-8,4	0,2	-6,6 b	5,8	-3,2	-3,2	-1,7	-3,4
DK	-0,2	-3,6	-0,2	-0,2	-8,0	0,3	-3,5 b	16,4	-0,2	2,0	-14,5	1,8
DE	-0,1	0,2	-0,1	0,3	2,2	0,8	1,8 b	8,1	5,2	-6,5	-0,4	-6,7
EE	3,0	4,5	3,0	-0,8	-5,2	-0,3	-2,6	-6,0	0,8	7,5	1,8	7,3
IE	0,7	0,0	0,7	-0,1	0,9	0,4	-4,3 b	22,4	-1,0	-4,3	12,6	-4,5
EL	-2,0	5,6	-2,0	-3,9	6,3	-3,4	-0,3 b	-13,7	3,0	2,1	1,5	1,9
ES	-1,8	5,3	-1,8	-1,2	10,4	-0,7	-3,1 b	-6,6	0,3	-1,3	-9,8	-1,5
FR	1,8 p	0,3	1,8	4,7 p	5,6	5,2	-4,4 p	8,0	-1,1	-3,3 p	-3,6	-3,5
HR	-1,0	-0,8	-1,0	-0,5	-3,7	0,0	-0,3 b	-13,7	3,0	7,3	11,6	7,1
IT	-0,8	3,7	-0,8	-1,2	6,7	-0,7	-3,6 b	-8,2	-0,3	-0,9	-10,4	-1,1
CY	-0,6 p	-4,0	-0,6	-1,1 p	-3,7	-0,6	-6,4 p	-2,8	-3,0	-1,3 p	1,3	-1,5
LV	-0,1	5,3	-0,1	-0,3	-2,0	0,2	1,5 b	-9,0	4,8	4,2	-3,6	4,0
LT	1,1	3,9	1,1	0,8	0,6	1,3	-5,0 b	-3,7	-1,6	11,1	10,6	10,9
LU	-1,7 b	-1,3	-1,7	-5,4 b	2,2	-4,9	-0,6 b	-0,4	2,7	-6,9 b	-15,9	-7,1
HU	-1,0	-2,3	-1,0	-5,2	-3,7	-4,7	-13,9 b	2,6	-10,6	3,6	8,0	3,4
MT	-0,2	-0,6	-0,2	-0,1	1,3	0,4	0,2 b	-7,6	3,6	3,1	5,7	2,9
NL	-0,1	-4,2	-0,1	-1,0	-7,9	-0,5	-2,8 b	-0,2	0,6	-0,6	0,8	-0,8
AT	0,2	-3,2	0,2	-1,2	-0,2	-0,7	-2,2 b	7,9	1,2	-2,5	-0,6	-2,7
PL	-0,9	-4,8	-0,9	0,2	-5,1	0,7	2,9 b	4,5	6,2	-2,9	6,9	-3,1
PT	-2,3	-0,6	-2,3	-2,2	-1,1	-1,7	3,7 b	-10,3	7,0	-3,1	-11,3	-3,3
RO	-0,1	13,7	-0,1	-0,2	19,7	0,3	-1,3 b	-17,5	2,0	-0,6	7,6	-0,8
SI	0,1	-7,4	0,1	-0,7	-11,5	-0,2	-7,5 b	3,3	-4,2	-2,3	-5,6	-2,5
SK	0,9	-4,2	0,9	5,0	2,9	5,5	-9,2 b	-0,2	-5,9	-4,3	-3,4	-4,5
FI	2,1 b	-4,4	2,1	1,7 b	-6,9	2,2	-7,9	15,8	-4,5	-3,2	-5,4	-3,4
SE	1,4	-2,1	1,4	0,2	-1,9	0,7	-4,7	5,6	-1,3	5,8	1,3	5,6

Pastaba. „ESnesv“ ir „EZnesv“ – nesvertiniai ES ir euro zonos vidurkiai. Atotrūkis nuo ES vidurkio apskaičiuojamas pagal nesvertinį vidurkį.

Žymos: b – laiko eilučių pertrūkis; d – apibrėžtis skiriasi; e – įverčiai; p – negalutiniai duomenys; u – mažo patikimumo duomenys (mažas atvejų skaičius).

Šaltinis – Eurostatas.

4 priedas (tęsinys). Socialinių rodiklių suvestinės esminiai rodikliai, pokyčiai ir atotrūkis nuo ES vidurkio

Metai	Socialinė apsauga ir įtrauktis (tęsinys)								
	Per didelės išlaidos būstui (% visų gyventojų)			Vaikai iki 3 m., kuriems teikiamos oficialios priežiūros paslaugos (% jaunesnių nei 3 m. gyventojų)			Asmenys, kurie nurodo turį nepatenkintą medicinines priežiūros poreikį (% 16 m. ir vyresnių gyventojų)		
	2022			2022			2022		
	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES	Metinis pokytis	Atotrūkis nuo ES vidurkio	Metinis pokytis VN / metinis pokytis ES
EU 27	0,2	1,2	-0,6	-2,2	1,2	-2,5	0,2	-0,4	-0,1
EZ 19	:	:	:	:	:	:	:	:	:
ESnes v	0,8	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0
EZnes v	0,5	-0,5	-0,2	0,4	2,8	0,1	0,4	0,3	0,1
BE	0,2	-0,6	-0,8	1,0	18,2	0,7	-0,7	-1,6	-1,0
BG	3,5	6,8	2,5	-1,3	-17,1	-1,6	0,0	-1,6	-0,3
CZ	0,6	-1,4	-0,4	1,9	-27,7	1,6	-0,1	-2,4	-0,4
DK	-0,8	6,4	-1,8	5,6	40,2	5,3	0,8	-0,5	0,5
DE	0,8	3,5	-0,2	-7,5	-10,6	-7,8	0,2	-2,3	-0,1
EE	0,5	-3,4	-0,5	8,0	-0,8	7,7	1,0	6,5	0,7
IE	1,4	-4,4	0,4	4,0	-15,4	3,7	0,6	0,0	0,3
EL	-2,1	18,4	-3,1	-3,2	-5,4	-3,5	2,6	6,4	2,3
ES	-0,7	0,9	-1,7	-6,7	14,1	-7,0	0,1	-1,4	-0,2
FR	:	-1,8	:	-0,9 b	21,7	-1,2	0,4 p	0,6	0,1
HR	-0,7	-4,5	-1,7	-5,8	-7,0	-6,1	-0,4	-1,3	-0,7
IT	-0,6	-1,7	-1,6	-2,5	-3,6	-2,8	0,0	-0,8	-0,3
CY	0,0 p	-5,8	-1,0	-3,0	-10,1	-3,3	0,0 p	-2,5	-0,3
LV	0,5	-2,9	-0,5	3,5	-1,8	3,2	1,4	2,8	1,1
LT	0,8	-4,8	-0,2	1,4	-11,7	1,1	0,5	0,3	0,2
LU	10,2 b	7,0	9,2	-7,3 b	20,2	-7,6	-0,5 b	-2,1	-0,8
HU	5,7	0,2	4,9	-0,9	-21,6	-1,2	0,3	-1,2	0,0
MT	0,2	-5,4	-0,8	19,1	8,6	18,8	0,2	-2,3	-0,1
NL	1,7	2,1	0,9	-1,9	37,8	-2,2	0,0	-2,4	-0,3
AT	1,3	-0,9	0,3	-5,5	-11,5	-5,8	0,2	-2,1	-0,1
PL	-0,1	-2,7	-1,1	-1,3	-18,6	-1,6	-0,4	-0,3	-0,7
PT	-0,9	-3,3	-1,9	4,3	13,1	4,0	0,6	0,3	0,3
RO	0,9	0,2	-0,1	2,8	-22,2	2,5	0,5	2,3	0,2
SI	0,0	-4,2	-1,0	4,8	17,8	4,5	-1,1	1,1	-1,4
SK	-4,6	-5,4	-5,4	0,0	-32,2	-0,3	-0,1	0,2	-0,4
FI	1,1	-2,9	0,1	0,9	5,5	0,6	2,1	3,9	1,8
SE	0,6	0,8	-0,4	-1,4	19,9	-1,7	0,5	-0,8	0,2

Pastaba. „ESnesv“ ir „EZnesv“ – nesvertiniai ES ir euro zonos vidurkiai. Atotrūkis nuo ES vidurkio apskaičiuojamas pagal nesvertinį vidurkį.

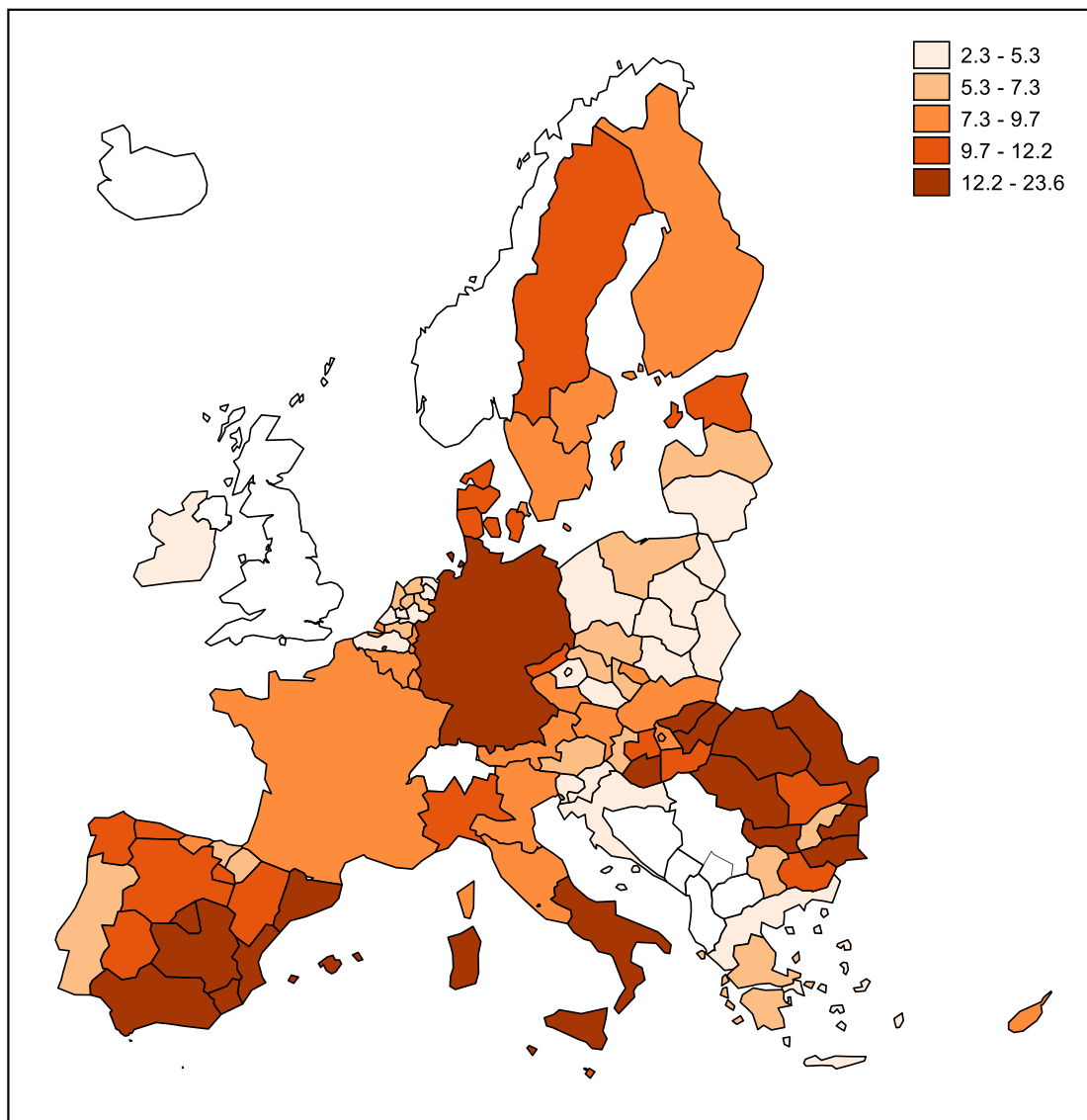
Žymos: b – laiko eilučių pertrūkis; d – apibrėžtis skiriasi; e – įverčiai; p – negalutiniai duomenys; u – mažo patikimumo duomenys (mažas atvejų skaičius); n – statistškai beveik nesiskiria nuo nulio.

Šaltinis: Eurostatas.

5 priedas. Atrinkti socialinių rodiklių suvestinės esminiai rodikliai pagal regionus³⁰⁰

1 pav. Mokyklos nebaigę asmenys, 2022 m.

(18–24 metų amžiaus asmenų proc. dalis, pagal NUTS 2 lygio regionus; ES vidurkis – 9,6 proc.)

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Portugalijos, Prancūzijos, Suomijos ir Vokietijos duomenys – nacionaliniai. Airijos, Austrijos, Belgijos, Graikijos, Italijos, Kroatijos, Lenkijos, Lietuvos, Rumunijos, Slovakijos ir Švedijos duomenys yra NUTS 1 lygio. Mažo patikimumo duomenys – Bulgarijos (šiaurės vidurio ir šiaurės vakarų regionų); Kroatijos (Hrvatska); Čekijos (Prahos); Graikijos (Egėjo salų, Kretos regiono); Vengrijos (Vakarų Uždunojės); Nyderlandų (Drentės ir Zelandijos); Lenkijos (centrinio makroregiono, pietvakarių makroregiono, pietų makroregiono, Mazovijos vaivadijos makroregiono ir rytų makroregiono); Slovėnijos (Rytų Slovėnijos ir Vakarų Slovėnijos) ir Ispanijos (Kantabrijos, Seutos autonominio miesto, Meliljos autonominio miesto, Navaros autonominio regiono ir La Riochos). Slovakijos duomenų laiko eilutė yra su pertrūkiu.

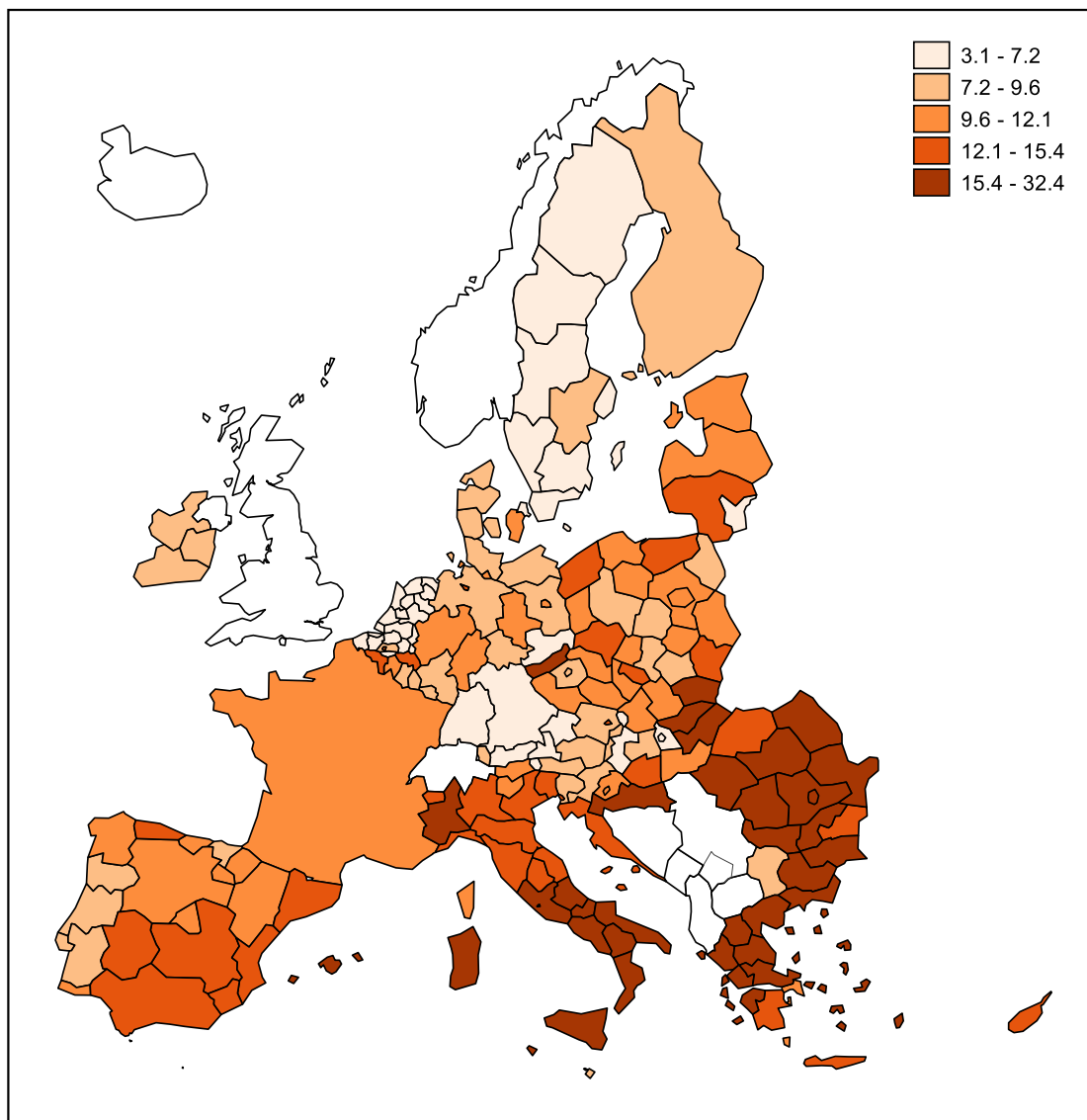
Šaltinis – Eurostatas [[edat lfse 16](#)], ES darbo jėgos tyrimas. © EuroGeographics (administracinės ribos).

³⁰⁰

Pastaba. Suskirstymas regioniniu (NUTS 2) lygmeniu. Jeigu suskirstymo regioniniu (NUTS 2) lygmeniu nėra, žemėlapiuose pateikiama NUTS 1 arba nacionalinio lygmens duomenys.

2 diagrama. Nesimokantis, nedirbantis ir mokymuose nedalyvaujantis (NEET) jaunimas, 2022 m.

(15–29 metų amžiaus asmenų proc. dalis, pagal NUTS 2 lygio regionus; ES vidurkis – 11,7 proc.)

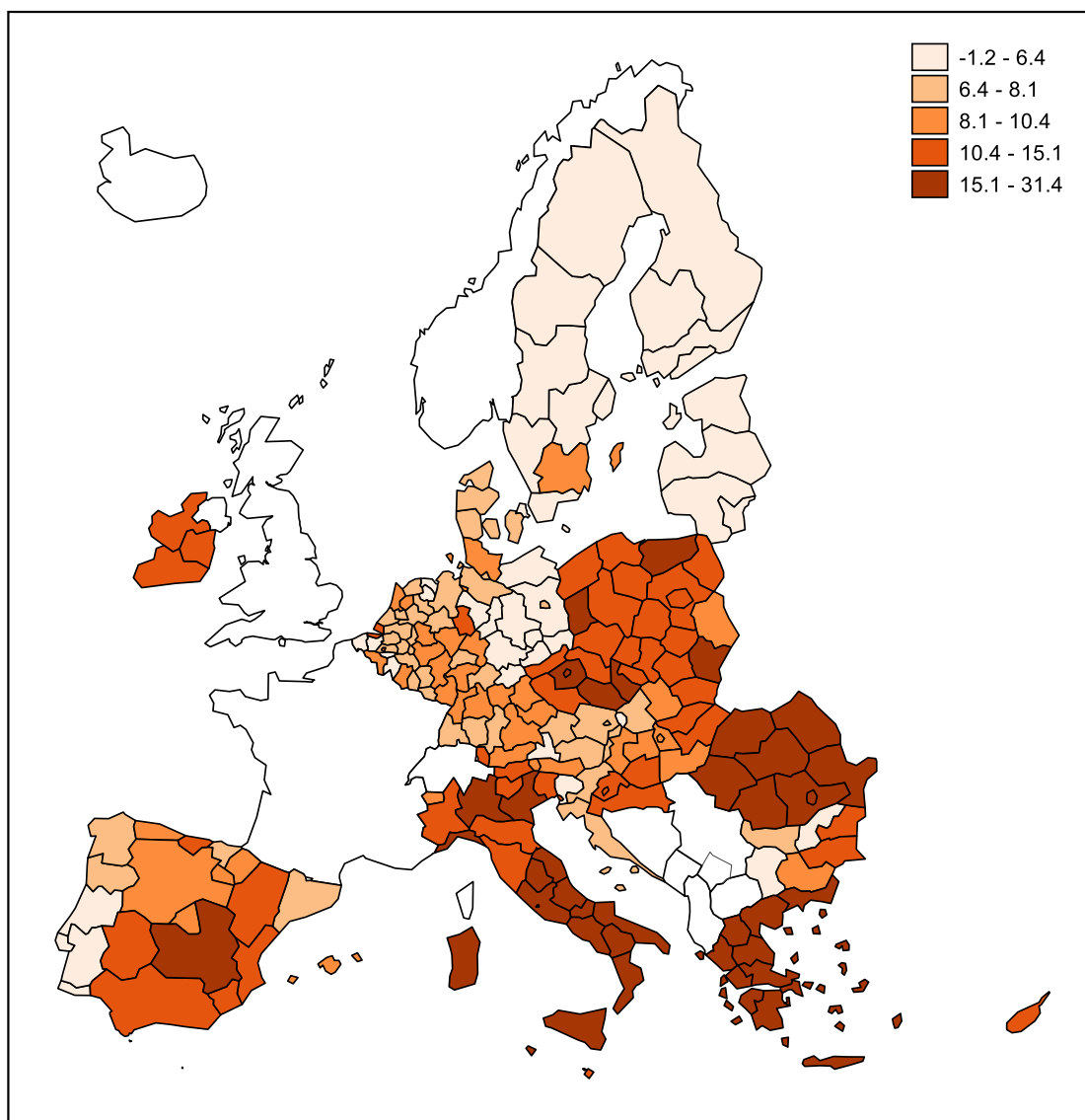

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Suomijos ir Prancūzijos duomenys nacionaliniai. Vokietijos duomenys – NUTS 1 lygio. Mažo patikimumo duomenys – Austrijos (Burgenlando ir Forarlbergo); Belgijos (Valonų Brabanto provincijos ir Liuksemburgo (BE) provincijos); Vokietijos (Brandenburg, Brėmeno, Meklenburgo-Pomeranijos, Saro krašto ir Tiuringijos); Italijos (Aostos slėnio autonominio regiono); Lenkijos (Liubušo, Opolės ir Palenkės); Portugalijos (Algarvės, Madeiros autonominio regiono ir Azorų autonominio regiono); Slovakijos (Bratislavos krašto); Ispanijos (Seutos autonominio miesto ir Meliljos autonominio miesto) ir Švedijos (Vidurio Norlando, Smolando ir salų, Aukštutinio Norlando regionų). Čekijos ir Slovakijos duomenų laiko eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [[edat lfse 22](#)], ES darbo jėgos tyrimas. © EuroGeographics (administracinės ribos).

3 diagrama. Vyrų ir moterų užimtumo skirtumas, 2022 m.

(skirtumas proc. punktais, vyrų užimtumo lygis atėmus moterų užimtumo lygį, 20–64 metų amžiaus grupėje, pagal NUTS 2 lygio regionus; ES vidurkis – 10,7 proc. punkto).

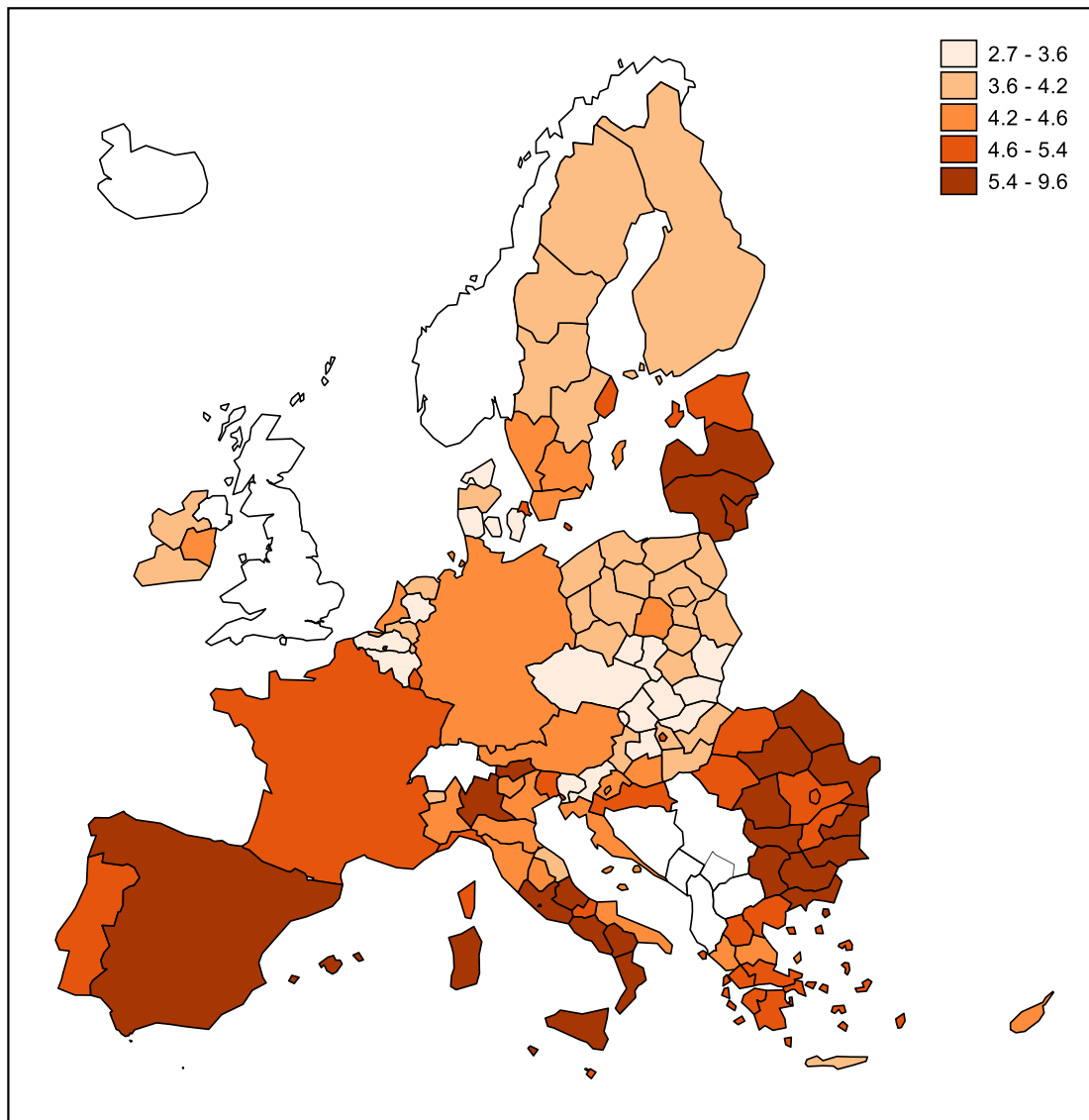

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Prancūzijos duomenų nėra.

Šaltinis – Eurostatas [[tepsr_lm220](#)], ES darbo jėgos tyrimas. © EuroGeographics (administracinės ribos).

4 diagrama. Pajamų nelygybė kaip kvintilio dalies santykis (S80/S20), 2022 m.

(indeksas pagal NUTS 2 lygio regionus; ES vidurkis – 4,7 proc.)

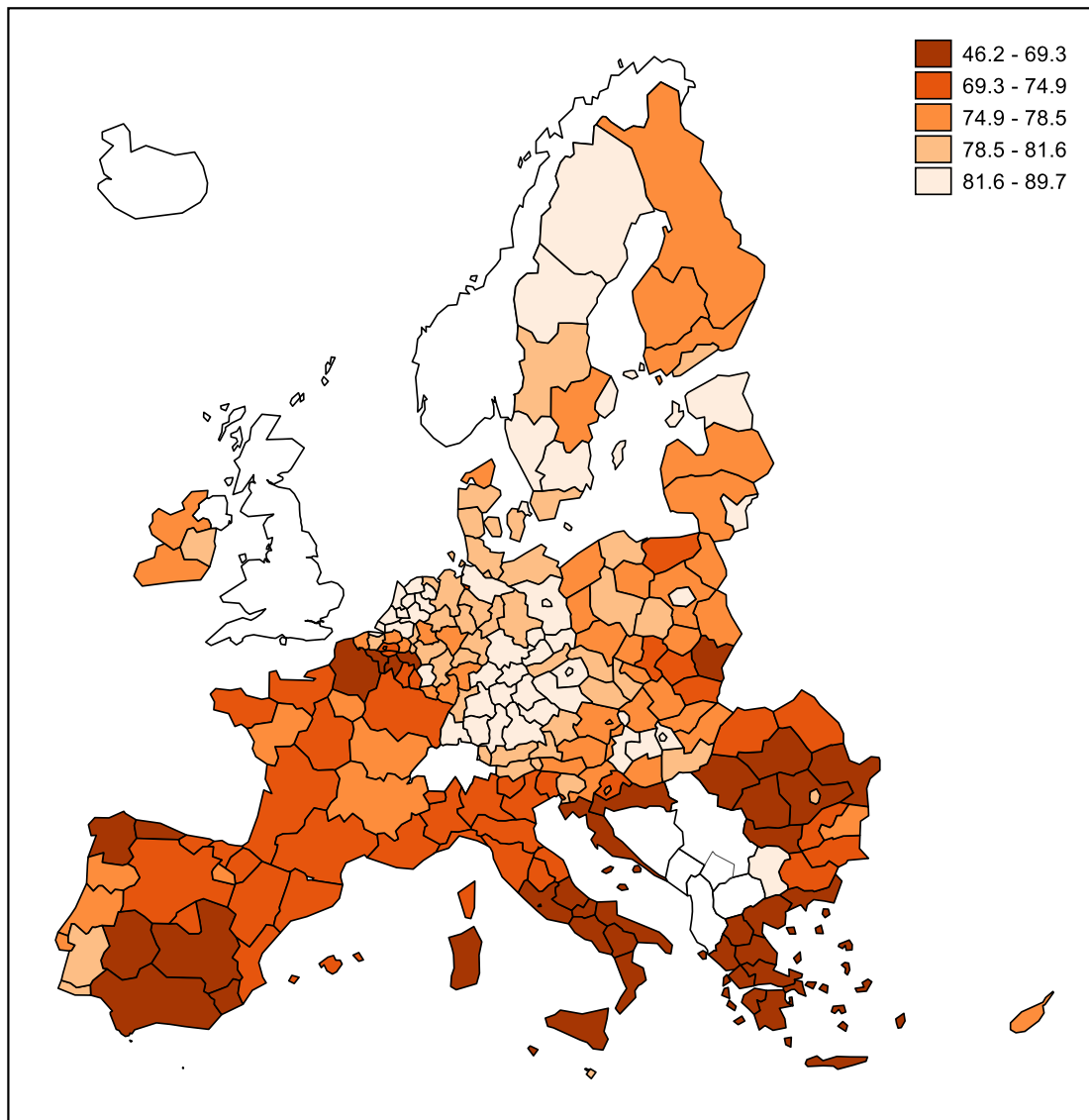

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Austrijos, Čekijos, Estijos, Ispanijos, Kipro, Latvijos, Liuksemburgo, Maltos, Portugalijos, Prancūzijos, Suomijos ir Vokietijos nacionaliniai duomenys. Belgijos ir Nyderlandų duomenys – NUTS 1 lygmens. Prancūzijos ir Liuksemburgo duomenų laiko eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [[ilc_di11_r](#)], ES SPGS. © EuroGeographics (administracinės ribos).

5 diagrama. Užimtumo lygis, 2022 m.

(20–64 metų amžiaus asmenų proc. dalis, pagal NUTS 2 lygio regionus; ES vidurkis – 74,6 proc.)

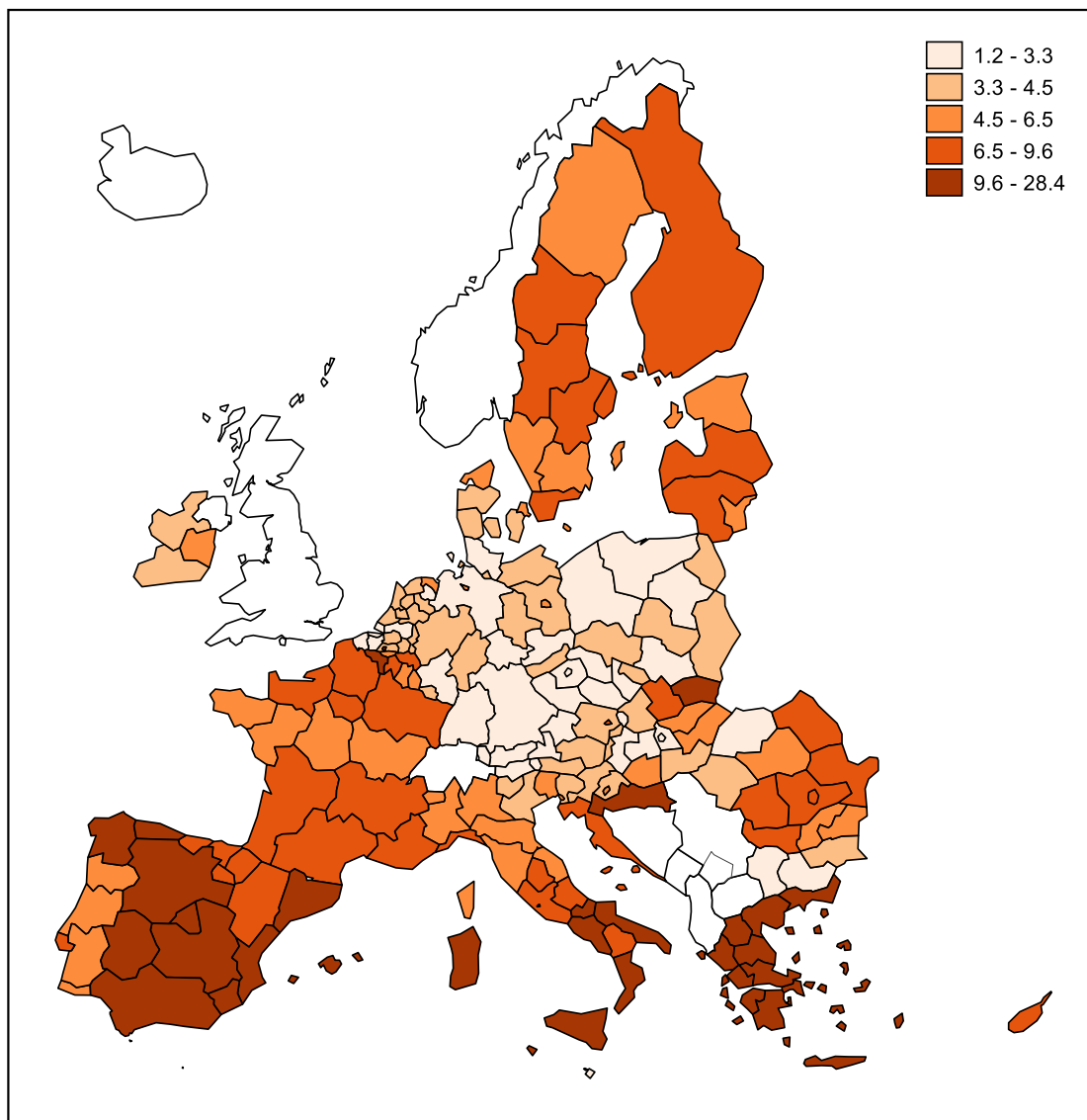

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Prancūzijos duomenys – NUTS 1 lygio. Prancūzijos (Korsikos) duomenų patikimumas yra mažas.

Šaltinis – Eurostatas [[lfst_r_lfe2emprrt](#)], ES darbo jėgos tyrimas. © EuroGeographics (administracinės ribos).

6 diagrama. Nedarbo lygis, 2022 m.

(15–74 metų amžiaus darbo jėgos proc. dalis, pagal NUTS 2 lygio regionus; ES vidurkis – 6,2 proc.)

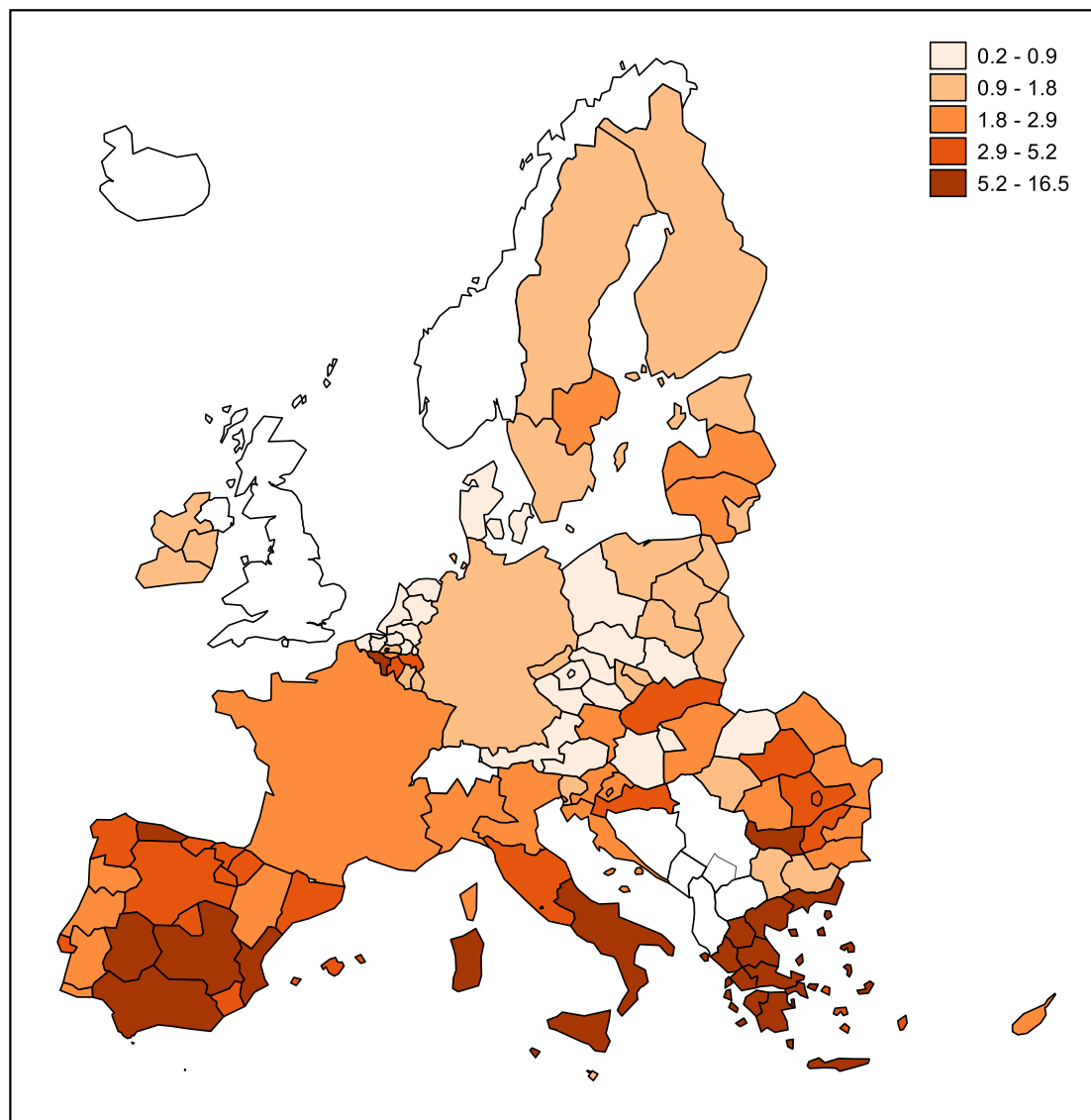

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Suomijos duomenys – nacionaliniai. Lenkijos, Prancūzijos ir Vokietijos duomenys – NUTS 1 lygio. Mažo patikimumo duomenys – Prancūzijos (Korsikos); Vokietijos (Brėmeno ir Saro krašto); Italijos (Aostos slėnio autonominio regiono); Portugalijos (Azorų autonominio regiono) ir Slovakijos (Bratislavos krašto).

Šaltinis – Eurostatas [[lfst_r_lfu3rt](#)], ES darbo jėgos tyrimas. © EuroGeographics (administracinės ribos).

7 diagrama. Ilgalaikio (12 mėn. ar ilgesnio) nedarbo lygis, 2022 m.

(ekonomiškai aktyvių gyventojų proc. dalis, pagal NUTS 2 lygio regionus; ES vidurkis – 2,4 proc.)

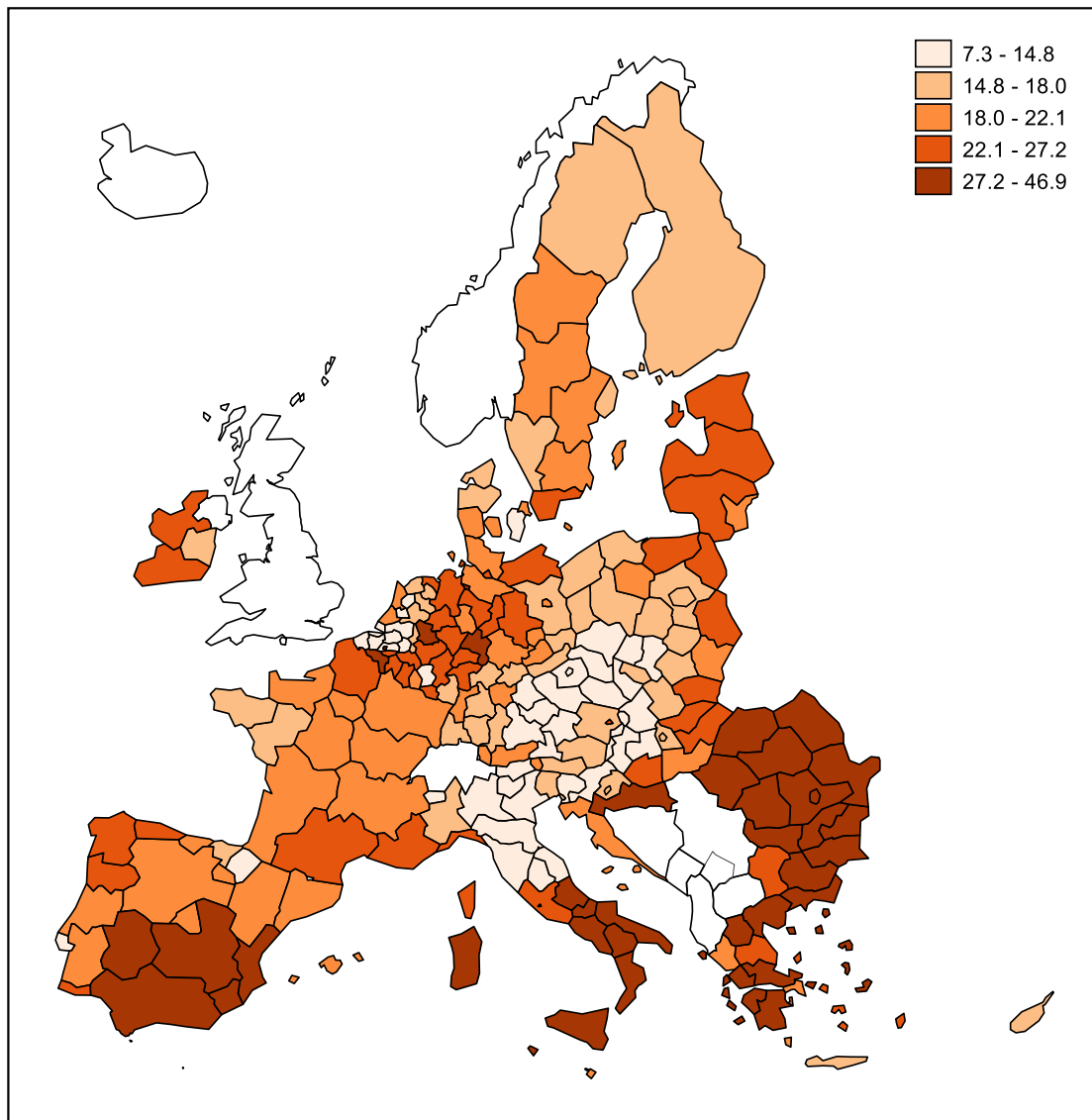

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Prancūzijos, Suomijos ir Vokietijos duomenys – nacionaliniai. Austrijos, Danijos, Italijos, Lenkijos, Nyderlandų, Slovakijos, Švedijos ir Vengrijos duomenys – NUTS 1 lygio. Mažo patikimumo duomenys – Austrijos (Pietų Austrijos); Belgijos (Valonų Brabanto provincijos, Limburgo (BE) provincijos, Liuksemburgo (BE) provincijos, Rytų Flandrijos provincijos ir Vakarų Flandrijos provincijos); Kroatijos (Zagrebo miesto ir Šiaurės Kroatijos); Čekijos (Pietvakarių, Prahos ir Vidurio Čekijos); Airijos (Šiaurės ir Vakarų); Lenkijos (centrinio makroregiono, pietvakarių makroregiono ir šiaurės vakarų makroregiono); Portugalijos (Alentežo, Algarvės, Madeiros autonominio regiono ir Azorų autonominio regiono); Rumunijos (Šiaurės vakarų ir Vakarų) ir Ispanijos (Meliljos autonominio miesto).

Šaltinis – Eurostatas [[lfst_r_lfu2ltu](#)], ES darbo jėgos tyrimas. © EuroGeographics (administracinės ribos).

8 diagrama. Asmenys, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, 2022 m.

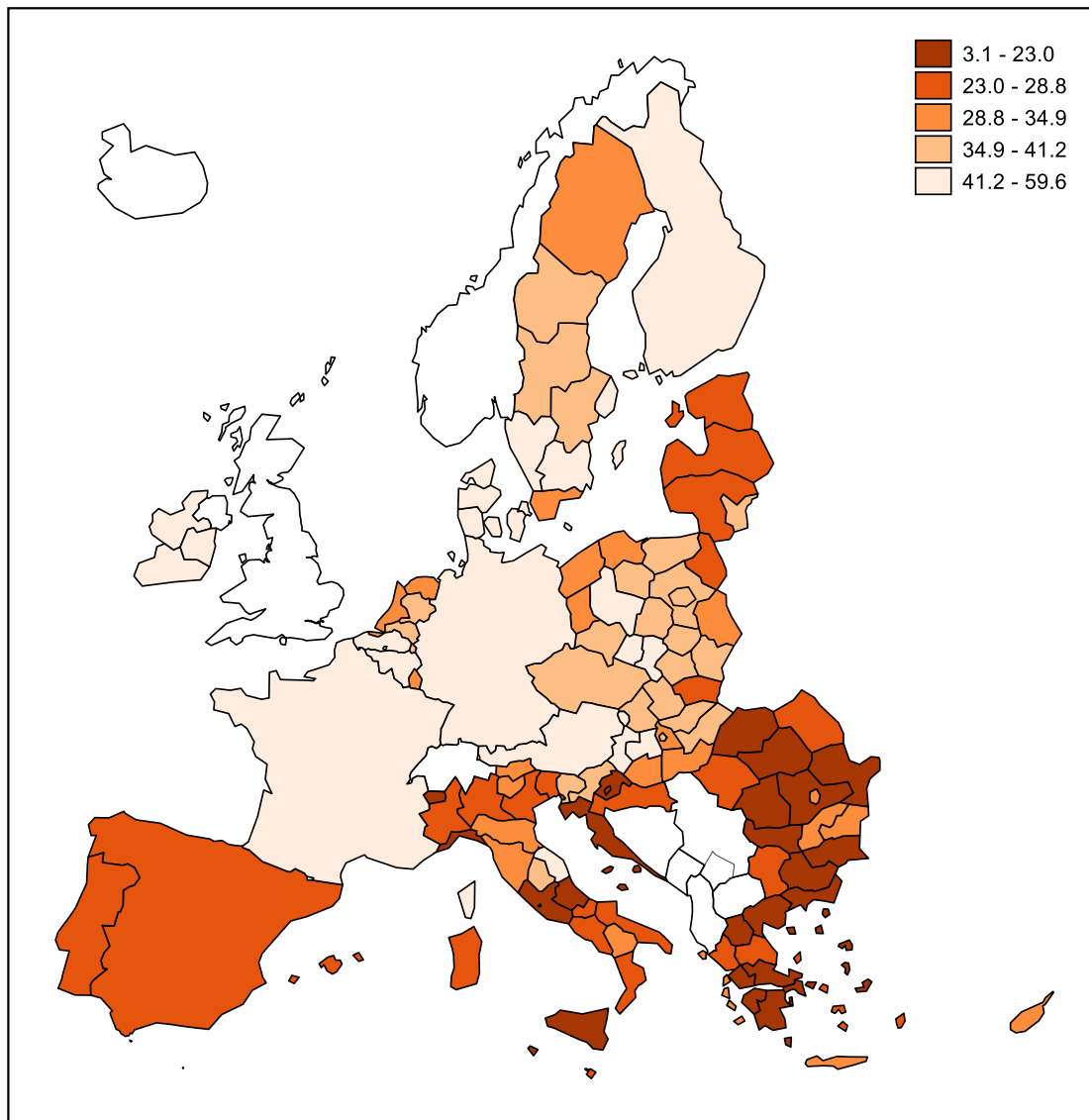
(proc. dalis, pagal NUTS 2 lygio regionus; ES vidurkis – 21,6 proc.)

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Estijos, Kipro, Latvijos, Liuksemburgo, Maltos ir Suomijos duomenys – nacionaliniai. Prancūzijos duomenys – NUTS 1 lygio. Suomijos ir Liuksemburgo duomenų laiko eilutės su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [[ilc_peps11n](#)], ES SPGS. © EuroGeographics (administracinės ribos).

9 diagrama. Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui, 2022 m.
(proc. dalis, pagal NUTS 2 lygio regionus; ES vidurkis – 35,3 proc.)

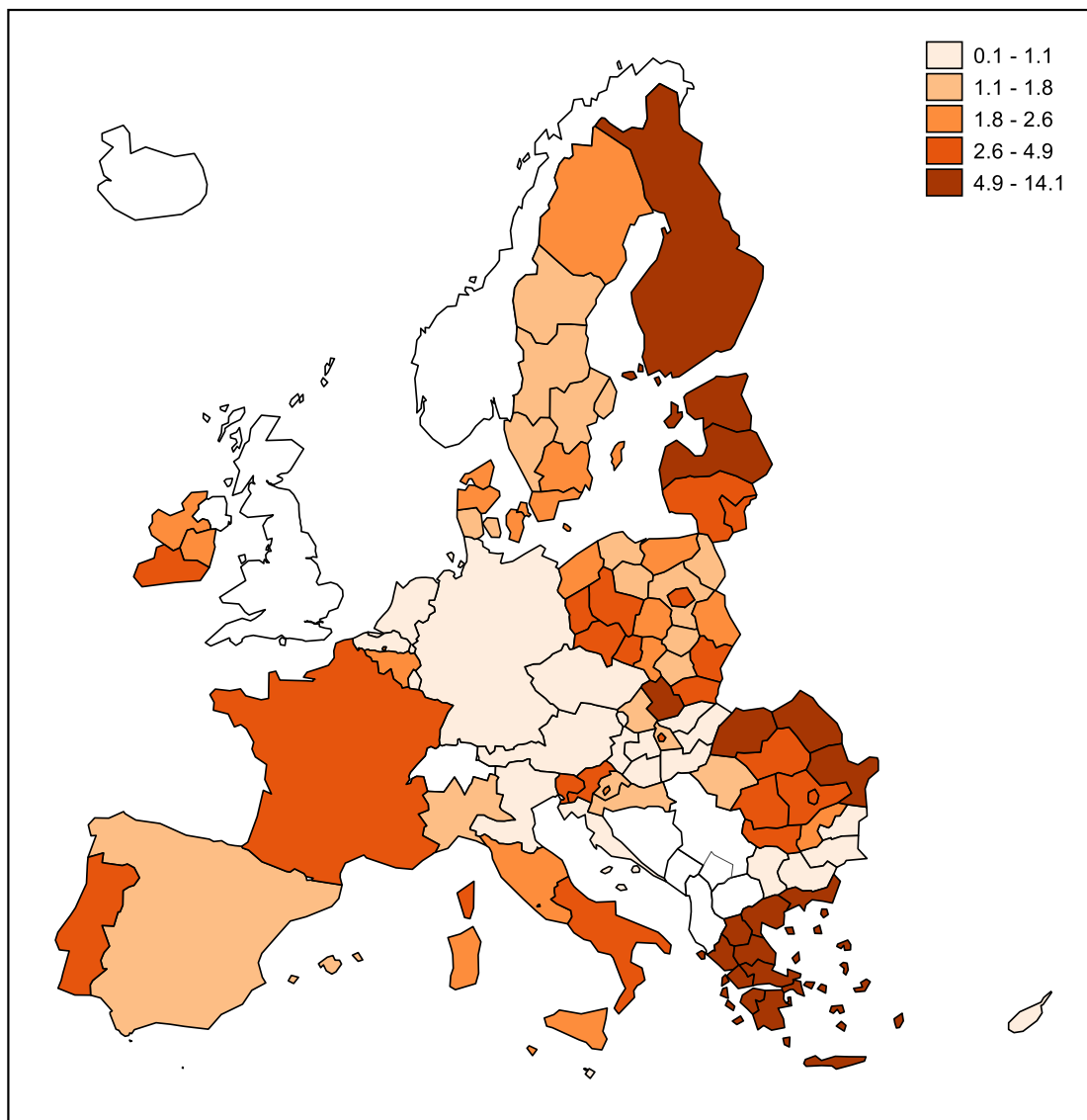

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Austrijos, Čekijos, Estijos, Ispanijos, Kipro, Latvijos, Liuksemburgo, Maltos, Portugalijos, Prancūzijos, Suomijos ir Vokietijos nacionaliniai duomenys. Belgijos ir Nyderlandų duomenys – NUTS 1 lygmens. Airijos, Austrijos, Belgijos, Bulgarijos, Čekijos, Danijos, Graikijos, Ispanijos, Italijos, Kipro, Kroatijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Liuksemburgo, Maltos, Nyderlandų, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Slovakijos, Slovėnijos, Vengrijos ir Vokietijos duomenų laiko eilutės yra su pertrūkiu.

Šaltinis – Eurostatas [[tespm050_r](#)], ES SPGS. © EuroGeographics (administracinės ribos).

10 diagrama. Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros poreikiai, 2022 m.

(proc., subjektyviai nurodyti nepatenkinti poreikiai dėl „finansinių priežasčių“, „ilgo laukimo“ ar „per didelio atstumo“, NUTS 2 lygio regionuose; ES vidurkis – 2,2 proc.)

Pastaba. Kai kurie administraciniai vienetai salose ir atokiausiuose regionuose neįtraukti. Austrijos, Čekijos, Estijos, Ispanijos, Kipro, Latvijos, Liuksemburgo, Maltos, Nyderlandų, Portugalijos, Prancūzijos, Suomijos ir Vokietijos duomenys – nacionaliniai. Belgijos ir Italijos duomenys – NUTS 1 lygmens.

Šaltinis – Eurostatas [[hlth_silc_08_r](#)], ES SPGS. © EuroGeographics (administracinės ribos).

6 priedas. Metodinė pastaba dėl valstybių narių klasifikavimo pagal socialinių rodiklių suvestinę

2015 m. viduryje Europos Komisija, Užimtumo komitetas ir Socialinės apsaugos komitetas susitarė dėl valstybių narių rezultatų vertinimo metodikos pagrindinių užimtumo ir socialinių rodiklių suvestinėje. Pagal tame susitarime numatytą metodiką siekta dėl kiekvieno rodiklio pateikti klasifikaciją su žymėjimu sutartinėmis spalvomis pagal kiekvienos valstybės narės santykinės padėties vertinimą. Susijusi metodika taikoma tiek metiniams lygiams („lygiai“), tiek pokyčiams per vienus metus („pokyčiai“), taigi galima visapusiškai įvertinti valstybių narių rezultatus.

2017 m. Komisija, susitarusi su Užimtumo komitetu ir Socialinės apsaugos komitetu, nusprendė taikyti šią metodiką socialinių rodiklių suvestinės pagal Europos socialinių teisių ramstį pagrindiniams rodikliams.

Siekiant užfiksuoti santykinę valstybių narių padėtį, kiekvieno rodiklio lygiai (I) ir jų pokyčiai iš metų į metus (D) paverčiami standartiniais balais (kurie dar vadinami z balais), kad visiems rodikliams būtų taikoma ta pati matų sistema. Tai pasiekama standartizuojant tiek rodiklių lygių, tiek jų pokyčių (atitinkamai I ir D) vertes pagal šias formules:

$$IS_{VN} = \frac{[I_{VN} - \text{vidurkis}(I_{VN})]}{\text{standartinis nuokrypis}(I_{VN})} \text{ ir } DS_{VN} = \frac{[D_{VN} - \text{vidurkis}(D_{VN})]}{\text{standartinis nuokrypis}(D_{VN})}$$

kuriose I_{VN} yra rodiklio vertė konkrečiais metais ir D_{VN} yra jo pokytis nuo praėjusių metų toje valstybėje narėje (VN), o IS_{VN} ir DS_{VN} yra atitinkami z balai³⁰¹. Taikant šį metodą galima kiekvienos valstybės narės rodiklio vertę išreikšti pagal tai, keliais standartiniais nuokrypiais ji skiriasi nuo (nesvertinio) vidurkio.

Kiekvienos valstybės narės rezultatai įvertinami ir klasifikuojami pagal gautus z balus, remiantis iš anksto nustatytais slenkstinėmis vertėmis. Išanalizavus rodiklių suvestinės pagrindinius rodiklius, susitarta nustatyti penkis z balų intervalus, nustatant keturias simetriškas tiek rodiklių lygių, tiek jų pokyčių slenkstines vertes -1 , $-0,5$, $0,5$ ir 1 ³⁰². Rezultatų vertinimai pagal ES vidurkį su šiais intervalais susieti taip:

z balo vertė	Santykinis rezultatas	
	Jeigu aukšta vertė yra gera	Jeigu žemos vertės yra geros
$z \text{ balas} < -1$	Labai žemas	Labai aukštas
$-1 \leq z \text{ balas} < -0,5$	Žemas	Aukštas
$-0,5 \leq z \text{ balas} \leq 0,5$	Neutralus	Neutralus
$0,5 < z \text{ balas} \leq 1$	Aukštas	Žemas
$1 < z \text{ balas}$	Labai aukštas	Labai žemas

³⁰¹ Apskaičiuojant standartinį nuokrypį mažos imties pataisa netaikoma.

³⁰² Buvo atlikti normaliojo skirstinio ir T formos skirstinio testai ir po jų atmesta panašumo į šiuos skirstinius hipotezė, taigi nebuvo galima daryti jokių parametrinių prielaidų dėl stebimų rodiklių verčių pasiskirstymo. Dėl to nustatant šias slenkstines ribas vadovautasi „sveiko proto“ nuostatomis. Jei būtų naudojamas standartinis normalusis skirstinys, pasirinkti intervalų ribiniai taškai apytikriai atitiktų kumuliacinės skirstinio funkcijos 15 %, 30 %, 50 %, 70 % ir 85 % vertes.

Susiejant santykinius rezultatus pagal rodiklių lygius ir pokyčius, galima klasifikuoti bendrus santykinius šalies rezultatus, kaip aprašyta tolesniuose puslapiuose. Šių septynių kategorijų apibrėžtis pagrįsta z balais, taip pat ilgainiui įtraukta papildomų sąlygų dėl rodiklių verčių, siekiant geriau klasifikuoti atvejus, kai pokyčių atžvilgiu santykinis rezultatas (z balas) yra prastas, tačiau absoliutusias rezultatas yra geras (rodiklio vertė pagerėjusi arba nepakitusi). Atitinkamas žymėjimas sutartinėmis spalvomis perteiktas ataskaitos 1 skyriuje pateiktoje apžvalgoje ir 2 skyriuje pateiktose pagrindinių rodiklių taškinėse diagramose. Šia klasifikacija taip pat grindžiama 3 skyriuje pateikta šalių pirmojo etapo analizė, remiantis socialinės konvergencijos sistemos (SKS) elementais, kaip apibūdinta susijusiose Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir [Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto bendros darbo grupės pamatinėje ataskaitoje](#).

Toliau pateiktose lentelėse pateikiama bendra klasifikacija pagal santykinius rezultatus lygių ir pokyčių

Labai žemas					
-------------	--	--	--	--	--

atžvilgiais.

Pastaba. Dvispalvėse skiltyse (tamsiai žalia ir mėlyna; šviesiai žalia ir mėlyna; balta ir oranžinė) paskutiniame stulpelyje („Labai žemas“) nurodytas sąlygų poveikis rodiklių (absoliučiuju) verčių pokyčiams (D), kaip paaiškinta toliau.

Geriausių rezultatų pasiekusios šalys	<i>Lygis:</i> labai aukštas rezultatas; <i>pokytis:</i> nuo labai aukšto iki žemo rezultato. ARBA <i>lygis:</i> labai aukštas rezultatas; <i>pokytis:</i> labai žemas rezultatas, tačiau gerėjanti rodiklio vertė (↑)	Valstybės narės, kurių rodiklio lygiai daug geresni už ES vidurkį ir padėtis gerėja arba neblogėja daug greičiau nei ES vidurkis, o rodiklio vertė neprastėja.
Rezultatai geresni už vidurkį	<i>Lygis:</i> labai aukštas rezultatas; <i>pokytis:</i> nuo labai aukšto iki žemo rezultato, ARBA <i>lygis:</i> aukštas rezultatas; <i>pokytis:</i> labai žemas rezultatas, tačiau gerėjanti rodiklio vertė (↑) ARBA <i>lygis:</i> vidutiniškas rezultatas; <i>pokytis:</i> labai aukštas rezultatas	Valstybės narės, kuriose lygiai geresni už ES vidurkį ir padėtis gerėja arba neblogėja daug greičiau negu ES vidurkis, arba blogėja daug greičiau nei ES vidurkis, bet rodiklio vertė neprastėja.
Rezultatai geri, bet padėti reikia stebėti	<i>Lygis:</i> aukštas arba labai aukštas rezultatas; <i>pokytis:</i> labai žemas rezultatas ir prastėjanti arba nepakitusi rodiklio vertė (↓)	Valstybės narės, kuriose lygiai geresni arba daug geresni už ES vidurkį, tačiau padėtis blogėja daug greičiau negu ES vidurkis, taip pat rodiklio vertė prastėja
Vidutiniški / neutralūs rezultatai	<i>Lygis:</i> vidutiniškas rezultatas; <i>pokytis:</i> nuo aukšto iki žemo rezultato, ARBA <i>lygis:</i> vidutiniškas rezultatas; <i>pokytis:</i> labai žemas rezultatas, tačiau gerėjanti rodiklio vertė (↑)	Valstybės narės, kurių lygis vidutinis ir kurių padėtis nei gerėja, nei blogėja daug greičiau negu ES vidurkis.
Rezultatai prasti, bet gerėja	<i>Lygis:</i> žemas rezultatas; <i>pokytis:</i> labai aukštas rezultatas, ARBA <i>lygis:</i> labai žemas rezultatas; <i>pokytis:</i> labai aukštas rezultatas.	Valstybės narės, kurių lygis žemesnis arba daug žemesnis už ES vidurkį, tačiau jų padėtis gerėja daug greičiau negu ES vidurkis.
Padėti reikia stebėti	<i>Lygis:</i> vidutiniškas rezultatas; <i>pokytis:</i> labai žemas rezultatas ir prastėjanti arba nepakitusi rodiklio vertė (↓) ARBA <i>lygis:</i> žemas rezultatas; <i>pokytis:</i> nuo aukšto iki labai žemo rezultato	Ši kategorija apima du skirtingus atvejus, kai rodiklio vertė prastėja: i) valstybės narės, kuriose lygiai atitinka ES vidurkį, tačiau padėtis blogėja daug greičiau už ES vidurkį; ii) valstybės narės, kuriose lygiai yra prastesni už ES vidurkį ir padėtis blogėja arba nepakankamai greitai gerėja
Kritinė padėtis	<i>Lygis:</i> labai žemas rezultatas <i>pokytis:</i> nuo aukšto iki labai žemo rezultato	Valstybės narės, kurių lygis daug žemesnis už ES vidurkį ir kurių padėtis blogėja arba nepakankamai greitai gerėja.

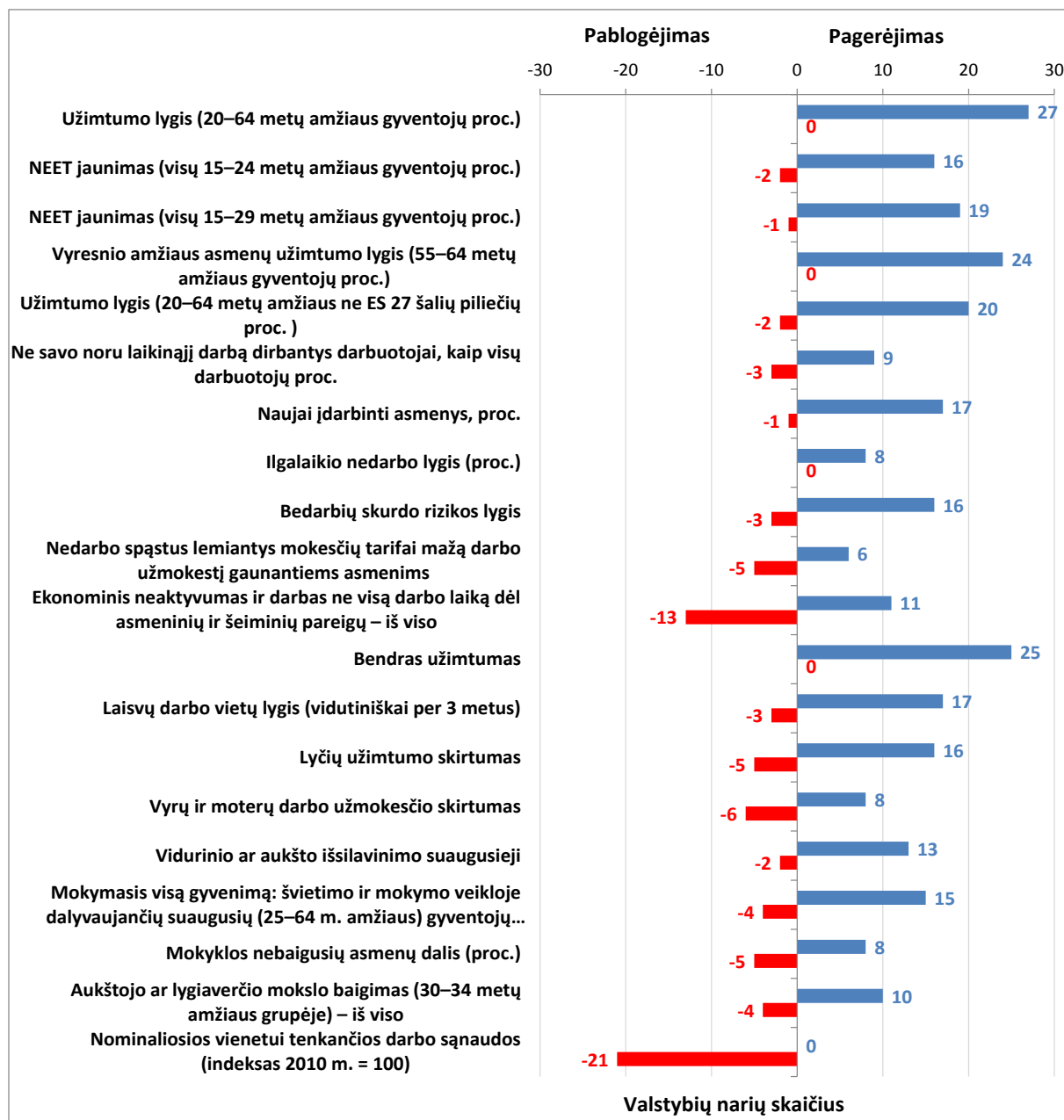
Pastaba. Padėties blogėjimas reiškia mažėjančias rodiklių, kurių aukšta vertė rodo aukštą rezultatą (pvz., užimtumo lygio), vertes ir didėjančias tų rodiklių, kurių aukšta vertė rodo žemą rezultatą (pvz., AROPE lygio), vertes.

		Labai žemas	Žemas	Vidutinis	Aukštas	Labai aukštas
Mokyklos nebaigę asmenys (18–24 metų amžiaus gyventojų proc.)	Lygiai	mažiau nei 4,8 %	nuo 4,8 iki 6,5 %	nuo 6,5 iki 9,7 %	nuo 9,7 iki 11,3 %	daugiau kaip 11,3 %
	Pokyčiai	mažiau nei –0,9	nuo –0,9 iki –0,5 proc. p.	nuo –0,5 iki 0,2 proc. p.	nuo 0,2 iki 0,6 proc. p.	daugiau kaip 0,6
Asmenys, turintys bazinius ar geresnius nei bazinius bendruosius skaitmeninius įgūdžius (16–74 m. gyventojų proc. dalis)	Lygiai	mažiau nei 44,4 %	nuo 44,4 iki 50,4 %	nuo 50,4 iki 62,2 %	nuo 62,2 iki 68,2 %	daugiau nei 68,2 %
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo 0 iki 0 proc. p.	nuo 0 iki 0 proc. p.	nuo 0 iki 0 proc. p.	daugiau nei 0 proc.
NEET jaunimas (% visų 15–29 m. gyventojų)	Lygiai	mažiau nei 7,3 %	nuo 7,3 iki 9,1 %	nuo 9,1 iki 12,7 %	nuo 12,7 iki 14,5 %	daugiau nei 14,5 %
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo –2,1 iki –1,6 proc. p.	nuo –1,6 iki –0,5 proc. p.	nuo –0,5 iki 0 proc. p.	daugiau nei 0 proc.
Lyčių užimtumo skirtumas (proc. punktais)	Lygiai	mažiau nei	nuo 4 iki 6,5 proc. p.	nuo 6,5 iki 11,6 proc. p.	nuo 11,6 iki 14,2 proc. p.	daugiau nei 14,2
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo –1,4 iki –0,9 proc. p.	nuo –0,9 iki 0 proc. p.	nuo 0 iki 0,4 proc. p.	daugiau nei 0,4 proc.
Pajamų kvintilinis santykis (S80/S20)	Lygiai	mažiau nei 3,7	nuo 3,7 iki 4,2	nuo 4,2 iki 5,2	nuo 5,2 iki 5,7	daugiau kaip 5,7
	Pokyčiai	mažiau nei –0,4	nuo –0,4 iki –0,2	nuo –0,2 iki 0,1	nuo 0,1 iki 0,2	daugiau nei 0,2
Užimtumo lygis (20–64 m. gyventojų proc. dalis)	Lygiai	mažiau nei 71,5 %	nuo 71,5 iki 73,9 %	nuo 73,9 iki 78,8 %	nuo 78,8 iki 81,2 %	daugiau nei 81,2 %
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo 1,1 iki 1,4 proc. p.	nuo 1,4 iki 2,1 proc. p.	nuo 2,1 iki 2,4 proc. p.	daugiau nei 2,4 proc.
Nedarbo lygis (% aktyvių 15–74 m. gyventojų)	Lygiai	mažiau nei 3,3 %	nuo 3,3 iki 4,5 %	nuo 4,5 iki 7 %	nuo 7 iki 8,3 %	daugiau nei 8,3 %
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo –1,4 iki –1,1 proc. p.	nuo –1,1 iki –0,6 proc. p.	nuo –0,6 iki –0,4 proc. p.	daugiau nei –0,4
Ilgalaikio nedarbo lygis (proc. aktyvių 15–74 m. gyventojų)	Lygiai	mažiau nei 0,6 %	nuo 0,6 iki 1,4 %	nuo 1,4 iki 2,9 %	nuo 2,9 iki 3,7 %	daugiau nei 3,7 %
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo –0,7 iki –0,5 proc. p.	nuo –0,5 iki –0,2 proc. p.	nuo –0,2 iki 0 proc. p.	daugiau nei 0 proc.
Realiosios BDNŪP vienam gyventojui (2008 m. = 100)	Lygiai	mažiau nei 100,1	nuo 100,1 iki 108,2	nuo 108,2 iki 124,4	nuo 124,4 iki 132,6	daugiau nei 132,6
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo –3 iki –1,8 proc. p.	nuo –1,8 iki 0,7 proc. p.	nuo 0,7 iki 1,9 proc. p.	daugiau nei 1,9 proc.
Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atškirtis, lygis (% visų gyventojų)	Lygiai	mažiau nei 15,5 %	nuo 15,5 iki 18,1 %	nuo 18,1 iki 23,3 %	nuo 23,3 iki 25,9 %	daugiau nei 25,9 %
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo –1,3 iki –0,6 proc. p.	nuo –0,6 iki 0,6 proc. p.	nuo 0,6 iki 1,2 proc. p.	daugiau nei 1,2 proc.

*Inter
valų
ribini
ai
taška
i,
išreik
šti
rodik
lių
vertė
mis*

Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis (0–17 m. visų gyventojų proc. dalis)	Lygiai	mažiau nei 14,9 %	nuo 14,9 iki 18,4 %	nuo 18,4 iki 25,2 %	nuo 25,2 iki 28,6 %	daugiau nei 28,6 %
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo –2,7 iki –1,6 proc. p.	nuo –1,6 iki 0,6 proc. p.	nuo 0,6 iki 1,7 proc. p.	daugiau nei 1,7 proc.
Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui (% skurdo rizikos lygio sumažinimas)	Lygiai	mažiau nei 24,2 %	nuo 24,2 iki 29,2 %	nuo 29,2 iki 39,3 %	nuo 39,3 iki 44,3 %	daugiau nei 44,3 %
	Pokyčiai	mažiau nei	nuo –7,2 iki –5,3 proc. p.	nuo –5,3 iki –1,4 proc. p.	nuo –1,4 iki 0,5 proc. p.	daugiau nei 0,5 proc.
Neigaliųjų užimtumo lygio skirtumas (proc. punktais)	Lygiai	mažiau nei	nuo 16,5 iki 20,5 proc. p.	nuo 20,5 iki 28,3 proc. p.	nuo 28,3 iki 32,2 proc. p.	mažiau nei
	Pokyčiai	mažiau nei –	nuo –4,4 iki –2,1 proc. p.	nuo –2,1 iki 2,5 proc. p.	nuo 2,5 iki 4,7 proc. p.	daugiau nei 4,7 proc.
Per didelių išlaidų būstui rodiklis (visų gyventojų proc. dalis)	Lygiai	mažiau nei 2,7 %	nuo 2,7 iki 5,3 %	nuo 5,3 iki 10,5 %	nuo 10,5 iki 13,1 %	daugiau nei 13,1 %
	Pokyčiai	mažiau nei -	nuo –1,8 iki –0,5 proc. p.	nuo –0,5 iki 2 proc. p.	nuo 2 iki 3,3 proc. p.	daugiau nei 3,3 proc.
Vaikai iki 3 m., kuriems teikiamos oficialios priežiūros paslaugos (% iki 3 m. gyventojų)	Lygiai	mažiau nei 15,6 %	nuo 15,6 iki 25 %	nuo 25 iki 44 %	nuo 44 iki 53,4 %	daugiau nei 53,4 %
	Pokyčiai	mažiau nei –	nuo –5,1 iki –2,4 proc. p.	nuo –2,4 iki 3 proc. p.	nuo 3 iki 5,7 proc. p.	daugiau nei 5,7 proc.
Asmenys, kurie nurodo turį nepatenkintų medicininių priežiūros poreikių (% 16 m. ir vyresnių gyventojų)	Lygiai	mažiau nei 0,1 %	nuo 0,1 iki 1,3 %	nuo 1,3 iki 3,8 %	nuo 3,8 iki 5 %	daugiau nei 5 %
	Pokyčiai	mažiau nei -	nuo –0,5 iki –0,1 proc. p.	nuo –0,1 iki 0,7 proc. p.	nuo 0,7 iki 1,1 proc. p.	daugiau nei 1,1 proc.

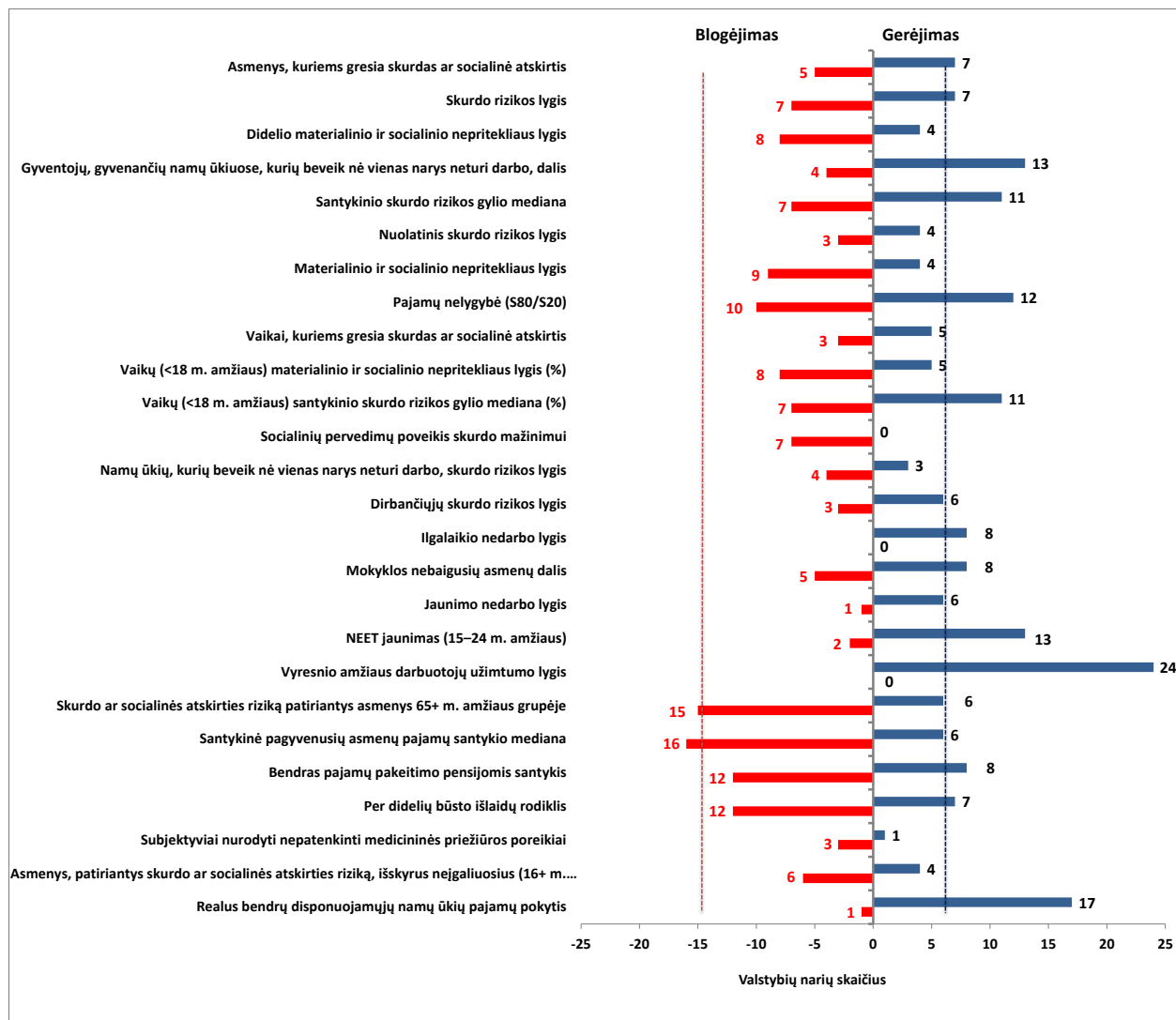
7 priedas. Glausta „užimtumo tendencijų, kurias reikia stebėti“, ir valstybių narių, kuriose padėtis blogėja arba gerėja, skaičius (kaip nustatyta 2023 m. Užimtumo rodiklių apžvalgoje) apžvalga

Pastaba. 2021–2022 m. pokyčiai, išskyrus 2020–2021 m. bedarbių skurdo rizikos lygio, laisvų darbo vietų lygio (vidutiniškai daugiau nei 3 metų), ir vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumus.

Šaltinis – Šaltinis – 2023 m. Užimtumo rodiklių apžvalga.

8 priedas. Glausta valstybių narių, kuriose padėtis 2021–2022 m. (arba paskutiniais metais, kurių duomenys prieinami) pablogėjo („socialines tendencijas reikia stebėti“) arba pagerėjo, skaičiaus (kaip nustatyta 2023 m. liepos mėn. atnaujintoje Socialinės apsaugos rodiklių apžvalgoje) apžvalga

Pastaba. Nurodyti pokyčiai paprastai yra rodiklių pokyčiai 2021–2022 m. (nors pajamų ir namų ūkių darbo intensyvumo rodiklių pokyčiai iš tiesų reiškia 2020–2021 m. pokytį). AROPE rodiklio komponentai yra skurdo rizikos lygis (AROP), didelio materialinio ir socialinio nepritekliaus lygis ir gyventojų, gyvenančių namų ūkiuose, kurių (beveik) nė vienas narys neturi darbo, dalis. Asmenų, kuriems yra sukakę 65 metai, sveiko gyvenimo metų skaičiaus ir realiojo bendrų disponuojamųjų namų ūkių pajamų pokyčio duomenys yra 2021 m. duomenys ir 2020–2021 m. pokyčio duomenys, nes 2022 m. duomenų nėra.

Šaltinis – Šaltinis – 2023 m. Socialinės apsaugos rodiklių apžvalga.

9 priedas. Potenciali rizika, nustatyta pagal socialinių rodiklių suvestinę įvairiose bendros užimtumo ataskaitos laidose, ir atvejų, kai valstybėse narėse padėtis kritinė arba padėtį reikia stebėti, skaičius per šalių pirmojo etapo analizę, remiantis socialinės konvergencijos sistemos elementais, kaip apibūdinta susijusiose Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto bendros darbo grupės pamatinėje ataskaitoje

Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai	BE				BG				CZ				DK				DE			
	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius
Mokyklos nebaigusių asmenų dalis				0				0				0				1				1
Asmenų skaitmeninių įgūdžių lygis				0				1				0				0				1
NEET jaunimo rodiklis				0				0				1				0				0
Lyčių užimtumo skirtumas				0				0				1				0				0
Pajamų kvintilio dalies santykis				0				1				0				0				0
Užimtumo lygis				1				0				0				0				0
Nedarbo lygis				0				0				0				0				0
Ilgalaikio nedarbo lygis				0				0				0				0				0
GDHI vienam gyventojui				1				0				1				0				0
Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				1				0				0				0
Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				1				0				0				0
Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A
Neįgalųjų užimtumo skirtumas				1				1				0				0				0
Per didelių būsto išlaidų rodiklis				0				1				0				1				1
Vaikai iki 3 metų, dalyvaujantys oficialios vaikų priežiūros				0				1				1				0				1
Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros				0				0				0				0				0
Iš viso				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A

Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai	EE				IE				EL				ES				FR			
	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius
Mokyklos nebaigusių asmenų dalis				1				0				0				1				0
Asmenų skaitmeninių įgūdžių lygis				0				0				0				0				0
NEET jaunimo rodiklis				0				0				1				1				0
Lyčių užimtumo skirtumas				0				1				1				0				0
Pajamų kvintilio dalies santykis				1				0				0				0				0
Užimtumo lygis				0				0				0				1				0
Nedarbo lygis				0				0				0				0				2
Ilgalaikio nedarbo lygis				0				0				0				0				0
GDHI vienam gyventojui				0				0				1				1				0
Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				1				0				0				0				1
Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				0				0				1				1
Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A
Neįgalųjų užimtumo skirtumas				1				1				0				0				0
Per didelių būsto išlaidų rodiklis				0				0				0				0				0
Vaikai iki 3 metų, dalyvaujantys oficialios vaikų priežiūros				0				1				0				0				0
Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros				1				0				1				0				0
Iš viso				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A

Pastaba. Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupėje susitarus, bendroje užimtumo ataskaitoje naudojamos kategorijos yra apskaičiuojamos remiantis atitinkamose bendros užimtumo ataskaitos laidose pateikta socialinių rodiklių suvestine, naudojant duomenis, kurie buvo prieinami dabartinės bendros užimtumo ataskaitos laidos duomenų fiksavimo pabaigos dieną. Jei tai neįmanoma dėl trūkstanto kategorizavimo, tačiau ankstesnė versija buvo prieinama bendros užimtumo ataskaitos laidose, kuriomis remiamasi, ta versija naudojama trūkstantoms kategorijoms įtraukti (žymima raudona spalva viršutiniame dešiniajame langelio kampe). Pilkuose langeliuose nurodytos bendroje užimtumo ataskaitoje naudojamos kategorijos, kurių nebuvo įmanoma nei apskaičiuoti, nei užpildyti taip, kaip ką tik nurodyta.

9 priedas (tęsinys). Potenciali rizika, nustatyta pagal socialinių rodiklių suvestinę įvairiose bendros užimtumo ataskaitos laidose, ir atvejų, kai valstybėse narėse padėtis kritinė arba padėtį reikia stebėti, skaičius per šalių pirmojo etapo analizę, remiantis socialinės konvergencijos sistemos (SKS) elementais, kaip apibūdinta susijusiose Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto bendros darbo grupės pamatinėje ataskaitoje

Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai	HR				IT				CY				LV				LT			
	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius
Mokyklos nebaigusiu asmenų dalis				0				0				0				0				0
Asmenų skaitmeninių įgūdžių lygis				0				1				1				0				1
NEET jaunimo rodiklis				1				0				1				0				0
Lyčių užimtumo skirtumas				0				1				1				0				0
Pajamų kvintilio dalies santykis				0				1				0				1				1
Užimtumo lygis				1				1				0				0				0
Nedarbo lygis				0				0				0				0				0
Ilgalaikio nedarbo lygis				0				0				0				0				0
GDHI vienam gyventojui				0				1				1				0				0
Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				1				0				2				1
Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				1				0				0				0
Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A
Neįgalųjų užimtumo skirtumas				1				0				0				0				2
Per didelių būsto išlaidų rodiklis				0				0				0				0				0
Vaikai iki 3 metų, dalyvaujantys oficialios vaikų priežiūros programose				1				0				1				0				1
Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros reikavimai				0				0				0				1				0
Iš viso				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A

Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai	LU				HU				MT				NL				AT			
	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius
Mokyklos nebaigusiu asmenų dalis				0				1				1				0				0
Asmenų skaitmeninių įgūdžių lygis				0				1				0				0				0
NEET jaunimo rodiklis				0				0				0				0				0
Lyčių užimtumo skirtumas				0				0				0				0				0
Pajamų kvintilio dalies santykis				0				0				0				0				0
Užimtumo lygis				0				0				0				0				0
Nedarbo lygis				0				0				0				0				0
Ilgalaikio nedarbo lygis				0				0				0				0				0
GDHI vienam gyventojui				0				0				0				0				0
Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				0				0				0				0
Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				0				0				0				0
Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A
Neįgalųjų užimtumo skirtumas				0				1				1				0				0
Per didelių būsto išlaidų rodiklis				1				1				0				0				0
Vaikai iki 3 metų, dalyvaujantys oficialios vaikų priežiūros programose				0				1				0				0				1
Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros reikavimai				0				0				0				0				0
Iš viso				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A

Pastaba. Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupėje susitarus, bendroje užimtumo ataskaitoje naudojamos kategorijos yra apskaičiuojamos remiantis atitinkamose bendros užimtumo ataskaitos laidose pateikta socialinių rodiklių suvestine, naudojant duomenis, kurie buvo prieinami dabartinės bendros užimtumo ataskaitos laidos duomenų fiksavimo pabaigos dieną. Jei tai neįmanoma dėl trūkstamo kategorizavimo, tačiau ankstesnė versija buvo prieinama bendros užimtumo ataskaitos laidose, kuriomis remiamasi, ta versija naudojama trūkstamoms kategorijoms įtraukti (žymima raudona spalva viršutiniame dešiniajame langelio kampe). Pilkuose langeliuose nurodytos bendroje užimtumo ataskaitoje naudojamos kategorijos, kurių nebuvo įmanoma nei apskaičiuoti, nei užpildyti taip, kaip ką tik nurodyta.

9 priedas (tęsinys). Potenciali rizika, nustatyta pagal socialinių rodiklių suvestinę įvairiose bendros užimtumo ataskaitos laidose, ir atvejų, kai valstybėse narėse padėtis kritinė arba padėtį reikia stebėti, skaičius per šalių pirmojo etapo analizę, remiantis socialinės konvergencijos sistemos (SKS) elementais, kaip apibūdinta susijusiose Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto pagrindinėse gairėse ir Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto bendros darbo grupės pamatinėje ataskaitoje

Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai	PL				PT				RO				SI				SK			
	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius
Mokyklos nebaigusį asmenų dalis				0				0				1				0				0
Asmenų skaitmeninių įgūdžių lygis				1				0				1				1				0
NEET jaunimo rodiklis				0				0				1				0				0
Lyčių užimtumo skirtumas				1				0				0				0				0
Pajamų kvintilio dalies santykis				0				0				0				0				0
Užimtumo lygis				0				0				1				0				0
Nedarbo lygis				0				0				0				0				0
Ilgalaikio nedarbo lygis				0				0				1				0				1
GDHI vienam gyventojui				0				0				0				0				0
Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				0				1				0				0
Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				0				1				0				2
Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A			#N/A	#N/A
Neįgalųjų užimtumo skirtumas				1				0				1				0				0
Per didelių būsto išlaidų rodiklis				0				0				0				0				0
Vaikai iki 3 metų, dalyvaujantys oficialios vaikų priežiūros				1				0				1				0				1
Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros				0				0				1				0				0
Iš viso				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A				#N/A

Socialinių rodiklių suvestinės pagrindiniai rodikliai	FI				SE			
	2022	2023	2024	Skaičius	2022	2023	2024	Skaičius
Mokyklos nebaigusį asmenų dalis				0				0
Asmenų skaitmeninių įgūdžių lygis				0				0
NEET jaunimo rodiklis				1				0
Lyčių užimtumo skirtumas				0				0
Pajamų kvintilio dalies santykis				0				1
Užimtumo lygis				0				0
Nedarbo lygis				0				1
Ilgalaikio nedarbo lygis				0				0
GDHI vienam gyventojui				0				0
Skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				1
Vaikų skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis				0				0
Socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui			#N/A	#N/A				0
Neįgalųjų užimtumo skirtumas				0				1
Per didelių būsto išlaidų rodiklis				0				0
Vaikai iki 3 metų, dalyvaujantys oficialios vaikų priežiūros				0				0
Subjektyviai nurodyti nepatenkinti medicininės priežiūros				1				0
Iš viso				#N/A				4

Pastaba. Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto darbo grupėje susitarus, bendroje užimtumo ataskaitoje naudojamos kategorijos yra apskaičiuojamos remiantis atitinkamose bendros užimtumo ataskaitos laidose pateikta socialinių rodiklių suvestine, naudojant duomenis, kurie buvo prieinami dabartinės bendros užimtumo ataskaitos laidos duomenų fiksavimo pabaigos dieną. Jei tai neįmanoma dėl trūksto kategorizavimo, tačiau ankstesnė versija buvo prieinama bendros užimtumo ataskaitos laidose, kuriomis remiamasi, ta versija naudojama trūkstantoms kategorijoms įtraukti (žymima raudona spalva viršutiniame dešiniajame langelio kampe). Pilkuose langeliuose nurodytos bendroje užimtumo ataskaitoje naudojamos kategorijos, kurių nebuvo įmanoma nei apskaičiuoti, nei užpildyti taip, kaip ką tik nurodyta.